PEDAGÓGIAI PROGRAM

MÜLLER GYÖRGY ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA

1165 Budapest, Újszász u. 47/A

OM azonosító: 035351

Hatályos:
2025. szeptember 1-től

Jóváhagyta:

Intézményvezető: Bernáth Sándor

TARTALOMJEGYZÉK

NEVELÉSI PROGRAM 7

Küldetésnyilatkozat 8

I. A „MÜLLER GYÖRGY" ÓVODA NEVELÉSI PROGRAMJA 9

1. BEVEZETŐ 9

2. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP 10

2.1. Gyermekkép 10

2.2. Óvodakép 10

3. NEVELÉSI ALAPELVEK, ÉRTÉKEK, CÉLOK 11

3.1. Nevelési alapelvek 11

3.2. Értékek, értékrendszerünk 11

3.3. Nevelési célok 12

4. NEVELÉSI FELADATOK 13

5. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI 16

5.1. Személyi feltételek 16

5.2. Tárgyi feltételek 16

5.3. Az óvodai élet megszervezése 16

5.4. Napirend, hetirend 17

5.5. Keresztény, bibliai értékek 18

5.6. Az óvoda kapcsolatai 18

5.7. Az óvoda szakmai dokumentumai 19

6.1. A játék 19

6.2. A tanulás különböző területei 19

8. A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK 23

9. A GYERMEKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG 24

9.1. Az óvodapedagógus feladatai 24

10. A SZÜLŐ, A GYERMEK, A PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FORMÁI, A TOVÁBBFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI 26

10.1.Az óvoda és a család kapcsolatának elvei 26

10.2. Az együttműködés formái 27

11. EGÉSZSÉGNEVELÉSI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI ELVEK AZ ÓVODÁBAN, PROGRAMOK, TEVÉKENYSÉGEK ... 28

11.1. Az egészséges táplálkozás 28

11.2. A mindennapos testnevelés, testmozgás 28

11.3. Baleset megelőzés és elsősegélynyújtás 28

11.4. Személyi higiéné 29

11.5. Öltözködés 29

11.6. Környezeti nevelés 29

12. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK 30

12.1. A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések területei 30

12.2. A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenység ... 31

12.3. Gyermekvédelem, egészségügyi ellátás, szociális segítségnyújtás 32
12.4. Óvoda- iskola átmenet támogatása 32

II. „MÜLLER GYÖRGY" ÁLTALÁNOS ISKOLA 34

1. AZ ISKOLÁBAN FOLYÓ NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ALAPELVEI, ÉRTÉKEI, CÉLJAI, FELADATAI, ESZKÖZEI, ELJÁRÁSAI 35
1.1. Pedagógiai alapelvek, értékek 35
1.2. Céljaink a nevelő - oktató munka során 35
1.3. Feladatok, eszközök, eljárások 36
1.4. Nevelési eljárások, módszerek 36
2. A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSSEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI FELADATOK 38
3. EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOK 39
4. A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSSEL, AZ ISKOLA SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOS FELADATOK 43
5. A PEDAGÓGUSOK HELYI INTÉZMÉNYI FELADATAI, AZ OSZTÁLYFŐNÖKI MUNKA TARTALMA, AZ OSZTÁLYFŐNÖK FELADATAI 44
5.1. A pedagógus feladata: 44
5.2. Az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai 46
6. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓKKAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG HELYI RENDJE 47
6.1. Kiemelten tehetséges tanuló 47
6.2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanulók megsegítése 49
6.3. Mérések, vizsgálatok 50
6.4. Fejlesztő foglalkozások 51
6.5. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanulók ellátása, értékelése 51
6.6. A sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatása-nevelése 51
6.7. Mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) tanuló 53
6.8. Egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók 53
6.9. Látássérült 54
6.10. A hallássérült 54
6.11. Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók 55
6.12. Beszédfogyatékos tanulók 55
6.13. Autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók 55
6.14. Hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók 56
7. A TANULÓKNAK AZ INTÉZMÉNYI DÖNTÉSI FOLYAMATBAN VALÓ RÉSZVÉTELI JOGAI ÉS GYAKORLÁSÁNAK RENDJE 57
7.1. Diákönkormányzat 57
7.2. A Diákönkormányzat feladatai 59
8. A SZÜLŐ, A TANULÓ, A PEDAGÓGUS ÉS AZ INTÉZMÉNY PARTNEREI KAPCSOLATTARTÁSÁNAK FORMÁI 59
9. A TANULMÁNYOK ALATTI VIZSGÁK TANTÁRGYANKÉNTI, ÉVFOLYAMONKÉNTI KÖVETELMÉNYEI, ÉS AZ ALKALMASSÁGI VIZSGA SZABÁLYAI 60
9.1. A tanulmányok alatti vizsgákkal kapcsolatos intézményi eljárásrend 60
9.2. Osztályozó vizsga 62
10. A FELVÉTEL ÉS AZ ÁTVÉTEL HELYI SZABÁLYAI 62

11. AZ ELSŐSEGÉLY-NYÚJTÁSI ALAPISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS ISKOLAI TERV 64
13. Az iskolában alkalmazott sajátos pedagógiai módszerek, témanapok, projektoktatás 66
13.1. Témanapok 66
13.2. Projekt módszer 66
III. „MÜLLER GYÖRGY" ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA 72
1.A „Müller György" Művészeti Iskola pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei 73
1.1.Alapelvek 73
1.2. Célok 74
1.3. Feladatok, eszközök 74
2. Az alapfokú művészeti nevelés szerepe a tanulók személyiségfejlesztésében 75
3. Az egyes művészeti tevékenységek oktatásának cél- és feladatrendszere 75
3.1. Az alapfokú zeneoktatás cél- és feladatrendszere 75
3.2. Az alapfokú táncművészeti oktatás cél- és feladatrendszere 75
3.3. Az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás cél- és feladatrendszere 76
3.4. Az alapfokú színművészeti-bábművészeti képzés cél- és feladatrendszere 76
4. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok 77
5. A közösségfejlesztéssel, és az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok 78
6. A pedagógusok helyi intézményi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladata 79
7. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje 81
7.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek 81
7.2. Intézményi tehetséggondozó koncepció 82
7.3. A tehetséges tanulók kiválasztásának folyamata 82
7.4. A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységek 83
8. A tanulónak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai, gyakorlásának rendje 84
8.1. A diákönkormányzat és a vezetők közötti kapcsolattartás formája és rendje 84
8.2. A diákönkormányzat működéséhez szükséges feltételek 85
9. A szülő, tanuló, pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái 85
10. A tanulmányok alatti vizsgák és alkalmassági vizsga szabályai 87
10.1. A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei 87
10.2. A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja 87
10.3. A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés 87
10.4. Előrehozott vizsga 88
10.5. A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése 88
11. A felvétel és az átvétel helyi szabályai 88
11.1. A tanulói jogviszony létesítésének feltételei 88
11.2. A képességvizsgálat szempontjai 89
11.3. Átvétel más intézményből 89
HELYI TANTERV 90
I. ÁLTALÁNOS ISKOLA HELYI TANTERV 91
1. A VÁLASZTOTT KERETTANTERV MEGNEVEZÉSE 92

2. Az alkalmazható tankönyvek, tanítási segédletek, taneszközök kiválasztásának elvei 94
2.1. A kiválasztás szempontjai 94
3. A NAT-ban meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai 94
4. A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módja 99
5. A választható tantárgyak, foglalkozások és ezzel összefüggésben a pedagógusválasztás szabályai 99
6. A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban történő ellenőrzési és értékelési módja 99
6.1. Az értékelés alapelvei 99
6.2.Az értékelés eszközei és időbelisége 100
6.3.Az értékelés szintjei 101
6.4. Az értékelés formái, módjai, területei 101
7. A tanuló magatartásának, szorgalmának értékelése, minősítése 103
7.1.Magatartás értékelése, minősítése 104
7.2. A szorgalom értékelése, minősítése 105
8. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei 106
9. A nemzetiséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzetiség kultúrájának megismerését szolgáló tananyag 109
10.Az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek 110
10.1. Az 1-4. osztályok környezeti nevelési programja 111
10.2.Az 5 - 8. osztályok környezeti nevelési programja 117
10.3.Az iskola jövőképe 118
10.4.Rövid távú célok, feladatok, a siker kritériumai 119
10.5.Tanulásszervezési és tartalmi keretek 120
11.A gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések 121
12. A tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek 122
12.1.A jutalmazás alapelvei és formái 122
12.2.Az elmarasztalás alapelvei 123
13. A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek 124
2. Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei 134
3. A mozgásszervi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei 140
4. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei 147
5. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei 153
6. A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei 157
14. Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai 169
1. ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA HELYI TANTERV 171
1.ZENEMŰVÉSZETI ÁG 172
1.1.KLASSZIKUS ZENE 173
1.2. Óraterv 174

1.3. A ZENEOKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI 176
1.4.A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI 177
2.TANTÁRGYAK 179
2.1.FAFÚVÓS TANSZAK 179
2.2.BILLENTYŰS TANSZAK 209
2.3.VONÓS TANSZAK 219
2.4.VOKÁLIS TANSZAK 237
2.5.AKKORDIKUS TANSZAK 242
3.SZÍNMŰVÉSZETI–BÁBMŰVÉSZETI ÁG HELYI TANTERVE 313
3.1.A KÉPZÉS STRUKTÚRÁJA 314
3.2.A SZÍNMŰVÉSZETI OKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI 315
3.3.A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI 316
3.4.TANTÁRGYAK 317
3.5.KÉPZŐ– ÉS IPARMŰVÉSZETI ÁG 369
3.6.VÁLASZTHATÓ TÁRGY: MŰVÉSZETTÖRTÉNET 410
3.7. TÁNCMŰVÉSZETI ÁG - NÉPTÁNC TANSZAK 419
4. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke. 430
4.1. Eszköz,- felszerelés,- és helyiségjegyzék 430

NEVELÉSI PROGRAM

Küldetésnyilatkozat

„Az iskola dolga, hogy megtanítsa a tanulókat, hogyan kell tanulni,
hogy felkeltse a tudás iránti vágyat, hogy megtanítson bennünket
a jól végzett munka örömére, az alkotás izgalmára, hogy megtanítsa
szeretni, amit csinálok és segítsen megtalálni, amit csinálni szeretnék.”
(Szentgyörgyi Albert)

Intézményünk, a Müller György Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola közös igazgatású, többcélú köznevelési intézmény.

Az Alapító Okirat az intézmény nevelési irányelveit az alábbiak szerint határozza meg: „*az intézményben az alapvető és az egyetemes emberi értékek fokozott oktatása, valamint a keresztény jellegű erkölcsi nevelés a legfőbb irányelv, ahol nevelés - oktatás gyakorlatias, munkáltató, alkottató módon folyik.”*

A közös igazgatású, többcélú köznevelési intézmény óvoda, általános iskola és alapfokú művészeti iskola intézmény egységekből áll.

Az intézményünket választó gyermekeknek, tanulóknak és szüleik elvárásaihoz igazodva, a lehetőségek és szükségszerűségek harmóniájának megteremtésére törekszünk. Nevelő-oktató munkánk során a tanítás-tanulás folyamatában a dinamikusan változó jövőre és egy állandó egészséges küzdelemre kívánjuk felkészíteni tanulóinkat azáltal, hogy megtanítjuk őket tanulni, gondolkodni, a szerzett tudást sokoldalúan alkalmazni.

A pedagógiai tevékenységünk iránytűje a szeretet és a türelem, akkor is, amikor követelünk, rendet, fegyelmet kérünk, és tanítványaink jövőképét alakítjuk.
Tanulóink számára a művészetben való kibontakozás lehetőségét biztosítani kívánjuk. Meggyőződésünk, hogy a művészetekkel való aktív foglalkozás a társadalom számára fontos tevékenység, amely kedvező hatással van a személyiségfejlődésre, a harmonikus együttélésre társadalmunkban. Célunk, hogy mindenkinek biztos alapot adjunk a választott művészeti ágban. Az így szerzett elméleti és gyakorlati ismeret lehetővé teszi, hogy valakiből akár profi zenész, táncos, színész, vagy képzőművész váljon.

Olyan családját, népét, hazáját szerető, múltját, hagyományait ismerő, érte áldozatot vállaló személyiség kialakításán fáradozunk, akinek természetes igénye a becsületes életmód. Gyermekeinket arra kívánjuk nevelni, hogy igényesek legyenek magatartásukban, megjelenésükben, beszédjükben és szórakozásukban.

Felvállaljuk a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek és tanulók integrált nevelését, oktatását. A részképesség- és iskolai teljesítményzavarral küzdő (dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, hyperaktivitás, tanulási képességek kevert zavara, pszichés fejlődési zavar), továbbá a hátrányos helyzetű, beilleszkedési zavarokkal, magatartás szabályozási, tanulási nehézséggel küzdő, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelését, oktatását.

Nevelőtestületünk az itt olvasható pedagógiai programot ennek tudatában állította össze. A pedagógiai program lényegében az intézményünk stratégiája, mely meghatározza a nevelés, a tanítás-tanulás folyamatának elveit, tanterveit, gyakorlatát, működésének feltételeit. Szakmai alapdokumentum, mely átfogja és meghatározza az intézmény egészét.

I. A „MÜLLER GYÖRGY” ÓVODA NEVELÉSI PROGRAMJA

1. BEVEZETŐ

- Óvodánkban a nevelő munka az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja alapján folyik, felhasználva Porkolábné Balogh Katalin: Komplex Óvodai Nevelés programját.

- A klasszikus keresztény erkölcsi neveléssel, a tervszerűen alkalmazott környezeti hatásokkal igyekszünk az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartására.

- A gyermekeket óvodánkban - mint fejlődő személyiséget, - különleges védelem illeti meg. Személyiségüket tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés övezi.

- A gyermekek nevelése elsődlegesen a család joga és kötelessége. Óvodánkban a kis létszámú, érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes, családias légkör megteremtésével segítjük, egészítjük ki a gyermekek családi nevelését.

- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, a sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű és különleges bánásmódot igénylő gyerekek integrált fejlesztése, foglalkoztatása külön szakemberek bevonásával történik – logopédus, pszichológus, gyógypedagógus, mozgásterapeuta, konduktor.

„Hogy fiaink olyanok legyenek, mint
a plánták, nagyokká nőve ifjú korukban,
leányaink, mint a templom mintájára
kifaragott oszlopok.”
(Zsoltárok könyve 114. 12)

2. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

2.1. Gyermekkép

Óvodai nevelésünkben abból a tényből indulunk ki, hogy az ember egyedi, mással nem helyettesíthető individuumú és szociális lény egyszerre.
Figyelembe vesszük a gyermek fejlődő személyiségét, genetikai adottságait az érés sajátos törvényszerűségeit.
A spontán alkalmazott környezeti hatások mellett, tervszerűen alkalmazott környezeti hatásokkal segítjük fejlődésükben a gyermekeket (keresztény erkölcsi nevelés, magyar és angol nyelvű foglalkozás).

Igyekszünk a gyermekeknek sajátos életkoronként, életkorszakonként és egyénenként változó testi, lelki szükségleteiket, a legoptimálisabban kielégíteni.

Szeretnénk elérni, hogy óvodánk derűs, családias légkörében a gyermekek felszabadulttá, kiegyensúlyozottá, a körülöttük levő dolgokról tájékozottakká váljanak. Pedagógusaink személyén keresztül kiépüljön bennük a gyermeki bizalom, a szeretet, a megbecsülés elsajátítása, amit gyakorolni is tudjanak társaik és az őket körülvevő felnőttekkel szemben. Gyermekközpontú nevelésünkben a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszünk. Integrált nevelésünkben segítjük a teljesítményzavarral küzdő gyerekek érvényesülését.

A családias légkör megteremtésével a gyermekek feszültségét oldjuk, ezzel csökken a kudarcélmény. A gyermek együttműködési készsége növekszik. A bizalom megnyerésén keresztül a pozitív magatartásmintákat erősítjük, dicsérjük, a nem kívánatos magatartásformákat leépítjük. Mindezekhez nagymértékben hozzájárul a keresztény erkölcsi nevelés, amely során az alapvető emberi értékek (igazság, jóság, szépség, szeretet) közvetítésével elősegítjük, megalapozzuk, hogy kiegyensúlyozott, az élet minden területén egyéni képességeik szerint megfelelni tudó kreatív emberré váljanak.

A hátrányos helyzetű gyerekek azonosulni tudnak a bibliai történetek szereplőivel, ezáltal sajátos helyzetük és önmaguk értékelése a nevelési céloknak megfelelően változik.

2.2. Óvodakép

Intézményünk Mátyásföld folyamatosan fejlődő részén található. Volt munkásszállóból vált oktatási intézménnyé. Ennek része a kis létszámú, családias légkörű óvoda is, ahová minden társadalmi rétegből, sokféle családi háttérből érkeznek a harmadik életévüket betöltött gyermekek. Itt is az iskolába lépésig részesülnek szeretetteljes védelemben, szociális, keresztény erkölcsi nevelésben, személyiségfejlesztésben.

3. NEVELÉSI ALAPELVEK, ÉRTÉKEK, CÉLOK

3.1. Nevelési alapelvek

a) A gyermekeket óvodánkban - különleges védelem illeti meg. Személyiségüket tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés övezi.
b) Ez az elv kiemelkedően érvényesül a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, a sajátos nevelési igényű, magatartásproblémás és különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetén.
c) Keresztény erkölcsiségű nevelésünk lehetővé teszi és segíti a gyermekek személyiségfejlődését, egyéni képességeik kibontakoztatását, személyiségük, ítélőképességük szilárd erkölcsi alapokra helyezését.

Óvodai nevelésünk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, családias óvodai légkörről. Érzelmi biztonságuk kialakítására törekszünk a különböző magyar, illetve angol nyelvű történetek, versek, énekek, játékok, bibliai témájú beszélgetések, valamint a különböző ünnepek bensőséges légkörével is, amelyekkel igyekszünk megfelelő személyi és tárgyi környezetet is biztosítani.

Óvodapedagógusaink szeretetével, megbecsülésével igyekszünk elsajátíttatni és gyakoroltatni a szeretetet, a megbecsülést társaik és a körülöttük élő felnőttek felé.

Óvodánk családias, derűs légkörében megismertetjük a gyermekeket az őket körülvevő világgal, fejlettségükhöz mért változatos tevékenységekkel. Egyéni bánásmóddal, foglalkozással, a sokszínű játék biztosításával igyekszünk képessé tenni a gyermekeket az iskolában rájuk váró követelmények örömteli teljesítésére.

3.2. Értékek, értékrendszerünk

a) A gyermekről:
- A gyermeki jogok és a gyermeki személyiség tiszteletben tartása.
- A nevelés középpontjában a gyermek áll.
- Minden gyermeket egyéni képességei, valamint mindenkori fejlettségi szintje alapján kell tovább fejleszteni.
- Minden gyermeket megillet a szeretet, törődés és az egyéni bánásmód, az érzelmi biztonság érzése.

b) A nevelésről:
- Óvodánkban a nevelés kiindulópontja a Könyvek Könyve, a Biblia.
- Nevelésünk akkor lesz eredményes, ha hitelesek vagyunk, ha a Szentírás értékeit nem csak közvetítjük, hanem magunk is a szerint élünk.

  „Mert úgy tanítja vala őket, mint a kinek hatalma van és nem úgy, mint az írástudók” /Mt 7:29/

  „A mit akartok azért, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, ti is úgy cselekedjétek azokat azokkal; mert ez a törvény és a próféták” /Mt 7:12/
- A nevelés nem más, mint értékközvetítés, olyan értékrendszer, amely a testület minden tagja számára elfogadott, követendő. Ezt az értékrendszert az óvodai felvételi beszélgetés folyamán minden esetben megismertetjük a szülőkkel is.

- Óvodánk nevelőtestülete elkötelezett a keresztény erkölcsiség és a bibliai világnézet mellett

Gyermekek felé

a) Általános értékek:
   - kulturált viselkedés;
   - higiéniai szokások betartása;
   - a munka és a produktum megbecsülése;
   - nyitottság, rugalmasság, kreativitás;
b) Közösségfejlesztő értékek:
   - együttérzés, segítőkészség;
   - bizalom, egymásra figyelés;
   - tolerancia, másság elfogadása;
   - fegyelmezettség, alkalmazkodás;
   - nyíltság, nyitottság;
   - együttműködés.
c) Erkölcsi értékek:
   - alapvető bibliai értékek ismerete, elsajátítása;
   - igazságosság, becsületesség;
   - udvariasság;
   - őszinteség;
   - lelkiismeretesség.

Mindazokat az értékeket, amit a gyerekek felé közvetítünk, viselkedésünkben erősen meg kell jelenítenünk.

Pedagógus felé:

- bibliai értékszemlélet
- elfogadó, segítő, támogató attitűd
- hitelesség és példamutatás;
- önállóság, öntevékenység;
- rugalmasság, leleményesség, kreativitás;
- fegyelem, kitartás;
- probléma-megoldási készség;
- innovatív pedagógiai törekvések, módszertani sokoldalúság.

3.3. Nevelési célok

Pedagógiai céljaink összhangban vannak az Óvodai nevelés országos alapprogramjával, és az óvoda pedagógiai programjának célrendszerével. Az óvodai nevelés célja, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Célunk elősegíteni a 3-7 éves korú gyermekek sokoldalú, harmonikus, testi-lelki-szellemi fejlődését. Figyelembe véve a gyermekek életkori és egyéni sajátosságait, biztosítva a sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű és különleges bánásmódot, gondozást igénylő gyermek ellátását is. Távlati célunk a kiegyensúlyozott, az élet minden területén egyéni képességeik szerint megfelelni tudó kreatív emberré nevelés elősegítése, megalapozása. A pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásokkal a hátrányok leküzdése, megszüntetése és a gyermekek folyamatos integrálása társaik közé, képességeik, értékeik kibontakoztatása.

4. NEVELÉSI FELADATOK

Keresztény erkölcsiségű óvodánkban a nevelőmunka átfogja a gyermek személyiségének egészét. Vagyis kiterjed a testi (szomatikus), az érzelmi (emocionális), az értelmi (mentális) és a közösségi (szociális) szférákra egyaránt. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

a) Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen-zsír tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

Az óvodai nevelésünk egyik fontos feladata a gyermekek testi (szomatikus) fejlődésének elősegítése. Ennek elősegítése kiemelt fontosságú:

- Gondozásuk, testi szükségleteik, mozgásigényük kielégítése. Ehhez igyekszünk megfelelő személyi és tárgyi környezetet biztosítani.
- Mozgásuk összerendezetté, harmonikussá válásának elősegítése: különféle mozgási, sportolási lehetőségek biztosításával: az udvaron, illetve csoport szobában, tornateremben; részben spontán, ill. irányított mozgás biztosítása. Ilyenek pl.: külön

torna óvodásoknak egész éven át, rendszeres úszás és korcsolyázás biztosítása szintén egész éven át. Alkalmanként, illetve igénytől függően lovaglás, illetve kirándulás.

- Testi képességeik fejlődésének elősegítése: a különböző sportolási lehetőségek biztosításával (úszás, futball, lovaglás, egyéb játékos mozgásformák).
- A gyermekek egészségének védelme, edzése: higiénés körülmények biztosításával, megfelelő öltözködésre neveléssel, sportolási, mozgási lehetőségek biztosításával.
- Az egészséges életmódra nevelés, a testápolás, az egészségmegőrzés szokásainak kialakítása.
- A gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges környezet biztosítása.
- Sajátos nevelési igényű gyermekek esetén speciális gondozó, korrekciós testi nevelési feladatok ellátása szakemberek bevonásával.
- A gyermekkorban megfelelően ki nem alakult motoros mozgások fejlesztése alapozó terápiával

b) Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül.
Mindezért szükséges, hogy

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érjék;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én-tudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

Ezért feladatunk:

- derűs, bizalmat és biztonságérzetet nyújtó, családias érzelmi légkör kialakítása;
- az óvodapedagógusok és a gyermekek, a gyermekek-gyermekek közötti szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakítása;
- a kisgyermekek én-tudatának kialakulásának segítése, hogy teret tudjon engedni én-érvényesítő tiszta törekvéseinek;
- lehetőségek biztosítása arra, hogy a gyermekek kielégíthessék társas igényeiket, szükségleteiket;
- a gyermekeknek a másság elfogadására és a toleranciára nevelése;
- a közös élményekre épülő közös tevékenységeken keresztül a gyermekek tiszta erkölcsi tulajdonságainak és önkontrolljának fejlesztése (az együttérzés, segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség, az önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat területén);
- a gyermeki érdeklődés, rácsodálkozás, felismerés elindítása az alapvető emberi értékekre, az igazságra, a jóságra, a szépségre, annak tiszteletére és megbecsülésére;
- a munkatársak, pedagógusok példamutató viselkedése, követésre méltó élete, magatartása modell értékű legyen;
- a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében feladatunk a szociálisan hátrányos helyzetű, lassabban ütemben fejlődő, sajátos nevelési igényű, egyéb hátrányos helyzetű, különleges elbánást igénylő gyerekek integrált nevelése speciális ismereteket alkalmazva, sajátos törődést nyújtva, a megfelelő ágazati jogszabályokban

meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakember bevonásával (pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, terapeuta);
- a gyermeket segítjük abban, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

c) Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés óvodánkban is valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van.
Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára – mint életkori sajátosságra –, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás – alkotóképesség – fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Mindezek ismeretében és figyelembe vételével:
- Óvodánk megismerteti a gyermekeket az őket körülvevő világgal, érdeklődésükre, kíváncsiságukra, mint élettani sajátosságra építve. Változatos tevékenységeket biztosít, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhetnek a természet és társadalmi környezetről.
- Az óvodai foglalkozások tartalmi és formai felépítése illeszkedik az óvodás korú gyermekek alapvető tevékenységi formáihoz (játék, munka, tanulás).
- Az anyanyelv fejlesztése az óvodai nevelő tevékenységünkben kiemelt jelentőségű. A helyes mintaadásra, a beszédkedv fenntartására, a gyermekek meghallgatására, kérdéseiknek érvényesülésére és annak megválaszolására hangsúlyosan törekszünk. A versek, énekek tartalmukkal, dallamukkal egyaránt az esztétikai és szociális élmények erősödését szolgálják.
- Anyanyelvünk mellett még egy másik nyelv (az angol) beszédszintű elsajátítását igyekszünk megvalósítani. Igyekszünk kétnyelvűvé tenni az óvodát az egyszerű hétköznapi kifejezések, utasítások stb. rendszeres, naponkénti használatával, ill. az ezekhez kapcsolódó versek, énekek, játékok megismertetésével.
- A spontán szerzett tapasztalatok, ismeretek, rendezése és bővítése mellett az értelmi képességek és a gyermekek kreativitásának fejlesztésére is törekszünk.

5. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

5.1. Személyi feltételek

a) Óvodánkban a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.
b) Az óvodában folyó nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.
c) Az óvodapedagógus tevékenysége és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkája által igyekszünk elérni az óvodai nevelés minél hatékonyabb eredményességét.
d) A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködésével történik (fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, mozgásterapeuta, konduktor).

5.2. Tárgyi feltételek

Óvodánk rendelkezik a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az óvoda épülete az iskolával közös, de azon belül elkülönített, udvarát, kertjét elkülönítetten, berendezését oly módon alakítottuk ki, hogy az szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfelel a gyermekek változó testméretének, biztosítja egészségük megőrzését, fejlődését.

Lehetővé tesszük mozgás- és játékigényük kielégítését, és a gyermekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vesszük körül (Tornaszoba, EU szabványos mászóvár csúszdával, hinta, homokozó, libikóka, hintaló, babaház).

A gyermekek által használt tárgyi felszereléseket számukra hozzáférhető módon és a biztonságukra figyelemmel helyezzük. helyeztük el. Az óvoda egyidejűleg biztosítja a megfelelő munkakörnyezetet az óvodai munkatársaknak, lehetőséget teremtünk a szülők fogadására az iskolával közösen kialakított szülői fogadóban.

5.3. Az óvodai élet megszervezése

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg.

A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.

Az alapprogramban meghatározott elvek óvodánkban az alábbiak szerint valósulnak meg:

Óvodánkban jelenleg vegyes életkorú csoportokat szervezünk. Miért választottuk ezt a szervezeti formát? A tárgyi és személyi feltételek, illetve a nevelési előnyei miatt.
Az előnyök számtalan területen jelentkeznek:

- kisebbek számára a nagyobbak követendő mintát jelentenek;
- eredményesebb a szocializációs tanulás (a szokásokat könnyebben megtanulják az újak);
- a gyermekek empátiás, illetve alkalmazkodó képessége nő;
- a testvérek együtt lehetnek;
- a befogadás könnyebb, a heterogén csoportban kevesebb az új gyermek, a régi óvodások segítenek az újaknak.

5.4. Napirend, hetirend

Kezdete	Vége	Időtartam	Tevékenység
7^{15} -	9^{00}	2,00	Gyülekezés, játék, mosdóhasználat, reggeli
9^{00} -	11^{30}	2,30	Játék, kezdeményezések, mosdóhasználat, öltözködés, levegőzés, mindennapos testnevelés
11^{30} -	12^{30}	1,00	Étkezés előkészítése, ebéd, mosdóhasználat
12^{30} -	14^{45}	2,15	Pihenés előkészítése, pihenés
14^{45} -	15^{15}	0,30	Mosdóhasználat, uzsonna
15^{15} -	16^{45}	1,30	Játék (ha lehet, a szabadban)

Hetirendünk integráló területe a külső világ tevékeny megismerése, ezért erre alapozzuk a többi tevékenységet is, a témaköröket természetes komplexségükben dolgozzuk fel. Óvodánkban heti egy alkalommal tartunk tornaruhába való átöltözéssel egybekötött testi nevelést, valamint a többi napokon testnevelési játékokkal segítjük a gyermekek mozgásfejlődését.

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Naptár A külső világ tevékeny megismerése (komplexen)	Istentisztelet (Bibliai történet, ének)	„áhítat” Mozgás	Rajzolás, mintázás, kézimunka Mese-vers	Ének, zene, énekes játék

5.5. Keresztény, bibliai értékek

A gyermekek nyelvén, szemléletesen, játékosan ismertetjük meg óvodásainkat a Bibliai történetekkel.
„Áhítatnak" nevezzük a bibliai történet játékos tevékenységekkel (pl. dramatizálás) való ismétlését. Angol nyelvvel hetente egyszer ismerkednek óvodásaink.
Heti ütemtervünk tervezésénél figyelembe vesszük a gyermekek eltérő életkorát, fejlődési ütemét, spontán ötleteiket, illetve egyéb körülményeket (pl. fogorvosi vizsgálat). A tevékenységek helyszíne lehet a csoportszoba, udvar, illetve más helyszín is.

Bibliai értékek közvetítése, jellemfejlesztés: programunk a bibliai értékek közvetítését tartja egyik fő feladatának.
Mivel az élet nem bontható fel szent és világi dolgokra, mi sem akarjuk ezt tenni. Be akarjuk építeni a gyerekek gondolkodásába Isten alapelveit, hogy istenközpontú életet éljenek.
Célunk a bibliai integrációval, hogy óvodásaink megtanulják az életet Isten szemszögéből nézni, megtanulják Isten parancsait, törvényeit az életükben alkalmazni.

Nevelési programunk istenközpontú, megpróbálunk egységes, harmonikus képet kialakítani Istenről, az Ő Igéjéről, a teremtett világról és az emberről.

5.6. Az óvoda kapcsolatai

A gyermekek nevelését Isten a szülőkre bízta, ők a felelősek elsődlegesen a gyermekeikért. Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Ezért partnerközpontú óvodai nevelésünk egyik alapvető feltétele, hogy a gyermekekkel, a szülőkkel, mint közvetlen partnerekkel megfelelő kapcsolat alakuljon ki.
Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.
A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és - lehetőségei szerint - szakmai kapcsolatot tart fenn.

5.7. Az óvoda szakmai dokumentumai

a) Alapvető dokumentumunk az óvoda pedagógiai programja, amire a többi dokumentum épül.
b) Az óvoda éves munkaterve, melyet az óvodapedagógus készít el.
c) Kötelező dokumentumok: Felvételi és előjegyzési napló; Felvételi és mulasztási napló; Étkezési nyilvántartó lap; Óvodai csoportnapló, amely tartalmazza az óvodai nevelés tervezését, az óvodai élet fontos mozzanatait, gyermekvédelmi lapot, kapcsolatainkat, a nevelőmunkánk éves értékelését.
d) A gyermekek fejlődésének nyomon követését szolgáló dokumentumok: A gyermekek fejlődési naplója, ahol a befogadás tapasztalatait, a gyermekekről szóló feljegyzéseket és az egyéni fejlesztési tervet rögzítjük. Ezen a dokumentumon jól nyomon követhető a gyermekek fejlődése, fejlesztésük szükséges iránya. Itt helyezünk el a gyermekek jellemző munkáiból is néhányat, illetve, ha van ilyen, pl. a szakértői bizottság vizsgálatának a dokumentumait.

6. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

6.1. A játék

- Óvodánkban is szem előtt tartjuk, hogy a kisgyermekkor legfontosabb és legjelentősebb tevékenysége a játék. Mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és zavartalanul folyik le.
- Mivel a gyermek első játszótársa a családban a felnőtt, így óvodánkban is a felnőtt, vagyis az óvodapedagógus a legfőbb játszótárs.
- Igyekszünk a játékhoz megfelelő légkört, helyet, időt, eszközt és élményeket biztosítani épületen belül és a szabadban egyaránt.
- Egyformán lehetőséget biztosítunk a mozgásos és a szerepjátékokhoz, az építő, konstruáló, valamint a szabályjátékokhoz, dramatizáláshoz, bábozáshoz. Ezekkel a módszertani eszközökkel különösen aktivizálhatók és bevonhatók a játékos tanulásba a sajátos nevelési igényű gyerekek.

6.2. A tanulás különböző területei

a) A verselés, mesélés

- Óvodánk legkiemelkedőbb nevelési területe is az anyanyelvi nevelés, melynek egyik leghatékonyabb eszköze az irodalmi nevelés. Óvodánkban ez magában foglalja úgy a verseket, mondókákat, meséket, mint a különböző történeteket (beleértve a bibliai történeteket is). Mindezek ritmusukkal, előadásukat kísérő mozdulatokkal, a változatos, érzékletes bemutatással érzéki-értelmi élményeket nyújtanak a gyermekeknek.
- A különböző bibliai történetek elindítják a gyermeki érdeklődést, rácsodálkozást, felismerést Isten tetteire, megváltó munkájára. Közben megtörténik a keresztény erkölcsi tartalmak elplántálása, úgymint a személyválogatás nélküli szeretet,

megbocsátás, önzetlenség, ragaszkodás, tolerancia, mások helyzetének megértése, empátia stb.

- Megismertetjük a gyermeket a magyar, ill. angol gyermekköltészettel. A mondókázásra, verselésre, mesélésre, bábozásra, dramatizálásra naponként jó alkalom kínálkozik óvodai életünkben mindkét nyelven.
- A mesék, történetek, stb. - képi és konkrét formában - tájékoztatják a gyermekeket a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonylatairól, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákról.
- A mindennapos mesélés óvodánkban elmaradhatatlan eleme a gyermek mentális higiénéjének.

b) Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

- Óvodánkban a felnőtt minta, pontosabban az óvodapedagógus utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermekek mindennapos tevékenységének. Lehetőségük nyílik a környezet hangjainak megfigyelésére. Az énekléssel, zenéléssel felébred a gyermekek zenei érdeklődése, formálódik zenei ízlésük, esztétikai fogékonyságuk. A közös ének-zenei tevékenységekkel a gyermekek felfedezik a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, átélik a közös éneklés örömét, élményét.
- A különböző evangéliumi, bibliai énekek tartalmukkal és dallamukkal egyaránt a bibliai ismeretek elmélyülését szolgálják, valamint az esztétikai és szociális élményük erősödését. Ez különösen fontos a hátrányos helyzetű gyerekek esetén.
- A magyar, illetve angol népdalok és műdalok éneklése; a néptáncok és népi játékok mindkét nyelven a hagyományok megismerését, továbbélését segítik.

c) Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A személyiség fejlesztésének óvodánkban fontos eszközei a rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka különböző fajtái, a műalkotásokkal való ismerkedés.

- Az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán lehetőségük nyílik a gyermekeknek. Megtapasztalhatják a tevékenység örömét.
- Az óvodapedagógus óvodánkban az egyéni képességekhez, fejlettséghez igazodva segíti a képi-plasztikai kifejezőképességet, komponáló, térbeli tájékozódó és rendező képességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.
- Óvodapedagógusunk megismerteti a gyermekeket a különböző anyagokkal és a kézi-munka technikai alapelemeivel.

d) Mozgás

- Óvodánkban számtalan lehetőség van a gyermekek természetes mozgását fejlesztő tornára, mozgásos játékok gyakorlására, mind a szabadban, vagy csoportszobában, tornaszobában. Az óvodai nevelés minden napján lehetőséget nyújtunk a különböző mozgások gyakorlására eszközökkel, ill. eszközök nélkül; spontán vagy szervezett formában.

- Szeretnénk elérni, hogy óvodánkban a különböző sportok rendszeres, örömteli gyakorlása, a gyermekek mozgáskultúrájának fejlesztése az egészséges életmódra nevelés fontos részévé váljon.
- Rendszeresen elvisszük a gyermekeket korcsolyázni, biztosítva van részükre az úszás, az óvodás torna a kötelező óvodai testnevelésen kívül heti 1-2 alkalommal. Lehetőség van alkalmankénti lovaglásra is, ami által maradandó élményben részesülnek.
- A mozgásos játékok, a torna, természetes mozgásuk mellett fejlesztik a testi képességeiket, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség. Elősegítik, befolyásolják a gyermekek szervezetének növekedését, teherbíró képességük és egyes szerveik teljesítőképességét. Fontos szerepük van az egészség megőrzésében, megóvásában. A mozgás segíti a gyermekek térbeli tájékozódását, a helyzetfelismerést, a döntést és az alkalmazkodóképességet, személyiségük akarati tényezőinek alakulását.
- Sajátos nevelési igényű gyerekeink részére külön alapozó mozgásterápiára van lehetőség

e) A külső világ tevékeny megismerése

- Óvodánkban lehetővé tesszük a gyermekek számára a környezet tevékeny megismerését, alkalmat, időt, helyet, eszközöket biztosítunk a spontán és szervezett tapasztalat és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jutnak a gyermekek. Felismerik a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és térbeli viszonyokat; általuk alakul ítélőképességük, fejlődik tér, sík és mennyiségszemléletük.
- A gyermekek aktivitásuk és érdeklődésük során tapasztalatokat szereznek a közvetlen és tágabb természeti, emberi és tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. Ennek megismerésében segítjük óvodánkban is a gyermekeket a spontán és a különböző irányított tevékenységek során.

f) Munka jellegű tevékenységek

Óvodánkban is fontos eszköze a személyiségfejlesztésnek a munka és a munka jellegű játékos tevékenység. A gyermekeknek számos lehetőségük nyílik az önkiszolgálásra, a felnőtteknek, társaknak való segítségre, alkalmi megbízások teljesítésére, az elvállalt naposi munka teljesítésére, a környezet, növények gondozására.
A gyermekek munka jellegű tevékenysége során tapasztalatokat szereznek környezetükről, munkavégzéshez szükséges képességeik, készségeik, tulajdonságaik fejlődnek (pl. kitartásuk, önállóságuk, felelősségtudatuk, céltudatosságuk).

g) A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A tanulás óvodánkban is folyamatos, részben utánzásos spontán tevékenység, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és stimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett foglalkozásokon és időkeretben valósul meg.
Ezekhez igyekszünk biztosítani a gyermekek sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás lehetőségét.

A tanulás lehetséges formái óvodánkban:

- az utánzásos, minta és modellkövetéses magatartás és viselkedés tanulás (szokások alakítása)
- a spontán játékos tapasztalatszerzés
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés
- a gyakorlati probléma- és feladatmegoldás
- az óvodapedagógus által kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

7. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Óvodánkban arra törekszünk, hogy a gyermekek többsége belső érésük, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként az óvodáskor végére elérje az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.

- Az iskolaérettséghez szükséges testi, lelki és szociális kritériumok elérése egyaránt fontos és szükséges a sikeres iskolai munkához.
- Igyekszünk a gyermekeknek az óvodai nevelés során is olyan környezetet biztosítani, hogy hatéves korukra testük arányosan fejletté és teherbíróvá váljon. Mozgásuk összerendezettebb, harmonikusabb legyen. Fejlettebb legyen mozgáskoordinációjuk és finommotorikájuk. Legyenek képesek mozgásukat, viselkedésüket, testi szükségleteik kielégítését szándékosan irányítani. Óvodáskor végére tehát a gyermekek általában eljutnak az első alakváltozáshoz, testarányaik megváltoznak, megkezdődik a fogváltás.
- Segítjük egészséges lelki fejlődésükben is a gyermekeket, hogy óvodáskor végére nyitott érdeklődéssel álljanak készen az iskolába lépésre. Folyamatosan fejlődjenek a tanuláshoz szükséges képességeik. Érzékelésük, észlelésük tovább differenciálódjon. (Különös jelentőségű a téri észlelés fejlettsége, a vizuális és az akusztikus differenciálás, a téri tájékozottság, a térbeli mozgásfejlettség, a testrészek kialakulása.)

Mi is arra törekszünk, hogy óvodánkban minél több lelkileg is egészségesen fejlődő gyermek nevelődjön, akiknél

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama, a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a fegyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Segítjük, hogy a gyermekek az óvodáskor végére

- érthetően, folyamatosan kommunikáljanak, beszéljenek, gondolataikat, érzelmeiket mások számára érthető formában, életkoruknak megfelelő tempóban és hangsúllyal tudják kifejezni. Minden szófajt használjanak, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkossanak, tisztán ejtsék a magán- és mássalhangzókat, végig tudják hallgatni és megérteni mások beszédét. Természetesen ezt az anyanyelvi nevelés

területén szeretnénk elérni.

- Angol nyelven óvodáskor végére szeretnénk elérni, hogy a legtöbb gyermek megértse és tudja használni a legalapvetőbb, legegyszerűbb, naponként alkalmazott kifejezéseket, köszöntési formákat, leggyakrabban használt, környezetünkben előforduló tárgyak, eszközök angol megfelelőjét, ismerjék a színeket, állatok neveit, testrészeket angol nyelven. Váljon természetessé számukra, hogy az anyanyelvük mellett más nyelven is meg tudnak szólalni, énekelni, játszani.

Az egészségesen fejlődő gyermekek

- elemi ismeretekkel rendelkeznek önmagukról és környezetükről, tudják nevüket, lakcímüket, szüleik nevét, foglalkozását; ismerik a napszakokat, ismerik, és a gyakorlatban alkalmazzák a gyalogos közlekedés alapvető szabályait. Ismerik szűkebb lakóhelyüket, a környezetükben élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét, felismerik az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismerik a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismereteik vannak
- Elősegítjük, hogy az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté váljanak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködése, a kapcsolatteremtésre felnőttekkel és gyermektársaival.
- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg. Kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

Így alapozódik meg, hogy a gyermek később kiegyensúlyozott, az élet minden területén egyéni képességei szerint megfelelni tudó, kreatív emberré váljon.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a leírt fejlettség.

A kiemelt figyelmet igényló gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekkel szemben.

8. A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

A helyzetfelmérés után számba vesszük a hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységformákat.

Szociális körülményeiket tekintve hátrányos helyzetűek:

- családi mikrokörnyezetből adódóan,
- családi házon kívüli környezet miatt,
- iskolai körülményeiket tekintve,
- csonka családban nevelkedő gyermekek,
- munkanélküli szülők gyermekei.

A szociális hátrányok enyhítését óvodánkban az alábbi tevékenységi formák szolgálják:

- igyekszünk nagy türelemmel, fokozatosan bevezetni a gyermeket az óvodai életbe, szokásrendszerbe
- az óvodai nevelés eszközeivel képessé tenni őket az életkoruknak megfelelő feladatok elvégzéséhez
- segítségnyújtás önismeretük kialakulásában - a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtése, sajátos szabadságvágyuk kielégítése
- hátránykompenzálásra, illetve preventív feladatokra egyéni tervek készítése, egyéni fejlesztés
- főként szocializációs, étkezési, higiéniás, öltözködési szokások kialakítása
- felvilágosító munka a szociális juttatások lehetőségeiről
- folyamatos kapcsolat a szolgáltató intézményekkel, az áthelyező bizottságokkal

9. A GYERMEKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

A gyermekvédelmi feladatok ellátására nagy hangsúlyt helyezünk, a gyermekvédelmi munka az óvónők közvetlen feladata. A gyermekvédelmi feladatok koordinálását megbízott óvodapedagógus, gyermekvédelmi felelős látja el.

A gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenység célja:

- Érvényesülnek a gyermekeket megillető jogok,
- Védelem a testi, értelmi, érzelmi fejlődést akadályozó környezeti ártalmaktól.
- Az esélyegyenlőség megteremtése, az eltérő szociális és kulturális környezetből érkező gyermekek számára.
- Az adaptív pedagógia nem hagyja figyelmen kívül a társadalmi egyenlőtlenség újra termelődésének rejtett mechanizmusait, hanem azokat figyelembe véve helyezi fókuszba az egyén komplex szükségleteit.

9.1. Az óvodapedagógus feladatai

A gyermekek körülményeinek figyelemmel kísérése, a fejlődés nyomon követése, a gyermekvédelmi munka, valamennyi óvónő feladata.

- A gyermekvédelmi esetek kiszűrése.
- A szükséges nyilvántartások vezetése.
- Kapcsolattartás, együttműködés a Gyermekjóléti Szolgálattal, Pedagógiai Intézettel, Egészségügyi szervezetekkel.
- Prevenció és korrekció, tehetséggondozás integráció a pedagógiai gyakorlatban.
- A szociális érzékenység felkeltése a gyermekek és szülők közösségében.
- A családi nevelés kiegészítése, kompenzálása a gyermekek szociokulturális, mentális hátrányainak, esélykülönbségeinek csökkentése.

<u>Feladatok a megelőzés érdekében:</u>

- A gyermeki és szülői jogok megismertetése és érvényesítése az óvodában.

- Elősegíteni a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek óvodába kerülését és folyamatos itt tartózkodását.
- A rendszeres óvodába járás, beiratkozás támogatása.
- A gyermek sajátos nevelési igényének, hátrányának megfelelő pedagógiai ellátás biztosítása.
- Egészségügyi szűrővizsgálat biztosítása.
- Együttműködés gyermekvédelmi társszervekkel.

A feltárás feladatai

- A gyermekek és családjuk sokoldalú megismerése (dokumentumok, nyilatkozatok begyűjtése) komplex állapotfelmérés
- A gyermekek veszélyeztetettségének és hátrányos helyzetének megkülönböztetése, a gyermek és környezetének aktuális állapota, az adatváltozások nyomon követése.
- Sokrétű egészségügyi szűrővizsgálatok, ill. szükség esetén szakorvosi vizsgálatok kezdeményezése. A fejlődés nyomon követése.
- Gyermekorvosi, védőnői tanácsadás, közös programok. A gyermekek óvodai beíratásának támogatása.

A megszüntetés feladatai

- Hatékony egyéni felzárkóztató munkával az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése, az óvodai kompenzálás lehetőségeinek biztosítása.
- Egészségvédő, mentálhigiénés programok szervezése, veszélyhelyzetek elkerülésére nevelés, teljes körű egészségfejlesztés kialakítása, működtetése
- A sajátos nevelési igényű gyermek másságát elfogadó környezet kialakítása. (befogadó intézményi légkör, gyermekközösség, szülők közössége)
- Differenciált, a szükségletekhez igazodó képességfejlesztés, a hiányosan működő képességek kialakítása, fejlesztése, esetleg korrekciója valamennyi területen.
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakításának segítése: tanácsadás, külső segítség felajánlása.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, kiemelkedő képességének felismerése, és gondozása.
- Gyermekjóléti szolgáltatások kezdeményezése (adomány-gyűjtés).
- Az esélyteremtést támogató lépések szolgáltatások folyamatos figyelemmel kísérése (a nevelésben, a gyermekek mérésében).
- Az óvodában való tartózkodást segítő tevékenységek folyamatos figyelemmel kísérése (jelzőrendszer működése, partnerségi kapcsolatok, egészségügyi szolgáltatások, szociális segítségnyújtás lehetőségei).
- Az igazolatlan hiányzások minimalizálása (a napi nyilvántartásban az igazolások nyomon követése).
- Fogadóórák, egyéni beszélgetések, visszatérő családlátogatások alkalmainak gyarapítása, a meggyőzés módszerének alkalmazása.
- Az eredményességhez elengedhetetlen a szülők bevonása, a közös felelősségvállalás, az állandó információcsere, az aktív részvétel a különböző tevékenységekbe.
- Szoros kapcsolat kialakítása a látens módon segítséget kérő családokkal

A fejlődés eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek én-képe önértékelése, lelki egészsége nem mutat komoly sérülést, teherbíró, küzdőképességük fejlődik, alkalmassá válnak, hogy megfelelő harmóniában éljenek önmagukkal és környezetükkel.
- A gyermekek képessé válnak a csoportban való alkalmazkodásra, kialakul a kompetencia érzése.
- A gyermekek képessé válnak veszélyhelyzetek elkerülésére, felismerésére.
- A gyermekek teljesítménye a valós képességeiket tükrözik.
- Csökkennek az indulási hátrányokból és fogyatékosságból adódó különbségek.

10. A SZÜLŐ, A GYERMEK, A PEDAGÓGUS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FORMÁI, A TOVÁBBFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI

10.1.Az óvoda és a család kapcsolatának elvei

A partnerközpontú óvodai nevelés egyik alapvető feltétele, hogy a gyermekekkel, a szülőkkel, mint közvetlen partnerekkel megfelelő kapcsolat alakuljon ki. A gyermek számunkra elsődleges szempont. Együttműködés során, ha a helyzet megkívánja, infokommunikációs eszközöket is használunk. Tudatosan kooperálunk a szülőkkel, kollégákkal, szervezetekkel. Részt veszünk más pedagógustársainkkal különböző programokon (pl. kirándulás, témanap, ünnepség).

- A gyermekek nevelését Isten a szülőkre bízta, ők a felelősek gyermekeikért.
- Az óvoda a családi nevelés, az otthon kiegészítője. Amíg a gyermek az óvodában tartózkodik, a szülőt helyettesítjük.
- Ahhoz, hogy hatékonyan tudjuk a gyermekek fejlődését elősegíteni, rendkívül fontos a családdal való szoros együttműködés. A szülő ismeri legjobban a gyermekét, ezért segíthet gyermeke megismerésében. Hátrányos helyzetű gyermekek esetében feladatunk kialakítani, illetve megtartani a szülőkben a gyermekük iránti felelősségérzetet. Tudatosítani kell bennük, hogy fontos szerepük van a gyermek fejlesztésében.
- Alapvető a gyermek személyiségének fejlesztéséhez kitűzött alapelvek, célok, feladatok egységes értelmezése és megvalósítása, a „kettős nevelés” elkerülése.
- Szükségünk van kölcsönös bizalomra, segítségnyújtásra, és tájékoztatásra. Egymást partnernek kell tekinteni.
- Figyelembe kell venni a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíteni kell az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.
- Az óvodán és óvodán kívüli tevékenység során közösségi kapcsolatokat teremtünk.
- Munkánk során érthetően, megfelelően kommunikálunk a szülőkkel, gyerekekkel.

10.2. Az együttműködés formái

- Kapcsolatfelvétel a leendő szülővel

  A szülővel történő együttműködés már az óvodába lépés előtt megkezdődik. Az érdeklődő szülőknek bemutatjuk az óvodát, helyi nevelési rendszerünk főbb sajátosságait. Intézményünk vezetősége családlátogatás során ismerteti, egyezteti a családdal nevelési elveinket.

- Óvodakezdés

  A szülők és gyermekek általában közösen ismerkednek az óvodai élettel (lásd Az érzelmi nevelés és társas kapcsolatok fejezetben a fokozatos befogadásról.)

- Napi kapcsolattartás

  A befogadási időszak alatt kialakult kapcsolat folytatásának egyik – a szülők által kedvelt – formája a reggeli és délutáni találkozások. Hosszabb beszélgetésre ilyenkor nincs lehetőség, de a legfontosabb információkról beszélhet mindkét fél. A digitális eszközök segítségével hatékonyabbá tesszük a kommunikációt a szülők között. Sajátos nevelési igényű gyermekek esetében különösen lényeges ez a forma, mert szükséges a gyermek fejlődéséről való tájékoztatás. Fontos, hogy amit a gyermek tud, otthon is várják el tőle.

- Nyitott óvoda

  A szülőket, érdeklődőket szívesen látjuk óvodánkban előzetes megbeszélés alapján bármikor. Ha a szülők jobban megismerik az óvoda életét, könnyebb lesz az együttműködés.

- Családlátogatás

  Minden gyermeket igyekszünk meglátogatni óvodás évei alatt egyszer. Családlátogatáskor betekintést nyerünk a család életébe, milyen a légkör, milyenek a kapcsolatok, életkörülmények.

- Szülői értekezlet

  Szülői értekezletet általában évente egyszer vagy kétszer tartunk. Az aktuális információk mellett beszélgetünk az óvodai programunkról, nevelési elveinkről. Jó alkalmak ezek a problémák, javaslatok felvetésére mindkét részről. Ha szükségét látjuk, a szemléletváltoztatással is próbálkozunk. Külső előadót is hívhatunk, pl. intézményünk lelkipásztorát.

- Szülői munkaközösség

  Az egész intézményben egy szülői munkaközösség működik, melynek van olyan tagja, akinek gyermeke óvodás.

- Szülői levelek, hirdetések

  Fontos információkról gyakran levélben értesítjük a szülőket, így senki nem marad le az információkról. A faliújságon is tájékozódhatnak az aktuális hírekről.

- Családi játékdélután, közös ünnepi készülődés

  Közös játék, barkácsolás, éneklés során a közös élmény az óvodai kötődést erősíti, emellett a szülő-gyermek kapcsolatot is jobban megismerhetjük. Ötleteket cserélünk, tanulunk egymástól.

- „Szülői teadélután”

  Havonta, egy délutáni alkalom, ahová várjuk az óvodások szüleit egy vitaindító előadás meghallgatására, majd az ezt követő közös beszélgetésre a gyermeknevelés témájában.

11. EGÉSZSÉGNEVELÉSI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI ELVEK AZ ÓVODÁBAN, PROGRAMOK, TEVÉKENYSÉGEK

Az egészségnevelés célja: a gyermekek teljes körű egészségnevelésének - lelki, testi, értelmi, érzelmi és akarati tulajdonságaiknak - biztonságban és egészséges környezetben történő alakítása.

11.1. Az egészséges táplálkozás

Az egészségnevelési program az óvodásgyermekek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítését szolgálja. A helyes étkezési szokásokat kisgyermek korban kell kialakítani.

A fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a gyermek egészséges táplálása, mivel az óvodás gyermek fejlődésének egy olyan periódusában van, melyre jellemző a nagyfokú és rendszeres fizikai aktivitás, a szervezet gyors növekedése, ami ennek megfelelő tápanyagfelvételt tesz szükségessé.

A teljesítés nem csak anyagiakon (élelmezési normán), de szemléleten (étrend - összeállítson), óvónői leleményességen és a szülők segítő együttműködésén is múlik. Az óvodapedagógus egészségpedagógiai feladatát az étkezés lebonyolítása alkotja.

11.2. A mindennapos testnevelés, testmozgás

A mozgásszervek fejlődésének belső, élettani ingere a mozgásra való késztetésben mutatkozik meg, ezért a mozgás élettanilag a kisgyermek alapvető életjelensége. A kisgyermek mozgásszükségletének kielégítése legnagyobb részt a játéktevékenység útján valósul meg. A felfrissítő, edző mindennapi testnevelés középpontjában is a sok mozgással járó játék áll. A gyermekek fokozott mozgásigényének kielégítését jól szolgálják az udvari játékok. Az udvari tevékenység mellett a séta, a kirándulás egészíti ki a levegőzést. A mozgáshoz változatos eszközöket biztosítunk, melyek alkalmasak a nagy és finommozgások, az egyensúlyérzék fejlesztésére.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartás, ezért a szervezett foglalkozások keretében prevenciós, fejlesztő tornagyakorlatok végzésével segítjük a gerinc deformitások megelőzését. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúd-talpas gyermek lábtartását javítjuk.

11.3. Baleset megelőzés és elsősegélynyújtás

A gyermekbalesetek megelőzése érdekében, illetve bekövetkezésekor ellátandó feladatok az SZMSZ –ben kerültek rögzítésre.
A gyermekek megtanulják, hogy egy-egy hétköznapi tárgy (pl.: bicikli, mászóka, autó, gyógyszer) milyen veszélyforrásokat hordoz magával, illetve mire érdemes odafigyelniük a balesetek megelőzése érdekében. Az óvoda házirendjében vannak meghatározva azok a védő, óvó előírások, amelyeket a gyermekeknek az óvodában tartózkodás, illetve kirándulás során

meg kell tartaniuk. A védő-óvó előírásokat a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének meg-felelően ismertetjük. Az ismertetés ténye a csoportnaplóban kerül dokumentálásra.

11.4. Személyi higiéné

A gyermek magával hozza az otthoni higiénés szokásokat, amelyek nem feltétlenül azonosak az óvoda mindennapos szokás rendjével. Testápolás A testápolás a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres és szükség szerinti tisztálkodási igényük kialakulását szolgálja. A gyermek higiénés állapotának megítélése, szükség esetén a testápolás pótlása az óvodapedagógus, a dajka és a kisgyermekgondozó részéről bensőséges ellátást igényel.

A higiénés szemlélet átadása tehát nem jelenthet a gyermek számára megszégyenítést. Elegendő időt és szükséges segítséget biztosítunk a gyermekeknek a tevékenység ellátására. Alapkövetelmény, hogy a személyi higiénés felszerelés minden gyermek számára külön-külön álljon rendelkezésre.

11.5. Öltözködés

Az öltözködés során minden gyermeknek szükség szerint segítünk. A szülőket igyekszünk meggyőzni, hogy gyermeküket időjárásnak megfelelően öltöztessék, legyen váltóruhájuk, a ruhákba rajzolják bele a gyermekük jelét. A szülőket arra ösztönözzük, hogy gyermeküket ne a divat szerint öltöztessék, hanem a kényelem szerint, hogy mozgásukban ne legyenek akadályozva, mert a megfelelő ruházatban a gyermek szabadon mozoghat, jól érzi magát. Az öltözetnek igen fontos része a váltócipő, legyen hajlékony a talp, széles az orr-rész, és megfelelő a méret. Ne akadályozza a láb mozgását, fejlődését és segítse elő a lábizmok tónusának kialakítását, rögzítését. A jól kiválasztott váltócipővel elkerülhet ő a balesetek túlnyomó része. Pihenés A szervezet egészséges fejlődéséhez elengedhetetlen a napi pihenés. Ehhez szükséges a tiszta levegő, a csend, a nyugalom és kényelmes ruházat. Az óvodában kényelmes „alvós” ruhában alszanak a gyermekek, melyet a szülők hoznak. A szülők gondoskodnak az ágynemű, „pizsama” mosásáról.

11.6. Környezeti nevelés

Az óvodai nevelés kompetenciájába soroljuk a természet megvédését, a hulladék kezelését, az energiával való takarékosságot.
Az óvodapedagógus feladatai:

- Kulturált étkezési körülmények biztosítása.
- Életkoruknak, fejlettségüknek megfelelően kanál, villa, kés helyes használatával ismertetjük meg a gyermekeket.
- Tanácsadás a szülőknek, hogy az óvodai étrendet otthon milyen ételféleségekkel egészítsék ki.
- A mozgásos tevékenységet, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, egyéni szükségleteihez, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez méretezzük.
- Az általános balesetvédelmi szabályok megismertetése, begyakoroltatása és ellenőrzése a gyermekek biztonságának és egészségének védelmében.
- Alapvető higiéniai normák megismertetése és betartatására szoktatás
- A tisztálkodási folyamat megismertetése: helyes sorrendiség és technika begyakorlása (kézmosás, a WC és a WC-papír használata)

- A saját személyi felszerelés (törülköző, zsebkendő, fésű, fogmosó-felszerelés) használatára szoktatás.
- Az öltözködés helyes sorrendjének megismertetése és begyakoroltatása. A napirend keretei között elegendő idő biztosítása az öltözködés egyéni tempó szerinti végzésére.
- A pihenéshez nyugodt, meghitt légkör biztosítása. Figyelünk az egyéni szokásokra is, engedjük az „otthoni kedvencek" –kel való alvást.
- A helyes napirend és életrend kialakítására ösztönzés.
- Az egészséget támogató, biztonságos, esztétikus környezet kialakítása és védelme
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezet-tudatos magatartás megalapozása.

Programok

- Állatok napja - október 5.
- Víz világnapja - március 22.
- Föld napja - április 22.
- Madarak és fák napja - május 10.
- Környezetvédelmi világnap - június 5.

12. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása akkor valósulhat meg, ha minden gyermek számára biztosítottá válik az emberi méltósághoz való jog. Óvodába kerüléskor figyelembe vesszük a különböző kulturális közegből érkező gyerekek adottságait, valamint sajátos nevelési igényét. Célunk a differenciált együttnevelés. Alapvető feladatunk az adaptív differenciált egyéni bánásmód figyelembevételével a gyermek megismerése, valamint, hogy minden gyermek hozzájusson minden olyan szolgáltatáshoz, amely biztosítja személyisége kibontakoztatásának lehetőségét.

A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések célja

Az egyéni bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény szellemében a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek

- minőségi neveléshez való hozzáférés és az integráció biztosítása,
- esélyegyenlőség növelése,
- hátrányok csökkentése,
- egyéni szükségleteknek megfelelő speciális fejlesztés,
- az iskolába való átmenet segítése.

12.1. A gyermek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések területei

Szervezési feladatok:

- a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatása,
- az integrációt elősegítő csoportalakítás,
- az igazolatlan hiányzások minimalizálása,

- a szülők munkába állását lehetővé tevő nyitva tartás kialakítása.

Pedagógiai munka kiemelt területei:

- az óvodába lépéskor komplex állapotfelmérés,
- kompetenciák fejlesztése,
- differenciált egyéni bánásmód alkalmazása,
- érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés,
- szokás-szabályrendszer kialakításának gyakorlata,
- ismétlődő közös tevékenységek,
- egészséges életmódra nevelés,
- társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése.

12.2. A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenység

Fontos az elfogadó környezet biztosítása, a gyermekek szükségleteiknek, állapotuknak megfelelő segítséget kapjanak a készségeik, képességeik kibontakoztatásához, személyiségük védelméhez, fejlesztéséhez.
Az óvodapedagógusaink nyitottak a különbözőségek elfogadására. Elfogadják a kiemelt figyelmet igénylő gyereket, érzelmileg azonosulnak az integrációval, együttneveléssel. Az inkluzív pedagógiai fontos eleme: a differenciálás. A differenciálással a pedagógus a tanulási folyamatot az egyes gyermek egyéni szükségleteihez igazítja.
A differenciálás érvényesül a célokban, feladatokban, munkaformákban, a módszerekben, az eszközökben, az elsajátítás idejében, tempójában.

Célja:

- A kiemelt figyelmet igénylő gyermek családi nevelésének a közösségbe való beilleszkedésének az elősegítése, a többi gyerekkel együtt történő integrált nevelés során.
- A gyermek fejlesztésének megvalósítása a számukra megfelelő területeken úgy, hogy a nevelés, fejlesztés ne terhelje túl a gyermeket.

Feladat:

- A sérült gyermek harmonikus személyiségfejlődéséhez megteremtjük az elfogadó, az eredményeket értékelő környezetet.
- Figyelembe vesszük fogyatékosságának jellegét, súlyosságának mértékét.
- Terhelhetőségét biológiai állapotának, esetleges társuló fogyatékosságának figyelembevételével, differenciált fejlesztéssel végezzük.
- Amennyire lehetséges csökkentjük a család és az óvoda által nyújtott minta közötti eltérést. Együttműködünk a sérült gyermek családjával.
- Együttműködünk a szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépítjük a pedagógiai folyamatokba.
- Alkalmazkodunk az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez.
- Változatos helyeket biztosítunk a gyerekek számára, hogy ugyanazt a tapasztalatot, ismeretet többféle helyzetben, módon, formában, színben, helyen szerezhesse meg.

12.3. Gyermekvédelem, egészségügyi ellátás, szociális segítségnyújtás

Célunk a gyermekeket megillető jogok érvényesítése, védelem a testi, értelmi fejlődést akadályozó környezeti ártalmaktól. Ennek elérése érdekében legfontosabb a családok helyzetének megismerése, és segítése, hogy a felmerülő problémákban segítséget tudjunk nyújtani, és a felmerülő, veszélyeztető tényezőket meg tudjuk előzni.

Az óvodapedagógus feladatai:

- szeretetteljes, érzelmi biztonságot nyújtó csoportlégkör kialakítása,
- a gyermekvédelmi esetek kiszűrése,
- a szükséges nyilvántartások vezetése,
- együttműködés a Gyermekjóléti Szolgálattal, a Szakszolgálattal, az Egészségügyi szervekkel,
- prevenció és korrekció, tehetséggondozás a pedagógiai munkában,
- inkluzió a pedagógiai gyakorlatban,
- megfelelő kommunikációs modell létrehozása, mely a családi hatást kiegészíti és kompenzálja a gyermek számára, a korának megfelelő szituációk átélésével
- mikro csoportos tevékenységek szervezése az egyéni képességek figyelembe-vétele és a gyermekek személyiségének komplex fejlesztése céljából.

Az együttműködés kialakítása az óvodán kívüli szervekkel:

- a Gyermekjóléti családsegítő szolgálattal,
- a védőnővel,
- a szakmai és szakszolgálatokkal,
- területen működő civil szervezetekkel.

Célunk a beilleszkedési zavarokkal, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermekek problémáinak korai feltárása Az óvodai nevelés kiegészítése multikulturális tartalmakkal Esélyteremtés a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása

Az óvodapedagógus feladatai:

- a beóvodáztatás megvalósítása, a rendszeres óvodába járás segítése,
- a mentálhigiéniás hátrányok csökkentése, erős szokás-szabály rendszerrel,
- szociális segítségnyújtás lehetőségei keresése (adományok, hiányzó felszerelések biztosítása),
- a szülők meggyőzése.

12.4. Óvoda- iskola átmenet támogatása

Célunk a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges, testi, szociális értelmi érettség kialakítása Az iskolai életmódra és életpálya-építésre való felkészítés.
Az óvodapedagógus feladatai:

- az iskolaérettség elérését támogató pedagógiai munka,
- az iskolaválasztás támogatása,
- az iskolával való kapcsolat fenntartása,
- az óvoda- iskola átmenetet segítő program kidolgozása.

Az együttműködés tartalma: Szülőkkel való egyéni kapcsolat, együttműködés
Célunk együttműködő partneri kapcsolat kiépítése a szülői házzal annak érdekében, hogy a gyermekek sokoldalú fejlesztése, szociális kompenzációja sikeresen megvalósuljon.

Az óvodapedagógus feladatai:

- személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel,
- a gyermekek egyénre szabott beszoktatásának biztosítása,
- rendszeres tájékoztatás a gyermekek fejlődéséről, az egyéni fejlesztési napló bejegyzéseinek megbeszélése, a gyerekek alkotásainak megmutatása, elemzése, szülők részvételi lehetőségének biztosítása a foglalkozásokon,
- egyéni beszélgetések, gyermeknevelléssel kapcsolatos nézetek kicserélése, a család szokásainak, értékrendjének megismerése, megértése, a család erőforrásainak feltárása,
- szülői közösségek kialakítása, rendezvények szervezése, pl. karácsony, farsang, környezetvédelmi napok stb.,
- partnerközpontú működés, szülői igények kiszolgálása.

Intézményi önértékelés, eredményesség

- az indikátorok teljesülése: be óvodázási arány, hiányzás csökkenése,
- az iskola kezdés megfelelő időben, sajátos nevelési igényűvé minősítés csökkenése, normál tantervű, integrált iskolai környezetbe történő beiskolázás, szabad iskolaválasztás érvényesülése, iskolaérettség elérése, mérése az Országos Oktatási Integrációs Hálózat indikátortáblát tartalmazó ajánlása alapján.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- a pedagógiai munka hatékonysága nő a hátránykompenzáció hatására,
- egységes nevelési gyakorlat, szemlélet alakul,
- nő a korai beóvodázás, a lemorzsolódás csökken,
- az óvoda-iskola átmenet nehézségei csökkennek, zökkenő mentesebbé válik az iskolai beilleszkedés,
- az eltérő háttérből érkező gyermekek tanulási kultúrához való attitűdje, pozitívan változik.

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai életre, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre a felnőttel és a gyermektársaival.

II. „MÜLLER GYÖRGY” ÁLTALÁNOS ISKOLA

1. AZ ISKOLÁBAN FOLYÓ NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ALAPELVEI, ÉRTÉKEI, CÉLJAI, FELADATAI, ESZKÖZEI, ELJÁRÁSAI

1.1.Pedagógiai alapelvek, értékek

Alapvető célunk a színvonalas oktatás megteremtése ismeretek közvetítésével és a személyiség fejlesztésével.

Olyan iskolát szeretnénk, ahol

- a belső légkör, a tartalmas együttes munka következtében jól érzi magát a tanuló és a tanára,
- a tanuló is alkotó részese a tanítás – tanulás folyamatának,
- a gyermek megtanul helyesen és okosan tanulni,
- a tanuló felfedezheti az alkotás izgalmát, örömét,
- minden tanuló megtalálja azt, amit felnőttként csinálni szeretne,
- a sajátos nevelési igényű, vagy hátrányos helyzetű tanulók is képessé válhatnak hosszabb távlatokban a továbbtanulásra, a szakképzésre,
- csökkenteni tudjuk a tanulókat érő kudarcok számát, ugyanakkor ráneveljük őket a kudarcok elviselésére is,
- a tantervi anyag differenciálásával esélyt adni mindenki tehetségének, adottságának kibontakoztatásához,
- integrált oktatással kis létszámú osztályokkal, egyéni fejlesztéssel és felzárkóztatással az esélyegyenlőséget mindenkor biztosítsuk és fenntartsuk.

Közvetíteni kívánunk:

- alapvető, tudományos igényességű ismereteket,
- erkölcsi, etikai és vallási értékeket.
- magatartási, viselkedési normákat, modelleket.

Fejleszteni kívánunk:

- értelmes, kreatív és kritikai gondolkodást,
- kommunikációs készséget és képességet,
- kulcskompetenciákat (értő olvasás, kommunikációs kompetencia...)
- egész életen át tartó tanulási igényt
- tudatosan irányított tevékenységrendszer által kifejlesztett manuális képességet
- demokratikus és felelős döntési készséget
- a másikra való figyelést, a világ dolgai iránti érdeklődést
- az egészséges életmódra való törekvést

1.2. Céljaink a nevelő - oktató munka során

- Az általános iskolai nevelés-oktatásban a tanulók személyiségének formálása. Arra törekszünk, hogy intézményünkben megvalósuljon a szellem, a lélek és a test harmonikus fejlesztése.
- Intézményünk az egyetemes keresztény erkölcsiség iránt elkötelezett. Célunk a tanulók széleskörű: objektív világnézeti, ideológiai, vallási tájékoztatása. Az ifjúságban a világnézet

kialakulásának elősegítése bárminemű erőszakos ráhatás és befolyásolás nélkül. A másként gondolkodók felé a tolerancia kialakítása.

- Fontos célunk, hogy tanulóink megismerjék az emberi társadalom fejlődésének hajtóerejét képező, bizonyos értelemben objektív, alapvető értékeket (igazság, jóság, szépség), amelyek az egyetemes erkölcs alapját is képezik, és az ezekre való törekvés beépüljön a személyiségükbe.
- Célunk, hogy tanulóink ismerjék az emberi társadalom kapcsolatrendszereit az alapvető keresztényi és egyetemes erkölcsi tanításokat és azokat alkalmazni tudják mindennapi életükben.
- A máshol nem oktatható részképesség- és iskolai teljesítményzavarral küzdő (dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, hyperaktivitás, tanulási képességek kevert zavara, pszichés fejlődési zavar), továbbá a hátrányos helyzetű, beilleszkedési zavarokkal, magatartási rendellenességgel, tanulási nehézséggel küzdő, különleges elbánást igénylő gyerekek képzése, nevelése.
- A sajátos nevelési igényű gyerekek optimális fejlesztéséhez szükséges körülményt az intenzív és komplex fejlesztéssel a legrövidebb időre csökkentsük

1.3. Feladatok, eszközök, eljárások

Tartalmas, konkrét, arányosan összehangolt feladatok adásával segítjük az egyéni tanulás eredményességét, kellő arányt teremtve a szóbeli (memoriterek, versek, szavak, képletek, szabadon előadott tananyag, stb.) és írásbeli feladatok között. A munkafüzetekkel, feladatlapokkal történő tanítási – tanulási folyamat előnyeit kihasználva erősíteni kívánjuk a szóbeliséget.
A koordinált tantervi anyagot minden tárgyból úgy tervezzük, hogy az legkésőbb május harmadik hetében befejezhető legyen. Így még jut idő arra, hogy összegezzük az adott évben megtanultakat, ismétléssel, gyakorlással elmélyítjük azokat.

Nevelési oktatási módszereink megválasztásakor arra törekszünk, hogy igazodjanak azok:

- a tanulók életkori sajátosságaihoz,
- értelmi fejlettségükhöz,
- képességeikhez,

és igazodjanak a nevelők:

- személyiségéhez,
- pedagógiai kulturáltságához,
- felkészültségéhez,
- vezetői stílusához,
- igazodjanak a mindenkori szituációhoz.

1.4. Nevelési eljárások, módszerek

A meggyőzés, a felvilágosítás, a tudatosítás módszerei:

- az oktatás valamennyi módszere,
- meggyőzés,
- minta,
- példa – példakép,

- eszménykép,
- bírálat – önbírálat,
- beszélgetés - felvilágosítás, tudatosítás,
- előadás - vita – beszámoló.

A tevékenység megszervezésének módszerei
- ellenőrzés - értékelés
- játékos módszerek
- követelés
- megbízás
- gyakorlás

A magatartásra ható módszerek
- ösztönző módszerek: ígéret, helyeslés, bíztatás - elismerés - dicséret

Összegezve:
- közlés, átadás, magyarázat
- munkáltatás
- demonstrációs kísérletek elemzése
- szakirodalom, forrás, szemelvényelemzés
- kutatás, tanulói kísérlet

A sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatos eljárások, módszerek

A sajátos nevelési igényű, valamint beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek oktatása-nevelése integrált közösségi formában maximum 12-14 fős iskolai osztályokban történik.
Pedagógusaink, gyógypedagógusaink tevékenységük során figyelembe veszik a gyermekek egyéni képességeit, fejlődési tempóját, szociokulturális helyzetét, sajátos nevelési igényét. Hangsúlyt fektetünk a differenciált órai munkára, korrekciós és felzárkóztató foglalkoztatásra. A pedagógusok munkáját gyógypedagógiai asszisztensek, gyermekfelügyelők segítik.

A részképesség zavarok súlyosságának megfelelően biztosítjuk a méltányos számonkérési, értékelési ill. felmentési lehetőségeket minden esetben a tanuló hosszú távú érdekeinek figyelembevételével.

Felhasznált módszerek, eszközök:
- logopédiai fejlesztés,
- tantárgyi korrekció,
- alapozó terápia,
- zeneterápia,
- kézművesség,
- sport (labdajátékok).

2. A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉSSEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI FELADATOK

Iskolánk pedagógiai programja a NAT-ban leírt és képviselt értékekre, valamint a helyi sajátosságokból adódó hagyományokra és szükségletekre épül.

Ezért pedagógiai feladatainkat az alábbiakban határoztuk meg:

- a NAT-ban és a kerettantervben leírt egységes, alapvető tartalmak átadása, elsajátíttatása,
- valamint az ezekre épülő differenciálás.

E két feladatunk azt a célt szolgálja, hogy tanulóink

- a különböző szintű adottságaikkal,
- az eltérő mértékű fejlődésükkel,
- az iskolai és iskolán kívüli tanulásukkal,
- szervezett ismeretközvetítéssel,
- a spontán tapasztalataikkal összhangban

minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket.

Képzésünk tartalma az emberre, a társadalomra, a művészetre, a természetre, a tudományokra, a technikára vonatkozó kultúra alapvető eredményeit foglalja magában, a tanulók életkori fejlettségi szintjéhez méretezett kiválasztással és elrendezéssel.

A tananyag feldolgozása, összefüggéseinek feltárása megalapozza a tanulók:

- műveltségét,
- világszemléletük, világképük formálódását, - társas kapcsolatát,
- eligazodásukat saját testükön, lelki világukban,
- tájékozódásukat szűkebb és tágabb környezetükben.

A helyi tanterveket is magába foglaló pedagógiai programunk összeállításánál elsődleges szempont volt a tanulók képességeinek fejlődéséhez szükséges olyan követelmények meghatározása, amely ösztönzi a személyiségfejlesztő oktatást.

Éppen ezért nevelési programunk összeállításánál elsődleges szempont volt az iskola pedagógiai programja nevelési, tanítási-tanulási folyamata adjon teret a színes, sokoldalú - iskolai életnek, a tanulásnak, a játéknak és a munkának. Fejlessze:

- a tanulók önismeretét,
- együttműködési készségüket,
- eddze akaratukat.

Járuljon hozzá életmódjuk, motívumaik, szokásaik. az értékekkel történő azonosulásuk fokozatos kialakulásához.

A sajátos nevelési igényű gyerekek személyiségfejlesztésével kapcsolatos teendők

Intézményünk az alapító okiratában foglaltaknak megfelelően felvállalja a sajátos nevelési igényű, teljesítményzavarral, beilleszkedési nehézségekkel, magatartási problémákkal küzdő gyermekek integrált oktatását. Ebből kifolyólag az iskola a nevelő-oktató munka során a speciális személyiségfejlesztési feladatokat is különös odafigyeléssel vállalja fel.

A személyiségfejlesztés során különösen fontos:

- a többi gyermeknél a másság elfogadtatása, tolerancia és empátia fejlesztése,
- a sajátos nevelési igényű gyermeknél énképének, önértékelésének fejlesztése,
- a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek esetében az agresszió levezetésére alkalmas technikák tanítása.

Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos teendőinket az alábbi konkrét pedagógiai feladatok köré csoportosítjuk

a) Az értelem kiművelése területén elvégzendő feladatok:
- A felfedezési vágy fejlesztése,
- A tanulási sikervágy erősítése,
- A tanulási kudarcfélelem leküzdése,
- A tanulási igényszint fejlesztése.

b) A segítő életmódra nevelés területén elvégzendő feladatok:
- Pozitív szociális szokások kialakítása, segítése,
- Sajátos egyéni értékrend kialakítása,
- Élményszerű pozitív minták felkínálása,
- Pozitív érzelmi légkör kifejlesztése.

c) Az egészséges és kulturált életmódra nevelés területén elvégzendő feladatok:
- A testi képességek fejlesztése,
- Minél gazdagabb sportélet,
- A kézügyesség fejlesztése,
- Alapvető egészségügyi szokások kialakítása, gyakoroltatása.

d) A szakmai képzés alapozása területén elvégzendő feladatok:
- A szabályhasználat képességének fejlesztése,
- Az iskolán kívüli fórumok minél jobb kihasználása,
- Szakkörök szervezése,
- Kreativitás, alkotó képesség fejlesztése.

3. EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOK

A teljes körű egészségfejlesztési program az iskola közössége életminőségének, életfeltételeinek javítását szolgáló, az intézményi közösséghez tartozók közös akaratát összegző cselekvési program, melynek közvetlen és közvetett célja az életminőség, ezen keresztül az egészségi állapot javítása, olyan új közösségi problémakezelési módszer, amely az érintettek aktív részvételére épít.

Iskolánk elhelyezkedéséből adódóan – kisebb részben lakótelepi környezet, illetve kertvárosi övezet- másmás szociokulturális háttérrel rendelkező gyerekek alkotják a tanulóközösséget. A problémák egy részét képezi az, hogy a magas elvárásokkal rendelkező családoknál a gyerekek túlterheltsége szembetűnő - rengeteg külön foglalkozásra járnak -, aminek következménye a kevés szabadidő, fáradtság, túlzott megfelelni akarásból adódó pszichés tünetek. Másfelől azoknak a gyerekeknek kell megfelelő egyéni törődést, értelmes szabadidős tevékenységet biztosítanunk, akik alacsonyabb neveltségi szinttel rendelkeznek.

Az iskolai szűrővizsgálatok azt igazolják, hogy általános problémának tekinthető a rendszertelen és helytelen táplálkozás következményeként kialakult elhízás, illetve a különböző táplálkozási zavarok kialakulása. Az egészségfejlesztés egyik alapfeladatának tekintjük felhívni a tanulók és a szülők figyelmét az egészséges táplálkozás fontosságára.

Ez számos más ok mellett visszavezethető a mozgásszegény, ülő életmódra. Az inaktivitás a modern kor részévé vált, és a civilizációs ártalmak miatt sokkal jobban ki vagyunk téve a különböző megbetegedéseknek.
Az iskolai egészségfejlesztés másik fontos alapfeladata tehát, hogy a negatív tendenciák ellenére tanulóink megszeressék a mozgást, az értékrendjükbe sikerüljön beépíteni a mindennapos testedzés igényét.
Iskolánkban a művészeti nevelés az egészségfejlesztés szempontjából fontos személyiségfejlesztő hatás, az iskolai élet mindennapjait áthatva segíti ennek az alapfeladatnak a megvalósítását.

Stratégia
A teljes körű iskolai egészségfejlesztés az alábbi négy egészségfejlesztési alapfeladat rendszeres végzését jelenti minden tanulóval, a nevelőtestület és a szülők bevonásával, a nevelési-oktatási intézmény partneri kapcsolati hálóban szereplő kliensek ésszerű bevonásával.

a) Egészséges táplálkozás
- egészséges ételek népszerűsítése, az iskola honlapján ismeretterjesztő cikkek, linkek megjelentetése,
- részvétel az iskolagyümölcs programban.

b) Mindennapos testnevelés/testedzés
Minden gyermeknek biztosítjuk a rendszeres testmozgás lehetőségét. A könnyített testnevelés és a gyógytestnevelés foglalkozások biztosításával védjük tanulóink egészségét, megpróbáljuk megelőzni a súlyosabb állapotok kialakulását. A gyógytestnevelést külsős szakember végzi, a könnyített testnevelés a testnevelés órákon differenciálással valósul meg.

c) A gyermekek érett személyiséggé válásának elősegítése
Személyközpontú pedagógiai módszerekkel és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával (ének, rajz, mesemondás, népi játékok stb.), részt veszünk a kerületi versenyeken, az iskolai kórus fellépéseivel, rajzkiállítással.

d) Az egészségfejlesztési ismeretek témakörei az iskolában
- Az egészség fogalma,
- A krónikus beteg egészsége,
- Az egyén és az őt körülvevő közösség egészsége: felelősségünk,
- A környezet egészsége,
- Az egészséget befolyásoló tényezők,
- Szájhigiénia,
- A jó egészségi állapot megőrzése,
- A betegség fogalma,
- Megelőzhető betegségek,
- A táplálkozás és az egészség, betegség kapcsolata,
- Az egészséges táplálkozás - helyi termelés, helyi fogyasztás összekapcsolása,
- Lelki eredetű táplálkozási zavarok,

- A beteg ember táplálásának sajátosságai,
- A testmozgás és az egészség, betegség kapcsolata,
- Az egészséghez szükséges testmozgás,
- A szervezet fejlődése testmozgással és annak hiányában,
- A felnőtt szervezet működése testmozgással és annak hiányában,
- Gerincvédelem, gerinckímélet,
- Balesetek, baleset-megelőzés,
- A lelki egészség,
- Önismeret, önértékelés, a másikat tiszteletben tartó kommunikáció módjai, ennek szerepe a másik önértékelésének segítésében,
- A két agyfélteke harmonikus fejlődése,
- Az érett, autonóm személyiség jellemzői,
- A társas kapcsolatok,
- A nő szerepei,
- A férfi szerepei,
- A társadalom élete, a társadalmi együttélés normái, illem és etika, erkölcs,
- A családi élet - kapcsolat a család tagjai között; közös tevékenységek,
- A gyermekáldás Pedagógiai Program,
- A várandósság alatti hatások a gyermek fejlődésére,
- A gyermek fejlődését elősegítő viszonyulás a gyermekhez - családban, iskolában ,
- A szenvedélybetegségek és megelőzésük (dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, játékszenvedély, internet- és tv-függés),
- Művészeti és sporttevékenységek lelki egészséget, egészséges személyiségfejlődést és tanulási eredményességet elősegítő hatásai,
- A média egészséget meghatározó szerepe,
- Médiatudatosság, a médiafogyasztás egészségvédő módja,
- Fogyasztóvédelem,
- Az idő és az egészség, bioritmus, időbeosztás,
- Tartós egészségkárosodással élő társakkal együttélés, a segítségre szorulók segítése,
- Iskola-egészségügy igénybevétele,
- Az egészségügyi ellátórendszer többi elemének igénybevétele,
- Otthoni betegápolás.

Ezeket a tartalmakat, témaköröket beépítettük a helyi tantervünkbe, így a különböző szaktárgyi órákon az életkori sajátosságoknak megfelelően, változatos módszerekkel feldolgozva jutnak információkhoz tanulóink.
A tantárgyak témakörei átfogják az egészséges élet szempontjából legkritikusabbnak tekinthető területeket: a táplálkozást, a biztonságot, az alkohol- és kábítószer fogyasztást, a dohányzást, a családi és kortárs kapcsolatokat, a környezetvédelmet, az aktív életmódot, a személyes higiénét és a nemi fejlődést. Ezeket nem egymástól elszigetelten, hanem kölcsönös kapcsolataikba ágyazottan tárgyalják.
A megszerzett tudás alapja a tanulók egészséges életvezetésére és az egészséges környezet kialakítására való igényének. Fontos, hogy az ismeretek elsajátítása, gyakorlása már az első osztályban kezdődjék, és szerves folytatása legyen az óvodában kialakult szokásrendszernek. Ebben nagy szerepe van a napközinek, ahol lehetőség van az étkezési kultúra, a helyes higiénés szokások kialakítására és gyakoroltatására, a tanulókat körülvevő környezet (tantermek, ebédlő, mellékhelyiségek) tisztántartására.
Ezek kulturált kialakítása és ápolása, nemcsak a technikai dolgozók feladata. Állandó mintaadással, figyelemfelhívással, az önkiszolgálási készségek fejlesztésével elérhetővé válik

az eziránti igény kialakítása. A napközi ideje alatt tanáraik vezetésével lehetőségük van a tanulóknak az udvar gondozására, közösségi kertünk ápolására, télen madáretetők kihelyezésére, ezáltal is elősegítve a környezetük iránti igényesség kialakítását.

Külső partnerek
Együttműködésünk célja külső partnereinkkel a pedagógiai, az egészségügyi, a gyermekvédelmi szakemberekkel, hogy az iskola egészséges környezet legyen.

a) Iskola-egészségügyi Szolgálat
- rendszeres szűrések,
- prevenció,
- elsősegély,
- osztályfőnöki órákba bekapcsolódás.

b) Rendőrkapitányság
- biztonságos közlekedés elősegítése év elején,
- „Iskola rendőre" program,
- rendezvények biztosítása,
- bekapcsolódás az osztályfőnöki órákba,
- drog prevenció,
- baleset megelőzés,
- bántalmazások elkerülése,
- KRESZ ismeretek témakörökben.

c) Pedagógiai Szakszolgálat
- logopédus,
- fejlesztő pedagógus,
- iskolapszichológus,
- gyógytestnevelő

kíséri figyelemmel a tanulási és a részképesség-zavarokkal küzdő tanulók fejlődését.

Programok

Az egészségfejlesztési program céljainak, feladatainak megvalósításában fontos és kihangsúlyozott szerepet szánunk a testmozgás, a szabadidő hasznos eltöltése iránti igény kialakításának, amelyre sokféle lehetőséget biztosítunk iskolánkban:
- osztálykirándulások
- nyári táborok,
- úszásoktatás,
- önköltséges korcsolyaoktatás,
- tömegsport foglalkozások,
- részvétel a kerületi szabadidős sportrendezvényeken (futó- és kerékpáros fesztivál),
- kerületi és budapesti diákolimpián való indulás.

Egyéb programok, melyek a célok megvalósulását segítik a papírgyűjtés, a Föld Napja, és a Szülői fórumok, ahol különböző területek szakemberei (táplálkozási szakértő, drogprevenciós szakember, pszichológus) vesznek részt.

4. A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSSEL, AZ ISKOLA SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOS FELADATOK

Területei

A közösségfejlesztés az a folyamat, amely az egyén és a társadalom közötti kapcsolatot kialakítja, megteremti. Iskolánkban a közösségfejlesztés fő területei:

- tanórák - szaktárgyi órák,
- nevelési órák,
- tanórán kívüli foglalkozások:
    - napközi,
    - séta, kirándulás,
    - szakkörök,
    - szabadidős tevékenységek.

Mind a négy terület sajátos foglalkoztatási formát követel, mások az egyes területek feladatai, céljai, abban azonban megegyeznek, hogy valamennyien tevékenyen hozzájárulnak:

- az egyén közösségi magatartásának kialakításához,
- véleményalkotó, véleménynyilvánító képességének fejlődéséhez,
- közösségi szokások, normák elfogadásához (etikai értékrend),
- a másság elfogadásához,
- az együtt érző magatartás kialakulásához,
- a harmonikus embertársi kapcsolatok fejlesztéséhez.

A közösségfejlesztés során nem csak a pedagógusoknak van feladatuk, hanem az iskolában foglalkoztatott valamennyi dolgozónak, sőt az iskolát segítő szervezetek vezetőinek is, hiszen megjelenésével, viselkedésével, beszédstílusával, társas kapcsolatával az intézmény valamennyi dolgozója példaként álla a diákok előtt.

Feladatok

Törekedünk arra, hogy minden tanuló

- Ismerje meg azokat az alapvető szabályokat, amelyek a társas együttélés, a közösségben való harmonikus kapcsolatok kialakításához elengedhetetlenek;
- Sajátítsa el azokat az ismereteket és gyakorolja azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek;
- Legyen nyitott, megértő a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások: a másság iránt, becsülje meg ezeket;
- Valamilyen módon vállaljon részt a nemzetközi kapcsolatok ápolásában;
- Váljon érzékennyé környezete ápolása iránt;
- Legyen képes az új audiovizuális környezetet megérteni és azt szelektíven használni;
- Az önálló, felnőtt életében képes legyen életmódjára vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani;
- Ismerje meg a környezet leggyakoribb egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülésének módjait;
- Kapjon kellő mélységű támogatást a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzéséhez;

- Tanuljon meg tanulni, tudja, hogy életpályája során többször pályamódosításra kényszerülhet;
- Tudatos közösségformálás a sajátos nevelési igényű gyerekek, beilleszkedési nehézségekkel, magatartászavarral küzdő és a hátrányos helyzetű gyerekek kiközösítése ellen, az esélyegyenlőség elfogadtatásáért.

A pedagógus a tananyag elsajátíttatása során:
- segítse a tanulók kezdeményezéseit,
- járuljon hozzá közvetlen tapasztalatszerzéshez,
- biztosítson kellő lehetőséget a közösségi cselekvések kialakításához,
- alapozza meg a nemzettudatot,
- ösztönözzön a szűkebb és tágabb környezet hagyományainak feltárására,
- segítse a vonzó jövőkép kialakítását,
- környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten.

Tanórán kívüli közösségfejlesztő tevékenységi formák:
- kirándulások (osztály és iskolai szinten),
- vetélkedők (sport, tanulmányi,)
- ünnepek közös megünneplése,
- szakkörök,
- színházlátogatás,
- élménybeszámolók,
- előadások meghívott előadóval (agresszió, drog, bűnözés, család),
- példakép keresés,
- környezetük értékeinek megőrzése, gyarapítása,
- kommunikációs kultúra fejlesztése,
- beteg, sérült, fogyatékosok iránti magatartás (elfogadás, segítőkészség) fejlesztése.

5. A PEDAGÓGUSOK HELYI INTÉZMÉNYI FELADATAI, AZ OSZTÁLYFŐNÖKI MUNKA TARTALMA, AZ OSZTÁLYFŐNÖK FELADATAI

Az intézményben dolgozó pedagógusok felelősséggel és önállóan, a tanulók tudásának, képességeinek és személyiségének fejlesztése érdekében végzik szakmai munkájukat a munkaköri leírásban foglaltak keretein belül az iskolai tantárgyfelosztásban meghatározott munkarend alapján.

5.1. A pedagógus feladata:

- alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, oktatása, a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése,
- tanóráira és tanórán kívüli foglalkozásaira rendszeresen felkészül, nagy gondot fordít a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő fejlesztő foglalkoztatásra, a módszertani innovációra, a rendelkezésre álló idő optimális kihasználására,
- tanórai munkáját a gyermekek adottságainak, haladási tempójának megfelelően

differenciáltan szervezi,

- a lemaradó tanulók számára felzárkóztató foglalkozásokat szervezhet, egyéni segítségnyújtással biztosítja tovább haladásukat,
- gondot fordít a tehetséges tanulók megfelelő foglalkoztatására, amit a tanórai differenciáláson kívül egyéni tehetséggondozó foglalkozás, illetve tanulmányi versenyekre való felkészítés formájában is megtehet,
- a kerettantervben és a pedagógiai programban meghatározottak szerint érdemjegyekkel vagy szövegesen, a követelményekhez igazodóan értékeli a tanulók munkáját,
- rendszeresen ellenőrzi és értékeli szóban és írásban a gyermekek tanulmányi munkáját annak figyelembevételével, hogy az értékelés az életkori sajátosságoknak megfelelő, motiváló hatású legyen,
- gondot fordít arra, hogy az írásbeli és szóbeli számonkérés egyensúlyban legyen,
- fokozatosan szoktatja tanulóit az iskolai élet szabályainak betartására, megismerteti és betartatja velük az iskola házirendjét,
- biztosítja tanulói számára, hogy nyugodt légkörben, türelmes, elfogadó környezetben fejlődjenek,
- feladata a tanulás megszerettetése, a szellemi erőfeszítésekben rejlő örömforrások felfedeztetése, a gyermekek spontán érdeklődésének fenntartása, fejlesztése,
- a tanítási órákon és tanórákon kívüli foglalkozásokon különös gondot fordít a tanulók együttműködési készségeinek, önállóságának és öntevékenységének kialakítására,
- a közös iskolai tevékenység minden mozzanatában gyakoroltatja a kulturált emberi viselkedés szabályait,
- szükség szerint együttműködik gyógypedagógussal vagy a nevelést, oktatást segítő más szakemberekkel,
- megismeri az általa foglalkoztatott tanulókról szóló szakvéleményeket és szakértői véleményeket, annak ajánlásait figyelembe veszi és mérlegeli az érintett gyermekek tanításkor és osztályzásakor,
- foglalkozásain optimálisan felhasználja a rendelkezésére álló eszközöket,
- egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszeretetre neveli a tanulókat,
- a szülőt (törvényes képviselőt) tájékoztatja a tanuló iskolai teljesítményéről, magatartásáról, az ezzel kapcsolatban észlelt problémákról, az iskola döntéseiről, a gyermek tanulmányait érintő lehetőségekről,
- felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, szükség esetén más szakemberek bevonásával megtesz mindent a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében,
- irányítja tanítványai pályaorientációját, aktív szakmai életútra történő felkészítését,
- pontosan és aktívan vesz részt a nevelőtestület értekezletein, a fogadóórákon, az iskolai ünnepségeken és az éves munkaterv szerinti rendezvényeken,
- részt vesz a számára előírt pedagógus-továbbképzéseken, folyamatosan gyarapítja szakmai és pedagógiai tudását, törekszik a 21. századi tanulás problémáinak megismerésére, arra, hogy azokra válaszokat keressen tanítási gyakorlatában,
- a pedagógiai programban és az SZMSZ-ben előírt pedagógiai és adminisztratív feladatait teljesíti,
- a kötelező minősítéseket határidőre szerzi meg,
- a gyermekek, a tanulók és a szülők, valamint a munkatársak emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartja.

5.2. Az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai

Az osztályfőnök felelős vezetője a rábízott tanulócsoportnak. Feladata a tanulók személyiségének alapos, sokoldalú megismerése, fejlesztése, közösségi tevékenységük irányítása. Az osztályfőnök céltudatosan irányítja az osztályban folyó oktató nevelő munkát. Együttműködik az osztályában tanító kollégákkal, a fejlesztő pedagógussal, pszichológussal, az iskola védőnőjével és a gyermek- és ifjúságvédelmi felelőssel.

- A tanulókkal közösen tervezi és alakítja az osztály életét, biztosítja annak bekapcsolódását az iskola egészének nevelései rendszerébe.
- Folyamatosan tájékozódik az osztály magatartásáról, szorgalmáról, tanulmányi munkájáról. Havonta az osztállyal együtt értékeli a tanulók magatartását, szorgalmát.
- Kapcsolatot tart tanítványi szüleivel. Tájékoztatja a szülőket a tanulók tanulmányi előmeneteléről, a nevelés eredményeiről. Az adott tanév rendjében meghatározott időpontban szülői értekezletet, fogadó órát tart.
- Együttműködik osztálya szülőközösségével.
- Figyelemmel kíséri tanítványai családi és személyes problémáit, szükség esetén intézkedést kezdeményez.
- Az iskolai programokon, hagyományos rendezvényeken való részvételre ösztönzi az osztályközösséget.
- Törekszik az osztályközösségen belüli hagyományok kialakítására.
- Szervezi és levezeti az osztályprogramokat. Gondot fordít arra, hogy a művészettel nevelés megjelenjen osztályfőnöki munkájában.
- Igyekszik kialakítani a tanulókban az osztályterem rendezettsége, esztétikus díszítése iránti igényt.
- Határidőre elvégzi az osztályfőnöki feladatkörrel járó adminisztrációs, dokumentációs tevékenységet.
- Felkészíti a tanulókat a pályaválasztásra. Az osztályfőnök közvetlen pedagógiai tevékenységének jellemzői
- Az 5-8. évfolyamon kötelező osztályfőnöki órák nevelési témái lehetnek: kötöttek, szabadon választhatók és aktuális eseményekhez kapcsolódóak.
- Az osztályfőnöki óra egyszerre szolgálja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a tanulókat a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására.
- Megismerteti őket a magatartási szabályokkal és etikai normákkal.
- Hozzájárul a fiatalok önismeretének és erkölcsiségének alakításához (egészséges életmód, konstruktív életvezetés, magatartáskultúra, erkölcsismeret, vallásismeret).
- Az életkornak megfelelő ember-, és társadalomismeretek nyújtásával segíti elő a tanuló szocializálódási folyamatát, természeti és társadalmi környezetébe való beilleszkedését.
- Segíti a tanulót kapcsolat- és viszonyrendszereinek felismerésében, értékes és hasznos kapcsolatok kialakítására és ápolására neveli.
- Fejleszti a tanuló szociális érzékenységét, toleranciáját, valamint empatikus képességét az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránt.

6. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓKKAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG HELYI RENDJE

Kiemelt figyelmet igénylő tanuló a Nkt. 4. §. 13. pontja határozza meg:
a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.

Ugyanitt a 14. pont írja le a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.
A 3. pont fogalmazza meg a BTMN, azaz a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Az Nkt. 4.§.25. pontjában meghatározza, hogy sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Az 1993. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 67/A. §. határozza meg a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetet. Ennek értelmében hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a szülő vagy alacsony iskolai végzettsége önkéntes nyilatkozata alapján megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,
- a szülő alacsony foglalkoztatottsága,
- a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei.

Halmozottan hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki esetében a fenn meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll, vagy a nevelésbe vett gyermek.

6.1. Kiemelten tehetséges tanuló

Iskolánk célja a tehetséges tanulók korai felismerése, hogy minél hamarabb elkezdhessük fejlesztésüket. Ezért több éves hagyományunkhoz híven elsődleges feladatunknak tartjuk, hogy az óvodába minden évben ellátogassunk, és az óvodások is látogatást tegyenek iskolánkban a szülőkkel együtt.

Tudjuk, hogy a tehetséggondozás csak a család támogatásával lehetséges, tehát célunk a családokkal való együttműködés. Kikérjük az óvónők véleményét is a beiskolázás előtti időkben.
Fontosnak tartjuk, hogy tanulóink a művészeteken keresztül ismerjék meg az emberiség történeti és kulturális értékeit. Legyenek érdeklődők, nyitottak, befogadók a művészetek, kultúra iránt.
A rajz- és az énekoktatás az alsó tagozaton emelt óraszámú. A művészi képességek kibontakoztatását, az érzelmi gazdagság kialakítását, ápolását a művészeti nevelésben látjuk elsőrendűen megvalósíthatónak. Mindezeket a tanórákon, a tanórán kívül és a szakkörökön segítjük elő.
Arra törekszünk, hogy a művészeti nevelés eredményeként diákjaink minél nagyobb számban részt vegyenek a művészeti tanulmányi versenyeken. Rajzból kerületi, fővárosi versenyekre, meghívásos versenyekre, illetve különféle pályázatokra nevezünk folyamatos sikerrel.
Év végi intézményi kiállításunkon az adott év legjobb alkotásai szerepelnek. Iskolai rajzpályázatunk díjnyertes alkotása óriásplakátként kinyomtatva egy évig látható az iskola aulájában.

A zenei nevelés terén először az osztályok közös éneklése során bontakozik ki a tehetség. Mindez a kórusmunkában még intenzívebbé válik, ahol különféle stílusokkal, éneklési módokkal ismerkednek meg a tanulók.
A tehetséges, de mindenki előtt énekelni, szerepelni nem vágyó tanulók számára a hangszertanulás a javasolt út. Iskolánk ének-zene tagozatos tanulói számára a furulyaoktatás a tantervbe építve valósul meg, a többi hangszer tanulása pedig a hangszeroktató tanárokkal folyik.
A szép hangú gyerekeket szólóéneklésre buzdítjuk. A szorgalmas, a gyakorló munka során kiemelkedő, tehetséges tanulóinkat felkészítjük a kerületi, fővárosi versenyeken való sikeres szereplésre. Nyolcadik osztály végén a pályaválasztásnál pedig arra ösztönözzük őket, hogy a folytassák zenei tanulmányaikat tehetségüknek megfelelően ének-zene tagozatos gimnáziumokban, szakközépiskolákban. Iskolánkban szép hagyomány a karácsonyi és a tanévet záró hangversenyek megtartása hosszú évek óta.

Tehetséggondozás a tanórákon

A tanórákon a differenciált feladatadás a tehetséggondozás eszköze. A szóbeli és írásbeli feladatmegoldások előadása egyéni munkák kidolgozásának lehetőségével valósul meg a különböző szaktárgyi órákon. (Pl.: interaktív feladatok, prezentációk és játékos feladatok készítése, tárlatvezetés, idegenvezetés, különféle bemutatók készítése stb.)
A kooperatív tanulási technikák alkalmazása lehetővé teszi, hogy a csoportmunkák során csoportvezetői, irányító szerepkört vállalva önálló feladatok elkészítésével már ők tanítsák, fejlesszék osztálytársaikat a tanári irányítás mellett. Tehetséggondozás a tanórán kívül Írásbeli tehetséggondozó versenyekre egyre többen jelentkeznek diákjaink közül. A fővárosi és országos meseíró és más irodalmi pályázatokon való részvételünk eredményes szép helyezéseket hoz minden évben.
Az országos tehetséggondozó versenyekre folyamatosan, minden évben nevezünk. Az Első Jonatán Könyvmolyképző; Bendegúz Akadémia az olvasást-szövegértést, az irodalmi, anyanyelvi ismereteket fejlesztik egyéni szinten. A kerületi egyéni szaktárgyi versenyeken minden évben indítjuk tehetséges tanulóinkat. Kerületi sakkversenyen csapatban és egyéni szinten is kiváló eredményeket értünk el az elmúlt években. Az elmúlt 3 tanévben versenyzőink rendszeresen részt vettek a Diákolimpián.

Kiemelt szerepet kap iskolánkban a sport is, ezen belül különösen a futball és az atlétika.

Célunk, hogy egészséges, a sportot nemcsak szóban szerető, szorgalmas, kitartó fiatalokat neveljünk, akik gondolkodásában a sportszerűség is kiemelt jelentőségűvé válik. Az egyesületek számára egyéni szűrést biztosítunk, tehetséges gyerekeket ajánlunk a figyelmükbe, részt veszünk a diákolimpiákon, a kerület sportrendezvényein, egyéb közösségi megmozdulásokon. A különféle szaktárgyi, sport és egyéb versenyek első hat helyezettjeinek okleveleit minden tanévben feltesszük az iskolai honlapra, kifüggesztjük a folyosón lévő „Akikre büszkék vagyunk…" faliújságra, és bemondjuk a nevüket, eredményeiket. Fontosnak tartjuk, hogy kialakuljon a társak iránti minél nagyobb megbecsülés és tisztelet.

6.2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanulók megsegítése

Alkalmazott módszereink:

Intézményünkben fejlesztőpedagógus foglalkozik a részképesség zavarokkal, tanulási nehézségekkel küszködő tanulókkal.

Cél: Ezen tanulók felzárkóztatása, problémáik csökkentése, megszüntetése, illetve szinten tartása. A diagnózis felállításában – esetektől függően – több szakember (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, mozgásterapeuta, szemész, fül-orr-gégész) bevonására kerül sor. Az eredménytől függően kezdi meg munkáját a fejlesztőpedagógus, illetve amennyiben a probléma az iskolában nem kezelhető, javasoljuk a megfelelő intézmény (Szakértői Bizottság, Szakszolgálat) további vizsgálatát.
A fejlesztőmunka egyik alapelve az osztálytanítók munkájának segítése, a gyerekek képességeihez, szükségleteihez, fejlődési üteméhez való alkalmazkodással. A fejlesztés során hatékonyabbá válik a tanítási folyamat, több lehetőség nyílik a gyerekek igényeihez igazodó feladattípusok, eszközök alkalmazására, több tevékenykedtetésre, beszélgetésre jut idő.
A személyhez igazodó programok kevésbé megterhelők, a tanórákkal párhuzamosan történnek, így meghagyva a tanulók pihenésre, sportolásra, játékra szánt szabadidejét. A fejlesztés egyéni, vagy kiscsoportos formában történik.
Minden tanulónak egyéni fejlesztési tervet készítünk, a tovább haladást a gyermek tempójához igazítjuk. A tanulók teljesítményében mutatkozó hiányosságok, a dyslexia, a disgraphia, a dyscalculia, illetve egyéb részképesség zavarok súlyossága dönti el, hogy egyéni, vagy kiscsoportos foglalkoztatásra van-e szükség.
A csoportos fejlesztésben hasonló tünetekkel, illetve általában azonos korosztályú gyerekek vesznek részt. Két, illetve három évig tartó intenzív, célirányos fejlesztés után – a törvény adta lehetőségeinkkel élve – kontrollvizsgálatra küldjük tanulóinkat a Szakszolgálatba.
Az itt készült szakvélemény és javaslat alapján szüntetjük meg, vagy folytatjuk tovább a fejlesztést Intézményünkbe heti két alkalommal jár ki logopédus, aki beszédhibás tanulóinkat fejleszti. Mivel a társóvodában is dolgozik, a hozzánk került gyerekeket jól ismeri, így előzetes tapasztalatai alapján tudja folytatni az óvodában megkezdett terápiát.
Amennyiben azt látjuk, hogy tanulóinknak egyéb területen is problémáik vannak (mozgáskoordinációs zavar, látás-hallás probléma), a szülőknek segítséget adunk, hogy a megfelelő szakemberhez eljuthassanak gyermekeik.
Az esetek többségében komplex, több irányból ható beavatkozásra van szükség. Ha a többirányú fejlesztés hatására sem látunk javulást, úgy a Szakszolgálat javaslatára a Szakértői Bizottsághoz küldjük vizsgálatra, amely eldönti a további teendőket, szükség esetén speciális intézménybe küldi a tanulót.

6.3. Mérések, vizsgálatok

a) Tanév eleji vizsgálat az első osztályban

Év elején – előzetes szülői beleegyezés esetén – minden első osztályban egyéni, illetve csoportos beszéd- és részképesség vizsgálatot végzünk. A vizsgálat - melyet a fejlesztő pedagógus végez - az alábbi területekre terjed ki:

- szem – kézkoordináció,
- alak – háttér differenciálás,
- formafelismerés,
- szerialitás,
- térbeli helyzet,
- ritmus – soralkotás,
- vizuális emlékezet,
- auditív emlékezet.

b) A logopédus vizsgálata a következő területeket öleli fel

- hangok,
- spontán beszéd,
- önálló vers vagy dal,
- nehéz szavak,
- GOH,
- mondatismétlés,
- EDFELDT,
- tájékozódás testen,
- tájékozódás térben,
- laterális dominancia,
- emberrajz,
- ábramásolás.

c) Diagnosztikus mérés

Célja feltárni az iskolába lépő tanulók fejlődésbeli különbségeinek okát, területeit, és ezeknek megfelelően kialakítani a fejlesztés tervét. Eszköze az Országos Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer (DIFER). Területei a

- szociabilitás,
- írásmozgás – koordináció,
- beszédhang-hallás,
- elemi számolási készség,
- relációs szókincs,
- tapasztalati összefüggés, megértés,
- következtetés.

Az érintett tanulókkal a vizsgálatot első évfolyamon novemberben végezzük, illetve májusban kontrolláljuk.

Az egyéni vizsgálatot az osztálytanító végzi a fejlesztő pedagógus segítségével. A mérésről feljegyzés készül. A felszínre kerülő hiányosságok pótlását, fejlesztését az egyéni fejlesztési tervbe beépítjük.

6.4. Fejlesztő foglalkozások

Tapasztalataink szerint az időben megkezdett fejlesztés jó eredményeket mutat. A gyermekek bíznak magukban, képességeiket megfelelően tudják kihasználni. A diszlexiás, diszgráfiás és diszkalkuliás tanulók a reedukáció hatására felzárkóznak kortársaikhoz, és csak néhány esetben kell a fejlesztést felső tagozatra kitolni.
Vannak azonban olyan tanulók, akik csaknem egész iskolai életük során igénylik a külön foglalkozást. Ennek oka a lassabb érés, a tanulás iránti elkötelezettség hiánya, vagy súlyosabb részképesség-zavar.

Iskolánk minden rászoruló tanulója részt vesz a fejlesztő foglalkozásokon. Az iskolaérettségi vizsgálatot végző Szakszolgálat szakértői véleménye alapján. Az első osztályban tanév elején végzett vizsgálat eredményeként feltárt hiányosságok észlelése alapján. Az osztálytanítók és szaktanárok megfigyelései, jelzései alapján. Szülői kérés alapján, amennyiben ez indokolt.

6.5. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanulók ellátása, értékelése

A szakszolgálati vizsgálat után készült szakértői véleményt minden esetben megkapja intézményünk. Az osztályfőnök a szaktanárokkal és fejlesztő pedagógussal megbeszélik az abban foglaltakat. Ezen tanulókra vonatkozó jogszabályok a következő lehetőségeket biztosítják a részükre:

- egyéni fejlesztési tervre épülő foglalkoztatás fejlesztő pedagógus segítségével,
- egyéni bánásmód,
- esetenkénti differenciálás a tanórákon,
- egyéni adottságok figyelembevétele a feladat kijelölésénél, a megoldásra adott idő meghatározásánál, számonkéréskor, értékeléskor,
- egyéni pedagógiai segítség adása,
- a probléma súlyosságától függően a pedagógus differenciált házi feladatot adhat, kevesebbet, illetve mást, mint a többi tanulónak.

Számonkérésük, értékelésük egyéni adottságaikhoz igazodhat.
Ebben az esetben is részt kell vennie a tanórákon. Számonkérésnél, értékelésnél figyelembe vesszük a tanuló önmagához mért fejlődését, illetve a problémák mélységétől, típusától függően osztályozzuk, szükség esetén szövegesen értékeljük.
Ugyanezek a szabályok vonatkoznak a Sajátos nevelési igényű tanulókra azzal a különbséggel, hogy őket a Szakértői Bizottság vizsgálja. A bizottság véleménye alapján az igazgató mentesítheti az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írhatja elő.

6.6. A sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatása-nevelése

Iskolánk fogadja az integráltan nevelhető sajátos nevelési igényű tanulókat. A sajátos nevelési igényű tanuló minden más gyermekkel közös emberi tulajdonságokkal rendelkezik, ugyanabban a kultúrában, emberi közösségben, társadalomban él. Ezért fejlődésükhöz biztosítjuk iskolai kereteinken belül az elsajátítható tudást és a kialakítandó képességeket, szem előtt tartva egészséges személyiségfejlődésük megalapozását, illetve oktatásukhoz,

nevelésükhöz nélkülözhetetlen speciális szükségleteiket, hogy felkészítésük olyan mértékűvé váljon, amivel iskolaváltás esetén egy másik iskolában folytatni tudják tanulmányaikat, és képessé válhassanak szakképzésre.

Céljaink:

- A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentése, kompenzálása, a képességek kibontakoztatása.
- A másság elfogadása és elfogadtatása, az egymás iránti empátia, tolerancia kialakítása, fejlesztése.
- A gyermekek sikerélményhez juttatása, személyiségük és képességeik pozitív irányba történő változtatása.
- A tanulók önbecsülésének, egészséges énképük és önbizalmuk fejlesztése, hogy higgyenek saját képességeikben és abban, hogy sikereket tudnak elérni.

Feladataink:

- általános, korszerű alapműveltség nyújtása,
- a fogyatékosságból adódó, speciálisan jelentkező hátrányok leküzdése,
- differenciált oktatás,
- gyermekek terhelhetőségének figyelembevétele,
- változatos – egyéni sajátosságokhoz igazítható – tanulásszervezési eljárások alkalmazása,
- egyéni haladási ütem biztosítása,
- együttműködés az EGYMI utazó gyógypedagógusával, aki segít a fejlesztésben a Szakértői Bizottság által meghatározott időkeretben,
- a pedagógusok, a szülői és a gyerekközösség felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására,
- együttműködés a szülőkkel, szükség esetén tanácsadás, segítségnyújtás a családi neveléshez,
- az integrált tanuló nevelésével kapcsolatos szakmai tapasztalatcserén, szakmai felkészítésen, továbbképzésen való részvétel, valamint a szakmai anyagok igénybevétele.

Kötelezően használt dokumentumok:

- Tü. 356. sz. és 357. sz. Egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció – egyéni fejlődési lap –Külív, és betétív,
- szakértői vélemények
- egyéni fejlesztési tervek

6.7. Mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) tanuló

Az a tanuló, akinek a mozgása veleszületett, vagy szerzett károsodás és/vagy funkciózavar miatt maradandóan akadályozott, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció.
A mozgáskorlátozott tanuló iskolai tanulásának nehézségeit leginkább a mozgásszervi károsodás következtében a kommunikáció és a kognitív funkciók (figyelem, érzékelés-észlelés, emlékezet, gondolkodás) területén kialakult zavarai jelentik, különös tekintettel a manipulációra.
Ezek mindegyike befolyásolhatja az olvasás, írás, beszéd elsajátítását is, vagyis az iskolai teljesítmények alakulását.
A mozgáskorlátozott tanuló nevelésének, oktatásának, mozgásfejlesztésének alapelve, hogy a sérülésből adódó hátrányos következményeket segítsen csökkenteni, vagy ellensúlyozni. A képességek tervszerű fejlesztése az egyéni fejlődési sajátosságokhoz szabottan történik annak érdekében, hogy a gyermekek mozgáskorlátozottként is meg tudják állni a helyüket a környezetükben, a társadalomban, és hogy megteremtsük az esélyegyenlőség alapjait, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek az iskolai tanulmányok adott pontján felkészültek legyenek az önálló életvitelre.
A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének, oktatásának kiemelt célja az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott gyermekek az iskolai tanulmányaik során felkészültté váljanak az ismeretszerzésre és tanulásra, az önálló döntéshozatalra, képessé váljanak az önrendelkező életvitelre.
A fejlődés igényének kialakítása önmagával szemben, igény a sikeres továbbtanuláshoz, munkába álláshoz.
A megfelelő életminőség megalapozása érdekében a megszerzett tudás és képességek birtokában a testi, lelki, pszichikai jól-lét és annak kialakítása. A pszichés fejlődési zavar Ebbe a csoportba azok a tanulók tartoznak, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

6.8. Egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók

A dyslexia, a dysgraphia, a dyscalculia, a fentiek együtt járása miatt a kevert specifikus tanulási zavarok, hiperaktivitás és figyelemzavar tartozik ebbe a körbe.
A pszichés fejlődési zavar miatt sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése a Szakértői Bizottság véleményére épülő egyéni fejlesztési terv alapján, egyéni sajátosságaik, szükségleteik figyelembevételével, a szülővel és a tanulóval való megbeszélést követően történik, és fejlesztésüket utazó gyógypedagógus látja el.

Célok és feladatok:

- a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása,
- a pozitív énkép és önértékelés kialakítása,
- a tanulás iránti motiváció és a kudarctűrő képesség növelése,
- a kortársakra és a felnőtt közösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása,
- • a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

6.9. Látássérült

Az a tanuló, akinél a látássérülés a szem, a látóideg, vagy az agykérgi látóközpont sérülése következtében kialakult állapot, mely megváltoztatja a tanuló megismerő tevékenységét, alkalmazkodó képességét, személyiségét. Ezen belül:

a) vakok azok a tanulók, akiknek látóképessége teljesen hiányzik,
b) alig látók azok a tanulók, akik minimális látással rendelkeznek: fényt érzékelők, ujjolvasók, nagytárgylátók,
c) gyengénlátók azok a tanulók, akiknek az életvitelét nagymértékben korlátozza a csökkent látásteljesítmény.

A vak, valamint a látásukat praktikusan kismértékben használó aliglátó tanulókat elsősorban a tapintó-halló életmód jellemzi. A látásukat praktikusan jól használó alig látó tanulókat és a gyengén látó tanulókat a látó-halló (tapintó) életmód jellemzi.

Célok és feladatok:

- A látássérült tanuló vegyen részt olyan fejlesztésekben, amelyekre állapotából fakadóan szüksége van.
- A vak és alig látó tanulók nevelésében a Nat-ban leírt fejlesztési területek, nevelési célok az irányadóak.
- A célok elérését a tanulók szemészeti és pszichés állapota egyénileg befolyásolja.
- A tanulók aktív részvételére építő tanítás során alakuljon ki bennük motiváltság és beállítódás az ismeretszerzésre.
- Fontos a felnőtt élet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.
- A tanulóknak szüksége van azokra az ismeretekre, képességekre, attitűdökre, melyek birtokában alkalmazkodni tudnak a társadalmi környezet változásaihoz.

6.10. A hallássérült

A hallássérült tanulónál - a hallás hiánya, vagy csökkenése miatt - a szokásostól eltérhet a nyelvi kommunikáció (beszédértés, szövegértő olvasás, szókincs, nyelvi szerkezetek értése és használata, hangzó beszéd, stb.) fejlettsége.
Ennek következtében a megismerő tevékenység és a teljes személyiség fejlődése is megváltozhat. A tanuló nyelvi kommunikációja intenzív fejlesztést igényel, mert ennek szintje általában nem korrelál életkorával, hallásállapotával.
A hallásveszteség mértékétől, jellegétől, a környezeti hatásoktól és a szociokulturális háttértől függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése.
A hallássérült tanuló egyéni fejlesztési lehetőségeit személyiségjegyei, intellektusa mellett döntően befolyásolja a hallássérülés bekövetkeztének, felismerésének időpontja, kóroka, mértéke, a fejlesztés megkezdésének ideje.

Célok és feladatok:

- A tehetségre utaló személyiségjegyek feltárása és gondozása.
- A beszédértés és mondanivaló kifejezésének fejlesztése.
- A szövegértő olvasás folyamatos fejlesztése.
- A mozgás és ritmus intenzív fejlesztése.
- Az információszerzésben és kommunikációban meglévő akadályozottság miatt a vizuális információszerzés, feldolgozás és átadás előtérbe helyezése.

6.11. Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók

Ezek a tanulók a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a kedvezőtlen környezeti hatások folytán tartós, átfogó akadályozottságot, tanulási nehézségeket, tanulási képességzavart mutatnak.
Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók fejlődése igen eltérő attól függően, hogy milyen egyéb érzékszervi, motorikus, beszédfejlődési, viselkedési stb. rendellenességeket mutatnak, amelyek vagy oksági összefüggésben állnak az értelmi fogyatékossággal, vagy következményesen egyéb hatásokra alakulnak ki.
Tanulási helyzetekben megfigyelhető jellemzőik: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint a szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései.
Célok és feladatok:

- A fejlesztési területek megegyeznek a Nat-ban leírtakkal, de azok mélysége, kialakíthatóságuk időigénye, módja az egyéni sajátosságokhoz igazodóan módosul.
- Testi és lelki egészségre nevelés területén az egészséges és tudatos életmód kialakítása, a káros szenvedélyek kialakulásának megelőzése kiemelt feladat.
- A megfelelő önértékelés, a tanuló saját személyiségének megismerése nagy jelentőséggel bír, mivel a társas kapcsolatok alakításában, a társadalmi beilleszkedésben elengedhetetlenül szükséges a reális énkép, a megfelelő önismeret

6.12. Beszédfogyatékos tanulók

Az a tanuló, aki a receptív és/vagy expresszív beszéd/nyelvi rendszer szerveződése, fejlődési eredetű vagy szerzett zavara életkorától eltérő, különböző klinikai képekben megmutatkozó tüneti sajátosságai, valamint a verbális tanulási folyamatok atipikus fejlődése miatt a későbbi társadalmi beilleszkedés szempontjából veszélyeztetett.
Együtt járhat a nyelven kívüli kognitív képességek és a viselkedésszerveződés zavaraival, azok maradványtüneteivel, valamint tanköteles korban az olvasás, írás, helyesírás, számolás területén kialakuló verbális tanulási zavarral.
A beszédfogyatékos tanulónál az egészen enyhe alaki eltérésekhez társuló, észlelési és feldolgozási problémáktól az érthetetlen beszédig sokféle változatban előfordulhatnak.

Célok és feladatok

- Törekedni kell a pszichológiai és fiziológiai tényezők összhangjára, a személyiség és a beszédműködés kölcsönhatására, funkcionális összefüggésrendszerére.
- A gyermek motiválása a tananyag és a tanuló közötti emocionális viszony kialakítása.
- Intenzív logopédiai terápia alkalmazása.
- Mozgás, ritmus, cselekedtetés előtérbe helyezése a tananyag elsajátítása során.
- A beszédhez szükséges motiváció megteremtése, az önismeret és önértékelés fejlesztése.

6.13. Autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók

Jellemzője az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és sajátos gondolkodási képességek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg.
Legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányosságai, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedés szervezés és kivitelezés képességének minőségi sérülése és az egyenetlen képességprofil.
Minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos, vagy átlag feletti intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését.
A tünetek változatossága mellett a tanuló autizmusának súlyossága széles skálán szóródik. Ezek lehetnek: értelmi fogyatékosság (mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar), beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékosság, viselkedésproblémák (főleg, ha azok súlyosak, pl. agresszió, önbántalmazás).

Célok és feladatok

- A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.
- A szociális, kommunikációs és gondolkodási készségek hiányának kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítés.
- A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt kiemelt feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos, probléma-megoldási módszerek tanítása.
- A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében a felesleges információ szűrése.

6.14. Hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók

Ebbe a csoportba azok a tanulók tartoznak, akiknek alapvető szükséglet – kielégítési lehetőségei korlátozottak. Családjuk, szűkebb társadalmi környezetük elsősorban szociális, kulturális téren az átlagoshoz képest negatív eltérést mutat (alacsony jövedelem, szülők alacsony iskolázottsági, műveltségi szintje). Ezek a hátrányok esélyegyenlőtlenséghez vezetnek. Folyamatos feladatunknak valljuk a hátrányokból fakadó veszélyeztetettség megelőzését. Ha az előforduló veszélyeztetettség fennállását nem tudjuk pedagógiai módszerekkel megoldani, akkor jelezzük az arra illetékes szakembernek, intézménynek.

Feladatok, tevékenységformák, módszerek, szolgáltatások
A tanulókat és a szüleiket a tanév kezdetekor tájékoztatjuk a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol lehet elérni. Minden tanévkezdéskor az osztályfőnökök felmérik a veszélyeztetett, illetve a hátrányos helyzetű tanulók számát és jelzik a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősnek.
Az osztályfőnökök a magatartási és tanulási nehézséggel küzdő tanulókat szükség esetén a megfelelő szakértőhöz, illetve a Szakszolgálathoz irányítják.
Honlapunkon közzé tesszük a gyermekvédelmi feladatot ellátó fontosabb intézmények nevét, címét, telefonszámát. Az osztályfőnökök folyamatosan tájékoztatást nyújtanak a tanulóknak a

szervezett szabadidős programokról (szakkörök, kirándulások, sportfoglalkozások, táborozások).

Gyermekvédelmi feladataink:

- a veszélyeztetett tanulók életkörülményeinek, előmenetelének figyelemmel kísérése és adott esetben javaslattétel a változtatásra,
- tanácsadás a tanulóknak, szülőknek,
- hiányzások követése és megfelelő intézkedések megtétele,
- egyéni munkarend szerinti tanulók nyilvántartása, kapcsolattartás,
- kapcsolattartás, együttműködés a Rendőrséggel, a Gyámhivatallal, a Gyermekjóléti Szolgálattal, a Családsegítő Szolgálattal, a Pedagógiai Szakszolgálattal, védőnői szolgálattal, iskolaorvossal,
- a tanulási idő alatt és a szabadidőben is pedagógiai segítség biztosítása a hátrányos helyzetű gyermekek számára úgy, hogy személy szerint nekik szól ez a segítség (pedagógusoktól és gyógypedagógusoktól),
- esetmegbeszélések,
- hátrányos helyzetű tanulók napközibe, illetve tanulószobára irányítása,
- jó és állandó kapcsolat kialakítása a családokkal,
- pszichológushoz vagy más szakemberhez irányítás,
- szabadidős programok szervezése délutánonként – tanuláson kívüli sikerélmény biztosítása is (rajz, sport),
- korrepetálások, felzárkóztató órák, habilitációs és rehabilitációs foglalkozások.

Az iskolai alapítvány egyik célja a rászoruló tanulók anyagi megsegítése. A gyermekvédelmi felelős, valamint az osztályfőnökök feladata felmérni, hogy kinek van szüksége e támogatásra.

A tanulók tantárgyi felzárkóztatását a nevelő-oktató munka szakaszának, illetve a tantárgynak megfelelő szakképzettségű pedagógus, készségfejlesztését pedig fejlesztő pedagógus végzi.
A fejlesztő pedagógus 2-3 fős csoportokban tudja csak fejleszteni a rászoruló tanulókat, egyszemélyes foglalkozásra már nincs lehetősége.
A fejlesztésre szoruló gyerekek az órákon is gyakran lemaradnak, egyéni megsegítést igényelnek. Erre egy tanítónak 2-3 ilyen gyermek mellett nincs elég ideje, hiszen a jó képességű gyermekek fejlesztéséről is gondoskodnia kell, nekik is szükségük van a tanítói segítségre, irányításra.
A gyermekek 6-7 évesen kerülnek iskolába, ugyanakkor a különböző részképességeik, melyek az iskolai teljesítményben, az olvasás, írás elsajátításában fontos szerepet játszanak, csak 8-9 éves korra érnek be. Emiatt nagy az egyéni eltérés az iskolába érkező gyermekek között.

Célunk, hogy a tanulási nehézséggel küzdő gyermekek a tanórán olyan megsegítést kapjanak, mellyel csökkenteni tudjuk lemaradásukat, valamint több figyelmet kívánunk fordítani a jó képességű tanulókra is.

7. A TANULÓKNAK AZ INTÉZMÉNYI DÖNTÉSI FOLYAMATBAN VALÓ RÉSZVÉTELI JOGAI ÉS GYAKORLÁSÁNAK RENDJE

7.1. Diákönkormányzat

Az iskola tanulói a nevelés-oktatással összefüggő közös tevékenységük megszervezésére, a demokráciára, közéleti felelősségre nevelés érdekében – a házirendben meghatározottak szerint – diákköröket hozhatnak létre, amelyek létrejöttét és működését a nevelőtestület segíti.
A diákkörök döntési jogkört gyakorolnak – a nevelőtestület véleménye meghallgatásával – saját közösségi életük tervezésében, szervezésében, valamint tisztségviselőik megválasztásában, és jogosultak képviseltetni magukat a diákönkormányzatban. A tanulók, diákkörök a tanulók érdekeinek képviseletére diákönkormányzatot hozhatnak létre.
A diákönkormányzat munkáját e feladatra kijelölt, felsőfokú végzettségű és pedagógus szakképzettségű személy segíti, akit a diákönkormányzat javaslatára az intézményvezető bíz meg legfeljebb ötéves időtartamra. Az intézményi diákönkormányzat megalakulására, működésére, jogállására a diákönkormányzatra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A Diákönkormányzat SZMSZ-ét a választó tanulóközösség fogadja el, és a nevelőtestület hagyja jóvá. A DÖK önálló, éves munkaprogram szerint dolgozik.

A diákönkormányzat a nevelőtestület véleményének kikérésével dönt:

- A saját működéséről,
- a diákönkormányzat működéséhez biztosított anyagi eszközök felhasználásáról,
- a hatáskörei gyakorlásáról,
- a tanév során egy tanítás nélküli munkanap programjáról,
- az iskolai diákönkormányzat tájékoztatási rendszerének létrehozásáról és működtetéséről.

A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben. A diákönkormányzat véleményét ki kell kérni:

- a pedagógiai program elfogadásakor, módosításakor,
- a házirend elfogadása előtt,
- az intézményi SZMSZ-ben meghatározott ügyekben,
- a tanulói szociális juttatások elosztási elveinek meghatározása előtt,
- az ifjúságpolitikai célokra biztosított pénzeszközök felhasználásakor,
- a tanulók közösségét érintő kérdések meghozatalánál,
- a tanulók helyzetét elemző, értékelő beszámolók elkészítéséhez, elfogadásához,
- a tanulói pályázatok, versenyek meghirdetéséhez, megszervezéséhez,
- az iskolai sportkör működési rendjének megállapításához,
- az egyéb foglalkozás formáinak meghatározásához,
- a könyvtár, a sportlétesítmények működési rendjének kialakításához.

Azokban az ügyekben, amelyekben a diákönkormányzat véleményének kikérése kötelező, a diákönkormányzat képviselőjét a tárgyalásra meg kell hívni. A diákönkormányzat feladatainak ellátásához térítésmentesen használhatja az iskola helyiségeit, berendezéseit, ha ezzel nem akadályozza az iskola működését. A diákközgyűlés összehívását az iskolai diákönkormányzat vezetője kezdeményezi, a tanév helyi rendjében meghatározottak szerint.

DÖK képviselők
A diákközösségek (osztályok) képviselőket delegálnak a DÖK-be. A delegálás módjáról a közösségek döntenek. A DÖK képviselőit közvetlenül választja az osztály összes tanulója.
A DÖK tagjai az osztályképviselők. Megbízásuk az adott tanévre szól.

A háromévente megrendezett iskolai Diákparlamentben az osztályok küldöttei vesznek részt. Feladatuk az iskolai DÖK munkájának áttekintése, küldött delegálása az országos Diákparlamentbe.

7.2. A Diákönkormányzat feladatai

A DÖK és az irányító pedagógus feladata az iskola közösségi életében:

- helyi hagyományok kialakítása és ápolása (Mikulás-ünnep, vidámság nap, hulladékgyűjtés, sportnap),
- a diákjogok érvényesítése,
- a tanulók öntevékenységének, önállóságának, felelősségérzetének fejlesztése (faliújság, tisztasági verseny, osztályok közötti versenyek megszervezése),
- a diákügyelet megszervezése és működtetése,
- segítség a szabadidő hasznos eltöltésében,
- játékos, pihentető, egészséges életmódra nevelő programok szervezése,

8. A SZÜLŐ, A TANULÓ, A PEDAGÓGUS ÉS AZ INTÉZMÉNY PARTNEREI KAPCSOLATTARTÁSÁNAK FORMÁI

A nevelés és oktatás feladatát a tanulók szülei, törvényes képviselői megosztják az iskolával, az ott dolgozó pedagógusokkal. Ennek a közös tevékenységnek az alapja a bizalom, amelynek szakmai hitelünkkel igyekszünk megfelelni.
Az ismereteket tárgyilagosan, sokoldalúan közvetítjük. Fontosnak tartjuk a szülőkkel való együttműködést. A tanév során számos alkalom adódik a találkozásra, a problémák megbeszélésére. Az iskola nyitva áll a szülők előtt, szívesen vesszük, sőt várjuk segítségüket, észrevételeiket, javaslataikat.
A szülőkkel való kapcsolattartás jelentős fóruma a Szülői Közösség, mely a tanulói érdekképviseletre, az iskola és a családok közötti információcserére, egyes esetekben a tanulókkal kapcsolatos döntésekre létrehozott szervezet.
Tagja minden egyes osztály választott megbízottja. Évente legalább a két alkalommal tart értekezletet, melyet az intézményvezető is kezdeményezhet. Az osztályok szintjén szerveződnek a Szülői Munkaközösségek (SZMK). A szülők az iskola életének nemcsak szemlélői, hanem aktív résztvevői lehetnek.

Feladataik:

- az iskola és a családi nevelés összehangolása,
- vélemények és javaslatok közvetítése az iskola felé,
- az intézményt segítő kezdeményezések, munkák szervezése,
- mozgósítás az iskolai rendezvényekre.

Az együttműködés formái:

- Rendszeres és folyamatos tájékoztatás a tanuló előmeneteléről és magatartásáról írásban és szóban. Az írásbeli tájékoztatás az ellenőrzőben, ill. tájékoztató füzetben történik. A szülőket ezen kívül az osztályfőnökön keresztül e-mail útján értesítjük.
- A tanuló egyéni vagy családi problémája, veszélyeztetése esetén a jelzési kötelezettségteljesítése, vagy esetenként családlátogatás, szükség esetén egyéb intézkedés kezdeményezése.

- Előre tervezett és rendkívüli szülői értekezletek.
- Fogadó órák.
- Alkalmanként egyéni beszélgetés.
- Pályaválasztási tanácsadás.
- Nyílt napok, nyílt órák szervezése.
- Család-osztály hétvégék, kirándulások.
- Család-barát nap (Nyitott iskola).
- Osztályon belüli levelezési csoportok.
- Szülői fórumok, előadások.
- Iskolanyitogató.

A szülői értekezletek és fogadó órák rendje:

a) Szülői értekezletek időpontjai:
- szeptember első és második hete,
- az első osztályosok részére az első tanítási napon,
- a félévi értesítő kiosztása utáni héten,
- tanév vége előtt.

A szülői értekezleten a szülők tájékoztatást kapnak a tanév rendjéről, az aktuális feladatokról. Az osztályfőnök beszámolót tart az osztály tanulmányi eredményeiről, magatartásáról, szorgalmáról, a nevelést segítő és gátló tényezőkről. Rendkívüli szülői értekezlet hívható össze, ha a szülői közösség vagy a pedagógus kéri.

b) A fogadó órák rendje

A fogadó órák ideje az adott tanév éves rendjében szerepel. Rendkívüli fogadó óra tartható a szülői közösség vagy a pedagógus kérésére a kialakult különleges helyzet azonnali megoldására.

9. A TANULMÁNYOK ALATTI VIZSGÁK TANTÁRGYANKÉNTI, ÉVFOLYAMONKÉNTI KÖVETELMÉNYEI, ÉS AZ ALKALMASSÁGI VIZSGA SZABÁLYAI

A tanulmányok alatti vizsgák (a továbbiakban: vizsga) a következők:
- javítóvizsga,
- osztályozó vizsga,
- különbözeti vizsga,
- pótló vizsga.

9.1. A tanulmányok alatti vizsgákkal kapcsolatos intézményi eljárásrend

- A vizsgát a tanév helyi rendjében meghatározott időszakban lehet tenni, azzal, hogy az igazgató ettől eltérő időpontot is kijelölhet.
- A vizsga időpontjait az igazgató jelöli ki, melyet a helyben szokásos módon valamint az intézmény honlapján közzétesz.
- A vizsga időpontjáról (év, hónap, nap, óra, perc) és helyszínéről (cím, épület, terem száma) a vizsgázó, illetőleg a kiskorú tanuló esetén a szülő (gondviselő) minimum a vizsga kezdete előtt 10 nappal e-mailben, valamint tértivevényes postai levélben értesítést kap.

- Az osztályozó vizsga kérelemre történő letételét az igazgató engedélyezi. Az osztályozó vizsga napján a tanuló mentesül a tanórák látogatásának kötelezettsége alól.
- A vizsga követelményeit az iskola helyi tantárgyi tantervében foglaltak határozzák meg. A vizsga részletes követelményeiről a tanuló a vizsga előtt legalább 4 héttel írásbeli tájékoztatást kap.
- A vizsgakötelezettség a pedagógiai programban megjelölt valamennyi tantárgyra vonatkozik. Ez alól felmentést csak a szakértői bizottság szakvéleményében foglaltak alapján az igazgató adhat.

Vizsgaforma:
- szóbeli vizsga,
- írásbeli vizsga.

A tanulmányok alatti vizsgák különös – eljárási – szabályai:
- Az írásbeli vizsga időtartama – a szakvélemény alapján ettől eltérést lehetővé tevő esetek kivételével – tantárgyanként és évfolyamonként 45 perc, magyar nyelv és irodalom tantárgyból 60 perc.
- Egy napon legfeljebb két írásbeli vizsgát lehet tenni.
- A szóbeli vizsgát az iskola szakos tanáraiból az igazgató által kijelölt vizsgabizottság előtt kell megtartani. A vizsgabizottság kérdező tanára lehetőleg az a tanár, aki a tanulót előzőleg tanította.
- Az elnöki teendőket az igazgató vagy a megbízottja látja el.
- A vizsgán az elnökön és a kérdező tanáron kívül még egy vizsgabizottsági tagnak jelen kell lennie.
- A tanulónak az írásbeli vizsgán kihúzott tétel (ami több feladatból állhat) kidolgozására legalább 20 percet kell biztosítani.
- A szóbeli feleletek maximális időtartama 15 perc. Ha a tanuló a feladatát nem tudja megoldani, teljes tájékozatlanságot, árul el az elnök egy alkalommal póttételt húzathat vele. Erre is 20 perc a felkészülési idő, valamint 15 perc a felelet időtartama.
- A vizsgázó osztályzatát a két felelet százalékos átlaga alapján kell megállapítani.
- Azt a vizsgázót, aki akár az írásbeli, akár a szóbeli vizsgán figyelmeztetés ellenére meg nem engedett eszközt használ, az igazgató a vizsga folytatásától eltilthatja, a vizsgaeredménye elégtelen. Az indokolatlanul félbehagyott vizsgát úgy kell tekinteni, mint ami nem sikerült. Az önhibán kívüli, indokolt vizsgamegszakítás esetén módot kell adni, annak megismétlésére.
- A vizsga a vizsgázó számára díjtalan.
- A szabályosan megtartott vizsga nem ismételhető meg.
- A vizsgáról jegyzőkönyv készül az elnök és a tagok aláírásával, melyet az iskola irattárában a jogszabályban meghatározott ideig kell őrizni.
- A jegyzőkönyv vezetéséért és hitelességéért a vizsgabizottság elnöke felel.
- A jegyzőkönyvben minden vizsgázót külön jegyzőkönyv nyomtatványon kell jegyezni.
- A jegyzőkönyv melléklete a vizsgázó írásbeli dolgozata és feladatlapja, valamint a diák szóbeli felkészülés alatti jegyzetei. Az írásbeli feladatlapot és jegyzetelés (vázlatkészítés) céljára kapott papírlapot az iskola körbélyegzőjével el kell látni. A tanuló és a szülő kérésre, egyeztetett időpontban a vizsgaelnök jelenlétében a vizsgadokumentumokba betekinthet, írásos megjegyzést fűzhet az értékeléshez, melyet jegyzőkönyvbe kell venni.
- Az írásbeli dolgozatot a szaktanár piros tollal javítja, a hibák megjelölésével értékeli és aláírásával látja el. A javítás téves bejegyzéseit látható módon szignálva kell eszközölni.

- A vizsga eredményét a törzslapba és a bizonyítványba a jogszabályban meghatározott záradékokkal be kell vezetni.
- A vizsgaeredmény kihirdetésének legkésőbb a vizsgát, több vizsga esetén a legutóbb teljesített vizsgát követő második munkanapon meg kell történnie.

9.2. Osztályozó vizsga

A tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha
- az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól,
- az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse,
- egy tanítási évben a törvényben szabályozottnál többet mulasztott,
- egyéni munkarendben tanuló volt,
- a tanulói jogviszonya szünetelt, és az újbóli osztályba soroláshoz szükséges.

Az osztályozó vizsga tantárgyai a különböző évfolyamokon a következők:
1. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, matematika, környezetismeret
2. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, matematika, környezetismeret
3. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, matematika, környezetismeret
4. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, matematika, környezetismeret, idegen nyelv
5. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv matematika, történelem és állampolgári ismeretek, természetismeret
6. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv matematika, történelem és állampolgári ismeretek, természetismeret, informatika
7. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, matematika, történelem és állampolgári ismeretek, biológia, földrajz, fizika, kémia, informatika
8. évfolyam: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, matematika, történelem és állampolgári ismeretek, biológia és egészségtan, földrajz, fizika, kémia, informatika

Osztályozó vizsga a tanév során bármikor szervezhető.

10. A FELVÉTEL ÉS AZ ÁTVÉTEL HELYI SZABÁLYAI

Felvétel az első osztályba

Intézményünk nem körzetes iskola, felvételi kötelezettségünk a körzetünkbe tartozó tanulókra ilyen tekintetben nincs. Az általános iskolánkban felvételit nem tartunk.
Iskolánkat legtöbben azok keresik, akiknek lakóhelye, vagy tartózkodási helye iskolánk környezetében és a környező kerületekben található. Ezen kívül fogadunk gyerekeket a pest megyei régióból is.
A fennmaradó helyekre jelentkezők esetében az alábbi sorrendben tudjuk felvenni a hozzánk jelentkezőket:

a) írásbeli javaslat alapján kis létszámú oktatásban részt vevő tanulók,
b) kiemelt figyelmet igénylő tanulók,
c) különleges helyzetű tanulókat:
- testvére iskolánk tanulója,
- testvére óvodánkba járó gyermek

A felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztásáról – a szaktanárok, osztályfőnökök véleményének kikérésével – az igazgató dönt pedagógiai szempontok alapján. A szülői igényeket a lehetőségek szerint vesszük figyelembe.

Az átvétel szabályai

A hozzánk átjelentkező tanulók felvételekor az alábbi szempontokat mérlegeljük:

- A tanuló magatartása, szorgalma, tanulmányi eredményei.
- Figyelembe vesszük átvételnél továbbá a szakértői és egyéb pedagógiai, gyermekorvosi, iskolapszichológus által készült véleményeket.
- Az átjelentkezni kívánó tanuló szüleivel és a tanulóval folytatott személyes beszélgetés alapján, szükség esetén diagnosztikus méréssel győződünk meg arról, hogy milyen egyéni segítségre, fejlesztésre, felzárkóztatásra van szükség és lehetőség.
- Az átvételről az igazgató pedagógiai szempontok alapján dönt.
- A hozzánk átiratkozott tanulók számára szükség esetén a szaktanárokkal egyeztetve időt biztosítunk az iskolaváltásból eredő esetleges hiányok pótlására.
- A taneszközök beszerzésére rendelkezésre álló időről a szülővel egyeztet az osztályfőnök.

A tanuló magasabb évfolyamra lépésének feltételei

- A második-nyolcadik évfolyamon a tanuló az iskola magasabb évfolyamára akkor léphet, ha az oktatásért felelős miniszter által kiadott kerettantervekben "A továbbhaladás feltételei" c. fejezetekben meghatározott követelményeket az adott évfolyamon a tanév végére minden tantárgyból teljesítette.
- A követelmények teljesítését a nevelők a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei alapján bírálják el. A második-nyolcadik évfolyamon minden tantárgyból az "elégséges" év végi osztályzatot kell megszereznie a tanulónak a továbbhaladáshoz.
- Ha a tanuló a második-nyolcadik évfolyamon, tanév végén egy vagy több tantárgyból szerez elégtelen osztályzatot, a következő tanévet megelőző augusztus hónapban javító vizsgát tehet.
- A második-nyolcadik évfolyamon a magasabb évfolyamba történő lépéshez, a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak minden tantárgyból osztályozó vizsgát kell tennie ha:
    - az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól;
    - az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse;
    - egy tanítási évben 250 óránál többet mulasztott;
    - az adott tantárgy éves óraszámának a 30%-át meghaladta a hiányzása
    - magántanuló volt.
- Az első évfolyamon a közoktatási törvény előírásának megfelelően a tanuló csak abban az esetben nem léphet magasabb évfolyamba, ha
- az adott tanév során 250 óránál többet mulasztott.
- a szülő s szorgalmai időszak vége előtt (legkésőbb az osztályozó értekezletet megelőző napon) írásban kérte az évismétlést

- A helyi tantervben nem szabályozott esetekben a köznevelési törvény és a kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló rendelet előírásait kell alkalmazni.
- Ha a tanuló független vizsgabizottság előtt vagy vendégtanulóként ad számot tudásáról, a vizsgáztató intézmény a tanuló osztályzatáról a törzslapon történő bejegyzés céljából három napon belül írásban értesíti azt az iskolát, amelyikkel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. A tanuló magasabb évfolyamra lépéséről – figyelembe véve a független vizsgabizottság által adott vagy a vendégtanulóként szerzett osztályzatot – az az iskola dönt, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll.

11. AZ ELSŐSEGÉLY-NYÚJTÁSI ALAPISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS ISKOLAI TERV

Első évfolyamtól nyolcadikig minden évben beépül pedagógiai programunkba az elsősegély nyújtási alapismeretek oktatása.
Az elsősegély-nyújtási ismeretek oktatásának célja:

- a felelősségteljes és szabálykövető magatartás kialakulása,
- a testi-lelki, szociális egészség megbecsülésére, megőrzésére való nevelés,
- az egészséges életvezetésre való felkészítés,
- kiemelt cél felkészíteni a tanulókat a mindennapi élethelyzetekben adódó szakszerű cselekvésre, ahol elsősegély nyújtása szükséges,
- sürgősségi szemlélet kialakítása,
- baleset, valamint hirtelen bekövetkező egészségkárosodás alapszintű ellátása.

Fontos, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő formában és mélységben találkozzanak az ismeretekkel, ezért az évfolyamokon megjelenő tematikus egységek kialakításánál az ismeretek egyszerűbb, játékosabb tartalmi-formai megjelenésétől az összetettebb- komolyabb felé halad a feldolgozás útja. A tevékenykedtetés, a szemléltetés, a hétköznapi helyzetek gyűjtése, feldolgozása segítheti az elmélyítést.

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának formái:

- az egészségnevelést szolgáló egyéb, tanórán kívüli foglalkozások,
- elsősegély-nyújtási bemutató külső szakemberek bevonásával,
- az egészségvédelemmel, helyes táplálkozással, elsősegély-nyújtással foglalkozó projektnap szervezése a tanulók számára, mely tartalma több területet, tantárgyat is érint (biológia, kémia, fizika, testnevelés, osztályfőnöki)

12. A TANULÓK FIZIKAI ÁLLAPOTÁNAK MÉRÉSE

- A tanulók fizikai állapotának felmérését az iskola a NETFIT (Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt) alkalmazásával végzi. A vizsgálatokat a testnevelő tanár végezteti minden tanévben egy alkalommal. Szem előtt kell tartani, hogy iskolánk tanulói sajátos nevelési igényükből adódóan egy-egy teszt végrehajtását nem tudják a leírtaknak megfelelően, szabályosan végrehajtani. Ebben az esetben az egyes feladatokat a fizikai vagy mentális problémák miatt csak speciálisan adaptált formában, vagy megfelelő asszisztencia segítségével, szélsőséges esetben pedig egyáltalán nem lehet megvalósítani.
- NETFIT fittség-mérési rendszer a fizikai fittségi állapotot nemhez és életkorhoz igazodó külső kritériumértékekhez, úgynevezett egészségsztenderdekhez viszonyítja. Az

egészségsztenderdek olyan teljesítményminimum-értékeket jelentenek, amelyet túlteljesítve a tanuló hosszú távon valószínűbben lesz védett az ülőéletmóddal, fizikai inaktivitással összefüggő megbetegedések rizikófaktoraival szemben. A NETFIT teszt battéria a lehető legpontosabban képes becsülni a diákok fizikai fittségi állapotát. A program négy különböző fittségi profilt különböztet meg, amely profilokhoz különböző fittségi tesztek tartoznak. A négy profil eredményei egészében véve jellemzik egy tanuló egészségközpontú fittségi állapotát. A módszer az egyéni teljesítményt egy külső kritériumértékhez viszonyítja, ami az egészséghez szükséges minimális fittségi teljesítményérték. Így a tanulók fizikai állapotuknak megfelelően, a teszteredményeik alapján három zónába (tartományba) sorolhatóak:

- 1. egészségzóna, 2. fejlesztés szükséges zóna, 3. fokozott fejlesztés szükséges zóna
-
- **NETFIT fittségi profiljai és fittségi tesztjei**:

- Testösszetétel és tápláltsági profil:
- 1. Testmagasság mérése
- 2. Testtömeg mérése
- 3. Testzsír-százalék mérése
- Aerob fittségi (állóképességi) profil:
- 1. Állóképességi ingafutás teszt (15 m)
- Vázizomzat fittségi profil:
- 1. Ütemezett hasizom teszt
- 2. Törzsemelés teszt
- 3. Ütemezett fekvőtámasz teszt
- 4. Kézi szorítóerő mérése
- 5. Helyből távolugrás teszt
- Hajlékonysági profil:
- 1. Hajlékonysági teszt
-

13. Az iskolában alkalmazott sajátos pedagógiai módszerek, témanapok, projektoktatás

13.1. Témanapok

A témanapokon a tanulók vegyes korcsoportban adott témának különböző oldalról való megközelítésével foglalkoznak, tevékenykednek. A programon nagyfokú önállósággal vesznek részt, segítenek az előkészítésben és a lebonyolításban.
A költészet napja alkalmából a témanapon a gyermekek az életkori sajátosságuknak megfelelően dolgozzák fel a témát.
A sportnapon a közös bemelegítés után a gyermekek az érdeklődési körüknek megfelelő foglalkozások közül választhattak. Különböző labdajátékok, biciklis akadálypálya, ugróiskolák, tenisz, asztalitenisz, görkorcsolya teszi mozgalmassá a sportnapot.

13.2. Projekt módszer

A projektoktatás során a témaegységek feldolgozása, a feladat megoldása a tanulók érdeklődésére, a tanulók és a pedagógusok közös tevékenységére, együttműködésére épül a probléma megoldása és az összefüggések feltárása útján.
A pedagógiai projekt célja kettős: a tanulók a projektben meghatározott végeredményt akarják létrehozni; a projekt a téma meghatározástól a végeredmény prezentálásáig nevelési céloknak alárendelt, fontos a tevékenység folyamata, színvonala, eredménye is. A projekt megvalósítása csoportmunkára, valamint egyénre szabott, differenciált munkára és értékelésre épül.
A tevékenységorientáltság és a kooperatív tanulási módszerek alkalmazása természetesen céljaiban és elvárásaiban is a különböző képességek fejlesztését szorgalmazza. Maga a munkaforma alkalmas arra, hogy többféle képesség egyszerre is fejleszthető legyen. Egyrészt azok a képességek, amelyek nem köthetők tantárgyakhoz (például empátia, önértékelés, egymásra figyelés), másrészt általában a tanulási képességek (például szövegértés, információgyűjtés és rendszerezés, az olvasottak előadása) és megjelennek a szaktantárgyi képességek is.

A projekt lehet egy tanórán vagy hosszabb időtartam alatt megvalósítható,

- kidolgozása összefüggő, meghatározott időtartamig tart,
- jellemzője a tantárgyköziség,
- megjelenik a partneri és facilitáló pedagógus szerep,
- a pedagógusok és a tanulók eltérő kompetenciákkal együtt dolgozó partnerek,
- a tanulók önállóan döntenek, és felelősek saját döntéseikért,
- a tanulói kapcsolatok a csoportmunka szabályai szerint épülnek fel, melyet a kommunikáció gazdag formái jellemeznek (élő beszéd, sms, telefon, e-mail, facebook oldal, stb.).

A projekt megvalósítása során a pedagógus szervezési feladatai:

- amikor az osztályteremben dolgoznak, legyen a tanulóknak elegendő helyük, páros vagy csoportos beszélgetéssel ne zavarják egymást,
- különböző produktumokat félkész állapotban is lehessen az osztályban biztonságos helyen tárolni, vagy éppen másnapi folytatás céljából elöl hagyni,
- legyen mindennek és mindenkinek a többiek által is ismert helye,
- az iskolán kívüli színhelyekre való elérést elő kell készíteni,

- az iskolán kívüli programokra indirekt módon is figyelni kell,
- a teljesítmények időarányos teljesítését figyelemmel kell kísérni,
- a projektmunka eredményeinek prezentálása a tervezési és kivitelezési folyamat során kerül előkészítésre,

Értékelés

- A projekt lezárása a prezentáció után a „belső" értékelési alkalom, amikor a projekt kidolgozásában részt vevők egymás között beszélik meg a munka tartalmi és munkaszervezési tanulságait és értékelik az elvégzett feladatot, az abban részt vevők munkáját.
- Az önálló tanulás szempontjaira, technikáira a figyelem felhívása.
- A projekt eredménye, a produktum akkor elfogadható, ha összhangban van a tervdokumentációval. A pedagógiai projekt eredménye nem feltétlenül felel meg részleteiben a tevékenység elején megfogalmazott elképzeléseknek. Másrészt az eredmény sokkal több, mint ami a prezentációban megjelenik. Emellett ugyanis minden olyan változás eredménynek számít, amely a tanulók tudásában, képességeiben, attitűdjeiben, magatartásában a projektmunka eredményeként végbement.

Projekt értékelés szempontjai

- Az aktív tapasztalás formái, helyszínei (iskolán belül és kapcsolódás a külvilághoz)
- Integrálási területek a projekten belül (a projekt tartalma milyen területeket érintett)
- Milyen fázisokban végeztek önálló munkát a gyerekek?
- Hogyan mérted az önálló munkát és annak sikerét?
- A gyerekek közötti együttműködés módjai;
- Hogyan mérted a gyerekek közötti együttműködést és annak sikerét?
- Az alkalmazott tanulási és kommunikációs technikák. Mely kommunikációs képességek fejlesztése sikerült? Hogyan mérted a fejlesztés sikerét?
- Mi a projekt végső megjelenési formája? A produktum értékelése;
- Kinek mi volt ebben a szerepe? Hogyan vettek részt a diákok a projekt tervezésében, szervezésében, kivitelezésében, értékelésében?
- Hogyan befolyásolták a tanulók a projekt alakulását?

A projektmunka olyan tulajdonságokat értékelhet elismerőleg, amelyeket a szokványos tantermi órákon nincs lehetőség. A tantárgyi előmenetelben lassan haladók értékei kiderülnek egy jól szervezett projekt során.
A pozitív visszajelzés megváltoztatja a gyermek önértékelését, egyetlen pedagógiai módszer sem biztosítja jobban a belső indíttatásból végzett tanulást, mint a tervezéstől a kiértékelésig tartó aktív, cselekvő részvétel.

13.3. Projekt szemléletű tanítás

Projektszemléletű tanítás: egy adott tantervi fejlesztési cél elérése érdekében, egy kijelölt témakör keretén belül, meghatározott időkeretben, a tanár és a tanulók közös célmeghatározásával és közös tevékenységével, konkrét – legtöbbször tárgyiasult – eredménnyel járó tanulás. Az oktatásszervezés során, ezt külön osztálykeretben valósítjuk meg, napi, heti, hónapra bontott, éves és komplex projektek megvalósításával. Nevelőtestületünk minden tagja elkötelezett abban, hogy a sajátos nevelési igények betöltése mellett, keresse és segítse mindazokat a gyerekeket, akik valamely területen kiemelt képességekkel

rendelkeznek. Vagy, egyszerűen csak érzékeny világszemléletük, kreatív gondolkozásuk miatt igényelnek különleges gondoskodást.
Célunk, hogy ezeket a gyerekeket felfedezzük és személyiségüket a legoptimálisabb módon fejlesszük, képessé téve őket arra, hogy ajándékaikkal (szellemi, lelki, fizikai) szolgálják társaikat, szűkebb és tágabb környezetüket. Iskolánk alapítványa, a Docete Keresztény Oktatásért Alapítvány 2008- ban a "Tehetségpont" programba is felvételt nyert.

Feladatok:
- felismerni a kreatív gyerekeket (nem a tantárgyi tudás a lényeg)
- ösztönözni, motiválni kreativitásukat
- felismertetni önmaguk képességeit, (helyes önkép) Isten kegyelmi pillanatait az esetleges kudarcokban
- a sokszínű feladatokhoz való pozitív és hálás hozzáállásban való megerősítés
- elkallódás, feladás, menekülés hárítása
- harmonikus fejlesztés
- a különböző élet és kapcsolati helyzetekben való Isten szerinti magatartás, gondolkodás, döntés
megsegítése, támogatása.

Mindezeknek a céloknak csak akkor van létjogosultságuk, ha a programban résztvevő munkatársak tanulók, családok, egységes szemlélettel bírnak, a célokat egyként érzik sajátjuknak és a tervezés első pillanatától alapos felkészüléssel, becsületes hozzáállással és kooperatív módon vesznek részt a mindennapok kihívásaiban.
A kiemelten tehetséges tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje
A képesség valamely tevékenységre, teljesítményre való testi-lelki adottság, alkalmasság, amely egyszerű képességekből, készségekből, rutinokból és ismeretekből szerveződő pszichikus rendszer. (Egyszerű képességek: meghatározott öröklött adottságok alapján elsajátított készségek, rutinok és ismeretek szerveződései). Tehetség az egyénnek az a vele született, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képessége, amelynek birtokában az emberi tevékenység egy bizonyos területén az átlagosat messze meghaladó teljesítményeket tud létrehozni.
A tehetség jellemzői: átlagosnál magasabb intelligencia, magas fokú kreativitás, fejlett következtetési képesség, önálló útkeresés, szorgalom és kitartás, kíváncsiság, érdeklődés, előítéletektől való mentesség, bizonytalanság tolerálása, önállóság, becsvágy, kockázatvállalás, divergens gondolkodás, folyamatos kommunikáció. A tehetség felismerése általában nem egyszerű feladat.
A tehetség kibontakozását serkenti: a megfelelő légkör megteremtése, a motiváció, a tanár ösztönző attitűdje, a bizalom, a megfelelő szervezeti strukturáltság, a játékosság, az értékelés késleltetése.
Gátolja: az érdektelenség, a kreativitás lebecsülése, a túlzott fegyelem, a teljesítménykényszer.
Az egy osztályba kerülő tanulók csak életkorban állnak közel egymáshoz, ezen kívül különböznek adottságaikban, fejlettségükben, képességeikben, tudásukban, felkészültségükben, azaz fejlettségi mutatóikban. Ennek elismerése azzal a pedagógiai konzekvenciával jár, hogy a tanulók adottságai alapján kifejleszthető képességei is széles skálán helyezkednek el.
Léteznek intellektuális, művészeti, manuális, szociális, mozgásos, szervezői stb. képességek. A sokféle képesség azonban egy közös vonással rendelkezik: a tanuló önnön tevékenységének folyamatában fejlődik. A képességek sokrétű tartománya a tanulást is magában foglaló, de annál tágabb, szélesebb és sokrétűbb tevékenységrendszer kialakítását követelik meg.
A képességfejlesztés, a tehetség felismerése és gondozása az iskolai nevelő-oktató munkában

kiemelkedő jelentőségű feladat. Az optimális képességfejlesztés feladatának megvalósítása a tanulók pedagógiailag is indokolható érdeklődésének, igényeinek és képességeinek megfelelő tevékenységrendszer kialakítását jelenti.
Az iskolai tanulási folyamat során kiemelten fontos tényező, hogy a pedagógusok nevelő-oktató munkája igazodjon a tanulók egyéni fejlettségéhez, képességeihez és az egyes tantárgyakhoz nyújtott teljesítményeihez. Diákjaink mind egzisztenciálisan, mind képességeiket tekintve heterogén közösséget alkotnak. Fontosnak ítéljük az esélyegyenlőség biztosítását, így lehetőséget teremtünk mindenki számára képességeinek kibontakoztatására.
A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos legfőbb pedagógiai feladatunk a tehetséggondozás és képességfejlesztés.
A képességfejlesztés, tehetséggondozás módszerei:
-egyéni képességekhez igazodó, differenciált tanulásszervezés,-csoportbontás (projekt-osztály),-
szakkörök szervezése,-iskolai és iskolán kívüli tanulmányi, művészeti, kulturális és sport versenyek,
ezekre a tanulók felkészítése,-egyéni pályázatok,-egyéni foglalkozások szervezése, egyéni fejlesztés-
szabadidős foglalkozások (túra, színház, mozi, múzeum)-iskolai könyvtár-zene, dráma-tánc-kézműveskedés-továbbtanulás segítése.
-projekt-osztály

Tanórai tevékenységek:
- mennyiségi és minőségi differenciálás feladatokkal, kutatómunkák,-kiselőadások tartása, beszámolók, tablók, projektek készítése,-a tananyag dúsítása horizontálisan és vertikálisan, tantárgyi
integrációk, egyéni haladási ütem biztosítása, gyorsítás,-differenciált házi feladatok nyújtása.

Alkalmazott módszerek, tevékenységek:
A sokszínű témákat, tevékenységeket, tantárgyi integráció alkalmazásával, mintegy projekt-kosárból kínáljuk folyamatosan a gyerekek számára. A cél, hogy bátran fogyasszanak, izgalommal kóstolgassák és vessék rá magukat az ismeretlenre, az érdekességekre, összefüggésekre, újdonságokra. Igyekszünk ezt úgy tenni, hogy soha ne érezzék a „jóllakottság” érzését. Az integráció magába öleli atudományokat, a művészeteket, a nyelvi-kulturális örökségeket.

Az alábbi speciális képességek szerint csoportosítjuk ezeket:
- rajz és kézművesség
- zenei-vizuális -és hangszeres
- dráma-báb és színjáték
- tánc, harmonikus mozgás, ügyesség
- versenysport
- matematika-logikai gondolkozás
- anyanyelv és kommunikáció
- korok történelme és kultúrája
- természet világa- a Teremtés csodái

Mindezeket a foglalkozásokat átszövi a bibliai integráció, a „minden mindennel” összefügg szemlélettel.
Éves programunkban helyet adunk minél több iskolán kívüli programnak (kirándulás, tapasztalatcsere más iskolákkal, múzeum, kiállítás, színház, koncert, felfedező túra…)

Mivel a gyermekek reményeink szerint egyes területeken bő ismeretanyaggal szolgáló projekteket fognak kapni, ami beindítja majd a fantáziájukat, kísérletező- kutató-alkotó kedvüket, szükségszerű, hogy az otthoni környezet is támogassa őket a projektek további feldolgozására. (kutatás,gyűjtőmunka, kísérlet, megfigyelés, lejegyzés, stb..)
A következő feladatokat tartjuk szem előtt:
- A gyermekek erősségeinek támogatása (emlékezet, fantázia, logikus gondolkozás, érzékenység,
intimitás, muzikalitás…)
Mivel a gyerekek egyes területeken számtalan információt, ismeretet halmoznak fel, segíteni kellőket a lényegre koncentrálásra, figyelemösszpontosításra, elmélyülésre. Nem az a célunk, hogy kis tudósokat, vagy kis művészeket neveljünk, hanem az, hogy képesek legyenek az Isten által teremtett világ csodáit, sokszínűségét, titkait, rejtélyeit, (úgy a teremtett világban, mint az emberi kapcsolatokban) észrevenni és az érdeklődésüket fenntartva irányt mutatni.
A gyermekek lételeme a játék. Ezért törekedni szeretnénk arra, hogy minden területen, minél több lehetőséget kínáljunk a biztonságos, bensőséges baráti légkörre, az életkori sajátosságaiknak megfelelő érzelmi és értelmi szükségleteiket kielégítő játékos helyzetekre. (felfedezés, kutatás, dramatizálás, logikai, szellemi, mozgásos-zenés játékok).
- A gyermekek tehetségével összefüggő gyenge, vagy gyengébb területek kiegyenlítésére való törekvés. Segíteni szeretnénk őket abban, hogy elfogadják, de ne feladják a gyengeség pillanatait, és az erőfeszítéseket. Problémák adódhatnak akár mozgásos tevékenységekben, beszédben, kézügyességben, zenei képességben, érzelmi-szociális területen, esetleg a motivációban is. Szükséges lehet szakember segítsége is, amennyiben valamely gyengeség, a tehetsége fejlődését megnehezíti.
- Az egész személyiség tiszteletben tartása mellett, folyamatosan segíteni kell nekik az
istenszerinti jellem építésében. (A történetek, dramatizálás, életrajzok, példák a világtörténelemből,

A Szentírásból..

(Ki vagyok? Mivé szeretnék lenni? Miért? Hogyan?)
- A gyerekeknek tisztában kell lenniük erősségeikkel, de óvnunk kell őket attól, hogy túlbecsüljék azokat. Lehetőséget szeretnénk teremteni arra, hogy kisebb, vagy gyengébb képességű társaiknak segítői legyenek. (mentorálás) Ehhez nagyon fontos, az elfogadó és személyiségfejlődést biztosító
légkör.
- A szociális érzékenység fejlesztése iskolánkban az egyik alapfeladat. Ezekben az interakciós feladathelyzetekben mindannyian átélhetik, hogy nem csak intellektuális kiválóság létezik.
- Pihenés, nyugalom. Ezt is meg kell tanulniuk a gyerekeknek. Csak az tud igazán aktív, produktív lenni, aki tud ellazulni, csendben lenni, befelé fordulni. A belső csend megteremtésének képessége nagy kihívás a felnőtteknek is, ebben a zajos világban. (zenehallgatás-fantázia, képzelet, ima…aktív, cselekvés nélküli helyzetek megteremtése erőszakmentesen, napi tevékenységekbe ágyazva.)
„Veled megyek és nyugalmat adok neked.” Ex. 33:14.
A projektszemléletű oktatásnál különös figyelmet fordítunk az alábbi területekre:
- Kreativitás
- Szociális készségek
- Intellektus
Ezek azok a területek, amelyek fontosak a gyermekek tehetséggondozásában. Hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy megfigyeléseink nem csupán a kreativitásra, az értelmi, érzelmi és szociális szférára

terjednek ki, hanem a gyermekeket hajtó motivációra is. A tanárok nagyfokú érzékenységgel, megfigyeléssel és tapintattal kell, hogy jelen legyenek a gyerekek életében. (éreztem, láttam, hallottam)

„Mert van valami, ami több és értékesebb, mint a tudás, az értelem; igen, becsesebb, mint a jóság.

Van egyfajta tapintat, ami az emberi teljesítmény felsőfoka.

Az a fajta gyöngédség, mely láthatatlan, színtelen és íztelen, s mégis nélkülözhetetlen, mint fertőzéses, járványos vidéken a forralt víz, mely nélkül szomjan pusztul, vagy beteg lesz az ember. Az a tapintat és gyöngédség, mely, mint valami csodálatos zenei hallás, örökké figyelmeztet egy embert, mi sok és mi kevés az emberi dolgokban, mit szabad és mi túlzás, mi fáj a másiknak, és mi olyan „jó", hogy ellenségünk lesz, ha megajándékozzuk vele, és nem tudja meghálálni. Ez a tapintat, mely nem csak a megfelelő szavakat és hangsúlyt ismeri, hanem a hallgatás gyöngédségét is. Vannak ritka emberek, akik tudják ezt.

Akik a jóságot, mely mindig önzés is, pártolták és nemesítették, s nem okoznak soha fájdalmat barátságukkal vagy rokonszenvükkel, nem terhesek közeledésükkel, nem mondanak soha egy szóval többet, mint amit a másik el tud viselni, s mintha külön, nagyon finom hallószerveik lennének, úgy neszelik, mi az, ami a másiknak fájhat. S mindig tudnak másról beszélni.

S oly élesen hallanak mindent, ami veszélyes az emberek között, mint az elektromos hallgató fülek érzékelik a nagy magasságban felhők között közeledő láthatatlan ellenséges gépmadarakat. A tapintat és a gyöngédség emberfölöttien érzékel. Igen, e két képesség emberfölötti."Márai Sándor

III. „MÜLLER GYÖRGY” ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA

1.A „Müller György” Művészeti Iskola pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei

Az Alapfokú Művészeti Iskola a növendékeink számára a művészetben való kibontakozás lehetőségét biztosítja.
Meggyőződésünk, hogy a művészetekkel való aktív foglalkozás a társadalom számára fontos tevékenység, amely egyértelműen kedvező hatással van a személyiségfejlődésre és a harmonikus együttélésre társadalmunkban.
Célunk, hogy mindenkinek biztos alapot adjunk a választott művészeti ágban. Az így szerzett elméleti és gyakorlati ismeretek lehetővé teszik, hogy valakiből akár profi zenész, táncos, színész, vagy képzőművész váljon.
Ez az alap mindenkit képessé tesz arra, hogy ne csak reprodukáljon, hanem a művészetet improvizatív módon az önkifejezés eszközeként használja.
Tanulóinknak a művészeti stílusok és irányzatok széles palettáját kínáljuk.
Azokat az embereket, akik hozzánk jönnek, nem „diáknak”, hanem – akárhány évesek is, minden esetben – partnernek tekintjük.

Mivel hiszünk abban, hogy mindent Isten alkotott, az Ő teremtményei vagyunk, a Biblia az alapja az életünknek. Számunkra ez a legfontosabb könyv a világon, és gyermekeinket a Biblia szempontjából szeretnénk az életre tanítani.
Tanítani kell a gyermekeinket, hogy hogyan kell a Bibliát tanulmányozni. Felépítjük gyerekeinkben ezt a tudást a növekedésükkel együtt. Ösztönözzük őket arra, hogy fordítsanak rendszeresen időt a Biblia folyamatos tanulmányozására. Az élet Isten szemszögéből való látása, ez az Isten jellemének megértése. Mindezek az Isten igéjén való elmélkedés által nyerhető el.
Törekszünk arra, hogy Isten jellemvonásai tükröződjenek tanáraink életében, és a gyerekek előtt követendő példaképül szolgáljanak.

1.1.Alapelvek

A hatékony tanulást három tényező összhangja határozza meg: a fejlesztés, motiválás, az ellenőrzés.

Az Nkt. 16. § (1) fogalmazza meg az alapfokú művészeti iskola legfontosabb feladatát: kibontakoztassa a művészi képességeket, fejlessze a művészi tehetségeket, igény esetén felkészítsen szakirányú továbbtanulásra.
Az Nkt. 46. §. (3) pontjában kimondja, hogy a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön, képességeit figyelembe véve továbbtanuljon, továbbá alapfokú művészetoktatásban vegyen részt tehetségének felismerése és fejlesztése érdekében.
Az alapfokú művészetoktatás a művészi kifejezőkészséget alapozza meg, elősegíti a szakmai orientációt, valamint a szakirányú továbbtanulásra történő felkészülést. A művészetoktatás fontos szerepet tölt be a nemzeti hagyományok ápolásában, a nemzeti értékek megőrzésében, a különböző kultúrák iránti nyitottság kialakításában, a kortárs művészet értő befogadásában.

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja a művészeti-kulturális műveltség azon elemeit, tovább építhető alapjait tartalmazza, amelyeket ezekben az intézményekben elsajátíthat minden tanuló. A követelmények és tantervi programok tartalmazzák azokat a követelményszinteket és feltételeket, amelyet minden alapfokú művészetoktatási intézménynek teljesítenie, biztosítania kell.

Lehetőséget ad az iskolafenntartók, a szülők, a tanulók érdekeinek, a pedagógusok szakmai törekvéseinek érvényesítésére, valamint az adott körülmények, feltételek figyelembevételére. Lehetővé teszi, hogy az iskolák és a tanulók a tananyag feldolgozásához, elmélyítéséhez és kiegészítéséhez, a követelmények teljesítéséhez, sajátos szükségleteik, igényeik kielégítéséhez megfelelő idővel rendelkezzenek. E célok érdekében a tantervi program és óraterve az egységes követelményeket úgy állapítja meg, hogy azok teljesítéséhez – átlagos feltételek mellett – a jogszabályokban meghatározott képzési idő keretében lehetőség nyíljon kiegészítő tartalmak és követelmények meghatározására is.
A követelmény és tantervi program lehetővé teszi különböző tankönyvek, segédletek és taneszközök alkalmazását, illetve az iskolai pedagógiai programok, ezen belül a helyi tantervek kidolgozását, melyeket a tartalmi szabályozás elengedhetetlen részeiként kezel.

1.2. Célok

Az alapfokú művészetoktatási intézmény a zeneművészet, táncművészet, képző- és iparművészet, valamint a színművészet és bábművészet területei iránt érdeklődő tanulók számára biztosítja készségeik, képességeik fejlesztését, alkotó és önkifejező képességeik kibontakoztatását, tehetségük gondozását.
Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja (a továbbiakban: követelmény és tantervi program) a speciális művészeti készségek és ismeretek fejlesztését képező tartalmakat és tudásszintet meghatározó alapdokumentum. A követelmény és tantervi program segítséget nyújt ahhoz, hogy az alapfokú művészetoktatás valamennyi hazai intézményében az alapvető nevelési és oktatási tartalmak egységesen és arányosan érvényesüljenek.
A követelmény és tantervi program határozza meg azokat a kötelező és alapvető tartalmakat, amelyek adott művészeti ágon belül az alapfokú művészetoktatási intézmények közötti átjárhatóságot biztosítják. Az egységesítést szolgáló közös alapra építhetik az alapfokú művészetoktatási intézmények pedagógiai programjukat, azon belül helyi tantervüket, melyet a helyi igények és célok figyelembevételével fogalmazhatnak meg.

1.3. Feladatok, eszközök

Az alapfokú művészetoktatás olyan fejlesztőpedagógiát képvisel, amelyben a hangsúly a követelmények teljesítésével történő képesség- és személyiségfejlesztésen van. A tantervi szabályozás rugalmassága révén hozzájárul az integrált oktatás-nevelés megvalósításához, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség kompetenciaterület fejlesztéséhez.
A tananyag a különböző művészeti területek azon alapvető tartalmait foglalja magába, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a zene-, a tánc-, a képzőművészeti, a szín- és bábművészeti műveltség megalapozásához, a különböző kompetenciák fejlesztéséhez. A tananyag eszköz a tanulók értelmi, érzelmi és kifejezőképességeinek fejlesztésében. A művészetoktatás a készség- és képességfejlesztést, az ismeretgazdagítást a személyiségformálás eszközeként kezeli, követelményeit a gyermek életkori fejlődési jellemzőihez igazítja.
A művészetoktatás tantervi programja az egyes művészeti területek követelményeire, a művészeti ágak sajátos nevelési és oktatástörténeti értékeire, a művészeti nevelés tapasztalataira, a művészetpedagógiai és művészetpszichológiai kutatások eredményeire, a magyar művészeti nevelés nemzetközileg is elismert gyakorlatára épül.

2. Az alapfokú művészeti nevelés szerepe a tanulók személyiségfejlesztésében

Az alapfokú művészeti oktatás-nevelés a teljes emberré válást (az értelmi és érzelmi nevelés közötti összhangot), a közösségformálást, a szociokulturális hátrányok csökkentését, a kulcskompetenciák fejlesztését, a világ komplex befogadását, az önkifejezést és örömet jelentő alkotás lehetőségét, a tehetséggondozást segíti elő.
A különböző művészeti területekkel összefüggő gyakorlati tevékenységek, kreatív feladatok által az ismeretek élményszerűvé, a tanulók sajátjaivá válnak, segítik a mélyebb megismerést, és fejlesztik a kreativitást. A művészetekkel való foglalkozás hozzájárul az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez.
A művészeti tevékenység magában hordozza a személyiségformálás specifikus lehetőségét. A művészeti nevelés biztosítja a tanulás személyes tapasztalati módját. A tanulók élményszerű tapasztalatokon keresztül ismerhetik meg a művészeti stílusok és irányzatok sokszínűségét, valamint azokat a kifejezési formákat, amelyek a zeneművészetben, táncművészetben, képző- és iparművészetben, valamint a szín- és bábművészetben ötvöződnek. Az alapfokú művészeti nevelés feltárja a művészet megörökítő, átörökítő szerepét, megérteti, hogy az alkotás az egyik legértékesebb emberi alapképesség.
A művészeti nevelés megalapozza a tanuló esztétikai szemléletét, kommunikációs képességét, az alkotómunka iránti igényét. A rendszeresen átélt pozitív élmények alakítják ki azokat az emberi tulajdonságokat, magatartási szokásokat, melyek a művészetek területén az eredményesség összetevői.
A művészeti nevelés az alkotó típusú tevékenységek megismertetése által járul hozzá az akarati, az alkotó-alakító cselekvőképesség fejlesztéséhez.

3. Az egyes művészeti tevékenységek oktatásának cél- és feladatrendszere

3.1. Az alapfokú zeneoktatás cél- és feladatrendszere

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja keretében folyó zenei nevelés alkalmat ad az érdeklődő és fogékony növendékek képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását. A képzés figyelembe veszi az életkori sajátosságokat, a tanulók érdeklődésére, tehetségére építve alakítja készségeiket, és gyarapítja ismereteiket.
Lehetőséget ad az egyetemes kultúra, az európai műveltség, a nemzeti, népi hagyományok, értékek átadására, az értékmegőrzés formáinak kialakítására.
A program lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység - nyitottság, igényesség, fogékonyság - alakítása mellett a zene megszólaltatásához szükséges hangszeres és énektechnikai készségek megszerzésére, a zenei ismeretek átadására és minden zenei tevékenység tudatosítására.
A zeneoktatás a különböző zenei műfaj sajátosságait, a művészi megjelenítés módjait ismerteti meg a tanulókkal, miközben célja az is, hogy az önkifejezés eszköztárnak gazdagításával a zene alkalmazására, befogadására készítsen fel.

3.2. Az alapfokú táncművészeti oktatás cél- és feladatrendszere

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt a tanulók mozgásműveltségének és mozgáskultúrájának sokirányú fejlesztésére, fizikai állóképességének, ügyességének, cselekvő biztonságának, ritmusérzékének, hallásának, tér- és formaérzékének fejlesztésére, gazdagítására.

Egészséges életmódra, magabiztosságra, határozottságra, érzelmi nyitottságra neveli. Hozzájárul, hogy a tanulók személyisége nyitottá váljon a közösségi alkotó tevékenység és a művészetek iránt. Kibontakoztatja a tanulók kreativitását, improvizációs képességét, készségét.
A program keretében folyó táncművészeti nevelés alkalmat ad a táncművészet különböző műfajai iránt érdeklődő és fogékony tanulók képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását. Figyelembe veszi az életkorra jellemző fizikai és szellemi sajátosságokat, a tanulók érdeklődésére, tapasztalataira, folyamatos technikai fejlődésére építve gyarapítja ismereteiket, fejleszti képességeiket és alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon képességeiktől és a szorgalmuktól függően fejleszthetik tánctechnikai, előadói műveltségüket és különféle szakirányú területeken szerezhetnek jártasságot.
A táncművészeti oktatás célja, hogy felkészítse és irányítsa a tehetséges tanulókat a táncművészeti pályára, illetve az amatőr táncéletbe való bekapcsolódásra. A múlt és a jelen hagyományainak és táncművészeti értékeinek megismertetésével és megszerettetésével lehetőséget teremt a tanulók számára életkoruknak megfelelő táncművészeti kultúra és műveltség megszerzésére.

3.3. Az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás cél- és feladatrendszere

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység - nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság - alakítása mellett a látás kiművelésére és tudatosítására, bővítve a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet.
A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata nemcsak a kézügyességet, technikai érzékenységet fejleszti, hanem kialakítja a képességet a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének gyakorlatára.
A program keretében folyó vizuális nevelés alkalmat ad a képző- és iparművészeti tevékenységek iránt érdeklődő és vonzódó tanulók képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását. A képzés széles körben segíti a vizuális kultúra iránt fogékony tanulók fejlődését. Figyelembe veszi az életkori sajátosságokat, a tanulók érdeklődésére, vizuális tapasztalataira építve gyarapítja ismereteiket, fejleszti képességeiket és alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon a tanulók képességeiktől és szorgalmuktól függően fejleszthetik vizuális műveltségüket és a különféle szakirányú területeken szerezhetnek jártasságot.
A képző- és iparművészeti oktatás a vizuális kultúra ágait, a műfaj sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait ismerteti meg a tanulókkal, miközben célja az is, hogy a múlt értékeit megszerettesse és továbbéltesse, segítsen a hagyománytisztelet megteremtésében és a tanulók életkorának megfelelő vizuális műveltség kialakításában.

3.4. Az alapfokú színművészeti-bábművészeti képzés cél- és feladatrendszere

Az alapfokú művészetoktatás keretében folyó színházi-bábszínházi nevelés lehetőséget biztosít a színművészet-bábművészet iránt vonzódó tanulók képességeinek fejlesztésére, ismereteik gyarapítására, művészeti kifejező készségeik kialakítására, a művészeti szakterületen való jártasság megszerzésére és gyakorlására, figyelembe véve a tanulók érdeklődését, életkori sajátosságait, előzetes színházi-dramatikus tapasztalatait.
A képzés lehetővé teszi a színművészet területén

- minél változatosabb dramatikus tevékenységformákban való részvételt
- a színpadi megjelenítés törvényszerűségeinek megismerését

- differenciált feladatokon keresztül a dramatikus technikák és a színházi konvenciók megismerését, azok széles körű alkalmazását
- az alapvető színpadtechnikai eljárások megismerését
- a színjáték kulturális tradícióinak megismerését
- a tanulók drámával és színházzal kapcsolatos fogalmi készletének, aktív szókincsének bővítését
- azt, hogy a tanulók az élet más területein elsajátított ismereteiket, készségeiket a színjátékban is alkalmazni tudják
- minél több élő és felvett színházi előadás - köztük társaik által készített produkciók - megtekintését
- a színházi-drámai formával való kísérletezést, továbbá a színjátéknak, mint művészi kommunikációs formának megtapasztalását
- azt, hogy a tanulók egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozhassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák; a közös alkotómunka örömteli együttlétét
- az önkifejezést
- az önértékelést annak érdekében, hogy a tanulók képessé váljanak saját eredményeik felismerésére, és azokat a színházi tanulmányaik során hasznosítani is tudják.

4. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az esztétika, művészeti nevelés csak akkor érheti el a célját, ha esztétikai, művészeti élményhez juttatjuk növendékeinket, hiszen a művészet éppen élményszerű átélhetősége révén válik az emberformálás eszközévé.
Az élmények ereje, intenzitása a művészetek tanulása során az érzelmekkel kerül kapcsolatba, amely kialakítja a befogadás és az önkifejezés milyenségét. A művészetoktatás a növendékekben számos olyan készséget és képességet alakít ki, amely megkönnyíti a tanulók munkáját és előrehaladását az élet más területein is.
Intézményünk az alábbi célok megvalósítását tekinti elsődlegesnek:

- Az analizáló képesség fejlesztése tanulóink minél magasabb szintű, komplex teljesítmény-nyújtásuk érdekében.
- A figyelem időtartama, tartóssága – a gyermekek életkora, a tanítási anyagnak a játékformák mellett – a tanárok alkalmazott módszereitől is függnek, ezért ösztönözzük a kollégákat a személyre szóló változatos, érdekes technikák kidolgozására és alkalmazására.
- A művészetoktatás sikere elsősorban a katarzis-élményhez való eljutáson múlik, amelyhez pedagógusaink részéről nyitottság, rugalmasság, gyermekre figyelő alkalmazkodó gondolkodás és intuíció szükséges.
- Meg kell ismerni a családból hozott pozitív hatásokat, amelyek továbbfejlesztése szintén szaktanáraink feladat.
- Tanulóink motiváltságát, akarati tulajdonságait rendszeresen szükséges vizsgálni.

Elengedhetetlen a jól kiválasztott metódus sikeres megvalósulása, melynek kulcsa a pedagógus személyisége, szakmai felkészültsége, koncepciójának következetes véghez vitele. Életvitelükkel sugározniuk kell a műveltség, a művészet és a harmonikus élet összetartozását.

5. A közösségfejlesztéssel, és az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

Intézményünk a gyermekközösség, a tanulóközösség kialakítása, fejlesztése során a szülők közösségével együttműködve végzi nevelő-oktató munkáját. A közösségi nevelés elengedhetetlen feltétele az eredményes teljesítmények elérésében. A művészetek tanulásában elsődleges szerephez jut a siker örömének átélése. Növendékeink akkor tudnak igazán ösztönzést szerezni előrehaladásukban, ha mások is rendszeres tanúi a teljesítményüknek. Minden szereplés, fellépés semmivel sem pótolható élményt biztosít számukra.
A közösség, a szülők, a szaktanárok, tanulótársak előtt nyújtott produkciók alkalmával kialakul a közösségi siker, vagy esetlegesen a kudarc átélésének képessége, mélyül az összetartozás érzése, egymás megbecsülése, a felelősségérzet, az önismereten és önbecsülésen keresztül növekszik a közösségi kommunikációs és érzelmi tényezők hatása.

Célok:

- Az intézményi – mint a legfontosabb közösségfejlesztés eszköze – klímájának megismertetése és fejlesztése.
- A család – mint legjelentősebb erőforrás – szerepének tudatosítása.
- Az emberi kapcsolatok erősítése, új kapcsolatok kialakításának elősegítése (család, iskola, tanulóközösség, tanulótársak, szaktanárok).
- Az intézményi demokrácia biztosítása (szülők, tanulók vélemény-nyilvánításának meghallgatása, mérlegelése, értékelése és a közös megoldások kialakítása).

Feladatok:

- Társas kapcsolatokra történő nevelés (a társas viselkedés szabályszerűségének megismertetése, amelynek hiányában zavar keletkezhet a személyiségfejlődésben).
- Megfelelő kommunikációs és együttműködési készség és képesség elsajátíttatása.
- A kölcsönös egymásra figyelés fontosságának hangsúlyozása, megértetése, technikájának elsajátíttatása.
- Az egyéni és közösségi érdekek összehangolása, a tanszaki közösségek kialakítása (erősíteni kell a csoporthoz tartozás érzését és felelősségét).
- Konfliktus kezelési technikák kialakítása, kompromisszum készség fejlesztése, a konszenzusra való törekvés technikájának, az érdekütköztetési módszerek kidolgozása.
- Közös célok együttes megfogalmazása, szokások, hagyományok kialakítása, megtartása és fejlesztése a gyermeki és emberi jogok megismertetése, állampolgári jogok ismerete, gyakorlása és tisztelete.

A közösségi élet színterei a következő keretekben értelmezhetők:

- tanulócsoport,
- tanszak,
- iskola.

A közösségfejlesztés céljai és feladatai minden szinten másként fogalmazhatók meg.
A tanulócsoportok szintjén:

- egységes csoporttudat kialakítása és fenntartása,
- empátia és tolerancia fejlesztése,
- nyílt és őszinte kommunikáció kialakítása,
- a közösségért érzett felelősség érzetének kialakítása és fejlesztése,
- a közös siker iránti elköteleződés képességének kialakítása és fejlesztése.

Telephelyi szinten:

- érdeklődjenek a többi tanszak munkája iránt,
- alakuljon ki bennük a telephelyi szinten vállalt feladatokkal kapcsolatos közösségvállalás attitűdje.

Tanszaki szinten:

- bírjanak tudomással a többi telephelyen folyó munkáról,
- érdeklődjenek az egyes telephelyeken folyó munkáról,
- alakuljon ki bennük a tanszaki szinten vállalt feladatokkal kapcsolatos közösségvállalás,
- alakuljon ki bennük az igény az egymástól való tanulás és az egymással való együttműködés iránt.

Iskolai szinten:

- legyen tudomásuk a művészeti iskola működési területéről földrajzi és szakmai értelemben,
- tudják elhelyezni magukat az iskola egészében,
- legyenek tisztában az alapfokú művészetoktatás sajátosságaival, szabályaival, tudják elkülöníteni a művészeti iskolai jogviszonyukat és tevékenységüket a nappali iskolájukhoz kapcsolódó viszonyaiktól,
- ismerjék meg, és legyenek alakítói a művészeti iskola hagyományainak,
- alakuljon ki bennük a művészeti iskolához való érzelmi-intellektuális kötődés.

Módszerek:

- beszélgetések, élménybeszámolók,
- tanszaki meghallgatásokat, szerepléseket, fellépéseket követő közös értékelések,
- kamarazene-, zenekarok-, énekkarban való rendszeres gyakorlás, szereplés propagálása.

6. A pedagógusok helyi intézményi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladata

Pedagógiai-nevelési feladatok

- A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.
- A pedagógus az iskola pedagógiai programjában foglaltak szellemében készül fel, és tartja meg óráit.
- A pedagógus óráit az órarendben meghatározottak szerint tartja meg.
- A tanulók munkáját rendszeresen ellenőrzi és értékeli.
- A pedagógus évente legalább 2 tantestületi értekezleten, és a szakmai, tanszaki értekezleteken köteles megjelenni.
- Az azonos tanszakon tanító tanárok rendezvényein (vizsgák, koncertek), és félévente legalább 1 alkalommal más ágazatok szakmai eseményein való megjelenés elvárt.
- A kötelező hétévenkénti továbbképzéseken való részvétel mellett a folyamatos önképzés és a szakmai tudás szinten tartása alapvető követelmény.
- A növendékek színvonalas felkészítése vizsgákra, koncertekre, versenyekre a főtárgy tanár kiemelt feladata.

- Az iskola valamennyi pedagógusa támogatja ötleteivel a közös produkciók létrejöttét, ennek érdekében együttműködik a társművészetek tanáraival.
- A pedagógus segíti a pályakezdő kollégák szakmai fejlődését.

Adminisztratív feladatok:

- Tanév elején a beiratkozott, és az első tanórákon ténylegesen megjelent tanulók nevét, adatait a pedagógusok írásban (naplóban, összesítőn, törzskönyvben) pontosan rögzítik.
- Az év közben történő változásokat (kimaradás, új beiratkozó) a pedagógusok írásban (naplóban, összesítőben) rögzítik, s amellett erről szóban tájékoztatják az igazgatót, ill. helyetteseit, valamint az iskolatitkárt.
- A pedagógusok a növendékek ellenőrzőit és a naplót pontosan és rendszeresen vezetik.

Az osztályfőnök feladatai:

- Intézményünkben osztályfőnöki feladatokat lát el az a főtárgy tanár, aki legalább egy csoport szakmai munkáját irányítja, szervezi a csoport közösségi életét, tanítási órán kívüli tevékenységeit.
- Az osztályfőnök az, aki az iskolákban a személyességet jelenti; az osztályt, mint nevelési tényezőt, a szociális kompetenciákat alakító, formáló közösséget vezeti; segíti a tanulókat a jelen történéseinek megértésében, a helyes értékrendjük kialakításában.
- A kamara vagy más csoportot vezető kollégák feladata a korábbiakon túl a csoport felkészítése színpadi produkciókra. Kiemelt feladat a közösségépítés és tanórán kívüli közösségi programok szervezése, illetve ilyeneken való részvétel.

Az osztályfőnök modell szerepe:

- Személyesség, természetes viselkedés, önbizalom, önbecsülés;
- Hitelesség, kongruencia - a szavak, a tett és az érzelmek egysége a gondolati és a mindennapi tevékenység területén;
- Tolerancia – mások véleménye, meggyőződése iránti türelmesség;
- Empátia – beleélés a másik ember lelkiállapotába.

Az osztályfőnöki munka feladatkörei

- Közvetlen nevelőmunka: ismeretek szintetizálása, a mindennapi életben történő alkalmazásuk; az aktuális események feldolgozása; különböző értékrendek megismertetése; a kultúrahasználat megtanítása; a konfliktusmegoldást kialakító pedagógiai tevékenység; mentálhigiénés szemlélet alkalmazása a nevelőmunkában; törődés a gyermekek aktuális problémáival; az osztály konfliktusainak megoldása.
- Ügyviteli (adminisztrációs) feladatok: a haladási napló naprakész vezetése, a haladási és anyakönyvi rész folyamatos ellenőrzése; igazolások esetleges igazolatlan órák regisztrálása félévkor és évvégén a szorgalomjegyek előkészítése az osztályozó értekezlet előtt; félévi értesítő, anyakönyv- és bizonyítványírás.
- Szervezés, koordinációs feladatok végrehajtása: kapcsolattartás az osztályban tanító kollégákkal, a nevelésben-oktatásban hatékonyan résztvevőkkel, a szülőkkel, szülők közötti felvilágosító munka; szabadidős tevékenységek, programok szervezése.

Nevelési témakörök:

- Az osztályközösség menedzselése, a csoportkohézió kialakítása
- A személyiség fejlesztése, az énkép alakulása.
- Az értékekre való nevelés – az egészség védelme, a családi élet harmóniája, a társadalmi szerepre való felkészítés, a jövőkép alakítása, a műveltség gyarapításának igénye, munka- és környezetkultúra, a szabadidő igényes eltöltése.
- Személyes biztonságra nevelés, konfliktuskezelés.

- A nemzeti hagyományok megismertetése és tisztelete.
- Az önkép, önértékelés fejlesztése.
- A szocializációs folyamatok elősegítése.

Az osztályfőnök programalkotó, adminisztrációs szerepei, feladatai:

- Tanmenet: a pedagógus az éves szakmai munkáját a tanmenetében tervezi meg, havi lebontásban kell a tanmenetet elkészíteni. A tanmenetet a munkaközösség vezetők és az igazgatóhelyettesek ellenőrzik.
- Fejlesztési terv: a csoport összetételét, szociális hátterét, szakmai előhaladását figyelembe véve fejlesztési tervet készít. A fejlesztési terv tartalmazza az erős oldal további erősítését és a gyenge oldal fejlesztését.
- Tehetséggondozó program: a tehetséges tanulók számára kis- és nagycsoportos tehetséggondozó programot dolgoz ki. A tehetséggondozó program tartalmazza a célokat, feladatok, fejlesztési célokat, a program szakmai és időbeni ütemezését.
- A csoport (osztály) munkaterve tartalmazza azokat a programokat, rendezvényeket, bemutatókat, fellépéseket, versenyeket, lazító programokat, amelyeken az adott tanévben részt vesznek a tanulók.
- Alkotói terv: a tanulók az egész éves munkájukról nyilvános bemutató előadásokon adnak számot. A táncok színpadra tervezésével kapcsolatos terv készítésekor figyelembe kell venni a finanszírozási lehetőségeket, a költségvetési kereteket. A pedagógus tervezi meg a koreográfia zenei tervét, mozgás és dramatikus tervét, térszervezését és látványtervét. Meg kell tervezni a fellépő jelmezt, viseletet. Be kell szerezni a szükséges anyagot, koordinálni kell a varratás folyamatait.
- Versenykiírás: az intézmény saját szervezésű versenyeinek kiírása, a program összeállítása szintén programalkotó szerep és feladat.
- Pedagógiai Program módosítása: a jogszabályi változásoknak és a belső felülvizsgálatnak megfelelően a Pedagógiai Programot módosítani kell, amelyben a pedagógusok alkotó módon vesznek részt.
- Adminisztrációs feladatok: a tehetséges tanulók nyilvántartása az Nkt. 4.§. 13. bekezdésének figyelembevételével, jelentkezési lap, szülői nyilatkozatok ellenőrzése, felvételi eljárás dokumentumainak vezetése, vizsgajegyzőkönyvek vezetése, hátrányos helyzet fennállásának ellenőrzése, térítési díjak, tandíjak ellenőrzése, kedvezmények, kérelmek intézése, napló vezetése, törzslap vezetése, bizonyítványírás, szakmai beszámoló készítés

7. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

7.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

Művészi tehetségek csak olyan feltételek mellett bontakozhatnak ki, művészetek művelőjévé csak ott válik az ember, ahol a társadalmat áthatja a kulturális értékek, a művészetek szeretete. A művészeti iskolák eleve tehetséggondozó intézmények. Már a növendékfelvétel is egyéni, szülői ambíció alapján felvételi vizsgával, illetve meghallgatással történik.
Szemléletünkben, a kiválasztáskor nemcsak a kiemelkedő tehetségek számítanak. A tehetség összetett, komplex képesség, a személyiség alapvető, domináns jegye. Meghatározása általános értelemben is nehéz, objektíven nehezen vagy alig mérhető.
Mindenképpen értékjelző, amelynek kutatása, gondozása a mi iskolatípusunk alapfeladata.

Hisszük, hogy a művészet nagy hatással van a személyiségre, alakítóan hat a lélekre. Éppen ezért a nevelésben igen nagy szükség van rá. A művészi tehetség készség formájában nyilatkozik meg a tanulás előtti korban. Ezt a készséget kell felismernünk, felmérnünk, megvizsgálva közben a gyermek egész személyiségét, értelmi, kombinációs és asszociatív képességét, kreativitását, érzelmi reakcióit, fantáziáját, temperamentumát, kitartását, memóriáját, akaraterejét, aktivitását.
A felvételi vizsgákon megfigyeljük a gyermekek ritmus- és metrumérzékét, differenciáltságát, mozgáskészségét. E megfigyelések összegzése után is csak hozzávetőleges képet kaphatunk a gyermek tehetségéről. Igazán csak az oktatás, tanulás folyamán nyilvánul meg a gyermek tehetsége, tanulási tempójának függvényében. Tehetségkutatásunk többlépcsős, szorosan összekapcsolódik a tehetséggondozással, nincs lezárva tehát a gyerek felvételével..

7.2. Intézményi tehetséggondozó koncepció

A tehetséggondozás célja a valamely művészeti tevékenységben kiemelkedő tanulók képességeinek maximális kibontakoztatása, lehetőség szerint pályára irányítása. Ennek érdekében az iskola a tehetséges tanulókat speciális képzésben részesíti.
Az intézményi tehetségfejlesztő munka három szakaszból áll: kiválasztás, tehetséggondozás, pályakövetés. A tehetséggondozó programban résztvevő tanulók előzetes kiválasztás alapján az A/3. évtől kezdődően, rendszeres órakeretben, plusz órában kis csoportban (zenészeknél egyénileg), kidolgozott tehetségtanterv alapján dolgoznak. A program a résztvevő tanuló számára ingyenes.
A tanuló fejlődését és a munka eredményességét folyamatos ellenőrzés mellett kétévenként a szakmai munkaközösség és az iskolavezetés közösen értékeli. Ha az eredményesség kritikus mértékben elmarad a tehetségtantervben megfogalmazott elvárásoktól, az értékelők közösen döntenek a program, illetve a programban való részvételi jog folytatásáról.

7.3. A tehetséges tanulók kiválasztásának folyamata

A tehetségkutatás jelenlegi gyakorlata kiemelt figyelmet fordít a tehetségjegyek korai felismerésére és a tehetségesnek tűnő tanulók megfelelő kiválasztására. A kiválasztás gyakorlata egyre összetettebb: a versenyeredmények és az iskolai teljesítmény mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a pedagógusi vélemények a versenyeredmények, ezek jelentik a kiválasztás alapját. A kiválasztás szempontjai és kritériumait foglalja össze a táblázat.

Szempont	Kritérium
Iskolai teljesítmény	Az első két év teljesítménye (az A/2. évfélévi és év végi minősítése: „kiválóan megfelelt”)
Pedagógus véleménye	Szakmai teljesítmény színvonala Szakmai teljesítmény egyenletessége (munkabírás) Feladat iránti elkötelezettség (motiváltság) Plusz tevékenység (fellépések stb.) Kreativitás Családi háttér támogató jellege Fejlődőképesség Összbenyomás
Versenyeredmények	Amennyiben erre lehetőség van

A programba való felvételre a tanuló tanárával (tanáraival) és a szülőkkel való egyeztetést követően a tanszakvezető tesz javaslatot az iskolavezetésnek. A javaslathoz mellékelni kell a szülők írásbeli kérelmét is.

Feladatok a kiválasztásnál:

- Állandó jó kapcsolat az óvónőkkel, a pedagógusokkal, akik motiválhatják a gyerekeket.
- Bemutatók az óvodában, iskolai tanórákon.
- Kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy megfelelő időben biztosítsuk tanulóink részére az esetleges más tanszak(ok)ra történő átirányítást, amely egyben már a tehetséggondozás területe.
- A tanulási folyamat közben kiemelni a rendkívüli tehetségeket.

Tehetséggondozás
A tehetséggondozó program a fenntartó által finanszírozott órakeretből (2-4 órai hét), az iskola helyi tantervében - a tanszaki programokban - rögzített tehetségtanterv szerint folyik. A munka dokumentálása az erre a célra szolgáló tehetségfejlesztési naplóban történik. A program és a tanuló eredményességét az intézményvezető, illetve az általa megbízott személyek rendszeresen ellenőrzik, kétévenként értékelik.

A tehetséggondozás feltételei, területei, feladatai, gondjai

- Legfontosabb a tanár tudása, személyisége, mely a legfőbb motivációs erő.
- Szoros kapcsolattartás a főtárgy és kötelezőtárgy tanárok között.
- Tanárképzés, tanári továbbképzés.
- Hangszerek minősége, mennyisége, karbantartása.
- Szaktanácsadói testület (az országban szórványosan létezik).
- Tanulmányi versenyek, hangszeres, zeneelméleti versenyek, találkozók, fesztiválok, hangversenyek, fórumok, kurzusok, továbbképzések.
- A tanári munka értékelése igen fontos része a tehetséggondozásnak. Nélkülük nem működhetne ez a munka! A tanárok továbbképzése is a tehetséggondozás fontos alapkérdése.
- Évente egy alkalommal levélben vagy telefonon informálódunk szakmai munkájuk eredményeiről. A formális kapcsolattartáson túlmenően számítunk a tanuló évek alatt kialakult tanár-diák kapcsolatra épülő informális csatornákon keresztül kapott információkra is.

7.4. A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységek

A deviáns életvitel kezdetének fontos jelzője lehet, hogy a fiatal kiszorul a korábbi informális csoportokból, megváltozik (romlik) a megítélése a formális csoportban (osztály).
Ennek többféle oka lehet; az életkori változásokkal átrendeződnek a szerepek, illetve új tartalommal töltődnek meg. Ez utóbbi gyakran okoz a fiatalokban konfliktust, és ekkor a csoportnyomás feszül szembe a belső értékekkel, korábbi ideákkal, a belső vívódás okozta konfliktus látható jeleket ölthet, és zavart viselkedéshez vezethet.
A teljesítménykényszer miatti magatartászavar elkerülése a meglévő értékek hangsúlyozása és a kibontakozás lehetőségének biztosítása (szereplés, szervezés, karitatív tevékenység) útján történik. Megelőző és segítő pedagógiai tevékenységünk során fokozott figyelmet fordítunk a tanulói személyiségi jogok tiszteletben tartására.

A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő programok:

- Környezeti hátrányok kompenzálása, az osztály-, illetve iskolai közösségbe való bekapcsolódás és tovább haladás lehetőségének biztosítása, az esélyegyenlőség megteremtése.
- Készségek, képességek fejlesztése.
- A napi tanulás feltételeinek biztosítása a korrekciós tevékenység és a korrepetálás révén a napi lépéstartás megszervezése, az eredményes tanulási folyamat megszervezése.
- Valamely részképesség területén megnyilvánuló hátrány kompenzálása.
- Viselkedési szokások kialakítása, változtatása, gyakorlati alkalmazása az általános emberi normák, valamint az iskolai házirend szellemében.
- Pályára irányítás, pályaválasztás, a beiskolázás segítése.

8. A tanulónak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai, gyakorlásának rendje

8.1. A diákönkormányzat és a vezetők közötti kapcsolattartás formája és rendje

A diákönkormányzat saját szervezeti és működési szabályzata alapján működik, melyet a tanulóközösségek és a nevelőtestület is elfogadott. A diákbizottság munkáját patronáló tanár segíti, aki rendszeresen kapcsolatot tart a diákönkormányzattal – évente 2 alkalommal diákbizottsági ülést szervez -, amelynek témáiról, problémáiról tájékoztatja az igazgatót és a pedagógusokat, egyedi ügyekben is eljár. Kiemelt feladata a megkülönböztetés tilalmára vonatkozó rendelkezések iskolai betartása.
A diákönkormányzat egyetértési jogot gyakorol az iskolai szervezeti és működési szabályzat elfogadásakor és módosításakor az ünnepélyek, megemlékezések rendjére, a hagyományok ápolására vonatkozó kérdésekben, a házirend elfogadásakor és módosításakor, a tanulói szociális juttatások elosztási elveinek meghatározásakor, az ifjúságpolitikai célokra biztosított pénzeszközök felhasználásakor, a tankönyvterjesztési szabályzatról, benne a tankönyvtámogatás rendjéről, a térítési díjról és a tandíjról, dönt 1 tanítás nélküli munkanap programjáról, saját működési körébe tartozó ügyekről.
A jogszabályban meghatározott esetekben a diákönkormányzat egyetértésének, illetve véleményének beszerzéséről az igazgató gondoskodik az előterjesztés legalább 15 nappal korábban történő átadásával. Az igazgató az egyetértési joggal érintett, illetve a véleményeztetésre kerülő anyagok tervezeteinek előkészítésébe a diákönkormányzat képviselőit bevonhatja, tőlük javaslatot kérhet.
Azokban az ügyekben, amelyekben a diákönkormányzat egyetértési jogot gyakorol vagy véleményének kikérése kötelező, képviselőjét a nevelőtestületi értekezletre meg kell hívni. Az intézményi tanulók összességét érintő ügyekben a diákönkormányzat az igazgatóhoz, a szűkebb közösséget érintő ügyekben az általános igazgatóhelyetteshez, illetve a tagintézmény-vezetőhöz fordulhat.
A diákönkormányzat részére az intézmény egy kijelölt állandó helyiséget biztosít. Az intézmény más helyiségeinek használatához előzetes engedély szükséges. A diákok tájékoztatási formái: hirdetmények, iskolarádió, osztályfőnökökön, pedagógusokon keresztül, honlapon, DÖK-ülésen, tanulói fórumon.

8.2. A diákönkormányzat működéséhez szükséges feltételek

A diákönkormányzat működésének feltételeit a fenntartó biztosítja. Az Intézmény a fenntartó által rendelkezésre bocsátott keretek között biztosítja azt, hogy a diákönkormányzat, feladatainak ellátásához, térítésmentesen használhassa az Intézmény helyiségeit, berendezéseit úgy, hogy azzal ne zavarja, korlátozza az Intézmény működését. A diákönkormányzat köteles előre bejelenteni a hely, illetve eszközhasználati igényét, hogy az Intézmény működése és a diákönkormányzat igényei összehangolhatóak legyenek.
A diákönkormányzat a működéséhez szükséges forrásokat pályázati vagy más úton elnyert eszközökkel is biztosíthatja. A felmerülő költségeket a szülők önkéntes szülői hozzájárulással is támogatják.
A diákönkormányzat együttműködik az intézményvezetővel, és a diákönkormányzatot segítő tanárral, akinek munkaköri feladata a diákönkormányzat segítése.

9. A szülő, tanuló, pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái

Intézményünk nem elszigetelten, egyedül kíván működni, hanem a nevelési környezet részeként, amelybe azok a pedagógiai, társadalmi, gazdasági feltételek és tényezők tartoznak, amelyek folyamatosan vagy szakaszosan hatnak a fiatalokra. A környezeti hatásnak nem csak az időtartam a lényeges eleme, hanem a befolyásolás terjedelme, mélysége is. Iskolánk eredményessége érdekében nevelési stratégiánkat ismertetni kívánjuk a legfőbb fogyasztóval, a szülővel. Tudatosítani akarjuk a szülőkkel, hogy intézményünkben a legfőbb érték a gyermek, tehetségével és esetleges hibáival együtt.
Iskolai rendezvényeinkre, a félévi és év végi beszámolókra, tanszaki meghallgatásokra, végzős hangversenyekre, külső szereplésekre, versenyekre, bemutatókra, találkozókra minden esetben személyes meghívást kapnak a szülők. Ezáltal folyamatosan értesülhetnek gyermekük aktuális felkészültségéről, esetleges külön kérésre személyesen is megtekinthetik az elméleti és hangszeres órákat.
Középtávú nevelési stratégiánk – a hatékonyabb és eredményesebb működés érdekében – tartalmazza, hogy igény alapján segíti a szülők önszerveződését és a szülői szervezet létrehozását.

A szülőkkel történő kapcsolattartás formái:

- a telephelyeken dolgozó tanárokkal történő rendszeres konzultációs lehetőség biztosítása,
- félévenkénti bemutató órák és nyílt órák megtartása,
- telephelyi, tanszaki és össz-iskolai rendezvények szervezése,
- írásos tájékoztatás a tanulók előmeneteléről az iskolai tájékoztató füzet útján,
- az iskolai rendezvényekről és egyéb közérdekű tudnivalókról levélben, illetve a telephelyeken elhelyezett hirdetőtáblákon adott tájékoztatás,
- évente egy alkalommal a szülők véleményének (mintavételes) kérdőíves feltérképezése.

Az intézményi minőségfejlesztő munka részeként folyamatosan elemezzük és értékeljük a kapcsolattartás hatékonyságát és eredményességét, feltárjuk és javítjuk a kapcsolattartásban észlelhető problémákat.

A tanulókkal történő együttműködés formái, a továbbfejlesztés lehetőségei:

- A tanulókkal való kapcsolattartás legfontosabb színtere a tanóra, legfontosabb kapcsolattartás személy a főtárgyat, illetve speciális esetben a kötelező tárgyat tanító pedagógus.
- A szakmai munka értékelésén túlmenően a tanulók tanáraiktól kapnak tájékoztatást a telephelyi, tanszaki illetve az iskolai rendezvényekről és egyéb közérdekű kérdésekről. (fellépések, szakmai versenyek, telephelyi, tanszaki, illetve iskolai rendezvények)
- Szabadidős programokon. (kirándulások, szaktáborok)

Az oktatási intézményekkel való együttműködés kérdései, területei

Különösen fontos a jó munkakapcsolat kiépítése a helyi oktatási intézményekkel. Célszerű, ha a tanárok személyes kapcsolatot tartanak az általános és középiskolák szaktanáraival, egyeztetik a fontosabb iskolai rendezvényeket, esetleg írásban rögzítik együttműködési megállapodásukat.
Iskolánk órarendjének elkészítésénél messzemenően alkalmazkodik az általános - és középiskolák óratervéhez. Amennyiben az iskolák foglalkozási ideje megváltozik, iskolánk óráinak védelme érdekében a változásokat egyeztetni szükséges.
Iskolánk munkájának megismerésére gyakran adódik alkalom a külső szereplések által. A telephelyek kulturális életében való aktív részvétel iskolánk számára részben bemutatkozási lehetőség, másrészt az oktatási intézményekkel való együttműködés elmélyítésének színtere. Jó kapcsolat kialakítására van szükség az egyházakkal, a művelődési házakkal, könyvtárakkal, múzeumokkal. Ezekben az intézményekben a tanulók mellett a felnőtt korosztály tagjaival is kapcsolatot létesítünk.
Nem utolsó sorban fontos a művészeti iskolák számára a szülőkkel való kapcsolat. Támogatják a pedagógusok munkáját, segítik az iskolai koncepció megvalósítását. Nem elhanyagolható a szülők figyelme és segítőkészsége a növendékek tanulmányi előmenetele szempontjából sem.
Az intézmény törekedjen a művészeti nevelés feladatainak és sikereinek megismertetésére.

Kapcsolat a fenntartó, szakmai irányító, tanácsadó szervekkel: az iskolánk dolgozói - a jogszabályokban meghatározott kivételektől eltekintve - az igazgató útján fordulhatnak a fenntartó és irányító szervekhez. Az igazgató minden rendkívüli eseményről - 24 órán belül - jelentést tesz a fenntartó szervnek.

Az iskola rendszeres kapcsolatot tart a tanulók iskoláival,

- A művészeti iskola órarendje elkészítésénél alkalmazkodik az általános és középiskolák elfoglaltságához. Amennyiben a foglalkozások ideje megváltozik az órák védelme érdekében a változásokat egyeztetni kell.
- Az iskolák tanulói a Művészeti Iskola engedélye alapján részt vehetnek művelődési, kulturális és ismeretterjesztő rendezvényeken.
- A Művészeti Iskola igény szerint tájékoztatást nyújt a tanuló előmeneteléről.
- A közismereti iskolák művészeti területeinek oktatásában az intézmény ismeretterjesztő foglalkozásokkal, rendezvényekkel segítséget nyújt.
- A Művészeti Iskola tanárai közreműködnek az egyéb oktatási intézmények rendezvényein.

Más művészeti Iskolákkal kapcsolatot tart az iskola vezetése, és pedagógusai szakmai kapcsolatot tartanak az azonos tanszakok tanáraival, ennek formája személyes tapasztalatcsere.

A művészeti iskolák szakmai szervezeteivel való kapcsolattartás:

- A Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségével (MZMSZ)
- A Magyar Művészetoktatásért Országos Szervezet (MAMOSZ)
- Alapítványi és Magániskolák Egyesülete (AME)
- Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége (KÓTA)
- Hagyományok Háza
- Martin György Néptánc szövetség
- Az iskola képviselteti magát a Szervezetek tanácskozásain, kongresszusain.

Cserekapcsolatok, belföldi és külföldi tapasztalatcsere látogatások
Az iskola igazgatója engedélyével az iskolai munkaterv alapján az iskola tanárai és tanulói tapasztalatcsere és közös művészeti tevékenység céljából cserelátogatásokat, hangversenyeket, közös fellépéseket szervezhetnek. Ennek költségeit a meghívó felek kölcsönös megállapodásainak alapján határozzák meg.
Amennyiben a belföldi és külföldi utazásra az irányító szerv, vagy impresszárió megbízása alapján kerül sor, a költségek térítése a megbízót terheli.

10. A tanulmányok alatti vizsgák és alkalmassági vizsga szabályai

10.1. A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei

Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.
Művészeti záróvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó továbbképző évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett,

10.2. A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait - valamennyi vizsgatantárgy tekintetében az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni.
A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és tudása.
A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá, amennyiben az nem felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.
A választható tantárgyak közül vizsgatantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.
Hangszer főtanszakos tanulók szolfézs vagy zenetörténet - zeneirodalom vagy zeneelmélet vizsgatantárgyak közül választhatnak.

10.3. A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés

Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen - egyéni versenyzőként - a versenyfelhívásban meghatározott helyezést, teljesítményt, szintet eléri.

Ha a tanuló már rendelkezik a zeneművészeti ág valamelyik tanszakán szolfézs, zeneelmélet, zenetörténet tantárgyakból megszerzett művészeti alapvizsga és záróvizsga-bizonyítvánnyal, akkor az adott tantárgyakból a vizsga alól felmentés adható.

10.4. Előrehozott vizsga

Az alapfokú művészetoktatási intézmény tanulói számára előrehozott vizsga is szervezhető.
Előrehozott művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga az egyes tantárgyra előírt iskolai tanulmányi követelmények teljesítése után, a tanulói jogviszony fennállása alatt, az iskolai tanulmányok teljes befejezése előtt, egyes vizsgatárgyból, első alkalommal tett művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga.
Szolfézs tantárgyból előrehozott alapvizsga szervezhető.

10.5. A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése

A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán és záróvizsgán vizsgatantárgyanként külön-külön osztályzattal kell minősíteni.
Amennyiben az intézmény előrehozott művészeti alapvizsgát vagy záróvizsgát szervez, úgy annak eredményét a tanuló kérésére a művészeti alapvizsgán és záróvizsgán figyelembe kell venni.
A művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga eredményét a vizsgatantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a végső eredmény meghatározásában a főtárgyból kapott osztályzat a döntő.
Eredményes művészeti alapvizsgát, illetve záróvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsgatantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.
Sikertelen a vizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsgatantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott.
Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsgatantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

11. A felvétel és az átvétel helyi szabályai

11.1. A tanulói jogviszony létesítésének feltételei

Iskolánk az egyenlő bánásmód jegyében valamennyi gyermeket nemi, faji, nemzetiségi hovatartozásra való tekintet nélkül a jelentkezés sorrendjében veszi fel. Jelentkezni jelentkezési lap kitöltésével lehet, amelyet az előzetesen közzétett - jellemzően a tanulmányok megkezdése előtti tanítási év végén megrendezett - beiratkozáskor kell leadni.
A beiratkozás dátumát az első beiratkozási napot megelőzően 30 nappal az iskola faliújságján, valamint a honlapján és a helyi médiumokban közzé teszi. Amennyiben az adott szakra már nincs több hely, úgy a gyermekeket várakozási listára tesszük. A várakozási listán lévő tanulók – amennyiben fenntartják tanulási szándékukat – előnyt élveznek az újonnan beiratkozott növendékekkel szemben. A felvétel vagy várólistára kerülésről - a beiratkozást követő 30 napon belül az iskola - írásban értesíti a szülőket.
Iskolánk kiemelten kezeli a tehetséges és a tanulásban akadályozott gyermekek fejlesztését egyaránt. Ezért a felvételi eljárás keretében végzünk képességvizsgálatot is. A képességvizsgálat célja a gyermek számára legoptimálisabb terület, hangszer, tanulócsoport kiválasztása, valamint a szaktanár számára egy előzetes képet is ad a vizsgálat a tanítandó növendék képességeiről.

11.2. A képességvizsgálat szempontjai

- Zeneművészeti ág: hallás, ritmusérzék, manuális készség, választott hangszerre való alkalmasság.
- Táncművészeti ág: mozgás-koordináció, ritmusérzék, zenei érzékenység.
- Képző-, és iparművészeti ág: manuális készség, szín-, és forma ismeret.
- Szín-, és bábművészeti ág: mozgás koordináció, beszédkészség, improvizációs készség.

11.3. Átvétel más intézményből

Más művészeti iskolából intézményünk bármikor – akár év közben is – átvesz tanulót, amennyiben a tanár őt fogadni tudja. A növendékeket a korábbi iskolájukban megszerzett bizonyítványuk alapján soroljuk be, év közbeni átjelentkezés esetén megkezdett osztályukat tovább folytathatják.

HELYI TANTERV

I. ÁLTALÁNOS ISKOLA HELYI TANTERV

1. A VÁLASZTOTT KERETTANTERV MEGNEVEZÉSE

Iskolánk helyi tanterve az emberi erőforrások minisztere által kiadott kerettantervek közül az alábbi kerettantervekre épül:

Kivezetésre kerülnek az 1. és 5. évfolyamokon, felmenő rendszerben 2020. szeptember 1-től:

A kerettantervek kiadásáról és jóváhagyásáról szóló hatályos rendelet
1. sz. mellékletében szereplő „Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára”,
valamint
1. sz. mellékletében szereplő „Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyamára”.
11. melléklet - Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulókat oktató nevelési-oktatási intézmények számára
11.1. – Kerettanterv az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára (1-8. évfolyam)

Bevezetésre kerülnek az 1. és 5. évfolyamokon, felmenő rendszerben 2020. szeptember 1-től:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

A pedagógiai program, illetve a helyi tanterv elkészítésénél figyelembe vettük

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény,

Heti óraszám/évfolyam	**1.**		**2.**		**3.**		**4.**		**5.**		**6.**		**7.**		**8.**	
Magyar nyelv és irodalom	7	1	7	1	5	2	5	2	5		4	1	3		3	1
Matematika	5		5		5		5		4		4	1	3	1	3	1
Történelem									2		2		2		2	
Állampolgári ismeretek															1	
Hon- és népismeret										1						
Környezetismeret					1		1									
Természettudomány									2		2					
Kémia													1		2	
Fizika													1		2	
Biológia													2		1	
Földrajz													2		1	
Első élő idegen nyelv							2		3		4		4		4	
Ének-zene	2	1	2	1	2		2		2		1		1		1	
Vizuális kultúra	2		2		2		1		1		1		1		1	
Dráma és színház														1		
Technika és tervezés	1		1		1		1		1		1		1			
Digitális kultúra					1		1		1		1		1		1	
Testnevelés	5		5		5		5		5		5		5		5	
Osztályfőnöki									1		1		1		1	
Hittan																

Kötelező alapóraszám	**22**		**22**		**22**		**23**		**27**		**26**		**28**		**28**	
Szabadon tervezhető óra		2		2		2		2		1		2		2		2
Összes tervezett óraszám	**22**	**2**	**22**	**2**	**22**	**2**	**23**	**2**	**27**	**1**	**26**	**2**	**28**	**2**	**28**	**2**
Összesített óraszám	**24**		**24**		**24**		**25**		**28**		**28**		**30**		**30**	

- 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 10/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- a 2020-as NAT irányelvek és az ide vonatkozó előírásai
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit
- a szülők elvárásait
- az általunk nevelt tanulók sajátosságait.

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai
Az egyes évfolyamoknál a bal oldali óraszám a NAT kötelező óraszámát, a jobb oldali rovat a szabadon tervezhető óraszámokat tartalmazza

Az 1-8. évfolyamokon - mint egyházi fenntartású intézmény -, a hittan oktatást az Nkt 6. számú melléklete alapján a többlet órakeret terhére szervezzük meg, így az óraszámok az alábbiak szerint módosulnak:

Összes tervezett óraszám	**22**	**2**	**22**	**2**	**22**	**2**	**23**	**2**	**27**	**1**	**26**	**2**	**28**	**2**	**28**	**2**
Összesített óraszám	**24**		**24**		**24**		**25**		**28**		**28**		**30**		**30**	
Hittan	**1**		**1**		**1**		**1**		**1**		**1**		**1**		**1**	

A megtanítandó tananyag a helyi tanterv tantárgyankénti éves bontásában fog megjelenni.
Az SNI tanulók fejlesztéséhez szükséges rehabilitációs órák kiszámítását a 20/2012 (VIII.31.) a nevelési – oktatási intézmények működéséről szóló EMMI rendelet 138.§. alapján tervezzük meg. Az így meghatározott órakeret 10%-át a tehetségfejlesztésre fordítjuk.
Az Intézményünkben alkalmazott, az Nkt. 6. sz. melléklet Gyermekek, tanulók finanszírozott heti foglalkoztatási időkerete az alábbiak szerint alakul:

„E oszlop” Sajátos nevelési igényű tanulók heti egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásainak száma:

	EA értelmi fogyatékos	EC vak, nagyothalló, mozgás- és beszéd fogyatékos	EE siket és autista	EF egyéb
Óvoda		11		
1. évf.	3	8	10	3
2. évf.	3	8	10	3
3. évf.	3	8	10	3

4. évf.	3	8	11	3
5. évf	3	9	11	3
6. évf.	3	9	11	3
7. évf.	4	10	12	4
8.évf.	4	10	12	4

2. Az alkalmazható tankönyvek, tanítási segédletek, taneszközök kiválasztásának elvei

Kizárólag a tankönyvlistán szereplő tankönyvek választhatók. A 2013/14. tanévtől a tankönyvellátás felmenő rendszerben ingyenessé vált, a tanulóink valamennyi tankönyvet térítésmentesen kapnak. A tartós tankönyveket a könyvtár bevételezi, több évig használhatóak. A taneszközök listájának összeállításának elsődleges szempontja, hogy feleslegesen ne terhelje beszerzésük a családokat.

2.1. A kiválasztás szempontjai

- Feleljenek meg a kerettantervi követelményeknek, az iskola helyi tantervének.
- A taneszközök minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megóvására.
- Világos, logikus felépítésükkel és igényes, a korosztály számára érthető nyelvezetükkel segítsék a tananyag elsajátítását.
- A tanulnivalót az eredményes elsajátításhoz szükséges részletességgel tárgyalják.
- Változatos, többféle munkaformát (egyéni, páros, csoportos) alkalmazó feladataik tegyék lehetővé a képességfejlesztést és a differenciált oktatást.
- A tantárgyi integráció megvalósításával fektessenek hangsúlyt több kompetenciaterület fejlesztésére is.
- A tantárgyi kereteken belül a korosztály tapasztalatait, jellegzetes problémáit a középpontba helyezve, a tanulókat önálló véleményalkotásra ösztönözve adjanak teret az önismeret és az érzelmi intelligencia fejlesztésének, az erkölcsi nevelésnek. Kezeljék kiemelten a vizuális elemeket. Képeik, ábráik segítsék a nyelvi információk megértését, gazdagítsák azok tartalmát.
- A taneszközök legyenek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai, amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkafüzet, tudásszintmérő feladatlapok).
- A taneszközöket egészítse ki olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát feladatokkal, valamint olyan digitális hozzáférés, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal.

3. A NAT-ban meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai

Általános célkitűzések
Megtervezni és dönteni arról, hogy miről és milyen követelmények szerint tanuljanak gyermekeink az elkövetkező 5–10 évben nagy felelősséget igénylő feladat. Az átalakuló társadalmi elvárások és a tanulás sajátosságait vizsgáló kutatások eredményei egyaránt változást sürgetnek az iskolai oktatásban. Nemcsak a konkrét tanítási-tanulási módszerek, hanem általában a tudáskép, a tanulás folyamatáról vallott elképzelések terén is.
A tanári munka eredményessége érdekében a tantervnek világos képet kell adnia arról, hogy milyen is legyen az a tudás, amit az iskolának közvetítenie kell, illetve amely a tanulás eredményeként a tanulóban fel kell, hogy épüljön. A tudásról alkotott kép túlzott leegyszerűsítése, vagy rendezetlen sokfélesége ugyanis egyaránt akadályozhatja a tudás átadásához kapcsolódó gyakorlati tevékenységek eredményességét.

A minőségi tudás kritériumai
A tudás reprodukálhatósága helyett az elsajátított ismeretek könnyű és sokoldalú elérhetősége, rugalmas adaptálhatósága és továbbépíthetősége vált fontossá. Ezért a tanulási céloknak és az alkalmazhatóság kritériumainak közelíteniük kell egymáshoz.
A tanulási célok meghatározásakor a tartós, elmélyült tudás kialakítását kell középpontba állítani. Az ismeretanyag megtervezésekor a hangsúlyt a tudás minőségi jellemzőire: a szervezettségre, a megértés mélységére, az alkalmazhatóságra kell helyezni. Olyan tanítási programokat és olyan tanulási környezetet kell létrehozni, amelynek eredményeként sem az ismeretek elsajátítása, sem a képességek fejlesztése nem válik egyoldalúvá és öncélúvá.

Az ismeretek és a képességek integrált fejlesztése
Az ismeret és a képesség jellegű tudás egymással nem szembeállítható és nem pótolható részét jelenti a minőségi tudásnak. A jól szervezett, pontos, hatékonyan felhasználható ismeretrendszer tud megfelelő alapot biztosítani a képességek fejlesztéséhez, s a működő képességek teszik lehetővé az ismeretek megfelelő mélységű feldolgozását, megértését és alkalmazni tudását. A működő műveltség kialakítása szempontjából az is nagyon lényeges, hogy az iskolák életből vett példák segítségével, problémafelvető kérdésekkel és aktív ismeretszerzést igénylő feladatokkal folyamatosan arra ösztönözzék a tanulókat, hogy gondolkodás útján is gyarapítsák fogalmaikat, illetve hogy már meglévő fogalmaik között minél több új kapcsolatot fedezzenek fel.
Az ismeretanyag kiválasztásával és a tanulói követelmények meghatározásával megfelelő feltételt kell tehát teremteni a rendszerezett, pontosan megértett fogalmakon alapuló ismeretek elsajátításához és az ismeretek megtanulását, megértését és alkalmazását lehetővé tevő képességek kialakítását szolgáló tanulói tevékenységek gyakorlásához egyaránt. Az ismeretek és a képességek integrált fejlesztésének stratégiája megfelelő válasz lehet az iskolai munkával szembeni kritikákra és kihívásokra.

A tanuló teljes személyiségének mozgósítása
A korszerű tudáskép az ismeretekben, képességekben kifejezésre jutó műveltség mellett a gondolkodásmódban (mentalitásban), a viselkedésben, az attitűdben, a kommunikációban megjelenő műveltséget is magában foglalja.
A tanulás az egész személyiség aktivitását igényli. Ezért az iskolai munka során a tanulás minden fontos összetevőjét mozgósítani és fejleszteni kell a kitűzött célok érdekében. Nem elég az ismeretek megértésére és megjegyzésére koncentrálni, alkalmat kell adni az ismeretek alkalmazását biztosító feladatok gyakorlására, a problémák, probléma helyzetek elemzésére és megoldására, a különböző gyakorlati tevékenységek tanulására, a tanulás módszereinek elsajátítására, a gondolkodási eljárások tanulására és nem utolsó sorban az értékek iránti pozitív attitűdök és a szociális magatartásformák kialakítására. A képességfejlesztést össze kell

kapcsolni a fejlődést befolyásoló érzelmi, motivációs tényezők megerősítésével, például a pozitív önkép kialakításával, a megismerés örömének felfedeztetésével, a gyerekek együttműködését igénylő tevékenységek szervezésével.

Aktív tanulás

Az aktív tanulás legegyszerűbb meghatározás szerint akkor történik, amikor a tanulók valamilyen tevékenységet végeznek, és arról reflektíven gondolkodnak. Ebben az esetben a tanuló nem passzív befogadó, hanem a tanulási folyamat aktív, alakító részese, mely folyamatban a hangsúly az ismeretek átadása helyett a képességek és készségek fejlesztésén van. Az aktív tanulás során a tanárról és a tananyag átadásáról a fókusz a tanulóra és a tananyaggal való aktív munkájára tevődik át.

Az aktív tanulás során tehát a tanulók – képességeik és készségeik fejlesztése során – az élethosszig tartó tanulásra készülnek fel.

Az aktív tanulás során a tanulók magasabb rendű gondolkodási műveleteket végeznek, a tanulás érdekessé, izgalmassá, élményalapúvá válik, s ezzel szoros összefüggésben a tanulási motivációjuk is nő. Mivel a tanuló az, aki aktív a tanulási-tanítási folyamatban, így az információkat később is jobban vissza tudja idézni, mint például a hagyományos tanulási módszerek esetében.

A tanulási elméletek eredményeinek hasznosítása az iskolai gyakorlat megújításában

A különböző jellegű tanulási folyamatok meglehetősen eltérőek. Egy minden jelenséget közös szabályszerűségekre visszavezető tanuláselmélet alkalmazás helyett ezért az egymással párhuzamosan élő tanuláselméletek legfontosabb megállapításainak együttes figyelembevétele látszik célszerűnek. Aszerint válogatva közöttük, hogy a tanulás egyes összetevőinek megértéséhez és fejlesztéséhez melyik adhatja a leghasznosabb segítséget. Például a kognitív pedagógiai eredményeit elsősorban az ismeretek megértése, a tanulási transzferre vonatkozókat az ismeretek alkalmazása, a szociális tanulási folyamatok fontosságát hangsúlyozókat pedig a tanulási módszerek, a gondolkodási eljárások és a magatartásformák tanulása terén érdemes figyelembe venni és felhasználni.

Kulcskompetenciák

Kulcskompetenciáknak tekinthetők mindenekelőtt a társadalmi és természeti környezetben való egyéni, hétköznapi tájékozódást, az ismeretek alkalmazását, más ismeretekkel való összekapcsolását segítő képességek. A kulcskompetenciák, mint például a szociális kompetenciák (ideértve például a kooperációt); a tanulási képességek, a személyes képességek, a közéleti vagy a gazdasági életben való részvételhez kapcsolódó képességek mindig komplex tudást jelenítenek meg, amelyet jól szervezett, témaspecifikus szakértelemre és jól működő alapkészségekre lehet ráépíteni. A kulcskompetenciák alkotóelemei között rendkívül nagyok az egyéni különbségek, ezért fejlesztésük differenciált tanulásirányítást igényel. A tanulók ilyen jellegű teljesítményében az öröklött képességeken kívül a szociális környezet hatásai és a tanulási alkalmak mennyiségi és minőségi jellegzetességei jelentős mértékben közrejátszanak. Mindezen jellemzőket a tanulás tervezése során is fontos figyelembe venni.
A tanterv elkészítésekor törekedni kell arra, hogy a kulcskompetenciák kialakulásában

kiemelkedően fontos szerepet játszó képességek és személyes tulajdonságok a tanulás egész ideje alatt folyamatosan fejlődhessenek.
Ilyenek mindenekelőtt *a fejlett nyelvi kommunikációs készség; a belső értékrend és értékek felé való orientálódás; a megfelelő motiváció; a kritikai gondolkodás és az egyéb gondolkodási képességek; a különféle műveltségterülethez kötődő kompetenciák;* s olyan személyes tulajdonságok, mint a becsületesség, tisztesség, felelősségtudat, hűség és a pozitív személyes énkép.

Kiemelt fejlesztési területek
A tanítás-tanulás szemléleti egységének és a tanulók személyiségnevelésének eredményessége szempontjából lényeges, hogy legyenek olyan kiemelt fejlesztési feladatok, amelyek az iskolai oktatás valamennyi elemét áthatják és ezáltal elősegítik a tantárgyközi kapcsolatok erősítését. E tekintetben a NAT által meghatározott Kiemelt fejlesztési feladatok konkrét útmutatóul szolgáltak a helyi tantervek elkészítéséhez is.
Minden műveltségterület és minden tantárgy kerettantervében helyet kapnak azok az ismeretek, tanulói tevékenységek, amelyek hozzájárulhatnak az énkép és önismeret; a hon- és népismeret; az európai azonosságtudat kialakításához és az egyetemes kultúra iránti fogékonyság és tisztelet megalapozásához, s amelyek közvetlen szerepet játszanak a környezeti nevelés; az információs és kommunikációs kultúra elsajátításának megvalósításában, s amelyek jól szolgálják a tanulók testi és lelki egészségének megőrzését, s az egész életen át folyó tanulásra való felkészülését. Ezzel is hozzájárulva ahhoz, hogy gyermekeink sikeresen megbirkózzanak a felnőtt életükben rájuk váró feladatokkal.

- kiemelt fejlesztési feladatok:
  - énkép és önismeret,
  - hon- és népismeret,
  - európai azonosságtudat – egyetemes kultúra,
  - környezeti nevelés,
  - információs és kommunikációs kultúra,
  - testi és lelki egészség,
  - tanulás,
  - felkészülés a felnőtt lét szerepeire
- kulcskompetenciák:
  - kommunikációs
  - narratív
  - döntési
  - szabálykövető
  - lényegkiemelő
  - életvezetési
  - együttműködési
  - problémamegoldó
  - kritikai
  - komplex információk kezelésével kapcsolatos képességek

- az *egyénre szabott tanulási lehetőségek* térnyerése,
- *a tanulói együttműködésen alapuló tanulás*, amelyben az eddiginél nagyobb hangsúlyt kapnak a differenciált tanulásszervezési eljárások,

- *multidiszciplináris órák*, azaz olyan foglalkozások szervezése, amelyek megvalósításakor a tanulók egyszerre több tudományterülettel foglalkoznak, a tudnivalók integrálásával ismerkednek meg,
- a *teamtanításnak* olyan *alkalmazása*, amely a több tantárgy ismereteit integráló témákat feldolgozó foglalkozásokat közös tanítás keretében valósítja meg, tehát arra is van elvi lehetőség, hogy egy-egy órát több pedagógus egyidejűleg tarthasson,
- a *digitális technológiával támogatott oktatási módszer*ek rendszeres alkalmazása iránti igény.

Hit- és erkölcstan

Iskolánkban az erkölcsi nevelésre nagy hangsúlyt kell fektetni, tekintettel arra, hogy egyházi fenntartású intézmény vagyunk. A családokban általánosságban megállapítható, hogy nagyon eltérő normarendszer alakult ki.

Fontos nevelési feladataink:

- A felelősségtudat elmélyítése.
- Közösségbe való beilleszkedés elősegítése
- Reális énkép kialakítása
- Jó kapcsolat kialakítása társaikkal, felnőttekkel.
- Az önálló gondolkodásra és életvitelre történő felkészülésük segítése.
- Felkészítés különböző konfliktushelyzetek kezelésére
- Képes legyen különbséget tenni jó és rossz döntés között.
- Segíteni az erkölcsi, életvezetési problémák megoldásában.
- A kötelességtudat, a munka megbecsülésének megalapozása.
- Vegyék észre, ha valaki segítségre szorul, s ennek megfelelően járjanak el.

Az erkölcsi nevelés fő területei iskolánkban:

- hittan órák,
- osztályfőnöki órák és egyéb tanórák,
- napközis foglalkozások,
- szakkörök,
- erdei iskola, nyári táborok,
- séták, kirándulások,
- iskolai és iskolán kívüli rendezvények.

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve szerint az erkölcsi nevelés célja

- a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése,
- cselekedetük és azok következményeiért viselt felelősségük tudatának kialakítása, elmélyítése,
- igazságérzetük kibontakoztatása, társadalmi beilleszkedésük elősegítése.

Az iskolai közösség élete, tanárainak példamutatása, az életben olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását, fejlesztését teszi lehetővé, mint a segítőkészség, tisztelet, kötelességtudat, mértéktartás, önfegyelem. Az erkölcsi nevelés terén nem csupán a pedagógusoknak, hanem az iskola valamennyi dolgozójának nagyon fontos szerepe van. Arra

törekszünk, hogy az erkölcsi értékek a mindennapi cselekvéseken keresztül a hétköznapi élet irányítására alkalmas jellemformáló erővé váljanak.

Iskolánk, mint a Magyar Pünkösdi Egyház fenntartásában működő intézmény, tanulóink számára biztosítja a hittan oktatást. Ennek személyi feltételeit a fenntartó teremti meg hitoktató kiküldésével. Jó munkakapcsolat, együttműködés alakult ki az intézmény és a hitoktató között.

4. A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módja

Nkt 27.§ (11) bekezdése határozza meg, hogy a nappali rendszerű iskolai oktatásban azokban az osztályokban, amelyekben közismereti oktatás is folyik, azokon a tanítási napokon, amelyeken közismereti oktatás is folyik, megszervezi a mindennapos testnevelést legalább napi egy testnevelés óra keretében.
A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület elsősorban a személyes és társas kompetencia fejlesztése révén járul hozzá az általános kompetenciákban és a nevelési-oktatási célokban megfogalmazott törekvések megvalósulásához.
Hangsúlyos szerepet kapnak a szomatikus egészséggel, a társas-érzelmi jólléttel, a biztonsággal, az emberi kapcsolatokkal összefüggő kompetenciák. Az iskolai fejlesztés kiterjed a jó időszervezésre, a konstruktív kooperációra, valamint a testi jóllét és a motoros teljesítőképesség kialakítására is.

Intézményünkben heti 5 testnevelés óra van minden évfolyamon.

5. A választható tantárgyak, foglalkozások és ezzel összefüggésben a pedagógusválasztás szabályai

A választható tantárgyakat tanító pedagógus személyét elsősorban a pedagógus végzettsége határozza meg. A tantárgy óraszámát a pedagógus kötelező óraszáma tartalmazza.
Az intézmény minden esetben figyelembe veszi a szülők igényét is:

- a jelzés erejéig;
- a lehetőségeink határáig;
- és a pedagógiai szempontokat is figyelembe véve adunk lehetőséget.

6. A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban történő ellenőrzési és értékelési módja

6.1. Az értékelés alapelvei

Az értékelés a gyerekért, s elsősorban a gyereknek szóljon:

- alakítsa a helyes önértékelést, segítse a reális önismeretet és motiváló hatású;
- nyitott legyen, amely nem ítéletet alkot, hanem tükröt tart;
- a gyerek lehessen aktív részese a saját fejlődésének;
- a szülő és a pedagógus közösen gondolkodhasson a gyermek fejlődéséről;
- az értékelés legyen egységes, igazságos, objektív;
- az értékelés rendszeres, folyamatos és következetes;
- az életkori sajátosságoknak megfelelő és egyértelmű;

- a célnak megfelelően egyénre, ill. közösségre irányuló;
- megfelelő stílusban történjen;
- mindig fejlesztő hatása legyen;
- a tantárgyi jegybe az órai viselkedés nem számítható be.

A tanulás értékelésének elvei:
- a munkavégzés rendezettsége,
- a munkafegyelem,
- a felszerelés,
- a házi feladat megléte,
- az odafigyelés és összpontosítás,
- az önállóság,
- a segítségkérés és adás,
- az együttműködés,
- az érdeklődés,
- az aktivitás,
- a munkatempó,
- a hatékonyság.

Az iskola értékelési rendszerének célja:
- visszajelzés a tanulónak, pedagógusnak, szülőknek,
- információ a középiskolának továbbtanulásnál,
- a személyiségfejlesztés eszköze (siker, és kudarc)
- motiváció

6.2.Az értékelés eszközei és időbelisége
- 1. évfolyamon csak abban az esetben utasítható a tanuló évfolyamismétlésre, ha tanulmányi követelményeit az iskolából való igazolt és igazolatlan mulasztás miatt nem tudta teljesíteni
- Szülői kérésre, a tantestület egyetértésével és az intézményvezető engedélyével az évfolyam megismétlése 1. évfolyamon is lehetséges.
- Naponta szóbeli értékelés ösztönzés céljából.
- Témakörönként írásbeli és szóbeli feleletek megfelelő aránya.
- A tantárgy eszközrendszeréből adódóan témazáró dolgozatok (központi, munkaközösség és szaktanár által összeállított feladatlap).
- Minden tantárgyból havonta legalább egy érdemjegy javasolt.
- A pedagógus módszertani szabadsága alapján a naplóban az érdemjegyek jelölése. Ismeretlen eredetű érdemjegy a naplóba nem kerülhet.
- A tanulókat és a szülőket a kapott érdemjegyekről minden esetben értesíteni kell az ellenőrzőn keresztül.
- A szülő betekintést kaphat az osztályozási naplóba, a témazáró dolgozatokba, a tanulókövető naplókba.
- Az egyes tanulók osztályzatait a tantestület osztályozó értekezleten áttekinti, a végső érdemjegyről a szaktanár dönt.
- Szöveges értékelés, ajánlás, neveltségi vélemény (rendőrség, bíróság részére, gyermekvédelem).
- Tárgyi jutalmak tanév végén (oklevél, könyv, kupa).

- A magatartás és szorgalom értékelése előzetesen osztályközösségi keretben negyedévente majd a tantestület véleménye alapján félévkor és tanév végén.
- Évközi és év végi osztályzatok eldöntésében kombinált eljárás (a fejlődés tendenciája, átlagszámítás, részosztályzatok különböző súlya).
- Az év közben kapott osztályzatok javítását lehetővé tesszük.
- Diagnosztizáló mérések alsó és felső tagozaton tanév elején.
- Szummatív mérések alsó és felső tagozaton félévkor és tanév végén.
- Fejlesztés utáni mérések és azok értékelései tanév közben.

6.3.Az értékelés szintjei

- Egyéni szinten:
    - A taneszközök illetve a házi feladatok sorozatos hiánya, pontozásos rendszerben tantárgyi jeggyé alakulhat.
    - Szóbeli és írásbeli feleletekkel, mérésekkel, értékelő lapokkal.
- Egyéni és osztályszinten értékeljük:
    - A tantárgyi követelmények teljesítését.
    - Tájékozottságot, otthoni munkát, gyűjtőmunkát, házi feladatot.
    - Tantárgyhoz való viszonyt, órai munkát, szorgalmat.
    - Esztétikus formát (külalak, munkadarab).
    - Szereplést, versenyt.
    - Az iskola által közvetített értékekkel történő összehasonlításban a viselkedést, közösséghez való viszonyt.
- Iskolai szinten:
    - A tantárgyi követelmények teljesítését.
    - Szereplést, versenyt.
    - Önfejlődést, tanév végén az éves teljesítményt.
- Területi szinten:
    - Kistérségi, megyei tanulmányi és sport versenyek.
- Országos szinten:
    - Országos kompetencia-mérés.
    - Országos komplex tanulmányi versenyek.
    - Országos sport és tantárgyi versenyek.

6.4. Az értékelés formái, módjai, területei

Az értékelés formái

- Helyzetfeltárás diagnosztikus értékelés.
- Fejlesztés formái formatív értékelés.
- Minősítő szummatív értékelés.

A diagnosztikus értékelés

Diagnosztikus, prognosztikai, korrekciós funkció, amely fontos információkat ad a pedagógusnak a helyzetfelméréshez, a csoport és az egyén tanulási folyamatának tervezéséhez. A diagnosztizáló mérések tanév elején történnek meg, amelyeket osztályzattal nem minősítünk. A diagnosztizáló mérések eredményei alapján készülnek el az egyéni és csoportos fejlesztési tervek.

Kimutatható, hogy milyen szinten tesz eleget a tanuló az elvárásoknak, vagyis egy tanítási szakaszba való belépés feltételeinek, mely pontokban van lemaradás.
Pontos információt kaphatunk az osztályon belüli csoportba sorolásról. Meghatározhatóvá válik az egyénre és csoportra szabott módszerek kiválasztása. Az anyagot az osztálytanító ill. a szaktanár állítja össze.
Alsó tagozatban adott napon egy, míg felsőben két témazáró dolgozatot írhatnak a tanulók. Fontos, hogy a tanulók - a dolgozat megírása előtt egy héttel- tájékoztatva legyenek az időpontról, a témáról. Ezeket a beszámolókat érdemjegyekkel nem értékeljük, hanem százalékoljuk.

A formatív értékelés

Formatív, fejlesztő, szabályozó funkció, amely a tanulás folyamatához, annak korrekciójához ad segítséget pedagógusnak, szülőnek, diáknak.
Folyamat közbeni értékelés, nem minősítést, ítélkezést jelent, hanem a tanulási sikerek megerősítésére és a hibák és nehézségek differenciált feltárására és javítására irányul.

A formatív értékelés rendszeresen és folyamatosan történik, önértékeléssel, tanári értékeléssel, legtöbbször osztályzattal értékeljük, amely a tanár számára visszajelzést, a tanuló számára pedig tudatosítást, és ösztönzést jelent az önkorrekcióhoz.
A formatív jegyek megerősítik a félévi és év végi osztályzatokat.

A formatív teszt tulajdonságai:
- segítő, formáló funkciója van,
- célokhoz és követelményekhez kapcsolt,
- a tanítási – tanulási folyamat közben kerül rá sor,
- jelzi az elért tudásszintet,
- felhívja a figyelmet a lassúbb haladásra,
- segíti a tanítás – tanulás folyamat alakítását,
- a tanuló tudását értékeljük,

A formatív mérőeszköz készítésének lépései:
- mérés céljainak meghatározása,
- a célnak megfelelő tartalmi követelmények kiválasztása,
- feladatválogatás, feladatírás,
- feladatok pontozásának megtervezése,
- feladatlap szerkesztése,
- mérés (a tanórából csak 5-10 percet vehet igénybe),
- javítás, elemzés,
- következtetés, visszacsatolás,
- a differenciált fejlesztés megtervezése, módosítása.

A formatív feladatlap elkészítésére akkor van szükség, ha egy tananyagrészről szeretnénk tudni, hogy elsajátításában hol állnak a tanulók.

A szummatív értékelés

Szummatív funkció, megerősítés, visszacsatolás, amely egy-egy tanítási-tanulási periódus végén regisztrálja az eredményeket, a pedagógusnak, szülőnek, tanulónak ad információkat.

Célja az összegzés, a záró minősítés. Szelektálja, szűri a tanulókat: egy bizonyos szint alatti eredménnyel nem léphet tovább a következő évfolyamba. Év közben az eredménytelen szummatív mérések után az adott témakörben az elmaradást egyéni, illetve csoport-fejlesztéssel pótolni kell, amit visszacsatolásként fejlesztés utáni mérés és értékelés követ.
Érdemjeggyel értékeljük, amely meghatározó értékű a félévi és év végi értékelésben. Osztályozzuk, pirossal jelöljük a naplóban.

A szummatív mérés tulajdonságai:

- minősíti a tanulót,
- az eredmények megállapítása a cél,
- szűrőként szolgál továbblépés esetén.

A szummatív mérőeszköz elkészítésének lépései:

- mérés céljainak meghatározása,
- a megfelelő tartalmi követelmények kiválasztása (tanterv),
- feladatírás, válogatás,
- pontozás megtervezése,
- feladatlap szerkesztése (ráhangolás, sikerélmény),
- javítás (%-os értékelés),
- elemzés, következtetés, visszacsatolás.

A szummatív tesztet érdemjeggyel láthatjuk el. A legfontosabb visszajelzés a tanulók számára készüljön, amely ne csak a megoldási százalékok, érdemjegyek ismertetéséből álljon.

Alsós százalék értékek	Felsős százalék értékek	Érdemjegy
0-50	0-30	1
51-66	31-50	2
67-80	51-75	3
81-93	76-90	4
94-100	91-100	5

Ezektől a százalékoktól bizonyos esetekben, előre meghatározott módon el lehet térni.

1. *osztályban* magyar (a betűtanítás végén és a tanév végén), matematika tantárgynál (az 10 körében, ill. a 20 körében végzett műveletek tanítása után) alkalmazzuk.
2. *osztályban* magyar nyelv és irodalomból (félévkor és a tanév végén), a matematikánál (az összeadás-kivonás, szorzás-osztás tanítása után) használjuk.
3. *osztályban* magyar nyelv és irodalom, és matematika tantárgyakból,
4. *osztályban* magyar nyelv és irodalom, és matematika tantárgyakból, természetismeretből a témakörök végén.

Felső tagozatban minden tantárgyból (a készségtantárgyak kivételével) a témakörök végén.

7. A tanuló magatartásának, szorgalmának értékelése, minősítése

7.1.Magatartás értékelése, minősítése

A tanulók magatartásának értékelésénél és az 1-8. évfolyamon a példás, a jó, a változó, a rossz minősítéseket alkalmazzuk.
A negyedévenkénti értékeléseket az osztály, a tanuló, illetve az osztályfőnök a szaktanárok véleményének figyelembevételével végzi, a naplóba és ellenőrzőbe adminisztrálja.

A tanulók magatartását az alsó tagozaton a félév és a tanítási év végén az osztályfőnök minősíti és azt a tájékoztató füzetbe, illetve a bizonyítványba bejegyzi.
A 5-8. évfolyamokon a tanuló magatartásának minősítését félévkor és év végén az osztályfőnök a nevelőtestület véleménye alapján állapítja meg. Vitás esetekben az osztályban tanító nevelők többségi véleménye dönt a minősítésről. (Egyenlő szavazat esetén az osztályfőnök.)
A félévi és az év végi minősítést az értesítőbe és a bizonyítványba be kell jegyezni.

A magatartás értékelésének, minősítésének követelményei

- *Példás* (5) az a tanuló aki:
    - a házirendet betartja;
    - a tanórán és a tanórán kívül, ill. iskolán kívül példamutatóan, rendesen viselkedik;
    - kötelességtudó, feladatait maradéktalanul teljesíti;
    - önként vállal feladatokat és azokat teljesíti (szakköri munka, versenyre való készülés és részvétel, diák-önkormányzati tevékenység, társainak szükség esetén segít, stb.)
    - társaival, nevelőivel, a felnőttekkel szemben udvarias, előzékeny, segítőkészen viselkedik;
    - az osztály és az iskolai közösség életében aktívan részt vesz (portásság, ügyeleti munka, faliújság készítés, műsorokon való részvétel)
    - óvja és védi az iskola felszerelését, a környezetet;
    - nincs írásbeli figyelmeztetése, intője vagy megrovása; ill. igazolatlan mulasztása.

- *Jó* (4) az a tanuló aki:
    - a házirendet betartja;
    - a tanórán és a tanórán kívüli foglalkozásokon rendesen viselkedik;
    - feladatait a tőle elvárható módon teljesíti;
    - feladatokat önként nem, vagy ritkán vállal, de a rábízottakat teljesíti;
    - az osztály vagy iskola közösségi munkájában csak felkérésre, biztatásra vesz részt;
    - óvja és védi az iskola felszerelését, a környezetet;
    - nincs írásbeli intője vagy megrovása, ill. igazolatlan mulasztása.

- *Változó* (3) az a tanuló aki:
    - az iskolai házirend előírásait nem minden esetben tartja be;
    - a tanórán vagy tanórán kívül többször viselkedik fegyelmezetlenül;
    - feladatait nem teljesíti minden esetben; közösségi munkába bizonyos mértékig vonható be;
    - előfordul, hogy társaival, a felnőttekkel szemben udvariatlan, durva;
    - a közösség, az iskola szabályaihoz nehezen alkalmazkodik;
    - igazolatlanul mulasztott; de nincs még felszólítása

- nem vigyáz körültekintően az iskola felszerelésére, környezetére;
- osztályfőnöki intője van.

- *Rossz* (2) az a tanuló aki:
  - a házirend előírásait sorozatosan megsérti;
  - feladatait egyáltalán nem, vagy csak ritkán teljesíti;
  - magatartása fegyelmezetlen, rendetlen;
  - a közösségi munkából kivonja magát;
  - társaival, a felnőttekkel szemben rendszeresen udvariatlan, durván viselkedik;
  - viselkedése romboló hatású, az iskolai nevelést, oktatást akadályozza;
  - több alkalommal igazolatlanul mulaszt, felszólítása, feljelentése van.
  - több szaktanári figyelmeztetést kapott, illetve van osztályfőnöki megrovása vagy ennél magasabb fokú büntetése.

A magatartás elbírálásakor az egyes minősítés eléréséhez a felsorolt szempontok közül legalább háromnak az együttes megléte (vagy megsértése) szükséges.

7.2. A szorgalom értékelése, minősítése

A tanulók szorgalmának értékelésénél és minősítésénél az 1-8. évfolyamon a példás, a jó, a változó, a hanyag érdemjegyeket, illetve osztályzatokat alkalmazzák.
A tanulók szorgalmát az 1. évfolyamon a félév és a tanítási év végén az osztályfőnök minősíti, és azt az értesítőbe, illetve a bizonyítványba bejegyzi.

A 2.-8. évfolyamon a tanuló szorgalmát az osztályfőnök negyedévente értékeli. A szorgalom félévi és év végi minősítését az osztályfőnök az érdemjegyek és a nevelőtestület véleménye alapján állapítja meg. Vitás esetben az osztályban tanító nevelők többségi véleménye dönt az minősítésről. A félévi és az év végi minősítést az értesítőbe és a bizonyítványba be kell jegyezni.

Az iskolában a szorgalom értékelésének és minősítésének követelményei a következők:

- *Példás* (5) az a tanuló, aki:
  - képességeinek megfelelő, egyenletes tanulmányi teljesítményt nyújt;
  - tanulmányi feladatait minden tantárgyból rendszeresen elvégzi,
  - a tanórákon aktív, szívesen vállal többlet feladatokat is, és azokat elvégzi;
    - munkavégzése pontos, megbízható, segít a gyengébbeknek,
    - önellenőrzést végez,
  - a tanórán kívüli foglalkozásokon, versenyeken önként részt vesz;
  - taneszközei, munkái igényesek, esztétikusak és felszerelését a tanítási órákra mindig elhozza;

- *Jó* (4) az a tanuló aki:
  - képességeinek megfelelő, viszonylag egyenletes tanulmányi teljesítményt nyújt;
    - rendesen, megbízhatóan dolgozik;
    - többnyire ellenőrzi magát
  - a tanórákon többnyire aktív;
  - többlet feladatot, tanórán kívüli foglalkozásokon vagy versenyeken való részvételt önként nem, vagy ritkán vállal, de az ilyen jellegű megbízatást teljesíti;

- taneszközei tiszták, rendezettek;

- *Változó* (3) az a tanuló, akinek:
  - tanulmányi teljesítménye elmarad képességeitől;
  - tanulmányi munkája ingadozó, a tanulásban nem kitartó, feladatait nem mindig teljesíti;
  - felszerelése, házi feladata gyakran hiányzik;
  - érdemjegyeit, osztályzatait több tárgyból is lerontja, illetve szélsőségesek
  - önálló munkájában figyelmetlen, a tanórán többnyire csak figyelmeztetésre, felügyelettel dolgozik;
  - legfeljebb egy tárgyból bukott.

- *Hanyag* (2) az a tanuló, aki:
  - képességeihez mérten keveset tesz tanulmányi fejlődése érdekében;
  - az előírt követelményeknek csak minimális szinten felel meg;
  - tanulmányi munkában megbízhatatlan, figyelmetlen;
  - feladatait folyamatosan nem végzi el;
  - felszerelése hiányos, taneszközei rendetlenek;
  - a tanuláshoz nyújtott nevelői vagy tanulói segítséget nem fogadja el, annak ellenszegül;
  - több tárgyból bukik

A szorgalom elbírálásakor az egyes érdemjegyek, illetve osztályzatok eléréséhez a felsorolt szempontok közül legalább háromnak az együttes megléte (vagy megsértése) szükséges.

8. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

A nevelő-oktató munka hatékonyabbá tétele érdekében néhány osztályban csoportbontásban oktatjuk a német nemzetiségi, német és angol nyelvet, valamint az informatikát.

A csoportbontás elvei

A hagyományos osztálystruktúrát szisztematikusan megbontjuk az alábbi esetekben

- Informatika, illetve felmenő rendszerben digitális kultúra tantárgy
  - magasabb osztálylétszám esetén csoportbontást alkalmazunk,
  - célunk ezzel, hogy minden tanuló önállóan, külön számítógépen tudjon tevékenykedni.
- Idegen nyelv:
  - azért van szükség a bontásra, mert a tanév közben más iskolából érkező gyerekek azt a nyelvet tanulhassák, amit előző iskolájukban elkezdte,
  - célunk ezzel, hogy az ismereteket elmélyítsük, több idő jusson a kommunikációs készségek fejlesztésére és tanulók tudásának megalapozására.

Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

Az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

Az egyéb foglalkozások (tanórákon kívüli egyéni vagy csoportos pedagógiai tartalmú foglalkozások) keretén belül is biztosítjuk tanulóink számára a komplex művészeti nevelés megvalósulását, a tehetséggondozást, felzárkóztatást és különböző szabadidős

tevékenységeket.
Az egyéb foglalkozások közé sorolandó a napközi és a tanulószoba, a szakkörök, tehetséggondozó foglakozások, korrepetálás.

Egyéb foglalkozások szervezésének elvei:

- kapcsolódik az iskola oktatási, nevelési folyamatához,
- lehetőséget ad új ismeretek megszerzésére,
- rendszerezi, szelektálja, elmélyíti a már meglévő ismereteket,
- segíti a tanulási képességek szerinti fejlesztést,
- szolgálja a kiemelkedő képességű tanulók speciális értékeinek továbbfejlesztését,
- hasznos, kulturált, a tanulók igényeinek, egyéni érdeklődésének megfelelő, programokat kínál, összehangolva az iskola és a családok törekvéseit,
- biztosítja tanulóink mozgás- és játékigényének kielégítését,
- lehetővé teszi az aktív művelődést,
- fejleszti a társas-közösségi kapcsolatokat,
- új élményekkel gazdagít,
- figyelembe veszi a tanulók szociális körülményeit, a gazdasági lehetőségeket.

Az iskolában a nevelési és oktatási célok megvalósítását az alábbi tanítási órán kívüli egyéb foglalkozások segítik: tanulószoba, napközi, szakkörök.

Tanulószoba, napközi

Célja:

- A tanulási szokások, technikák, módszerek gyakoroltatásával önálló tanulásra nevelés, alapvető szokások, készségek, képességek fejlesztése.
- A tanórákra való felkészülés segítése.
- A csoportok közösséggé alakítása.
- A helyes napirend kialakítása, rendszeres életmódra nevelés.
- Kötött és kötetlen tevékenységek szervezésével a szabadidő kulturált felhasználására nevelés.
- A napközis hagyományok (ünnepségek, rendezvények, köszöntők) ápolása annak érdekében, hogy tanulóink otthonosan érezzék magukat az iskolában.
- A mindennapos testmozgás biztosítása.

A napközi, tanulószoba szervezési elvei:

- A szülők igénye alapján biztosítjuk a napközibe és a tanulószobára való felvételt.
- Felvételre az előző tanév májusában írásban kell jelentkezni.
- Napközis, tanulószobai ellátást kell biztosítani a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak, ha igénylik azt. Indokolt esetben mód van arra is, hogy a felvételt a tanév elején illetőleg év közben igényelje.
- Az első osztályosok jelentkezése a beiratkozáskor történik.
- Az osztályfőnök szorgalmazhatja a tanulószoba évközi igénybevételét a gyengébb tanulmányi eredményű tanulók esetében, a hosszabb hiányzást követően, valamint akkor, ha azt gyermekvédelmi szempontok indokolják.
- Amennyiben a napközis vagy tanulószobai csoportok létszáma meghaladná a

megengedett létszámot, a felvételi kérelmek elbírálásánál előnyt élveznek azok a tanulók akiket egyik szülője egyedül nevel, akik nehéz szociális körülmények között élnek, akiknek mindkét szülője dolgozik, akik állami gondozottak.

Napköziotthon

Szervezése az 1-4. évfolyamon történik.
A napközis foglalkozások a délelőtti tanítási órák végeztével – a csoportba járó tanulók órarendjéhez igazodva – kezdődnek és délután 16:00-ig tartanak.
Szülői igény esetén a napközis tanulók részére 16:00 – 17.00-ig az iskola felügyeletet biztosít.
Tanítási szünetekben, munkanapokon - a szülő külön kérésére - összevont tanulócsoport üzemel, ha ezt olyan tanulók szülei igénylik, akik nem tudják megoldani gyermekük otthoni felügyeletét. A felügyeletet ezekben az iskola 7.00-16.00 óráig, rendkívüli esetben 17 óráig biztosítja. Az ügyeletet több köznevelési intézmény közösen is megszervezheti.

Tanulószoba

A tanulószoba szervezése az 5-8. évfolyamon történik. A tanulószoba a szorgalmi időszak alatt működik tanítási napokon az utolsó tanítási óra végét követően 16 óráig az erre kijelölt tanteremben.
Szülői igény esetén a tanulók számára 16.00 és 17.00 óra között az iskola felügyeletet biztosít.
Az igények felmérésére szeptember első hetében kerül sor. A napközis és tanulószobai foglalkozásokról való eltávozás csak a szülő tájékoztató- vagy ellenőrzőfüzetbe beírt kérelme alapján történhet.

Egyéb foglalkozások, szakkörök

A különféle szakkörök működése a tanulók egyéni képességeinek fejlesztését szolgálja. A szakkörök lehetnek szaktárgyiak, művésziek, sport-jellegűek, de szerveződhetnek valamilyen közös érdeklődési kör, hobbi alapján is.
A szakkörök indításáról és létszámáról, a felmerülő igények és az iskola lehetőségeinek figyelembevételével, az iskola nevelőtestülete dönt. Az iskola igazgatója április 15-ig tájékoztat az induló szakkörökről a Szülői Közösség és a DÖK-el egyeztetve.
A tanuló szülői beleegyezéssel május 20-áig jelezheti írásban, hogy melyik szakkört választotta. Amennyiben a tanuló felvételt nyert, a tanítási év végéig köteles a foglalkozásokon részt venni.

Versenyek, vetélkedők, bemutatók

A tehetséges tanulók továbbfejlesztését segítik a különféle (szaktárgyi, sport, művészeti stb.) versenyek, vetélkedők. A legtehetségesebb tanulókat az iskolai, iskolán kívüli versenyeken való részvételre is felkészítjük.
A versenyek, vetélkedők megszervezését, illetve a tanulók felkészítését a különféle versenyekre a nevelők szakmai munkaközösségei vagy a szaktanárok végzik. Korrepetálás, fejlesztő foglalkozások
A korrepetálás célja az alapképességek fejlesztése és a tantárgyi követelményekhez való felzárkóztatás. Hagyományos tanórán kívüli foglalkozásaink
Az iskolán, tanórán kívüli foglalkozások anyagi terhet rónak a szülőkre, ezért csak abban az esetben szervezhetők meg, ha a szülők a költségeket vállalják, és erről írásban nyilatkoznak. A rossz anyagi körülmények között élő családok gyermekeit az iskola alapítványa lehetőségeihez mérten támogathatja.

Tanulmányi kirándulás
Tanév végén az utolsó tanítási héten minden osztály önköltséges tanulmányi kiránduláson vesz részt.
Célja:

- a tanulók életszerű ismereteket szerezzenek hazánk egyes tájairól,
- felkeltsük és kialakítsuk érdeklődésüket a környezet természeti és kulturális értékei iránt,
- példát kapjanak a szabadidő hasznos eltöltéséről,
- élményszerű ismeretszerzésben vegyenek részt,
- átéljék a felfedezés örömét,
- értsék, hogy a világról szerezhető információk nagyon sokféle úton érhetők el,
- legyen állandó kapcsolatuk a művészetekkel.

Múzeumlátogatás
Minden tanév októberében az osztályok önköltséges múzeumlátogatást szerveznek.
Célja:

- múzeumlátogató, művészetek iránt fogékony, befogadóvá nevelés,
- az iskolában tanultak hasznosítása,
- a múzeumi tapasztalatok alkalmazása a tanítási órákon.

Színházlátogatás
Minden tanévben az osztályok önköltséges színházlátogatást szerveznek.
Célja: színházlátogató, művészetek iránt fogékony, befogadóvá nevelés.

9. A nemzetiséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzetiség kultúrájának megismerését szolgáló tananyag

Településünkön a következő nemzetiségek vannak jelen: görög, német, örmény, roma, román, ruszin, szerb, szlovák és horvát.
A nemzetiséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzetiségek kultúrájának megismertetésének színterei:

Tanítási órákon: történelem, ének-zene, magyar nyelv és irodalom és osztályfőnöki órán. Tanórán kívüli tevékenységeken: részvétel a nemzetiségek által szervezett nemzetiségi napokon hagyományőrző rendezvényeken, szabadidős programokon.

Tananyagok

Magyar irodalom 3–8. évfolyam: nemzetiségi mesék, táncok, népszokások.
Magyar nyelv 8. évfolyam: nemzetiségek Magyarországon.
Ének-zene 2–8. évfolyam: népdalok; népdalfeldolgozások zeneművekben.
Hon-és népismeret 5. évfolyam: nemzetiségek, kisebbségek.
Történelem 6. évfolyam: népszokások, hagyományok, foglalkozások, tárgyi emlékek.
Történelem 8. évfolyam: a kisebbségek eredete, kultúrájuk hasonló és eltérő vonásai.

Tanórán kívüli tevékenység
Kapcsolat építése a Nemzetiségi Önkormányzatokkal, diákok részvétele az általuk szervezett programokon.

10.Az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

Intézményünk valamennyi tanárának feladata szaktanárként vagy osztályfőnökként a szaktárgyához kapcsolódó, a Pedagógiai programban megfogalmazott egészségnevelési és környezeti nevelési elvek érvényesítése:

- Minden tevékenységükkel szolgáljuk a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését.
- Az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet tiszteletére neveljük tanulóinkat.
- Olyan környezetet biztosítunk:
    - amely elősegíti az egészséges testi, lelki, szociális fejlődésüket,
    - amely segíti a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, így javítják egészségi állapotukat.
- Ismereteket nyújtunk a balesetek, sérülések, betegségek elkerülésére, az egészség megőrzésére.
- Tudatosítjuk bennük a mindennapos testedzés fontosságát.
- Fejlesztjük tanulóink elfogadó és segítőkész magatartását a beteg, sérült és fogyatékos embertársai iránt.
- A gyerekeket a káros szenvedélyhez vezető szokások a dohányzás, az alkohol- és drogfogyasztás, a helytelen táplálkozás kialakulásának megelőzésére neveljük.
- Törekszünk arra, hogy rendelkezzenek alapvető szexuális ismeretekkel, tudjanak kulturált párkapcsolatot létesíteni.
- Figyelmet fordítunk a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre.
- Megtanítjuk őket arra, hogy az önálló felnőtt életükben legyenek képesek egészséges életvitelt kialakítani.

- A gyermekekben hajlandóságot ébresztünk a környezetvédelemben való aktív részvételre, kialakítjuk a tenni akarást a problémák megoldására.
- Kifejlesztjük az eredményes konfliktuskezelés cselekvő képességét, aktivitást és jó együttműködést.
- Érzékennyé tesszük a gyerekeket a harmonikus környezet szépségének befogadására, élvezetére.
- Segítjük a környezeti folyamatok, összefüggések megértését, a környezettudatos életvitel kialakítását, lehetővé tesszük a természet teljességének megértését, az ehhez kötődő pozitív érzelmek megélését, a környezetérzékenység javulását.
- Lehetővé tesszük a problémák, jelenségek sokoldalú megközelítésének, látásmódjának kialakítását.
- Kialakítjuk a gyerekekben, a környezettudatos magatartást, életvitelt (a környezetkímélő termékeket, technológiákat részesítsék előnyben).
- Megismertetjük a gyerekekkel a takarékos és mértékletes életvitel lehetőségeit.
- A környezeti nevelés beépítjük a természettudományokon kívüli tantárgyakba (technika-életvitel, történelem, társadalomismeret-etika, művészeti tárgyak), ez lehetővé teszi, hogy az összetett környezeti jelenségeket sokoldalúan közelítsük meg.
- A természeti környezet megismerését biztosító programokat szervezünk:
    - erdei iskola,
    - témahét,

- jeles napok megünneplése,
- faültetés, terepi foglalkozások.

- A gyermekek környezetóvó, javító tevékenységének szervezésekor bekapcsolódunk különböző természetvédelmi szervezetek munkájába.

10.1. Az 1-4. osztályok környezeti nevelési programja

„A Földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön”

A környezeti nevelés lehetőségei az alsó tagozaton

A környezeti nevelés – az egészségneveléssel együtt – a Pedagógiai Programunk Nevelési Programjának új, önálló elemeként jelenik meg. A környezeti – és egészségnevelés szorosan összefüggő, egymást több ponton érintő, egymást kiegészítő és erősítő pedagógiai folyamat, ezért e két nevelési programot közösen készítettük el.

A környezeti nevelés programját iskolánk 1-4. osztályára dolgoztuk ki, ügyelve a tanulók életkori sajátosságaira és figyelembe véve a különböző tantárgyak adta környezeti nevelési lehetőségeket. A 2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben az 1 – 2 évfolyamon kivezetésre kerül a környezetismeret tantárgy.

A környezeti nevelés színtereit a következőkben jelöltük meg:

- Hagyományos tanórai foglalkozások:
  - környezetismeret,
  - magyar nyelv és irodalom,
  - rajz- és vizuális kultúra,
  - technika és életvitel,
  - ének-zene.

- Nem hagyományos tanórai foglalkozások:
  - terepgyakorlat,
  - tanulmányi kirándulás,
  - kerületi, városismereti séta.

- Tanórán kívüli foglalkozások:
  - kiállítások,
  - múzeumlátogatás,
  - vetélkedők,
  - ünnepségek.

Hagyományos tanórai foglalkozások

Célok:
Érzékennyé tenni a tanulókat a környezetük állapota iránt, tudatosítani bennük a környezetükben lejátszódó jelenségeket, tapasztalataikat.

Környezetismeret: a tantárgy felkelti a természeti jelenségek megismerésének vágyát, az ember felelősségét az élővilág megőrzésében. Jellegéből következik, hogy átszövi az egész évi munkát. Témakörök és tevékenységek osztályfoki bontásban.

2. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Évszakok	Az időjárás elemeinek és változásainak megfigyelése. Időjárási naptár készítése. szimbolikus jelek használata (nap, felhő, eső, stb.) Séták
Erdő, mező állatai, növényei	Séták, tapasztalatszerzés. Növénygyűjtemény készítése. Kisállatok viselkedésének megfigyelése. Különböző madarak. Virágpalánták nevelése.
Ártalmas anyagok a környezetben – környezetszennyezés (napsugárzás, hő, zaj, talaj, szennyezett levegő, víz, a képernyő hatása, vérszívó élősködők.	8-9 éves gyermek helyes napirendjének kialakítása. Szituációs játékok. Az iskolai életrend tudatos alakítása: tanulás, levegőzés, mozgás, pihenés, étkezés ideje (a napköziben is). Séta, kirándulás, képek gyűjtése
Közlekedés. A gyalogos közlekedés szabályai. A biztonságos tömegközlekedés.	A közlekedés környezetszennyezései: levegő és zajszennyezés, szemét eldobálása. Környezetbarát közlekedési formák, energiatakarékos járművek (kerékpározás, túra). A Pilóta és Újszász utca kereszteződésében gyakorlás.

3. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Szülőföldem szép határa	A főváros megismerése. Séták, könyvtári órák a XVI. ker. Szabó Ervin könyvtárba. Előzetes feladatok. Búvárkodás, tévéműsorok megfigyelése, elemzése.
Közlekedés, szállítás, kereskedelem	Közlekedési szabályok megismerése. Alapvető KRESZ táblák megismerése. Szállítási lehetőségek, városunk kereskedelmi élete.
Lakóhelyi környezetünk rendje, tisztasága.	Séták, kirándulások (Budai hgy., Margitsziget, a Duna) Szemétszedési akció az iskola udvarán, környékén.
Az élőlények és az élettelen környezet kapcsolatai	Tanulmányi kirándulás a Naplás tóhoz, gyűjtemény, mérések elvégzése. Saját tapasztalatok, kerti tó, élősarok gondozása az osztályban.
Virágos növények (a virág részei)	Képeslapok gyűjtése. Az osztály növényeinek gondozása. Ültetés a kertben (tulipánok, tavirózsa)

4. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Növénytermesztés -szántóföldi -konyhakerti -gyümölcsös	Séta a szomszédos zöldségboltba (piac). Érdeklődés a szülőktől, nagyszülőktől. Családi házban állatok, konyhakert megtekintése. Növények az osztályban: zöldségek, gyümölcsök, kiskert az iskola udvarán. A trágyázás. A műtrágyázás veszélyei, szabályok betartása. Növényvédőszerek helyes használata.
Állattenyésztés – állattartás,	Hobbiállatok gondozása. Háziállatok gondozása (baromfi,

gondozás	sertés, juh, kecske, stb.) Állatkerti séta, megfigyelések. A környezet hatása az állatokra – megfigyelés.
Földrajzi alapismeretek: Magyarország - tájegységei - természetvédelmi területei - a Balaton és a folyók vizének tisztasága és ennek fontossága.	Alföld jellemzői. Nemzeti parkok, védett állat- és növényvilága. Hajókirándulás Szentendrére. Vadaspark. Fővárosi Vízművek – víztárolás megtekintése.

Magyar nyelv és irodalom

A tantárgy adta lehetőségek megragadása

1. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Meséről mesére (állatmesék) Víg tavasz, virághintő (az éledő természet jelenségei). Barátaink az állatok, fák, virágok (ismeretterjesztő szövegek, tanmesék).	Kapcsolat keresése az olvasott szöveg és a tanuló saját élményei, tapasztalatai között. Szituációs játékok. Rajzok készítése.

2. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Barátunka a természet c. fejezet olvasmányai Szülőföldünk, környezetünk c. fejezet olvasmányai.	Az olvasmányokban szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Illemkockák követése. Az eseményem összefoglalása, a lényeges gondolatok kiemelése.

3. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Barátunk a természet: állatok élete, étkezési szokásai, védelme, lakóhelye. Növények gyógyító hatása népi megfigyelések, a veszélyeztetett természet. A levegő: népi megfigyelések, a Nap szerepe az élőlényekre, a levegő védelme, az oxigén szerepe életünkben.	A szereplők cselekedeteinek, érzelmeinek, tulajdonságainak megfigyelése. Kérdések és válaszok megfogalmazása. Rajzok, plakátok készítése. Nyelvtan: Tulajdonnevekkel alkotott mondatok környezetre vonatkozó mondanivalókkal.

4. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Barátunk a természet témakör feldolgozása	Érzelmek, emberi kapcsolatok felismerése, értékelése a művekben. több szempont figyelembevétele a szereplők viselkedésében. Fogalmazás: tájleírás. Elbeszélés: hogyan

	védem, óvom a természetet. Nyelvtan: A természettel kapcsolatos példamondatok.

Rajz és vizuális kultúra, 2020/2021-es tanévtől az első osztályfoktól felmenő rendszerben
Vizuális kultúta a tantárgy megnevezése

1. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Évszakok Művészeti alkotások és alkotók	Fa ábrázolása az évszakoknak megfelelően. Levélnyomatok, termésekből állatok készítése. Képzőművészeti alkotások elemzése

2. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Virágok, fák, állatok Műalkotások elemzése	Tavaszi virágok (hóvirág, aranyeső); őszi, tavaszi fák; állatok rajza, meseillusztrációkból. Versenyfeladatok az eges meghirdetett versenyekre

3. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
- Az őszi erdő megfigyelése - Gesztenye és levele - Téli tájkép - Csendélet tulipánokkal - Nyári tájkép	Kirándulás, séta az Erzsébet ligetbe. Séták, kirándulások alkalmával a jellemző színek, formák megfigyelése, később ennek felelevenítése.

4. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Vizuális kommunikáció Tárgy és környezetkultúra	Folyamatábrák készítése, pl. virágot ültettem. Az épített környezet elemzése, a rendeltetés és forma összefüggései. Makett készítés. A XVI. ker. szép régi épületeinek megtekintése – séta. Város, falu rajza, ábrázolása.

Technika és életvitel, 2020/2021-es tanévtől az első osztályfoktól felmenő rendszerben
Technika és tervezés a tantárgy megnevezése.

1. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
- A természetes és mesterséges környezet anyagai - A lakás, az iskola, a játszótér tárgyai, anyagaik	Ismerkedés az anyagokkal: agyag, homok, fa, termések, levelek, szalma, nád, stb. Az anyagok tulajdonságainak vizsgálata érzékszerveinkkel. Agyagozás. Homokvár

- A természetes anyagok - Az anyaghoz kötődő mesterségek	építése. Termésbábok készítése, kiállítások rendezése.

2. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
A környezet technikája – építészet A fa mint természetes anyag A fonalak vizsgálata Takarékos anyagfelhasználás A környezet tárgyai, az emberi munka termékei Közlekedési ismeretek	Makett készítése: ház, berendezés Tárgyak készítése hagyományos kézműves technológiával (vesszőből, fahéncsból, ágakból, kukoricaszárból) Játékkészítés – fonás, a maradék anyagok tárolásának megszervezése. A természet és ember alkotta környezet megkülönböztetése, jellemzőik elmondása. A biztonságos közlekedés lehetőségeink: busz, vasút, kerékpár, stb. előnyei, hátrányai

3. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
A biológiai élőhelyek hasznosítható anyagai Ház, lakás, otthon: Népi építészet	A környezet tárgyainak anyagai és eredetének megismerése (papír, fa, fonal, textil). Gyűjtőmunka, gyűjteménykészítés, rendezés, A háztartás

4. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
A természetben fellelhető anyagok Műanyagok Környezeti szennyezés	Természetes alapanyagok alkalmazása Helyi és a környező üzemek környezetszennyezést kivédő berendezéseinek megismerése.

<u>Ének-zene</u>

1. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Ünnepnapok dalai (Mikulás, Karácsony, Márc. 15., Családi nap Gyermekdalok – természeti és emberi környezet témákban (növényekről, állatokról)	Dalos játékok előadása, éneklése, szöveggel, emlékezetből, Helyes testtartás, levegővétel alkalmazása

2. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
A természeti és emberi környezet témái, dalok, népi mondókák. Népi gyermekjátékok dalai, népszokások. Évszakokkal, jeles napokkal kapcsolatos mondókák	Ütemes mondókák elmondása, tapsolása, dobogása. Játékok. Állatok jellemző tulajdonságai. Természeti képek. Zenehallgatás (pl. Vivaldi: Négy évszak)

3. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK

Magyar népdalok (növényekről, állatokról), népszokások dalanyagának bővítése. Ünnepkörök dalai, Európai gyermekdalok	Éneklés (pl. Zöld erdőben..., Elment a madárka, De jó a dió, Csipkefa... , Volt nekem egy... stb.) Zenehallgatás (pl. Bartók B. Bolyongás, Péter és a farkas.)

4. osztály

TÉMAKÖRÖK	TEVÉKENYSÉGEK
Jeles napok, ünnepkörök dalai, népek dalai a természet szépségéről	Ünnepi műsorok összeállítása, előadása

Nem hagyományos tanórai foglalkozások

Terepgyakorlatok:

- Megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek végzése: pl. növénygyűjtés, kövek, növények, állatok megfigyelése.
- A terepgyakorlat egy megismerő folyamat része, ezért arra épülő hagyományos tanórákkal egységben szükséges megtervezni.
- Lehet egy tanítási óra pl. időjárást észlelő óra
- Tanórák tömörítése pl.: a fővárosi vízművek megtekintése

Tanulmányi kirándulás:

- a tanulóközösségek összekovácsolása,
- élményszerzés,
- az együttlét öröme,
- távolabbi tájakkal, nevezetességekkel való megismerkedés,
- hazánk, városunk felfedezése,
- kikapcsolódás, szórakozás,
- érdekes tárgyakkal, esetleg személyekkel való megismerkedés.

Célja: főképpen a közösség, azzal együtt a személyiség fejlesztése. A tanulók kaphatnak előzetes feladatokat pl. megfigyelések rajzok készítéséhez. A sajátos nevelési igényű gyerekek képességeinek kibontakoztatása, figyelem lekötése, látens tanulás.
Pedagógiai értéke jelentős, túlmutat a programon szerezhető tapasztalatokon.

Városismereti séta
Célja: Városunk – kerületünk (XVI. kerületben buszos tanulmányi séta) szépségének felfedezése, ugyanakkor a hiányosságok megfigyelése, akciók szervezése (szemétgyűjtés a ligetben, az iskola környékén).
Az épületek díszítése, az udvarok növényei, a parkok növényei, állatai, egyéb díszei (pl. szobor, emlékmű, stb.), azok rendezettsége. Pilóta utcai 1848-as szobor.

Tanórán kívüli foglalkozások

Lehetőséget adnak olyan programok, módszerek megvalósítására, melyekre a tanórai keretek

között nem kerülhet sor. (pl. agyagozás, korongozás, Planetárium, stb.)
Szakkörök, informatika, számítástechnika.
Vetélkedők: A XVI. kerület történetének megismerésével kapcsolatos vetélkedőn vettünk részt. Egy-egy adott témában rajzversenyre neveznek be tanulóink, pályázatokon veszünk részt. Rajzaikon ötleteikkel bizonyítják, hogy iskolánkban folyó környezeti nevelés része a városban, ill. az országban folyó környezetvédelemnek.

10.2.Az 5 - 8. osztályok környezeti nevelési programja

Az iskola környezeti nevelési tevékenységének kiemelt feladatai:

- A tanulókban a környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel elősegítése;
- A természetet, az embert, az épített és a társadalmi környezetet tisztelő szokásrendszer megalapozása;
- A tanulóinknak bemutatjuk és gyakoroltatjuk velük azokat a környezet megóvásához szükséges képességeket és készségeket, amelyek a természeti és a társadalmi környezet zavartalan működését elősegíthetik;

A tanulók az életkoruknak megfelelő szinten – a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások keretében – foglalkoznak a környezet megóvásának szempontjából legfontosabb ismeretekkel:

- a környezet fogalmával,
- a földi rendszer egységével,
- a környezetszennyezés formáival és hatásaival,
- a környezetvédelem lehetőségeivel,
- lakóhelyünk környezetvédelmi feladataival kapcsolatosan. A környezeti nevelés az iskola minden pedagógusának, illetve minden tanórai és tanórán kívüli foglalkozás feladata.

Jeles napokról való megemlékezések a következők: Föld napja, Madarak és Fák napja, A víz világnapja, Állatok világnapja.

Hagyománnyá vált az iskolai tanórákon és az iskolán kívül szervezett programok keretében:

- Az iskola természetes anyagokkal való díszítése,
- A tantermek és a folyosók környezetbarát, természetes anyagokkal történő felújítása,
- Az iskola és környékének rendezése, virágok, növények, fák ültetése, folyamatos ápolása,
- Papírgyűjtés, szárazelem-gyűjtés,
- Az iskola és környéke (XVI. ker. Újszász u.47.) rendezése, virágok, növények ültetése, folyamatos ápolása,
- Feladatunknak tartjuk a nyári táborok, az erdei iskola szervezését, amelyek sok lehetőséget nyújtanak az egészséges életmódra nevelésben, a környezettudatos magatartás alakítására és a helyes fogyasztói szokások megtanulására.

10.3.Az iskola jövőképe

Rendezett, gondozott, karbantartott, barátságos iskolát, udvart és teret szeretnénk magunk körül látni. Olyat, ahol jólesik tartózkodni, tanulni, tanítani.
Ahol az egészséges harmonikus környezet az emberekre is hat, külső és belső harmóniát teremt.
Ahol egyre egészségesebb emberek élnek, és egyre kevesebb gyermek van a testnevelés alól felmentve.
Ahol nem viselkednek, és nem beszélnek durván a gyermekek.
Ahol az iskola dolgozói, tanulói és a szülők környezettudatos, energiatakarékos magatartásukkal kritikus és tudatos fogyasztói magatartásukkal is védik környezetüket.
A jövőben mindannyiunknak ügyelni kell arra, hogy kevesebb szemetet termeljünk, kevesebb vizet pazaroljunk, ne fűtsük az utcát, csökkentsük az ökológiai lábnyomunkat!
A keletkezett hulladékot szelektíven gyűjtsük! Folytassuk a szárazelem és papírgyűjtést!
Az iskola és környezetének tisztaságára fordítsunk nagyobb gondot!
Óvjuk a felszerelést, a berendezést! Az osztályok indítsanak tisztasági versenyt! Az iskola tanulói tavasszal és ősszel takarítsák, rendezzék az iskola környékét, hogy rendezett, tiszta körülmények között játszhassanak, mozoghassanak!
Arra is szükség van, hogy az iskolából egyre többen vegyék ki részüket az iskola barátságosabbá, otthonosabbá tételében.
Legyen az iskola légköre környezet- és egészségbarát!

Alapelvek, értékek, szemlélet
Alapvető célkitűzésünk a nevelő iskola megvalósítása. Az iskolás gyermek, aki ide jár szeressen iskolába járni, szeresse, amit itt tanul. Tudása jól megalapozott legyen, alapvető készségeit úgy alakítsuk ki, hogy egész életében támaszkodhasson készségeire.
Ennek érdekében:

- Tanulóinkban a természet szeretetét kell kialakítani, illetve megerősíteni.
- A természet fogalmát fokozatosan gazdagítva kell ökológiai gondolkodásukat kialakítani.
- El kell érni, hogy a természetet egységes rendszernek lássák.
- Érezzék át, és tudatosuljon bennük, hogy a természetnek része az ember. Az egészség érték!
- Egészségtelen környezetben nincs egészséges élet.

A tanulókban alakítsuk ki:

- az ökológiai gondolkodást: „Gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan!”
- a rendszerszemlélet alapjait,
- a holisztikus és globális szemléletmódot,
- a fenntartható fejlődés tudatát, igényét,
- a környezetetika élményét, igényét, megalapozottságát,
- a tapasztalaton alapuló, gyakran átélt kreativitást,
- a tolerenciát és mások segítését,
- a környezettudatos magatartás és életvitel igényét,
- a közösségi és állampolgári felelősség alapjait,
- az öncélú fogyasztáson túlmutató életminőség iránti igény alapjait,
- az egészség és környezet összefüggéseinek tudatosságát,
- az ok-okozati összefüggések felismerésének képességét,
- a problémamegoldó gondolkodás képességét,

- a globális összefüggések megismerésének igényét, képességét,
- a mindezeknek megfelelő viselkedési normákat.

Kutassuk fel, ismerjük meg a helyi környezeti problémákat! Várható-e jövőbeni orvoslásuk? Tanulóink legyenek képesek életvezetésüket, viselkedésüket helyesen alakítani. Kerüljék az egészségkárosító magatartásmódokat!
Prevenció, megelőzés a bajelhárítás helyett!

10.4.Rövid távú célok, feladatok, a siker kritériumai

Rövid távú célok	Feladatok	Sikerkritériumok
A környezeti és egészségi nevelés az oktatás és nevelés valamennyi területén jelenjen meg!	A Helyi tantervben tantárgyanként a tanmenetekben konkrétan jelöljük meg a feladatokat és a módszereket!	Az iskolai élet egészét átfogó környezeti és egészségi nevelés: átdolgozott tanmenetek, több környezeti és egészségnevelési tartalom a tanórákon
Erősítsük a tantárgyközi kapcsolatokat, hogy a tanulók egységben lássák az egy témához tartozó ismereteket!	Védeni kell!, Szerényebben kell élni! (Balogh János) Egészségesebben kell élni!	A széttagolt ismeretek összekapcsolódnak, kialakul a tanulók rendszerszemlélete. Egyre több tanuló vesz részt a programokban. Minden tanuló sportol.
A pedagógusok, az iskola dolgozói, a szülők mutassanak példát a környezettudatos, egészséges magatartásra!	Képzések, továbbképzések, szülői értekezletek tartása. Közös kirándulások, a Kihívás napja	az iskolai programok egyre környezetkímélőbbek lesznek. Tömeges részvétel, a verseny megnyerése.
Az iskola legyen egészséges környezet!	Tisztasági versenyek.	Javul az osztályok tisztasága.
Szelektív hulladékgyűjtés	Gyűjtsük külön a papírt az osztályokban is!	Kevesebb szemét
A szemét mennyiségének csökkentése	Szelektív hulladékgyűjtés, papírgyűjtés folytatása	kevesebb csomagolási és papírhulladék
Környezettudatos és kritikus fogyasztói szokások kialakítása	Interjúk, szerepjátékok, viták, kommunikációs gyakorlatok	Fejlődnek a tanulók társadalmi kompetenciái
Komposzttartály készítése	A gyerekek tevékenykedése nyomán	kevesebb lomb a kukákban, jobb minőségű talaj
Takarékoskodás a vízzel és a villannyal	Rendszeres ellenőrzések. Mérések, számítások, az eredmények nyilvánosságra hozatalával.	A csöpögő csapok megszűnnek, nem lesznek égve felejtett villanyok, s nem emelik fölöslegesen a villanyszámlát.
A tanulók ismerjék meg szűkebb környezetüket, lássák az értékeket, ápolják a hagyományokat!	kerületi időutazás verseny, tanulmányi versenyek	Mátyásföld és a XVI. ker. alaposabb ismerete

Rövid távú célok	Feladatok	Sikerkritériumok
Legyenek a tanulók környezetük védői!	Udvar és parkrendezés, „örökbefogadás” akciók	Tisztább, rendezettebb, virágosabb környezet
Minden tanuló tartózkodjon, mozogjon sokat szabad levegőn!	Mindennapos testnevelés. Mozgás és egészség összefüggése	A gyermekeknek később is igénye lesz a mozgásra, az egészséges életmódra
Ismerjék meg a tanulók az egészséges táplálkozást és jelentőségét!	Tanórák, előadások, bemutatók. Szabadidős tevékenységek.	Kevésbé lesznek az egészségtelen életmód áldozatai. Szüleik körében is terjesztik az egészséges élet eszményét.
Ismerjék meg a tanulók a balesetmentes közlekedés szabályait!	tanóra, napközi, Közlekedési Park	kevesebb gyermekbaleset
Minél kevesebb egészségtelen ételt, üdítőt fogyasszanak!	felvilágosítás, gyakorlatok, bemutatók	kevesebb elhízott, beteg gyermek
Előzzük meg a káros szokások kialakulását!	Tanulóknak szóló előadások, prevenciós programok, DADA, stb. szabadidős programok, tevékenységek.	Később és kisebb mértékben jelentkeznek problémaként a narkotikumok. A pedagógusok megismerik a prevenciós módszereket.
Tudjanak étrendet, mozgásprogramot kialakítani egészségük megőrzése érdekében	tanórák, gyakorlatok értékeléssel, szituációs játékok	
Fejlesszük a tanulók problémamegoldó gondolkodását, önálló ismeretszerző képességét! Alapozzuk meg az élethosszig tartó tanulás képességét!	könyvtár, szakkönyvek, ismeretterjesztő könyvek, folyóiratok, videó-anyagok, CD-k beszerzése, használata. A tanulmányi versenyeken rendszeresen részt vesznek a tanulók, önállóan is fel tudnak készülni. szabadidős tevékenységek	A gyerekek kiselőadásokat tartanak, több szakköri tag lesz, tanulmányi versenyeket nyernek. Képessé válnak az önálló ismeretszerzésre.
Mérések, ellenőrzések	Testnevelő által összeállított állóképesség mérés	a tanulók állóképessége növekszik
Folyamatosan informáljuk egymást az elért eredményekről	beszámolók, faliújságok, tablók, bemutató órák	megújuló faliújságok, tablók

10.5.Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Helyi értékek és problémák megjelenése a tanórai tevékenységben, Budapest, XVI. kerület Mátyásföld

A helyi értékek felsorolása:

- folyamatos és gazdag helytörténeti kutatómunka, publikáció,

- kialakult a kerületi iskolások helytörténeti oktatása (időutazás),
- hon- és népismereti modul az iskolai tantervekben,
- évenkénti kerületi versenyek,
- műemlékek, és műemlék jellegű épületek,
- jó közlekedés, Budapest, és Gödöllő felé,
- a kerületben a kertekben kiterjedt zöld terület,
- madárvilág,
- Naplás-tó,
- patakok,
- parkok, terek,
- nemzetiségek népművészete,
- színházak, könyvtárak a kerületben,
- kiépített egészségügyi infrastruktúra.

Helyi környezeti problémák

- Rákospalotai Szemétégető elégtelen szűrőrendszere. Az uralkodó szélirány felénk hozza a füstöt, szagokat.
- Nem épült még ki teljes mértékben a csatornahálózat.
- A lakosság gyarapodásával az utak szűkek a megnövekedett autósforgalom számára.
- Illegális szemétlerakók kiserdőkben, parkokban.
- Szemetes patakmedrek

11.A gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az esélyegyenlőséget a felzárkóztató szakkörök egyéni és csoportos gyógypedagógiai rehabilitációs foglalkozások, gyógytestnevelés órák, korrepetálások szervezésével biztosítjuk tanulóinknak.
A gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések célja biztosítani az intézményen belül a szegregációmentesség és az egyenlő bánásmód elvének teljeskörű érvényesülését, az intézmény szolgáltatásaihoz való hozzáférés egyenlőségét az intézmény minden tevékenysége során.
Az iskolának a nevelő-oktató munka mellett nagy figyelemmel kell lennie a tanulók szociális hátrányának enyhítésére. A tantestület valamennyi tagjának – de különösen az osztályfőnököknek – feladatuk, hogy feltérképezzék a szociális hátrányokkal küzdő tanulókat, megismerjék problémáikat és a lehetőségekhez képest igyekezzenek azokat enyhíteni. A hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett tanulókra vonatkozó adatokat az osztályfőnök folyamatosan kezeli, és a kollegákkal egyeztet.
Célunk segíteni a tanulók beilleszkedését az iskolai környezetbe, segíteni egyéni ütemű fejlődést, az egyéni tanulási utakban, támogatást nyújtani a hátrányos helyzetű tanulóknak.
Esélyegyenlőséget szolgáló tevékenységek:

- Különös figyelmet fordítunk azokra a tanulókra, akiknek viselkedésében, magatartásában eltérő jegyeket fedezünk fel. A megoldás érdekében felveszük a kapcsolatot az érdekelt szervezetekkel.
- Kapcsolatot tartunk az érintett tanulók szüleivel.
- Felzárkóztató és tehetséggondozó programok szervezése és működtetése.
- Habilitációs- és rehabilitációs foglalkozások a szakértői vélemények alapján.
- Korrekciós eszközök, terápiás foglalkozások biztosítása.
- Drog- és bűnmegelőzési programok szervezése.
- Egészségnevelő, mentálhigiénés programok megvalósítása.

- Pályaorientációs tevékenységek, iskolaelhagyás megelőzését szolgáló program.
- Táborozások, kirándulások szervezése.

Szociális szolgáltatások az intézményben:

- A három vagy több gyermek esetén étkezési térítési díjkedvezmény.
- Motiválás arra, hogy a gyermek tanulószobai vagy napközis ellátást vegye igénybe.
- Táborozási hozzájárulások, támogatások biztosítása az iskola alapítványának segítségével.

12. A tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek

12.1.A jutalmazás alapelvei és formái

- A tanuló a tanév során az iskolai tanulmányi versenyeken való eredményes szerepléséért vagy közösségi feladatainak magas színvonalú elvégzéséért szaktanári, osztályfőnöki dicséretben részesülhet. A dicséret bejegyzésre kerül a tájékoztató füzetbe és az ellenőrző könyvbe.
- A tanulmányi, művészeti vagy sportversenyeken kiemelkedő eredményt (kerületi 1-6. helyezés, fővárosi 1-12.helyezés, országos versenyeken 1-20.helyezés) elért tanulók igazgatói dicséretben részesülhetnek.
- Igazgatói dicséret jár: az iskolai karácsonyi és év végi ünnepségen való kiemelkedő(hangszeres) szereplésért. A tantestület szavazata alapján az iskolai rajzkiállításon évfolyamonként a 3 legszínvonalasabb munkát készítő tanulónak, valamint az iskolai ünnepélyeken nyújtott színvonalas szereplésért.
- Jutalmazásban részesül az a gyermek, aki a tőle elvárhatónál jobb teljesítményt nyújt.
- A tanuló, ha valamely tantárgyból a félév vagy a tanév során kiemelkedő eredményt ért el, szaktanárától tantárgyi dicséretben részesül. E dicséret félévkor az értékelésében az osztályzat melletti „d”(dicséretes) jellel, tanév végén a bizonyítványban szövegesen „kitűnő” értékeléssel kerül rögzítésre.
- Ha a tanuló több tárgyból ér el kiemelkedő tanulmányi eredményt, vagy magatartásával, szorgalmával kitűnik osztálytársai közül, a tanév végén tantestületi dicséretben részesülhet. E dicséret a bizonyítványban kerül rögzítésre.
- A kerületi versenyeken elért 1-3. helyezésért, a fővárosi, országos versenyen való eredményes szerepléséért a tanuló fényképe minden tanév végén felkerül a „LEGEK” dicsőségtablóra, melyet elektronikusan vagy tabló formában teszünk közzé.
- Az „Év tanulója” díjat minden tanév végén az a 4. illetve 8. osztályos tanuló kaphatja a nevelőtestület javaslata alapján, aki az adott tagozaton kiemelkedő tanulmányi eredményt ért el, magatartása és szorgalma példamutató, versenyeken eredményesen szerepelt, közösségi munkában aktívan vett részt.
- Az iskola aranykönyvébe kerülhetnek azok a 8. osztályos tanulók a nevelőtestület javaslata alapján, akik tanulmányi eredményükkel, példamutató magatartásukkal, szorgalmukkal, közösségi munkájukkal, versenyeredményeikkel erre méltóvá váltak.
- Országos vagy nemzetközi jelentőségű eseményen kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanuló kerületi, budapesti, országos elismerésére, kitüntetésére az iskola igazgatója tesz javaslatot.

A tanulókat jutalomra és kitüntetésre előterjeszthetik

- az osztályközösség,
- diákönkormányzat,
- az osztályfőnök,
- a nevelőtestület,
- az igazgatóhelyettesek és az igazgató.

Az elismerés formái:
- szaktanári dicséret,
- osztályfőnöki dicséret,
- igazgatói elismerés (osztály- és iskolaközösség előtt),
- igazgatói dicséret (írásban),
- nevelőtestületi dicséret,
- esetenként lehetőség van más módon történő jutalmazásra is pl. könyv, emléklap, oklevél, stb.

Elismerés színterei:
- osztályfőnöki órák és szaktárgyi órák,
- iskolavezetés, igazgató előtt,
- iskolarádióban,
- iskola honlapján,
- iskolai rendezvényeken.

12.2.Az elmarasztalás alapelvei

Azt a tanulót, aki
- a tanulói Házirend előírásait megszegi,
- igazolatlanul mulaszt,
- iskolán kívüli rendezvényen fegyelemsértést követ el,
- vét a társadalmi tulajdon ellen,
- vállalt feladatait hanyagul végzi büntetésben lehet részesíteni.

A fegyelmi intézkedések alkalmazásánál mérlegelni kell a kötelezettségszegés körülményeit, súlyosságát, szándékosságát, ismételt előfordulását és a tanuló életkorát.
A fegyelmi intézkedés kizárólag pedagógiai célokat szolgálhat, lehetőséget adva a problémamegoldásra, az erkölcsi felelősségérzet fejlesztésére, a békéltetési és jóvátételi lehetőségek alkalmazására.
Az iskolai büntetések kiszabásánál érvényesülnie kell a fokozatosság elvének.

Az elmarasztalás formái, fokozatai:
- szaktanári, ügyeletes tanári figyelmeztetés,
- osztályfőnöki figyelmeztetés,
- osztályfőnöki intő,
- igazgatói figyelmeztetés,
- igazgatói intő,
- tantestületi figyelmeztetés,
- tantestületi intő.

Fegyelmi eljárást követően:

- megrovás,
- szigorú megrovás,
- meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, megvonása,
- áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba, vagy iskolába,
- eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától,
- kizárás az iskolából.

A tanuló súlyos kötelességszegése esetén a büntetési fokozatok betartásától el kell tekinteni, és a cselekvés súlyától függően kell fegyelmi intézkedésben részesíteni.

13. A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek

A sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelésének programja

1. A látási fogyatékos tanuló

A látássérülés a látószerv (a szem, a látóideg és/vagy a látásért felelős agykérgi/kéreg alatti területek) sérülése következtében kialakult állapot, mely megváltoztatja a tanuló megismerő tevékenységét, alkalmazkodóképességét, kihat személyiségének alakulására.

Gyógypedagógiai szempontból azok a tanulók látássérültek[1], akiknek látásteljesítménye az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) vízus: 0 – 0,3 közötti. Látássérült az a tanuló is, akinek centrális látótere legfeljebb 20°.

Ezen belül:

a) vakok azok a tanulók, akiknek látóképessége teljesen hiányzik (vízus: 0);

b) aliglátók azok a tanulók, akik minimális látással rendelkeznek (vízus: fényérzés – 0,1);

c) gyengénlátók azok a tanulók, akiknek az életvitelét nagymértékben korlátozza a csökkent látásteljesítmény (vízus: 0,1 – 0,3).

A BNO[2] 11 (WHO) 2018-as meghatározása alapján „megkülönböztetünk távoli és közeli látássérülést.

Távoli látássérülés:

- enyhe – a látásélesség (vízus) < 0,5
- mérsékelt – a látásélesség (vízus) < 0,3
- súlyos – a látásélesség (vízus) < 0,1
- vakság – a látásélesség (vízus) < 0,02.

Közeli látássérülés:

A közeli látásélesség (vízus) < 0,5 maximális korrekcióval.

[1] A „látási fogyatékos” fogalom jogi kifejezés, a (gyógy)pedagógia az ezzel ekvivalens „látássérült” fogalmat használja.

[2] BNO: a BNO kódrendszer a betegségek nemzetközi osztályozására szolgál.

A látássérülés egyéni megélése sok különböző tényezőtől függ. Ide tartozik többek között a megelőzés és a beavatkozó kezelések hozzáférhetősége, a látási rehabilitáció (ideértve a szemüvegeket, fehér botokat is) elérhetősége, és a megélt akadályozottság a közlekedés, tájékozódás, mindennapi élet, ügyintézés, információkhoz való hozzáférés terén." (www.who.int).

A vak, valamint a látásukat praktikusan kismértékben használó aliglátó tanulókat elsősorban a tapintó-halló életmód, a látásukat praktikusan jól használó aliglátó tanulókat és a gyengénlátó tanulókat a látó-halló (tapintó) életmód jellemzi.

A pedagógiai fejlesztés szempontjából elsődlegesen a látásélesség és a látási funkciók ismerete fontos, de a pedagógusnak tájékozottnak kell lennie

- a látássérülés kórokáról, kialakulásának időpontjáról;
- a szemészeti állapot prognózisjavuló vagy romló tendenciájáról;
- a pedagógiai látásvizsgálat eredményéről;
- a gyermek intellektuális képességeiről;
- a látássérülés személyiségre gyakorolt hatásairól.

A látássérüléshez gyakran társulhat egyéb fogyatékosság is (mozgás-, hallás- és intellektuális képességzavar, autizmus spektrumzavar stb., illetve mindezek halmozott megjelenése). A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a tanulók állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

Az érésben és fejlődésben késést mutató gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége.

Az alkalmazandó irányelvek elkülönülnek a vak, a gyengénlátó és a halmozottan sérült látássérült gyermekek esetében.

A látássérült tanulók iskolai fejlesztése

A látássérült tanulók tanulásának és tanításának alapelvei, céljai és kiemelt feladatai

A látássérült tanulók nevelését, oktatását ellátó közoktatási intézmények az iskoláztatás során több fontos feladat megoldását vállalják a mindenkire vonatkozó általános feladatokon túl: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, önismeret és a társas kultúra fejlesztése, családi életre nevelés, testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, valamint ezeken túl az esélyegyenlőség biztosítását a látássérülésből és az esetleg csatlakozó fogyatékosságból adódó hátrányok leküzdésével.

A fejlesztési feladatok megtervezésekor, a módszerek kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a látás hiánya vagy csökkent volta miatt a látássérült gyermek ismeretszerzését a külvilág iránti látó beállítódás helyett más – haptikus (bőr- és mozgásérzékelés együttese) és hallási – beállítódás is jellemzi. Fontos az összes érzékszerv – hallás, tapintás, szaglás, ízérzékelés – fejlesztése, valamint a meglévő látás használatának tudatosítása és tanítása.

A látás hiánya, az aliglátás és a gyengénlátás nemcsak a tanulás terén jelent eltéréseket, hanem nehezítettek a mindennapi élet tevékenységei (a tájékozódás, a közlekedés, az önkiszolgálás stb.) is.

Más a tanulási környezet, hangsúlyosabban egyénre szabottak a tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele alapvető.

Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A látássérült tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai megegyeznek a Nemzeti alaptantervben (a továbbiakban: Nat) alkalmazott szakaszolással.

A képzési szakaszok tervezésekor – az ép tanulókhoz hasonlóan – a látássérült tanulók nevelése során is figyelembe kell venni az életkori sajátosságokat. Az eltérő életkori jellemzők miatt a személyiségfejlesztés speciális feladatai a következők.

Az alsó tagozaton:

- az önállóság iránti igény fejlesztése elsősorban az önkiszolgálás, a mozgás és tájékozódás terén;
- az érdeklődés felkeltése a környezet, a látható, hallható, tapintható világ megismerése iránt a speciális segédeszközök használatával;
- az érzékszervek használatának tudatosítása;
- az önbizalom, a pozitív énkép alapozása, a látássérülés megértése és elfogadása;
- kapcsolatépítés az ép látásúakkal, felkészítés az inkluzív közösségbe való beilleszkedésre;
- az egészségvédő viselkedés szokásainak kialakítása, a higiénés tevékenységek elsajátítása, a szem védelme.

A felső tagozaton:

- az önállóság további fejlesztése a tanulási és a mindennapi élet tevékenységeiben;
- a látásteljesítménnyel rendelkező tanulók esetében a látás kihasználását maximálisan segítő speciális optikai segédeszközök használata iránti igény kialakítása;
- az érdeklődés irányítása a látóképesség szempontjából reális pályaválasztási területek felé;
- a céltudatosság, kitartás kialakítása az önálló tanulás és a pályaorientáció céljából;
- az önfejlesztés igényének kialakítása különösen az ismeretszerzés terén és az egyéni tehetség kibontakoztatásában;
- az önbizalom és az önkritika egyensúlyának megteremtése, reális énkép kialakítása;
- az egészségvédő magatartás szokásainak továbbfejlesztése, az egészséges életmód iránti igény kialakítása;
- az egyéni igényeknek megfelelő közvetlen környezet tudatos át-, illetve kialakításának ismerete.

A többségi iskolában történő együttnevelés

A többségi iskolában történő együttnevelés minden esetben egyéni döntésen alapul, esetenként egyéni felkészítést igényel. Az együttnevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

- A látássérült tanuló vegyen részt olyan egyéni fejlesztésekben, amelyekre állapotából fakadóan szüksége van. Ezen minden olyan egyéni felzárkóztató, tehetséggondozó, rehabilitációs és habilitációs célú külön foglalkozást értünk, ami az intézmény rehabilitációs keretéből – az osztályfőnök, a szaktanárok, a délutános nevelő, a szülő észrevételei és javaslatai alapján – a tanuló órarendjébe illeszthető. Ennek megvalósításához a szakértői javaslat nyújt támpontot,

illetve igénybe vehetők a látássérült tanulók speciális iskoláiban létrejött egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények által biztosított szolgáltatások. A vak és gyengénlátó tanulók különnevelését ellátó intézményekben működő egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények integrációt támogató tevékenysége kiterjed a látássérült tanulókra, családjukra és pedagógusaikra, az őket befogadó közösségekre, esetenként a látássérült tanulókkal kapcsolatba kerülő egészségügyi, hivatali dolgozókra.

- A látássérült tanulók optimális fejlődése érdekében a pedagógiai programban kell megfogalmazni a szükséges speciális feltételeket és feladatokat (tantervi kiegészítések, eszköz, segédeszköz, segédletek, differenciálás, az értékelés, minősítés, a követelmény egyénre szabott formái stb.).
- A befogadó többségi iskola tantestületének a speciális iskolák nyújtanak segítséget a látássérült tanuló nevelésére, oktatására vonatkozó információk átadásával. Különösen jelentős az osztályfőnök szerepe az osztályban tanító pedagógusok tájékoztatásában a tanuló sajátos nevelési igényeiről.

A gyengénlátó és a látásukat praktikusan jól használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése

A Nat alkalmazása

A gyengénlátó és a látásukat praktikusan használó aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása lehetséges. A gyengénlátó, aliglátó tanulóknak a tanuláshoz és a mindennapi életben való boldoguláshoz – látásteljesítményükhöz igazodó mértékben – különleges technikák elsajátítása szükséges: elektronikus olvasógép, speciális optikai segédeszközök, látássérült személyek számítástechnikai segédeszközei, programjai használata, szükség szerint Braille-írás, -olvasás, tájékozódás hosszú fehér bottal stb. E technikák ismeretanyaga az egyéni fejlesztési terv része. A megfelelő eszközrendszer biztosítása mellett (teremvilágítás, egyéni megvilágítás, speciális tanulóasztal, tankönyvkiválasztás, speciális füzet, megfelelő íróeszköz) a követelmények mennyiségi és minőségi teljesítése a gyengénlátó tanulók egyéni adottságai szerint várható el. Ennek érdekében több gyakorlási lehetőségre és alkalmanként több időre van szükség. A gyengénlátó és a látásukat praktikusan használó aliglátó tanulók iskolai nevelésének-oktatásának is alapvető célja a felnőttélet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés. A gyengénlátó, aliglátó tanulónak is szüksége van azokra az ismeretekre, készségekre, attitűdökre, melyek birtokában alkalmazkodni tud a társadalmi környezet változásaihoz. A Nemzeti alaptantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel, attitűdökkel egészülnek ki.

Az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi szabályozása és szabályozási szintjei

Tanulási és nevelési célok

A gyengénlátó, aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott nevelési célok megvalósítása lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni, hogy a tanulók egyéni adottságai többnyire eltérnek az ép tanulók adottságaitól. Mindkét csoportba tartozó tanulók számára biztosítani kell a tanuláshoz és a társadalmi beilleszkedéshez szükséges speciális ismeretanyagot (speciális technikák és eszközök használata stb.) és a készségfejlesztést (önálló tanulásban használható eljárások, lényegkiemelés, megtartó emlékezet növelése, szóbeli kifejezőképesség gazdagítása, célszerű munkaszokások kialakítása, vizuális megfigyelőképesség fejlesztése stb.). A nevelési célok sérülésspecifikus tartalmakkal egészülnek ki.

Testi és lelki egészségre nevelés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék meg látássérülésük kórokát, az ebből eredő következményeket, fizikai terhelhetőségüket (pl. nehéz súlyok emelésének kerülése)!
- A tanulók sajátítsák el a higiénés szabályokat, a szem óvásának, tisztántartásának módját, tartsák be a látáskímélő előírásokat!
- A gyerekek, fiatalok ismerjék az egészséget károsító tényezőket, a helyes táplálkozás előnyeit!
- Kerüljék – majd a felnőttélet során is – a káros függőségeket!
- Tanulják meg az egészségükkel kapcsolatos kérdések megfogalmazását, egészségügyi igényük és problémájuk kommunikálását!
- Ismerjék meg a szembetegségek miatt javasolt és ellenjavallt mozgásformákat, sportokat!
- Sajátítsák el a sportolás során is szükséges optikai segédeszközök helyes használatát (pl. úszószemüveg)!
- Feladat a gyengénlátásból, aliglátásból fakadó fokozott balesetveszély megelőzése.
- Mozgásfejlesztő szakember – (gyógy)pedagógus/gyógytestnevelő – segítsége teszi lehetővé számukra a jobb mozgásállapot kialakítását, a járási, testtartási hibák, túlmozgások megszüntetését.
- A tanuló minél jobban fogadja el szemészeti állapotát és az abból fakadó nehézségeket, specialitásokat! Legyen nyitott és motivált mások nehézségeinek megismerésére, elfogadására, mások segítésére!

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók személyiségfejlődésének alakulásában alapvető szerepe van a megfelelő tanulási környezet kialakításának. Jelentős annak tudatosítása, hogy mindannyian felelősek saját biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakulásában.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók környezete bátorítsa és tegye lehetővé számukra szükségleteik és érzelmeik kifejezését, továbbá adjon számukra objektív visszajelzéseket!
- A látássérült gyermekeket, fiatalokat hozzá kell segíteni a kulturált magatartás elsajátításához, a fogyatékosságokat eltérő módon toleráló közösségekben jó emberi kapcsolatok kialakításához. Értelmi képességeik mellett érzelmi intelligenciájuk fejlesztése is szükséges személyes és szakmai sikereik érdekében.
- Támogatást igényel a látássérülés tényének feldolgozása, az ebből adódó személyiségproblémák felismerése, a kompenzációs készségek tudatos fejlesztése.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók tanulják meg felismerni a csoportban elfoglalt szerepüket és kibontakozási lehetőségeiket!
- A tanulók tudjanak az életkoruknak és állapotuknak megfelelően reális döntéseket hozni, egyre nagyobb önállóságot és felelősséget vállalni! A családi életre való felkészítésben figyelmet kell fordítani a következő témákra: pozitív családminták, a családalapítás feltételei, a látássérülés szerepe a közös élet alakításában, felelősségteljes gyermekvállalásra, gyermeknevelésre készülés.

- A tanulók tudják felmérni, hogy milyen területen és milyen fokú segítségre van szükségük, azt tudják is kommunikálni!
- A tanulók tudjanak segítséget kérni és elfogadni! Ismerjék fel, hogy mikor és milyen fokú segítségre van szükségük! Ismerjék fel, ha másoknak segítségre van szükségük! Tudják reálisan megítélni, hogy képesek-e a segítségnyújtásra! Tudjanak segítséget nyújtani vagy a másik részére segítséget kérni!
- A pedagógusok személyiségfejlesztő munkája járuljon hozzá, hogy a tanulókban kialakuljon az empátia, a segítő magatartás!
- A tanulók kooperáljanak a nem látássérült társaikkal, tudják kezelni a konfliktusokat, kölcsönösen tiszteljék egymást!
- A tanulók tudjanak felelősséget vállalni önmaguk és közösségük iránt, értsék az önkéntesség fogalmát, szerepét, abban vállaljanak aktívan részt!

Médiatudatosságra nevelés

- Az iskola és a pedagógus vállaljon hangsúlyos szerepet a gyengénlátó, aliglátó tanulók szókincsfejlesztésében, a kommunikációs helyzetek során mutatkozó – a látássérülésből adódó – nehézségek kompenzálására.
- A hagyományos írott csatornák használatához a gyengénlátó, aliglátó tanulók szerezzék meg a megfelelő ismereteket a látásjavító speciális eszközök alkalmazásáról! Ismerjék a könyvtárhasználat szabályait! Tanulják meg a könyvtárak látássérült személyeknek nyújtott szolgáltatásainak igénybevételét!
- A tanulók legyenek képesek az önálló ismeretszerzésre infokommunikációs csatornák és speciális digitális eszközök, programok felhasználásával (pl. nagyítóprogram)!
- A tanulók kapjanak segítséget ahhoz, hogy lépést tudjanak tartani az infokommunikációs fejlődéssel és a speciális digitális eszközök fejlődésével!
- A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internet-használatban képernyőolvasó programmal!
- A tanulók ismerjék a kommunikáció és médiahasználat etikus formáját, az információözönben és a közösségi portálokban rejlő veszélyeket!

A tanulás tanítása, pályaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés

- Az iskola feladata a látásos megismerésben fennálló nehézségek kompenzálását segítő adaptációs eljárások megismertetése, alkalmazásuk begyakoroltatása. Olyan tudást kell kialakítani, hogy a tanulók aktívan vállalhassanak szerepet a számukra kedvező külső feltételek, körülmények kialakításában.
- Az iskola a tanulóknak lehetőséget ad az önkorrekció, az együttműködés képességének fejlesztésére, a rugalmas gondolkodás elsajátítására.
- A látássérült szakirányon végzett gyógypedagógusok feladata optikai segédeszközök (szemüveg, távcsőszemüveg, különböző nagyítók, elektronikus olvasókészülék stb.) és az önálló tanulást segítő speciális szoftverek alkalmazásának megtanítása.
- A gyógypedagógusok feladata továbbá a látásteljesítményhez igazodó, egyénre szabott tanulási stratégia, célszerű rögzítési módszerek kifejlesztése.

- A pedagógusok teendője, hogy segítsék a tanulók egyénre szabott tanulási stratégiájának kialakítását.
- A pedagógusok a családdal és a látássérült tanulóval közösen mérjék fel és keressék meg a továbbtanulás legoptimálisabb és legreálisabb lehetőségeit! A látássérült tanuló továbbtanulásra való felkészülése/felkészítése szintén közös munka és felelősség.
- A tanulók ismerjék meg (szemészeti, fizikai állapotukat figyelembe véve) az általuk eredményesen, sikeresen végezhető munkaterületeket, foglalkozásokat!
- A tanulók korlátozott munkavállalási lehetőségei miatt fokozottan szükséges pozitív attitűdjük kialakítása az értékteremtő munka, a munkalehetőségek keresése iránt.
- A pedagógusok fordítsanak kellő figyelmet a gazdálkodás képességének alapozására! A tanulók váljanak képessé a pénzfajták felismerésére, életkoruknak megfelelően fejlődjön a pénzzel való bánni tudás képessége!

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is, pl. tapintható tárlatok, akadálymentes weblapok látogatása.
- Az aktív állampolgárrá válás érdekében a tanítványok ismerkedjenek meg a fogyatékos személyek jogairól szóló egyezményekkel, az esélyegyenlőség biztosításáról szóló jogszabályokkal, tartsák számon a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit!
- A tanulók aktív részvételére építő tanítás során alakuljon ki bennük motiváltság és beállítódás ez irányú önálló ismeretszerzésre!

A fenntarthatóság, környezettudatosság

- A látássérült tanulók számára minél több közvetlen tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti valóságról, az anyagtakarékossággal és az újrahasznosítással kapcsolatos teendőkről.

A tanulás és tanítás alapelvei

Aktív tanulás

- A pedagógus feladata és felelőssége, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók vizuális funkcióit is figyelembe vegye tudásuk kialakításakor.
- Az aktív tanulás támogatásához a gyengénlátó, aliglátó tanulók egyéni látásteljesítményének megfelelő speciális segédeszközök használata szükséges.

Tanulási környezet

A tanulási környezet fizikai feltételei

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára a megfelelő tanulási környezet fizikai feltételeinek biztosítása alapvető fontosságú. A terem megfelelő pontján elhelyezett speciális tanulópad, a tanuló látási funkcióinak megfelelő megvilágítás, a speciális optikai segédeszközök, a speciális gyengénlátós füzetek, adaptált taneszközök stb., továbbá a megfelelő nagyítóprogrammal rendelkező IT-eszközök mind a tanulók optimális tanulását biztosítják.

A tanulási környezet társas feltételei

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók későbbi társadalmi integrációja már az iskolában elkezdődik, így fontos, hogy látássérülésük miatt ne maradjanak ki intézményi és osztályszinten szervezett programokból, továbbá, hogy részt vegyenek a tanulókat érintő döntési folyamatokban.
- A látássérült tanulók teljesítményét a pedagógusnak reális, egyben támogató visszajelzést adva kell méltányolnia úgy, hogy az erősítse a tanulók önbizalmát is.
- Az iskola minden dolgozójának felelőssége, hogy a látássérült tanulók ne legyenek iskolai zaklatás áldozatai, de ők se váljanak zaklatóvá.
- Csak a megfelelő iskolai légkör, a nyílt kommunikáció képes biztosítani, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók képesek legyenek tanulási problémájuk és személyes nehézségeik jelzésére.
- Az osztálytársak részéről a gyengénlátó, aliglátó tanulók iránti tisztelet és elfogadás sok esetben tanári segítséggel alakul ki. A látássérült tanulóknak is tisztelniük kell az osztálytársak egyéni különbségekből eredő sokféleségét.

A tanulási környezet megteremtésének pedagógiai irányelvei

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók is aktívan vegyenek részt párban vagy csoportban végezhető tanulási formákban!
- A pedagógus feladata és felelőssége, hogy úgy tervezze a tanulási feladatokat és feladatcsoportokat, hogy az a látássérült tanulók képességeinek (látásteljesítményeinek) megfelelő legyen.
- A tanuláshoz és az értékeléshez a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára szükséges biztosítani a megfelelő speciális tan- és (optikai) segédeszközöket.

Egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele

- Figyelembe kell venni, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók látássérülésük, illetve egyéb csatlakozó sérülésük miatt gyorsabban elfáradhatnak, esetleg kevésbé terhelhetők, több és hosszabb pihenést igényelhetnek.

Személyre szabott tanulás és pedagógiai támaszrendszerek

- A személyre szabott, adaptív tanulás feltételeinek megteremtése gyengénlátó, aliglátó tanulók esetén az egyéni látásteljesítményüknek megfelelő speciális eszközök használatával is kiegészül.

Személyre szabott tanulás és differenciált oktatás

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók személyre szabott tanulásához szükséges a pedagógus együttműködése a látássérült tanulók gyógypedagógusával.

Általánosan alkalmazott differenciált tanulásszervezési módok

- Látásteljesítményétől függetlenül a gyengénlátó, aliglátó tanulók is képesek részt venni drámapedagógiai, kooperatív technikán alapuló tanulási-tanítási folyamatban, továbbá csoport- és páros munkában.
- Differenciálás esetén a pedagógus felelőssége, hogy a feladatok ne különítsék el az osztálytól a látássérült tanulókat.
- Alapvető fontosságú a tanulók látássérüléséhez illeszkedő, egyéni fejlődéséhez megválasztott módszertani eljárások alkalmazása a különböző pedagógiai színtereken.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók optimális tanulása-tanítása a pedagógus és a(z utazó) gyógypedagógus, továbbá a család és a környezet együttműködése során valósulhat meg.

Mérés, értékelés és visszajelzés

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók esetében az egyéni látásteljesítményből adódó adottságokat (munkatempó, pontosság stb.) nagymértékben figyelembe kell venni.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók fejlődése esetenként csak önmagukhoz viszonyítható.
- Felmérések, értékelések esetén a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára egyéni igény szerint a feladatlapok nagyítása szükséges. Így is lehetséges, hogy bizonyos feladatokat (grafikonok, térképek, képek, grafikák stb.) a tanuló látásteljesítménye miatt nem képes megoldani.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók felmérés, vizsga esetén engedményeket vehetnek igénybe (többletidő, adaptált feladatok stb.).
- A látássérülés maga nem ok a tantárgyi felmentésre.

A Nat, a kerettantervek és a helyi tanterv

A helyi tanterv készítésénél a Nat-ban és a választott kerettantervben foglaltak az irányadók. A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi tartalmak a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Ha a tanulót állapota akadályozza a tananyag elsajátításában, akkor az Irányelvben megadott módosítások figyelembevételével javasolt a helyi tanterv elkészítése. Minden tanulási terület oktatásában érvényesüljön a látásteljesítményhez igazodó szemléltetés, a látássérülés tényét figyelembe vevő munkakörülmények kialakítása, a látóképesség kihasználására nevelés, valamint speciális tantárgyi

módszertani eljárások alkalmazása, a feladatok megvalósításához szükség esetén tágabb időkeret kijelölése, az egyéni adottságok figyelembevétele az értékelés során.

2. AZ EGYÉB PSZICHÉS FEJLŐDÉSI ZAVARRAL KÜZDŐ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

A kategória többféle diagnózist tartalmaz, részben idegrendszeri fejlődési zavarokat, részben a magatartás-szabályozás más zavarait. Az idegrendszeri fejlődési zavarok nagy csoportjából ebbe a kategóriába tartozik a specifikus tanulási zavar és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD). Ezeknek az állapotoknak közös vonása, hogy a hátterükben mindig eltérő idegrendszeri fejlődés áll, ami számos esetben genetikai okokra visszavezethető vagy pre-, illetve perinatálisan (magzati korban vagy a születés körüli időszakban) szerzett, nem a környezet vagy a nevelés hatására alakulnak ki, és a zavar a korai életkortól kezdve jelen van. Ezzel szemben a magatartásszabályozási zavarok általában nem az eredendően eltérő idegrendszeri fejlődés talaján alakulnak ki, hanem az idegrendszer biológiai sérülékenysége és a rossz környezeti feltételek, elégtelen bánásmód, tartósan extrém magas stressz együttes következményeként jönnek létre.

Kívánatos lenne az egyéb pszichés fejlődési zavar kifejezés helyett erre a meglehetősen heterogén tanulói csoportra a Nemzeti köznevelési törvényben zárójelben szereplő **tanulási, figyelem- és magatartás-szabályozási zavar** megnevezést mint SNI főcsoport-elnevezést használni. Ezt elméleti és gyakorlati szempontok, valamint a nemzetközi terminológiahasználat is indokolja.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.
    - Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.
    - A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.

- Az **íráskivitelezés** (íráskép) **zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következményesen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

Mindezen tünetek markánsan és perzisztensen/tartósan fennállva jelentkeznek, nem tekinthetők csupán fejlődési késésnek. A (specifikus) tanulási zavarok hátterében a nyelvi rendszer eltérő fejlődése, a munkaemlékezet gyengesége, valamint az információfeldolgozás sajátos szerveződése áll. Mindezek mellett gyakran mutatkoznak a mozgásszervezés, kézügyesség, bizonytalan kézpreferencia, téri tájékozódás, vizuális észlelés, szenzoros integráció, végrehajtó működés nehézségei.

– A hétköznapi nyelvhasználatban is egyre gyakrabban felbukkanó **ADHD** kifejezés egy angol mozaikszó (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, magyarul **figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar)**, mely

- **figyelemhiánnyal** és/vagy
- **túlmozgással** (hiperaktivitás) és **impulzivitással** jellemezhető.

A két altípus önállóan vagy kombinált formában is előfordulhat.

Az ADHD átlag alatti, átlagos és átlag feletti intellektuális teljesítmény mellett egyaránt jelen lehet. A szakirodalom szerint az iskoláskorú gyermekek kb. 5%-át érintő, a tanulási teljesítményt és a viselkedésszervezést jelentős mértékben befolyásoló, támogatás hiányában rontó, idegrendszeri fejlődési zavar, mely jelentős mértékben aluldiagnosztizált, számos esetben a diagnózis és a sajátos nevelési igény megállapítása nélkül van jelen a köznevelés színterein. A mindennapi oktatási, nevelési helyzetekben ennek következménye a szétszórtság, feledékenység, a figyelem könnyű elterelhetősége, huzamosabb ideig történő fenntartásának nehezítettsége, az egymást követő utasítások megjegyzésének nehézsége, a feladatok megfelelő sorrendjének kialakítási problémái és a véghezvitel nehézsége, saját holmik gyakori elhagyása, mások félbeszakítása, mérlegelés nélküli beszéd és cselekvés, ami gyakran inadekvátnak vagy erőszakosnak is tűnhet. Nehéz az érintett tanulók számára az önszabályozás és önirányítás, a mindennapi élethez szükséges tevékenységek szervezése, a célorientált cselekvés tervezése, kivitelezése, az érzelmek szabályozása. Mindezek gyakran alulteljesítést eredményeznek az iskolai haladásban is.

Az ADHD számos erősséggel is együtt jár. Az érintett tanulók kreatívak, kíváncsiak, lelkesek és kockázatvállalók, sikerorientáltak, szokatlan és eredeti ötleteikkel, javaslataikkal értékes tagjai a tanulóközösségnek. Számukra érdekes témákban elmélyült érdeklődést mutatnak és kimagasló teljesítményre is képesek lehetnek. Megfelelő támogatás mellett hihetetlen energiáikkal rengeteg feladatot ellátnak, pozitív értelemben motorjai lehetnek a tanulási folyamatnak.

Az ADHD hátterében a végrehajtó funkciók gyenge és/vagy eltérő szerveződése áll, amely a munkamemória (rövid távú emlékezetben megtartott elemek és az ezekkel való mentális

műveletvégzés), a viselkedésgátlás (gátlás kontroll), a kognitív flexibilitás (rugalmas váltás) és a figyelem működését befolyásolja.

A viselkedésszabályozás problémái ADHD-ban az érzelmi kontroll gyengeségében, az önmaguk vagy mások felé irányuló agresszióban, szorongásban, az én-szabályozás gyengeségében, az alkalmazkodóképesség, a célirányos viselkedés, az önszervezés, valamint a metakogníció (saját tudásról való tudás, kognitív önreflexió) eltérő fejlődésében mutatkoznak meg. Minthogy a magatartás-jellemzőkben hasonlóság figyelhető meg a magatartásszabályozási zavarral, fontos hangsúlyozni, hogy ezeknek hátterében elsődlegesen idegrendszer-működési zavar, az ún. végrehajtó funkciók zavara, és nem kizárólag környezeti ártalom húzódik meg.

– A **magatartásszabályozási zavar** is az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriában nevesülő SNI állapot. Összefoglaló név, mely alatt

  - **impulzuskontroll-zavar**t (személyre és/vagy tárgyakra, tulajdonra irányuló agresszív, destruktív szóbeli és viselkedéses kitörések) és
  - **diszruptív** (irritált, vitatkozó, bomlasztó),
  - **diszszociális** (normasértő, agresszív, megbotránkoztató) **viselkedészavarokat** értünk.

  A magatartásszabályozás zavarával együtt járó problémák súlyosan és tartósan megnehezítik a tanulási helyzetekben való aktív és produktív részvételt, ezáltal jelentős tanulási hátránnyal járnak. A zavarok természetéhez tartozik, hogy kihatással vannak a társas viselkedésre, az interperszonális kapcsolatokra, kommunikációra, a normakövetésre és a szabályok betartására, így ezek a problémák az oktatási, nevelési helyzetekben is jelen vannak. Szakszerű állapotfelmérés és intervenció szükséges ahhoz, hogy az érintett tanuló és tanulóközösség hatékony tanulása megvalósulhasson. Az ADHD és a magatartásszabályozási zavarok diagnosztizálása pszichiáter szakorvosi kompetencia, a beavatkozás tervezésénél a család, pszichiáter szakorvos, (klinikai) szakpszichológus, gyógypedagógus és pedagógus együttműködése szükséges.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó állapotok gyakran együttesen is előfordulnak, illetve más idegrendszeri fejlődési zavarokkal is együtt járhatnak (komorbiditás). A tanulási zavar gyakran együtt jár figyelemhiányos/hiperaktivitás zavarral (ADHD), nyelvfejlődési zavarral vagy fejlődési mozgáskoordinációs zavarral. Megfelelő intervenció hiányában a hosszú távon fennálló tanulási kudarcok következtében különböző másodlagos pszichés eltérések (szorongásos, kényszeres zavarok, érzelem- és magatartásszabályozási problémák) alakulhatnak ki. A fenti zavarok együttesen súlyos és tartós tanulási problémákhoz vezethetnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók gyakran élnek át kudarchelyzetet, sikertelenséget, elutasítást, amelynek következtében az iskolai teljesítményelvárások iránti közömbösség vagy ellenállás, önértékelési zavarok, különböző jellegű és mértékű társas interakciós és alkalmazkodási problémák alakulhatnak ki. Ezek a sajátosságok az életkor előrehaladtával a társadalmi beilleszkedés szempontjából fokozott veszélyeztetettséget idézhetnek elő. Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének jelei az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében abban is megmutatkoznak, hogy a tanulók általában fáradékonyabbak, a változásokra érzékenyebbek, nehezebben tűrhetnek zajokat, szenzorosan könnyen túlterhelődnek, nehezen viselik el a várakozás, kivárás okozta feszültséget, aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak, gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, esetleg egyedüllétre, támasznyújtásra, fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi habilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal történő megbeszélést követően történhet. Kiegészítő szolgáltatás (pl. pszichológiai gondozás, családterápia, tehetségazonosítás) igényelhető a pedagógiai szakszolgálatban, a segítő szakemberek és az intézmény együttműködésével. Beilleszkedésük segítését intézményi pszichológus is támogathatja.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló oktatása integráltan, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű) tanulók személyi és tárgyi feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában vagy intenzív terápiás és oktatási céllal szervezett időszakos különnevelés keretében (pl. beszédfogyatékossággal társulva logopédiai osztályban, tagozaton vagy gyógypedagógiai intézményben) történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulásszervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;
- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;

- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (tanórán a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja. A tanulási folyamat követését szolgáló felméréseket, ellenőrző méréseket minden esetben a tanulást támogató, fejlesztő-segítő értékelésnek és visszajelzésnek kell követnie. Ezeknek az eszközöknek a kiegészítése a tanulói önértékeléssel, a társértékeléssel és a csoportos értékelési formákkal lehetővé teszi, hogy az értékelés a tanuló számára örömteli, élvezetes eseménnyé váljon, fejlesztve ezzel a reflektivitást és az érzelmi, szociális intelligenciát, valamint a pozitív énkép és önbecsülés fejlődését.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába került tanuló a megyei szintű pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleménye alapján indokolt esetben adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése és minősítése alól mentességben részesülhet, továbbá többlet felkészülési idő, segédeszköz-használat biztosítható számára.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal. Átfogó – bio-pszicho-szociális – szemléletet képvisel, melynek keretében korszerű tesztekkel és vizsgáló eljárásokkal történik meg a keresztmetszeti kép és az élettörténet feltérképezése, a diagnózis megállapítása és a támogatási, fejlesztési terv elkészítését megalapozó javaslat kialakítása. A specifikus tanulási zavar, valamint a figyelem- és magatartásszabályozás zavarának megállapítása sokrétű, differenciáldiagnosztikai irányultságú állapotfeltárást igényel, melynek során a komorbiditások/társuló zavarok, fogyatékosságok megállapítását is szem előtt kell tartani. Az ADHD és a magatartásszabályozás zavarai alá tartozó diagnózisok megállapítása pszichiátriai szakorvosi kompetencia, melyet a szakértői vizsgálat felhasznál az SNI státusz megállapításához vagy kizárásához. A szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget, támpontot nyújtani a pedagógusoknak, ha elkészítésük és értelmezésük valódi teammunkán alapul.

Habilitáció/rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére. Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulása időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrzésre kerül a további célkitűzések megtervezését megelőzően, melyről a pedagógusnak szintén tájékoztatást kell kapnia. A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt. A tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata a tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozás mellett.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába. Ennek érdekében a diagnózisalkotás fontos része a gyermekpszichiátriai vizsgálat (ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), szükség esetén kiegészítésként gyermekneurológiai, fül-orr-gégészeti, valamint gyermekszemészeti vizsgálat, továbbá az ezekhez kapcsolódó beavatkozások és rendszeres kontroll.

3. A MOZGÁSSZERVI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

A mozgásszervi fogyatékos tanuló

A mozgásszervi fogyatékosság (a továbbiakban: mozgáskorlátozottság) meghatározása a WHO (Egészségügyi Világszervezet) fogyatékossági értelmezésében bekövetkezett változások, az FNO (A funkcióképesség, fogyatékosság és egészség nemzetközi osztályozása) használata óta ma már erőteljesen funkcionális szemléletű. A pedagógiai szempontú definíciók összefüggésbe állíthatók a társadalmi részvétel korlátozottságának megszüntetésére irányuló folyamatokkal; a cél a hátránykompenzálás, a funkcióképesség kialakítása, a tevékenység akadályozottságának csökkentése, megszüntetése és a funkcionális felmérést követően az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti támogatás. Mozgáskorlátozottság esetén a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása a szervezet funkcionális képességeit, az egyén aktivitását maradandóan akadályozza; az egyén részére hátrányos helyzetet, korlátozott életvitelt okozhat. Gyógypedagógiai értelemben azokat a személyeket tartjuk mozgáskorlátozottaknak, akiknél a mozgásszervrendszer (tartó-: csont-, ízületrendszer és/vagy mozgató-: izom-, idegrendszer) veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara következtében olyan jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, amelynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés, és a szocializáció csak nehezített körülmények között lehetséges. A mozgáskorlátozott tanulók osztályozására még nem jött létre egységes és teljes rendszer. A mozgásszervi károsodás orvosi szempontú rendszerezése, a keletkezés ideje, a kóreredet, a klinikai képet meghatározó fő tünet jellege és súlyossága szerinti differenciálás egyféle rendszerezési lehetőség.

A mozgáskorlátozott tanulót az angolszász szakirodalom child/pupil/student with physical disability-ként nevezi meg, a német szakirodalom Kinder mit Förderbedarf im Bereich der körperlich-motorischen Entwicklung megnevezéssel illeti.

A pedagógiai és gyógypedagógiai szempontú csoportosításnál a fentieken túl figyelembe kell vennünk az életkort, az életkornak megfelelő tevékenykedés–cselekvőképesség csökkenésének mértékét, a meglévő motoros és kognitív képességek szintjét, továbbá a kommunikációt. Ennek megfelelően a gyógypedagógiai teendők irányultsága alapján öt, viszonylag homogén kategória különíthető el, melyek további alkategóriákra oszthatók:

- **Végtagredukciós fejlődési rendellenességek vagy szerzett végtaghiányok:** e kategóriába sorolható minden veleszületett vagy szerzett, teljes végtagra vagy végtagrészre vonatkozó hiány vagy többlet.
- **Petyhüdt bénulást okozó kórformák:** mely kategória tovább bontható *a) progrediáló (állapot rosszabbodásával járó) kórképek csoportjára*; különböző (izom, gerincvelő) eredetű izombetegségek, pl. dystrophia musculorum progressiva (DMP) vagy a spinalis izomatrophia (SMA); illetve *b) a nem progrediáló kórképek* csoportjára, pl. a különböző etiológiájú gerincvelő sérülések (veleszületett vagy szerzett) vagy a perifériás idegbénulások, járványos gyermekbénulás utáni állapot stb.
- **Korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek:** (cerebrális parézis, rövidítve: CP) különböző megnyilvánulási formái;
    a) *spasztikus* (fokozott izomtónussal járó) tünetcsoport, mely lehet hemiplégia (féloldali érintettség), diplégia (a két alsó végtag spasztikus bénulása a felső végtagok érintettségével) és tetraplégia (mind a négy végtag, a teljes test érintettségével);

b) *diszkinetikus (akaratlan túlmozgással járó) tünetcsoport*, mely lehet atetózis (a törzs és a végtagok koordinációs zavara) vagy disztónia (folyamatosan változó izomtónus);

c) *kisagyi tünetcsoport, az* ataxia (koordinációs és egyensúlyzavar);

d) *kevert formák.*

- **Ortopédiai és egyéb kórformák:** pl. arthrogryposis multiplex congenita (veleszületett ízületi merevség, mely az izmok gyengeségével jár), vagy osteogenesis imperfecta (a csontok rendellenes törékenységével járó betegség), vagy deformitások, különböző gerincbetegségek, dongaláb, egyéb mozgáskorlátozottsággal járó rendszerbetegségek stb.
- **Súlyos-halmozott sérülés:** jelen felosztásban a vezető tünet a mozgáskorlátozottság, mely mellé egyéb/más fogyatékosság (látás-, hallássérülés, beszédfogyatékosság vagy intellektuális képességzavar stb.) társulhat.

(A gyógytestnevelésre utalt tanulók nem minősülnek mozgásszervi fogyatékosság [mozgáskorlátozottság] okán sajátos nevelési igényű tanulóknak. Esetükben az Irányelv nem alkalmazható. Az ő gyógytestnevelés ellátásuk a pedagógiai szakszolgálatok által alkalmazott gyógytestnevelő szakemberek feladata, a tevékenységnek szakszolgálati protokollja van. – 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 28. §)

A mozgáskorlátozottság tényéből fakadó személyiségvonások, nevelési-oktatási sajátosságok

Mozgáskorlátozott tanulóknál átalakulhat a külvilágról való információfelvétel módja és lehetősége. A megismerő tevékenység észlelésen és önindította, aktív mozgáson alapul. A gondolkodási struktúra kialakulásának a gyermeki felfedező tevékenység az előfeltétele. A cselekvés a gondolkodás eredeti létformája. A cselekvés képességének alapja pedig a mozgás. A mozgás összetevőinek (térbeliség, időbeliség, dinamika, koordináció, impulzus) egyedi vagy halmozott sérülése esetén nem válik lehetővé vagy akadályozott lesz a cselekvéses ismeretszerzés, tapasztalás. Mozgáskorlátozott kisgyermekeknél a mozgásos tapasztalatszerzés akadályozott voltából eredően az ismeretszerzés minőségileg és mennyiségileg is eltérhet a tipikusan fejlődő társaik tapasztalataitól. Mindez megzavarhatja a mozgáskorlátozott tanuló környezetre való ráhatását, illetve nehezítheti a külvilágban lévő ok-okozati összefüggések megértését. Megváltozhatnak a környezethez való alkalmazkodás és aktív ráhatás lehetőségei és formái. Nehezített a környezet állandóan változó feltételeihez való alkalmazkodás.

Az érzékelés és az észlelés biztosítja a valóság közvetlen megismerését. A beszűkült mozgásképesség megakadályozhatja a differenciált észlelési teljesítmények felépítését, szerkezetét. A mozgáskorlátozott kisgyermekeknek a különböző érzékleti modalitások integrációjában kevesebb tapasztalatszerzésre van lehetősége, ezáltal átfogóan érintett lehet a percepció teljes spektruma. A korai agykárosodás utáni mozgás-rendellenességek esetén számolhatunk a propriocepció (belső érzékelés) zavarával, melynek következtében akadályozott a saját testen való tájékozódás, később a tér észlelése, a téri tájékozódás. A testrészek és a testhelyzet hibátlan észlelése és fogalmi ismerete nélkül akadályoztatott a cselekvéstervezés és -irányítás. Hiánya másodlagos percepciós problémákhoz vezethet. Az akadályozott helyváltoztatás és korlátozott kézhasználat miatt a taktilis érzékelés zavart lehet, emiatt a mozgáskorlátozott kisgyermek jóval kevesebb tapasztalatot szerez. Nehezítetté válhat minden olyan tevékenység, amihez a tárgyak tulajdonságait vesszük alapul (összehasonlítás, válogatás, relációk, sorba rendezés, mérés stb.).

Az egyes érzékszervek ingerbefogadó képességét is befolyásolja, ha a fej nem tudja elfoglalni a térben azt a stabil, ugyanakkor plasztikus helyzetét, ami biztosítaná, hogy a látási és hallási ingereket a gyermek a tér minden irányából könnyedén érzékelni tudja, hogy szabadon irányítsa vizuális vagy auditív figyelmét az érdeklődését felkeltő tárgyak, személyek irányába. Így a vizuális és akusztikus észlelés

zavarai cerebrális parézissel diagnosztizált tanulók esetében a fejkontroll hiánya, kóros együttmozgások (szinergizmusok), kóros reflextevékenység, vagy szemtekerezgés (nystagmus), kancsalság (strabismus) miatt konkrét látási és hallási fogyatékosság nélkül is befolyásolhatják a fixálást, az alakállandóságot, az alak-háttér észlelést, a differenciálást, a szerialitást. Mindezek pedig nehezítik a vizuo-motoros és az akusztiko-motoros teljesítményt, súlyos esetekben beszédészlelési, beszédmegértési problémákat eredményezhetnek, illetve jelentős mértékben befolyásolják az írás és az olvasás folyamatát.

A mnesztikus funkciók terén problémát jelenthet *a) a tartós figyelem kialakításának, fenntartásának nehézsége*: megváltozott organikus feltételek korlátozzák a mozgáskorlátozott gyermekek figyelemmegosztását, figyelemkoncentrációját; *b) a különböző jelrendszerek (kódok) használata*: a beérkező információk hiányos voltából adódóan a kódolás nem pontos, melynek következtében téves, hiányos összefüggések képződhetnek; *c) az emlékezeti teljesítmény csökkenése*: a munkamemória kapacitásának eltérése, a munkamemória és tartós memória gyengesége.

A felső végtag tartási és mozgási funkcióinak, illetve a kézfunkció érintettsége esetén számolhatunk a manipuláció és a grafomotoros készség éretlenségével. Akadályozott lehet a manipuláció, a tárgy- és eszközhasználat; a tárgyakért való nyúlás, azok megfogása, majd elengedése. Illetve módosulhat a ceruzafogás, a megfelelő írásnyomaték létrehozása, illetve a rajzolás és az írás során nehezített lehet a pontos alakformálás, méretezés.

A verbális és a nonverbális kommunikáció eltérő mértékű akadályozottsága áthatja az egész nevelési-oktatási folyamatot. A mozgáskorlátozottsághoz kapcsolódó beszédzavarokat két csoportra lehet osztani: a) a *beszédmegértési zavarokra,* melyek hátterében elsősorban percepciós, szenzoros zavarok, valamint a tárolás zavarai állnak, illetve b) a *beszédmotorium zavarára*, melynek hátterében a beszédszervek különböző eredetű sérülései vagy fejlődési rendellenességei, illetve a központi idegrendszer sérülése áll.

A mozgáskorlátozottság tényéből fakadóan számos *egészségügyi, szociális és emocionális* nehézséggel is találkozhatunk tanulóinknál. Jellemző lehet a fizikai és a szellemi teljesítőképesség fáradékonysága, a diszkomfortérzés megélése, a motiváció ingadozása, esetleg viselkedészavarok, önértékelési zavarok jelenhetnek meg. Eltérő lehet a tanulók egészségi állapota, előfordulnak belgyógyászati problémák, szükséges lehet a napi gyógyszerelés, valamint egyes diagnózisok esetében a légzés nehezítettségével is számolnunk kell, illetve megváltozhat az egészségügyi és mozgásállapot a műtéteket követően is.

A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása, képességeik tervszerű fejlesztése során az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, az individuális szükségletekhez igazodik mind a pedagógiai tevékenységek, mind a környezeti adaptációk tervezése, megvalósítása annak érdekében, hogy csökkentsük a tevékenység akadályozottságát, segítsük a funkcióképesség kialakulását, és ezáltal elősegítsük a szűkebb és tágabb környezetben való aktív részvételt.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus ellátása a különböző szakemberek együttműködésének, teammunkájának eredményeképpen valósulhat meg. Az inklúziót megvalósító iskolában tanító befogadó pedagógusok, a szomatopedagógus és más gyógypedagógusok (konduktív nevelés esetében a konduktív pedagógia kompetenciája szerinti konduktor), az ortopéd szakorvos, a gyermekneurológus, a gyermekgyógyász és egyéb szakemberek, illetve a család (a szülők és a tanuló) együttműködése, a közös célok kitűzése és a folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi habilitációs és rehabilitációs tevékenységnek.

Az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI-k) alapvető feladatuknak tekintik a sajátos nevelési igényű (mozgáskorlátozott) gyermekek és tanulók ellátását,

gondozását, nevelését és oktatását, emellett fontos feladatuk a szakmaközi együttműködések kialakítása. Ennek érdekében tevékenységükkel támogatják az együttnevelésben részt vevő intézményeket, pedagógusokat, a szülőket, a tanulókat és az egyéb szereplőket. Ennek keretén belül – az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori ellátáson túl – konzultációs lehetőséget biztosítanak, esetenként, átmeneti időre, eszközkölcsönzőn keresztül támogatják az infrastrukturális feltételek biztosítását is. Az EGYMI-k nyújtanak szakmai támogatást azoknak az együttnevelést segítő pedagógusoknak is, akik szervezetileg a mozgáskorlátozott gyermek, tanuló – közös vagy részben közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvodához vagy iskolához tartoznak.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülésspecifikus pedagógiai fejlesztő folyamata komplex, magában foglalja a nevelést, oktatást, mozgásfejlesztést, a kommunikáció fejlesztését, az eszközös megsegítést, az egészségügyi szükségletek ellátását és a gondozási feladatokat, valamint a személyiségfejlesztés együttes, egymást erősítő és kiegészítő alkalmazásait.

A tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a mozgáskorlátozott tanuló sajátosságaihoz való illesztését. Ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés-oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását. A mozgáskorlátozott tanulók számára is biztosítani kell az aktív tanulás lehetőségét. A személyes tanulási tér és az adaptált tanulási környezet kialakítása az esélyegyenlőség szempontjából létfontosságú. Lényeges, hogy az ismeretszerzés fő forrása a tapasztalás, a megismerési folyamat az egész személyiséget mozgósítja. Az aktív tanulás problémacentrikus, motiváló és kutatásalapú. Mindezek nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott tanuló önállóan is képes legyen felismerni az összefüggéseket és a kölcsönhatásokat, melynek során fejlődik problémamegoldó gondolkodása, és alkalmazásképes tudást szerezhet.

A mozgáskorlátozott tanuló részt vesz a kooperatív tanulásban, projektmunkában, aktív tagja a témahétnek. A humanista értékrend prioritásának elve alapján fontos a tanulók megtanítása önmaguk és társaik elfogadására, megismerésére, megértésére.

Az önállóságra nevelés elvét mindig szem előtt tartva, az iskolában – a mozgáskorlátozott tanulók életkorának és mozgásállapotának megfelelően – biztosítani kell pszichés, egészségügyi és fizikai szempontból a biztonságot és állandóságot, olyan szeretetteljes és motiváló légkör kialakításával, amely magában foglalja:

- a fizikai környezetet, amely egyrészt akadálymentes, másrészt valamennyi tanuló számára biztosítja az egészséges, balesetmentes környezeti feltételeket;
- a személyre szabott segédeszközöket és segítő technológiákat; az oktatáshoz szükséges speciális eszközöket (pl. megfelelő méretű dönthető asztallap, állítható magasságú biztonságos szék, írást-olvasást, kommunikációt támogató eszközök, adaptált matematikai eszközök stb.) és az önálló életvitelhez, mindennapos tevékenységekhez szükséges segítő technológiákat és azok használatát;
- a befogadó, elfogadó, kölcsönös alkalmazkodást kívánó, a tágabb környezetre is hatással bíró személyi környezetet (inkluzív oktatásnál a tanulótársak, azok szülei, az iskola dolgozói részére a befogadást segítő ismeretek átadása);
- szükség szerint és indokolt esetben – amennyiben a mozgásos akadályozottság a tevékeny és eredményes részvételt súlyosan akadályozza – a személyi segítő jelenlétét.

Az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti pedagógiai fejlesztő folyamat olyan felkészülést, sajátos módszertani tudást kíván a pedagógusoktól, a gyógypedagógustól és a pedagógiai munkát segítő személyektől, amely biztosíthatja a komplex, minden sérült funkciót korrigáló-kompenzáló hatásokat, és lehetővé teszi a tanulók eredményes fejlődését. Mindez az együttnevelésben részt vevő szereplők hatékony együttműködésével valósulhat meg. Kiemelt szerepe van az inklúziót megvalósító iskolában tanító pedagógusok és a szomatopedagógus közösen tervezett tanulási-tanítási programjának, a közös tanításnak, valamint az e tevékenységet követő közös értékelésnek.

A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának céljai, kiemelt feladatai

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és oktatási célok az irányadók, de számukra a nevelési-oktatási folyamat kiemelt célja az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanulók felkészültté váljanak az életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő önálló döntéshozatalra, képessé váljanak az önrendelkező életvitelre. Ismerjék meg a mozgáskorlátozottságukból eredő egészségügyi és rehabilitációs teendőket, lehetőségeket, sajátos helyzetükből adódó jogaikat, hogy mindezek elősegítsék társadalmi beilleszkedésüket. Fontos, hogy a megfelelő életminőség megalapozása érdekében fejlődjön ki a megszerzett tudás és képességek birtokában a testi, lelki, pszichikai jóllét és annak kialakítására irányuló igényesség.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és nevelési célokat, valamint azok megvalósítását a tanulók életkori sajátosságai és a mozgáskárosodásból adódó egyéni eltérések egymással kölcsönhatásban befolyásolják.

Testi és lelki egészségre nevelés

A testi és lelki egészségre nevelés során törekedni kell arra, hogy a tanulók életkoruk és személyiségük függvényében minél inkább megismerjék mozgáskorlátozottságuk okát és annak következményeit, elsajátítsák az állapottal járó napi teendőket, és alkalmazzák az azzal kapcsolatos higiénés szabályokat. Az önállóság akkor valósítható meg, ha ismerik a számukra javasolt és nem javasolt mozgásformákat, azoknak a gyógyászati és rehabilitációs eszközöknek a használatát, amelyek segítségükre vannak a mindennapos tevékenységeikben, továbbá tisztában vannak ezeknek az eszközöknek a karbantartásához szükséges napi teendőkkel. A tanulókban ki kell alakítani, hogyan viszonyuljanak mozgásállapotukhoz. Fontos, hogy megismerjék saját értékeiket, hogy életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, képessé váljanak a környezet és a munkaerőpiac elvárásainak megfelelő magatartásformákra, értékrend kialakítására, amelyek a társadalmi beilleszkedés alapját biztosíthatják. A tanulókat ösztönözni kell arra, hogy legyen igényük a helyes táplálkozásra, elő kell segíteni, hogy mozgáskorlátozottságuk ellenére kialakuljon a fizikai aktivitásra, a szabadidő aktív eltöltésére kész, az egészséges életmód kialakításához szükséges magatartás és szokásrendszer, a sportolás iránti igény. Legyenek képesek lelki egyensúlyuk megóvására, társas viselkedésük szabályozására, a konfliktusok kezelésére!

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során kiemelt feladat a tanulók helyes, reális énképének, illetve önértékelésének kialakítása. Elő kell segíteni a tanulók kedvező szellemi fejlődését, készségeik optimális alakulását, tudásuk és kompetenciáik kifejezésre jutását és valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését. A reális önismeret kialakítása segítséget nyújthat a mozgáskorlátozott tanuló továbbtanulására, pályaorientációjára vonatkozóan, és így biztos alapot nyújthat a későbbi önálló életvezetéshez. Hozzá kell segíteni a mozgáskorlátozott tanulókat ahhoz, hogy képessé váljanak érzelmeik hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének, az empátiának a

fejlődésére, valamint a kölcsönös elfogadásra. A megalapozott önismeret hozzájárul a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A közösség részévé válás, a közösségbe való beilleszkedés az egyén szocializációjának része. Ennek a folyamatnak az eredményeként válik a tanuló, a fiatal az iskolai közösség – később a társadalom – teljes jogú tagjává. A nevelés-oktatás során az érték- és kultúraközvetítés folyamatában fejlődnek a mozgáskorlátozott tanuló társas kapcsolatai, közösségi szerepvállalásai, másokért való felelősségvállalása, eközben alakulnak és erősödnek meg a társadalmilag is fontos magatartásformái. Kiemelt fejlesztési cél a segítségnyújtásra való ösztönzés, az egyének vagy csoportok értékeinek felismerése, azok elfogadása, egymás kölcsönös tiszteletének kialakítása.

Médiatudatosságra nevelés

A mozgáskorlátozott tanulóknak egyes diagnózisokból, mozgásállapotokból fakadóan gondot okozhat a verbális és/vagy nonverbális kommunikáció, valamint a szóbeli információk feldolgozása, érzékelése, megértése és alkalmazása. Hátrányaikat az információszerzésben és -adásban pótolhatja az elektronikus eszközök, a média használata. A tágabb értelemben vett kommunikáció a mozgáskorlátozott tanulók számára a társadalmi integráció előkészítését, az önrendelkezés, önállóság kialakítását, a társadalmi szerepek gyakorlásának lehetőségét szolgálja. Az infokommunikációs eszközök alkalmazásával a tanuló eredményes és sikeres lehet, életminősége javulhat. A mozgáskorlátozottság gyakori velejárója a beszélt és írott nyelv zavara, így a nevelés-oktatás során kiemelt feladat a beszéd- és kommunikációfejlesztés. *Cerebrális parézis* (korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenesség) esetén előfordul a tanulók kommunikációs akadályozottsága, mely lehet a) *dysarthria:* a beszéd olyan zavara, melyet a beszédfolyamatban szerepet játszó agyi központok, idegpályák, valamint (agy)idegmagvak károsodása okoz, és a beszéd kivitelezésében artikulációs és fonációs zavart eredményez, ennek következtében a beszéd nehezen érthetővé válik; valamint lehet b) *anarthria:* mely teljes beszédképtelenséget jelent. Ezekben az esetekben alternatív és augmentatív kommunikációs eszközök használatával pótoljuk az élő beszédet, de a nevelés-oktatás folyamatában mindvégig fontos szerepe van a logopédiai fejlesztésnek és a hangzó beszéd kialakítására való törekvésnek. A beszéd útján nehezen kommunikáló tanuló számára sokszor a kapcsolatépítés és -tartás egyetlen csatornája az alternatív és augmentatív kommunikációs technológiák használata, mely megvalósulhat infokommunikációs eszközök használatával és egyéb asszisztív (támogatott) technológiák alkalmazásával. Az alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integráció, az önkifejezés, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

További nehézséget jelenthet, ha a megváltozott felső végtagi funkciók – ideértve a megváltozott kézfunkciókat – miatt a mozgáskorlátozott tanuló kézírása olvashatatlan, vagy ceruzafogása nem alkalmas írásra. Ezeknél a tanulóknál szükséges bevezetni a technikai eszközökkel támogatott írásbeli kommunikáció kialakítását (infokommunikációs eszközök segítségével való írást pl. tableten, laptopon, asztali számítógépen), a továbbiakban segítő technológiákkal való írást. A mozgáskorlátozott tanulókat az egész nevelési-oktatási folyamat során ösztönözni kell arra, hogy a számukra kialakított kommunikációt segítő technológiát és az élő beszédet változatos helyzetekben használják; tanórákon és tanórán kívüli tevékenységekben, társas interakciókban, szűkebb és tágabb környezetükben.

A mozgáskorlátozott tanulók iskolai tevékenységei közül sem hiányozhatnak az infokommunikációs eszközök, melyeket szükséges lehet egyes esetekben adaptálni, az egyéni szükségletekhez igazítani. A médiatudatosságra nevelés a mozgáskorlátozott tanulók esetében a tapasztalatszerzés hiányosságai miatt hangsúlyosabb az átlagosnál. Kiemelten kell kezelni a valódi értékek bemutatását, a veszélyforrásokra való tudatos figyelemfelhívást.

A tanulás tanítása, pályaorientáció

A mozgáskorlátozott tanulóknál fokozott figyelmet kell fordítani a tanulás összetevőinek tanítására, az egyénre szabott tanulás módszereinek (típusának, csatornájának) megválasztására, ezzel elősegítve az önálló tanulás képességének kialakulását. Legfőbb cél a tanulók tanulásának módszertani segítése, a hatékony tanulási stratégia megválasztása, a helyes időbeosztás kialakítása, a célszerű rögzítési módszerek, valamint az önművelés igényének kialakítása, ami az élethosszig tartó tanulás alapja. A tanulók előzetes tapasztalatszerzésére a mozgáskorlátozottság miatt nem minden esetben kerül sor, ezért előzetes tudásuk is hiányos lehet. Esetenként a mozgásos tapasztalatszerzés is akadályozott. Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy gyakran a részképességek zavarai vagy hiányosságai is nehezítik a tanulás folyamatát. A tapasztalati alapozás lehetőségeinek megteremtésével, életszerű tartalommal, a kíváncsiság, érdeklődés és megoldási késztetés felkeltésével és megtartásával stabil motiváció érhető el az egyéni tanulási formák kialakulásához.

Mozgáskorlátozott tanulók esetében a sikeres pályaorientáció nagyban függ a tanuló mozgásszervi diagnózisától – annak végleges, javuló vagy romló voltától –, a mozgásállapot súlyosságától és klinikai tüneteitől, az akadályozottság mértékétől és formájától, valamint a pszichés funkciók működésétől. A reális pályakép kialakítása rendkívül átgondolt és alapos előkészítő munkát kíván. A pályairányultsághoz nélkülözhetetlen képességek kialakításakor szükség lehet sajátos elő- és felkészítésre, azon képességek kialakítására, amelyek a saját adottságok felméréséhez és elfogadásához vezetnek. Ezt az elő- és felkészítést a mozgáskorlátozott tanuló elképzeléseivel és lehetőségeivel kell összhangba hozni. A pályaalkalmasság vizsgálatakor indokolt lehet speciális szempontok figyelembevétele is.

A nemzeti öntudat, hazafias nevelés mozgáskorlátozott tanulóknál megvalósítandó tanulási és nevelési céljai megegyeznek a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal.

4. AZ AUTIZMUS SPEKTRUMZAVARRAL KÜZDŐ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok (a szövegben az autizmus kifejezés mindig a teljes spektrumra utal) az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésformák fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő elkezdeni a fejlesztést.

Az autizmus spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossággal) együtt járva. A fejlődési zavar átlagos vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülésspecifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

A halmozottan sérült autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Gyakori társuló állapotok:

a) intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékosság) mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar;

b) beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékosság;

c) ADHD (figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar);

d) epilepszia;

e) alvási és étkezési nehézségek, zavarok;

f) egyes pszichiátriai zavarok (pl. szorongás, depresszió);

g) viselkedésproblémák (pl. agresszió, önbántalmazás, súlyos passzivitás).

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell hangolni a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmusspecifikus pedagógiai módszereket.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

a) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.

b) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömöt.

c) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukció mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.

d) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.

e) Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.

f) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.

g) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.

h) A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódástól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

a) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.

b) Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.

c) Jó mechanikus memória.

d) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.

e) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

a) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalitásban).

b) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.

c) Az utánzási képesség hiányosságai.

d) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.

e) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.

f) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.

g) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.

h) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.

i) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.

j) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).

k) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.

l) A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.

m) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékossága.

n) Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.

o) A valóság téves értelmezése, felfogása.

p) Realitás és fantázia összetévesztése.

q) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.

r) Szó szerinti értelmezés.

s) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.

t) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.

u) Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.

v) Félelmek, fóbiák, szorongás.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

a) Az autizmusspecifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.

b) Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedéses-oktatási és kognitív-viselkedéses megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedéses megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedéses megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A

viselkedéses megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedéses megközelítés viselkedéses tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedéses tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedések megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedéses megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.

c) A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.

d) A tanuló sérülésspecifikus támogatása a habilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.

e) Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.

f) Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet kiegészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).

g) Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékozottnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.

h) A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.

i) Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségben való részvételről. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.

j) A nem vagy alig beszélő tanulók esetében biztosítani kell az egyénre szabott augmentatív-alternatív kommunikációs rendszer használatát. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív

kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integráció, az önkifejezés, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

k) A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.

l) A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhasználat valódi élethelyzetben, menetrend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).

m) A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.

n) A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.

o) Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.

p) A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.

q) A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.

r) A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapozó funkció fejlesztését be kell illesztenünk ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:

   - az ön- (esetleg köz-)veszélyes viselkedések kezelése,
   - a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
   - a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
   - az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

a) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil,

valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.

b) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.

c) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.

d) A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.

e) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).

f) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

5. AZ ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYELVEI

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai értelemben a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a tartósan kedvezőtlen környezeti hatások miatt a neurológiai érés lelassulása folytán tartós, átfogó tanulási problémákat mutatnak.

Az enyhe értelmi fogyatékosság (enyhe intellektuális képességzavar) diagnosztizálása orvosi, gyógypedagógiai és pszichológiai feladat. Pszichodiagnosztikai vizsgálatokkal megállapítható a kognitív funkciók lassúbb/eltérő fejlődése, valamint az adaptív funkciók érintettsége. Az enyhe értelmi fogyatékos személyek fejlődése igen változatos attól függően, hogy milyen egyéb érzékszervi, motorikus, beszédfejlődési, viselkedési stb. rendellenességeket mutatnak, amelyek vagy oksági összefüggésben állnak az értelmi fogyatékossággal, vagy egyéb hatásokra alakulnak ki.

Az enyhe értelmi fogyatékosság sok esetben először iskolai tanulási helyzetekben jelentkezik, összefüggésben az alapképességek eltérő, lelassult fejlődésével. Így a tanulási sajátosságok szinte valamennyi tantárgyban generalizáltan, átfogóan és tartósan jelentkeznek. Különösen jellemző a kognitív funkciók, valamint a beszéd lassúbb fejlődése; a diszpraxiás (helytelen vagy kialakulatlan testséma, koordinálatlan mozgás eszközhasználatban) tünetek megjelenése; a figyelem-összpontosítás, a téri tájékozódás és a finommotorika nehézségei; a lassú feladatvégzés; a gyakori hibázás; az érdeklődés hiánya a kultúrtechnikák elsajátításával kapcsolatban és a viselkedési problémákban megmutatkozó szociális tanulás nehézségei. Ezek egyénenként változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg; a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát mutatják, és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét. Mindezek következményei a középiskolás fiatal tanulási teljesítményében is megjelennek, ezért a nevelés-oktatás során még ekkor is figyelemmel kell lenni rájuk. Az enyhe értelmi fogyatékos emberek döntő többsége minimális támogatással képessé válik az önálló életvezetésre.

Már iskoláskor előtt tapasztalhatunk egyértelmű, fogalmi területen mutatkozó eltérést. Az iskoláskorú gyerekeknek nehézségeik vannak a kultúrtechnikák (pl. olvasás, írás, számolás, órahasználat, pénzhasználat) elsajátításában. Az absztrakt gondolkodás és a tervezés akadályozott, a gondolkodás inkább konkrét. Ez a konkrét (tárgyhoz kötött vagy képi szintű) gondolkodásmód befolyással van a feladatok megértésére az elsajátítás folyamatában és a visszacsatolás fázisában egyaránt. A szociális dimenzióban azt tapasztaljuk, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kommunikációja, beszéde és az általuk használt nyelv konkrétabb és éretlenebb, mint a hasonló életkorú társaiké. A gyermeknek nehézségei lehetnek a szociális jelzések megértésével, a játékszabályok betartásával, a barátságok kialakításával és fenntartásával. Az érzelem- és viselkedésszabályozás is nehezített. A praktikus dimenzióban, az öngondoskodásban az általános iskolás korú tanulók életkoruknak megfelelően funkcionálhatnak. Serdülőkorban segítséget igényelnek a komplexebb mindennapos tevékenységekhez, mint pl. bevásárlás, főzés, pénzügyek.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a minél korábban megkezdett, hosszantartó, rendszeres és intenzív gyógypedagógiai fejlesztés és terápia, a tanulási képesség szintjéhez igazodó tanulási módszerek folyamatos alkalmazása, a tanulási motiváció megfelelő fejlesztése, valamint a stigmatizációs hatások (eredménytelenség a tanulásban, kisebbrendűségi érzés kialakulása, csúfolódás stb.) megelőzése/kompenzálása a fő feladat. A tanulási képesség fejlesztéséhez a pedagógiai, gyógypedagógiai eszközök alkalmazása mellett szükséges a környezeti, szociális feltételek javítása is.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek/tanulók képességszintje a megközelítően azonos életkorú tanulócsoportokban sem homogén.

Az enyhe értelmi fogyatékossághoz sok esetben társul más fogyatékossági típus is:

- hallássérülés,
- látássérülés,
- mozgáskorlátozottság,
- autizmus spektrumzavar.

Mindezek befolyásolják az ellátási szükségletet, a taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előrejelzéseket.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési-oktatási szempontú jellemzői

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja gyógypedagógiai intézmény, iskolai osztály és/vagy a többi tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos iskolai osztályban együttnevelést biztosító befogadó iskola. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető (amennyiben nincs az intézménynek saját státuszban lévő gyógypedagógusa):

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményekben (EGYMI) működő utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatoktól;
- pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől; valamint
- pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési folyamatát meghatározó irányelvek és szempontok:

- tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon vagy (korábban) oligofrénpedagógia szakon végzett gyógypedagógus vesz részt a nevelési-oktatási és/vagy fejlesztési folyamatban, valamint szükségszerűen más szakirányon végzett gyógypedagógus és/vagy egyéb szakember (pszichológus, orvos, szociálpedagógus stb.);
- a tanórák mellett az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kötelezően részt vesznek az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozáson, amelynek célja a pszichikus funkciók fejlesztése a tanulók egyéni szükségleteinek megfelelően;
- a gyógypedagógus a partnerekkel együtt (tanuló, pedagógus, szülők stb.) egyéni fejlesztési tervet állít össze, amely konkrét, mérhető és rövid idő alatt elérhető célokra bontja le a távlati fejlesztési célokat;
- elengedhetetlen az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása, az elért eredmények összehasonlítása a kiinduló állapottal, a pedagógiai diagnosztika eszközeivel pontos és mérhető információk gyűjtése, ezek alapján az egyéni fejlesztési terv módosítása;
- a tanuló általános fejlettségi állapotának, tanulási képességeinek leginkább megfelelő tanulási tempó és absztrakciós szint biztosítása, amely tanulási területenként/tantárgyanként eltérő lehet;
- a fogalmak lassú érlelése, a sokrétű és intenzív tapasztalatszerzés, az elvonatkoztatás lépéseinek szemléltetésén alapuló folyamat a fogalmak fokozatos „bővítését” teszi lehetővé;

- a megtanultak számbavétele, rendezése és kérdések/problémák segítségével a még nem ismert válaszok keresése. A saját élmények, korábbi tapasztalatok/tudás összekapcsolása a megtanulandó fogalmakkal, cselekvésekkel;
- a gondolkodás rigiditása miatt a kérdések egyszerűsítése, a feladatelemek kis lépésekre bontása vagy analógiák alkalmazása hozzájárul a tanulóban már meglévő tudáselemek megerősítéséhez, a továbblépéshez;
- fontos a különböző képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolása, a tanuló érdeklődésének és motiváltságának elősegítése (pl. feladatok választhatósága, több megoldási lehetőség keresése, az önálló tanuláshoz szükséges technikák elemeinek fokozatos elsajátítása, a metakognitív folyamatok állandó megerősítése, az egyéni tanulási utak feltárása);
- fontos a tanulásra rendelkezésre álló idő változatos strukturálása, az időtartamok rugalmas változtatása, a legkedvezőbb csoportméret kiválasztása;
- az elsajátítás folyamatában alkalmazott eszköztár (pl. számológép, szótár, IKT-eszköz, gondolattérkép stb.) alkalmazásának tanítása, majd felhasználásának lehetősége a tanuló számára a pedagógiai folyamat minden szakaszában;
- megfelelő tanulási környezet kialakítása (térelrendezés, berendezés, változtathatóság stb.).

A tanuló fejlődését támogató feltételek:

- megfelelő osztálylétszám;
- az aktív tanulás biztosítása;
- a szükségleteknek megfelelő tanulásszervezési mód kiválasztása;
- a személyre szabott tanulás lehetősége;
- differenciálás alkalmazása;
- együttnevelés során a kéttanáros modell alkalmazása és/vagy a pedagógus-gyógypedagógus szoros együttműködése, rendszeres konzultációja;
- fejlesztő értékelés (tanulást támogató értékelés) alkalmazása.

Összességében véve a cél az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kompetenciafejlesztése a következő területeken: kommunikációs képességek, kognitív képességek, orientációs képességek, kreatív képességek, motoros képességek és szociális képességek.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók mind a gyógypedagógiai, mind az együttnevelési folyamatban a kötelező tanórákon kívül részt vesznek egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásokon.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás során a probléma jellegéhez legadekvátabb eljárások, módszerek és technikák használatával alakítják a gyermek képességeinek fejlődését, egyidejűleg biztosítva az ahhoz szükséges feltételeket. A fejlesztési célok közé tartozik az akadályozott fejlődésből eredő hátrányok csökkentése, hogy a tanuló ismeretszerzési-tanulási folyamatban való részvétele aktív és eredményes legyen, és a lehető legkevesebb nehézséget tapasztalja a folyamat során. A foglalkozás célja a hiányzó, sérült pszichikus funkciók kialakítása, magasabb szintre emelése, az esetleges rosszul szerveződött struktúrák megváltoztatása, de a kiemelkedő képességek fejlesztése szintén a fejlesztő munka hangsúlyos tartalmi eleme.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás segít a tananyag és a fejlesztési követelmények differenciálásában, a képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolásában, az egyéni tanulási technika kialakításában, a haladási tempó és a motiváció egyéni biztosításában, a fejlődés és a fejlődést tükröző értékelés megállapításában.

A foglalkozás eredményességét növeli, ha minél rendszeresebben – terápia során akár naponta – egyénre szabottan valósul meg, a fejlődés üteméhez illeszkedik, illetve a habilitáció teljes ideje alatt folyamatos a szakember támogatása.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása az egyéni fejlesztési terv (EFT) alapján történik, amelyet a gyógypedagógus készít el, együttműködve a partnerekkel. Az EFT a szakértői véleményre, illetve a gyógypedagógus által készített pedagógiai diagnózisra alapulva készül.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a reálisan megfogalmazott rövid és középtávú célokat, ezek elérésének lépéseit, a tervezett eszközöket, valamint a fejlesztés lehetséges helyszíneit. Funkciója a segítségnyújtás tervezése, koordinálása és ellenőrzése. Az együttműködő partnerek előre meghatározott időnként – például havonta, háromhavonta – ellenőrzik, értékelik a végrehajtás eredményességét, az akadályozó tényezőket, és új fejlesztési célokat tűznek ki. A fejlesztendő területek mellett figyelni kell a tanuló erősségeire is, és ezeket a kiemelkedő képességeket is be kell építeni a tervbe, illetve a foglalkozásokba. Az EFT segít, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló életét támogató különböző szakemberek összehangolják tevékenységüket, tudásukat; tapasztalatuk mindenki számára hozzáférhetővé és hasznosíthatóvá váljon.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások megvalósulása lehet osztálytermen belül és kívül is, egyéni vagy kiscsoportos formában. Mindehhez szükséges az együttnevelést megvalósító iskola pedagógusai és a tanulás támogatását megvalósító fejlesztő pedagógusok, gyógypedagógusok és a pedagógiai munkát segítő más szakemberek közötti együttműködés. Ez az együttműködés a pedagógusok kötelező tanórával le nem kötött órakerete terhére tervezhető, s a konzultációkkal alátámasztott pedagógiai tevékenységként valósulhat meg.

A kéttanáros modell során egy többségi pedagógus és egy gyógypedagógus dolgozik együtt azért, hogy közösen irányítsanak egy heterogén összetételű osztályt. Ahhoz, hogy ez sikeresen megvalósuljon, közösen kell tervezniük, közösen kell tanítaniuk, és ezt követően közösen is kell értékelniük. A megfelelő együttműködéshez a következő feltételek szükségesek:

- egyértelmű és nyílt kommunikáció;
- az osztályterem és az eszközök közös használata;
- a tantermi folyamatok közös tervezése;
- a tanórák közös megtartása;
- az osztály vezetését, szervezését segítő szabályok;
- közös értékelési normák.

6. A HALLÁSI FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVEI

A hallási fogyatékos (továbbiakban: hallássérült) tanuló

Hallássérülésnek nevezzük a hallószerv valamely részének veleszületett vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek az éptől eltérő hallásteljesítmény lesz a következménye.

A hallássérülés gyűjtőfogalom. Hallássérült személyek a nagyothallók, a siketek és a cochleáris implantátumot (továbbiakban: CI) viselők. A cochleáris implantátum a belső fülbe ültetett hallásjavító eszköz. A hallássérült tanulónál – a hallás hiánya vagy csökkenése miatt – a szokásostól eltérhet a nyelvi kommunikáció (beszédértés, szövegértő olvasás, szókincs, nyelvi szerkezetek értése és használata, hangzó beszéd stb.) fejlettsége, ennek következtében a megismerő tevékenység és a teljes személyiség fejlődése is megváltozhat. A tanuló nyelvi kommunikációja intenzív fejlesztést igényel, mert ennek szintje nem feltétlenül korrelál életkorával, hallásállapotával.

a) A siket tanulónál súlyos fokú hallásveszteség áll fenn (a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 90 dB-nél nagyobb). Ennek következménye a hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a nyelvi kommunikáció általános akadályozottsága. A hallásveszteség mértékétől, felfedezésének, segédeszközzel való ellátásának idejétől, a környezeti hatásoktól és a szociokulturális háttértől függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése.

b) A nagyothalló tanulónál (enyhe nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 30–45 dB közötti; közepes nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 46–65 dB közötti; súlyos nagyothallásnál a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 66–90 dB közötti) a hallás csökkenése akadályozottságot jelenthet a hangzó beszéd elsajátításában és értésében. Ennek mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjedhet.

c) A hallásukat műtéti úton helyreállított (pl. cochleáris implantált) hallássérült tanulóknál – az egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép beszédhallás mérhető. Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ intelligenciájuktól, illetve az esetleges pszichés fejlődési zavaruktól, valamint attól, hogy a gyermek milyen életkorú volt a műtét elvégzésekor. A nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását a hallásjavító műtét előtti és utáni (gyógy)pedagógiai habilitációs és rehabilitációs, valamint az azzal párhuzamos pedoaudiológiai gondozás és az aktív szülői megsegítés eredményezi. A fejlesztés stratégiájának alapja döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazása. A beszédértés, a hangzó beszéd fejlődése hasonlóságot mutat az ép hallású gyermekek beszédfejlődésével. A fejlesztés eredményes színtere a halló környezetben van szurdopedagógus jelenlétével, ugyanakkor az integrációra csak alapos pedagógiai diagnózis után kerülhet sor. Az érintett tanuló teljesítményét a befogadó intézmény szakmai felkészültsége, nyitottsága, a szülők együttműködő készsége, valamint a gyermek kognitív és pszichés jellemzői és az esetleges beszéd- és nyelvelsajátítási zavar (diszfázia) befolyásolja.

d) A hallássérültek „diszfázia típusú” társuló tanulási zavara a halmozott fogyatékosság egy speciális változata. Összetett tüneti képe súlyosabb fokú nyelvi és beszédfejlődési akadályozottságban, diszpraxiás és szenzomotoros integrációs zavarra utaló pszichomotoros jellemzőkben nyilvánul meg. A specifikus nyelvi zavar, valamint a kísérő pszichomotoros

tünetek változatos formában, sajátos összetételben jelennek meg a hallási fogyatékosság enyhébb vagy súlyosabb mértéke mellett.

A hallássérült tanulók populációjának napjainkra jellemző változása komoly gondot okoz a szakterületi intézmények gyógypedagógusainak, mivel a diszfázia (esetünkben a hallássérüléshez társuló neurogén eredetű nyelvi zavar) korábban nem alkalmazott módszertani eljárásokat és óraszervezési technikákat igényel. Javasolt a speciális módszertani és óraszervezési technikák alkalmazása.

Más esetben a halmozottan fogyatékos hallássérült (siket, nagyothalló) tanulók hallásveszteségéhez mozgáskorlátozottság, látás-, értelmi fogyatékosság, tanulási vagy a fejlődés más zavarai társulhatnak. A halmozottan fogyatékos hallássérült tanulók nevelhetősége, oktathatósága a fentiek következtében súlyosan nehezített. Javasolt az óvodában és az alapozó szakaszban a fokozott egyéni és kiscsoportos fejlesztés, a gyógypedagógiai asszisztens vagy a kéttanáros modell alkalmazása.

e) A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók személyisége az előző csoportokhoz viszonyítva még sérülékenyebb; nehezen dolgozhatják fel a hallás elvesztésével fellépő állapotváltozást, vagyis: a nehezített kommunikációt, a környezettel való kapcsolatuk beszűkülését. Ebben az esetben fokozott segítséget igényelnek a kompenzációs csatornák kialakításához.

A hallássérült tanulók fejlesztésének alapelvei

A hallássérült gyermekek, tanulók speciális oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja hallássérültek speciális gyógypedagógiai intézménye, többségi általános iskola, vagy más, speciális szolgáltatást nyújtani tudó intézmény. Ebben az esetben a speciális, szakspecifikus ellátást a hallássérült gyermekek és tanulók megsegítésekor a hallássérültek pedagógiája szakirányon végzett gyógypedagógus (szurdopedagógus) látja el. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető:

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményektől (EGYMI);
- a pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől;
- a pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől;
- az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől.

A hallássérült tanuló fejlesztési lehetőségeit személyiségjegyei, intellektusa mellett döntően befolyásolja a hallássérülés bekövetkeztének, felismerésének időpontja, kóroka, mértéke, segédeszközzel való ellátásának, a fejlesztés megkezdésének ideje. A hallássérült gyermekek fejlesztése az általános pedagógiai tevékenységen kívül egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások, eljárások folyamatában valósul meg. A komplex ellátás a korai fejlesztésre és óvodai nevelésre építkezve, döntően a szurdopedagógiában használatos módszerek alkalmazásával, megfelelő audiológiai ellátással, a jól beállított hallókészülékek és hatékony hangátviteli technikák használatával és/vagy a legkorszerűbb műtéti technika alkalmazásával beépített cochleáris implantátumokkal történik.

A felsoroltak együttesen határozzák meg a hallássérült tanuló eredményes nevelhetőségét, oktathatóságát. A rendszeresen végzett mérési, speciális pedagógiai vizsgálati, megfigyelési, tapasztalati eredmények figyelembevétele, valamint az audiológus szakorvossal történő folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi habilitációs és rehabilitációs tevékenységnek. A szakszerű pedagógiai munka végzéséhez mindezen ismeretek, valamint elemi

technikai tudnivalók (hallókészülék stb. kezelésében tájékozottság) szükségesek a sajátos nevelési igényű gyermekeket nevelő-oktató pedagógus számára.

A hallássérült tanulók többségi iskolában történő együttnevelése

A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi iskolában történő együttnevelés a szülő/gyógypedagógus/pedagógus közös döntését igényli az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével. Az együttnevelés nem lehet formális, a befogadó iskolának szükséges változtatásokat végrehajtani a valódi befogadás érdekében, így pl. a módszer- és eszközrendszerben (differenciálás, egyéni képességek figyelembevétele stb.), az óraszervezésben, a teljes tantestület szemléletváltozásában. A gyógypedagógus partner a megoldásokban. Az iskola akkor válik valódi befogadóvá (inkluzív iskola), amennyiben a tanítási programok, a pedagógiai szemlélet és felkészültség, a szervezés, a tárgyi és személyi feltételek igazodnak a gyermek speciális szükségleteihez.

A hallássérült gyermekek együttnevelése halló társaikkal többféle formában lehetséges:

- egyéni teljes integráció, amelyben a gyermek az oktatás teljes időtartamában a befogadó csoportban van;
- csoportos teljes integráció, amelyben a hallássérült csoport a befogadó iskola azonos osztályfokán tanul; esetenként a két pedagógus (többségi és gyógypedagógus) közösen vezeti az órákat;
- részleges integráció, amikor a tanuló a tanórák egy részén vesz részt a többi tanulóval együtt, a többi időt gyógypedagógussal, csoportban tölti.

Az integrált nevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

- Az adott tantestület pozitív hozzáállása, bevonódása és toleranciája fontos tényező.
- Az adott iskola pedagógiai programjának, illetve tantervének elkészítésekor figyelembe kell venni a hallássérült gyermek speciális fejlesztési igényeit a tananyag, a követelmény, az értékelési mód és a speciális módszertan tekintetében.
- Külön gondot kell fordítani arra, hogy a tanuló minden segítséget megkapjon hallássérüléséből, gyengébb nyelvi kommunikációs kompetenciájából, fogalmi gondolkodásából eredő hátrányának és ezzel összefüggő esetleges tanulási nehézségének leküzdéséhez.
- A többségi pedagógusnak az értékelésnél figyelembe kell vennie a hallássérülés következményeként fellépő kommunikációs nehézségeket, a szókincs esetleges elmaradását, a szóbeli, írásbeli kifejezőkészség gyengébb voltát, az abban előforduló grammatikai hibákat és kiejtési problémákat.
- Ne legyen az értékelés része olyan követelmény, mely a tanuló sérüléséből következően nem teljesíthető halló társaival azonos szinten vagy módon (hosszú memoriter, hangsúlyos, ritmusos versmondás, tollbamondás stb.). Az értékelésnél az egyéni fejlesztési terv követelményeit figyelembe kell venni.

Az együttműködés során a befogadó pedagógusközösség vállalja, hogy:

- segíti a gyermek beilleszkedését a közösségbe;
- konzultációs, hospitálási és osztálytermi együttműködési lehetőséget biztosít a gyógypedagógus számára;

- a jogszabályokban foglaltak érvényesítése során mindent megtesz a hallássérült gyermek sikeres integrációja érdekében;
- megszervezi a törvényben meghatározottak szerint a szükséges egyéni korrekciós órákat.

Az együttműködés során a szurdopedagógus/utazótanár vállalja, hogy:

- tájékoztatás nyújtásával segíti a befogadó pedagógus-, gyermek- és szülői közösségek, valamint az intézmény többi pedagógusának felkészítését a hallássérült gyermek érkezése előtt, majd beilleszkedése során;
- konzultációval segíti a pedagógusok, az oktató/nevelő közösség munkáját a hallássérült gyermek sajátosságainak megértésében;
- hospitál a gyermek osztályában;
- segítséget nyújt a befogadó intézmény pedagógusainak tanórai munkájához;
- nyomon követi a gyermek fejlődését;
- egyéni fejlesztés során fejleszti a gyermek nyelvi és kommunikációs kompetenciáját;
- esetlegesen koordinálja a rehabilitációs munkában részt vevő szakemberek munkáját;
- rendszeresen kapcsolatot tart a szülővel.

Az eredményesség érdekében szükség van a szülők aktív közreműködésére, valamint a szülők és az iskola együttműködésére. Az integráltan tanuló hallássérült gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz, illetve a hallássérülés tényéből következik (pl. audiológiai gondozás). Ennek megszervezéséhez a szakértői javaslat, a fogyatékosság típusa szerint illetékes gyógypedagógiai módszertani intézmények részéről történő folyamatos tanácsadás nyújt segítséget.

Differenciálás

A hallássérült gyermekek csoportja rendkívül heterogénnek tekinthető sokféle, a tanulást alapvetően meghatározó szempontból. A tanulók közti különbséget és az arra való megfelelő reagálást a gyógypedagógiai munkában alapvető fontosságúnak kell tekinteni. A differenciálás irányulhat a tanulás tartalmára, amikor a különböző tanulók vagy tanulócsoportok különböző témákat dolgoznak fel, majd osztják meg egymással az ismereteket, vagy a tanulás módszereire és az alkalmazott eszközökre is. Ha a megfelelő diagnosztikus eljárásokkal fel tudjuk tárni, hogy kinél milyen kompetenciaterületen mutatkoznak elsősorban hiányosságok, akkor megszervezhető ezeknek a területeknek a differenciált fejlesztése. Az alkalmazott módszertani alapelvek egyik legfontosabbika a differenciálás. Hallássérült tanulók esetén ez a következő területeken valósulhat meg:

- a tananyag, feladat választásában;
- az alkalmazott nyelvi szintben, az alkalmazott nyelvben (hangzó magyar nyelv, magyar jelnyelv);
- a tananyag feldolgozásának menetében;
- a feldolgozás módjában;
- a segítségnyújtás mértékében, minőségében;
- az értékelésben;

- az alkalmazott kommunikációs módokban;
- a tanulási tempóban.

7. A beszédfogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

A beszédfogyatékos tanuló

A törvényi szabályozás dokumentumaiban szereplő beszédfogyatékosság sajátos nevelési igény (a továbbiakban: SNI) kategória elnevezés az érintett populációba tartozó gyermekek körének csak egy részét nevezi meg explicit módon. A jelenlegi elnevezés a beszédzavart hangsúlyozza, miközben a szintén e kategóriába tartozó nyelvi zavarok a társadalmi részvétel szempontjából általában nagyobb hátrányt jelentenek. A magyar és nemzetközi szakirodalmi konszenzus alapján: *Beszédfogyatékosok csoportjába tartozik minden olyan tanuló, aki a beszéd és/vagy nyelv receptív folyamatainak (beszédfeldolgozás, beszédértés, nyelvi megértés) vagy expresszív folyamatainak (beszéd és nyelvi kifejezés, produkció) szerveződésében súlyos fejlődési eredetű vagy szerzett zavart mutat. Ez a zavar különböző klinikai képekben jelenik meg, és életkor szerint is eltérő jelleget mutathat. A verbális kommunikáció súlyos zavara, valamint a verbális tanulási folyamatok atipikus alakulása, jelentős eltérése miatt az ilyen tanuló a társadalmi beilleszkedés szempontjából akadályozott*.

A fenti ernyődefiníció jogi és szakmai szempontból is kiegyenlített, a részvétel elvét érvényesíti. Jól mutatja az iskoláskorban a beszéd- és nyelvi zavarokra épülő verbális tanulási zavarokkal való természetes összefüggést, annak ellenére, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás szerint a verbális tanulási zavarok nem a beszédfogyatékos, hanem az egyéb pszichés fejlődési zavar gyűjtőkategóriájába tartoznak. Jelen irányelv a továbbiakban is a törvényi elnevezés megtartása mellett, de markánsan különböző tünetegyüttesekként mutatja be a beszéd- és nyelvi zavarokat, melléjük rendelve a különböző specifikus ellátási szükségleteket.

A beszéd- és nyelvi zavarok diagnosztikus kategóriái az iskolába lépéskor és az iskoláskorban jellemzően az alábbiak:

Beszédzavarok

- Hangképzési zavarok
- Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)
- Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)
- Artikulációs zavarok (beszédhanghibák)
- Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

A beszéd atipikus fejlődésével küzdő gyermekek a feltűnő zavarjelenség miatt többnyire korán diagnosztizálásra kerülnek. Iskoláskorra általában letisztul, hogy átmeneti fejlődési nehézségről vagy súlyos fejlődési zavarról van szó. Az átmeneti nehézségeket a logopédiai alapellátás szakszolgálati keretben kezeli. A súlyos beszédzavart mutató óvodások/tanulók kapnak lehetőséget SNI-ellátásra. Ez biztosítható különnevelést vagy inkluzív nevelést megvalósító intézményben is. Ezen tanulók tanulásban való részvételét vagy iskolai teljesítményét jelentősen befolyásolhatja beszédfejlődési vagy szerzett beszédbeli akadályozottságuk. Ezek között elsősorban a szóbeli kommunikációt jelentősen akadályozó *rezonanciazavarok,* a *beszédfolyamatossági zavarok és a beszédmozgászavarok* emelhetők ki. A beszédkiejtés és a beszédmozgászavarok egyes típusainál a nyelvi kifejezés zavara is fennáll. A *hangképzés (hangadás) zavarai* szintén ritkán kapnak SNI besorolást, csak akkor, ha a hangszalagok

hibás működése folytán a szóbeli beszéd kivitelezése súlyosan akadályozott. A beszédfejlődési zavar jellegétől függően társulhat hozzá specifikus tanulási zavar is (pl. rezonanciazavarok, beszédmozgászavarok), mely a következő alfejezet részletező leírásában minden esetben külön jelzésre kerül.

Auditív feldolgozási zavarok

Az érintett tanulók a hallható jelek feldolgozásában mutatnak súlyos zavarokat, ez jellemzően a beszédfeldolgozásban, így a beszédértésben is komoly gondot okoz. Felderítésükre nem minden esetben kerül sor iskoláskorig, mivel az auditív információfeldolgozás zavara nem feltétlenül társul a kifejező beszéd zavarával, így a környezet számára kevésbé feltűnő az atipikus fejlődés. Jelentős számban csak a már kialakult tanulási zavar következtében, sokszor csak 2-3. osztályban kerülnek felismerésre az érintett tanulók beszédfeldolgozási zavarai.

Nyelvi zavarok

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók mindannyian küzdenek a *nyelvi kifejezőkészség* különböző nyelvi szinteken megjelenő zavarával (expresszív nyelvi zavarok). Ez a beszéd- és nyelvi kifejezészavar érintheti a nyelv hangrendszerét, a beszédhangejtést, az aktívan használt szókincset, annak jelentését, a nyelvtani összefüggések kifejezését, a mondatalkotást, valamint a nyelvhasználatot (pragmatika). A nyelvi kifejezés zavara mellé társulhat a *nyelvi feldolgozás, nyelvi megértés* különböző nyelvi szinteken és különböző súlyosságban megmutatkozó zavara (receptív nyelvi zavarok) is.

A *nyelvi feldolgozás, nyelvi megértés zavarai* a különböző nyelvi szinteket külön-külön és együtt is érinthetik, így pl. a nyelv hangzórendszerét (fonológia), a szókincsét (lexika), a nyelvtani szerkezeteket (morfológia, szintaktika), a nyelvi jelentést (szemantika) és a nyelv mindennapi helyzetekben való alkalmazását – pl. képes beszéd – (pragmatika). Leggyakrabban a szókincs és a grammatika feldolgozási zavarával találkozunk. A fonológiai zavara pedig jelentős szerepet játszik az írott nyelvi zavarok egy formájának, a fejlődési diszlexiának a kialakulásában. A nyelvi feldolgozás, megértés zavarai minden esetben gyengébb nyelvi kifejezési lehetőséget is jelentenek, így általában expresszív zavarral is társulnak (ez nem mindig jelenik meg külön a diagnózisokban). A feldolgozási és kifejezési zavar társult jelenléte minden esetben súlyosbítja a tüneti képet. A nyelvfejlődési zavar fent említett különböző formáit a következő diagnosztikus kategóriarendszer foglalja össze:

- Expresszív nyelvi zavarok:
  - expresszív fonológiai zavar,
  - expresszív morfológiai zavar,
  - expresszív szintaktikai zavar,
  - expresszív szemantikai zavar,
  - expresszív pragmatikai zavar.
- Receptív nyelvi zavarok:
  - receptív fonológiai zavar,
  - receptív morfológiai zavar,
  - receptív szintaktikai zavar,
  - receptív szemantikai zavar,
  - receptív pragmatikai zavar.

Beszédfogyatékos SNI-besorolást csak azok a gyermekek/tanulók kaphatnak, akik elsődleges nyelvi zavarral küzdenek, vagyis expresszív és/vagy receptív nyelvfejlődési elmaradásuk hátterében sem intellektuális képességzavar, sem hallásfogyatékosság, sem autizmus spektrumzavar, sem mozgáskorlátozottság nem áll.

A beszédfogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

A törvényben a beszédfogyatékos SNI tanulók csoportján belül leírt zavarok mindegyike – még gondos fejlesztés ellenére is – végigkíséri a tanulók egész iskolai pályafutását, és természetükből adódóan más-más területen, de markáns teljesítményhátrányt jelentenek. A továbbiakban a beszéd- és nyelvi zavarok jellemzőit – jóllehet mindkettőt a beszédfogyatékos SNI kategóriába soroljuk – külön-külön tárgyaljuk, hogy ráirányítsuk a figyelmet a két csoport tüneti képének alapvető különbségeire és az ezek nyomán jelentkező eltérő ellátási szükségletekre. A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a társult zavaroktól eltekintve szinte minden esetben jobb teljesítményt nyújtanak az írott nyelvhez kötődő feladatokban (pl. olvasás, szövegértés-szövegalkotás). Az írásbeli szövegalkotás és szövegértés kompetencia esetükben akár teljesen tipikus fejlődést is mutathat. Ugyanakkor a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók a nyelvi megértés és/vagy kifejezés zavara miatt a szóbeli és az írásbeli nyelvi teljesítmények terén egyaránt akadályokkal küzdenek. A beszédzavarok esetében ritkán társul az alapproblémához specifikus tanulási zavar. A nyelvi zavarok másodlagos következménye iskoláskorban szinte minden esetben különböző súlyosságú specifikus tanulási zavar, más néven verbális tanulási zavar. A nyelvfejlődési zavar következtében kialakuló tanulási zavarok elsősorban az olvasás-írás tanulása során jelentkeznek, ezen belül a dekódolás (olvasástechnika) és a szövegértés is jelentősen eltérő fejlődést mutathat. Tágabb értelemben azonban a teljes szövegértés-szövegalkotás kompetenciát érintik. Vagyis minden verbális tanulási folyamatban jelentős teljesítményeltéréshez vezetnek (lásd egyéb pszichés fejlődési zavarok leírása), amit nem magyaráz a tanuló intelligenciája, egyéb, nem verbális kognitív képességei vagy szociokulturális helyzete. Így a tanulónak a tankönyvek leckéinek feldolgozásában éppen úgy akadálymentesítésre lesz szüksége, mint a kötelező olvasmányok vagy a szöveges példák esetében. A következményes viselkedési zavarokkal az írásbeli, illetve a szóbeli kommunikáció nehezítettségével arányosan mind a két csoportban találkozhatunk. Ezek megelőzése a nevelő-oktató munka és a habilitációs-rehabilitációs fejlesztő beavatkozások fontos feladata. A beszéd- és nyelvi zavarokhoz társuló fejlődési zavarok közül a figyelem- és aktivitászavarok, a szenzoros integrációs zavarok (leírását lásd Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei című fejezetben), a hallássérülés (lásd A hallási fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei) esetei fordulnak elő leggyakrabban.

Beszédzavarok

A súlyos beszédfejlődési vagy szerzett zavarokról összefoglalóan elmondható, hogy a tanuló a hangzó beszéddel való kommunikációra motivált, azonban beszédének gyenge érthetősége miatt a szóbeli kommunikáció sikertelen, vagy csak részben tudja beteljesíteni funkcióját. Ez az iskolai életben nehezíti:

- az önálló szóbeli megnyilvánulásokat a tanórán és a tanórán kívüli tevékenységekben;
- a szóbeli kommunikációs helyzetek létrehozását és fenntartását;
- a megfelelő társas kapcsolatok alakítását.

A magyar iskolarendszer nagymértékben a verbális tanulási folyamatokra épít. Ezekben a beszédzavarral küzdő tanuló jelentős hátránnyal indul, ezért napi szinten szenved el kudarcot, frusztrációt. Az ilyen tapasztalatok sokasodásával egyenes arányban a lehetőségekhez képest kerülni igyekszik a szóbeli megnyilvánulásokat. A megjelenő beszédfélelem (logofóbia), szorongás

fokozódásával „ördögi körbe” kerül. Társas kapcsolataiban egyre visszahúzódóbbá válik. Egyre növekvő frusztrációja miatt különböző pszichés tünetek jelenhetnek meg: agresszió, bohóckodás vagy éppen apatikus viselkedés (mely kamaszkorban akár depresszióig fokozódhat). Így másodlagos viselkedési, magatartási zavarok keletkeznek, melyek gyökere a beszédzavar. Emellett maguk a kommunikációs partnerek is kerülik társaságát, mivel őket is frusztrálja, hogy nem értik a beszédet, vagy a természetes beszédtől idegen jelenségeket észlelnek. Az osztályban a beszédzavarral küzdő tanuló könnyen perifériára szorulhat, kapcsolatrendszere beszűkülhet. Ezek a tapasztalatok alacsony önértékeléssel párosulva a közösségben céltáblává, bűnbakká tehetik a gyenge kommunikációs és ezáltal gyenge érdekérvényesítési képességgel bíró tanulót. A nagy emocionális terhelés a tanuló kognitív energiáinak egy részét is felemésztheti, így következményes tanulási zavar is kialakulhat. Különösen olyan esetekben fordul ez elő, ahol a hangzó beszéd jelentős eltérése mellett a beszédértés nehézsége is tapasztalható (pl. rezonanciazavarok).

Az egyes beszédfejlődési vagy szerzett zavarok speciális jellemzői:

A hangképzési (fonációs) zavarok a zöngeképzés zavarait jelentik. A hangajkak (hangszalagok) működése zavart, túlságosan összepréselődnek, vagy nem érnek egymáshoz hangadáskor. Ettől függően a hangképzés túl feszes lesz vagy erőtlenné válik. A hang állandóan fátyolos, rekedt, a hangtartás és a levegőbeosztás nehéz, a hang terhelhetősége kicsi. A jelenséget másodlagos tünetek is kísérik. Feltűnő a nyakizomzat vagy az arcizmok hangadás közbeni túlfeszültsége, kidagadása, valamint a kapkodó levegővétel. Az erős izgalmi helyzet vagy a félelem, szorongás fokozza a tüneteket. Az ilyen tanuló általában fizikai és lelki értelemben egyaránt állandó feszültségben él. A problémának lehet funkcionális és organikus oka is, azonban a sokáig fennálló funkcionális zavar a hangajkak (hangszalagok) organikus elváltozását (pl. hangszalagcsomó) okozhatja. A probléma rendszeres szakorvosi (főként foniátriai) és logopédiai ellátást igényel.

A hangképzési zavarral élő tanulók számára az önálló szóbeli megnyilatkozások válnak nehezen kivitelezhetővé, és folytonos pluszfeszültséggel járnak. Ezeket az alkalmakat amennyire lehet, érdemes kerülni, mert a teljesítményszorongás hangadási képtelenségig fokozódhat.

A rezonanciazavarok az orális és nazális rezonancia (a szájüregben és az orrüregben képződő hangzók) beszédbeli arányának kóros megváltozását jelentik. Ez lehet a szájhangzók orrhangzós színezetűvé válása (hipernazalitás) vagy az orrhangzók szájhangzóssá válása (hiponazalitás). A hipernazalitás leggyakoribb oka az ajak- és/vagy szájpadhasadék. Ez a súlyos organikus elváltozás már újszülöttkorban nyilvánvaló, a légzésben, a táplálkozásban, a hangadásban és a beszédben egyaránt súlyos nehézségeket okoz. Az egyébként szájrezonanciával képzett magán- és mássalhangzók erős orrhangzós színezetet kapnak, a zárhangzók – pl. k, g – elvesztik zárkarakterüket, ami önmagában is jelentősen csökkentheti a beszéd érthetőségét. Az elváltozás súlyosságától és kiterjedésétől függően egyes beszédhangzók képzéséhez nincsenek meg a megfelelő anatómiai feltételek, így ezek hiányozhatnak a beszédből, ami tovább rontja az érthetőséget. E mellett a hangadás is préselt, erőltetett lehet, ami pedig társult hangképzési zavart is okozhat. A gyermekek csecsemőkoruktól több ülésben számos helyreállító műtéten esnek át. A műtéti szakasz a kemény szájpad zárásával és a plasztikai helyreállító műtétekkel zárul, melyek még iskoláskorban is tartanak. Így előfordul, hogy a beszéd érthetősége az alsó tagozaton még gondos logopédiai kezelés ellenére sem kielégítő.

A lágy szájpad veleszületett rövidülése is okozhat orrhangzósságot, ezen belül hipernazalitást. Ilyenkor a lágy szájpad nem zárja el az orrgarat felé vezető utat, így a szájhangzók erős nazális színezetet kapnak (legjobban a magánhangzók és a zöngés mássalhangzók színezete, ezáltal érthetősége szenvedi kárát).

Itt is lehet műtéti beavatkozás, ami az ezt követő hatékony logopédiai terápiával jelentősen javíthatja a beszéd érthetőségét.

Ritkán, de előfordulhat olyan rezonanciazavar, ahol az orron át nem tud távozni a levegő valamilyen funkcionális vagy organikus okból (pl. orrpolip), és így a nazális hangok ([n], [m], [ny]) is orális színezetet kapnak, ami szintén rontja a beszéd érthetőségét.

A műtéteket követően a rezonanciazavarok szinte minden típusánál előfordulhat átmeneti teljesítménycsökkenés is, akár a beszéd- és/vagy nyelvi teljesítményben, ezzel párhuzamosan a tanulási teljesítményben, mivel az új anatómiai viszonyok mellett újra kell építeni a funkciókat is. Szintén gyakori a rezonanciazavarok esetén a fülkürt átszellőztetésének nehézsége, emiatt a klinikai képhez gyakran társul kisebb, nagyobb, átmeneti vagy tartós halláscsökkenés. Ez utóbbi a nyelvi és a beszédmegértést hátráltatja, gátolja. Ezáltal a teljes nyelvi fejlődésre is negatív hatást gyakorol, pl. a szókincs vagy a nyelvtani szerkezetek fejlődésére. Akár az enyhe, kb. 25-30 dB-es átmeneti halláscsökkenés is kihatással lehet az iskolai teljesítményre, valamint társuló verbális tanulási zavarhoz vezethet.

A beszédfolyamatossági (fluencia) zavarok közül legtöbbször a dadogás válik olyan súlyossá, hogy a tanuló külön többletsegítséget igényel. A dadogó gyermek a beszédfolyamat minden fázisában különbségeket mutat az átlagos beszélőtől (a légzés, a hangadás, a beszédtempó, az artikuláció és a mimika működésében is). A dadogó beszédszerveiben megjelenő görcs a dadogás közvetlen oka (függetlenül attól, hogy organikus vagy funkcionális okból jelenik meg). A beszéd folyamatosságának zavara két típusú lehet. A tónusos típusba tartoznak azok a gyerekek, akik a szó első hangjának kiejtésével küszködnek, a klónusosba pedig azok, akik általában az első hangot vagy szótagot ismételgetik. A két forma tünetváltással és egyszerre is jelen lehet. Utóbbi általában a zavar súlyosbodását jelzi. Gyakran jellemző a túl kemény és elnyújtott hangindítás, ami a hangszalagok (hangajkak) tartós túlfeszítése miatt rekedtséget vagy hangképzési zavarokat is okoz. A legtöbb megakadás a zárhangzóknál fordul elő, de lehet, hogy egyes magánhangzók válnak kerülendő hangokká. A beszédfélelem fokozódásával vagy társuló beszédzavarok miatt jellemző lehet a monoton beszéd, a bizonytalan vagy elmosódott artikuláció, ami tovább rontja a beszéd érthetőségét, nehézzé teszi a kommunikációs helyzetben a partner figyelmének fenntartását.

A gondolkodásban globálisan „látjuk” a dolgokat, a beszéd pedig időben lineárisan szervezett folyamat. A dadogók a gondolkodásban (belső beszédben) folyamatosan beszélő tanulótársaikhoz hasonlóan működnek, ám a beszédfolyamatban a megakadásoktól való félelem okán kerülőutakat keresnek. Például gazdag passzív szókincs mellett is gyakran iktatnak a beszédükbe sztereotip módon megjelenő szavakat vagy fordulatokat, esetleg kötőszavakat; ez az automatizmus segíti a folyamatosság fenntartását. A mondatok szerkezetét gyakran egyszerűsítik, szinonimákat keresnek, hogy a „rettegett” hangot, hangokat elkerüljék. Ez a mondat jelentésének torzulását is okozhatja.

A fő beszédtünetek mellett a nyak és a váll izomzatának megfeszülése, a légzésfolyamat szakadozottsága, a belégzés felületessége is mutatkozik. Utóbbi miatt a beszédhez szükséges kilégzés rövid időtartamú és szakadozottá válik, miközben az élettani légzés akár zavartalan is lehet. Előfordul, hogy tik vagy valamilyen állandó mimikai vagy végtagtevékenység kíséri a beszédet, esetleg csak a megakadásokat (pl. karlendítés, lábdobbantás vagy szemhunyás, esetleg grimasz). Ezek intenzitása, mennyisége lelki megterhelés, izgalom esetén fokozódik.

Megtévesztő lehet, hogy egyes kommunikációs helyzetekben a dadogó tanuló képes folyamatos beszédre is (pl. éneklés, ritmikus versek mondása, suttogás). Ennek ellenére a beszéd folyamatossága nem függ a dadogó szándékától, igyekezetétől, figyelmétől. Pont ellenkezőleg, a szokásos felszólítások,

figyelmeztetések (pl. ne dadogj, igyekezz, figyelj jobban) csak fokozzák a zavart, a megakadások és szünetek számát és időtartamát. A tünetek súlyosbodhatnak testi és/vagy szellemi fáradtság esetén, az idegrendszert vagy a hormonháztartást ért hatásokra, illetve ha nagy jelentőségű az adott beszélgetés vagy közlés.

A beszédmozgászavarok a fejlődési diszpraxia *speciális esetei.* A beszéd motoros tervezésének, szervezésének, kivitelezésének olyan zavarai, melyek a beszéd- és más, a kommunikációban szerepet játszó mozgások (pl. mimika) akaratlagos kivitelezését akadályozzák, míg az automatikus mozdulatok (pl. ásítás) megtartottak. Az ilyen típusú beszédmozgászavarok esetén nincs praktikusan diagnosztizálható neurológiai eltérés, valamint az izomtónus-szabályozás vagy a központi idegrendszer sérülése (pl. Cerebrál parézis) sem mutatható ki a háttérben.

Az egyes diszpraxiafajták külön-külön és együttesen is előfordulhatnak. Kiterjedésük szerint érinthetik a végtagok mozgáskoordinációját vagy önállóan a beszédszervi régió mozgásait (orofaciális diszpraxia, részletezve lásd később), de érintett lehet külön vagy ezek mellett a nyelvi kivitelezés is (verbális diszpraxia, részletezve lásd később). A beszédfogyatékosság SNI-kategóriájába csak a két utóbbi forma, az orofaciális és a verbális diszpraxia tartozik. A végtagokat érintő diszpraxia – korábban motoros ügyetlenségként vagy ügyetlen gyermek szindrómaként is emlegették – mint nem verbális tanulási zavar az egyéb pszichés zavarok SNI-kategóriába sorolódik.

A diszpraxiák közös jellemzője, hogy átlagos vagy kimagasló intelligencia mellett ezek a tanulók nem csak a verbális, de a performációs feladatokban is gyengén teljesítenek. Olyan, mintha mindig, minden mozdulatsort újra kellene tervezni, mert ezek nem automatizálódnak, és nem kapcsolódnak folyamatosan egymáshoz. E mellett a mozgásszervezés nem tud rugalmasan adaptálódni a különböző tanulási, cselekvési helyzetekhez. Jellemző, hogy az érintett tanulók az egy elemből álló egyszerű mozgások során jobban teljesítenek, mint az összetett mozgásszekvenciákban. A beszédmozgások (társuló végtag diszpraxia esetén a végtagmozgások) kivitelezésének folyamata az inputtól függetlenül zavart mutat. Így a tanulók utánzás útján ugyanolyan nehezen sajátítanak el, mutatnak be új mozgásformákat, mint verbális instrukcióra vagy belső intenció, pl. emlékezetből való felidézés alapján.

Ezek a tünetek jelentősen módosítják a tanulási folyamatokat, és akadályozzák a készségjellegű és az információs tudás megszerzését egyaránt. Emellett a táplálkozásban és az önellátásban is zavarokat okoznak, ami a kommunikációs nehézségek mellett tovább ronthatja a tanulók társas elfogadottságát. A szinte törvényszerűen fellépő verbális tanulási zavarok mellett a cselekvések tervezésének zavarából adódó frusztráció viselkedés-, magatartászavarokhoz vezethet; ezek másodlagos zavarként diagnosztizálhatók. Társuló zavarként leggyakrabban figyelem- és aktivitászavarok jelentkeznek, valamint gyakori még a memóriafunkciók zavara. A végtagokra is kiterjedő forma esetében az írásmozgás kivitelezésének zavara is minden esetben fennáll.

A hazai diagnosztikai háttér hiányosságai miatt gyakori, hogy a fel nem ismert diszpraxiával küzdő tanuló a már arra ráépülő tanulási vagy viselkedési zavar miatt kerül vizsgálatra. Ilyenkor fontos visszatekinteni a mozgáskoordináció és az önellátás fejlődésére, melyben a diszpraxiás gyermekek szinte mindig, a más viselkedés- vagy aktivitászavarral küzdő gyermekek ritkábban küzdenek nehézségekkel.

Az orofaciális diszpraxia az arc, az ajkak, a nyelv, a garat, valamint a rágóizmok területén mutatkozó akaratlagos mozgásteljesítmények zavarát jelenti. Általában a beszédfolyamat időbeli szervezését (szeriális elrendezését) is különböző súlyosságban érinti a zavar, így több hangra kiterjedő, nehezen oldódó, inkonzekvens tévesztésekkel, hang- és szótagkihagyásokkal, átvetésekkel járó artikulációs zavarokat okoz. A hosszabb szavak kiejtése felismerhetetlenné válik. Emellett a beszéd prozódiai elemei

(hanglejtés, tempó, hangszín, hangtartás) is zavart szenvedhetnek. Előfordulhat, hogy az ilyen tanuló hanglejtése idegen hatású, a magyar nyelv tipikus lejtésétől eltérő, annak ellenére, hogy anyanyelvi beszélő.

A verbális diszpraxia esetében a beszédzavar mellett a nyelvi teljesítményekben is jelentős az eltérés, ezért ennek jellemzőit a nyelvfejlődési zavarok leírásakor részletezzük.

Auditív feldolgozási zavarok

Az auditív feldolgozási zavarokkal küzdő tanulók a hallható információk felismerésének, megkülönböztetésének és megértésének zavarát mutatják. Az auditív észlelés különböző zavarai mellett a hangzó beszéd észlelésében, feldolgozásában, ezért megértésében is zavart mutatnak. Nehézségeik nem perifériás eredetű hallássérülésből vagy intellektuális sérülésből fakadnak.

A tanulási folyamatban a szóbeli közlések, instrukciók, magyarázatok megértése okozza a legnagyobb gondot. A zavar markáns tünete, hogy a tanulók az őket körülvevő auditív, így a verbális ingerekből sem tudják azonosítani a releváns, feldolgozandó információt. Szűrés hiányában a feldolgozás igen sok kognitív energiát emészt fel, a gyermekek hamarabb fáradnak el, és a kognitív-nyelvi feldolgozást igénybe vevő feladatokban hirtelen teljesítménycsökkenés áll be. A tünetegyüttes indukálja a tanulási teljesítmények különböző zavarait. Ezek közül az egyik legfontosabb az írott nyelvi zavar kockázata. Az érintett tanulók gyakran küzdenek a beszédhangzók megkülönböztetésének és azonosításának nehézségével. Ennek következtében a betűtanulás, a dekódolás (olvasástechnika) és a helyesírás terén is nehézségek jelentkeznek. Az órai verbális tanulási helyzetekben is intelligenciájukhoz képest váratlanul alulteljesítenek, nem értik meg az instrukciókat, magyarázatokat, ezért más feladatba kezdenek, másképp viselkednek. A társas helyzetekben (pl. közös játék, konfliktuskezelés) szintén kiütköznek nehézségeik, nem tudják maradéktalanul feldolgozni a verbálisan elhangzott szabályokat, így szándékuktól függetlenül nem is tudják betartani azokat. Kifejező beszédük csak ritkán érintett, így a beszédészlelési zavar az iskoláskorig gyakran felderítetlen, kezeletlen marad. A tanulási zavar iskolai megjelenésével már csak az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI kategóriáját kapják, annak ellenére, hogy elsődlegesen a beszédfeldolgozás érintett.

Nyelvi zavarok

Jelentős azon gyermekek száma, akiknek nyelvfejlődési zavarát nem magyarázzák neurológiai, szenzoros, intellektuális vagy társas-érzelmi problémák. Ők is a beszédfogyatékos SNI-besorolást kapják. Ebben az esetben a nyelvelsajátítás folyamata már a koragyermekkorban jelentős időbeli és strukturális eltérést mutat. Nyelvfejlődési zavar esetén a nyelvi kifejezés atipikus volta mindig, míg a nyelvi észlelés, értés zavara csak az esetek egy részében jellemző.

Az eltérő fejlődés tartósan megmarad és a nyelvi hierarchia bármely szintjén megjelenhet:

- a késve induló szókincsfejlődés nem éri be a tipikusan fejlődő társakét még iskoláskorban sem;
- a szókincs szerkezete is eltérő lehet, pl. a főnevek nagyobb, az igék vagy melléknevek, határozószavak kisebb arányban kerülnek be a passzív és/vagy az aktív szókincsbe;
- a kontextusnak megfelelő szó előhívása, aktiválása is gondot okozhat, jellemzőek a szótalálási nehézségek;
- a beszédhangok (fonológiai) feldolgozásában és produkciójában is elmaradás tapasztalható, ami az írott nyelvi zavarok kockázatát vetíti előre;
- a szavak hangalakjának pontos feldolgozása és emlékezeti megőrzése nehéz;

- egy-egy szó hangzósorának jelentős egyszerűsítése nemcsak a beszéd érthetőségét rontja (még iskoláskorban is), hanem nehezíti a szavak emlékezeti tárolását, akadályozza a szótanulást és az előhívást;
- a szókombinációk használata és a mondatalkotás, a spontán beszéd az iskoláskorban is alacsony nyelvtani komplexitású (jellemzően tőmondatokat, hiányos mondatokat alkotnak);
- mondataik még a felnőttkorhoz közeledve is nyelvtanilag helytelenek (diszgrammatikusak) lehetnek;
- nem használnak vagy rosszul értelmezik a kötő-, rámutató szavakat, ez főként az összetett alárendelő mondatokat tartalmazó instrukciók, szövegek megértésében okoz gondot.

Mindezeket a jelentésfeldolgozásban és a nyelvhasználatban mutatkozó nehézségek kísérik. Pl. a tanulók nehezen fejezik ki és értik meg a szövegek rejtett, átvitt tartalmait, többek között nagy nehézséget okoz a képes beszéd, a metaforák vagy a közmondások megértése.

A nyelvfejlődési zavar jelentős és életre szóló kommunikációs hátrányt jelent akkor is, ha az egyén intelligenciája átlag feletti, hiszen nehezen tudja gondolatait kifejezni, megértetni társaival. Főként ebből adódik a nyelvfejlődési zavarral küzdők visszahúzódása, szociális kapcsolatainak beszűkülése, súlyosabb esetben, alacsony önértékeléssel párosulva akár beilleszkedési vagy pszichés fejlődési zavar is kialakulhat. (A pszichiátriai rendelésen megforduló 4–12 éves gyermekek/tanulók körében felülreprezentált a fel nem ismert nyelvfejlődési zavart mutató tanulók csoportja: 34%.)

A nyelvi zavar a beszélt és az írott nyelvben egyaránt megmutatkozik; az óvodáskori nyelvfejlődési zavarra minden esetben verbális tanulási zavar épül. A dekódolás (olvasástechnika), a helyesírás, az értő olvasás, később a szövegalkotás, a fogalmazás is zavart mutat. A tanulók nehézkesen, sok hibával, töredezetten olvasnak, gyakoriak az újrakezdések. Az olvasástechnika nem automatizálódik, a gyermekek az alsó tagozat végére sem válnak gyakorlott olvasókká. Emiatt az írott szöveg tartalma számukra kevésbé ragadható meg.

A nyelvi feldolgozás az átlagosnál jelentősen több kognitív energiát emészt fel, a tanuló a kognitív-nyelvi feladatokban hamarabb elfárad, mint tipikus nyelvi fejlődésű társai. Ilyenkor teljesítménye hirtelen romlik.

A tanulási zavar súlyosságát a nyelvi fejlődési eltérés mértéke mellett főként az befolyásolja, milyen korán történt annak felismerése és megfelelő kezelése, valamint milyen erős védőfaktort képez a családi háttér.

A tanulási teljesítmény eltérése nyelvfejlődési zavarok esetén nemcsak a magyar nyelv és irodalom tantárgyban jelentkezhet, hanem minden olyan tárgyban is, ahol verbális tanulási folyamatok dominálnak az ismeretszerzésben (pl. történelem, földrajz, biológia). A társuló zavarok nélkül jelentkező nyelvi zavarral küzdő gyermekek általában más – nem nyelvi – szimbólumrendszerekben jól eligazodnak, ezért pl. matematikai képességeik vagy képi-vizuális feldolgozásuk általában megfelelő, akár kiváló is lehet. Ugyanakkor a nyelvi zavar a matematikai fogalmak megtanulásában és adekvát használatában szintén hátrányt jelent.

Jelenleg az elsődleges nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek egy része későn kerül diagnosztizálásra. Ennek oka egyrészt, hogy rejtett zavarról van szó, mely külső fizikai jegyek híján nehezebben felismerhető, annak ellenére, hogy későbbi hatásait tekintve jóval súlyosabb, mint pl. a beszédhangejtés eltérései. Másrészt a nyelvfejlődési zavar hazai diagnosztikai bázisának hiányosságai is hátráltatják a korai felismerést. Előfordulhat, hogy először csak az olvasástanulás sikertelensége folytán figyelnek fel a jelenségre. Azonban ekkor gyakran már nem nyelvi zavar, hanem tanulási zavar, vagyis egyéb

pszichés fejlődési zavar SNI kategóriát kap a tanuló. Így a beszédfogyatékos kategória az iskoláskorban sajátos átfedést mutat a tanulási zavarokkal, azon belül is a verbális tanulási zavarokkal.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az együtt- és különnevelés folyamatában a beszédfogyatékos SNI tanuló a tanórák mellett a szakértői bizottság javaslatának megfelelő mértékben részt vesz egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon. A foglalkozások megszervezésekor figyelembe kell venni a szakértői bizottság fejlesztési területekre, az ellátó gyógypedagógus szakirányára és tanuló képességstruktúrájára, viselkedési jellemzőire vonatkozó leírását.

A foglalkozások tartalmát a szakértői véleményben megjelölt területeken végzett vizsgálatok és az iskolai gyógypedagógus által végzett kiegészítő vizsgálatok, esetleg a pedagógus által végzett pedagógiai vizsgálatok alapján felállított egyéni fejlesztési terv határozza meg. A habilitációs-rehabilitációs ellátást végző logopédia szakos vagy szakirányos gyógypedagógus feladata, hogy összehangolja a gyermek képességeihez mérten a fejlesztési szükségleteket a tantárgyi célokkal, és erről rendszeresen konzultáljon a tanuló osztálytanítójával, szaktanáraival. A habilitációs-rehabilitációs foglalkozások megvalósulhatnak osztálytermen belül és kívül, egyéni vagy kiscsoportos formában egyaránt. Az együttműködő felek legalább negyedévente közösen tekintenek rá az egyéni fejlesztési terv megvalósulására, értékelik az elért eredményeket, szükség szerint módosítják a középtávú célokat. A rátekintést mindkét fél a pedagógusok kötelező tanórával nem lekötött óraterhe erejéig végzi el.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a tanuló erősségeit, nehézségeit, a vizsgálati evidenciákra támaszkodva megállapított közép- és rövid távú célokat, a hozzájuk vezető út lépéseit, a fejlesztőeszközöket és a fejlesztés helyszínét. A fő fejlesztési területek a beszédfogyatékos SNI tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek fejlesztése, a nyelvi készségekhez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a reedukáció. Emellett kiegészítésként pszichomotoros, grafomotoros, vizuális és auditív készség-képességfejlesztés fordul elő leggyakrabban. Ide sorolhatók a relaxációs és testtudati technikák, a feszültségoldó művészeti terápiák is. Az eredményes együttműködés és a vizsgálati evidenciáknak megfelelő fejlesztő-terápiás munka hatványozottan növeli a beszéd- és/vagy nyelvi zavarral küzdő tanulók iskolai, később társadalmi integrációjának esélyeit.

14. Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

A házi feladatok meghatározásakor az alábbi szabályok érvényesülnek:

- A házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (készség- és képességfejlesztés), valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása;
- Azoknak a tanulóknak, akik az adott tantárgy iránt komolyabb érdeklődést mutatnak, szorgalmi feladatot javasolhatunk;
- A tanulók hétvégére – a szokásos (egyik óráról a másikra esedékes) feladatokon túl – nem kapnak sem szóbeli, sem írásbeli feladatokat;

- Házi dolgozat, kiselőadás készítéséhez 1-2 hetet biztosítunk, amelybe beleeshetnek az évközi szünetek napjai.

A házi feladatok adásával a tanulók optimális terhelését kell szabályozni oly módon, hogy két tanítási nap között pihenésre és szórakozásra is legyen módja.
Fontos feladatunk, hogy a tantárgyanként esetleg jelentősen eltérő feladatokat egységes szempontoknak rendelje alá a pedagógiai program.

1-8. osztályig egységesen érvényesüljenek a következő alapelvek:

- a házi feladat rendszeres ellenőrzése,
- a kötelességtudat erősítése,
- a precíz házi feladat készítés igényének kialakítása,
- a hanyag tanulók munkára szoktatása.

Az otthoni írásbeli és szóbeli házi feladat kiadásának korlátai:

- Az otthoni tanulási idő (írásbeli és szóbeli feladatok elvégzésének együttes ideje) maximum 20-30 percet vehet igénybe egy tantárgyból.
- A napi felkészülés otthoni (napközi, tanulószoba) ideje nem lehet több 1 – 2 óránál.
- A felsőtagozaton a szaktárgyat tanító pedagógusok a szóbeli és írásbeli házi feladat kiadását összehangolják a naplóban szereplő tevékenységeket figyelembe véve.

1. ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA HELYI TANTERV

1.ZENEMŰVÉSZETI ÁG

Az egyes művészeti ágak oktatásának cél- és feladatrendszere, valamint az általános fejlesztési követelményei

- A zenei és színművészeti műveltség megalapozása és fejlesztése.
- A zenei és színművészeti képességek fejlesztése (hallás, ritmusérzék, intonációs érzékenység, fogékonyság a dinamika és a hangszín különbségeire, zenei memória és fantázia, előadói és manuális készség, a zenei karakterek iránti érzékenység kialakítása, mozgáskultúra, beszédtechnika kialakítása).
- A zenei olvasás és írás alapfokot meghaladó készségének megalapozása és kifejlesztése.
- A technikai készség, az improvizációs készség és képesség, az alkotó magatartás, a kreativitás kialakítása.
- Rendszerezett zenei és színművészeti ismeretek, általános művészeti műveltség átadása.
- Zenei,- színművészeti műszavak és jelentésük megismertetése.
- A művészet logikájának, a harmóniai szerkezet és a forma összefüggéseinek megismertetése.
- A főbb művészeti stílusok sajátosságainak, az irodalom nagy korszakainak, népünk zenéjének, a zene történetének, a zeneirodalom és színművészet - előadóművészet nagy egyéniségeinek megismertetése.
- A kortárs művészet befogadására nevelés.
- A tanuló rendszeres zenehallgatásra nevelése.
- Az értékes művészet megszerettetése.
- A növendékek művészeti ízlésének formálása.
- A tanulók életkorának megfelelő zenei és színművészeti tárgyú könyvek, ismeretterjesztő művek olvasására való ösztönzés.
- A társművészetek iránti nyitottság kialakítása.
- A művészeti élet eseményei iránti érdeklődés felkeltése, illetve részvétel a művészeti életben.
- Tehetséggondozás.
- A művészeti pályát választó növendékek felkészítése szakirányú továbbtanulásra.
- A növendékek rendszeres, céltudatos, igényes munkára, hatékony gyakorlásra nevelése.
- A tanuló aktív társas muzsikálásra és színjátékra nevelése.
- Közreműködés az egyéb intézmények kulturális rendezvényein.
- Az amatőr zenekarokban, kamaraegyüttesekben, kórusban, drámai játékokban történő aktív részvételre való előkészítés, ösztönzés.
- Cserekapcsolatok létesítése hazai és - lehetőség szerint - külföldi zeneoktatási intézményekkel.
- A tanszakok, tantárgyak, kötelező és választható tanórai foglalkozások és azok óraszámai, szakirányú feladatai, követelményei, az előírt tananyag
- A zeneművészeti- és színművészet-bábművészeti ág helyi tanterveinél részletesen kifejtve.

1.1.KLASSZIKUS ZENE

AZ ALAPFOKÚ ZENEOKTATÁS CÉLRENDSZERE ÉS FUNKCIÓI

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja keretében folyó zenei nevelés alkalmat ad az érdeklődő és fogékony tanulók képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását.
A képzés figyelembe veszi az életkori sajátosságokat, a tanulók érdeklődésére, tehetségére építve alakítja készségeiket és gyarapítja ismereteiket.
Lehetőséget ad az egyetemes kultúra, az európai műveltség, a nemzeti, népi hagyományok, értékek átadására, az értékmegőrzés formáinak kialakítására.
A program lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység – nyitottság, igényesség, fogékonyság – alakítása mellett a zene megszólaltatásához szükséges hangszeres és énektechnikai készségek megszerzésére, a zenei ismeretek átadására és minden zenei tevékenység tudatosítására, az önálló ismeretszerzés képességére, a hagyományos és az új típusú kultúraközvetítő eszközök alkalmazásával.
A zeneoktatás a különböző zenei műfaj sajátosságait, a művészi megjelenítés módjait ismerteti meg a tanulókkal, miközben célja az is, hogy az önkifejezés eszköztárának gazdagításával a zene alkalmazására, befogadására készítsen fel. Kiemelten fejleszti a közösséggel való együttműködés képességét, az érzelmi és társas intelligenciát.

A KÉPZÉS STRUKTÚRÁJA

Tanszakok és tantárgyak:

- Akkordikus tanszak tantárgyai: gitár, ütő
- Fafúvós tanszak tantárgyai: furulya, klarinét, fuvola
- Vonós tanszak tantárgyai: hegedű, gordonka
- Billentyűs tanszak tantárgyai: zongora,
- Vokális tanszak tantárgyai: magánének
- Zeneismeret tanszak tantárgyai: szolfézs kötelező, szolfézs, zeneismeret, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, egyházzene,
- Kamarazene tanszak tantárgyai: zenekar, kórus
- Hangszeres és vokális tanszakok – egyéni képzés

„A” TAGOZAT

- Főtárgy: hangszeres tantárgyak és magánének
- Kötelező tantárgy: szolfézs kötelező (Ha a tanuló már teljesítette a kötelező tantárgy követelményeit (szolfézs alapfok 4. évfolyam), akkor helyette a kötelezően választható tantárgyak közül köteles egyet felvenni.)
- Kötelezően választható tantárgyak: szolfézs, zeneismeret, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, kamarazene, kórus.
- Választható tantárgyak: szolfézs, zeneismeret, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, egyházzene, második hangszer, magánének, kamarazene, kórus.
- Korrepetíció (zongorakíséret): a hangszeres (kivéve zongora tantárgy) tanszakok tantárgyaihoz szorosan kapcsolódó kötelező kiegészítő foglalkozás.

1.2. Óraterv

Az „A” tagozatos óraterv magába foglalja az előképző, és az alapfokú évfolyamokat. Az első (zárójelben levő) számjegy az előképző, a második számjegy az alapfokú évfolyamainak számát jelenti. Az előképző évfolyamokat nem kötelező elvégezni.

Tantárgy	Előképző	Alapfok	Évfolyam					
	(1)	(2)	1	2	3	4	5	6
Főtárgy	(2)	(2)	2	2	2	2	2	2
Kötelező tantárgy	(2)	(2)	2	2	2	2		
Kötelezően választható tantárgy	0	0					2	2
Választható tantárgy	(0-2)	(0-2)	0 2	0 2	0 2	0 2	0 2	0 2
Összes óra	(4-6)	(4-6)	4 6	4 6	4 6	4 6	4 6	4 6

A képzés évfolyamainak számai:
(2)+6 évfolyam: furulya, klarinét, fuvola, zongora, hegedű gordonka, gitár, ütő

A tanszak kötelezően előírt tantárgyai és azok óraszámai figyelembevétele mellett a tanuló más zenei műfajok, valamint más művészeti ág képzésébe is bekapcsolódhat, illetve azok tanítási óráin részt vehet.

A tanítási órák időtartama

- Főtárgy: „A” tagozaton 2x30 perc (egyéni)
- Kötelező tantárgy: „A” tagozaton a 4. évfolyam végéig 2x45 perc (csoportos)
- Kötelezően választható tantárgy: 5–6. évfolyamig
- Csoportos foglalkozás: 2x45 perc
- (kórus: minimum 9 fő; kamarazene, 2–8 fő)
- Választható tantárgy: Az előképző 1. évfolyamától a képzés teljes idejében 1 vagy 2 tantárgy.
- Egyéni foglalkozás: minimum 1x30 perc
- Csoportos foglalkozás: minimum 1x45 perc
- (kórus: minimum 9 fő; kamarazene, improvizáció: 2–8 fő)

Korrepetíció ideje:
Hangszeres tanszakok: (minimum)
Ek.1.–2. és 1.évfolyam 5 perc
2–3. évfolyam 10 perc
4. évfolyamtól 15 perc
Vokális tanszak: A teljes képzési időben 20 perc
Zeneismeret és kamarazene tanszakok – csoportos képzés

„A” TAGOZAT

- Főtárgy: szolfézs, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, kamarazene
- Kötelező tantárgy: szolfézs és zeneelmélet főtárgynál zongora; zenetörténet–zeneirodalom és kamarazene főtárgynál zongora vagy az előzőleg tanult hangszeres tárgy.
- Választható tantárgy: második hangszer, magánének, kamarazene, kórus, szolfézs, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, zeneismeret, valamint az elektroakusztikus–zene tantervi programjainak tantárgyai

Óraterv 1

Tantárgy	**Előképző**	**Alapfok**	**Évfolyam**					
	(1)	(2)	1	2	3	4	5	6
Főtárgy	(2)	(2)	2	2	2	2	2	2
Kötelező tantárgy			2	2	2	2	2	2
Választható tantárgy	(1-2)	(1-2)	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2	1 2
Összes óra	(2-4)	(2-4)	4 6	4 6	4 6	4 6	4 6	4 6

A képzés évfolyamainak száma
(2)+6 évfolyam: szolfézs
Az első (zárójelben levő) számjegy az előképző a második számjegy az alapfokú évfolyamainak számát jelenti. Az előképző évfolyamokat nem kötelező elvégezni.

Óraterv 2

Tantárgy	Évfolyamok					
	Alapfok		Továbbképző			
	1	2	3	4	5	6
Főtárgy	2	2	2	2	2	2
Kötelező tantárgy	2	2	2	2	2	2
Választható tantárgy	0–2	0–2	0–2	0–2	0–2	0–2
Összes óra:	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6

A képzés évfolyamainak száma
(2+4) 2+4 évfolyam: zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, kamarazene
A első (zárójelben levő) számjegy az előtanulmányok, a második számjegy az alapfokú évfolyam évfolyamainak számát jelentik.
A zenetörténet–zeneirodalom és zeneelmélet tantárgyak főtárgyként, kötelezően választható, vagy választható tantárgyként az alapfok 5. évfolyamától tanulhatók.
A kamarazene főtárgyként csak az alapfokú hangszeres vagy vokális évfolyamok elvégzése után, kötelezően választható tantárgyként a 4. évfolyam után tanulható.

A főtárgyként nem választható tantárgyak képzési ideje:

- szolfézs kötelező: (2)+ 4 évfolyam (előképző 1–2. évfolyam + alapfok 1–4. évfolyam)
- zeneismeret: 2 évfolyam, kötelezően választható tantárgyként az alapfok 5. évfolyamától tanulható
- kórus: kötelezően választható tantárgyként az alapfok 5. évfolyamától tanulható
- egyházzene: 2 évfolyam, választható tantárgyként az alapfok 5. évfolyamától tanulható

A tanítási órák időtartama

- Főtárgy: „A" tagozaton 2x45 perc
- kamarazene csoportlétszáma: minimum 2 fő
- Kötelező tantárgy: „A" tagozaton egyéni 2x30 perc
- Választható tantárgy:
- Egyéni foglalkozás minimum 1x30 perc
- Csoportos foglalkozás minimum 1x 45 perc
- kórus minimum 9 fő; kamarazene: 2–8 fő
- Korrrepetició (zongorakíséret): a teljes képzési idő alatt a kötelező hangszerhez szorosan kapcsolódó kötelező kiegészítő foglalkozás ideje az Ek.1.–2. és alapfok 1. évfolyamban 5 perc, a továbbiakban minden évfolyamban 10 perc (kivéve zongora, gitár, ütő tantárgyak)

1.3. A ZENEOKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI

Kiemelt kompetenciák a zeneoktatás területén:

- Bemeneti kompetencia
- Azok az adottságok és képességek, amelyek alkalmassá teszi az oktatásba bekapcsolódó tanulót arra, hogy elsajátítsa a zenetanuláshoz szükséges kompetenciákat.

Szakmai kompetencia

- A zenei képességek és készségek fejlesztése (hallás, ritmusérzék, intonációs érzékenység, fogékonyság a dinamika és a hangszín különbségeire, zenei memória és fantázia, előadói és manuális készség, a zenei karakterek iránti érzékenység).
- A zenei olvasás és írás készségének megalapozása és fejlesztése.
- A hangszeres technikai készség, az improvizációs készség fejlesztése.

Személyes kompetencia

- Érzelmi intelligencia, művészi kifejező készség, szorgalom, önfegyelem, elhivatottság, kreativitás, ötletgazdagság, az alkotói magatartás, lelkiismeretesség, önbizalom.

Társas kompetencia

- Együttműködés képessége (közös munka, alkalmazkodás, irányíthatóság, tolerancia, kommunikációs készség) azon viselkedési formák tanulása, amely alapján konstruktívan be tud illeszkedni és aktívan részt tud venni a társas zenélésben.
- Esélyegyenlőség.

Módszertani kompetencia

- Tanulás tanulása, a tanulók rendszeres, céltudatos, igényes munkára, hatékony gyakorlásra nevelése.
- Rendszerezett zenei ismeretek, általános zenei műveltség megalapozása.
- A zene logikájának, a harmóniai szerkezet és a forma összefüggéseinek megismertetése.
- A főbb zenei műfajok, stílusok sajátosságainak, a zeneirodalom nagy korszakainak, népünk zenéjének, a zene történetének, az előadóművészet és a zeneirodalom nagy egyéniségeinek megismertetése.
- A kortárs zene befogadására nevelés.
- A tanulók zenei ízlésének formálása, a tanuló rendszeres zenehallgatásra nevelése.
- A társművészetek iránti nyitottság kialakítása.
- Tehetséggondozás.
- Hátrányos helyzetűekkel való differenciált foglalkozás
- A zenei pályát választó tanulók felkészítése szakirányú továbbtanulásra.

1.4.A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A művészeti alapvizsgára bocsátás feltételei:

- Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja

A művészeti alapvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével az iskola helyi tantervében kell meghatározni.

A művészeti alapvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és tudása.

A művészeti alapvizsgát háromtagú vizsgabizottság előtt kell letenni. A vizsgabizottság elnökét és tagjait a vizsga szervezője bízza meg.

A művészeti alapvizsga lebonyolítása a vizsgáztató intézmény feladata.

Vizsga tantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga vizsga tantárgyak

Az alapvizsga írásbeli és/vagy szóbeli, valamint gyakorlati vizsgarészből áll. Az alapvizsgán a tanuló választhat írásbeli, vagy szóbeli vizsga között. Gyakorlati vizsgát valamennyi tanulónak kell tennie.

Írásbeli vizsga tantárgya:

- Hangszeres tanszakok és magánének főtárgy: szolfézs kötelező, vagy szolfézs, vagy zeneismeret, vagy zenetörténet–zeneirodalom, vagy zeneelmélet
- Szolfézs főtárgy tagozat: szolfézs
- Zenetörténet–zeneirodalom főtárgy: zenetörténet–zeneirodalom,
- Zeneelmélet főtárgy: zeneelmélet,

Szóbeli vizsga tantárgya

- Hangszeres tanszakok és magánének főtárgy: szolfézs kötelező, vagy szolfézs, vagy

zeneismeret, vagy zenetörténet–zeneirodalom, vagy zeneelmélet
- Szolfézs főtárgy: szolfézs
- Zenetörténet–zeneirodalom főtárgy: zenetörténet–zeneirodalom,
- Zeneelmélet főtárgy: zeneelmélet,

Gyakorlati vizsga tantárgya
- Hangszeres tanszakok és magánének főtárgy: főtárgy
- Szolfézs, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet főtárgy: tanult hangszer

A vizsgák időtartama:
Hangszeres főtárgyak
Gyakorlati vizsga: minimum 10 perc
Elméleti tantárgyak írásbeli: minimum 45 perc; vagy szóbeli: minimum 10 perc

Szolfézs főtárgy
Gyakorlati vizsga: minimum 10 perc
Elméleti vizsga: írásbeli: minimum 45 perc; vagy szóbeli: minimum 10 perc

Zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet főtárgy
Gyakorlati vizsga: minimum 10 perc
Elméleti vizsga: írásbeli: minimum 45 perc; vagy szóbeli: minimum 10 perc

Zeneelmélet főtárgy
Gyakorlati vizsga: minimum 10 perc
Elméleti vizsga: írásbeli: minimum 45 perc; és szóbeli: minimum 10 perc

Előrehozott vizsga
Az alapfokú művészetoktatási intézmény tanulói számára előrehozott vizsga is szervezhető. Előrehozott művészeti alapvizsga az egyes tantárgyra előírt iskolai tanulmányi követelmények teljesítése után, a tanulói jogviszony fennállása alatt, az iskolai tanulmányok teljes befejezése előtt szervezhető.

A művészeti alapvizsga egyes részei alóli felmentés:
- Mentesülhet az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – az adott tanévben döntőbe került.
- Ha a tanuló már rendelkezik a zeneművészeti ág valamelyik tanszakán megszerzett művészeti alapvizsgával vagy záróvizsgával, akkor az adott tantárgyakból a vizsga alól felmentés adható.

A művészeti alapvizsga minősítése
A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán tantárgyanként külön–külön osztályzattal kell minősíteni.
Amennyiben az intézmény előrehozott művészeti alapvizsgát szervez, úgy annak eredményét a művészeti alapvizsgán figyelembe kell venni.
A művészeti alapvizsga eredményét a vizsga tantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a végső eredmény meghatározásában a főtárgyból kapott osztályzat a döntő.
Eredményes művészeti alapvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.

Sikertelen a vizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott.
Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

2.TANTÁRGYAK

2.1.FAFÚVÓS TANSZAK

A.) FURULYA

Az alapfokú művészetoktatás furulya tantárgyának hangszere a barokk (angol) fogású hangszer.

A furulyatanítás általános céljai, feladatai
Ismertesse meg a tanulókkal (életkoruknak megfelelő szinten)
– a furulya lehetőségeit, saját irodalmát és a furulyán is játszható egyéb művek minél szélesebb körét;
– hangszerük történetét, akusztikai sajátosságait, a furulyairodalom legkiemelkedőbb alkotó– és előadóművészeit,
– a furulyacsalád egyéb tagjait és a rokon hangszereket.

Alakítson ki könnyed hangszerkezelést:
– megfelelő légzéstechnikát, helyes befúvásmódot, test–, hangszer– és kéztartást, billentést és tudatosítsa ezeket,
– dinamikailag árnyalt, telt, színes, kifejező furulyahangot,
– differenciált hangindítást és hanglezárást,
– megfelelő tempójú repetíciót,
– laza, egyenletes ujjtechnikát,
– pontosan összehangolt nyelv– és ujjmozgást.

A fentiek eléréséhez gyakoroltasson rendszeresen
– tartott hangokat állandó és változó dinamikával, az intonáció lehetőség szerinti megtartásával,
– hangsorokat, fokozatosan táguló hangterjedelemben, különböző figurációkkal,
– a felmerülő technikai problémáknak megfelelő mozdulatsorokat, ujjgyakorlatokat.
– tegye jártassá a tanulót a furulyairodalom javát képező reneszánsz és barokk művek díszítésében.

Fordítson figyelmet
– a furulyázni tanulók alapfunkcióinak gondos megalapozására,
– a céltudatos gyakorlási módszer kialakítására,
– a lapról olvasási készség fejlesztésére,
– a különböző alaphangú furulyák használatakor az abc–s névvel történő helyes (nem transzponáló) olvasásra,
– a tudatos zenei memorizálásra,
– a művek zeneileg igényes kidolgozására,
– az eredeti furulyairodalom mellett más zenei korszakok műveinek megismertetésére
– a rendszeres társas muzsikálásra.
Tanítsa meg a tanulót a hangszer ápolására.

ELŐKÉPZŐ ÉVFOLYAMOK

1. évfolyam

A zeneiskola alapfok 1. évfolyamának tanterve általában a 8 éves tanulók (általános iskola 3. évfolyam) életkori sajátosságainak figyelembevételével készült. Az ennél fiatalabb tanulókkal szemben nem támaszthatók ugyanazok a követelmények.

Fejlesztési feladatok
A tanulók értelmi, érzelmi és fizikai fejlettségéhez alkalmazkodva az előképző célja a tanuló hangszeres készségének, zenei érzékének felmérése.

Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangszer részei, összeállítása.
– Egyszerű ritmusértékek és ütemsúlyok
– Különböző játékmód és hangindítások
– A játszott anyagban előforduló tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes légzéstechnika elsajátítása, fejlesztése.
– Játék a hangszer fejével.
– Helyes test–, hangszer– és kéztartás kialakítása, a bal hüvelykujj megfelelő helyzeteinek mielőbbi pontos begyakorlása
— A helyes gyakorlás és memorizálás módjai kottával és kotta nélkül.

Ajánlott tananyag
Lőrincz–Paragi: Furulya ÁBC (EMB 14090)
Béres: Furulyaiskola I. (EMB 5406)
Markovich J.: GRADUS a barokk furulyához 1.
Gyermekdalok, népdalok

Követelmények
Jól megalapozott testtartás, légzés, hangindítás, hüvelykujjtechnika.
A tanult hangkészlet biztonságos olvasása és fogásainak ismerete.
Gyermekdalok, népdalok és egyszerűbb táncok értelmesen tagolt megszólaltatása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Négy gyermekdal, illetve egyéb dallam a tanult hangterjedelemben kotta nélkül.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
A tanulók értelmi, érzelmi és fizikai fejlettségéhez alkalmazkodva az előképző célja a hangmagasság, ritmus iránti fogékonyságának, zenei memóriájának fejlesztése, aktivitásának, kreativitásának kibontakoztatása, az életkornak megfelelően játékos formában ritmikus mondókák, ütőhangszerek, esetleg táncmozgások segítségével.
Feladata olyan alapokat adni, melyekre az 1. évfolyam tananyaga szilárdan támaszkodhat.

Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangszer részei, összeállítása.

– Egyszerű ritmusértékek és ütemsúlyok.
– Különböző játékmód és hangindítások.
– A játszott anyagban előforduló tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes légzéstechnika elsajátítása, fejlesztése.
– Helyes test–, hangszer– és kéztartás kialakítása, a bal hüvelykujj megfelelő helyzeteinek mielőbbi pontos begyakorlása.
– Az ismert hangterjedelmen belül lehetőleg intenzív, lebegésmentes hang elérése.
– A helyes gyakorlás és memorizálás módjai kottával és kotta nélkül.

Ajánlott tananyag
Lőrincz–Paragi: Furulya ÁBC (EMB 14090)
Béres: Furulyaiskola I. (EMB 5406)
Markovich J.: GRADUS a barokk furulyához 1.
Gyermekdalok, népdalok

Követelmények
Jól megalapozott testtartás, légzés, hangindítás, hüvelykujjtechnika.
A tanuló helyes beidegződésekkel rendelkezzen, illetve figyelmeztetésre javítani tudja az esetleges rossz szokásait.
A tanult hangkészlet biztonságos olvasása és fogásainak ismerete.
Gyermekdalok, népdalok és egyszerűbb táncok értelmesen tagolt megszólaltatása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Négy gyermek– vagy népdal, illetve egyéb dallam a tanult hangterjedelem minél teljesebb igénybevételével, kotta nélkül.

ALAPFOKÚ ÉVFOLYAMOK

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangszer részei, összeállítása.
– Különböző ritmusértékek, pontozások, ütemsúlyok, felütés.
– A játékmód és az artikuláció alapfogalmai, különböző hangindítások és hanglezárás nyelvvel.
– A játszott anyagban előforduló tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások stb.
– A szerkezet és tagolás alapfogalmai (motívum, zenei sor stb.).

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes légzéstechnika elsajátítása és állandó fejlesztése.
– Helyes test–, hangszer– és kéztartás kialakítása, a bal hüvelykujj megfelelő helyzeteinek mielőbbi pontos begyakorlása (a tartófunkció kialakulásának elkerülése érdekében).
– Hangképzés, különböző hosszúságú hangok.
– A dü és tü hangindítások, valamint hanglezárás nyelvvel.
– A helyes gyakorlás és memorizálás módjai.
– A társas muzsikálás kezdetei, esetleg a tanár vagy zongorakísérő közreműködésével is.

Ajánlott tananyag
Lőrincz–Paragi: Furulya ÁBC (EMB 14090)
Béres: Furulyaiskola I. (EMB 5406)
Markovich J.: GRADUS a barokk furulyához 1.
Gyermekdalok, népdalok

Követelmények
A hangszer helyes összeállítása és ennek önálló ellenőrzése.
Jól megalapozott testtartás, légzés, hangindítás, hüvelykujjtechnika.
A tanult hangkészlet és ritmusok biztonságos olvasása, valamint a hangkészlet fogásainak ismerete.
Gyermekdalok, ritmikus népdalok és egyszerűbb táncdarabok értelmesen tagolt megszólaltatása (kotta nélkül is).

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két–három népdal, kotta nélkül.
– Egy–két könnyű tánctétel kísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek
– Az eddig tanult hangkészlet bővítése, főfogásokkal is könnyen játszható trillák.
– Az artikulációk szerepe a furulyajátékban.
– Tizenhatodok, nyolcad szünet, nyújtott ritmus, nyolcad felütés.
– Régi és új stílusú magyar népdalok.
– A játszott anyag formai elemzése az életkornak megfelelő szinten: azonosság, hasonlóság, különbségek felismerése stb.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Az alapfunkciók (testtartás, légzéstechnika, kéztartás) állandó ellenőrzése és fejlesztése.
– Tartott hangok gyakorlása minimális crescendo–decrescendo–val.
– A hangindítás és hangismétlés gyorsítása a nyelv lazaságának megőrzésével.
– Társas zenélés: furulya kísérettel, duók.

Ajánlott tananyag
Markovich J.: GRADUS a barokk furulyához 2.
Bali J.: Furulyaiskola I.
Béres J.: Furulyaiskola I., II. (EMB 5406, 7062)
Keuning, Hans P.: 30 simple studies
Giesbert, F. J.: 77 Daily Exercises
Anonymus: Allemande (EMB 4303)
Anonymus: Angol tánc (EMB 7888)
Anonymus: Hajdútánc (EMB 7888)
Anonymus: Rondo (EMB 7888)
Bach, J. S.: Menuett (EMB 14090/118)
Purcell, H.: A pásztor (EMB 8959)

Követelmények
Jól értelmezhető beintés a kamarapartner felé.
Jól megalapozott testtartás, légzés, hangindítás, hüvelykujjtechnika.
A tanult hangkészlet biztonságos olvasása és fogásainak ismerete.
A tü–dü hangindítások zökkenőmentes, de megszólalásában határozottan megkülönböztethető alkalmazása.
Dúr skálák gyakorlása.
Rövidebb lélegzetű etűdök.
Egyszerűbb táncdarabok értelmesen tagolt megszólaltatása a már megismert artikulációk és trillák alkalmazásával, kotta nélkül is.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Skála lehetőleg figurációkkal kotta nélkül.
– Egy népdal, kotta nélkül.
– Egy etűd.
– Két különböző karakterű tánctétel, kísérettel lehetőleg kotta nélkül.

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A furulyacsalád tagjai és hangterjedelmük.
– Az eddig tanult hangkészlet bővítése.
– A játszott anyaghoz kapcsolódó trilla– és egyéb segédfogások.
– A játszott anyagban előforduló új ritmusértékek, ütemfajták, tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások stb.
– A játszott anyagban előforduló táncok jellegzetességei (pl. pavane, allemande, chorea, menüett stb.).

A hangszerkezelés fejlesztése
– A tü, dü, rü artikulációk és a belőlük alkotott összetett hangindítások állandó gyakorlása.
– Hanglezárás a száj kinyitásával.
– Dúr és moll skálák c1–c3 hangterjedelemben.
– Hosszabb zenei gondolatok egy levegővel játszása, szopránfurulyán.
– Társas zenélés: furulya kísérettel, duók, triók.

Ajánlott tananyag
Markovich J. GRADUS a barokk furulyához 3.
Oromszegi O. 101 etűd, népdalvariáció és karakterdarab
Sellner, J. Etüden für Oboe / I., II., III.(EMB 12002)
Hinke, G. Praktische Elementarschule für Oboe (Peters 2377)
Keuning, H. P. 20 studies
Rodgers, Ph. Sight reading exercises 118–150. (SM 1479)
Giesbert, F. J. 77 Daily Exercises
Anonymus: Lassú tánc (EMB 7888)
Bach, J. S.: Menuett (EMB 14090/142)
Bach, J. S.: Menuett (EMB 2750)
Bach, J. S.: Polonaise (EMB 14090/130)
Pepusch, J. Chr.: C–dúr szonáta III–IV. tétel (6 szopránszonáta/1.) (EMB 14071)

Purcell, H.: Bourrée (EMB 6106)

Követelmények
Jól megalapozott testtartás, légzés, hangindítás, hanglezárás, hüvelykujjtechnika.
A tanult hangkészlet biztonságos olvasása és fogásainak ismerete.
Egyszerűbb szabad díszítések a kottakép alapján.
Társas zenélésnél hangolás tanári segítséggel.
Parlando népdalok (szöveggel is) és egyszerű tánctételek értelmesen tagolt megszólaltatása, a már megismert artikulációk és trillák alkalmazásával, hangsorok, mérsékelt tempójú rövidebb etűdök (kotta nélkül is).

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Skála figurációkkal (tercek, hármashangzat), kotta nélkül.
– Egy etűd.
– Két különböző karakterű előadási darab, trillákkal, kísérettel lehetőleg kotta nélkül.

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A játszott anyaghoz kapcsolódó trilla– és egyéb segédfogások.
– A hangmagasság és az artikulációs magánhangzók összefüggéseinek tudatosítása.
– A megfelelő artikuláció megválasztásának szempontjai.
– Könnyebb ékítések a trillákon kívül: mordent, paránytrilla, előkék.
– A játszott anyagban előforduló új tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások stb.
– A játszott anyagban előforduló táncok jellegzetességei (pl. gagliarda, gavotte, siciliano stb.).
– „F” alapú furulya bevezetése, fogásai és olvasása hangzó magasságban.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A t, d, r artikulációk és a belőlük alkotott összetett hangindítások állandó gyakorlása.
– Staccato–játék nyelvzárással.
– Dúr és moll skálák c1–d3 tercekkel, hármashangzat–felbontásokkal, az eddig tanult artikulációkkal.
– Az „F”–alapú furulya használatának gyakorlása.
– Kézfunkciók (különösen a bal hüvelykujj) fokozott ellenőrzése az altfurulya bevezetésekor.
– A „rekesz”–légzés és támasz állandó ellenőrzése, különös tekintettel az altfurulya megnövekedett levegő–szükségletére.
– Társas zenélés: furulya kísérettel, duó, trió.

Ajánlott tananyag
Giesbert, F. J.: 77 Daily Exercises
Hinke, G.: Praktische Elementarschule für Oboe
Keuning, H. P.: 20 studies
Keuning, H. P.: 10 difficult studies
Keuning, H. P.: 25 studies
Keuning, H. P.: 40 simple studies
Linde, H. M.: Die kleine Übung (Tägliche Studien für ….)
Markovich J.: GRADUS a barokk furulyához 3.
Oromszegi O.: 101 etűd, népdalvariáció és karakterdarab

Sellner, J.: Etüden für Oboe / I., II. (EMB 12002)
Fesch, W. de: G–dúr szonáta III., IV. tétel (Dobblinger Musicverlag)
Pepusch, J. Chr.: d–moll szonáta III–IV. tétel (6 szopránszonáta/4.) (EMB. 14071)
Telemann, G. Ph.: G–dúr Partita VI. Aria (Tempo di Minuet) (EMB 14071)
Telemann, G. Ph.: Menuett (EMB 13100)
Vivaldi, A.: Largo (EMB 14090/167)
Händel, G. Fr.: F–dúr szonáta III., IV. tétel
Lavigne, Ph. de: Gaiment (EMB 13100)
Loeillet, J. B. John: op. 3/2 d–moll szonáta III., IV. tétel (EMB 13100)
Somis, G. B.: Allegro (EMB 14095)

Követelmények
A összetett hangindítások gördülékeny alkalmazása a tanár útmutatása alapján.
„F”–alapú furulya használata.
Melodikus vagy összhangzatos moll hangsorok gyakorlása.
A fogástáblázat önálló használata.
A tanuló alkalmazzon minimális dinamikát a zenei motívumok és kisebb zenei egységek megformálására, a tanár útmutatásai alapján, legyen képes változó nyomáserősségű levegővezetésre.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Skála: figurációkkal (tercek, hármashangzat), kotta nélkül.
– Egy etűd.
– Két szonátatétel trillákkal, kísérettel lehetőleg kotta nélkül.

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A játszott anyaghoz kapcsolódó trilla– és egyéb segédfogások.
– A trillatáblázat használata.
– Inégal játék fogalma, szerepe a furulyajátékban.
– A játszott anyagban előforduló új tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások stb.
– A játszott anyagban előforduló új tánctípusok jellegzetességei (pl. gigue, rigaudon stb.).

A hangszerkezelés fejlesztése
– Gyakorlás szoprán– és altfurulyán is.
– Az artikulációk és a belőlük alkotott összetett hangindítások állandó gyakorlása.
– Hangsorok gyakorlása lehetőleg altfurulyán.
– Hosszabb zenei gondolatok egy levegővel való játéka altfurulyán.
– Lapról olvasás az előző év anyagának megfelelő nehézségi fokon, szoprán– és altfurulyán.
– Társas zenélés: furulya kísérettel, duó, trió, furulyanégyes.

Ajánlott tananyag
Kállay G. Hangnemgyakorló szopránfurulyára (EMB14071)
Keuning, H. P. 10 difficult studies
Keuning, H. P. 25 studies
Keuning, H. P. 12 difficult studies
Kölz, E. M. l Essercizi per il Flauto dolce

Sellner, J. Etüden für Oboe/ IV. V. (EMB 12002)
Winterfeld, L. Höffer v. Zwölf Etüden für Altblockflöte
Corelli, A.: Sarabande (EMB 7888)
d'Hervelois, L. de Caix: La Tubeuf (EMB 14071)
Loeillet, J. B.: e–moll szonáta I., II. tétel op. 3/7
Loeillet, J. B.: F–dúr szonáta (szopránkiadásból 3/2.)
Pepusch, J. Chr.: G–dúr „altszonáták" 6/3. szopránon
Telemann, G. Ph.: II. G–dúr Partita – tételek
Lavigne, Ph. de: Rondeau – Tambourin I., II. (EMB 13100)
Marcello, B.: B–dúr szonáta op. 2/7 III., IV., V. tétel
Marcello, B.: d–moll szonáta op. 2/2
Telemann, G. Ph.: F–dúr szonáta II., I. tétel

Követelmények
Az egyszerűbb hangnemekhez tartozó fontosabb trillák ismerete.
Mordent, parántrilla, előkék alkalmazása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Skála figurációkkal (tercek, hármashangzat), kotta nélkül.
– Egy etűd.
– Két szonáta– vagy szvittétel trillákkal és egyéb egyszerűbb ékesítésekkel, kísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A furulya története és különböző stíluskorszakokban betöltött szerepe.
– A népi furulya és a furulya (blockflöte) közti különbség.
– A játszott anyaghoz kapcsolódó trilla– és egyéb segédfogások.
– A játszott anyagban előforduló új tempó– és karakterjelzések, előadási utasítások stb.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Hangsorok gyakorlása altfurulyán.
– Kromatikus skála.
– Lapról olvasás az előző év anyagának megfelelő nehézségi fokon szoprán– és altfurulyán.
– Társas zenélés: furulya kísérettel, duó, trió, furulyanégyes, triószonáták.

Ajánlott tananyag
Kállay G. Hangnemgyakorló szopránfurulyára (EMB 140719)
Keuning, H. P. 10 difficult studies
Keuning, H. P. 25 studies
Keuning, H. P. 12 difficult studies
Kölz, E. M. 1 Essercizi per il Flauto dolce
Sellner, J. Etüden für Oboe/ IV. V. (EMB 12002)
Winterfeld, L. Höffer v. Zwölf Etüden für Altblockflöte
Bach, J. S.: Gavotte, Bourrée D–dúr (EMB 14071)
Fesch, W.: G–dúr szonáta I., II. tétel
Händel, G. Fr.: Menuett (EMB 7888)
Loeillet, J. B.: h–moll szonáta op. 3/10 (EMB 13160–3)

Telemann, G. Ph.: I. B–dúr Partita – tételek
Bellinzani, P. B.: C–dúr szonáta op. 3/3
Händel, G. Fr.: C–dúr szonáta III., IV. tétel
Telemann, G. Ph.: B–dúr szonáta III., IV. tétel
Veracini, Fr. M.: G–dúr szonáta I., II. tétel (12/2)

Követelmények
A trillatáblázat önálló használata.
Egyszerűbb trillák forgódíszítéssel.
A tanuló alkalmazzon önállóan minimális belső dinamikát zenei motívumok és kisebb zenei egységek megformálására.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Skála figurációkkal (tercek, hármashangzat), kotta nélkül;
– Egy etűd,
– Két szonáta– vagy szvittétel, trillákkal és egyéb egyszerűbb ékesítésekkel illetve dallami díszítésekkel, kísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanuló
– legyen képes a zenei anyagot életkorának, egyéni képességeinek és készségeinek megfelelő hangszerkezeléssel, kotta– és stílushűen, értelmesen tagolva, kifejezően megszólaltatni,
– rendelkezzék a játszott zenei anyag megszólaltatásához szükséges koncentrálóképességgel,
– legyen tisztában a hangszerkezelés alapvető tudnivalóival, alkalmazza tudatosan a helyes légzéstechnikát, befúvásmódot, billentést stb.,
– legyen képes a hangok biztonságos megszólaltatására a furulya klasszikusan értelmezett hangterjedelmében f1 g3–ig (in F),
– legyen jártas mind a C, mind az F alaphangú hangszer használatában
– tudjon dinamikailag árnyalt, kulturált, kifejező hangot képezni,
– alkalmazza játékában a hangindítás, elválasztás és hangbefejezés különböző módjait, többek között a t, r, d hangindításokat és ezek különböző kombinációit,
– törekedjék játékában a tiszta intonációra, javítsa tudatosan hangszere intonációs hibáit, rendelkezzék az alapfokon játszott zenei anyag megszólaltatásához szükséges ujjtechnikával,
– tudjon önállóan hangolni,
– a tanár útmutatásai alapján legyen képes a különböző zenei kifejezőeszközök alkalmazására (artikuláció, agogika, díszítés, lassítás, hangsúlyozás stb.), az új darabok egyszerűbb dallami díszítésére,
Ismerje
– az f1– g3 (in F), hangterjedelem valamennyi hangjának fogását, a leggyakoribb segédfogásokat,
– a hangszer ápolásának karbantartásának alapvető feladatait, és végezze ezeket önállóan,
– a tanult anyagban előforduló tempo– és karakterjelzéseket, egyéb előadási jeleket, zenei műszavakat és ezek jelentését,
– a tanult előadási darabok zeneszerzőinek nevét, a művek címét, és tudja helyesen kiejteni és leírni azokat,
– a furulya történetét, rokon hangszereit,
– a furulya szerepét különböző zenei korszakokban.

A művészeti alapvizsga követelményei-Művészeti alapvizsga részei
A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll.
A gyakorlati vizsga tantárgya és időtartama
Furulya főtárgy: minimum 10 perc

A vizsga tartalma
– Egy etűd vagy technikai jellegű mű szoprán– vagy altfurulyán; Kállay G.: Hangnemgyakorló (EMB14071), Baroque Solo Book–ból könnyebb darabok, Giesbert: Furulyaiskola 2. rész (Schott) nehézségi szintjén.
– Előadási darab két különböző karakterű tétele, az egyik tétel választható kamaraműből is; Anon: Greensleeves to a Ground, Marcello szonáták (EMB13476–7), Loeillet de Gant: Szonáták, op. 1 és op. 3 (EMB 13160–3), Vivaldi: F–dúr szonáta RV 52, d–moll RV 36 (Ricordi Nr13322300), Telemann: F–dúr szonáta (EMB 13542), kamaraművek: Boismortier: Leichte Duos (Schott), 6 Suite, Loeillet: 6 szonáta 2 furulyára, Naudot: Triószonáta, Czidra: Régi magyar táncok (EMB 14283) nehézségi szintjén.
A vizsgaanyagot az etűd és a kamaramű kivételével lehetőleg kotta nélkül kell játszani.

A vizsga értékelése
– megfelelés az előírt követelményeknek,
– technikai felkészültség,
– helyes légzés, testtartás, hangszertartás,
– hangképzés,
– intonáció,
– hangszerkezelés,
– artikulációk és díszítések alkalmazása,
– helyes ritmus és tempó,
– előadásmód,
– a zenei stílus és az előírások megvalósítása,
– memória,
– alkalmazkodóképesség,
– állóképesség.

B.) KLARINÉT

A klarinéttanítás általános célja, feladatai
– a helyes légzés kialakítása,
– a kifejező klarinéthang elsajátíttatása,
– a kéz–, test–, fej–, hangszertartás lazaságának tudatosítása,
– a megismert mozgásmechanizmusok automatikussá tétele,
– a biztonságos hangszerkezelés kialakítása,
– a belső hallás fejlesztése,
– a ritmus alapérzetének biztonságos alkalmazása,
– rendszerezett zenei ismeretek átadása.

Ismertesse meg a tanulókkal
– a klarinét történetét,
– a klarinét társhangszereit (fafúvós hangszercsalád),
– a hangszer irodalmát,
– a jelentősebb alkotó– és előadóművészek munkásságát.

Tudatosítsa
– a helyes légzéstechnikára épülő ideális befúvási mód (ansatz) együttes használatát,
– a hangminőség, dinamika és intonáció összefüggéseit,
– a hangszer könnyed kezelését, a laza mozgásérzetek kialakítását,
– a klarinét hangképzésének fizikai törvényszerűségeit,
– a rendszeres és helyes gyakorlási módszer alapelveit,
– a kottahű játék – mint legfontosabb alapelv – pontos betartását.

Fejlessze a tanuló zenei képességeit
– hangszeres technikáját,
– improvizációs tevékenységét (kreativitását),
– lapról játszási készségét.

Ösztönözze a tanulót
– a lapról olvasási készség folyamatos, aktív művelésére.

Előképző évfolyamok

1. évfolyam

A hangszeres előkészítő elsősorban a képesség kibontakozását, a készségek felmérését szolgálja.

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A hangszer részei, összeállításuk helyes módja, tisztítás, karbantartás. Nád felhelyezése.
– A helyes légzéstechnika ismertetése.
– A törzshangok olvasása és fogásai.
– Egyszerű ütemsúlyok, ritmusértékek.
– Módosítójelek, ismétlőjel, korona, a levegővétel jele.
– A játékmód és artikuláció alapfogalmai, kivéve staccato.
– A helyes gyakorlás és memorizálás módszereinek tanítása.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes légzéstechnika gyakoroltatása.
– Helyes test–, hangszer– és kéztartás kialakítása.
– A helyes befúvás, hangindítás és befejezés begyakorlása, a nyelv helyzete és szerepe.
– A megadott hangterjedelmen belül lehetőleg tisztán intonált, egészséges hang elérése.
– A helyes gyakorlás és memorizálás, fejlesztése.

Ajánlott tananyag
Kovács: Klarinétozni tanulok I. (EMB Z 12282)
A szeretet dalai kl.–zg. „Alkotó Muzsikusok Társasága”
Gallai Attila: A klarinétzene alapjai (Editio Tatabánya PZ 001)

Követelmény
A légzés, befúvás, hangindítás állandó ellenőrzése.
A törzshangok biztonságos olvasása és fogásainak ismerete a tanult terjedelemben.
Gyermekdalok, népdalok és egyéb dallamok megszólaltatása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Négy gyermekdal vagy népdal, illetve egyéb dallam kotta nélkül, a hangterjedelem minél teljesebb igénybevételével.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A hangszer részei, összeállításuk helyes módja, tisztítás, karbantartás.
– A nád szerepe és beállítása.
– A törzshangok ismeretének bővítése.
– A helyes légzéstechnika ismertetése.
– Egész, fél, negyed, nyolcad értékek és szünetjeleik. Nyújtópont, pontozott ritmusok.
– Módosítójelek, ismétlőjel, korona, a levegővétel jele.
– Alapvető játékmódok ismeretének bővítése, kivéve staccato

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes légzéstechnika állandó gyakoroltatása.
– Helyes test–, hangszer– és kéztartás rögzítése.
– A helyes befúvás, hangindítás és befejezés gyakorlása, a nyelv helyzetének állandó kontrollja, rögzítése és szerepe.
– A megadott hangterjedelmen belül lehetőleg tisztán intonált, egészséges hang elérése.
– A helyes gyakorlás és memorizálás módjai.

Ajánlott tananyag
Klarinét ABC (Arany – Bakos – Meizl) OPI 1982
Kovács: Klarinétozni tanulok I. (EMB Z 12282)
A szeretet dalai kl.–zg. „Alkotó Muzsikusok Társasága”
Gallai Attila: A klarinétzene alapjai (Editio Tatabánya PZ 001)

Követelmény
A légzés, befúvás, hangindítás állandó ellenőrzése.
A törzshangok biztonságos olvasása és fogásainak ismerete a tanult terjedelemben.
Gyermekdalok, népdalok és egyéb dallamok megszólaltatása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Négy gyermekdal vagy népdal, illetve egyéb dallam kotta nélkül, a hangterjedelem minél teljesebb igénybevételével.

Alapfokú évfolyamok „A” tagozat

1. évfolyam„A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A fafúvós hangszerek ismertetése, külső megjelenés, hangszín, hangmagasság (kezdőknél).
– A klarinét részei, összeállításuk helyes módja, tisztítás, karbantartás. Nád helyes felhelyezése.
– A törzshangok olvasása és fogásai.
– Egyszerű ütemsúlyok, ritmusértékek.

– Ismétlőjel, korona, levegővétel jele, módosítójelek.
– A dúr és moll érzet kialakítása, a hangsorok tudatosítása abszolút hangnévvel.
– A játékmód és artikuláció alapfogalmai, jelei, kivéve staccato.
– A szerkezet, tagolás alapfogalmai.
– A helyes gyakorlás és memorizálás különböző módjainak megismertetése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes légzéstechnika állandó megalapozása, gyakoroltatása.
– A helyes test–, hangszer– és kéztartás kialakítása és folyamatos ellenőrzése.
– A helyes befúvás, hangindítás és elválasztás.
– A megadott hangterjedelmen belül lehetőleg tisztán intonált, szép hang elérése, kitartott hangok mf dinamikával.
– Dúr hangsor kotta nélkül,
– Társas zenélés.

Ajánlott tananyag
Balassa: Klarinétiskola I. (EMB Z 5503)
Kovács: Klarinétozni tanulok I. (EMB Z 12282)
Dudás L.: Klarinétiskola I. (Music Trade M 06)
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok I. (PWM 4550)

Követelmény
Jól beállított légzés, befúvás, hangindítás.
A törzshangok olvasása és fogásainak ismerete a tanult terjedelemben.
A hangsor ismerete és megszólaltatása kotta nélkül.
Rövid, előjegyzést nem tartalmazó gyakorlatok, népdalok, gyermekdalok fél, negyed, nyolcad értékekkel, Kovács B.: Klarinétozni tanulok I/58; 68., Balassa – Berkes: Klarinétiskola I/21, 48 stb. nehézségi fokán.
Előadási darabok (vagy népdalok), lehetőleg kísérettel. Pl. J. S. Bach: Parasztkantáta, W. A. Mozart: Francia gyermekdal (Klarinétalbum I.–Edition Music–Soft)

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor kotta nélkül,
– Két gyakorlat a tanult hangterjedelem minél teljesebb igénybevételével,
– Négy népdal, illetve egyéb dallam kotta nélkül, lehetőleg zongorakísérettel.

2. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A hangterjedelem bővítése.
– Éles és nyújtott ritmus, nyújtópont, szinkópa.
– Felütés, csonkaütem.
– A dúr és moll hangsor szerkezete, a természetes, összhangzatos és dallamos moll. A hármashangzat fogalma.
– Az enharmónia fogalma.
– A szerkezet, tagolás alapfogalmai; (pl. motívum, sor, ütemsúly).
– A tanult művek formai elemzése a periódus kérdés–felelet viszonya.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A légzéstechnika állandó ellenőrzése, tökéletesítése.
– Tartott hangok dinamikával.
– A hangindítás gyorsítása, repetíció a torok és nyelv lazaságának megőrzésével.
– A kéztartás és billentés állandó ellenőrzése, javítása.
– Dúr és összhangzatos moll hangsorok, valamint hármashangzat–felbontásaik kotta nélkül, a tanult hangterjedelem határáig.
– Hangsorok gyakorlása repetícióval.
– Lapról olvasás az előző év anyagának megfelelő nehézségi fokon.
– Társas zenélés.

Ajánlott tananyag
Balassa: Klarinétiskola I. (EMB 5503)
Kovács: Klarinétozni tanulok I. (EMB 12282)
Dudás L.: Klarinétiskola I. (Music Trade M 06)
Perényi É: Klarinét–etűdök. (EMB 14300)
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok I. (PWM 4550)
Pèrier: Le débutant clarinettiste (Leduc A. L. 19075)

Követelmény
Helyes alapon nyugvó légzés, befúvás, hangindítás.
A hangok olvasása és fogásainak ismerete a tanult terjedelemben.
A tanult hangsorok, valamint hármashangzat–felbontásaik ismerete és megszólaltatása kotta nélkül.
Előjegyzés nélküli vagy 1 előjegyzésű gyakorlatok, népdalok, műzenei példák fél, negyed, nyolcad értékekkel, éles, nyújtott ritmussal vagy szinkópával, páros és páratlan lüktetéssel; a fenti hangterjedelem teljes igénybevételével; Perényi: Klarinét–etűdök: 17; 19. nehézségi fokán.
16–32 ütemes előadási darabok kulturált hangon, tagoltan, törekedve a tiszta intonációra, kísérettel. Pl. J. Brahms: Álommanó; M. Glinka: Air (Perényi: Repertoire 4., 5.)

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor kotta nélkül,
– Két gyakorlat a hangterjedelem minél teljesebb igénybevételével,
– Két különböző karakterű előadási darab kísérettel, lehetőleg kotta nélkül (vagy egy előadási darab, és egy kamarazenei mű, lehetőleg tanuló közreműködésével).

3. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A hangterjedelem bővítése a kisujj–billentyűknél mindkét fogásvariáció ismerete és alkalmazása.
– A tizenhatod érték és szünetjele, nyújtópont a nyolcad érték mellett, triola.
– A tanult művek formai elemzése: azonosság, hasonlóság, különbségek felismerése, a periódus kérdés–felelet viszonya.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A légzéstechnika állandó javítása, a megfelelő támasz kialakítása.
– A játékmód, artikuláció további differenciálása, finomítása (portato, staccato stb.).

– A dinamika határainak kiterjesztése a tiszta intonáció megtartása mellett.
– A regisztерváltások finomítása a levegő megfelelő vezetésével; az egységes hangszín kialakítása.
– Differenciált hangindítás és a hang szép befejezésének gyakorlása.
– Dúr és összhangzatos moll hangsorok a tanult hangterjedelem alsó és felső határáig, hármashangzat–felbontások és tercmenetek, kotta nélkül.
– A skálázás tempójának fokozása különböző kötésekkel, repetíció. A belső hallás fejlesztése.
– Lapról játék az előző év anyagának nehézségi fokán.
– Társas zenélés.

Ajánlott tananyag
Balassa: Klarinétiskola I. (EMB 5503)
Dudás L.: Klarinétiskola II. (Music Trade M 07)
Kovács: Klarinétozni tanulok I. (EMB 12282)
Perényi É.: Klarinét–etűdök (EMB 14300)
Delécluse: 20 könnyű etűd (Leduc A. L. 2124)
Giampieri: Raccolta di esercizi e studi (Ricordi ER 2183)
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok I. (PWM 4550)
Périer: Le débutant clarinettiste (Leduc A. L. 19075)
100 Studien (G. Joppig – S. Trier) (Universal UE 18264)

Követelmény
A már megszerzett ismeretek és készségek helyes alkalmazása.
A hangok olvasása és fogásainak ismerete a tanult terjedelemben.
Dúr és összhangzatos moll hangsorok, valamint hármashangzat–felbontásaik ismerete és megszólaltatása, kotta nélkül.
Mérsékelt tempójú, egyszerű ritmusképletekből álló, különböző karakterű gyakorlatok, műzenei példák biztonságos eljátszása a fenti hangterjedelemben, Perényi É.: Klarinét–etűdök 26; 32. nehézségi fokán.
Több regisztert érintő előadási darabok stílusosan, tisztán intonálva, zongora– vagy egyéb hangszerkísérettel. Pl. Ch. W. Gluck: Boldog lelkek tánca (Klarinétalbum II.– Edition Music Soft), P. I. Csajkovszkij: Régi francia dal (Perényi: Repertoire 24)
Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor kotta nélkül,
– Két különböző karakterű etűd,
– Két különböző karakterű előadási darab kísérettel, lehetőleg kotta nélkül (vagy egy előadási darab, és egy kamarazenei mű, lehetőleg tanuló közreműködésével).

4. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A hangterjedelem bővítése
– A legegyszerűbb segédfogások.
– A klarinét szerepe a különböző zenei műfajokban.
– A harmincketted és szünetjele, tizenhatod triola, többütemes szünetek.
– A legegyszerűbb díszítések: rövid és hosszú előke, parántrilla.
– Dalforma (ABA), triós forma.
– Tempo I, dal Segno, Vi–de.
– A játszott előadási darabok stílusjegyeinek megismerése (pl. tánctípusok).

A hangszerkezelés fejlesztése
– A légzés–, nyelv– és ujjtechnika területén megszerzett ismeretek és készségek elmélyítése, tökéletesítése.
– Minden regiszterben kiegyenlített, telt hang kialakítására való törekvés.
– Hosszabb zenei gondolatok egy levegővel történő összefogása.
– Dúr és összhangzatos moll hangsorok a tanult hangterjedelem alsó és felső határáig, kotta nélkül; hármashangzat felbontásokkal, tercmenetekkel.
– Skálázás különböző variációkkal: éles, nyújtott ritmusok, különféle kötések, repetíció.
– Az eddig megszerzett formai és szerkezeti ismeretek alkalmazása a művek előadásában.
– A lapról játék formailag és zeneileg igényes megvalósítása.
– Rendszeres társas zenélés vagy zenekari játék.

Ajánlott tananyag
Balassa: Klarinétiskola II. (EMB 5727)
Kovács: Klarinétozni tanulok II. (EMB 13291)
Perényi É.: Klarinét–etűdök (EMB 14300)
Beekum: Upscale, Downscale 26 etűd (Harmonia H. U. 3465)
Delécluse: 20 könnyű etűd (Leduc A. L. 21242)
Giampieri: Raccolta di esercizi e studi (Ricordi ER 2183)
Klosé: 45 artikulációs gyakorlat (Leduc A. L. 17089)
Kratochvil: 66 etűd
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok II.(PWM 4594)
Müller (I.): Etűdök (Ricordi 001 32700)
Périer: Le débutant clarinettiste (Leduc A. L. 19075)
100 Studien (G. Joppig – S. Trier) (Universal UE 18264)

Követelmény
Az eddig megszerzett ismeretek és készségek önálló alkalmazása.
A hangok olvasása és fogásainak ismerete kromatikusan a tanult terjedelemben.
Dúr és összhangzatos moll hangsorok hármashangzat–felbontásaikkal, tercmeneteikkel együtt, kotta nélkül.
Nagyobb lélegzetű, különböző karakterű és tempójú, többféle technikai feladatot feldolgozó etűdök, műzenei példák megszólaltatása; Kovács: Klarinétozni tanulok II/9; 15. Balassa: Klarinétiskola II/ 7; 13. nehézségi fokán.
Nagyobb terjedelmű előadási darabok, tisztán intonálva, a mű stílusát és hangulatát tükröző előadásban, kísérettel. Pl. F. Schubert: Menuetto, G. Marie: Dal régi stílusban (Perényi: Repertoire 27., 19.)

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor kotta nélkül,
– Két különböző karakterű és tempójú etűd,
– Egy tételpár vagy két különböző karakterű előadási darab kísérettel, lehetőleg kotta nélkül (vagy egy előadási darab, és egy kamarazenei mű, lehetőleg tanuló közreműködésével).

5. évfolyam „A" tagozat
Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A klarinét kialakulása, fejlődése, sajátosságai (furata, átfúvása, transzponáló jellege stb.).
– A hangterjedelem bővítése a kisujj–billentyűknél mindkét fogásvariáció ismerete és alkalmazása.

– Bonyolultabb segédfogások, tisztítófogások.
– További díszítések: a trilla, utóka, kettős ékesítés (mordent) írásmódja.
– A négyeshangzatok fogalma, domináns– és szűkített szeptim–felbontások. A tanuló ismerje fel és játékában alkalmazza a különböző stílusjegyeket.
– Rondóforma, variációs forma, szonátaforma.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A légzés–, nyelv– és ujjtechnika területén megszerzett ismeretek és készségek további elmélyítése.
– Minden regiszterben kiegyenlített, telt hang kialakítása.
– Hangindítások és hangbefejezések gyakorlása.
– Hosszabb zenei gondolatok egy levegővel történő összefogása.
– Dúr és összhangzatos moll hangsorok a tanult hangterjedelem alsó és felső határáig, kotta nélkül; hármashangzat–, valamint domináns–, illetve szűkített szeptim–felbontásokkal, tercmenetekkel.
– Skálázás a korábban megismert módokon, különböző dinamikával, ritmikával és artikulációval.
– További díszítések: a trilla, utóka, kettős ékesítés (mordent) gyakorlása.
– A dinamikai árnyalás fejlesztése (crescendo, diminuendo).
– Az eddig megszerzett formai és szerkezeti ismeretek alkalmazása a művek előadásában.
– A lapról játék formailag és zeneileg igényes megvalósítása.
– Rendszeres társas zenélés vagy zenekari játék.

Ajánlott tananyag
Balassa: Klarinétiskola II. (EMB 5727)
Kovács: Klarinétozni tanulok II. (EMB 13291)
Perényi É.: Klarinét etűdök (EMB 14300)
Beekum: Upscale, Downscale 26 etűd (Harmonia H. U. 3465)
Delécluse: 20 könnyű etűd (Leduc A. L. 21242)
Giampieri: Raccolta di esercizi e studi (Ricordi ER 2183)
Klosé: 45 artikulációs gyakorlat (Leduc A. L. 17089)
Kratochvil: 66 etűd
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok II.(PWM 4594)
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok III. (PWM 4905)
Müller (I.): Etűdök (Ricordi 00132700)
Périer: Le débutant clarinettiste (Leduc A. L. 19075)
100 Studien (G. Joppig – S. Trier) (Universal UE 18264)

Követelmény
Az eddig megszerzett ismeretek és készségek önálló alkalmazása.
A hangok olvasása és fogásainak ismerete kromatikusan a tanult terjedelemben.
Dúr és összhangzatos moll hangsorok kotta nélkül; hármashangzat–felbontásokkal, tercmenetekkel.
Nagyobb lélegzetű, különböző karakterű és tempójú, többféle technikai feladatot feldolgozó etűdök, műzenei példák megszólaltatása; Kovács: Klarinétozni tanulok II/13., 28., illetve Balassa: Klarinétiskola II/ 40., 56. nehézségi fokán.
Nagyobb terjedelmű előadási darabok, tisztán intonálva, a mű stílusát és hangulatát tükröző előadásban, kísérettel. Pl. Beethoven: Sonatine; Ch.Dancla: Romance (Perényi É.: Repertoire 35., 39.)

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor kotta nélkül,
– Két különböző karakterű és tempójú etűd,
– Egy tételpár vagy két különböző karakterű előadási darab kísérettel, lehetőleg kotta nélkül (vagy egy előadási darab és egy kamarazenei mű, lehetőleg tanuló közreműködésével).

6. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– A klarinét kialakulása, fejlődése, sajátosságai (furata, átfúvása, transzponáló jellege stb.)
– A klarinét szerepe a különböző zenei műfajokban.
– A hangok olvasása és fogásainak ismerete kromatikusan.
– Bonyolultabb segédfogások, tisztítófogások önálló alkalmazása.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A légzés–, nyelv– és ujjtechnika területén megszerzett ismeretek és készségek további elmélyítése, tökéletesítése.
– Minden regiszterben kiegyenlített telt hang kialakítása.
– Ismerje a tanuló hangszerének intonációs hibáit és törekedjen javításukra.
– A megfelelő nád kiválasztásának szempontjai.
– Különböző hangindítások és hangbefejezések tökéletesítése a nyelv differenciált alkalmazásával.
– Hosszabb zenei gondolatok egy levegővel történő összefogása.
– Dúr és összhangzatos moll hangsorok a tanult hangterjedelem alsó és felső határáig, kotta nélkül; hármashangzat–, valamint domináns–, illetve szűkített szeptim–felbontásokkal, tercmenetekkel.
– Kromatikus skálák.
– A lapról játék formailag és zeneileg további fejlesztése, igényes megvalósítása.
– Rendszeres társas zenélés és zenekari játék.

Ajánlott tananyag
Balassa: Klarinétiskola II. (EMB 5727)
Kovács: Klarinétozni tanulok II. (EMB 13291)
Perényi É.: Klarinét etűdök (EMB 14300)
Beekum: Upscale, Downscale 26 etűd (Harmonia H. U. 3465)
Delécluse: 20 könnyű etűd (Leduc A. L. 21242)
Giampieri: Raccolta di esercizi e studi (Ricordi ER 2183)
Klosé: 45 artikulációs gyakorlat (Leduc A. L. 17089)
Kratochvil: 66 etűd
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok II.(PWM 4594)
Kurkiewicz: Válogatott gyakorlatok III. (PWM 4905)
Müller (I.): Etűdök (Ricordi 00132700)
Périer: Le débutant clarinettiste (Leduc A. L. 19075)
100 Studien (G. Joppig – S. Trier) (Universal UE 18264)
Gabucci: 60 Divertimenti (Ricordi E.R. 2541)

Követelmény
Az eddig megszerzett ismeretek és készségek önálló alkalmazása.

A hangok olvasása és fogásainak ismerete kromatikusan a tanult terjedelemben.
Dúr és összhangzatos moll hangsorok hármashangzat–felbontásaikkal, tercmeneteikkel együtt, kotta nélkül.
Nagyobb lélegzetű, különböző karakterű és tempójú, többféle technikai feladatot feldolgozó etűdök, műzenei példák megszólaltatása; Kovács: Klarinétozni tanulok II/36., 75., illetve Balassa: Klarinétiskola II/ 55., 71; 81. nehézségi fokán.
Nagyobb terjedelmű előadási darabok, tisztán intonálva, a mű stílusát és hangulatát tükröző előadásban, kísérettel. Pl. Donizetti: Concertino (Edition Music–Soft); Weber: Szonatina; Bärmann: Romance (Perényi: Repertoire 42.)

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor kotta nélkül,
– Két különböző karakterű és tempójú etűd,
– Egy tételpár vagy két különböző karakterű előadási darab kísérettel, lehetőleg kotta nélkül (vagy egy előadási darab, valamint egy kamarazenei mű, lehetőleg tanuló közreműködésével).
Ismertesse meg a tanulókkal
– a zongora alapvető sajátosságait, felépítését, működésének elvét (kalapács–mechanika, pedálszerkezet, hangolás), akusztikai sajátosságait,
– a hangszer gazdag irodalmának legjelentősebb zeneszerzőit és előadóművészeit,
– a hangszer kialakulásának vázlatos történetét.

C.) FUVOLA

A fuvolatanítás általános céljai, feladatai:
– a helyes légzés kialakítása,
– a kifejező fuvolahang elsajátíttatása,
– a kéz–, test–, fej–, hangszertartás lazaságának tudatosítása,
– a megismert mozgásmechanizmusok automatikussá tétele,
– a biztonságos hangszerkezelés kialakítása,
– a belső hallás fejlesztése,
– a ritmus alapérzetének biztonságos alkalmazása,
– rendszerezett zenei ismeretek átadása.

Ismertesse meg a tanulókkal
– a fuvola történetét,
– a fuvola társhangszereit (fafúvós hangszercsalád),
– a hangszer irodalmát,
– a jelentősebb alkotó– és előadóművészek munkásságát.

Tudatosítsa
– a helyes légzéstechnikára épülő ideális befúvási mód (ansatz) együttes használatát,
– a hangminőség, dinamika és intonáció összefüggéseit,
– a hangszer könnyed kezelését, a laza mozgásérzetek kialakítását,
– a fuvola hangképzésének fizikai törvényszerűségeit,
– a rendszeres és helyes gyakorlási módszer alapelveit,
– a kottahű játék – mint legfontosabb alapelv – pontos betartását.

Fejlessze a tanuló zenei képességeit
– hangszeres technikáját,
– improvizációs tevékenységét (kreativitását),

– lapról játszási készségét.
– zenei memóriát
Ösztönözze a tanulót
– a lapról olvasási készség folyamatos, aktív művelésére.

Előképző évfolyamok
1. évfolyam
Az általános iskola második évfolyamos tanulóinak nagy része alkalmas a fuvolatanulás megkezdésére a fizikai adottságok figyelembevételével. A hangszeres előkészítő évfolyam a képességek kibontakoztatását, a készségek felmérését szolgálja.

Fejlesztési feladatok
Ismeretek
– Rövid ismertetés a fafúvós hangszerekről.
– A fuvola részei, összeállításának helyes módja, tisztítása.
– A törzshangok olvasása
– A negyed, nyolcad, fél, pontozott fél és egész értékek valamint az ezeknek megfelelő szünetjelek ismerete.
– A 2/4, 4/4 –es ütemek.
– Egyszerű ritmusértékek és ütemsúlyok
– A szerkezet, a tagolás alapfogalmai: ismétlőjel, korona, záróvonal, a levegővétel jele, motívum, periódus, prima volta, seconda volta.
– Gyermek– és népdalok szöveg szerinti értelmezése, szövegtudása.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Különböző légzésgyakorlatok
– A test– és kéztartás ismertetése és lépésről–lépésre való megvalósítása a gyakorlatban.
– A játékmód és az artikuláció alapfogalmai: nyelv nélküli (rekesz) hangindítás (huhogás), később nyelvvel kombinálva, rövid és hosszú hangok (tenuto, staccato, legato).
– A helyes gyakorlás és memorizálás módjai.

Ajánlott tananyag
Bántai – Sipos: Fuvola ABC (EMB 14005)
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. (EMB 5457)
Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat (EMB 3741)
Kodály Zoltán: Ötfokú zene I. (EMB 2809)
Józsefné Szmrecsányi Magda: Előképzős olvasókönyv (EMB 5725, 6102, 6573)
Házimuzsika gyermekeknek (EMB 13846)
Béres János: Furulyaiskola I. (EMB 5406)
Lőrincz – Paragi: Furulya ABC (EMB 14090)
Czidra László: Furulyamuzsika kezdők számára (EMB 7888)

Követelmény
Kétféle ritmusértéket tartalmazó gyermekdal (népek dalai) eljátszása.
A 2/4, 4/4 –es ütem pontos ritmikai ismerete.
A törzshangok biztonságos olvasása és azok fogásai.
Bántai – Sipos: Fuvola ABC gyermekdalok, vagy ennek megfelelő szintű darabok.
Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két gyermekdal vagy magyar népdal kotta nélkül.
– Két gyakorlat a tanult hangterjedelem minél teljesebb használatával.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok, Ismeretek
– Hangszerismeret
– A fuvola részei, összeállításának helyes módja, tisztítása.
– A törzshangok biztosabb olvasása
– A nyújtó pont ismerete, nyújtott és éles ritmus
– A 2/4, 3/4, 4/4 –es ütemek ütemsúlyok.
– A szerkezet, a tagolás alapfogalmai: ismétlőjel, korona, záróvonal, a levegővétel jele, motívum, periódus, prima volta, seconda volta.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Különböző légzésgyakorlatok a helyes légzéstechnika kialakítása érdekében.
– A test– és kéztartás ismertetése és lépésről–lépésre való megvalósítása a gyakorlatban.
– Koncentrált figyelem a tiszta intonáció kialakításához
– A játékmód és az artikuláció alapfogalmai: nyelv nélküli (rekesz) hangindítás (huhogás), később nyelvvel kombinálva, rövid és hosszú hangok (tenuto, staccato, legato).
– A helyes gyakorlás és memorizálás módjai.
– A hallás útján történő önkontroll fejlesztésének megalapozása.

Ajánlott tananyag
Bántai – Sipos: Fuvola ABC (EMB 14005)
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. (EMB 5457)
Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat (EMB 3741)
Kodály Zoltán: Ötfokú zene I. (EMB 2809)
Józsefné Szmrecsányi Magda: Előképzős olvasókönyv (EMB 5725, 6102, 6573)
Házimuzsika gyermekeknek (EMB 13846)
Béres János: Furulyaiskola I. (EMB 5406)
Lőrincz – Paragi: Furulya ABC (EMB 14090)
Magic Flute (Die Flötenschule von Anfang an Band 1 (Barbara Gisler–Haase UE 30370)
Spiel und Spass mit der Blockflöte I. (Schott 7770)

Követelmény
A tanult ritmusértékek pontos játéka, hallás és kottakép alapján.
A 2/4, 4/4 –es ütem pontos ritmikai ismerete.
A törzshangok biztonságos olvasása és azok fogásai.
Biztos hangindítás.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két gyermekdal vagy magyar népdal kotta nélkül,
– Két gyakorlat a tanult hangterjedelem minél teljesebb használatával.

Alapfok évfolyamok „A” tagozat

1. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– A fafúvós hangszerek jellegzetességeinek ismerete (külső megjelenés, hangmagasság, hangszín stb.).
– A fuvola részei, összeállításának helyes módja, tisztítása.

– Egyszerű ritmusértékek és ütemsúlyok.
– A végzett anyagban szereplő törzshangok valamint a módosított hangok olvasása és fogása.
– A módosítójelek ismerete.
– Hangsorok tudatosítása, abszolút hangnévvel is.
– Ütemmutatók és tempójelzések, amelyek a végzett anyagban előfordulnak.
– Szerkezet, tagolás: dalforma (ABA), triós forma, Tempo I.
– A jó gyakorlási módszer és emlékezőkészség megalapozása.
– A lapról olvasási készség fejlesztése az előző tanév nehézségi fokán.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes test–, hangszer– és kéztartás folyamatos ellenőrzése.
– Az alapvető légzéstechnika megalapozása (rekeszlégzés).– A helyes szájtartás és a befúvási szög beállítása és állandó ellenőrzése. A hangindítás és –befejezés igényének felkeltése és fokozatosan történő megvalósítása.
– A tanult hangterjedelmen belül lehetőleg tisztán intonált, szép hang elérése, kitartott hangok segítségével.
– A megismert hangsorok gyakorlása különböző artikulációval: legato, tenuto, nyelv nélküli rekesz (huhogás), staccato.
– A jó gyakorlási módszer és emlékezőkészség megalapozása.
– A lapról olvasási készség fejlesztése az előző tanév nehézségi fokán.

Ajánlott tananyag
Bántai – Sipos: Fuvola ABC (EMB 14005)
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. (EMB 5457)
Bántai – Kovács: Skálaiskola I. (EMB 8233)
Csupor László: Ujjgyakorlatok (EMB 7266)
Gariboldi: Gyakorlatok kezdő fuvolásoknak (EMB 8519)
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára I. (EMB 8591)
Abracadabra Flute (Malcolm Pollock) (A&C Black, London ISBN7136–5685–9)
Bántai – Sipos: Könnyű előadási darabok fuvolára (EMB 8959)
Bántai – Kovács: Kis előadási darabok fuvolára (EMB 2791)
Czidra László: Furulyamuzsika kezdők számára (EMB 7888)
Lőrincz – Paragi: Furulya–ABC (EMB 14090)
Házimuzsika gyermekeknek (EMB 13846)
Szokolay Sándor: (Bántai Vilmos) Magyar gyermekdalok két és három furulyára vagy fuvolára
Papp Lajos: Magyar karácsonyi dalok 2–3 furulyára kezdőknek (EMB 14080)
Petrovics Emil: Magyar gyermekdalok fuvolára és zongorára (EMB 7373) (EMB 7768)

Követelmény
Egész, fél (pontozott fél), negyed, nyolcad értékeket tartalmazó rövid gyakorlatok, népdalok két oktáv hangterjedelemben.
A törzshangok és a tanult módosított hangok olvasása
Legalább 8 ütemes előadási darabok kotta nélkül, kísérettel.
Pl. Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. 60–61. vagy ennek megfelelő szintű etűdök, darabok.
Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott hangsor (staccato, legato), csak alapskála,
– Két különböző karakterű gyakorlat (pl. Jeney Z.: I. 61–ig vagy más, azonos szintű, nehézségű gyakorlatok).
– Egy előadási darab (zongorakísérettel)

2. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– A hangterjedelem kibővítése.
– Az enharmónia fogalma.
– Újabb ütemfajták és tempójelzések.
– A ritmikai ismeretek bővítése.
– Dúr és moll hangnemek ismerete 2#, 2b előjegyzésig, abszolút hangnévvel is.
– A hármashangzat és felbontásának fogalma.
– Szerkezet, tagolás: Da Capo, triós forma.
– A tanult művek formai elemzése (Azonosság, hasonlóság, szekvencia, különbségek felismerése, a periódus kérdés–felelet viszonya).

A hangszerkezelés fejlesztése
– A légzéstechnika állandó fejlesztése.
– Hangképzés: fokozott törekvés a helyes technikával képzett, kifejező fuvolahangra.
– A rekeszizom szerepének tudatosítása (huhogás).
– A hangindítás gyorsítása, repetíció a torok és nyelv lazaságának megőrzésével. Hangsorok gyakorlása különböző kötésvariációkkal.
– A helyes tartás állandó ellenőrzése.
– A játékmód, artikuláció további differenciálása. (non legato, portato, marcato).
– Dinamikai árnyalás: f, mf, p.
– Memóriafejlesztés készségfejlesztő gyakorlatok segítségével.
– Társas zenélés.
– Lapról játék.

Ajánlott tananyag
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. (EMB 5457)
Bántai – Kovács: Skálaiskola I. (EMB 8233)
Csupor László: Ujjgyakorlatok (EMB 7266)
Platonov: A fuvolajáték iskolája (Moszkva 11672)
Gariboldi: Gyakorlatok kezdő fuvolásoknak (EMB 8519)
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára I. (EMB 8591)
Renate Unger: Die Querflöte (VEB Deutsche Verlag für Musik BN 30040)
Rieger – Unger: Das Querflöten Spiel I. (Hofmeister 8060)
M. Moyse: Le debutant Flutiste (Leduc 18802)
Bántai – Kovács: Kis előadási darabok fuvolára (EMB 2791)
Bartók és Kodály művei fuvolákra és zongorára I. (Bántai – Sipos, EMB 7958)
Bartók és Kodály művei fuvolára és zongorára II. (Bántai – Sipos, EMB 8940)
Bántai – Kovács: Fuvolamuzsika I. EMB 6587
Abracadabra Flute Repertoire (Malcolm Pollock) (A&C Black, London ISBN7136–3527–4
Classical Album for Flute and Piano (Rudall C. 730)
Klassisches Spielbuch (Peters 12295)
Händel: Menüette (Hofmeister B.144)
Mozart: Themes I–II. (Fentone F 413–A, B)
Dolzsikov: Gyűjtemény fuvolára és zongorára (Muzika 12389)
Leichte Spielmusik des Rokoko (Schott 5248)
Das Notenbüchern des 18. Jahrhunderts I. (Hofmeister 1006)
Das Notenbüchern des 18. Jahrhunderts II. (Hofmeister 1498)

Követelmény
Egy adott technikai feladatot tartalmazó 8–16 ütemes gyakorlat eljátszása.
Mérsékelt tempójú, egyszerűbb ritmusképletekből álló etűdök.
Könnyebb előadási darabok kotta nélkül.
Pl. Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. kötet 102., vagy ennek megfelelő szintű etűdök; Bántai – Kovács: Válogatott etűdök I. 22., vagy Gariboldi: Etűdök, továbbá hasonló nehézségű zongorakíséretes darabok.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott skála (alap + hármashangzat),
– Két különböző karakterű gyakorlat (pl. Jeney Z.: I. 102–ig vagy más, azonos szintű, nehézségű gyakorlatok),
– Egy előadási darab lehetőleg kotta nélkül.

3. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– A hangterjedelem bővítése kromatikusan.
– Elemi tudnivalók a felhangokról (átfújások).
– Nehezebb ritmusképletek ismerete: tizenhatod és harmincketted érték és szünetjelei, kis éles és kis nyújtott ritmus.
– Dúr és moll hangnemek a megismert hangterjedelemben, abszolút hangnévvel is.
– Kromatika.
– Újabb tempójelzések (largo, larghetto, meno mosso, marcia stb.).
– Szerkezet, tagolás: a tempo, dal Segno, Vi–de, Coda, G. P.
– A játszott zenei anyagban előforduló barokk és klasszikus táncok főbb jellegzetességeinek ismerete.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A kialakult mechanizmusok helyes alkalmazása, esetleg javítása.
– Törekvés a hangtalan és egyre gyorsabb levegővételre, a támasz automatikussá tételére. A dinamika határainak szélesítése, a szép hang és a tiszta intonáció megtartása mellett.
– Differenciált hangindítás és a hang befejezésének gyakorlása.
– Egységes hangszín kialakítása az alsó és felső regiszterben egyaránt.
– A skálázás tempójának mérsékelt fokozása különböző variációkkal: éles és nyújtott ritmusok, különféle artikulációk, repetíció.
– Hármashangzat–felbontások és terclépések.
– Játékmód, artikuláció: az eddig tanult ismeretek készségszintre emelése.
– Memóriafejlesztés: előadási darabok zenei igényű, kontrollált gyakorlása.
– Társas zenélés: Lapról játszás.

Ajánlott tananyag
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola I. (EMB 5457)
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. (EMB 5458)
Bántai – Kovács: Skálaiskola I. (EMB 8233)
Csupor László: Ujjgyakorlatok (EMB 7266)
Platonov: A fuvolajáték iskolája (Moszkva 11672)
Gariboldi: Gyakorlatok kezdő fuvolásoknak (EMB 8519)
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára I. (EMB 8591)

Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára II. (EMB 8592)
Tomaszewski: Wybor Etuid na Flet I. (PWM 6464)
Tomaszewski: Wybor Etuid na Flet II. (PWM 6246)
M. Moyse: Le debutant Flutiste (Leduc 18802)
Werner Richter: Schule für die Querflöte (Schott ED 4777)
Bartók és Kodály művei fuvolákra és zongorára I. (Bántai – Sipos) (EMB 7958)
Bartók és Kodály művei fuvolára és zongorára II. (Bántai – Sipos) (EMB 8940)
Bartók Béla: Este a székelyeknél (Pröhle) (EMB 8317)
Kocsár Miklós: Saltus Hungaricus (EMB 6744)
Bántai – Kovács: Fuvolamuzsika I. (EMB 6587)
Bántai – Kovács: Fuvolamuzsika II. (EMB 8732)
Bántai – Kovács: Könnyű kamarazene fuvolára (EMB 6387)
Barokk táncok fuvolára és zongorára (Nagy) (EMB 13272)
Classical Music for Flute (B.&H. 20342)
Forty little Pieces (L. Moyse) (Schirmer 43191)
Der junge Flötist (Zimmermann 1394)
J. Hook: Szonatina (F–dúr) (Schott 10138)

Követelmény
A hangok olvasása és fogásainak ismerete c1–g3 –ig, kromatikusan.
Különböző karakterű és tempójú etűdök biztonságos eljátszása 2#, 2b előjegyzésig.
Egy stílusosan előadott, tisztán intonált előadási darab eljátszása kotta nélkül, zongora– vagy egyéb hangszerkísérettel.
A tanult művek formai elemzése az életkornak megfelelő szinten.
Pl. Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. 22., vagy Bántai – Kovács: Válogatott etűdök I. 14., továbbá hasonló nehézségű zongorakíséretes darabok.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott skála (tercmenet, hármashangzat–felbontás is),
– Két különböző karakterű gyakorlat (pl. Jeney Z.: II. 22–ig vagy más, azonos szintű, nehézségű gyakorlatok),
– Egy előadási darab lehetőleg kotta nélkül.

4. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Az egyszerűbb felhangok ismerete.
– Aszimmetrikus ütemek, a hangjegyértékek és ritmusképletek átfogó rendszerezése, tizenhatod–triola, kettős nyújtópont.
– Dúr és moll hangnemek 4#, 4b előjegyzésig a hangszer teljes hangterjedelmében
– A könnyebb ékesítések (előke, parányzó, trilla) írásmódja és ritmusa.
– A moduláció fogalma.
– A játszott anyag zenei formáinak elemzése, stílusjegyeinek tudatosítása (pl. tánctípusok).

A hangszerkezelés fejlesztése
– A felhangok szerepének tudatosítása és használata, a támasz és a helyes szájtartás összefüggésében (egyszerűbb átfújások: oktáv, kvint).
– A laza, könnyed ujj– és a nyelvtechnika fejlesztése.
– A kettős nyelvütés használata (dupla staccato), először lassú tempóban.

– A skálázás tempójának fokozása különböző dinamikával, ritmikával és artikulációval.
– A megfelelően kialakított légzéstechnika elsajátítása lehetővé teszi a vibrato tanítását (nem évfolyamhoz kötötten!).
– A dinamikai árnyalás fejlesztése (crescendo, diminuendo).
– Az önálló hangolásra való törekvés.
– Memóriafejlesztés a megszerzett formai, szerkezeti ismeretek alapján.
– Rendszeres társas zenélés vagy kiszenekari játék.
– A lapról játszási készség továbbfejlesztése.

Ajánlott tananyag
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. (EMB 5458)
Bántai – Kovács: Skálaiskola II. (EMB 8625)
Csupor László: Ujjgyakorlatok (EMB 7266)
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára II. (EMB 8592)
Gariboldi: 30 etűd (EMB 8007)
M. Moyse: De la Sonorité (Leduc 18166)
M. Moyse: Cinquante Études Mélodiques op. 4 I–II. (Leduc 19480 19481)
Towarnicki: Szkola na Flet I. (PWM 5706)
Tomaszewski: Wybor Etuid na Flet I. (PWM 6464)
Tomaszewski: Wybor Etuid na Flet II. (PWM 6264)
Fuvolamuzsika II.(Bántai – Kovács) (EMB 8732)
Romantikus album (Bántai – Sipos) (EMB 12350)
3 Gavotte (Bántai – Sipos) (EMB 13099)
3 Minuetti (Bántai – Sipos) (EMB 13196)
Barokk táncok fuvolára és zongorára (Nagy) (EMB 13272)
Album of Sonatinas for young Flutists (Schirmer 44374)
J. Conte: Impromtu (G.Billaudot 3433)
Heinrich Funk: Kleine Sonata (VEB Hofmeister– Leipzig 7237)
Der Junge Flötist (Zimmermann 1394)
Salon–Stücke II. (Kunzelmann GM 903 b)
Bárcsak volna fuvolán! (Csetényi) (AKKORDA–1019)
Hangversenydarabok fuvolára (Szebenyi – Nagy) (EMB 6958)
Népszerű előadási darabok fuvolára (Kovács L.) (EMB 12654)
Bononcini: Táncok és szonáták I. (Máriássy) (EMB 13612)
Valentine: 12 szonáta (Kalmár) (EMB 12054)
Csupor László: Fuvoladuók II. (EMB 14043)

Követelmény
Folyamatos, egyenletes tempójú skálázás 3#, 3b előjegyzésig a tanult variációkkal.
Közepes terjedelmű, mérsékelt tempójú, többféle technikai feladatot tartalmazó etűdök megszólaltatása.
Barokk tánctétel vagy egyszerűbb előadási darab eljátszása.
Társas zenélés: kíséretes előadási darabok, duók, triók.
Pl. Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. 64., vagy Bántai – Kovács: Válogatott etűdök II. kötetből 28–32. közül egy, továbbá hasonló nehézségű zongorakíséretes darabok.
Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott skála (duplanyelvvel is),
– Két különböző karakterű gyakorlat (pl. Jeney Z.: II. 70–ig vagy más, azonos szintű, nehézségű gyakorlatok),
– Egy előadási darab lehetőleg kotta nélkül.

5. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Az eddig tanult ismeretek összefoglalása és elmélyítése.
– Az ütemfajták, hangjegyértékek és ritmusképletek átfogó, rendszerezett ismerete.
– Dúr és moll hangnemek ismerete 5#, 5b előjegyzésig, a hangszer teljes terjedelmében.
– Tudnivalók a vibratóról a zenei kifejezés érdekében.
– A hangszeres és elméleti órákon tanult formai és harmóniai elemzés a tanár irányításával.
– A bonyolultabb ékesítések (trilla utókával vagy a nélkül)
– A különböző népek zenéje ritmikai és hangzásvilágának megismerése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A levegő megfelelő vezetésével és irányításával az egységes hangszín kialakítása az alsó és a felső regiszterekben egyaránt.
– A hangminőség és vibrato összefüggésének tudatosítása
– Különböző hangindítások és hangbefejezések gyakorlása.
– A nyelv differenciált szerepének tudatosítása.
– A dupla staccato sebességének mérsékelt fokozása.
– Hosszabb zenei gondolatok egy levegővel történő összefogása.
– Skálázás egyenletes, gyorsabb tempóban, bonyolultabb variációkkal (pl. hangról hangra, visszafordulás oktolákkal, duplanyelv stb.).
– Önálló hangolás (javasolt a játszott mű hangnemében).
– A zenei anyagban előforduló díszítések pontos megszólaltatása.
– Szélsőséges dinamikák (pianissimo, fortissimo stb.).
– A memória fejlesztése hosszabb terjedelmű műveken keresztül.
– Társas zenélés, lehetőség szerint más hangszerekkel is (vonós, fúvós, gitár stb.).
– Lapról játszás: az előző év anyagának megfelelő nehézségi szinten.

Ajánlott tananyag
Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. (EMB 5458)
Bántai – Kovács: Skálaiskola II. (EMB 8625)
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára II. (EMB 8592)
E. Köhler: Etűdök fuvolára op. 33I. (Pröhle) (EMB 8513)
E. Köhler: Etűdök fuvolára op. 33I. (Zimmermann ZM 1090)
Tomaszewski: Wybor Etuid na Flet II. (PWM 6246)
M. Moyse: De la Sonorité (Leduc 18166)
Flöten Studien in alten und neuen Stil I. (E. List) (VEB Hofmeister 7352)
Das Flötenbuch Friedrich des Grossen (Breitkopf 5606)
Romantikus Album (Bántai – Sipos) (EMB 6958)
3 Tambourin (Bántai – Sipos) (EMB 12574)
3 Polonaise (Bántai – Sipos) (EMB 13446)
Hangversenydarabok fuvolára és zongorára (Szebenyi – Nagy) (EMB 6958)
Népszerű előadási darabok fuvolára (Kovács L.) (EMB 12654)
Bononcini: Táncok és szonáták I. (Máriássy) (EMB 13612)
Marcello: 12 szonáta fuvolára op. 2 I. (Máriássy) (EMB 13476))
D. Scarlatti: Három szonáta (EMB 8958)
Járdányi Pál: Szonatina (EMB 1371)
Bárcsak volna fuvolán! (Csetényi Gyula) (AKKORDA–1019)
Album of Sonatinas for young Flutists (Schirmer 44374)
Telemann: F–dúr szonáta (Amadeus GM 666)

Debussy: A kis néger (EMB 7933)
Jeney Zoltán: Fuvoladuók II. (EMB 6640)
Zempléni: Fuvolatrió (EMB 12807)

Követelmény
A hangok olvasásának és fogásának ismerete c1–h3 –ig, kromatikusan.
Egyenletes tempójú skálázás 4#, 4b előjegyzésig, a tanult variációkkal.
Különböző karakterű etűdök megszólaltatása, zenei megközelítése jellegüknek megfelelő tempóban.
Barokk tánc vagy könnyebb szonáta tételpár stílusos, intonált előadása, kísérettel.
Pl. Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. 68–78., vagy Bántai – Kovács: Válogatott etűdök II. 21., továbbá hasonló nehézségű zongorakíséretes darabok.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott skála (alap + hármashangzat + felbontás + tercmenet),
– Két különböző karakterű gyakorlat (pl. Jeney Z.: II. 87. vagy más, azonos szintű, nehézségű gyakorlatok),
– Egy előadási darab lehetőleg kotta nélkül.

6. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Dúr és moll hangnemek 6#, 6b előjegyzésig.
– A kromatikus hangsor.
– A tanuló tudja hangszerének intonációs hibáit és korrigálja azokat.
– Önálló gyakorlási módszerek ismerete a felmerülő problémák megoldására.
– Értelmes tagolás, kisebb előadási darabok önálló megformálása.
– A tanuló ismerje a különböző korok zenéjének díszítésrendszerét. (Barokk lassú tételek egyszerűbb díszítésekkel való előadása).
– Tájékozódjon a különböző korok stílusainak jellemző jegyeiről.
– A vibrato szerepe a zenei megvalósításban.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Törekvés a kiegyenlített és kifejező hang elérésére.
– Biztonságos hangindítás minden regiszterben.
– A befúvás szélsőséges helyzetei (ki– és befordítás).
– A laza, könnyed ujjtechnika fejlesztése.
– Trilla és egyéb díszítő elemek magasabb szintű, önálló alkalmazása.
– Skálák és etűdök tempójának fokozása.
– Szimpla és dupla staccato, gyorsaságfejlesztő gyakorlatokon keresztül.
– A vibrato fokozatos fejlesztése (sebesség, amplitúdó).
– A tudatos zenei memorizálás fejlesztése.
– Rendszeres társas zenélés
– A lapról játék készsége fokozott mértékben fejlődjön.

Követelmény
Az eddig tanult skálák biztonságos tudása több figurációval (terc, hármashangzat stb.).
A három regiszter összekapcsolása rövid és könnyű gyakorlatokon keresztül.

Nagyobb lélegzetű, összetett feladatot tartalmazó etűdök eljátszása (pl. Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára II. 12.).
A fuvola több regiszterét összefogó gyakorlat.
Előadási darabok tisztán intonálva, kotta nélkül.
Pl. Jeney Zoltán: Fuvolaiskola II. 84–85., vagy E. Köhler: Etűdök op. 33 I. kötet első három etűdjének egyike, továbbá hasonló nehézségű zongorakíséretes darabok.

Ajánlott tananyag
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára II. (EMB 8592)
Bántai – Kovács: Válogatott etűdök fuvolára III. (EMB 8593)
Eördögh J.: Középfokú technikai és olvasógyakorlatok I. (EMB 1801)
Fuvolaetűdök középfokra (Jeney Zoltán) (EMB 12062)
E. Köhler: 25 Romantische Etüden für Flöte op. 66 (ZM 12240)
M. Moyse: De la Sonorité (Leduc 18166)
M. Moyse: Exercises Journaliers pour La Flûte (Leduc 16638)
M. Moyse: Cinquante Études Mélodiques op. 4 I. (Leduc 19480)
M. Moyse: Cinquante de Demerssemann II. (Leduc 19481)
M. Moyse: Vingt–QuatreÉtudes Mélodiques avec variations (Leduc 18026)
Taffanel: 17 GrandsExercices Journaliers de Mécanisme (Leduc 17204)
Platonov: 30 etűd (ASMP 36)
Towarnicki: Szkola na Flet II. (PWM 1989)
Hangversenydarabok fuvolára és zongorára (Szebenyi – Nagy) (EMB 2791)
Népszerű előadási darabok fuvolára (Kovács L.) (EMB 12654)
Romantikus album (Bántai – Sipos) (EMB 12350)
3 olasz arietta (Csetényi) (AKKORD A–1006)
Bárcsak volna fuvolán! (Csetényi) (AKKORD A–1019)
Händel: Hallei szonáták (Bántai – Máriássy) (EMB 5739)
Händel: Hallei szonáták (Peters 4554)
Händel: Hallei szonáták (EMB 7217)
Händel: Elf Sonaten (DVfM 4003)
Händel: 6 szonáta fuvolára és basso continuóra I–II. (Malina – Máriássy) (EMB 13404 13405)
Telemann: C–dur Sonata (Amadeus GM 666)
Telemann: Sechs Sonaten in Kanon (Hofmeister B.124)
Boismortier: Sechs Suiten (Schott ED. FTR15)
Boismortier: Sechs Sonaten I–II. (Schott 5056, 5057)
Boismortier: 6 szonáta op. 9 (Máriássy) (EMB 13350)
Marcello: 12 szonáta fuvolára és basso continuóra I–II. (EMB 13476, 13477)
Loeillet: 12 szonáta op. 4 I–IV. (EMB 12989– 12992

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy szabadon választott skála + variációi,
– Egy etűd (pl. E. Köhler: op. 33 I. kötetből) vagy más, azonos nehézségű gyakorlat,
– Egy tételpár vagy kamaramű.

Követelmények az alapfok évfolyamainak elvégzése után

A tanuló ismerje
– a fuvola és a fafúvós hangszerek múltját, irodalmát,
– a hangszer teljes hangterjedelmét,

– a tudatos és helyes légzéstechnikát,
– a fuvola intonációs hibáit (és tudatosan korrigálja azokat),
– a dúr és moll hangnemeket 4 #, 4 b előjegyzésig,
– az egyszerűbb díszítések írásmódját és ritmusát,
– a vibrato szerepét a zenei megvalósításban,
– ismerje a tanult anyagban előforduló tempó– és karakterjelzéseket, egyéb előadási jeleket, zenei műszavakat és ezek jelentését,
– ismerje a tanult előadási darabok zeneszerzőinek nevét, a művek címét, és tudja helyesen kiejteni és leírni azokat,
– a jelentősebb fuvolás előadóművészeket.
Legyen képes
– a kiegyenlített és kifejező hang elérésére a tiszta intonáció megtartásával,
– a különböző hangindítások és hangbefejezések megvalósítására,
– a különböző nyelvütések (szimpla és dupla staccato) gyorsaságának fejlesztésére,
– az önálló hangolásra,
– a könnyebb technikai problémák elemző gyakorlására,
– a kottahű játékra és folyamatos, mérsékelt tempójú lapról olvasásra,
– hosszabb zenei gondolatok egy levegővel történő összefogására,
– a különböző artikulációs előírások megszólaltatására (staccato, tenuto, legato, marcato stb.),
– egyenletes, pergő–technikához vezető ujjgyakorlatok fokozatos gyorsítására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei. A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama
Fuvola főtárgy
„A” tagozat: minimum 10 perc
„B” tagozat: minimum 15 perc

A vizsga tartalma
– Egy etűd vagy szólódarab, vagy technikai jellegű mű (Jeney: Fuvolaiskola II. kötet/56–85., Bántai: Válogatott etűdök II. kötet/12., Köhler: Etűdök op. 33 no. 1/1–3. nehézségi szintjén).
– Egy barokk szonátatétel; Marcello: d–moll szonáta, Telemann: F–dúr szonáta valamelyik tétele nehézségi szintjén.
– Egy előadási darab; Romantikus album, 3 Menüett, 3 Tambourin, Népszerű előadási darabok nehézségi szintjén.
Az etűd kivételével a vizsgaanyagot lehetőleg kotta nélkül kell játszani.

A vizsga értékelése
– megfelelés az előírt követelményeknek,
– technikai felkészültség,
– helyes légzés, testtartás, hangszertartás,
– hangképzés,
– intonáció,
– hangszerkezelés,
– artikulációk és díszítések alkalmazása,
– helyes ritmus és tempó,
– előadásmód,

– a zenei stílus és az előírások megvalósítása,
– memória,
– alkalmazkodóképesség,
– állóképesség.

2.2.BILLENTYŰS TANSZAK

D.) ZONGORA

Alakítson ki
– a testarányoknak megfelelő elhelyezkedéssel természetes hangszerkezelést,
– megfelelő kéztartást,
– független játszóapparátust (ujjak, kar), a kezek önállóságával,
– rugalmas, laza ízületeket (váll, könyök, csukló, ujjtő),
– az adottságok alapján kiegyenlített zongoratechnikát (sima pozícióváltást, a kezek ügyes alá– és fölétevését),
– differenciált billentést, ujjvégérzetet.

Tegye képessé a tanulókat arra, hogy
– tudjon a billentyűzet teljes terjedelmében tájékozódni és azon játszani,
– tudja a zongorajáték alapelemeit, játékformáit (skála, hármashangzat, futam, kettősfogás, tremolo, trilla, díszítés), a billentésmódokat (legato, staccato, tenuto, leggiero, portato, non legato) a zenei anyaghoz alkalmazni,
– tudja a zongorapedálokat megfelelően használni,
– a mű mondanivalójának megfelelően tudja kifejező hangon, hangszínben, hangerőben, gazdagon megszólaltatni a hangszert, a zenei karaktereket megvalósítani,

Fejlessze a tanuló
– muzikalitását a hajlékony, dinamikában árnyalt dallamformálással, a dallam és kíséret viszonyának igényes kimunkálásával, billentéskultúrával,
– zenei hallását, a tiszta intonációt, a melodikus, a polifon és funkciós hallást,
– metrum– és ritmusérzékét, az egyenletes tempótartását,
– kottaolvasási készségét, lapról játékát, memóriáját,
– hangszerkezelését, technikáját az ügyesítők, az ujjgyakorlatok, etűdök, skálák alkalmazásával.

Előképző évfolyamok
1. évfolyam

Az életkori és egyéni sajátosságok miatt a haladás üteme személyre szabott. Az oktatási programot és az alkalmazott tanári módszert az éneklésre, az ösztönösségre és a gyermeki alkotófantáziára alapozva kell kialakítani.

Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– a hangszer vázlatos megismerése,
– tájékozódás a billentyűzeten (fehér–fekete billentyűk, regiszterek stb.),
– gyermekdalok tanulása,
– elemi ritmusképletek ismerete (belső lüktetés érzete),
– azonosság, különbözőség felismerése a feldolgozott zenei anyagban,
– az elemi szintű kottaolvasás előkészítése.

Hangszerkezelés és technika
– készségfejlesztő játékok,
– a non legato, legato játék alapjai,
– a kézfüggetlenítés előkészítése,
– különböző kifejezésmódok, érzelmek, hangszeres megvalósítása játékos formában,
– kortárs zene játékelemeinek előkészítése,
– egyszerű gyermekdalok megszólaltatása változatos módon.

Ajánlott tananyag
Aszalós T.: A zongorázó gyermek I., III. kötet
Kurtág Gy.: Játékok I., VI.
Papp L.: Zongora ABC

Követelmény
Helyes ülésmód.
Néhány mondóka, gyermekdal, dallam kifejező hangszeres megszólaltatása külön, illetve kétkezes változatban.
Elemi hangszerkezelési ügyesség kialakulása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Három darab (az egyéni fejlődéstől függően adjon értékelhető keresztmetszetet az elsajátított hangszerkezelés alapelemeiről)

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– tájékozódás a billentyűzeten (fehér–fekete billentyűk, regiszterek stb.),
– gyermekdalok tanulása,
– elemi ritmusképletek ismerete (belső lüktetés érzete),
– azonosság, különbözőség felismerése a feldolgozott zenei anyagban,
– elemi szintű kottaolvasás.

Hangszerkezelés és technika
– készségfejlesztő játékok,
– a non legato, legato, staccato játék alapjai,
– a kézfüggetlenítés előkészítése,
– különböző kifejezésmódok, érzelmek hangszeres megvalósítása játékos formában,
– kortárs zene játékelemeinek előkészítése,
– egyszerű gyermekdalok megszólaltatása változatos módon.

Ajánlott tananyag
Aszalós T.: A zongorázó gyermek I., III. kötet
Kurtág Gy.: Játékok I., VI.
Papp L.: Zongora ABC
Lakos Á.: Zongoraiskola

Követelmény
Helyes ülésmód.

Néhány mondóka, gyermekdal, dallam kifejező hangszeres megszólaltatása külön, illetve kétkezes változatban.
Elemi hangszerkezelési ügyesség kialakulása.
Kottaolvasás kezdő szinten.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Három darab (az egyéni fejlődéstől függően adjon értékelhető keresztmetszetet az elsajátított hangszerkezelés alapelemeiről)

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Az 1. évfolyam tanterve a 8 éves tanulók (általános iskola 3. évfolyam) életkori sajátosságainak figyelembevételével készült.

Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– ismerkedés a zongorával (a hangszer felépítése, működése stb.),
– dallamsorok, motívumok azonosságának, hasonló részek különbözőségeinek felismerése (kérdés–felelet),
– kulcsok, előjegyzések, módosítójelek,
– ütemmutatók: 2/4, 3/4, 4/4,
– pentachord, pentaton,
– dúr és moll hangsor, vezetőhang,
– hangközök: oktáv, kvint, kvart, szekundok, tercek,
– hangjegyértékek (egész, fél, negyed, nyolcad), szünetjelek,
– nyújtópont (fél és negyed érték mellett), nyújtott, élesritmus, triola,
– kottaolvasás hangnévvel, ritmusban,
– a kottában előforduló zenei műszavak, jelzések értelmezése,
– tájékozottság a magyar gyermek– és népdalokban (sorszerkezet),
– a klasszikus zenei stílus alapjai,
– a kortárs zene néhány alapeleme, notációja,
– formálás: indítás–lezárás.

Hangszerkezelés, technika
– helyes ülésmód,
– a kar és az ujjak együttműködése, a kezek függetlenítése ritmikában, billentésben,
– a staccato és a legato játékmód különböző formái,
– a pozícióérzet, a pozíciós ujjrend kialakítása,
– az ujjalátevés előkészítése,
– pentachordok, skálajáték külön kézzel, kettősfogások, a kisakkord,
– unisono, tükörjáték, dudabasszus.

Ajánlott tananyag
Aszalós T.: A zongorázó gyermek I–II. (Choral Kft. 1991.)
Bartók: Mikrokozmosz I.
Czövek: Zongoraiskola I. (Zeneműkiadó)
Haydn: Hat kis menüett zongorára (Csurka M., EMB)
Kabalevszkij: 12 könnyű zongoradarab (Moszkva)
Könnyű zongoramuzsika a XVIII. századból (Hernádi)

Kurtág Gy.: Játékok I–II., VI. (EMB)
Magyar szerzők könnyű zongoradarabjai (Váczi)
Papp L.: Zongora ABC
Papp L.: 27 kis zongoradarab
Régi táncok gyermekeknek (Hernádi Lajosné, Hajdú Anna, Fantóné Kassai Mária, Komjáthy Aladárné)
Teőke M.: Találkozások a zongoránál
Teőke M.: Válogatott etűdök I.
Türk, D. G.: Gyermekévek (Sármai, EMB)
Zongoraiskola I. (Hernádi Lajosné, Inselt Katalin, Fantóné Kassai Mária, Komjáthy Aladárné, Máthé Miklósné, Zeneműkiadó 1964.)
Aszalós T.: A zongorázó gyermek III. (1995)
Majkapar: Első lépések
Teőke M.: Egy–mással (Akkord)
Türk, D. G.: Négykezes zongoradarabok gyerekeknek (Csurka M.)
Weiner: 3 kis négykezes darab

Követelmény
Egyszerű népdalfeldolgozások, négykezesek.
A megismert stílusokat képviselő művek kottahű megszólaltatása.
Kottaolvasás violin– és basszuskulcsban.
A tudásszintnek megfelelő zenei anyag egy részének memorizálása, az otthoni gyakorlás kialakítása.
A tanuló legyen képes számot adni az ismeretek és a hangszerkezelés fejezetben leírtak elsajátításáról.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Három mű kotta nélkül.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– az előzőekben tanultak ismétlése,
– a dúr és moll hangsor szerkezete, hangközei, hármashangzat,
– tonika, domináns, szext, szeptim hangközök
– nyújtópont nyolcad után, szinkópa, triola, új ütemmutatók,
– a zenei építkezés alapkövei (periódus, visszatérés, két– és háromtagú forma),
– barokk és klasszikus táncok, azok főbb jellemvonásai,
– lapról játék egy szólamban,
– jelek, idegen kifejezések ismerete.

Hangszerkezelés, technika
– a kezek függetlenítése (dallam és kíséret),
– dúr és moll skála, külön kézzel,
– kisakkord és fordításai (kézalkattól függően a későbbiekben nagy akkord), kettősfogás, hármashangzat–felbontás,
– etűdjáték (a zenei anyaghoz kapcsolódóan).

Ajánlott tananyag
Aszalós T.: A zongorázó gyermek I–II. (Choral Kft. 1991.)
Bartók: Mikrokozmosz I.
Czövek: Zongoraiskola I. (Zeneműkiadó)
Haydn: Hat kis menüett zongorára (Csurka M., EMB)
Kabalevszkij: 12 könnyű zongoradarab (Moszkva)
Könnyű zongoramuzsika a XVIII. századból (Hernádi)
Kurtág Gy.: Játékok I–II., VI. (EMB)
Magyar szerzők könnyű zongoradarabjai (Váczi)
Papp L.: Zongora ABC
Papp L.: 27 kis zongoradarab
Régi táncok gyermekeknek (Hernádi Lajosné, Hajdú Anna, Fantóné Kassai Mária, Komjáthy Aladárné)
Teőke M.: Találkozások a zongoránál
Teöke M.: Válogatott etűdök I.
Türk, D. G.: Gyermekévek (Sármai, EMB)
Zongoraiskola II. (Hernádi Lajosné, Inselt Katalin, Fantóné Kassai Mária, Komjáthy Aladárné, Máthé Miklósné, Zeneműkiadó 1964.)
Aszalós T.: A zongorázó gyermek III. (1995)
Majkapar: Első lépések
Sári J.: Lépésről lépésre
Sugár R.: Magyar gyermekdalok (EMB)
Teőke M.: Egy–mással (Akkord)
Türk, D. G.: Négykezes zongoradarabok gyerekeknek (Csurka M.)
Weiner: 3 kis négykezes darab

Követelmény
Az évfolyam zenei és technikai követelményeit kifejező különböző karakterű barokk, klasszikus, XX. századi művek.
A tananyag körülbelül egyharmada fejből játszandó.
A tanuló legyen képes számot adni az ismeretek és a hangszerkezelés fejezetben leírtak elsajátításáról.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Három különböző stílusú mű kotta nélkül.

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– az előző évek anyagának ismétlése, továbbfejlesztése,
– a szubdomináns funkció, kvintkör/kvintoszlop,
– hangnemi változások megfigyelése,
– új metrumok (3/8, 6/8),
– a szonatinaforma vázlatos ismerete,
– az előforduló jelek, idegen kifejezések ismerete,
– a romantika előkészítése karakterdarabokkal,
– a zenei memória fejlesztése.

Hangszerkezelés, technika
– kézfüggetlenítés, a polifon játék továbbfejlesztése,

– éneklő (cantabile) billentés, a pergő (leggiero) játék megalapozása a repetíció előkészítése
– skálajáték: a korábbi elemek bővítése,
– az Alberti– és a keringőbasszus előkészítése,
– pedálhasználat (utánnyomásos, előrenyomott),
– etűdjáték a zenei anyaghoz kapcsolódva,
– négykezes játék, zongorakíséret,
– lapról játék,
– a hangerő megfelelő alkalmazása,
– kortárs zene előadásának eszköztára (könyökös, tenyeres stb)

Ajánlott tananyag
A szonatina mesterei I. (Csurka M.)
J. S. Bach és Händel könnyű zongoradarabjai (Hernádi)
J. S. Bach: Notenbüchlein für Anna Magdalena Bach (Urtext)
J. S. Bach: Az első Bach–tanulmányok (Teőke M., EMB 1980)
Bartók: Gyermekeknek I., III.
Bartók: Mikrokozmosz II.
Czerny: Könnyű technikai gyakorlatok I.
Grecsanyinov: Gyermekalbum
Kadosa P.: 55 kis zongoradarab
Kodály: Gyermektáncok (Zeneműkiadó)
Könnyű szonatinák zongorára
Majkapar: Kis zongoradarabok
W. A. Mozart: Klavierstücke (Nannerls Notenbuch, Londoner Skizzenbuch) (Könemann Music, Budapest)
W. A. Mozart: A gyermek Mozart (Hernádi, Zeneműkiadó)
Schumann: Jugend Album
Teőke M.: Válogatott etűdök III.
Weiner: 20 könnyű zongoradarab
Haydn: Deutsche Tänze
Magyar szerzők négykezes zongoradarabjai (Váczi)
Muzsikáljunk együtt I. (Szávai – Veszprémi)
Thern K.: Magyar induló hat kézre (Aszalós T.)
Teöke M.: Találkozások a zongoránál

Követelmény
Pontos kottaolvasás, ritmikusság, tempótartás.
Felszabadult játszóapparátus.
Az évfolyam zenei követelményeit kifejező különböző stílusok ismerete és játéka: barokk, klasszikus (triós forma vagy szonatina), karakterdarab, XX. századi mű,
A tananyag körülbelül egyharmada fejből játszandó.
A tanuló legyen képes számot adni az ismeretek és a hangszerkezelés fejezetben leírtak elsajátításáról.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Három különböző stílusú és karakterű mű, kotta nélkül.

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– az előzőek ismétlése, bővítése,
– a kottakép tudatos és helyes megvalósítása, tájékozottság a fő stílusokban,
– a polifon hallás finomítása,
– új metrumok (5/8, 2/2, változó ütem), parlando játék,
– vázlatos formai, harmóniai elemzések.

Hangszerkezelés és technika
– skálajáték több oktávon keresztül, különböző dinamikával, hármashangzat, futam, repetíció,
– a pergő technika fejlesztése, ékesítések,
– Alberti– és keringő–basszus,
– pedálhasználat (együttnyomott),
– etűdjáték a zenei anyaghoz is kapcsolódva,
– négy– és hatkezes játék, zongorakíséret,
– lapról játék.

Ajánlott tananyag
A szonatina mesterei I–II. (Csurka M, EMB)
J. S. Bach: Notenbüchlein für Anna Magdalena Bach (Urtext)
Bartók: Gyermekeknek I–III.
Bartók: Mikrokozmosz II–III.
Beethoven: Leichte Meisterwerke für Klavier (Csurka M.)
Csajkovszkij: Jugend Album
Czerny: Könnyű technikai gyakorlatok
Grecsanyinov: Gyermekalbum.
Haydn – Varró: 4 igen könnyű menüett
Kabalevszkij: Válogatott zongoradarabok
Kadosa P.: 55 kis zongoradarab
Kodály: Gyermektáncok
Könnyű szonatinák zongorára (Munkaközösség)
Könnyű zongoramuzsika a XVIII. századból (Hernádi)
Majkapar: Kis zongoradarabok
W.A. Mozart: A gyermek Mozart (Hernádi) (Zeneműkiadó)
Schubert: Táncok
Schumann: Jugend Album
Zongoráskönyv (Bognár, Darvas, Hortobágyi)
Leichte Klaviermusik für vier Hände (Kováts G, EMB)
Magyar szerzők négykezes zongoradarabjai I–II. (EMB)
Muzsikáljunk együtt I–II. (Szávai – Veszprémi)
Ránki Gy.: Két bors ökröcske – Mese zenével

Követelmény
Tudatos memorizálás.
Az évfolyam zenei és technikai követelményeit kifejező különböző stílusok ismerete és játéka: barokk, klasszikus, romantikus, XX. századi, és kortárs művek.
Önállóan megtanult művek.
A tananyag körülbelül egyharmada fejből játszandó.
A tanuló tudja a műveket megfelelő tempóban, stílusosan előadni.
Legyen képes számot adni az ismeretek és a hangszerkezelés fejezetben leírtak elsajátításáról.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Három különböző stílusú és hangulatú mű kotta nélkül, benne egy barokk mű és klasszikus szonatina tétel előadása.

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– az előző évek anyagának ismétlése, rendszerezése, bővítése,
– a tanult művek alapvető formai, harmóniai elemzése a tanár irányításával,
– kromatikus hangsor, dominánsszeptim, szűkített és bővített akkord,
– rondóforma.

Hangszerkezelés, és technika
– az előző években tanult billentésmódok, játékformák tudatos alkalmazása,
– skálajáték 2–4 oktávon keresztül, kromatikus skála, hármashangzat, futam, akkord,
– etűdjáték a zenei anyaghoz is kapcsolódva,
– négy– és hatkezes játék, zongorakíséret,
– lapról játék.

Ajánlott irodalom
A klasszika mesterei (Csurka M., EMB)
Bach és Händel könnyű zongoradarabjai (Hernádi)
J. S. Bach: 18 kis prelúdium (Hernádi)
Bartók: Gyermekeknek III.
Bartók: Mikrokozmosz III–IV.
Czerny: 160 rövid gyakorlat op. 821
Csajkovszkij: Jugend Album
Kabalevszkij: Válogatott zongoradarabok
Könnyű szonatina album
Mozart: 10 könnyű tánc (Hernádi)
Scarlatti: Klavierbüchlein
Schubert: Táncok (EMB)
Repertoire 3.
Muzsikáljunk együtt II. (Szávai – Veszprémi)
Bizet: Gyermekjátékok
Mozart: Részlet a Figaro házasságából (Aszalós T.: A zongorázó gyermek III.)
Weiner: Lakodalmas

Követelmény
Az évfolyam zenei és technikai követelményeit kifejező különböző stílusú és karakterű művek előadása az évfolyamnak megfelelő szintű hangszerkezeléssel.
Önállóan megtanult művek, a tananyag körülbelül egyharmada fejből játszandó.
A tanuló legyen képes számot adni az ismeretek és a hangszerkezelés fejezetben leírtak elsajátításáról.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy barokk mű,
– Egy szonatina tétel,
– Egy előadási darab.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok. Ismeretek:
– variáció, invenció,
– új stílus előkészítése: impresszionizmus,
– a hangszeres és elméleti órákon szerzett ismereteken alapuló önálló formai és harmóniai elemzés,
– kottában előforduló jelek, zenei műszavak ismerete.

Hangszerkezelés, és technika
– az eddig tanultak tudatos, önálló alkalmazása,
– skálajáték, hármas– és négyeshangzat–futam, kettősfogás oktávmenet (kézalkattól függően)
– különböző billentésfajták ismerete,
– zongorapedálok használata.

Ajánlott tananyag
J. S. Bach: 18 kis prelúdium (Hernádi)
J. S. Bach: Kétszólamú Invenciók
Bartók: Gyermekeknek II–IV.
Bartók: Mikrokozmosz IV–V.
Bécsi mesterek könnyű zongoradarabjai (Csurka M.)
Czerny–Bertini: Etűdök zongorára (Hajdú Anna, Hernádi Zsuzsa, Kassai Mária, Komjáthy Aladárné, EMB 1957)
Grieg: Lyrische Stücke (T. Zászkaliczky)
Könnyű variációk zongorára (Csurka M.)
Majkapar: Variációk
W. A. Mozart: 6 bécsi szonatina
Mendelssohn: Lieder ohne Worte
Mendelssohn: Gyermekdarabok
Scarlatti: Klavierbüchlein
Scarlatti: Szonáták
Schumann: Jugend Album
Brahms: Magyar táncok zongorára I–II. (EMB)
Könnyű négykezesek Couperin–től Mozart–ig (Peters)
Meister für die Jugend (Peters)
Schubert: Originalkompositionen für Klavier 4 Händen I–II. (Peters)

Követelmény
Természetes hangszerkezelés.
Zenei stílusismeret, a játszandó művek értelmes előadása.
Zenei karakterek megoldása.
Pedálok helyes használata.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy barokk mű (J. S. Bach mű ajánlott),
– Egy klasszikus szonatina tétel,
– Egy előadási darab.

Követelmények az alapfok évfolyamainak elvégzése után

A tanuló ismerje
– hangszere alapvető sajátosságait, működési elvét (kalapács–mechanika, pedálszerkezet, húrozat, hangolás, rezonáns szekrény),
– a zongorairodalom legjelentősebb alkotóit és alkotásait,
– a kottában előforduló jeleket és zenei műszavakat, a hangszerre vonatkozó speciális utasításokra (pl. una corda, prol. ped.),
– a kortárs zenei notáció alapvető jelzéseit,
– a tanult előadási darabok zeneszerzőinek nevét, a művek címét, és tudja helyesen kiejteni és leírni azokat.
Legyen képes
– természetes hangszerkezelésre és az ehhez szükséges gyakorlatok elvégzésére,
– egyenletes és helyes tempóban, pontos ritmusban zongorázni,
– tudatos, önálló gyakorlásra,
– a zongorajáték során előforduló különböző játékmódokat, játékformákat (skála, hármashangzat, futam, kettősfogás, tremolo, trilla, díszítés), billentésfajtákat (legato, staccato, tenuto, leggiero, portato, non legato) használni,
– a játszandó zongoraművek értelmes tagolására,
– a zenei karakterek megvalósítására,
– a zongorapedálok használatára (elő–, után– és együttnyomás),
– életkorának és képességeinek megfelelően a zongorázandó anyag kottahű, stílusos, dinamikailag változatos és kifejező előadására,
– az együttzenélésre (négykezes, hatkezes, kétzongorás darab, zongorakíséret).
Rendelkezzék
– biztonságos kotta– és lapról olvasási készséggel,
– adottságainak megfelelő zenei memóriával,
– képességei alapján kiművelt zenei hallással.

Művészeti alapvizsga követelmények
A vizsga részei: A vizsga gyakorlati részből áll

A vizsga tantárgya és időtartama
Zongora főtárgy minimum 10 perc

A vizsga tartalma
A 4 stílusból választható 3 különböző stílusú darab, amiből lehet egy kamaramű.
– Barokk mű, lehet tánc, vagy többszólamú szerkesztést bemutató darab; Bach: 18 kis prelúdium (EMB 1879) 13, 15, 18, Händel: Válogatott darabok (EMB 4250, EMB 6990, EMB 6991, EMB 4321, EMB 13165), Telemann: Kezdők zongoramuzsikája (EMB 13452) nehézségi szintjén.
– Klasszikus szonatina vagy szonáta–tétel, könnyebb variáció; Könnyű szonatinák (EMB 2719), 15 könnyű szonáta, Szonatina album (EMB 1280), Clementi: C Op. 36 (Ricordi) Nr. 3., Haydn: D Hob. XVI/4, (Universal) Beethoven: 6 könnyű variáció egy svájci népdalra, Csurka: Szonatina–gyűjtemény (EMB 14412) nehézségi szintjén.
– Romantikus mű; Schumann: Emlékezés (EMB 13543 kötetben), Színházi utóhangok, Csajkovszkij: Édes álmodozás (EMB 6715 kötetben), Pacsirtadal (EMB 6715 kötetben), Schubert: Táncok (EMB 13212), Keringők (EMB 7355) nehézségi szintjén.

– XX. századi mű; Bartók Béla: Mikrokozmosz III. 84 Mulatság, 90 Oroszos 91–92, Kromatikus invenció IV/97 Notturno, Kodály: Gyermektáncok (Boosey & Hawkes) 5–10 nehézségi szintjén.
A három mű közül lehetőség szerint egy éneklő, egy pedig virtuóz jellegű legyen.
A vizsgaanyagot kotta nélkül kell játszani.

A vizsga értékelése
– megfelelés az előírt követelményeknek,
– technikai felkészültség,
– helyes test– és kéztartás,
– hangminőség, billentés,
– pedálhasználat,
– hangszerkezelés,
– artikulációk és díszítések alkalmazása,
– helyes ritmus és tempó,
– előadásmód,
– a zenei stílus és az előírások megvalósítása,
– memória,
– alkalmazkodóképesség,
– állóképesség.

2.3.VONÓS TANSZAK

E.) HEGEDŰ

A hangszerjátéknál a zenei elképzelés és az azt megvalósító technika elválaszthatatlanok. Különösen áll ez a tanulás kezdeti éveire, amikor a zenei appercepció és a hangszeres mozgásérzetek még fejletlenek, s a tanuló valóban csak azt tudja helyesen megszólaltatni hangszerén, amiről intenzív hallási élménye van.

A hegedűtanítás feladatai
Ismertesse meg a tanulókkal
– hangszer lehetőségeit, irodalmát, történetét,
– a hegedű akusztikai sajátosságait,
– a hangszer hangolását,
– a hangszer és a vonó felépítését, részeit,
– a bal kéz játékára és a vonó kezelésére vonatkozó jelzéseket,
– a hangképzés főbb fizikai törvényszerűségeit,
– a különböző ritmusképletekhez szükséges vonóbeosztást,
– a zenei alapkarakterekhez tartozó vonókezelést,
– a hegedűirodalom legkiemelkedőbb alkotó– és előadóművészeit,
– a vonós hangszercsalád többi tagját.

Alakítson ki könnyed hangszerkezelést:
– megfelelő vonóvezetést, balkéz–technikát,
– helyes, test–, hangszer– és kéztartást és tudatosítsa ezeket,
– dinamikailag árnyalt, telt, színes, kifejező hegedűhangot,
– differenciált hangindítást és hanglezárást,
– laza, egyenletes ujj– és kartechnikát,
– a kezek pontosan összehangolt mozgását.

A fentiek eléréséhez gyakoroltasson rendszeresen
– hangsorokat és hangzatokat különböző vonásnemekkel valamennyi húron és fekvésben,
– a felmerülő technikai problémáknak megfelelő mozdulatsorokat, ujj– és vonógyakorlatokat.

Fordítson figyelmet
– a céltudatos gyakorlási módszer kialakítására,
– a különböző vonásnemek elsajátítására,
– a pizzicato–technikára, a pergő–technikára,
– az üveghangok megszólaltatására,
– a megfelelő ujjrendek készítésére és a fekvések alkalmazására,
– a hangköz és akkordjáték sajátosságaira,
– a lapról olvasási készség fejlesztésére,
– a tudatos zenei memorizálásra,
– a művek zeneileg igényes kidolgozására,
– a rendszeres társas muzsikálásra.
Tanítsa meg a tanulókat a hangolási és a legalapvetőbb hangszer–karbantartási feladatokra

Előképző évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
– A foglalkozások anyaga: gyermekdalok, versek, mondókák; a hangszeres játékot előkészítő mozgásgyakorlatok.

Készségfejlesztés
A hangszerjátékra való felkészítés fázisai, valamint a hangszerre irányuló mozgások gyakorlása
– a helyes testtartás kialakítása, tájékozódás a test és végtagok térbeli helyzetéről;
– a helyes légzés felismerése, illetve alkalmazása
– a kar és kéz alapmozgásainak kialakítása, függetlenítése;
– a hangszertartással kapcsolatos érzetek megfigyelése, gyakorlása.

Hangszer nélkül
– emelés – ejtés (fej, kar, kéz, ujjak);
– közelítés – távolítás;
– súlyérzet;
– rotálás, tengelyfogás érzete;
– a hegedű „fészek” megismerése.
A hegedűtartás, vonótartás kialakítása:
– a hangszer pengetéssel való megszólaltatása;
– a vonóval való megszólaltatás elemi formái;
– a billentés, húrváltás, fekvésváltás játékos megalapozása.

Ajánlott tananyag:
Gyermekdalok eljátszása, egyszerűbb népdalok és a Hegedűiskola I. kötetében található egyszerűbb etűdök tanulása.
Kodály: 333 olvasógyakorlat
Forrai: Óvódás énekeskönyv
Dénes – Kállai – Lányi – Mező: Hegedűiskola I.

Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola I.
Dénes – Szászné Réger J.: Hegedű ABC
Szilvay: Színes húrok I.

Követelmény
A hangszerre irányuló mozgások természetes és jó irányú mozgása
A tanulók figyelme irányuljon a hangszer szép hangon való megszólaltatására, és a tiszta intonációra való törekvésre.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egyéni fejlődéstől függően értékelhető keresztmetszet a hangszerkezelés alapelemeiről.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok. Zenei ismeretek
– Kottaolvasási ismeretek fejlesztése
– Egész, fél, negyed, nyolcad,és szünetei ismerete
– Módosítójelek
– Dallamsorok felismerése

Hangszerkezelés fejlesztése, készségfejlesztés
– Helyes testhelyzet, hegedűtartás kialakítása
– Billentő mozgás fejlesztése
– A két kéz helyezkedő műveleteinek fejlesztése
– Koncentrált figyelem a tiszta intonáció kialakítására
– Vonókezelési feladatok, vonóbeosztások tudatosítása

Ajánlott tananyag:
30–40 gyakorlat
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola I.
Dénes – Szászné Réger J.: Hegedű ABC
Dénes–Lányi: Hegedűiskola I. füzet

Követelmény
Tudja a tanuló önállóan elhelyezni a hangszerét és vonóját
Törekedjen a tiszta intonációra
Tudjon kottát olvasni az egyszerűbb gyakorlatoknál

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Keresztmetszet az év során tanult hangszerkezelési és zenei anyagról, egyéni fejlődéstől függően

Alapfokú évfolyamok „A” tagozat
1. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
– A helyes testhelyzet és a hegedűtartás kialakítása.

– A bal kar és bal kéz helyezkedő műveletei (súlyérzet, húrváltó és fekvésváltó mozgások, alkar–rotáció).
– A billentő mozgások kialakítása. Tenyérérzet.
– Intonáció a tanult hangkészletben
A helyes vonótartás (húron és húr fölött), a vonóvezetés érzetének kialakítása. Húrsík–érzet, – vonóvezetés üres húrokon és húrpárokon. Húrváltás külön vonóval és kötve.
– Vonókezelési feladatok: játék egész vonóval. A legato és détaché játékmód kialakítása. Vonóbeosztási formák a különböző ritmusképletek megszólaltatásakor.
– A szép hang iránti igény felkeltése – már a pengetés és az első vonóhúzási feladatok során.
– Hangsorok egyszerű vonásnemekkel.

Zenei ismeretek
– Kottaolvasás a tananyag hangkészletén belül.
– Metrum, mérőütés, tempó.
– Ütem: 2/4, 4/4, 3/4.
– Hangjegyértékek: az egész, fél, negyed, nyolcad és szüneteik.
– Nyújtópont a fél és a negyed érték mellett.
– Módosítójelek, előjegyzés.
– Hangközök: szekundok, tercek, tiszta kvart, kvint, oktáv ismerete.
– A hármashangzat fogalma.
– Dallamsorok formai tagolódása. Zenei összefüggések.
– Memóriafejlesztés.

Ajánlott tananyag
Dénes – Lányi – Kállay – Mező: Hegedűiskola I.
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola I.
Dénes – Szászné Réger J.: Hegedű ABC

Követelmény
Sajátítsa el a természetes mozgásműveleteket, ha kell, a tanár segítségével korrigáljon.
Alakuljon ki a tanuló játékkészsége az évfolyamban megjelölt hangkészleten belül egyszerű ritmusok alkalmazásával, mérsékelt tempóban.
Olvasson folyamatosan abszolút hangnevekkel, törekedjen a tiszta intonációra.
A zeneművek nehézségi szintje pl. Haydn: Dalocska, Lully: Dal.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két különböző jellegű tanulmány,
– Két zongorakíséretes darab lehetőleg kotta nélkül.

2. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
A hegedűtartás és vonótartás fejlesztése.
Ujjgyakorlatok a bal kéz ügyesítésére:
– ejtő – emelő billentés;
– a húrváltó–készség fejlesztése;
– az ujjak nyújtása, csúsztatása;
– a kettősfogások egyszerű formái (terc, szext);

– a fekvésjáték és a vibrato előkészítése;
– vonókezelési feladatok:
– a détaché játékmód fejlesztése különböző vonórészeken,
– legato (2, 4, 8 hang kötésével is), portato, a martelé játékmód előkészítése nyugodt tempóban, éneklő jelleggel; barokk „non legato”.
A magyar népdalok játékával kapcsolatos nehezebb vonóbeosztási formák, nagy és kis „nyújtott” és „éles” ritmus, legato.

Zenei ismeretek
– A kottaolvasás továbbfejlesztése.
– A tempó– és dinamikai jelzések ismerete.
– Egyszerű és változó ütemek.
– Hangjegyértékek: nyolcad, triola, tizenhatod
– Hangközök: szekund, terc, kvint.

Ajánlott tananyag
Dénes – Lányi – Kállay – Mező: Hegedűiskola II.
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola II.
Dénes – Szászné Réger J.: Hegedű ABC
Kodály: Biciniumok

Követelmény
Alakuljon ki a tanuló játékkészsége a 4#, 4b előjegyzésű skálák hangkészletén belül.
Ismerje az új ritmusokat.
Legyen képes a détachét, legatót (2, 4, 8 hang kötését) a tanult hangkészleten belül alkalmazni.
Ismerje a dinamikára és a tempóra vonatkozó zenei kifejezéseket.
A zeneművek nehézségi szintje pl. Bartók: Betyárnóta, Rameau: Rigaudon, Schubert: Német tánc.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két etűd,
– Két zongorakíséretes darab lehetőleg kotta nélkül.

3. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
– Ujjgyakorlatok a bal kéz ügyesítésére és a helyezkedő–készség fejlesztésére az I. fekvésben
– Játékkészség a II. és III. fekvésben (a közvetítőhang szerepe).
– Kettősfogás–játék: tercek, szextek.
– Dúr és moll hangsorok, akkordfelbontások két oktávon.
– Nagy és kis détaché.
– Martelé a vonó különböző részein.
– A legato fejlesztése, vonáskombinációk.
– Akkordjáték és emelt vonás, a staccato vonások előkészítése.
– A vibrato fejlesztése.
– A hangszer önálló felhangolása.

Zenei ismeretek
– A harmincketted és a szinkópák nehezebb formái.
– Szűkített és bővített hangközök.
– A hármashangzat és fordításai.
– A dominánsszeptim hangzat.
– Tonika, szubdomináns, domináns – hangzatfűzésben.
– Kvintkör, klasszikus periódus.
– Két– és háromtagú kis formák elemzése.
– Ékesítések: előke, utóka, trilla, parántrilla és mordent.
– Memóriafejlesztés.

Ajánlott tananyag
Dénes – Lányi – Mező – Skultéty: Hegedőiskola III–IV.
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola III.
Wohlfahrt: 40 etűd op. 54 (válogatva)
Konyusz: Kettősfogások az első fekvésben
Az ajánlott irodalom jegyzékében található előadási művek.
Kodály: Biciniumok
Pejtsik: Régi kamarazene sorozat: Duók, Triók
Szervánszky: Duók Z. 3083
Mozart: 12 duó K. 487 (válogatva)
Bartók: Duók

Követelmény
A tanuló legyen képes az eddig tanult mozgásformák, vonástípusok folyamatos alkalmazására.
Ismerje a zenei ékesítések egyszerűbb módozatait: előke, utóka, mordent, trilla.
Törekedjen a tiszta intonációra az első fekvésben (szűkített és bővített hangközök).
A tanuló ismerje az egyszerű fekvésváltásokat (azonos ujjak, üres húr alatti fekvésváltások).
A zeneművek nehézségi szintje pl. Járdányi: Magyar tánc, Stanley: Allegro grazioso, Händel: Gavotte.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két etűd (különböző technikai feladatokkal)
– Két zongorakíséretes mű (lehet koncerttétel, vagy barokk, illetve klasszikus tánctétel), lehetőleg kotta nélkül.

4. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
– Az előző években jobb és bal kézzel elsajátított elemek összekapcsolása és fejlesztése.
– 1/2 fekvés, II–III. fekvés, fekvésérzet.
– A vibrato fejlesztése
– Dúr és moll skálák két oktávon, fekvésekben, fekvésváltással is.
– A kromatikus játéktechnika fejlesztése.
– Az eddig tanult vonásnemek gyorsítása, alkalmazása összetettebb feladatokban.
– A staccato játékmód, az emelt vonás fejlesztése.
– A dobott vonás (spiccato) előkészítése.

– Az akkordjáték és a kettősfogás–játék fejlesztése első fekvésben.
– A hangindítás, a vonós artikuláció fejlesztése, a fontosabb zenei karakterek megszólaltatásának megalapozása (dolce, risoluto, espressivo).

Zenei ismeretek
– A tempó– és a dinamikai jelzések bővebb ismerete.
– Ütem: 5/4, 5/8, változó ütemek.
– A teljes kvintkör.
– A játszott anyag zenei – formai és harmóniai – elemzése a tanár segítségével.

Ajánlott tananyag
Dénes – Lányi – Mező – Skultéty: Hegedűsiskola III–IV.
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűsiskola IV/A, B.
Kayser: 36 gyakorlat hegedűre op. 20, I.
Wohlfahrt: 60 etűd op. 45, vagy
Wohlfahrt: 40 etűd op. 54 (válogatva)
Konyusz: Kettősfogások az első fekvésben
Pleyel: Duók
Szervánszky: Duók Z. 3083
Mozart: Duók K. 487
Bartók: Duók
Hegedűduók kezdőknek (Vígh)
Kamarazene kezdők számára (Máriássy)
Régi kamarazene (sorozat): Duók, Triók

Követelmény
Ismerje a tanuló a 1/2 fekvést, a II. és III. fekvést, az egyszerűbb kettősfogásokat és akkordokat.
Legyen képes a fekvésekben közlekedni (közvetítőhang).
Tudja az eddig tanult vonásnemeket alkalmazni gyorsabb tempóban is.
Legyen képes az emelt vonós és staccato játékmód alkalmazására.
Ismerje a játszott zenei anyagban előforduló szakkifejezéseket.
A zeneművek nehézségi szintje pl. Zathureczky: Gyermekeknek, Farkas: Régi magyar táncok, Steibelt: Uno ballo, Mozart: Andantino.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két etűd,
– Két zongorakíséretes mű (az egyik lehet kamarazene), lehetőleg kotta nélkül.

5. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
– Az eddig tanult fekvésekben való jártasság elmélyítése.
– A IV. és V. fekvés elsajátítása, a páros és páratlan számú fekvések egyenrangú fejlesztése.
– Kettősfogás–játék a fekvések alkalmazásával.
– A vibrato fejlesztése (egyenletesség, gyorsaság, folyamatosság).
– Az akkordjáték fejlesztése – játéka könnyebb fekvésváltásokkal is.
– Folyamatos játék dobott vonóval, könnyebb etűdanyagon.

– Az eddig tanult vonásnemek összetettebb alkalmazása, zeneileg árnyaltabbá tétele, a vonós artikuláció fejlesztése.
– Dúr és moll hangsorok, akkordfelbontások két oktávon az V. fekvésig.

Zenei ismeretek
– A hangnemkapcsolatok fokozott ismerete.
– Szűkített és bővített hármashangzat, szűkített szeptimakkord.
– A legalapvetőbb zenei karakterek: dolce, espressivo, risoluto.
– A szonátaforma tematikus és hangnemi elemzése, a barokk szvit felépítése.
– Klasszikus táncok.
– Romantikus karakterdarabok.
– Variációs forma.

Ajánlott tananyag
Dénes – Lányi – Mező – Skultéty: Hegedűiskola V–VI.
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola V.
Kayser: 36 gyakorlat hegedűre op. 20, I–II.
Dont: Gradus ad Parnassum op. 38, I.
Dancla: Etűdök op. 68
Bloch: Hangsoriskola II–III.
Bartók: Duók
Mozart: Duók K. 487
XX. századi kamarazene–művek
A vonós kamarazene iskolája (Pejtsik): I. II.
Négy évszázad könnyű triói Z. 13548
A barokk triószonáta Z. 13549

Követelmény
Ismerje és játssza a dúr és moll hangsorokat (5#, 5b előjegyzésig) két oktávon keresztül az V. fekvésig.
Ismerje a IV. és V. fekvést.
Legyen képes az eddig tanult vonásnemek összetettebb alkalmazására (emelt vonó, dobott vonó, staccato), zeneileg árnyaltabbá tételére, a vonós artikuláció használatára.
Gyorsabb mozgású darabokat is szép hangon, értelmes frazeálással játsszon (bal kéz pergőtechnika).
Alkalmazzon folyamatos vibratót az éneklő jellegű műveknél.
Legyen képes az évfolyam anyagánál könnyebb műveket lapról eljátszani.
A játszandó művek nehézségi szintje pl. Bartók: Gyermekeknek, Pergolesi: Siciliano, Beethoven: Menüett

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy etűd,
– Egy zongorakíséretes mű lehetőleg kotta nélkül
– Egy kamaramű (tanárral vagy tanulótársaival).

6. évfolyam „A” tagozat
Fejlesztési feladatok
A hangszerkezelés fejlesztése, ismeretek átadása
– Tájékozódás és játékkészség a VI., VII. fekvésben és félfekvésben.
– Háromoktávos hangsorok akkordfelbontásokkal.

A bal kéz mozgékonyságának sokoldalú fejlesztése:
– trilla, pergőtechnika, fekvésváltás (kettősfogásokkal is);
– természetes üveghangok.
A vibrato fejlesztése minden fekvésben.

Zenei ismeretek
– Barokk művek felépítése (szonáta, koncert).
– Szekvenciális szerkesztésmód a barokk művekben.
– Kifejező és stílusos artikuláció.
– A portamento fogalma.
– A XX. századi zene hangzásvilágának ismerete: melodikai, harmóniai sajátosságok, szerkesztési elvek ismerete a játszott művek alapján.

Ajánlott tananyag
Mazas: Études speciales op. 36 I. füzetből válogatva,
Dénes – Lányi – Mező – Skultéty: Hegedűiskola V–VI.
Sándor – Járdányi – Szervánszky: Hegedűiskola V.
Kayser: 36 gyakorlat hegedűre op. 20, I–II.
Dont: Gradus ad Parnassum op. 38, I.
Dancla: Etűdök op. 68
Bloch: Hangsoriskola II–III.
Bartók: Duók
Mozart: Duók K. 487
XX. századi kamarazene–művek
A vonós kamarazene iskolája (Pejtsik): I. II.
Négy évszázad könnyű triói Z. 13548
A barokk triószonáta Z. 13549

Követelmény
Rendelkezzék stílustapasztalattal a barokk művek játékában és szerezzen jártasságot a bécsi klasszikus és romantikus művek terén.
Legyen kedve az önálló társas muzsikáláshoz, ambíciója új művek felkutatásához, terjessze ki érdeklődését korunk zenéje iránt.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két zongorakíséretes előadási darab, lehetőleg kotta nélkül – az egyik kamarazene is lehet.

F.) GORDONKA

A gordonkatanítás célja, feladatai
Ismertesse meg a tanulókkal
– a hangszer lehetőségeit, irodalmát, történetét,
– a gordonka akusztikai sajátosságait,
– a hangszer hangolását,
– a hangszer és a vonó felépítését, részeit,
– a bal kéz játékára és a vonó kezelésére vonatkozó jelzéseket,
– a hangképzés főbb fiziológiai törvényszerűségeit,
– a gyakran előforduló ritmusképletekhez szükséges vonóbeosztást,
– a zenei alapkarakterekhez tartozó vonókezelést,
– a gordonkairodalom legkiemelkedőbb alkotó– és előadóművészeit,

– a vonós hangszercsalád többi tagját.

Alakítson ki könnyed hangszerkezelést:
– megfelelő vonóvezetést, balkéz–technikát,
– helyes, test–, hangszer– és kéztartást és tudatosítsa ezeket,
– dinamikailag árnyalt, telt, színes, kifejező gordonkahangot,
– differenciált hangindítást és hanglezárást,
– laza, egyenletes ujj– és kartechnikát,
– a kezek pontosan összehangolt mozgását.

A fentiek eléréséhez gyakoroltasson rendszeresen
– hangsorokat és hangzatokat különböző figurációkkal és szólamszámmal valamennyi húron és fekvésben,
– a felmerülő technikai problémáknak megfelelő mozdulatsorokat, ujj– és vonógyakorlatokat.

Fordítson figyelmet
– a céltudatos gyakorlási módszer kialakítására,
– a különböző vonásnemek elsajátítására,
– a pizzicato–technikára,
– az üveghangok megszólaltatására,
– a megfelelő ujjrendek készítésére és a fekvések beosztására,
– a hangköz– és akkordjáték sajátosságaira,
– a lapról olvasási készség fejlesztésére,
– a basszus–, tenor– és violinkulcs folyamatos olvasásának kialakítására,
– a tudatos zenei memorizálásra,
– a művek zeneileg igényes kidolgozására,
– a rendszeres társas muzsikálásra.
Tanítsa meg a tanulókat a hangolási és a legalapvetőbb hangszer–karbantartási feladatokra.

Általános követelmény
A tanuló a zenei anyagot életkora, évfolyama és egyéni képességei, illetve készségei szintjének megfelelően, kotta– és stílushűen, értelmesen tagolva, a zene folyamatát és összefüggéseit érzékeltetve, kifejezően szólaltassa meg.

A képességek kibontakoztatása és a készségek fejlesztése
A hallás és a ritmusérzék fejlesztése, érzékenység a dinamikai és a hangszínbeli különbségekre.
A kottaolvasás és a lapról játszás fejlesztése.
A tudatos zenei memorizálás fejlesztése.
A zenei ízlés, a stílusérzék és a karakterek iránti érzékenység fejlesztése, a zenei fantázia kibontakoztatása.
A céltudatos és gazdaságos gyakorlási módszer kialakítása.

Előképző évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangszer és a vonó felépítése, részei. A hangszer és a vonó kezelésére vonatkozó jelek.
– Az A–, D–, G– és C–húr hangkészlete az első fekvés szűk fogásmódjában.

– A módosítójelek.
– A 2/4–es, 3/4–es és 4/4–es ütem.
– A fél, negyed és nyolcad hangjegyérték és a megfelelő szünetjelek.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes testtartás, hangszertartás és vonófogás kialakítása.
– A bal kéz játéka szűkfogásban egy húron.
– Pizzicato, Détaché vonás. Egyenletes sebességű vonás.
– Vonóbeosztás kétféle ritmusértéken (fél és negyed vagy negyed és nyolcad érték). Két hang kötése.

Ajánlott tananyag
Pejtsik: Gordonka ABC
Gárdián: Gordonkaiskola
Friss: Gordonkaiskola I.
Előadási darabok gordonkára I. (Csáth – Brodszky EMB 2417)
Gordonkamuzsika kezdőknek I.(EMB 6312)

Követelmény
Kétféle ritmusértéket tartalmazó gyakorlat, gyermekdal, vagy népdalfeldolgozás eljátszása egy húron.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Kétféle ritmusértéket tartalmazó gyakorlat, gyermekdal, vagy népdalfeldolgozás eljátszása egy húron.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Az egész, fél, negyed és nyolcad hangjegyérték és a megfelelő szünetjelek.
– Nyújtópont a fél– és a negyedérték mellett.
– Húrváltás két szomszédos húron, két hang kötése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Egy oktáv terjedelemben két húron való játék kvintváltó népdalokon.
– Később hangsorok és hármashangzatok segítségével egyéb dallamokon.
– Bal kéz legato fejlesztése terclépésekkel.
– Egész– és részvonó használata, a vonóbeosztás alapjainak elsajátítása.

Ajánlott tananyag
Pejtsik: Gordonka ABC
Gárdián: Gordonkaiskola
Friss: Gordonkaiskola I.
Előadási darabok gordonkára I. (Csáth – Brodszky EMB 2417)
Gordonkamuzsika kezdőknek I.(EMB 6312)

Követelmény
Kétféle ritmusértéket tartalmazó gyakorlat, gyermekdal, vagy népdalfeldolgozás eljátszása két húron.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Kétféle ritmusértéket tartalmazó gyermekdal, vagy népdalfeldolgozás eljátszása.

Alapfokú évfolyamok „A” tagozat
1. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangszer és a vonó felépítése, részei. A hangszer és a vonó kezelésére vonatkozó jelek.
– Az első fekvés szűk fogásmódjának hangkészlete.
– A módosítójelek.
– A dúr hangsor szerkezete, hangközei.
– A 2/4–es, 3/4–es és 4/4–es ütem.
– Az egész, fél, negyed, nyolcad hangjegyérték és a megfelelő szünetjelek. Nyújtópont a fél és negyed érték mellett.
– Dallamsorok, motívumok azonosságának felismerése. A hasonló részletek különbségeinek felismerése. Indítás, befejezés.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes testtartás, hangszertartás és vonófogás kialakítása.
– A bal kéz játéka szűkfogásban egy húron. A bal kéz húrváltása.
– Pizzicato. A détaché vonásmód.
– Egész– és részvonások és ezek egyenletes sebességű összekapcsolása. 2–3–4 hang kötése.
– Egyszerű húrváltás szomszéd húrok között.
– Nyújtópontos ritmus kötve.
– C–dúr hangsor két oktávon, G–dúr, D–dúr és F–dúr hangsor egy oktávon keresztül. A hangsorok – hármashangzat–felbontásai.

Ajánlott tananyag
Pejtsik: Gordonka ABC
Gárdián: Gordonkaiskola
Friss: Gordonkaiskola I.
Lee: 40 könnyű gyakorlat op. 70 (EMB 12195)
Wojciechowska – Wilkomirski: Gamy i pasaze na wiolonczele (PWM)
Előadási darabok gordonkára I. (Csáth – BrodszkyEMB 2417)
Régi zene gordonkára (Brodszky) (EMB 2452)
Gordonkamuzsika kezdőknek I. (EMB 6312)
Régi zene 2 és 3 gordonkára (EMB 7222)
Hajdu: Magyar gyermekdalok (EMB 7014)

Követelmény
Kétféle ritmusértéket tartalmazó népdal, népdalfeldolgozás, vagy előadási darab eljátszása szomszédos húrokon, egy oktáv hangterjedelemben.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Kétféle ritmusértéket tartalmazó népdal, vagy népdalfeldolgozás
– Egy előadási darab zongorakísérettel, lehetőleg kotta nélkül

2. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangkészlet bővítése a tágfogásban tanult hangokkal.
– A dúr és a moll hangsor szerkezete, hangközei és összehasonlításuk.
– A 2/2–es, 3/8–os és a 6/8–os ütem. A tizenhatod érték és szünetjele. A triola. Nyújtópont nyolcad érték mellett. Kettős nyújtópont. A szinkópa.
– A tanult művek formai elemzése az életkornak megfelelő szinten. Azonosság, hasonlóság és a különbség felismerése. A periódus két felének kérdés–felelet viszonya.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A bal kéz játéka tágfogásban, az előző év anyagának ritmikai, vonókezelési és terjedelmi szintjén. (A kétfajta tágfogás tanításának sorrendjét a tanár dönti el.)
– A vonókezelés fejlesztése szűkfogásos anyagon. 6–8 hang kötése. A portato vonásmód. Az egyszerű húrváltások fejlesztése. Az összetett húrváltás (arpeggio) alapjai. A barokk és a klasszikus táncok karakterének megfelelő, elválasztott hangok játéka.
– A változó sebességű vonás megalapozása (nyújtópontos fél érték és negyed érték, illetve nyújtópontos negyed érték és nyolcad érték külön vonóval). Nyújtópontos nyolcad és tizenhatod kötve.
– A dinamikai árnyalás alapjai (visszhanghatás, záróhangok diminuendója).
– Hangsorok tágfogásban az első fekvésben. Hármashangzat–felbontások és terclépések.

Ajánlott tananyag
Friss: Gordonkaiskola I–II.
Gárdián: Gordonkaiskola
Pejtsik: Gordonkaiskola II.
Lee: 40 könnyű gyakorlat op. 70 (EMB 12195)
Popper: 15 könnyű gyakorlat op. 76/I. (EMB 13409)
Sevcík – Wilkomirski: Cwiczenia na prawa reke (PWM)
Sevcík – Feuillard: Schule der Bogentechnik op. 2 (Bosworth)
Előadási darabok gordonkára II. (Csáth – Brodszky) (EMB 4480)
Repertoire Album (a Friss–iskola II. darabjai) (EMB 5958)
Gordonkamuzsika kezdőknek II. (EMB 6748)
Könnyű előadási darabok (magyar szerzők művei) (EMB 8295)
Hajdu: Magyar gyermekdalok (EMB 7015)
Klassische Stücke für den Aufang I–II. (Schott 4918–9)
Alte Meisterweisen für junge Cellisten I. (Schott 2384)
Sugár: Téma variációkkal (EMB 1540)
Gordonkaduók kezdőknek (EMB 8158)
Papp: 15 kis gordonkaduó (EMB 6722)
Bartók: 18 duo (Universal 12850)
Bréval: Leichte Stücke I–II. (Schott 6158–9)
Leichte Cello–Duette I–II. (Schott 5276–7)

Követelmény
Egy adott technikai feladatot feldolgozó 8–24 ütemes, szűkfogásos etűd (pl. Lee: 40 könnyű gyakorlat op. 70 kötetből) eljátszása.
Tágfogás (és összekapcsolása szűkfogással) népdal vagy gyermekdal keretében. 16–32 ütemes előadási darab eljátszása az évfolyamnak megfelelő szintű hangszerkezeléssel.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Egy etűd,
– Egy gyermekdal vagy népdal,
– Egy előadási darab zongorakísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

3. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Az első fekvés teljes hangkészlete, kibővítve a fekvésjátékban megismert hangokkal.
– A változó ütem.
– A könnyebb ékesítések (előke, parántrilla, mordent) írásmódja és ritmusa.
– A triós forma és a rondóforma.
– A tanult anyagban szereplő barokk és klasszikus táncok főbb jellegzetességeinek ismerete.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Az előző évben jobb és bal kézzel külön–külön elsajátított technikai elemek összekapcsolása és fejlesztése.
– A tágfogás fejlesztése. A fekvésjáték alapjai. (Az egyes fekvések tanítási sorrendjét a tanár dönti el.) – Gyakorlatok az egyes fekvésekben. A tanult fekvések összekapcsolása az első fekvéssel, az előző évek anyagának ritmikai, vonókezelési és terjedelmi szintjén. Ujjgyakorlatok a trilla és a pergőjáték megalapozására. A könnyebb ékesítések játéka. A vibrato alapjai. Könnyű kettősfogások első fekvésben.
– Akkordpizzicato. A húrváltás és az arpeggio fejlesztése. Az akkordjáték alapjai. Martelé vonásmód. Összetett ritmusok és a velük kapcsolatos vonóbeosztás.
– Dinamikai árnyalás, crescendo és diminuendo.
– Az első fekvésben játszható valamennyi hangsor, kibővítve a tanult fekvésekben játszható hangsorokkal. Hármashangzat–felbontások és terclépések.

Ajánlott tananyag
Friss: Gordonkaiskola II–III
Gárdián: Gordonkaiskola
Pejtsik: Gordonkaiskola II.
Somló: Tanulmányok (EMB 2138)
Popper: 15 könnyű gyakorlat op. 76/I.
Grützmacher: 12 Etudes op. 72 (EMB 13872)
Dotzauer: 113 gyakorlat I. (EMB 13486)
Baklanova: Dallamos fekvésváltó gyakorlatok (EMB 4606)
Wilkomirski: Cwiczenia na prawa reke(PWM)
Klengel: Tägliche Übungen I. (Breitkopf)
Klengel: Tägliche Übungen II. (Breitkopf)
Klengel: Technische Studien I. (Breitkopf)
Bartók: Gyermekeknek (Liebner – Halász) (EMB 2325)
Gordonkamuzsika kezdőknek III. (EMB 14037)
Alte Meisterweisen für junge Spieler (Schott 983)
Gárdonyi: Két kis rapszódia EMB 2205
Offenbach: Sechs Duos op. 49 I–II. (Schott 4646–7)
Kummer: Sechs Duos op. 156 I. (Hofmeister 30231)
Vivaldi: Concerto in Do maggiore (EMB 8941)
Követelmény

Egy adott technikai feladatot feldolgozó tágfogásos etűd (pl. Lee: 40 könnyű gyakorlat op. 70, vagy Popper: 15 könnyű gyakorlat op. 76/I. kötetből) eljátszása.
Az első fekvés összekapcsolása valamely másik fekvéssel mérsékelt tempójú, könnyű ritmusú gyakorlatokban.
Nagyobb terjedelmű (triós forma, vagy rondó) barokk, vagy klasszikus tánctétel első fekvésben, szűk– és tágfogásban.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Két etűd,
– Egy barokk, vagy klasszikus tánctétel zongorakísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

4. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Az első négy fekvés hangkészlete. Az üres húrok oktávja üveghanggal.
– A tenorkulcs.
– A bonyolultabb ékesítések (trilla utóka nélkül és utókával, kettős ékesítés stb.) írásmódja és ritmusa.
– A játszott anyag zenei formáinak elemzése.
– Egyszerű, egyszólamú művek harmóniavázának felismerése és elemzése a tanár irányításával.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Az előző évben jobb és bal kézzel külön–külön elsajátított elemek összekapcsolása és fejlesztése.
– Nagyobb terjedelmű művek az előző év technikai szintjén.
– Játék az első négy fekvésben. A trilla és a pergőjáték fejlesztése. A bonyolultabb ékesítések játéka. A vibrato fejlesztése. A kettősfogás–játék fejlesztése.
– Az arpeggio fejlesztése a bal kéz számára nehézséget nem tartalmazó anyagon. Akkordjáték az első fekvésben. A martelé vonásmód fejlesztése. Összetett vonásnemek.
– A hangindítás és a vonós artikuláció fejlesztése, a legfontosabb zenei karakterek (dolce, espressivo, grazioso és risoluto) megszólaltatásának megalapozása.
– A dinamikai árnyalás fejlesztése.
– Hangsorok egy, illetve két oktávon az első négy fekvésben 3#, 3 b előjegyzésig (a fisz–moll kivételével). Hármashangzat–felbontások és terclépések.

Ajánlott tananyag
Friss: Gordonkaiskola II–III
Gárdián: Gordonkaiskola
Pejtsik: Gordonkaiskola II.
Somló: Tanulmányok (EMB 2138)
Popper: 15 könnyű gyakorlat op. 76/I.
Grützmacher: 12 Etudes op. 72 (EMB 13872)
Dotzauer: 113 gyakorlat I. (EMB 13486)
Baklanova: Dallamos fekvésváltó gyakorlatok (EMB 4606)
Wilkomirski: Cwiczenia na prawa reke(PWM)
Klengel: Tägliche Übungen I. (Breitkopf)
Klengel: Tägliche Übungen II. (Breitkopf)
Klengel: Technische Studien I. (Breitkopf)

Bartók: Gyermekeknek (Liebner – Halász) (EMB 2325)
Gordonkamuzsika kezdőknek III. (EMB 14037)
Alte Meisterweisen für junge Spieler (Schott 983)
Gárdonyi: Két kis rapszódia (EMB 2205)
Offenbach: Sechs Duos op. 49 I–II. (Schott 4646–7)
Kummer: Sechs Duos op. 156 I. (Hofmeister 30231)
Vivaldi: Concerto in Do maggiore (EMB 8941)

Követelmény
Nagyobb terjedelmű, igényes ritmikájú és fejlettebb vonókezelést igénylő etűd az első fekvésben (pl. Popper: 15 könnyű gyakorlat op. 76/I., Dotzauer – Klingenberg: 113 gyakorlat I.).
Egyszerű ritmikájú, mérsékelt tempójú etűd az első négy fekvésben (pl. a Lee–iskola, vagy a Kummer–iskola kantilénás etűdjei).
Barokk vagy klasszikus tánctétel, vagy romantikus darab stílusos előadása az első négy fekvésben.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Két etűd,
– Egy barokk, vagy klasszikus tánctétel zongorakísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

5. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Az első négy fekvés hangkészletének tudatos rendszerezése húronként, illetve fekvésenként. Az átmeneti fekvések (V.,.VI., és VII.) hangkészlete az A– és a D– húron.
– A természetes üveghangok fogáshelye az első öt fekvésben, elemi tudnivalók a felhangsorról.
– Az ütemfajták, hangjegyértékek és ritmusképletek átfogó, rendszerezett ismerete.
– Az ujjrendkészítés alapelvei. A jellegzetes figurációk harmóniai elemzése, a harmóniahangok, átmenőhangok és váltóhangok megkülönböztetése, a hangnemi kitérések felismerése, az alterált hangok.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A tájékozódás és a játék biztonságának fejlesztése az első négy fekvésben.
– A klasszikus zene jellegzetes vonós hangszeres figurációt tartalmazó fekvésváltó szekvenciáinak igényes kidolgozása. Az átmeneti fekvések játékának alapjai. A vibrato mozgás az átmeneti fekvésekben. A kettősfogás–játék fejlesztése.
– Az akkordjáték és az arpeggio fejlesztése. A vonós artikuláció fejlesztése, a legfontosabb zenei karakterek kifejező megszólaltatása. A könnyebb barokk szonáták stílusos megszólaltatásához szükséges vonókezelés kialakítása. A hangszín árnyalása vibratóval és vonókezeléssel.
– Dúr és moll hangsorok két oktávon keresztül 3#,3b előjegyzésig. Hármashangzat–felbontások és terclépések.

Ajánlott tananyag
Pejtsik: Gordonkaiskola II.
Lee: 40 melodische Etüden op. 31 I. (Schott 966)

Lee: Melodische und progressive
Lee: Übungen op. 131 (Schott 979)
Battanchon: 50 Studien I. (Hofmeister 7198)
Schulz: Lagenwechsel–Studien (Hofmeister)
Sevcík–Boyd: Lagenwechsel und Tonleiter–Vorstudien op. 8 (Bosworth)
Becker: Finger– und Bogen–Übungen (Schott)
7 Sonatinen (Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert) (EMB 13310)
Alte Meisterweisen für junge Cellisten II. (Schott 5533)
Cello & Piano I. (EMB 14636)
Cello & Piano II. (EMB 14637)
Farkas: Apor Lázár tánca (EMB 2424)
9 sonate facili del barocco italiano (EMB 14110)
Breval: C–dúr szonáta (Schott Cello Bibliothek 21)
Lanzetti: G–dúr szonáta (Schott CB 103)
Baretti: 6 divertimentó (Dallam Kiadó)
9 sonate facili del barocco italiano (EMB 14110)
Fiorè Három cselló szonáta (EMB 1466)2
Lee: Sechs Duos op. 60 I. (Hofmeister 30116)
Dotzauer: 3 Sonaten op. 103 (Peters 7439)
Offenbach: Sechs Duos op. 50 I–II. (Schott 6105–6)
Bréval: 3 leichte Sonaten op. 40 (Peters 13054)
Hook: Hat szonáta (EMB 14405)
Martini: Concerto in Re maggiore (EMB 13182)

Követelmény
Közepes terjedelmű és mérsékelt tempójú etűd az első négy fekvésben (pl. Lee op. 31 és op. 131, Dotzauer – Klingenberg I.).
A mélyebb fekvések és az átmeneti fekvések összekapcsolása rövid, könnyű gyakorlatokon.
Az első négy fekvés folyamatos használatát igénylő előadási darab, vagy szonáta–tétel eljátszása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Két etűd,
– Egy barokk, vagy klasszikus tételpár zongorakísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

6. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Az átmeneti fekvések (V.,.VI., és VII.) teljes hangkészlete.
– Az üres húrok oktávján alapuló hüvelykujjas fekvés hangkészlete.
– Az üres húr nélkül játszott hangsorok általános ujjrendje.
– A kromatikus hangsor ujjrendje.
– A hangszeres és az elméleti órákon szerzett ismereteken alapuló formai és harmóniai elemzés.
– A gyakorlás célravezető és gazdaságos módszerei.

A hangszerkezelés fejlesztése

– A tájékozódás és a biztonság fejlesztése az első hét fekvésben. Hüvelykujjas játék az üres húrok oktávján alapuló fekvésben.
– A barokk kamarazene stílusos megszólaltatásához szükséges vonások továbbfejlesztése.
– A klasszikus kamarazene stílusos megszólaltatásához szükséges vonások alapjai, könnyű etűdökön és gordonkaduók megfelelő részletein gyakorolva.
– A tónus és a zenei kifejezés fejlesztése romantikus darabokon.
– Az önállóság fejlesztése az ujjrendek meghatározásában és a gyakorlás módszerességében.
– Egy–két hangsor a több előjegyzést tartalmazó hangsorok általános ujjrendjével. A kromatikus hangsor.

Ajánlott tananyag
Friss: Gordonkaiskola IV – V
Dotzauer: 113 gyakorlat II. (EMB 13487)
Jákó: Hüvelykujjgyakorlatok (EMB 5963)
Kummer: 10 études mélodiques op. 57 (EMB 13873)
Battanchon: 50 Studien II–III. (Hofmeister)
Popper: Népszerű előadási darabok I. (EMB 12943)
Farkas: Magyar tánc (EMB 2424)
Marcello: 6 sonate (EMB Urtext 13547)
De Fesch: 6 sonate Peters 12078 (egyenként a Schott CB–ban is megjelent)
Boismortier: g–moll szonáta (Schott CB 98)
Mező: Kilenc kis duett (EMB 5499)
Hajdu: 4 duó (EMB 13380)
Kummer: Sechs Duos op. 126 I. (Hofmeister 7365)
Romberg: 3 Sonaten (Peters 6741)
Offenbach: 3 Duos (Schott CB 116)
Marcello: 6 sonate per 2 violoncellie basso continuo I–II. (EMB 13490–1)
Vivaldi: Concerto in Re maggiore (EMB 13524)

Követelmény
Nagyobb terjedelmű, differenciált vonókezelést kívánó etűd (pl. Lee op. 31, op. 131, Dotzauer I–II., Kummer op. 57) eljátszása.
Barokk szonáta–tételpár (lassú–gyors), vagy két különböző karakterű előadási darab eljátszása.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga:
– Két etűd,
– Egy barokk, illetve klasszikus tételpár vagy két különböző karakterű előadási darab zongorakísérettel, lehetőleg kotta nélkül.

2.4.VOKÁLIS TANSZAK

G.) MAGÁNÉNEK

A magánének–tanítás legfőbb sajátossága, hogy a technikai, zenei képzés mellett alapfeladata az énekhang (mint hangszer) kiépítése, képzése. Erre csak a mutálás befejezése után kialakult hangképző szervek (felnőtt gége, illetve hangszalagok) alkalmasak, így a magánének-tanulást 15–18 éves korban lehet elkezdeni (ez nemtől és hangfajtól függően változik).

A magánének tantárgy tanításának a célja, feladata
– adjon helyes alapot a tanulók hangi adottságai és zenei képességei optimális kifejlesztéséhez,
– felkészítse a tanulókat a vokális társas muzsikálásra,
– nyújtson segítséget az énekhang és beszédhang karbantartásában.

A magánének tantárgy tanításának szakirányú feladatai
Ismertesse a tanulókkal
– az emberi hang anatómiai, működésbeli, hangfaji sajátosságait, technikai lehetőségeit,
– a vokális irodalmat, annak jeles alkotó– és előadóművészeit,
– a különböző éneklési technikák (legato, staccato, portato, leggiero, tenuto) alkalmazását.

Alakítson ki
– helyes légzési módot,
– tiszta intonációs képességet,
– a tanuló saját hangterjedelmében egységes hangszínt,
– árnyalt dinamikai megoldásokat,
– igényt és képességet a rezonáns üregek és a rekesz minél szakszerűbb alkalmazására,
– érthető és szép szövegmondást,
– helyes hangeszményt.

A fentiek eléréséhez gyakoroltasson rendszeresen
– beéneklő–, hangképző–, hangterjedelem–növelő gyakorlatokat,
– rezonancia– és rekesz–gyakorlatokat,
– szövegmondó feladatokat,
– koloratúra–, trilla– és díszítő gyakorlatokat.

Fordítson figyelmet
– a tanuló saját hangjának helyes hangfaji megítélésére,
– a céltudatos gyakorlási módszer kialakítására,
– a lapról éneklési készség fejlesztésére,
– a tudatos zenei memorizálásra,
– a művek zeneileg és énektechnikailag igényes kidolgozására,
– a rendszeres társas éneklésre.
Tanítsa meg a tanulókat hangképző szervük egészségi állapotának felmérésére, és a szükséges egészségügyi tennivalókra.

Előképző évfolyam. 1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
Könnyed, természetes testtartás, lazítógyakorlatok.

Összetett, azaz mélylégzés.
A továbbiakban megegyezik az első évfolyam anyagával, de a tanuló életkori sajátosságait figyelembe véve, a neki megfelelő szűkebb hangterjedelemben.

Követelmény
A magyar népdalok stílusos éneklése.
4–5 kíséret nélküli, vagy kis hangterjedelmű, kísérettel ellátott népdal.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két kíséret nélküli, vagy kis hangterjedelmű, kísérettel ellátott népdal.

Alapfokú évfolyamok „A" tagozat
1. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
– Könnyed, természetes testtartás, lazító gyakorlatok.
– Összetett, azaz mélylégzés. (Az élettani légzés, beszédlégzés, énekes légzés fogalmai).
– A mélylégzés gyakorlása, fekvő, ülő és álló helyzetben.
– A levegő egyenletes, folyamatos áramoltatása. (Kilégzés sz, s hangzókkal).
– A helyes artikuláció.
– A nyelv elhelyezkedése különböző hangzóknál.
– Magán– és mássalhangzók.
– A helyes állejtés gyakorlása.
– Beszédtechnikai gyakorlatok.
– A helyes artikuláció gyakorlása egyszerű szöveggyakorlatokkal.
– Tiszta intonáció.
– A rezonancia fejlesztésének megkezdése m, n, ny, ng hangzókkal: csukott és nyitott szájas zöngegyakorlatok, magánhangzókkal, illetve mássalhangzókkal kapcsoltan is.
– A skálák hangterjedelme ne haladja meg az oktávot. A skálákban szomszédos hangok, illetve maximum terclépések szerepeljenek. A szöveges skálák használata ajánlatos (pl. mondókák).

Ajánlott tananyag
Bárdos: Érik a szőlő (Zeneműkiadó)
Molnár – Kern: Daloskert (Zeneműkiadó)
Járdányi: Röpülj páva (Zeneműkiadó)
Ránki: Fekete szőlő (EMB)
Ádám J.: Virágim, virágim (EMB)
Bartók – Kodály: Magyar népdalok (EMB)
Szép a páva (EMB)
Bodza K.: Énekiskola I. (Tankönyvkiadó)
Kerényi: Százszínű csokor (EMB)
Magyar népzene (lemezantológia)
Schola cantorum I–XI.
Régi magyar dalok gitárkísérettel I–III. (EMB)
Ádám J.: A dal mesterei I–III. (EMB)
Kerényi: Énekiskola I–II. (EMB)
Váginé: Dalgyűjtemény I–II. (Tankönyvkiadó)
Molnár J.: Eufonetika

Montágh: A tiszta beszéd (Calibra)
Adorján I.: Hangképzés, énektanítás (Eötvös József)
Kerényi: Az éneklés művészete (EMB)
Fischer: A beszéd művészete (Gondolat)
Jelinek G.: Út a természetes énekléshez (Akkord)

Követelmény
Könnyed, laza testtartás.
A mélylégzés alapjainak elsajátítása.
A helyes beszédtechnika alapjainak elsajátítása.
A tiszta intonáció igényének elsajátítása.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két népdal (az egyik esetleg kíséret nélkül),
– Egy műdal.
A dalokat kotta nélkül kell előadni, a műdalokat zongorakísérettel.

2. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
– Lágy és pontos hangindítás.
– A laza szájnyitás, állejtés begyakorlása.
– A rezonancia fejlesztésének folytatása, a középfekvés erősítése.
– A nyelv elhelyezkedése különböző vokálisokkal: zöngítés csukott és nyitott szájas zöngegyakorlatokkal.
– A legato éneklés megalapozása sziszegőkkel. A levegő egyenletes, folyamatos áramoltatása.
– Kis hangterjedelmű (szekund, terc, kvint) skálagyakorlatok minden vokálissal. Szöveges skálagyakorlatok.
– Beszédtechnikai gyakorlatok a hangerő és a rezonancia fejlesztésére.
– A beszédhibák javítása.

Ajánlott tananyag
Az első évfolyamnál felsorolt kötetek, valamint:
Ádám J.: A dal mesterei (további kötetek) (EMB)
Kodály: Magyar népzene (a sorozat könnyebb darabjai) (EMB)
Sík – Szabados: Műdalok (Rozsnyai Kiadó)
Kerényi: Énekiskola III. (EMB)

Követelmény
Helyes légzéstechnika továbbfejlesztése.
Laza állejtés, lágy hangindítás.
Helyes szövegkiejtés énekelt szövegben.
Barokk és klasszikus stílus ismerete.
Zenei előírások ismerete, értelmezése.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy népdal,
– Két különböző stílusú dal.
A műveket kotta nélkül kell előadni, a műdalokat zongorakísérettel.

3. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
– A hangterjedelem (ambitus) bővítése. Skálák egyre nagyobb hangterjedelemben és váltakozva: alulról, illetve felülről indítva.
– Technikai gyakorlatok (a staccato, tenuto és legato éneklés tökéletesítése).
– A rezonancia tudatos alkalmazása.
– A vokálisok teljes kiegyenlítésének megkezdése színben, rezonanciában.
– A dinamikai előírások egyre pontosabb megoldása.
– Hosszabb frázisok éneklése.

Ajánlott tananyag
Haydn, Mozart, Beethoven dalkötetei
Mendelssohn, Schumann, Schubert dalkötetei
Kerényi: Énekiskola III. (EMB)
Bartók: Nyolc magyar népdal (Boosey & Hawkes)
Farkas, Sugár, Kósa dalai (EMB)
Vaccai: Metodo prattico (Peters)
Lütgen: Kehlfertigkeiten (Peters)
Parisotti: Arie antiche I–III. (Ricordi)

Követelmény
A levegő egyenletes áramoltatása.
Legato éneklés.
Szövegkiejtés továbbfejlesztése.
Zenei és szöveghangsúlyok.
Rezonancia fejlesztése.
Hangterjedelem növelése.
Romantikus stílus ismerete.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két népdal, illetve népdalfeldolgozás,
– Egy barokk vagy klasszikus dal,
– Egy XX. századi magyar mű vagy romantikus dal.
A műveket kotta nélkül, zongorakísérettel kell előadni.

4. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
– A hang befejezésének gyakorlása.
– Egyenletes, gyorsabb futamok éneklése.
– Díszítések, trilla–előkészítő gyakorlatok.
– A művekben előforduló koloratúrák tiszta, könnyed megoldása.
– Az éneklésben előforduló technikai hibák önálló javítása.

Ajánlott tananyag
Kodály: Magyar népzene I–XI. (középnehézségű darabok) (EMB)
Kodály: Énekszó (EMB)

Bartók: 20 magyar népdal (Boosey & Hawkes)
Bach: Geistliche Lieder (Breitkopf)
Brahms, Csajkovszkij, Muszorgszkij dalkötetei

Követelmény
Az ajánlott anyag elvégzése
Hangterjedelem dinamikai és színbeli kiegyenlítése
A vokálisok színbeli kiegyenlítése
Staccato éneklés
A posztromantikus és a XX. századi zenei stílusok ismerete
Memóriafejlesztés

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy magyar népdalfeldolgozás,
– Egy barokk vagy klasszikus dal,
– Egy romantikus dal,
– Egy XX. századi magyar mű.
A műveket kotta nélkül, zongorakísérettel kell előadni.

5. évfolyam „A" tagozat
Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
– A rezonancia tökéletesítése.
– A hangszín és hangerő egysége.
– Díszítések, trilla.
– A recitativo éneklés készségének továbbfejlesztése. Barokk és klasszikus recitativo (Bach, Händel; Haydn, Mozart).

Ajánlott tananyag
Az eddigi kötetek, továbbá:
Händel–áriák
Kodály: Négy dal (EMB)
Brahms, Wolf, Mahler dalkötetei
Különféle kiadásban megjelent áriaalbumok

Követelmény
Az ajánlott anyag elvégzése
A rezonanciák továbbfejlesztése
Az önálló gyakorlás kialakítása
A színpadi viselkedés, megjelenés kialakítása
A recitativo éneklés
A különböző műfajok (opera, oratórium, kantáta) ismerete

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy XX. századi magyar mű,
– Egy romantikus dal,
– Egy szabadon választott dal,
– Egy ária (kantátából, oratóriumból, operából).
A műveket kotta nélkül, zongorakísérettel kell előadni.

6. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Készségfejlesztés
– Tiszta intonálás, lágy éneklés, a rezonancia jó alkalmazása, tiszta érthető szövegmondás.
– Az éneklés teljes önkontrollja.
– A teljes zenei (éves) anyag fölényes technikájú éneklése.

Ajánlott tananyag
R. Strauss, Ravel, Dvořák, Britten, Debussy, Honegger, De Falla művei
További opera– és oratórium–albumok

Követelmény
Az ajánlott anyag elvégzése.
Hangszeres és énekes partnerekkel való együttműködés.
Az éneklés teljes önkontrollja.
Dinamikai és hangszínbeli árnyalás tökéletesítése.
A könnyű műfajok/sanzon, kuplé, operett, musical ismerete.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy nehezebb magyar népdalfeldolgozás,
– Egy romantikus vagy későromantikus dal,
– Egy szabadon választott ária (kantátából, oratóriumból vagy operából),
– Egy XX. századi mű.
A műveket kotta nélkül, zongorakísérettel kell előadni.

2.5.AKKORDIKUS TANSZAK

H.) GITÁR
Az alapfokú művészetoktatás "klasszikus gitár" tantárgyának hangszere a hat húros, nylonhúrozású, hagyományos akusztikus gitár.

A gitártanítás céljai, feladatai
Tanítsa meg:
– A gitár részeit, felépítését, akusztikai sajátosságait.
– A gitár különböző behangolási módjait.
– A gitárjáték alapvető technikai elemeit: apoyando, tirando, arpeggio, törtakkordok fekvésváltás, kötések, barré, valamint a tompítás különféle lehetőségei jobb– és balkézzel egyaránt.
– A gitárirodalomban előforduló egyéb effektusok: üveghang (flageolett), glissando, tompított pengetés (etouffe), rasgueado, ütés, dobolás (tamb.) kivitelezését.
– A legato, tenuto, portato, staccato játékmód alkalmazásával az artikuláció megvalósítását.
– A játszott művek karakterének, tempó és dinamikai jellegzetességeinek kifejezését.
– A gitáron megszólaltatható főbb zenei stílusok előadási sajátosságait.
– A gitár, mint kisérőhangszer lehetőségeit: a leggyakrabban előforduló akkordokat és akkordfűzéseket.
– A hangszer karbantartási feladatok elvégzését.

Alakítsa ki és tudatosítsa az alábbiakat:
– Helyes test–, hangszer– és kéztartás.

– Laza kar– és ujjtechnika.
– A két kéz pontosan összehangolt mozgása.
– Helyes fogástechnika, differenciált pengetés.
– Összességében könnyed hangszerkezelés.

Gyakoroltasson rendszeresen:
– Az adott technikai elem tanításának megfelelő mechanikus ujjgyakorlatokat, mozdulatsorokat.
– Az elméleti ismeretekkel összhangban hangsorokat, skálákat, különböző pengetési– és ritmusvariációkkal is.
– Arpeggio gyakorlatokat.
– A felmerülő technikai problémának megfelelő etűdöket.

Ösztönözze a tanulókat:
– Játéktechnikájuk folyamatos fejlesztésére, gondozására, ezen belül kiemelten a szép gitárhangszín kialakítására.
– Céltudatos gyakorlási módszer kialakítására.
– A rendszeres társas muzsikálásra.

Fordítson figyelmet:
– A precíz hangszerhangolásra.
– A művek igényes kidolgozására technikai és zenei szempontból egyaránt.
– A tudatos zenei memorizálásra.
– A lapról játékra, mindig az előző év nehézségi szintjén gyakoroltatva.

Előképző évfolyamok. 1. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A tanuló ismerkedjen meg – életkorának megfelelő szinten – a gitár részeivel és felépítésével.
– Vonalak, vonalközök számozása, violinkulcs.
– Ütemvonal, kettősvonal, ismétlőjel. 2/4–es, 3/4–es, 4/4–es ütem.
– Hangértékek és szünetjelek: egész, fél, negyed, nyolcad.
– A megtanult törzshangok ábécés nevei.
– A húrok számozásának, valamint a jobb és balkéz ujjazatának megismerése a tanult zenei anyaggal párhuzamosan.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes testtartás, hangszertartás és kéztartás kialakítása.
– A szabad és a ráhúzott pengetés (tirando, apoyando) megtanítása üres húrokon, továbbá az arpeggio pengetés p–i–m–a ujjakkal.
– Szünetek játéka az üres húrok tompításával. (Bal, majd jobb kézzel.)
– Törzshangok megtanítása az első fekvésben.

Ajánlott tananyag
Puskás T.: Gitáriskola
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola I.
Szendrey–Karper L.: 50 magyar népdal

Követelmények
Kétféle ritmusértéket (negyedet, nyolcadot) tartalmazó egyszólamú gyermekdalok és egyszerű népdalok játéka legalább pentaton, pentachord hangterjedelemben.
Olyan könnyű gyakorlatok elsajátítása, melyekben gyakran fordulnak elő üres húrok.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Két népdal, illetve gyermekdal,
– Egy könnyű etűd, vagy előadási darab, melyben gyakran fordulnak elő üres húrok.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A tanuló ismerkedjen meg – életkorának megfelelő szinten– a gitár részeivel és felépítésével.
– Vonalak, vonalközök számozása, violinkulcs.
– Ütemvonal, kettősvonal, ismétlőjel. 2/4–es, 3/4–es, 4/4–es ütem.
– Hangértékek és szünetjelek: egész, fél, negyed, nyolcad.
– Forte és piano.
– Az ütemhangsúly.
– A megtanult törzshangok ábécés nevei.
– A húrok számozásának, valamint a jobb és balkéz ujjazatának megismerése a tanult zenei anyaggal párhuzamosan.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A helyes testtartás, hangszertartás és kéztartás kialakítása.
– A szabad és a ráhúzott pengetés (tirando, apoyando) megtanítása üres húrokon, továbbá az arpeggio pengetés p–i–m–a ujjakkal.
– Ostinato és dudabasszus kiséret
– Szünetek játéka az üres húrok tompításával. (Bal, majd jobb kézzel.)
– Törzshangok megtanítása az első fekvésben.
– Hangos–halk játék. Hangsúlyos hang játéka.
– A többszólamúság lehetőség szerinti megtanítása együttpengetés nélkül.

Ajánlott tananyag
Puskás T.: Gitáriskola
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola I.
Szendrey–Karper L.: 50 magyar népdal

Követelmények
Kétféle ritmusértéket (negyedet, nyolcadot) tartalmazó egyszólamú gyermekdalok és egyszerű népdalok játéka legalább pentaton, pentachord, hexachord hangterjedelemben.
Népdalfeldolgozások ostinato, vagy dudabasszus kisérettel.
Olyan könnyű darabok elsajátítása, melyekben gyakran fordulnak elő üres húrok.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Két népdal, illetve gyermekdal,
– Két etűd, vagy előadási darab, melyben gyakran fordulnak elő üres húrok.

Alapfokú évfolyamok „A” tagozat

1. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A tanuló ismerkedjen meg a gitár részeivel és felépítésével.
– Vonalak, vonalközök számozása, violinkulcs.
– Ütemvonal, kettősvonal, ismétlőjel. 2/4–es, 3/4–es, 4/4–es ütem.
– Hangértékek és szünetjelek: egész, fél, negyed, nyolcad.
– Pontozott hangok, nyújtott és éles ritmus.
– Primo–secondo, Da Capo al Fine.
– A dinamika fogalma. Forte, mezzoforte és piano.
– Az ütemhangsúly.
– A megtanult hangok ábécés nevei, előjegyzések, módosított hangok.
– Kis– és nagyszekund.
– A húrok számozásának, valamint a jobb és balkéz ujjazatának megismerése a tanult zenei anyaggal párhuzamosan.

A hangszerkezelés fejlesztése

– A helyes testtartás, hangszertartás és kéztartás kialakítása, stabilizálása
– A szabad és a ráhúzott pengetés (tirando, apoyando) megtanítása, továbbá az arpeggio pengetés p–i–m–a ujjakkal.
– A többszólamúság megtanítása együttpengetés nélkül, majd együttpengetéssel.
– Együttpengetés két ujjal, különböző variációkban.
– Kétszólamú dallam–kiséret játék együttpengetéssel
– Szünetek játéka az üres húrok tompításával.
– Törzshangok megtanítása az első fekvésben.
– Előjegyzés nélküli modális hangsorok játéka az első fekvésben.
– Módosított hangok tanulása a zenei anyagnak megfelelően. C–dúr, G–dúr, F–dúr, a–moll, e–moll, d–moll hangsorok játéka az első fekvésben.
– Tanítsuk meg a zenei nyitás–zárás és a helyes hangsúlyok alkalmazását. Dinamikai váltás tanítása.

Ajánlott tananyag
Puskás T.: Gitáriskola
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola I. II.
Szendrey–Karper L.: Gitárgyakorlatok I.
Szendrey–Karper L.: 50 magyar népdal
Fodor – Marnitz – Vass: Gitáros képeskönyv

Követelmények
Egyszólamú népdalok eljátszása p, illetve i–m–a ujjakkal, tirando, vagy apoyando, váltott pengetéssel.
Könnyű kétszólamú népdalfeldolgozások és előadási darabok együttpengetéssel.
A többszólamúság megjelenésével – az egész tanulási folyamatban – ügyeljünk a gondos szólamvezetésre a ritmusértékek szólamonkénti pontos betartásával.
Könnyű arpeggio pengetésű etűdök, előadási darabok sok üres húrral.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Egy magyar népdal,
– Egy etűd, melyben megtalálható az arpeggio valamilyen formája,
– Két előadási darab, melyben megvalósul az együttpengetéses kétszólamúság.

2. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Tanítsuk meg a darabokban előforduló új ütembeosztásokat (3/8, 6/8)
– A darabokban előforduló hangnemek ismerete.
– Ismerje a tanuló a tizenhatod értékű hangot és szünetjelet, a pontozott nyolcadértéket, a triolát és a szinkópát.
– Fontos a tanult darabok szerkezeti (formai) elemzése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Játsszon a tanuló kétoktávos F– és G–dúr skálát az első fekvésben.
– Gyakoroltassunk egy–egy húron kromatikus ujjgyakorlatokat.
– A második fekvés és az egyszerű fekvésváltás megismerése.
– A kettősfogások gyakorlása, fejlesztése.
– Az együttpengetés és az arpeggio továbbfejlesztése könnyű kétszólamú darabokban.
– Kezdjük el az artikuláció tanítását és alkalmazását a művekben.
– Tanítsuk meg és alkalmazzuk a hangszínváltást.
– Tanítsuk meg a természetes üveghangokat a XII. érintőnél.

Ajánlott tananyag
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola II., III.
Szendrey–Karper L.: Gitárgyakorlatok II., III.
Fodor–Marnitz–Vass: Gitáros képeskönyv

Követelmények
Könnyű kétszólamú darabok eljátszása.
Az arpeggio pengetés egyszerű darabokban (pl. Carulli, Carcassi, Sor).
Lapról játék az előző év nehézségi szintjén.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Egy etűd,
– Három különböző jellegű darab.

3. évfolyam „A" tagozat
Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Ismerje meg a tanuló a gitár rövid történetét.
– A darabokban előforduló hangnemek ismerete.
– A darabokban előforduló összetettebb ritmusképletek ismerete.
– A dúr és moll hármashangzat felépítése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A scordatura használatának bevezetése; folytatása a további években.

– Tanítsuk meg az ötödik fekvés hangjait.
– Játszassuk a kétoktávos G–dúr skálát második fekvésben és a C–dúr skálát ötödik fekvésben, harmadik húrról indítva.
– Tanítsuk meg és gyakoroltassuk a legegyszerűbb kötéseket bal kézzel (elpengetés, ráütés), és alkalmazni könnyű darabokban.
– Fontos a hármasfogások tanítása és gyakorlása.
– Tanítsuk meg a kisbarrét 2, majd 3 húron.
– Tanítsunk egyszerű mechanikus ujjgyakorlatokat ismétlődő mozgásokkal.
– Tanítsuk meg a természetes üveghangokat az V. és VII. érintőknél.
– Fontos a sul ponticello és sul tasto játék, továbbá a dinamikai árnyalás (crescendo, diminuendo) megvalósítása.
– Kezdjük el a nem kívánt hangösszecsengések tompítását, kezdetben a domináns–tonika zárlatokban. (Pld. üres húron E–A, A–D)
– Balkéz fogás–sémával összekapcsolt arpeggio gyakorlatok tanítása és játéka az ötödik fekvésig.

Ajánlott tananyag
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola III., IV.
Szendrey–Karper L.: Gitárgyakorlatok II.–IV.
Fodor–Marnitz–Vass: Gitáros képeskönyv
Repertoire gitárra (Ed. Mus. Z.14445)

Követelmények
Egy adott technikai problémát feldolgozó etűd megvalósítása (pl. kötés, kisbarré).
Az első fekvés összekapcsolása más fekvésekkel egy mérsékelt tempójú etűdben, vagy előadási darabban.
Könnyű tánctétel jellegzetességeinek megvalósítása.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Egy etűd,
– Három különböző jellegű előadási darab.

4. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A modális hangsorok ismerete. Egyszerű harmóniai elemzés a tanár irányításával.
– A dominánsszeptim–akkord megismerése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Kezdjük el a prím és oktávhangolás tanítását üveghangokkal.
– Tanítsuk meg az hetedik fekvés hangjait.
– Kötések továbbfejlesztése (elpengetés, ráütés), és alkalmazása a darabokban. Játszani kell könnyű ékesítéseket is (pl. előke).
– Négyesfogások bevezetése.
– A barré továbbfejlesztése. Akkord fogások kis/tört barréval.
– Vibrato megtanítása.
– Tanítsuk meg a kétoktávos fekvésváltásos C–dúr skálát. Transzponáltassuk a G–dúr skálát a hetedik fekvésig.

– Folytassuk a nem kívánt hangösszecsengések tompításának tanítását.
– Balkéz fogás–sémával összekapcsolt arpeggio gyakorlatok továbbfejlesztése a hetedik fekvésig.
– Tört–akkord játék megtanítása.

Ajánlott tananyag
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola III.– V.
Szendrey–Karper L.: Gitárgyakorlatok IV.–VI.
Repertoire gitárra (Ed. Mus. Z.14445)
F. Sor Op. 31.–35.
Puskás: Klasszikus etűdök gitárra
Kováts: Könnyű darabok gitártanulóknak
Brouwer: Etűdök I–V.

Követelmények
Reneszánsz, barokk tánctételek és klasszikus darabok stílusos megszólaltatása.
Terjedelmesebb etűd megtanulása.
Rövid, könnyű XX. századi vagy kortárs darabok megtanulása.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Egy etűd,
– Három különböző stílusú előadási darab.

5. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– Hangszertörténeti ismeretek gyarapítása.
– Harmóniai elemzés az évfolyamnak megfelelő elméleti ismeretek alapján, a tanár irányításával.
– Beszélgetés a romantikus és a XX. századi zenéről a tanult darabok alapján.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Tanítsuk meg a kilencedik fekvés hangjait.
– Kötéses díszítések továbbfejlesztése.
– Gyakoroltassuk a kromatikus skálákat és hétfokú hangsorokat egy húron, fekvésváltással.
– Mechanikus kézügyesítők folyamatos gyakorlása.
– Kezdjük el a 6 húros nagybarré tanítását.
– A tört–akkord játék továbbfejlesztése.
– Folytassuk a nem kívánt hangösszecsengések tompításának tanítását a balkéz bevonásával is.
– Balkéz fogás–sémával összekapcsolt arpeggio gyakorlatok továbbfejlesztése a kilencedik fekvésig.
– Lényeges az ujjrendezés alapelveinek rendszeres megbeszélése.

Ajánlott tananyag
Nagy E.–Mosóczi M.: Gitáriskola IV.– V.
Szendrey–Karper L.: Gitárgyakorlatok V.–VIII.

Repertoire gitárra (Ed. Mus. Z.14445)
F. Sor Op. 31.–35.
Puskás: Klasszikus etűdök gitárra
Aguado: Etűdök I.
Marschner, Mertz, Paganini és Tarrega könnyebb darabjai.
Kováts: Könnyű darabok gitártanulóknak
Brouwer: Etűdök VI.–X.
Bartók–Szendrey: Gyermekeknek–ből könnyebb tételek.
A Musica per Chitarra sorozat kiadványaiból az évfolyam nehézségi szintjének megfelelően válogatva.

Követelmények
Mérsékelt tempójú etűd, amely magasabb fekvéseket is érint.
Klasszikus tánctételek (pld. Sor Walzerek) előadása.
Romantikus, (pld. Marschner: Bagatell) és XX. századi, vagy kortárs darabok (Pld. Brouwer Etűd VI–X.) eljátszása.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Egy etűd,
– Három különböző stílusú előadási darab, melyből az egyik romantikus, XX. századi, vagy kortárs darab.

6. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok
Hangszeres és zenei ismeretek átadása
– A hangszeres és elméleti órákon szerzett ismereteken alapuló formai és harmóniai elemzés.
– Ismerje fel a tanuló a főbb zenei korszakokat stílusjegyeik alapján.
– Legyen képes a zenei formák (szvit– és szonátatételek) szerkezetének felismerésére és a tempók megállapítására tanári segítséggel.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Tanítsuk meg a háromoktávos dúr– és moll skálákat (E–dúr, e–moll).
– Stabilizáljuk, erősítsük meg a nagybarrét.
– Mechanikus kézügyesítők folyamatos gyakorlása.
– Törekedjünk a a nem kívánt hangösszecsengések tompításának még differenciáltabb kivitelezésére.
– Balkéz fogás–sémával összekapcsolt arpeggio gyakorlatok továbbfejlesztése.
– Az önálló az ujjrendezés alapelveinek kialakítása.

Ajánlott tananyag
Aguado: Etűdök
Carcassi Etűdök op. 60
Giuliani: Etűdök
Nagy E. – Mosóczi M.:Gitáriskola V.
Szendrey–Karper L.: Gitárgyakorlatok VII–VIII.
Repertoire gitárra (Ed. Mus. Z.14445)
Régi spanyol muzsika
Bach – Szendrey: 20 könnyű darab

Bartók – Szendrey: Gyermekeknek
Frescobaldi: Táncok és ária variációkkal stb.
F. Sor: Etűdök op. 35, op. 31
Fodor – Marnitz – Vass: Klasszicizmus
Brouwer: Etűdök VI.–X.
Faragó: Musica Ficta
Pavlovits Dávid gitárdarabjai.

Követelmények
Tudni kell a barokk szvit két különböző karakterű (gyors, lassú) tételét helyes tempóarányokkal játszani.
Tanuljon meg a tanuló egy terjedelmesebb, vagy élénkebb tempójú etűdöt is.
Játsszon a romantikus, XX. századi, és kortárs zeneszerzők műveiből.

Az év végi vizsga javasolt anyaga
– Egy etűd,
– Három különböző stílusú előadási darab, melyből az egyik romantikus, XX. századi, vagy kortárs darab.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
„A" tagozat
A tanuló rendelkezzék a gitárjátékhoz szükséges koncentrálóképességgel.
Alkalmazza a tanulmányai során elsajátított zenei és technikai ismereteket. Különböző stílusú darabok önálló feldolgozásával és memorizálásával artikulált, dinamikailag árnyalt hangszerjátékot valósítson meg.
Ismerje
– a gitár hangjait, tudja hangszerét behangolni,
– a tanult anyagban előforduló tempó– és karakterjelzéseket, egyéb előadási jeleket, zenei műszavakat és ezek jelentését,
– a tanult előadási darabok zeneszerzőinek nevét, a művek címét, és tudja helyesen kiejteni és leírni azokat.
Ismerje és készségszinten alkalmazza a gitárjáték alapvető technikai elemeit:
– a fekvésjátékot, fekvésváltást,
– a kis és nagy barré–t,
– a kötéseket (ráütés, elpengetés),
– a dallamjátékot apoyando és tirando pengetéssel,
– az akkordfelbontás (arpeggio) különböző formáit,
– a törtakkord megszólaltatását,
– a nem kívánt hangösszecsengések tompítását (jobb és bal kézben egyaránt).
Legyen képes különböző játékmódok megvalósítására:
– dallam akkordkísérettel (pl. Neusiedler–darabok),
– harmóniafelbontásos játék (pl. Carcassi, Diabelli, Giuliani),
– egyszerű többszólamú darabokban szólamvezetés, dallamkiemelés (pl. Losy, Campion, Robert de Visée).
Rendelkezzék az egyszerű kortárs darabok (pl. Borsody, Brouwer) eljátszásához szükséges zenei alapismeretekkel és technikai készségekkel.
Repertoárjának egy részét tudja kotta nélkül játszani.

A művészeti alapvizsga követelményei
A vizsga részei: A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama
Gitár főtárgy „A” tagozat: minimum 10 perc

A vizsga tartalma
„A” tagozat
– 3 oktávos dúr, vagy moll skála fekvésváltással, váltott pengetéssel, közepes tempóban, vagy kromatikus skála 1 húron fekvésváltással.
– Egy klasszikus etűd; Sor: Op. 31., Op. 35., Carcassi: Op. 60./2., 3., 6., 7. etűdök nehézségi szintjén.
– Három különböző stílusú előadási darab a következő nehézségi szinteken:
Reneszánsz zene: pld. Reneszánsz magyar táncok gitárra (Edition Simonffy 151)
Barokk zene: pld. Brescianello, Weiss tánctételei, Bach: Notenbüchlein für A. M. Bach átiratai (Nagy–Mosóczi: Gitáriskola V., Szendrey: Gitárgyakorlatok V. kötet.)
Klasszikus zene: pld. Carulli: Larghetto alla siciliana (Nagy–Mosóczi: Gitáriskola V./78.) Carcassi: Capriccio (Nagy–Mosóczi: Gitáriskola V./50.) Sor: Allegretto (Szendrey: Gitárgyakorlatok VI./1.)
Romantikus zene: pld. Marschner: Bagatelle (Nagy–Mosóczi: Gitáriskola V./79.)
XX. századi / Kortárs zene;. Bartók–Szendrey: Gyermekeknek–ből könnyebb darabok: 1–5., 10. (EMB Z.7495) (Szendrey: Gitárgyakorlatok V. kötet) Kováts: Rövid darabok gitártanulóknak I./5., 8. (EMB Z. 8883) (Nagy–Mosóczi: Gitáriskola IV./48.) Brouwer: Estudios sencillos I–X. nehézségi szintjén.

A vizsga értékelése
– megfelelés az előírt követelményeknek,
– technikai felkészültség,
– helyes test– és hangszertartás,
– hangszerkezelés,
– artikulációk és díszítések alkalmazása,
– helyes ritmus és tempó,
– előadásmód,
– a zenei stílus és az előírások megvalósítása,
– memória,
– állóképesség.

I.) ÜTŐ

Az ütőhangszer tanítás feladatai
Az ütőhangszerek sokszínűségéből és zeneirodalmi sajátosságaiból eredően a kamarazenélés lehetőségeinek megteremtése a hangszertanulás kezdetén. A társas muzsikálás elősegítése. Az egymáshoz való alkalmazkodásra és egymásra figyelésre nevelés.

Ismertesse meg a tanulókkal
– az ütőhangszercsalád leggyakrabban használatos tagjait,
– a különböző ütőhangszerek megszólaltatásának módját,
– a helyes ütéstechnikákat,
Fordítson figyelmet
– a helyes test–, és kéztartás kialakítására,

– pontos tempótartásra,
– a különböző hangszerek speciális technikai elemeinek alkalmazására,
– a precíz, pontos ritmikai megoldásokra, külön figyelemmel a legáltalánosabb ütőhangszeres elemekre,
– az eltérő kézrendi megoldásokra,
– a biztonságos hangszerkezelés kialakítására,
– a céltudatos gyakorlási módszer kialakítására,
– a lapról olvasási készség fejlesztésére,
– a tudatos zenei memorizálásra,
– a művek zeneileg igényes kidolgozására.
Végeztessen az egyes zenei kíséret–formákhoz szükséges improvizációs gyakorlatokat.

Előképző évfolyamok
1. évfolyam

Az általános iskola 1–2. évfolyamába járó gyermekek számára. Az egyéni foglalkozás mellett célszerű az együttes játékot is elkezdeni.
Fejlesztési feladatok. Ismeretek, hangszerkezelés, technika.
– Dallamhangszeren 2–3 hang hangkészletű gyermekdalok.
– Ritmushangszereken a negyed érték, a nyolcad pár és a negyed szünet.
– Bevezetés a 4/4–es számolásba.
– A kottaolvasás gyakorlása a fenti ritmusokkal.
– Kamarazene–jellegű együttes játék a szaktanár ötletei alapján.

Ajánlott tananyag
Balázs – Zempléni: Ritmusgyakorlatok kezdőknek
Balázs – Kósa – Zempléni: Csengő–bongó
Balázs: Technikai gyakorlatok I–III.
Wolfgang Basler: Elementar

Követelmény
Ritmusgyakorlat
Ritmus–duó.
Egyszerű gyermekdal eljátszása dallamhangszeren.
Nagyon könnyű szólam megszólaltatása kamaraegyüttesben.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy kisdob gyakorlat, vagy duó,
– Egy kis hangkészletű gyermekdal eljátszása dallamhangszeren.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– A leggyakrabban használt hangszerek ismerete.
– Az egész, fél, negyed, nyolcad, pontozott fél és negyed érték és a megfelelő szünetek.
– Metrum: páros és páratlan lüktetésű metrumok (4/4 és 12/8 stb.), egyszerű váltakozó ütem.
– Záróvonal, ismétlőjel, f, mf, mp, p dinamika, és crescendo, decrescendo, marcato.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Helyes testtartás.
– „Szimmetrikus” verőfogás.

– Váltott kézzel való játék.
– Három dobon való játék (Technikai gyakorlatok).
– Különböző menzúrájú dallamhangszereken való játék.
– Különböző verők használata.

Ajánlott tananyag
Balázs – Zempléni: Ritmusgyakorlatok kezdőknek
Balázs – Kósa – Zempléni: Csengő–bongó
Balázs: Technikai gyakorlatok I–III.
Wolfgang Basler: Elementar

Követelmény
Ritmusgyakorlat (a tanult anyagból).
Ritmus–duó.
Egyszerű gyermekdal eljátszása dallamhangszeren.
Nagyon könnyű szólam megszólaltatása kamaraegyüttesben.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy kisdob gyakorlat, vagy duó,
– Egy kis hangkészletű gyermekdal eljátszása dallamhangszeren.

Alapfokú évfolyamok „A” tagozat
1. évfolyam „A” tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Az együttes játékban előforduló hangszerek ismerete.
– A tizenhatod, a pontozott nyolcad érték és szünet.
– Aszimmetrikus metrumok (5/8, 7/8).
– Dinamika: ff, pp, sf.
– Prima és seconda volta, da capo, dal segno, fermata.
– A játszott művekben előforduló tempójelzések ismerete.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A kisdob megfelelő magasságának beállítása.
– Helyes verőfogás.
– Kar és csukló használat.
– Ejtegetés.
– Nyolcados technikai gyakorlatok.
– Az együttes játékban előforduló hangszerek megszólaltatása.
– Hangszerek és verők váltása az együttes játékban.
– Egyszerűbb kézrendi problémák ismerete és megoldása.
– Különböző hangszínek előállítása és felismerése a hangszerek különböző verőkkel való megszólaltatása révén.

Ajánlott tananyag
Balázs – Zempléni: Ritmusgyakorlatok kezdőknek
Balázs – Kósa – Zempléni: Csengő–bongó
Balázs: Technikai gyakorlatok I–III.
Wolfgang Basler: Elementar

Morris Goldenberg: Snare Drum for Beginners
Zempléni: Répertoire ütőhangszerekre
Zempléni: Ütős ABC
Zempléni: Ütősmuzsika kezdőknek
Zempléni: A triótól az oktettig
Vigdorovits: Kisdobiskola

Követelmény
Ritmusgyakorlat és duó előadása a tanult anyagból.
Dallamhangszeren népdal vagy egyszerű előadási darab eljátszása zongorakísérettel vagy együttesben.
Egyszerű szólam megszólaltatása kamaraegyüttesben (hangszerváltás, verőváltás).
Mozgáskoordináció: kéz–lábmozgások összehangolása (lábmérőhöz felezés, harmadolás, negyedelés)

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy kisdob gyakorlat,
– Egy dallamhangszeres mű kotta nélkül, zongorakísérettel, – vagy lehet kamaramű is.

2. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Az együttes játékban előforduló hangszerek ismerete.
– A triola (nyolcad– és tizenhatod–triola).
– Hangsorok (dallamhangszeren), 2#, 2b előjegyzésig.
– Azonosságok és hasonlóságok felismerése a tanult darabokban.
– A periódus értelmezése.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Az együttes játékban előforduló hangszerek megszólaltatása.
– Szélsőséges dinamikák alkalmazása.
– A kisdob–tremolo előkészítése.
– Pattintott dupla ütések kisdobon.
– Paradiddle kézrendek.
– Tizenhatodos technikai gyakorlatok.
– Hangsúlyozás.
– Open Stroke Rolls.

Ajánlott tananyag
Balázs: Technikai gyakorlatok I–III.
Wolfgang Basler: Elementar
Morris Goldenberg: Snare Drum for Beginners
Richard Hochrainer: Übungen für Kleine Trommel
Heinrich Knauer: Praktische Schule für Kleine Trommel
Musica de Camera – Kamarazene ütőhangszerekre (Borsody L, Kovács T, Zempléni L)
Sejourne–Velluet: Les Claviers a Percussion Parcourent le Monde
Zempléni: Répertoire ütőhangszerekre
Zempléni: Ütős ABC
Zempléni: Ütősmuzsika kezdőknek

Zempléni: A triótól az oktettig

Követelmény
Ritmusgyakorlat és duó előadása a tanult anyagból.
Dallamhangszeren megszólaltatott előadási darabok zongorakísérettel vagy együttesben.
Nehezebb szólamok megszólaltatása kamaraegyüttesben.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Egy kisdob gyakorlat vagy duó,
– Egy dallamhangszeres mű kotta nélkül, zongorakísérettel, – vagy lehet kamaramű is.

3. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Bonyolultabb ritmuskombinációk felismerése és megoldása.
– Harmincketted, „nagy–triola", alla breve.
– Hangsorok (dallamhangszeren), 4#, 4b előjegyzésig.
– Tanult dallamhangszeres művek formai elemzése az életkornak megfelelő szinten; zenehallgatás.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Nyitott és zárt ütés.
– Closed Stroke Rolls.
– Előkék (egyes–, kettes–, hármas–, négyes előke kötve).
– Rövid tremolo, hangsúlyos tremolo, egyenletes tremolo, indítás, lezárás.
– Skála–gyakorlatok megszólaltatása dallamhangszeren.
– Dallamhangszeren egyszerű kétszólamú játék.
– A vibrafon–pedál kezelése (lehetőség szerint).

Ajánlott tananyag
Balázs: Technikai gyakorlatok I–III.
Wolfgang Basler: Elementar
Richard Hochrainer: Übungen für Kleine Trommel
Eckehard Keune: Kleine Trommel
Heinrich Knauer: Praktische Schule für Kleine Trommel
Kupinszkij: Előadási darabok xilofonra
Lányi–Lenkei–Mező: Előadási darabok hegedűre zongora kísérettel I.–II.
Musica de Camera – Kamarazene ütőhangszerekre (Borsody L, Kovács T, Zempléni L)
Sejourne–Velluet: Les Claviers a Percussion Parcourent le Monde
Zempléni: Répertoire ütőhangszerekre
Zempléni: Ütősmuzsika kezdőknek
Zempléni: A triótól az oktettig
Charley Wilcoxon: The All American Drummer, 150 rudimental solos

Követelmény
Előkéket tartalmazó gyakorlatok eljátszása.
Hosszabb lélegzetű előadási darabok megszólaltatása dallamhangszeren.
Nehezebb szólamok eljátszása kamaraegyüttesben.
Rövid rudimental szóló kisdobon.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Előkéket, tremolokat tartalmazó kisdob szólógyakorlat vagy duó,
– Egy dallamhangszeres mű kotta nélkül, zongorakísérettel, – vagy lehet kamaramű is.

4. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– A basszuskulcs ismerete.
– Az „egy ütésben" való gondolkodás elsajátítása.
– Változó tempók alkalmazása.
– Egyszerűbb díszítések ismerete és alkalmazása dallamhangszeren.
– A játszott anyag formai elemzése.
– Zenehallgatás, hangverseny–látogatás.
– Ismerkedés zeneszerzők életével, munkásságával.

A hangszerkezelés fejlesztése
– A tremolo gyakorlati tökéletesítése.
– Különböző dinamikák alkalmazása tremolóval.
– Hármashangzat–felbontások dallamhangszeren, kiütött tremolo alkalmazása.
– Változó tempók megvalósítása önállóan és együttesben.
– Az üstdob kezelése, hangolása.
– Kézrendek az üstdobokon.
– Az üstdob kicsengésének megfelelő időben és módon történő lefogása.
– Üstdobtremolo (kiütött tremolo).

Ajánlott tananyag
Wolfgang Basler: Rudiment Schule für Kleine Trommel
Richard Hochrainer: Übungen für Kleine Trommel
Eckehard Keune: Kleine Trommel
Heinrich Knauer: Praktische Schule für kleine Trommel
Heinrich Knauer: Paukenschule I–II.
Kupinszkij: Előadási darabok xilofonra
Lányi–Lenkei–Mező: Előadási darabok hegedűre zongora kísérettel I.–II.
Musica de Camera – Kamarazene ütőhangszerekre (Borsody L, Kovács T, Zempléni L)
Nagy O: Barokk táncok fuvolára és zongorára
Nagy O: Barokk táncok hegedűre és zongorára I.–II.
Sejourne–Velluet: Les Claviers a Percussion Parcourent le Monde
Zempléni: Répertoire ütőhangszerekre
Zempléni: Ütősmuzsika kezdőknek
Zempléni: A triótól az oktettig
Charley Wilcoxon: Finger Stroke Controll
Charley Wilcoxon: The All American Drummer, 150 rudimental solos

Követelmény
Tremolós gyakorlatok megszólaltatása.
Hangszerváltások együttesben.
Üstdob–gyakorlatok megszólaltatása.
Az üstdob pontos hangolása, együttesben való alkalmazása.
Tremolós üstdob–gyakorlatok.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Előkéket, tremolokat tartalmazó üstdob gyakorlat,
– Egy dallamhangszeres mű kotta nélkül, zongorakísérettel, – vagy lehet kamaramű is.

5. évfolyam „A" tagozat

Az első négy évfolyam alapozó időszakának elvégzése után, a tanszak speciális státuszából; sokrétűségéből, összetettségéből fakadóan lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak a differenciálódásra. Az 5. évfolyamtól vagy a dobolást preferálja a tanuló, (pl. drum set) vagy a dallamhangszereken való játékot (pl. vibrafon, marimba). Ezen a szinten már nem lehet elvárni, hogy valaki a különböző technikai, intonációs és zenei felkészültséget igénylő, több ezer féle ütőhangszer mindegyikén kimagasló teljesítményt nyújtson. Ennek megfelelően kell értelmezni az alábbi követelmények – és a hangszerkezelés meghatározását, tekintettel a jelentős egyéni különbségekre.

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– Kétszer pontozott ritmusok, kvintola, szeptola.
– A különböző ütemfajták és ritmuskombinációk átfogó ismerete.
– A megfelelő kézrend kialakításának készsége a zenei és technikai követelmények szerint.
– Dobszerelés ismerete.
– A „kétszólamú" hangsúly–játék.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Drum Set játék:
– Helyes test– és verőtartás.
– Ütésterületek meghatározása.
– Paradiddle kézrendek alkalmazása a dobszerelésen.
– Egyszerűbb függetlenítések.

Ajánlott tananyag
Wolfgang Basler: Rudiment Schule für Kleine Trommel
Morris Goldenberg: Modern School for Xylophone, Marimba, Vibraphone
Richard Hochrainer: Übungen für Kleine Trommel
Eckehard Keune: Kleine Trommel
Heinrich Knauer: Praktische Schule für Kleine Trommel
Heinrich Knauer: Paukenschule I–II.
Kupinszkij: Előadási darabok xilofonra
Lányi–Lenkei–Mező: Előadási darabok hegedűre zongora kísérettel I.–II.
Musica de Camera – Kamarazene ütőhangszerekre (Borsody L, Kovács T, Zempléni L)
Nagy O: Barokk táncok fuvolára és zongorára
Nagy O: Barokk táncok hegedűre és zongorára I.–II.
Nesztor: Ritmusjáték és jazzdobolás I–IV.
Sejourne–Velluet: Les Claviers a Percussion Parcourent le Monde
Zempléni: Répertoire ütőhangszerekre
Zempléni: Ütősmuzsika kezdőknek
Zempléni: A triótól az oktettig
Charley Wilcoxon: Finger Stroke Controll
Charley Wilcoxon: The All American Drummer, 150 rudimental solos

Követelmény
Játék dobszerelésen:
– hangsúlyok kiosztva,
– kisdob–nagydobjáték: parallel –, ill. komplementer szólamok
A szerzett készségeknek megfelelő szintű művek előadása dallamhangszeren.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Kisdob–nagydobjáték, vagy hangsúly–játék dobszerelésen kiosztva.
– Egyszerűbb függetlenítési gyakorlat dobszerelésen.
– Egy dallamhangszeres mű kotta nélkül, zongora– vagy rögzített zenei kísérettel.
vagy
– Hosszabb lélegzetű előadási darabok megszólaltatása dallamhangszeren, zongorakísérettel, vagy lehet kamaramű is. (Pl. 2 tétel vagy egy kamaramű és egy zongorakíséretes előadási darab.)
– Egy kisdob, vagy egy üstdob gyakorlat.

6. évfolyam „A" tagozat

Fejlesztési feladatok. Ismeretek
– A rendelkezésre álló összes hangszer ismerete.
– Hangsorok (dallamhangszeren) 5#, 5b előjegyzésig.
– Tájékozódás az ütőhangszeres irodalomban.
– Alapfokú zenetörténeti ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok.
– A dobszerelés szerepe a könnyűzenében.

A hangszerkezelés fejlesztése
– Egyszerűbb 3–4 verős feladatok megoldása dallamhangszeren.
– Egyszerűbb tánczenei alapritmusok megszólaltatása dobszerelésen.
– Bonyolultabb mozgáskoordinációt igénylő feladatok megoldása (pl. kíséretjáték lábcin–szólammal, szólisztikus játék kétlábas kísérőszólammal)
– Kiütött előkék.

Ajánlott tananyag
Balázs: Három burleszk
Balázs: Nyolc trió ütőhangszerekre
Wolfgang Basler: Rudiment Schule für Kleine Trommel
Steve Davis: Jazz Drums – Play – A Long – Styles & Analysis
Sigfrid Fink: Percussion Studio
Morris Goldenberg: Modern School for Xylophone, Marimba, Vibraphone
Richard Hochrainer: Übungen für Kleine Trommel
Eckehard Keune: Kleine Trommel
Heinrich Knauer: Paukenschule I–II.
Kupinszkij: Előadási darabok xilofonra
Kósa: Ötös játék
Kósa: Régi zene hangolt ütőhangszerekre
Lányi–Lenkei–Mező: Előadási darabok hegedűre zongora kísérettel I.–II.
Musica de Camera – Kamarazene ütőhangszerekre (Borsody L, Kovács T, Zempléni L)
Nagy O: Barokk táncok fuvolára és zongorára

Nagy O: Barokk táncok hegedűre és zongorára I.–II.
Nesztor: Ritmusjáték és jazzdobolás I.–IV.
Sejourne–Velluet: Les Claviers a Percussion Parcourent le Monde
Zempléni: A triótól az oktettig
Vivaldi: Four Seasons
Charley Wilcoxon: Finger Stroke Controll
Charley Wilcoxon: The All American Drummer, 150 rudimental solos

Követelmény
A szerzett készségeknek megfelelő nehézségű, hosszabb lélegzetű mű stílushű megszólaltatása dallamhangszeren (pl. barokk szonáta lassú és gyors tétele vibrafonon). Dobszerelésen tánczenei– vagy rock kíséret zárlat improvizációkkal. (periodikus tagolás)
Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Dobszerelésen tánczenei–, vagy rock kíséret zárlat improvizációkkal. Lehet élő– vagy rögzített zenéhez is.
– Függetlenítési gyakorlat dobszerelésen.
– Egy dallamhangszeres mű, vagy kisdob szólódarab.
vagy
– Egy hosszabb lélegzetű előadási darab megszólaltatása dallamhangszeren, (Pl. barokk szonáta lassú és gyors tétele vibrafonon)
– Egy kamaramű, vagy egy zongorakíséretes előadási darab.
– Egy kisdob, vagy egy üstdob gyakorlat.

Követelmények az alapfok évfolyamainak elvégzése után

Az „A” tagozat végén
Ismerje a tanuló
– az alapfokú művészetoktatási intézményben használatos ütőhangszereket, ezek magyar és leggyakrabban használt idegen nyelvű elnevezéseit,
– a különböző ütőhangszerek megszólaltatásának módját, a helyes ütéstechnikákat,
– a tanult anyagban előforduló tempó– és karakterjelzéseket, egyéb előadási jeleket, zenei műszavakat és ezek jelentését,
– a tanult előadási darabok zeneszerzőinek nevét, a művek címét, és tudja helyesen kiejteni és leírni azokat.
Legyen képes a tanuló
– kottahű játékra és lapról olvasásra folyamatos, mérsékelt tempóban,
– árnyalt dinamikák alkalmazására, a hangszínbeli különbségek felismerésére és megvalósítására,
– különböző végtagjainak összehangolt mozgására, illetve függetlenítésére
– a speciális technikai elemek alkalmazására a különböző hangszereken (tremolo, előkék, egyszerű függetlenítés),
– hosszabb zenei gondolatok összefogására, a művek értelmes, tagolt előadására,
– az üstdob önálló hangolására,
– a különböző ütőhangszerek eltérő kézrendi problémáinak megoldására,
– rugalmas beilleszkedésre kamarazenei együttesbe,
– céltudatos, módszeres gyakorlásra
– pontos tempótartásra.

Művészeti alapvizsga követelményei
A vizsga részei: A vizsga gyakorlati részből áll

A vizsga tantárgya és időtartama
Ütő főtárgy. „A” tagozat minimum 10 perc

A vizsga tartalma. „A” tagozat
– Két dobgyakorlat; Knauer: Kisdobiskola (Hofmeister) 10., 16., 18., 29., 36., II. rész 11., 17., 27.; Keune: Kisdobiskola (Breitkopf) 48., 69., 127., 145., 173. nehézségi szintjén.
– Egy dallamhangszeres mű; Vivaldi: Largo; Bononcini: Allegro; Haydn: Szerenád nehézségi szintjén.
– Egy kamaramű; Krell–Holzmann: Cake Walk Parádé; Camidge: Sonatina; Gebauer: Duó; Pleyel: Menuetto; Larson: Mexikói szvit; Zempléni L.: Párok; Váray L.: Gukhe/low drums szólam; Jack McKenzie: Három tánc, Bartók Béla: Gyermekeknek 1.,2.,3., Mikrokozmosz nehézségi szintjén.
– Egy periódusnyi könnyebb zenei anyag lapról játszása mérsékelt tempóban.
A dallamhangszeren megszólaltatott darabokat lehetőleg kotta nélkül kell játszani.

A vizsga értékelése
– megfelelés az előírt követelményeknek,
– technikai felkészültség (pl. üstdobon keresztütések és kerülések jobbról–balról),
– hangszerkezelés, speciális technikai elemek alkalmazása különböző hangszereken (tremoló, előkék),
– több verővel való játék dallamhangszeren,
– különböző hangszer–kombinációk kezelése, hangszer– és verőváltások alkalmazása,
– előadásmód,
– árnyalt dinamikák alkalmazása, pontos ritmikai megoldások,
– változó tempók önállóan és együttesben,
– a zenei stílus és az előírások megvalósítása,
– memória,
– alkalmazkodóképesség,
– állóképesség.

A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök
Megfelelő méretű és akusztikájú, hangszigetelt tanterem, jól hangolt zongorával (pianínóval).
Hangszerállomány:
– egy pár üstdob,
– 2 xilofon (kétsoros, háromoktávos),
– harangjáték,
– vibrafon,
– marimba vagy basszus metallofon
– 1 nagydob (zenekari), 2 kisdob (húros),
– 5–6 tom–tom, 3–4 bongo,
– 3–4 függesztett réztányér, 1 pár összeüthető réztányér,
– tam–tam vagy/és gong,
– dobfelszerelés,
– „apró” hangszerek: triangulumok, kasztanyett, csörgődobok, claves (több), temple–block–sor, kolompok, fadobok, csörgők, ostor, kereplő stb.,
– lehetőség szerint Orff–hangszergarnitúra (kromatikus dallamhangszerek).

J.) SZOLFÉZS KÖTELEZŐ, SZOLFÉZS

A szolfézsnak, mint kötelező tantárgynak két előképző és négy alapfokú évfolyama van, követelményei megegyeznek a szolfézs tantárgy azonos évfolyamainak követelményeivel. Az előképző évfolyamok elvégzése nem kötelező. A 4. évfolyam végén alapvizsga tehető.
A szolfézstanítás – a hangszertanítással szerves egységben – a zene megszerettetését, megértését, valamint a későbbi öntevékeny muzsikálás és zenehallgatás iránti igény kialakulását kívánja megalapozni.
A zeneművek élményt nyújtó megismerésén és megértésén túl a tantárgy sajátosságából adódóan a hangsúly a tanítás folyamatában a zenei ismeretek elsajátíttatására, a képesség– és készségfejlesztésre, a kreativitás és a tudás alkalmazásának kimunkálására kerül.
A végső cél a globális zenei látásmód és gondolkozás alapjainak kialakítása, elindítása az alapfokú szolfézstanításban is: „A tanuló, hallja, amit lát és lássa, amit hall!" (Kodály Zoltán)
A tantervi program e cél elérését kívánja segíteni azzal, hogy az általános zenei képességek fejlesztését és a zenei alapismeretek elsajátítását pedagógiai folyamattá szervezi.
Külön figyelmet fordít arra, hogy e tevékenység gazdagítsa a tanulót a zene megszólaltatásának és befogadásának örömével.

A szolfézstanítás célja, feladata:
A tanulók zenei készségeinek kiművelése, képességeik fejlesztése és ismereteik bővítése az alábbi területeken:
– belső hallás
– ritmus–metrum,
– tiszta intonáció,
– tájékozódás a magassági viszonyokban (relációk, hangközök),
– dallamhallás,
– többszólamúság
– harmóniaazonosítás
– zenei olvasás – írás,
– zenei szerkezet (forma),
– zenei memória,
– zenehallgatás (zeneértés)
– a kreativitás fejlesztése, – rögtönzés,
– a megszerzett tudás alkalmazása,
– a hangszertanulás segítése,
– a zenei szaknyelv legfontosabb kifejezéseinek megismertetése,
– a zenei műveltség igényének kialakítása,
– a társművészetek iránti nyitottság megalapozása
– a zenei pályára készülő tanulók felkészítése a továbbtanulásra
– a tanulók személyiségének erkölcsi és szellemi formálása; nemzeti identitástudatuk megerősítése, érzelemviláguk kibontakoztatása

Rendelkezzék a tanuló
– olyan késztetéssel, mely a választott – eddig tanult – muzsikálási formát élete szerves részévé teszi,
– a tanulmányai során elsajátított készség–, jártasság–, ismeret–repertoárral, melyek eszközt biztosítanak a zene belső elképzeléséhez, értelmezéséhez, stílusos megszólaltatásához,
– olyan zenei áttekintőképességgel, melynek birtokában önállóan meg tudja oldani a képesség–készség szintjének megfelelő zenei feladatokat,
– biztos zenei ízléssel és ítélő képességgel és a zene iránti elkötelezettséggel.

Előképző évfolyamok

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– Zenei élményanyag gyűjtése énekléssel és játékkal.
– A zene megszerettetése, örömteli művelése.
– A figyelmes zenehallgatás kezdeti lépéseinek kimunkálása.

Az éneklési készség fejlesztése
– Helyes testtartás, levegővétel.
– Kezdőhang átvétele.
– Megfelelő tempóválasztás és tempótartás.
– Éneklés játékkal.
– Éneklés szöveggel emlékezetből.
– Ismert dallami fordulatok éneklése kézjelekkel.
– Önálló dalkezdés.

Ritmikai ismeretek, készségfejlesztés
– Egyenletes járással ritmusmotívumok megszólaltatása.
– A ritmusértékek neveinek, jeleinek és gyakorlóneveinek elsajátítása: negyed, nyolcad és negyed szünet értékekkel.
– 2/4–es ütem.
– Ütemvonal, záróvonal, ismétlőjel.
– A „belső mérés” kialakítása.
– Ritmusmotívumok hangoztatása, visszatapsolása, olvasása, ütemekbe helyezése.
– Dalfelismerés ritmusról, ritmusfelismerés dallamról.
– A különböző tempók közötti különbségek érzékelése.

Dallami ismeretek, készségfejlesztés
– Daltanulás játékkal együtt.
– A belső hallás kialakításának kezdeti lépései.
– Hangmagasság–megfigyelés, magas és mély képzet kialakítása.
– A relatív szolmizáció bevezetése (pentaton, pentachord hangkészletben).
– A dallami jelrendszerek: kéz–, betűjel, hangjegy.
– Hanglépcső, vonalrendszer.
– Az elsajátított hangkészleteken belüli rövid dallamfordulatok kiemelése, gyakorlása.
– Dalfelismerés, dallambújtatás.

A kétszólamúság előkészítése
– Felelgetős játékok, dal és mérő (ritmusosztinátók, ritmuskíséretek, egyszerű dallamosztinátók).
Rögtönzés
– Ritmussorok kiegészítése.
– Kérdés, felelet.
– Mondókák, versek, ritmusok megszólaltatása énekléssel.
– Mozgás és játék rögtönzése.

Zenehallgatás
– A zeneértő és –érző képesség fejlesztése.

– Aktív (előkészített) zenehallgatás.
– Alapvető tempó különbségek megfigyelése (gyors–lassú).
– Zajok– zörejek, zenei hang.
– Hangszínek (hangerő) megfigyelése és megkülönböztetése, hangszerek hangjainak felismerése.
– Zenei hangulatok – karakterek hallás utáni megfigyelése.
– A többször hallgatott zeneművek felismerése.

Ajánlott tananyag
Magyar népi mondókák, gyermekversek, gyermekjátékok, gyermekdalok
Zeneszerzők kicsinyeknek írt dalai
Rokon népek dalai
Horváth Istvánné – Smid Anna: Csicsergő 1.(tankönyv, munkafüzet és útmutató)
Horváth Guidóné: Utazás a zene birodalmába (könyv és munkafüzet, tanmenet)
József Andrásné – Szmrecsányi Magda: Zenei előképző (tankönyv és munkafüzet, Útmutató)
P. Vesztróczy Judit: Zenei előképző (Ifjúsági Lapkiadó: Muzsikáljunk együtt I.)
P. Vesztróczy Judit: Zenei ABC kicsinyeknek
Kodály Zoltán: Kis emberek dalai
Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat
Forrai Katalin: Ének az óvodában
Forrai Katalin: Jár a baba
Forrai Katalin: Európai gyermekdalok
Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában
Rimóczy Gáborné: Fecske mese (Debrecen, Művelődési Központ kiadványa)
Dobszay László: A magyar dal könyve
Weöres Sándor: Magyar etűdök
Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne
Cini–cini muzsika (Óvodások verseskönyve)
Szabó Helga – Réber László: Te is tudsz énekelni
Szabó Helga: Irány a zene birodalma (MR kiadványa)
Lajtha László: Játékország (a Lajtha László Zeneiskola reprint kiadványa)
Borsai I. – Haider E.: Magyar népi gyermekjátékok
Kiss Áron: Gyermekjáték gyűjtemény
Dimény Judit: Hang–játék

Ajánlott zenehallgatási anyag:
Magyar gyermekdalok és népdalok, népdalfeldolgozások, más népek gyermekdalai szóló–, kíséretes– vagy kórusfeldolgozásban.
Hangszeres szemelvények (karakter–, mesedarabok) lehetőleg élő előadásban.

Követelmények
A „belső” lüktetés fejlesztése.
Az egyenletes lüktetés és a dalritmus különbségeinek megéreztetése.
A negyed, páros nyolcad és a negyed szünet ritmusjeleinek folyamatos olvasása gyakorlónevekkel.
A törzshangok szolmizációs nevének, kézjeleinek ismerete.
A zenére figyelés valamint együttműködési képesség a játékban, éneklésben.
Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult dalok, gyermekjátékok, ritmus– és dallami elemek, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– Zenei élményanyag gyűjtése énekléssel, játékkal.
– A magyar gyermekjátékok, dalok és népdalok – mint zenei anyanyelvünk és néphagyományunk – megismerése.
– A zenei készségek megalapozása a 7–9 éves korú gyermekek hangszertanulásához.
– Felkészítés a hangszerválasztásra, a zenére figyelés, a zenehallgatási élmény megteremtése.

Az éneklési készség fejlesztése
A tiszta intonáció, a helyes zenei hangsúlyok kialakítása.
A kifejező éneklés igényének felkeltése.

Ritmikai ismeretek, készségfejlesztés
– Az egyenletes lüktetés és az ütempárok megéreztetése mozgással (ütemezéssel).
– A negyed, nyolcad, fél, egész, pontozott negyed és fél és egész értékek, szünetjeleik, a szinkópa, éles és nyújtott ritmus elsajátítása gyakorló és zenei nevekkel, jelekkel.
– 2/4–es ütem.
– a 3/4–es lüktetés megéreztetése.
– Szövegek ritmusának megfejtése.
– Ritmusmotívumok olvasása, felismerése.
– Az ütemhangsúlyok érzékeltetése.
– Metrum és ritmus egyidejű megfigyelése.
– Osztinátó, majd ritmuskíséret ismert dalokhoz.
– Ritmusgyakorlatok.

Dallami ismeretek, készségfejlesztés
– Daltanulás játékkal együtt, illetve hallás után.
– A magas és mély képzet kialakítása.
– A szolmizációs relációk elsajátítása (hétfokúság).
– A dallami jelrendszerek ismerete.
– A szolmizációs hangok kézjele, betűjele és helye a vonalrendszeren.
– Dallamfordulatok gyakorlása a pentaton és hétfokú hangkészletekben.
– Éneklés kézjel után, olvasás betűkottáról és ötvonalas rendszerben kulcs nélkül.
– Dallamfordulatok visszaéneklése.
– Memorizálás hallás után.
– A belső hallás fejlesztése.

A kétszólamúság előkészítése
– Dal és mérő.
– Felelgetős játékok.
– Ritmusosztinátók, ritmuskíséretek.
– Egyszerű dallamosztinátók (dudakíséret).
– Kétszólamú (igen könnyű) gyakorlatok kézjelekről.
– Igen könnyű kánonok – a csoport képességei szerint.
– Kétszólamú ritmusok, ének–kopogós „játékok”.
– Ének, járás, taps, ütőhangszerek kíséretével, változatos csoportosításban.

Zenei ismeretek
– Hangközök fogalmának bevezetése, kis– és nagy szekund, tiszta oktáv, tiszta kvint.

Formai ismeretek
– Motívum
– Azonosság, hasonlóság, különbözőség.

Zenei olvasás, írás
– Az íráskészség kialakítása (írástechnika, zenei helyesírás).
– Rövid ritmusmotívumok, könnyű dalok ritmusának lejegyzése ritmusjelekkel (2–4–8 ütem).
– A dó helyének változtatása.
– Tájékozódás a vonalrendszeren.
– Kulcsok, ábécés nevek bevezetése.
– Dallamok, olvasógyakorlatok éneklése szolmizálva, alkalmi hangzókkal betűkottáról és hangjegyekről.
– Memorizálás.
– Könnyű dalok, dalrészletek, dallamok lejegyzése hangonkénti folyóírással vagy emlékezetből, betűkottával, majd hangjegyekkel (2–4–8 ütem).

Rögtönzés
– Zárások megkeresése ritmusokban, dallamokban.
– Hiányos dallamok kiegészítése egy–két hanggal.
– Ritmusfelelgetős, dallamfelelgetős.
– Ütempárhoz ütempár rögtönzése.
– Mondókák, versek megszólaltatása énekléssel.
– Mozgás és játék rögtönzése.

Zenehallgatás
– Hangszínek megfigyelése, megkülönböztetése.
– Emberi hangfajták (gyermek–, női–, férfi).
– Zenei együttesek: énekkar, zenekar.
– Dinamika, előadási módok.
– Különböző karakterek megfigyelése.
– Hangszerek hangja: zongora, hegedű, cselló, furulya (réz– és fafúvósok).
– A dallami azonosság, különbözőség felismerése a zenehallgatási anyagban is.

Zenei kifejezések
– Ritmus, dallam.
– Ütem, ütemmutató, ütemvonal, záróvonal, ismétlőjel.
– A megismert ritmusértékek nevei.
– Tempó, mérőütés.
– Osztinátó.
– Hangmagasság, hangköz, hangkészlet, hangsor.
– Pentaton, pentachord.
– A G–kulcs, F–kulcs.
– A törzshangsor.
– A megismert hangközök nevei, jelentésük.
– Motívum, dallamsor.
– Kánon.
– Piano–forte.

Ajánlott tananyag
Magyar népi mondókák, gyermekjátékok, népszokások

Magyar gyermekdalok, népdalok
Gyermekversek.
Rokon népek dalai
Magyar zeneszerzők gyermekeknek komponált dalai
Más népek dallamai
Horváth Istvánné Smid Anna: Csicsergő 2.(tankönyv és munkafüzet, Útmutató)
Horváth Guidóné: Utazás a zene birodalmába (könyv és munkafüzet, Útmutató)
József Andrásné – Szmrecsányi Magda: Zenei előképző (tankönyv és munkafüzet, Útmutató)
P. Vesztróczy Judit: Zenei előképző (Ifjúsági Lapkiadó: Muzsikáljunk együtt I.)
P. Vesztróczy Judit: Zenei ABC kicsinyeknek
Kodály Zoltán: Kis emberek dalai
Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat
Forrai Katalin: Ének az óvodában
Forrai Katalin: Európai gyermekdalok
Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában
J. Irsai Vera: Szolfézs példatár, Alsófok I. kötet
Rimóczy Gáborné: Fecske mese (Debrecen, Művelődési Központ kiadványa)
Dobszay László: A magyar dal könyve
Bárdos Lajos: 70 kánon
Weöres Sándor: Magyar etűdök
Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne
Cini–cini muzsika (Óvodások verseskönyve)
Szabó Helga – Réber László: Te is tudsz énekelni
Szabó Helga: Irány a zene birodalma (MR kiadványa)
Lajtha László: Játékország (a Lajtha László Zeneiskola reprint kiadványa)
Borsai Ilona – Haider Edit: Magyar népi gyermekjátékok
Kiss Áron: Gyermekjáték gyűjtemény
Dimény Judit: Hang–játék

Ajánlott zenehallgatási anyag
Válogatás a néphagyomány zenei anyagából. Gyermekdal feldolgozások.
A hangszeres műzene karakterdarabjai. Mesedarabok.
Rövid darabok a hangszeres iskolákból (különböző hangszereken).

Követelmények az előképző évfolyamok elvégzése után
Rendelkezzék a tanuló a zenetanuláshoz szükséges alapvető magatartásformákkal: tudjon zenére figyelni, tudjon együttműködni társaival, tanárával a csoportos éneklésben, játékban.
Tudjon az egyenletes lüktetéshez járni, énekelni. Tudjon önállóan dalt kezdeni.
Ismerje fel kottáról a negyed, nyolcad, fél, egész, pontozott negyed értékű hangokat, a megfelelő szüneteket, valamint a szinkópa, éles és nyújtott ritmust.
Legyen képes 4–8 ütemes ritmust folyamatosan olvasni és hangoztatni.
Tudja alkalmazni a ritmuselemeket 2/4–es ütemekben.
Tudjon lejegyezni rövid ritmusmotívumokat.
Ismerje a szolmizációs neveket, kézjeleket és a hangok viszonyított helyét a vonalrendszeren.
Tudja a dalokat szöveggel és szolmizálva – a zenei tartalomnak megfelelő tempóban, pontos ritmusban, helyes frazeálással – emlékezetből énekelni.
Tudjon rövid zenei egységet (a tanult dallami fordulatok köréből) visszaénekelni.
Ismerje a G–kulcs hangjait, legyen tájékozott a vonalrendszeren.
Ismerje a kis és nagy szekund, tiszta kvint, tiszta oktáv hangközöket.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
A tanult dalok, gyermekjátékok, ritmus– és dallami elemek, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.

Alapfokú évfolyamok

Az első évfolyam tanítási anyagának összeállítása az előképző évfolyamok követelményeinek ismeretét feltételezi.

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A zenei élményanyag bővítése.
– A magyar népzene régi stílusú dallamainak megismerése.
– Betekintés a műzene kis formáiba. A zenei értelmezés kezdeti lépéseinek kimunkálása.
– Az előképzőben tanult zenei ismeretanyag ismétlése.
– A készségek megalapozása, fejlesztése a tananyaghoz kapcsolódóan.
– Az abszolút rendszer további gyakorlása.
– A szolfézs és a hangszerjáték kapcsolatának kialakítása.
– A zenehallgatási élmény elmélyítése.

Az éneklési készség fejlesztése
– Helyes testtartás, levegővétel, tiszta intonáció, tempótartás.
– Artikuláció, szövegmondás.
– A tanulók hangterjedelmének fokozatos bővítése.
– Az igényes, szép éneklés kialakítása.

Ritmikai ismeretek, készségfejlesztés
– Az előképzőben tanult ritmikai elemek alapos ismétlése.
– A korona, az átkötés, az értéknyújtó pont ismerete.
– A legegyszerűbb ütemek: 2/4, 4/4, ¾.
– Ütemsúlyok. (ütemezés).
– A szinkópa, az éles és a nyújtott ritmus ismétlése, elmélyítése.
– A tizenhatodok páros formációi.

Dallami ismeretek, készségfejlesztés
– Daltanulás hallás után, kézjelről, betűkottáról.
– Az új szolmizációs hangok (relációk) elsajátítása.
– A régi stílusú magyar népdalok jellemzői.
– A tonalitásérzék fejlesztése. a dallamzáró alaphang: lá, és dó.
– A hétfokúság dallamfordulatainak gyakorlása.
– Periodizáló műzenei szemelvények éneklése, memorizálása.
– A belső hallás további kimunkálása: memorizálás belső hallás alapján kézjelről, kottaképről.

A kétszólamúság előkészítő gyakorlatai
– Dallamhoz ritmusosztinátó vagy önálló ritmusszólam megszólaltatása.
– Könnyű kétszólamú művek éneklése (a csoport képességeinek megfelelően válogatott könnyű kánonok, biciniumok).

Hangközök
– Tszta prím, kis és nagy szekund, kis és nagy terc, tiszta kvart, tiszta kvint, tiszta oktáv.
– Éneklés szolmizálva, építés megadott hangokra.
– Felismerés kottakép és hallás után (hallás után: szekundok, tercek, kvint, oktáv).

Hangzatok
– Az alaphelyzetű dúr és moll hármashangzatok szerkezete.
– Éneklés szolmizálva mindkét irányban.
– Felismerés hallás után együtthangzásban vagy felbontásban.
– Építés megadott ábécés hangokra a tanult hangnemek alapján.

Hangkészlet, hangsorok, hangnemek
– Alaphang fogalma.
– Tiszta– és pien hangos pentatónia.
– Pienhangok (fá, ti, fi), díszítőhangok.
– Módosító jelek, előjegyzések.
– A módosított hangok nevei
– A tanult hangnemek előjegyzéseinek sorrendje írásban is.
– Hétfokúság: dúrok és mollok (eol) 2#, 1b előjegyzésig.
– A párhuzamos hangsorok fogalma.
– A zeneművek hangnemének megállapítása kottakép alapján az eddigi ismeretek felhasználásával.

A formaérzék fejlesztése
– Részletek, egységek megfigyeltetése: hasonlóság, azonosság, különbözőség, variáns, sorszerkezet.
– A kvintváltás megfigyeltetése.
– $A^{5}A^{5v}AAv$, illetve $A^{5}B^{5}A$ B sorszerkezetek.
– A helyes frazeálás.

Zenei olvasás – írás
– A helyes kottaírás.
– Ritmusgyakorlatok olvasása.
– Ritmusfordulatok lejegyzése hallás és memorizálás alapján.
– Éneklés betűkottáról, majd ötvonalas rendszerben hangjegyekről, G–kulcsban, abszolút magasságban ábécés nevekkel 2#, 1b előjegyzéssel.
– Dallamok átírása betűkottáról hangjegyekre, illetve G–kulcsból F–kulcsba (és fordítva).
– Igen könnyű diktálási feladatok.
– Könnyű dalok, dallamok lejegyzése hangonkénti folyóírással, betűkottával G– és F–kulcsban (2–4–8 ütem).
– Transzponálás írásban.

Rögtönzés
– Ritmussorok rögtönzése.
– Megadott ritmikai, dallami fordulatok variálása (szaporítás – ritkítás stb.).
– Megadott több ritmussorból, dallamsorból teljes zenei forma kialakítása.
– Ritmus kiegészítések megadott ütemmutatók alapján.
– Párbeszéd, kérdés–felelet.
– Adott dallamhoz ritmuskíséret.
– Hiányos dallam kiegészítése.

Zenehallgatás
– Különféle kórushangzások.
– Dallam és kíséret, szólamok megfigyelése.
– A hangszerek hangszínének felismerése.
– Dinamikai különbségek megismerése.
– A népzene és műzene.
– A különféle hangulatok, előadásmódok (pl. parlando) megfigyelése.

Zenei szakkifejezések ismerete
– A szolfézs előképzőben tanultakhoz.
– Ütemmutató, ütemsúly, ütempár.
– Alkalmazkodó ritmus.
– Kulcsok. előjegyzések, módosító jelek.
– Pentatónia. díszítőhang, vendéghang (pienhang).
– Hangkészlet, hangsor, hangnem.
– Pentachord, Dur és moll (eol).
– A párhuzamos hangsor fogalma.
– Dallamsorok, alaphang, kvintváltás, szolmizációváltás.
– Ereszkedő dallamvonal.
– Azonosság, variáns, sorszerkezet.
– Szekvencia. Periódus.Transzponálás.
– Prima volta, seconda volta.
– Solo, tutti.
– Parlando, rubato, tempo giusto.
– Staccato, legato.

Ajánlott tananyag
Régi stílusú magyar népdalok, énekelhető műzenei szemelvények a hangszeres iskolák anyagából is (könnyű barokk és klasszikus táncok).
Könnyű kánonok, biciniumok.
Horváth Istvánné – Smid Anna: Csicsergő II (tankönyv, munkafüzet és Útmutató)
Dobszay László: A hangok világa I. és Útmutató
Horváth Guidóné: Utazás a zene birodalmába I.II. (könyv és munkafüzet, tanmenet)
J. Irsai Vera: Szolfézs példatár, Alsófok I.
Kodály Zoltán: 333 olvasógyakorlat
Kodály Zoltán: Válogatott biciniumok
Kodály Zoltán: Énekeljünk tisztán
Bárdos Lajos: Kicsinyek kórusa I.
Bárdos Lajos: 70 kánon
Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok
Forrai Katalin: Európai gyermekdalok
Péter József: 165 kánon
Kocsárné Herboly Ildikó: Többszólamúság, harmónia és forma tanítása az általános iskolában
Szabó Helga: Énekes improvizáció az iskolában
Brukner Adrienn: Énekelni jó!
Laczó Zoltán: Zenehallgatás az általános iskola alsó tagozatában
Balázs Oszkár – Zempléni László: Ritmusgyakorlatok kezdőknek
Lázárné Nagy Andrea: Margaréta (Gyakorló feladatok)
Dalkíséretek I. Szőlő érik (Tankönyvkiadó

Ajánlott zenehallgatási anyag
Eredeti népzenei felvételek gyermekdalok, népdalok.
Gyermekeknek komponált művek Bartók Béla, Kodály Zoltán Bárdos Lajos kórusműveiből.
Szemelvények a tanulók hangszeres anyagából: barokk, klasszikus táncok (különböző hangszereken).
Mese– és karakterdarabok.

Követelmény
Tudja a tanuló a dalokat zeneileg igényesen énekelni.
Legyen tájékozott a vonalrendszeren, tudjon G– és F–kulcsban ábécés névvel olvasni.
Ismerje a módosítójeleket, az előjegyzések sorrendjét írásban is mindkét kulcsban 2#, 1b előjegyzésig.
Ismerje a dúr és moll hangsorokat 2#, 1b előjegyzésig.
Ismerje fel és tudja ritmusolvasásban folyamatosan hangoztatni a szinkópát, az éles és nyújtott ritmust, valamint a tizenhatodok páros formációit.
Legyen képes egyszerű, rövid (a tanult zenei anyagnál könnyebb) dallamfordulatokat hallás után szolmizálva visszaénekelni, memorizálni, lejegyezni.
Ismerje a tiszta prím, kis és nagy szekund, kis és nagy terc, tiszta kvart, tiszta kvint és tiszta oktáv hangközök fogalmát, tudja ezeket kottakép alapján azonosítani.
Ismerje fel hallás után a kis és nagy szekund, a kis és nagy terc, a tiszta kvint és tiszta oktáv hangközöket tonális keretben.
Ismerje az alaphelyzetű dúr és moll hármashangzatok felépítését.
Ismerje a régi stílusú népdalok jellemző vonásait.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult dalok, gyermekjátékok, ritmus– és dallami elemek, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A zenei ismeret– és élményanyag bővítése.
– A zenei képességek, készségek fejlesztése a szolfézs, illetve hangszeres anyaghoz kapcsolódóan.
– Az új stílusú magyar népdalok jellemzőinek elsajátítása.
– A műzene kis formáinak megismerése: elsősorban barokk tánctételek megszólaltatásával.
– Tájékozódás és gyakorlás az abszolút rendszerben.
– Az aktív, a figyelmes zenehallgatás további kimunkálása, fejlesztése.
– A zenei kifejezőkészség és ízlés formálása.

Az éneklési és intonációs készség fejlesztése
– A népdalok kifejező megszólaltatása.
– A tanulók hangterjedelmének fokozatos bővítése.
– A kétszólamú éneklés kimunkálása.
– Intonációs gyakorlatok.

Ritmikai ismeretek, készségfejlesztés
– Az előző évfolyamokban elsajátított ritmusok ismétlése, további gyakorlása, alkalmazása.
– A „kis nyújtott” és „kis éles” ritmus, a negyed értékű triola.
– Negyed felütés.
– 3/8–os ütem.

– Váltakozó ütem.
– A 4/4 – 2/4 és a 3/4 – 2/4 váltás megéreztetése.
– Alla breve.
– Az új stílusú magyar népdalok néhány ritmikai jellegzetessége: alkalmazkodó ritmus, erős és gyenge zárás.

Dallami ismeretek, készségfejlesztés
– Daltanulás hallás után, valamint kottaképről.
– A fi, szi és ta hang, valamint dallamfordulataik.
– A népdalanyagon belül: dó, lá, ré (mi) és szó alaphangú dalok éneklése.
– A tanult zenei anyag jellegzetes dallamfordulatainak gyakorlása, olvasása és hallás utáni felismerése.
– Az alap és kvint szerepe, kvintváltás felfelé.
– Régi és új stílusú népdalok stílusjegyeinek rendszerezése, összefoglalása az eddigi ismeretek alapján.
– A dúr és moll tonalitás megfigyelése műzenei anyagon.
– A műzene dallamfordulatainak megfigyelése, éneklése, gyakorlása (hármashangzat felbontások, skálamenetek, terclépések, szekvenciák).

A többszólamúság fejlesztése
– Hangközök megszólaltatása két szólamban.
– Intonációs gyakorlatok.
– Kánonok, biciniumok éneklése.
– A többszólamú művek szólammozgásainak énekes megszólaltatása (párhuzamos mozgás, ellenmozgás).

Hangközök
– Az előző években tanult hangközök további gyakorlása.
– Éneklés szolmizálva, ábécés–s nevekkel mindkét irányban.
– Felismerés hallás után és kottaképről.
– A szext hangköz és a szűkített – bővített kvint elsajátítása.
– A bővített szekund megfigyelése.
– Hangközláncok építése, éneklése.

Hangzatok
– Az előző évben tanult hármashangzatok további gyakorlása, elsősorban hallási elmélyítése.
– A tanult hangnemek alap–hármashangzatai.

Hangsorok
A háromféle moll hangsor elsajátítása, a vezetőhang.
Dúrok és mollok 3#, 3b előjegyzésig.

A formaérzék fejlesztése
– AA^{5}A^{5v}A, AA^{5}BA, ABBvA, AABA formaszerkezetek.
– A periódus felépítése (előtag, utótag, nyitás, zárás).
– Formai elemzések az elsajátított ismeretek alapján.

Zenei olvasás, írás
– Ritmusgyakorlatok olvasása.
– Ritmusírás énekelt népdalok alapján.

– Hangszeren megszólaltatott egyszerű ritmusú barokk tánctételek ritmusának lejegyzése.
– Könnyű dallamok olvasása (mérővel), memorizálás, lejegyzés.
– Egyszerű periodizáló dallamok memorizálása, lejegyzése.
– Hangközök, hangközláncok lejegyzése betűvel és számmal.
– Hármashangzatok lejegyzése együtthangzás vagy felbontás alapján.
– Új stílusú népdalok lapról éneklése szolmizálva, szöveggel.
– Műzenei szemelvények éneklése szolmizálva és ábécés nevekkel, alkalmi hangzókkal, szöveggel
.
Rögtönzés
– Megadott ritmikai, dallami fordulatok variálása.
– Hiányos dallam kiegészítése.
– Megadott dallamsorokból a tanult népdalformák kialakítása.
– Adott dallamhoz ritmuskíséret.
– A tanult népdalokhoz hasonló dallamok rögtönzése.
– AA^{5}A^{5v}A, A^{5}BA, ABBvA formákban, megadott egy vagy több sor alapján.
– Rögtönzés szövegre is.
– Megadott periodizáló dallamrészletek kiegészítése.
– Előtagra utótag rögtönzése (a–a$_{v)}$.

Zenehallgatás
– A tanult népdalok felismerése népdalfeldolgozásokban.
– Mozgás, gesztus a zenében.
– Népdalok, népi táncdallamok feldolgozásai, régi magyar táncok.
– Műzenei táncok (elsősorban menüett) megismerése.
– A barokk tánctételek jellemzőinek megfigyelése hallás alapján is.
– A zenekari hangzás megfigyelése, hangszerek hangszínének felismerése.
– A többszólamú művek szólammozgásainak követése: párhuzamos mozgás, ellenmozgás, „pont”, „vonal” stb.

Zenei szakkifejezések ismerete
– Triola. „kis” nyújtott, „kis” éles ritmus.
– Felütés.
– Váltakozó ütem.
– Eol, összhangzatos, dallamos moll, vezetőhang fogalma.
– Az eddigi hangközökön kívül a kis és nagy szext, bővített szekund.
– Parlando, rubato, tempo giusto.
– A régi és új stílusú népdalok.
– Motívum, periódus, szekvencia.
– Kvintoszlop.
– Párhuzamos és ellenmozgás.
– A metronómjelzés.
– A tanult zenei anyagban előforduló előadási jelek és tempójelzések valamint a megismert zeneszerzők nevének helyes kiejtése, leírása.

Ajánlott tananyag
A magyar népdalok újabb rétege: pentaton, dúr, háromféle moll, valamint dór (fríg) és mixolid hangkészletű dallamok.
Néhány tánctétel a barokk korból – elsősorban a tanulók hangszeres anyagából (menüett, bourrée, sarabande, rigaudon, gavotte).

Válogatás Bartók Béla Mikrokozmosz c. művéből énekes megszólaltatáshoz (a népdalanyagban megismert zenei jelenségek valamint a többszólamú komponálási technikák megfigyelésére).
Könnyű kétszólamúság: kánonok, biciniumok.
Dobszay László: A hangok világa II. és III. kötet és Útmutatók
Horváth Guidóné: Utazás a zene birodalmába I.II. (könyv és munkafüzet, tanmenet)
Lázárné Nagy Andrea: Margaréta
J. Irsai Vera: Szolfézs példatár, Alsófok II.
Kodály Zoltán: Ötfokú zene I–II.
Kodály Zoltán: Válogatott biciniumok
Kodály Zoltán: Énekeljünk tisztán
Bárdos Lajos: Kicsinyek kórusa I–II.
Bárdos Lajos: 70 kánon
Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok
Szőnyi Erzsébet: Biciniumok
Péter József: 165 kánon
Sulyok Gizella: Pilletánc I. és II. kötet.
Kocsárné Herboly Ildikó: Többszólamúság, harmónia és forma tanítása az általános iskolában
Szabó Helga: Énekes improvizáció az iskolában
Brukner Adrienn: Énekelni jó!
Kezdők zongoramuzsikája sorozat (Purcell, J. S. Bach, Händel stb.)
Kezdők hangszeres kottagyűjteményei, előadási darabjai
Komjáthyné: Zongoraiskola II.
Fantóné – Komjáthyné – Hernádiné: Régi táncok gyermekeknek
Balázs Oszkár – Zempléni László: Ritmusgyakorlatok kezdőknek
Ajánlott zenehallgatási anyag
Népdalfeldolgozások (elsősorban a tanult dalokhoz kapcsolódóan).
Szemelvények Bartók Béla Gyermekeknek és Mikrokozmosz című műveiből.
Válogatás Bartók Béla és Kodály Zoltán kórusműveiből.
Barokk táncok. (hangszeres táncok, zenekari tételek).
Mesealakok a zenében.

Követelmény
Tudja a tanuló a dalokat – ezen belül műzenei szemelvényeket – szöveggel, zeneileg igényesen előadni.
Legyen tájékozott a vonalrendszeren, tudjon G– és F– kulcsban folyamatosan ábécés névvel olvasni.
Ismerje fel kottaképről a tanult ritmusképleteket, tudja folyamatosan olvasni, hangoztatni mérőütéssel vagy belső méréssel.
Legyen képes a tanult anyagnál könnyebb, rövid dallamokat szolmizálva visszaénekelni, hallás után lejegyezni, memorizálni.
Ismerje fel a népdalok jellegzetességeit, stílusát (sorszerkezet, hangnem).
Ismerje a dúr és moll hangsorokat 3#, 3b előjegyzésig, tudja a hangnemeket kottakép alapján megállapítani.
Ismerje az eddig tanult hangközöket, tudja ezeket felépíteni, illetve kottaképről azonosítani.
Ismerje fel hallás után a kis és nagy szekund, kis és nagy terc, tiszta kvart, tiszta kvint és tiszta oktáv hangközöket tonális keretben.
Ismerje a dúr, moll alaphelyzetű hármashangzatok felépítését. Ismerje fel hallás után a dúr és moll hármashangzatokat felbontásban vagy együtthangzásban.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult zenei anyag, a ritmus– és dallami elemek, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A zenei élményanyag bővítése.
– Bevezetés a bécsi klasszikus zene forma– és harmóniavilágába európai többszólamú népdalok és műzenei szemelvények alapján.
– Tájékozódás és gyakorlás az abszolút rendszerben – elsősorban a dúr és moll tonalitáson belül.
– A többszólamúság, társas zenélés készségének fejlesztése funkciós művek alapján.
– A magyar népdalok élményszerű előadása.
– A zenei kifejezőkészség és ízlés formálása.
– Tudatos zenehallgatásra nevelés.

Ritmikai ismeretek, készségfejlesztés
– Kis éles, kis nyújtott ritmusok, a nyolcad triola további gyakorlása, alkalmazása.
– A nyújtott és szinkópa ritmusok variánsai.
– Nyolcad és páros tizenhatod felütés.
– 3/8, 6/8. Pontozás, átkötés 6/8–ban.
– A siciliano és a mazurka ritmus jellegzetessége.
– Ritmusgyakorlatok egy és két szólamban.

Dallami ismeretek, készségfejlesztés
– Daltanulás elsősorban kottaképről.
– Módosított hangok: fi, szi, di, ri és ta gyakorlása népzenei és műzenei olvasási anyagon (szolmizálva és ábécés névvel).

A többszólamú éneklés készségfejlesztése
– Más népek zenéjének többszólamú megszólaltatása.
– Hangszerkíséretes dalok.
– Kánonok.
– Kürtmenetek, hangközmenetek, kétszólamú funkciós részletek megszólaltatása énekléssel és egyéni hangszerjátékkal is.
– T–D–T kapcsolatok megfigyelése.
– Funkciós főhangok éneklése a dallamhoz szolmizálva és ábécés nevekkel.
– A belső hallás és memória fejlesztése.

Hangközök
– Az előző évben tanult hangközök gyakorlása: felismerés hallás után és kottaképről.
– A szűkített, bővített kvint (oldással) ismertetése.
– Új hangközök: a kis és nagy szeptim, (oldással).

Hangzatok
– Az alaphelyzetű hármashangzatok felismerése hallás után felbontásban vagy együtthangzásban, építésük, felismerésük kottaképről.
– A hármashangzatok megfordításainak elve.
– Hallásgyakorlatok felbontásban, együtthangzásban.

Hangsorok
– Dúrok és mollok 4#, 4b előjegyzésig.
– Azonos alapú dúr és moll.
– A hangnemi kitérés és moduláció megfigyeltetése.

A formaérzék fejlesztése
– A periódus felépítése. Nyitás –zárás.
– Kis kéttagú–, háromtagú forma. Rondo forma.

Zenei olvasás, írás
– Olvasógyakorlatok szolmizálva, alkalmi hangzókkal, ábécés nevekkel.
– Igen könnyű magyar népdalok lejegyzése.
– Hangközök, hármashangzatok felismerése, lejegyzése együtthangzásban vagy felbontásban.
– Hangközmenetek éneklése felbontással is, lejegyzése memorizálás, hallás után.
– Könnyű periódusok olvasása, memorizálása kottaképről.
– Lejegyzés memorizálás vagy hallás után egy szólamban.
– Igen könnyű funkciós kísérőszólamok megfigyelése, éneklése, lejegyzése betűkottával a dallamhangok alá.

Rögtönzés
– Adott dallamhoz tercmenet, kürtmenet szerkesztése.
– Periódusok kiegészítése: adott előtaghoz utótag (A–Av).
– Periodizáló dallamokhoz egy–egy kísérőhang éneklése.

Zenehallgatás
– Magyar és más népek táncai a műzenében.
– Barokk, klasszikus táncok – elsősorban a tanulók hangszeres darabjaiból.
– A hangszerelés, a dinamika – mint a zenei kifejezés eszközei.
– Dinamika a barokk korban.
– A barokk és bécsi klasszikus zenekar hangszerei.
– A tanult formák, dallami elemek megfigyelése hallás után.

Zenei szakkifejezések ismerete
– Siciliano és mazurka ritmus.
– Azonos alapú dúr és moll hangsor.
– Kvintoszlop.
– Kürtmenet.
– Funkciók.
– Hangnemi kitérés, moduláció.
– Periódus.
– Kéttagú–, háromtagú forma. Triós forma. Da Capo forma.
– Duett, duó, tercett, trió.
– Partitúra.
– A tanult zenei anyagban előforduló előadási jelek és tempójelzések.

Ajánlott tananyag
Más népek funkciós népzenéje: egyszerű tercelő, kürtmenetes dalok kísérőszólammal vagy hangszerkísérettel (lengyel, francia, német, olasz népdalok).
Könnyű szemelvények a bécsi klasszikus zeneszerzők műveiből, darabok a tanulók hangszeres anyagából is.

Két–három–négyszólamú könnyű kánonok.
Dobszay László: A hangok világa III. és IV. kötet, Útmutatók
Szigetiné Horváth Zsuzsa – Simonné Sármási Ágnes: Készségfejlesztő gyakorlatok
J. Irsai Vera: Szolfézs példatár II.
Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok
Forrai Katalin: Európai gyermekdalok
Kodály Zoltán: Válogatott biciniumok
Kodály Zoltán: Énekeljünk tisztán
Szőnyi Erzsébet: Biciniumok
Péter József: 165 kánon
Bárdos Lajos: 70 kánon
Bárdos Lajos: Európa peremén
Bárdos Lajos: Írások népzenénkről
Kerényi M. György: Százszínű csokor
Sulyok Gizella: Pilletánc II.–III.
Laczó Zoltán: Zenehallgatás az általános iskola alsó tagozatában
Nógrádi László – Papp Károlyné – Spiegel Marianna: Dallamírási feladatok I. (Aelia Sabina Alapítvány, Budapest)
Győrffi István: Dallamírási feladatok
Kezdők zongoramuzsikája (J. S. Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Weber)
Szemelvények a tanulók hangszeres darabjaiból
Dalkíséretek II. Érik a szőlő (Tankönyvkiadó)

Ajánlott zenehallgatási anyag
Magyar és más népek táncai a műzenében (pl. bécsi klasszikus táncok, valamint F. Chopin, A. Dvořák, B. Smetana, P. I. Csajkovszkij, J. Brahms, M. Ravel művei).
Balett részletek (nemzeti karakter–táncok: mazurka, csárdás stb.).
Szemelvények a bécsi klasszikus zeneszerzők műveiből: dalok, opera– és szimfónia részletek.

Követelmény
Tudja a tanuló a dalokat, illetve a bécsi klasszikus korból a műveket, részleteket stílusosan előadni.
Tudjon folyamatosan 6/8–os ütemben ritmust olvasni.
Egyszerű 4–8 ütemnyi dallamot lejegyezni, memorizálni.
A tanult anyagnál könnyebb dallamfordulatokat kottából szolmizálva, alkalmi hangzókkal, szöveggel megszólaltatni.
Tudja a dúr és moll hangsorokat, vezetőhangokat 4#, 4b előjegyzésig.
Tudja a hangnemeket kottakép alapján megállapítani.
Ismerje az eddig tanult hangközöket, tudja kottaképről azonosítani és felépíteni.
Ismerje fel hallás után a kis és nagy szext hangközt.
Ismerje fel hallás után az alaphelyzetű dúr, moll, szűkített és bővített hármashangzatokat.
Tudja kottaképről azonosítani és adott hangra szerkeszteni (a tanult hangnemek körében).
Ismerje a dúr és moll hármashangzatok fordításainak nevét, felépítését, a funkciókat.
Ismerje a periódus és a kisformák felépítését.
Ismerje az alapvető tempo és előadási jeleket.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult zenei anyag, a ritmus– és dallami elemek, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Zenei élményanyag gyűjtése a bécsi klasszikus zeneszerzők műveiből.
– A periodizáló és funkciós zenei ismeretek elmélyítése.
– Betekintés a romantika és a XX. század zenéjébe.
– A tanult magyar népzenei anyag bővítése aszimmetrikus dalokkal.
– Az eddig tanultak rendszerező ismétlése.
– A zenei elemzési képesség fejlesztése.

Hallásfejlesztés és zenei ismeretek

– Átkötés, pontozás gyakorlása.
– Harminckettedek.
– Alla breve további gyakorlása.
– A népzenei anyagban arányok, szimmetriák, aszimmetriák megfigyelése.
– 5/8, 8/8 (3+3+2) gyakorlása ritmusfeladatokkal.
– A módosított szolmizációs hangok további gyakorlása.
– A bővített kvart oldással.
– Alterált hangok, mint a díszítés, és mint a hangnemváltás eszközei.
– A kromatika megfigyelése, kromatikus fordulatok éneklése.
– Késleltetés.
– A hangközök rendszerezése.
– A hangközfordítás elve.
– A tiszta, kis– és nagy hangközök éneklése, felismerése és megnevezése ábécés nevekkel is.
– Hangközmenetek éneklése, szolmizálva, ábécés nevekkel; a hangközök megnevezésével, zenei szerepük megfigyelésével.
– A dúr és moll hármashangzatok fordításai illetve az alaphelyzetű szűkített, bővített hármashangzat gyakorlása oldással.
– Felismerésük hallás és kottakép alapján, építés.
– A dominánsszeptim dúrban és mollban.
– Éneklése oldással szolmizálva.
– A nyolcütemes bécsi klasszikus periódusforma ritmus– és dallamfordulatainak megfigyelése, kiemelése, gyakorlása.
– Dallami variánsok, figuráció.
– A bécsi klasszikus zene funkciós rendjének gyakorlása.
– T–D–T; T–S–D–T kapcsolatok, funkciós jelző basszus hangok.
– Funkciós kísérőszólam éneklése a dallamhoz szolmizálva és ábécés nevekkel.
– Műdalok olvasása zongorakísérettel (tanár, esetleg tanuló közreműködésével).
– Kétszólamú vagy hangszerkíséretes klasszikus művek éneklése a tanult zenei ismeretek megfigyeltetésével.
– Két– és többszólamú vokális művek megszólaltatása különféle hangszeres együttesek előadásában.
– Kánonok éneklése.
– Hangsorok 6#, 6b előjegyzésig, vezetőhanggal.

A formaérzék fejlesztése

– Zárlatok: fél– és egész–zárlat, álzárlat.
– A klasszikus (és romantikus) dal.
– Két– és háromtagú kisformák, visszatéréses típusok megfigyelése.
– Egy rondó, egy variáció és egy szonátaforma formai megismerése.

Zenei olvasás, írás
– Könnyű periódusok lapról éneklése.
– Periódus terjedelmű bécsi klasszikus anyag lejegyzése a tanult hangnemekben.
– Könnyű hangközmenetek éneklése, írása.
– A kétszólamú írás bevezetése: a kísérő szólamban funkciós főhangok.
– Könnyű népdalok lejegyzése (szöveggel is).

Zenehallgatás
– A zenei kifejezés eszközei a bécsi klasszikus korban (stílusjegyek összegyűjtése).
– Hangszín – hangszerelés.
– A ritmikai, dallami és harmóniai elemek szerepének hallás utáni megfigyelése: (alteráció, kromatika, késleltetés, hangzatfelbontások, funkciók, zárlatok, feszültség – oldás, hangnemi kitérés, moduláció).
– Két– és háromtagú kisformák, visszatéréses típusok, egy rondó, egy variáció és egy szonátaforma megismerése zenehallgatás alapján is.
– A bécsi klasszikus zene stílusjegyeinek, jellegzetes műfajainak, előadói apparátusainak megfigyelése a meghallgatott művekben.
– A romantika kifejezési eszközeinek és a XX. század új hangzásvilágának megfigyelése.
– A homofon és polifon szerkesztési mód felismerése hallás után is.

Rögtönzés
– Ritmuskíséretek rögtönzése aszimmetrikus népdalokhoz. Osztinátók.
– Periódus kiegészítése: megadott előtaghoz utótag rögtönzése.
– Periódusok zenei anyagának variálása a megismert ritmikai és dallami elemekkel (hangzatfelbontás, kromatika, késleltetés stb.).
– Funkciójelző basszus szólam rögtönzése ismert periódushoz dúrban, mollban.

Zenei elemzési képesség
– A tanult ismeretek alkalmazása a zeneművek feldolgozása során.
– A stílusjegyek és az alapvető zenei összefüggések megfigyeltetése (ritmika, dallam, funkció, harmónia, forma).

Zenei szakkifejezések ismerete
– Bécsi klasszikusok, Köchel–jegyzék, opusz.
– Kvintkör.
– Hangnemi rokonságok, maggiore–minore, a hangnemi kitérés, moduláció.
– A hangközfordítás elve.
– Tritonusz.
– Alteráció, kromatika.
– Funkciók, funkciós vonzás.
– Késleltetés.
– Kadencia, álzárlat, fél– és egész–zárlat.
– Előjáték, utójáték, visszatérés, Coda.
– Imitáció.
– Orgonapont.
– Hangszeres és vokális zene.
– Dal, ária, opera.
– Szimfónia.
– Kamarazene, duó, duett, trió, tercett, kvartett, kvintett.
– Kisformák.

– Triós forma, szonátaforma, rondóforma, variáció.
– A tanult zenei anyagban előforduló előadási jelek és tempójelzések.
– Az eddig megismert zenei korok rövid áttekintő ismétlése, kronológiai rendezése, a legfontosabb stílusjegyek kiemelése.

Ajánlott tananyag
Elsősorban bécsi klasszikus (romantikus) hangszerkíséretes dalok, duettek
Szimfónia tételek, hangszeres szonáta, variáció, rondó
Néhány könnyű XX. századi dal, kórusmű vagy énekelhető hangszeres darab
Dobszay László: A hangok világa IV. és V. kötet, Útmutatók
Tegzes György: Hétfokú olvasógyakorlatok
Ádám Jenő: A dal mesterei (válogatás a kötetekből)
Kodály Zoltán: Biciniumok
Szőnyi Erzsébet: Biciniumok
Szőnyi Erzsébet: A zenei írás–olvasás gyakorlófüzetei
Legányné Hegyi Erzsébet: Énektanár képzés Kodály Zoltán pedagógiai művei alapján
Virágos sorozat népdalfüzetei
Péter József: 165 kánon
W. A. Mozart: 30 kánon
Bárdos Lajos: 70 kánon
Molnár Antal: Klasszikus kánonok
Frank Oszkár: Formák, műfajok a barokk és klasszikus zenében
Nógrádi László – Papp Károlyné – Spiegel Marianna: Dallamírási feladatok I.
Győrffy István: Dallamírási feladatok

Ajánlott zenehallgatási anyag
Szemelvények a bécsi klasszikusok műveiből a szonátaforma, a szimfónia (Menüett tétel), az opera megismeréséhez.
Romantikus dalok, karakterdarabok.
A XX. század zenéjéből néhány vokális és hangszeres mű.
Néhány darab Bartók Béla Mikrokozmosz sorozatából (aszimmetria).

Követelmény
Tudjon a tanuló emlékezetből bécsi klasszikus, romantikus műveket, szemelvényeket (dal, kánon, műrészlet) zeneileg igényesen előadni.
Tudjon leolvasni, lejegyezni egyszerű, könnyű klasszikus periódust.
Ismerje a dúr és moll hangsorokat 6#, 6b előjegyzésig.
Ismerje az oktávon belüli hangközöket.
Ismerje a négy alaphelyzetű hármashangzatot, a dúr és moll hangzatok fordításait, valamint a dominánsszeptim akkordot.
Tudja ezeket szolmizálva énekelni, felismerni hallás után, ábécés hangokkal megnevezni a könnyebb hangnemekben (3#, 3b.).
Ismerje a funkciós főhangokat dúrban és mollban.
Ismerje a klasszikus zene alapvető stílusjegyeit, a tanult formáit és műfajait.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult zenei anyag megszólaltatása szép énekléssel, helyes frazeálással,
– A műzenei szemelvények, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával,
– Klasszikus kisforma elemzése (csoportos és egyéni munkával, tanári irányítással).

Követelmények az alapfokú évfolyamok (4. évfolyam) elvégzése után
Ismerje a tanuló a ritmuselemeket a harminckettedektől az egész értékű kottáig.
Ismerje fel hallás után és kottaképről a szinkópa–, éles– és nyújtott ritmust, valamint az egyszerűbb ritmikai átkötéseket.
Legyen áttekintőképessége a 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8, 2/2 –es ütemekben.
Legyen biztos tájékozottsága a relatív és abszolút rendszerben (könnyebb alterációkban is) 4#, 4b előjegyzésig.
Ismerje a pentaton hangsorokat, tudja a dúr és moll hangsorokat 6#, 6b előjegyzésig, ismerje a háromféle moll hangsort.
Ismerje fel a művek hangnemeit – hangszeres darabjaiban is.
Legyen tájékozott a hangmagassági viszonyokban:
– tudja azonosítani – hangszeres tanulmányaihoz kapcsolódóan is – az oktávon belüli tiszta, kis és nagy hangközöket,
– ismerje fel ezeket kottaképről és hallás után.
Ismerje a bővített szekund, bővített kvart, szűkített és bővített kvint hangközöket; tudja ezeket kottaképről azonosítani.
Ismerje a négyféle alaphelyzetű hármashangzat, a dúr és moll fordítások elvét, valamint a dominánsszeptim–hangzat felépítését.
Legyen képes ezeket hallás után felismerni, és kottaképről azonosítani.
Ismerje a funkciós főhangokat 3#, 3b előjegyzésig.
Ismerje a funkciós vonzást.
Ismerje a hangnemi kitérés és moduláció fogalmát.
Tudjon lejegyezni:
– rövid szótagszámú, tempo giusto magyar népdalt szöveggel,
– két szólamú, igen könnyű műzenei periódust, illetve szólamait hallás után kiegészíteni..
Legyen képes a fentieknek megfelelő nehézségi fokú dallamot lapról olvasni.
Ismerje és tudja kottaképről is azonosítani (hangszeres tanulmányaiban is alkalmazni):
– a magyar népzene stílusjegyeit,
– a periódus fogalmát,
– a kis formákat,
– a triós formát,
– a klasszikus szonátaformát,
– a rondót.
Rendelkezzék a tanulmányai során érintett zenetörténeti korok, kiemelkedő zeneszerzők, műfajok ismeretével (elsősorban a bécsi klasszikus zenében).
Ismerje a leggyakrabban előforduló zenei kifejezéseket.

A művészeti alapvizsga követelményei (az alapfokú 4. évfolyam elvégzése után)
A vizsga részei: Írásbeli vagy szóbeli vizsga
A vizsga feladatait az iskola választja ki vagy a helyi pedagógiai programja alapján hasonló követelményszintű feladatsort állít össze.

A vizsga tantárgya és időtartama
Szolfézs
Az írásbeli vizsga időtartama minimum 45 perc.
A szóbeli vizsga időtartama minimum 10 perc.

Az alapvizsga tartalma:
Írásbeli vizsga

Feladatsor
1. Feladatok a hangköz–, hangzat–ismeretek köréből – hallás után, kottakép és szerkesztés alapján.
– 5 hangköz, 5 hármashangzat lejegyzése hallás után (jelölés betűvel és számmal)
– 5 hangköz, 5 hármashangzat építése megadott hangokra,
– 5 hangköz, 5 hármashangzat felismerése kottaképről.
A tanulók számára adottak azon hangok kottaképe, melyekre a hangközöket, hármashangzatokat építenie kell.

2. Könnyű kétszólamú klasszikus periódus felső szólamának lejegyzése
A zenei részlet 2/4, 3/4 vagy 4/4–es lüktetésű, lehetőleg A–Av felépítésű, modulációt, alterációt, nehezebb hangközlépéseket nem tartalmazó legyen. A tanulók számára a táblán adott a kulcs, az előjegyzés, a metrum és a kezdőhang értékkel.
A részlet zongorán két szólamban tizenkétszer hangozhat el.

3. Megadott klasszikus kis forma elemzése hallás és kottakép alapján.
Az elemzés szempontjai: hangnem, az előforduló zenei elemek megjelölése (hármashangzat–felbontás, szekvencia, késleltetés stb.), formai felépítés, funkciók.

Szóbeli vizsga
1. Memoriter anyag:
A vizsgázó
– tudjon 5 népdalt előadni,
– ismerje azok legfontosabb jellemzőit;
– tudjon 5 műzenei szemelvényt szóló énekléssel vagy hangszerkísérettel (saját kíséret nem kötelező) megszólaltatni,
– ismerje az énekelt darabok legfontosabb zenei jellegzetességeit.

2. A vizsgán a tanuló elemezzen egy választott hangszeres darabot, amellyel kapcsolatban a vizsgabizottság kérdéseket tehet fel a negyedik évfolyam elvégzése utáni követelmények alapján.
Kottáról a tanulónak kell gondoskodnia.

A vizsga értékelése
Az írásbeli vizsga értékelése
1. feladat – teszt: A feladat helyes megoldása, a válaszok pontos, világos jelölése
2. feladat– dallamírás: dallami, metrikai/ritmikai korrektség, kottaírási készség, külalak.
3. feladat: – elemzés: Az elemzési szempontokra adott válaszok teljessége, helytállósága, a jelölések pontossága.

A szóbeli vizsga értékelése
– a választott zenei anyag élményszerű megszólaltatása
– általános zenei ismeretek (hangnemek, hangközök, akkordok, előadásmód, zenei szakkifejezések ismerete)
– zenetörténeti tájékozottság
– stílusismeret
– formai ismeretek
– tájékozódás a zenei műfajok között

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A bécsi klasszikus zene periodizáló és funkciós gondolkodásának elmélyítése nagyobb lélegzetű zenei formákban.
– A romantikus zeneirodalom alaposabb megismerése.
– Ismerkedés a XX. századi zene néhány alkotásával.
– A tanult magyar népdalkincs bővítése.
– A többszólamú éneklés hangsúlyosabb megjelenése.

Ismeretanyag és hallásfejlesztés
– Az előző évfolyamban tanult ritmusok további gyakorlása, alkalmazása.
– Nyolcad szinkópa és tizenhatod triola és változataik.
– Augmentálás– diminuálás.
– Klasszikus és romantikus dalok, duettek megszólaltatása kottakép alapján.
– Az alterált fordulatok megfigyelése.
– Az alterációk díszítő vagy hangnemi szerepe.
– Könnyű klasszikus, romantikus és XX. századi dalok, énekelhető szemelvények, kórusművek megszólaltatása.
– A dó váltás alkalmazásának elmélyítése.
– A tonalitás felbomlásának megfigyelése.

Hangközök
– Az előző évfolyamokban tanult hangközök ismétlése, gyakorlása, hallási elmélyítése.
– A belső hangközhallás intenzív fejlesztése, törekvés a szolmizáció lassú, fokozatos elhagyására.
– A szűkített szeptim hangköz, a nóna és decima hangköz fogalma.
– Hangközmenetek éneklése, szolmizálva, ábécés névvel.
– A hangközök zenei szerepének megfigyelése (alterációk és funkciók).

Hangzatok
– Az alaphelyzetű hármashangzatok, a dúr és moll fordítások valamint az alaphelyzetű dominánsszeptim hangzat (oldással dúrban, mollban) további gyakorlása, hallási elmélyítése.
– A szűkített hármashangzat megfordításainak felépítése, éneklése oldással dúrban.
– A szűkített szeptimhangzat felépítése, éneklése oldással.
– A dúr és moll hangsor fokaira épített hármashangzatok.
– A funkciós alaphangokra építhető hármashangzatok.

Hangsorok:
– Dúrok, mollok, vezetőhangok 6#, 6b előjegyzésig.
– A modális hangsorok elnevezésének, alaphangjainak ismerete.

A formaérzék fejlesztése
– Rendhagyó periódusok.
– Álzárlat.
– Egyszerű, két– és háromtagú klasszikus formák éneklése, elemzése.
– A hangnemi kitérés és moduláció megfigyelése (domináns vagy párhuzamos hangnemek).
– A szonáta–, a variációs és a rondóforma ismétlése, további megfigyelése nagyobb lélegzetű zeneművek tételeként.
– A formai ismeretek mélyítése.

Zenei olvasás, írás
– Klasszikus periódusok, egyszerű modulációs zenei részletek éneklése szolmizálva, dó váltással, alkalmi hangzókkal, ábécés nevekkel.
– Alterált fordulatok gyakorlása: lapról olvasással, lejegyzéssel.
– Könnyű romantikus és XX. századi dallamok éneklése, memorizálása, (pl. témák a zenehallgatással feldolgozott művekből).
– Műdalok olvasása hangszerkísérettel (tanár, esetleg tanuló közreműködésével).
– Két– vagy többszólamú vokális művek különféle hangszeres együttesekkel is.
– Könnyű periódusok lejegyzése funkciós alsó szólammal, a felső szólamban egy–egy alterált hanggal.
– Egyszerű, rövid XX. századi tonális dallamok, dallamrészletek írása emlékezetből.
– Hangzatok lejegyzése hallás után, felépítés, felismerés kottaképről.
– Kánonok éneklése a klasszikus és romantikus korból.

Rögtönzés
– Dallamokhoz funkciójelző alsó szólam éneklése.
– Egyszerű periódusok zenei anyagának variálása a klasszikus művekben előforduló zenei elemekkel (késleltetés, figuráció, kromatika stb.).
– Periódusok rögtönzése megadott támpontok alapján.

Zenehallgatás
– A zenei kifejezőeszközök megfigyelése a romantikus zenében.
– Új hangnemi rokonságok, harmóniakapcsolatok, formai bővítések.
– A programzene eszközeinek felismerése: a hangulati elemek előtérbe kerülése, a zenekari hangzás bővülése.
– Új hangszerek, hangszínek megjelenése.
– A programzene és a társművészetek kapcsolata.
– A tonalitás felbomlása.
– A XX. századi zene hangzásvilágának megfigyelése (pl. impresszionizmus).
– A zenei formák változásainak megfigyelése.
– Stílusfelismerések zenehallgatás alapján.

A zenei elemzési képesség fejlesztése
– A hangközök, hangzatok funkciós jelentősége, zenei értelmezése a bécsi klasszikus zenében.
– Az alapvető zenei összefüggések felismertetése (ritmika, dallam, harmónia, funkció, forma).
– A kisformák és a triós forma önálló elemzése kottakép (és hallás) alapján.
– Bartók Béla Mikrokozmosz sorozatából megismert fordulatok megfigyelése (pl. növekedés, fogyás, pont, vonal, moll és dúr bitonalitása stb.).

Zenei szakkifejezések ismerete
– Komplementer, osztinátó ritmus.
– Modális hangsorok.
– A hangnemek rokonsága, tercrokonság, enharmónia.
– Tonalitás, atonalitás, bitonalitás.
– Főhang, váltóhang, átmenőhang, figuráció, körülírás, késleltetés, előlegezés.
– A bővült periódusok: külső és belső bővülés.
– Zárlatok (gyenge, erős, stb), álzárlat.
– A szonáta– és a variációs forma.
– A klasszikus szimfónia tételrendje.

– Az opera dramaturgiai felépítése, zenei részei.
– A szimfonikus költemény.
– Tempó– és előadási jelzések: az elsajátított zenei anyaghoz kapcsolódóan.

Ajánlott tananyag
Dobszay László: A hangok világa V. kötet és Útmutató
Agócsy László: Zenei olvasókönyv
Molnár Antal: Klasszikus kánonok
Agócsy László: Énekeljünk, muzsikáljunk!
Péter József: 165 kánon
Szőnyi Erzsébet: A zenei írás–olvasás gyakorló füzetei
Németh Rudolf – Nógrádi László – Puster János: Szolfézs antológia
Forrai Miklós: Duettek I–II.
Ádám Jenő: A dal mesterei (válogatva a kötetekből)
Szabolcsi Bence: Zenetörténet
L. Bernstein: Hangverseny fiataloknak
A. Schönberg: A zeneszerzés alapjai
Frank Oszkár: Alapfokú zeneelmélet
Frank Oszkár: Hangzó zeneelmélet
Frank Oszkár: Formák, műfajok a barokk és klasszikus zenében
Frank Oszkár: A klasszikus moduláció
Frank Oszkár: Schubert dalok

Ajánlott zenehallgatási anyag
Klasszikus szonáták, szimfóniák, versenyművek tételeinek elemző feldolgozása zenehallgatással.
A zenei kifejező eszközök megfigyelése a programzene alkotásaiban: válogatás a romantikus dalokból, kis formákból (F. Schubert: dalok, táncok, Moments musicaux darabjai, részletek R. Schumann: Jugendalbum című művéből)
Egy dalciklus (pl. Schubert: Die schöne Müllerin) vagy egy szimfonikus költemény meghallgatása, feldolgozása (pl. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei)
Romantikus opera részletek.
A XX. századi művek hangzásvilágának bemutatása (pl. Bartók Béla kórusművei, válogatott szemelvények a Mikrokozmosz–ból, Kodály Zoltán: Epigrammák c. művéből, B. Britten népdalfeldolgozásai) alapján.

Követelmény
Tudja a tanuló a bécsi klasszikus és romantikus dallamokat kotta nélkül stílusosan énekelni, szöveggel előadni (a tanár, a csoporttárs vagy saját zongorakíséretével).
Tudja a hangnemeket 6#, 6b előjegyzésig.
Ismerje az oktávon belüli hangközöket.
Tudja a hármashangzatokat és fordításaikat (a bővített hármashangzatot alaphelyzetben), valamint a dominánsszeptim– akkordokat 3#, 3b hangnemekben elhelyezni.
Ismerje fel hallás után a dúr és moll hármashangzatok megfordításait, valamint a dominánsszeptim–akkordot.
Ismerje a szűkített szeptim– hangzat felépítését.
Tudjon – a tanultaknál jóval könnyebb dallamot – lapról olvasni.
Legyen képes a tanult anyagnál könnyebb periódus terjedelmű dallamot szólam kiegészítésekkel lejegyezni funkciót jelző basszussal együtt.
Tudjon megadott könnyű, periódusterjedelmű dallamot befejezni.

Ismerje a klasszikus, romantikus kor fontosabb zenei stílusjegyeit.
Tudjon felsorolni a megismert zenei korokból zeneszerzőket, műveket.
Ismerje a megtanult zenei formák jellemzőit.
Tudja ismereteit a hangszeres repertoárja elemzésére is alkalmazni.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult zenei anyag megszólaltatása szép énekléssel, helyes frazeálással.
– A műzenei szemelvények, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.
– Egy klasszikus kisforma elemzése (csoportos és egyéni munkával, tanári irányítással).
– Stílusfelismerés hangzó anyag alapján.

6. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A zenei élményanyag bővítése.
– Betekintés a reneszánsz zene művészetébe.
– A barokk zene stílusjegyeinek, főbb műfajainak, zeneszerzőinek alaposabb megismerése.
– További ismerkedés a XX. századi zene hangzás– és formavilágával, elsősorban a folklórizmus és a neoklasszicizmus törekvéseivel (valamint a dodekafónia és más irányzatokkal a csoport képességeitől függően).
– A hat évfolyam műzenei és népzenei ismeretanyagának ismétlése, rendszerezése.
– Az önálló elemzői munka készségének fejlesztése.

Ismeretanyag és hallásfejlesztés
– Reneszánsz vokális és hangszeres művek, barokk áriák, táncformák, színpadi betétdalok, vokális és énekelhető hangszeres művek, szemelvények, énekes megszólaltatása kottakép alapján.
– A jellegzetes barokk fordulatok (komplementer ritmika, hemiola – imitáció, szekvencia, ellenmozgás) megfigyeltetése, felismerése.
– A művek harmóniai vázának megszólaltatása hangközmenetek, hangzatmenetek éneklésével.
– Homofon és könnyű polifon többszólamúság éneklése és kamarazene–szerű megszólaltatása (a tanulók hangszeres előadásában).
– Kánonok éneklése, megszólaltatása hangszerekkel is.
– A XX. századi művek éneklése, hangszeres megszólaltatása, feldolgozása során a pentatónia, a modális hangsorok, egészhangú skála, akusztikus skála, kvartépítkezés, bitonalitás, tizenkétfokúság, cluster megfigyelése, felfedezése.

Hangközök
– A hangközök további gyakorlása, hallási elmélyítése. a hangközök rendszerezése.
– A szűkített kvart fogalma.
– Az enharmónia.

Hangzatok
– Az eddigiek gyakorlása, elsősorban hallási elmélyítése.

Zenei olvasás, írás
– Reneszánsz zenei szemelvények, moduláló barokk és bécsi klasszikus dallamok olvasása.
– Könnyű XX. századi szemelvények éneklése.
– A zenei íráskészség segítése hallás utáni elemzésekkel.

– Könnyű barokk és klasszikus kétszólamúság lejegyzése hallás után.
– Memorizálás kottakép valamint hallás után.

Rögtönzés
– Dallam– és ritmus kiegészítés.
– Adott dallamhoz funkciós basszus éneklése.
– Dodekafon dallamok szerkesztése, komponálása hangszeren.
– XX. századi effektusok kipróbálása hangszeren.

Zenehallgatás
– A reneszánsz zene harmóniáinak, szerkesztésmódjának megfigyelése, hangszereinek bemutatása, felismerése a hallgatott művekben.
– A régi barokk hangszerek jellegzetes hangzásának megismerése.
– A barokk zenekar hangszerei. Continuo.
– A zenekar concertáló szólamcsoportjainak megfigyelése hallás után.
– A zenei dramaturgia az oratórikus művekben.
– A barokk táncok a szvitekben.
– A barokk variáció megfigyelése zenehallgatással.
– A XX. század néhány kiemelkedő magyar alkotásának elemző megismerése, a magyar népzenei elemek megfigyelése e művekben.
– A zeneművészet korszakainak összefoglaló rendszerezése.
– Stílusfelismerések zenehallgatás alapján.

Zenei szakkifejezések ismerete
– Hemiola, komplementer ritmus.
– Számozott basszus, continuo.
– Imitáció, tonális és reális válasz. Fuga.
– Motetta, madrigál, mise.
– Tonalitás, bitonalitás, politonalitás.
– Akusztikus skála, egészhangú skála, tizenkétfokúság, cluster.
– Szvit, opera, kantáta, oratórium, korál, recitativo, ária.
– A barokk versenymű. concerto grosso, concertálás.
– A szvit és a barokk táncok (allemande, courante, sarabande, gigue, menüett, gavotte).
– Barokk variáció (passacaglia, chaconne, folia).
– Tempó– és előadási jelek: a zenei anyaghoz kapcsolódóan.

Zenei elemzési képesség
– Az alapvető zenei összefüggések felismerése, (ritmika, dallam, funkció, harmónia, forma), a zenei gondolkodás és elemzési képesség alakítása hallás és kottaképi megfigyelés alapján.
– Önálló elemzés (pl. klasszikus kis formák elemzése lehetőleg hallás után, nagyobb lélegzetű formák elemzése kottakép alapján, tanári irányítással).

Ajánlott tananyag
Magyar népdalok.
Reneszánsz kórusművek, hangszeres táncok énekelhető szemelvényei.
Dobszay László: A hangok világa VI. kötet és Útmutató
Agócsy László: Énekeljünk, muzsikáljunk!
Németh Rudolf – Nógrádi László – Puster János: Szolfézs antológia
Kodály Zoltán: 15 kétszólamú énekgyakorlat
Kodály Zoltán: 66 kétszólamú énekgyakorlat

Kodály Zoltán – Vargyas Lajos: Magyar népzene
Dobszay László: A magyar dal könyve
Járdányi Pál: Magyar népdaltípusok I–II.
Forrai Miklós: Duettek I–II.
Bartók Béla: Mikrokozmosz
Bartók Béla: Gyermekeknek
Bartók Béla: 27 egyneműkar
Kodály Zoltán: Gyermek– és nőikarok
Máriássi István: Bevezetés a barokk zene világába
Agócsy László: Bach olvasókönyv
Frank Oszkár: Formák, műfajok a barokk és klasszikus zenében
Frank Oszkár: A funkciós zene harmónia– és formavilága
Frank Oszkár: A klasszikus moduláció
Frank Oszkár: Bevezetés a Mikrokozmosz világába
Kortárs zeneszerzők hangszeres darabjai a tanulók repertoárjából
Párkai István: Modern kórusetűdök (Népművelési Intézet)
Nógrádi László – Papp Károlyné – Spiegel Marianna: Dallamírási feladatok I–II.
Nógrádi László – P. Vesztróczi Judit – Szatmári Judit: Muzsikáljunk együtt, Szolfézs 8 (kazetta és munkafüzet)
Győrffy István: Dallamírási feladatok
Barokk hangszeres és oratórikus művek, áriák, színpadi betétdalok, opera részletek. (Válogatva J. S. Bach, H. Purcell, G. F. Händel, A. Vivaldi műveiből)

Ajánlott zenehallgatási anyag
Barokk zene régi hangszereken.
XX. századi nagyobb lélegzetű mű illetve műrészlet feldolgozása.
(pl. C. Debussy: A tenger, Bartók Béla: Concerto, Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus, I. Sztravinszkij: Petruska).

Követelmény
Tudjon a tanuló kotta nélkül öt magyar népdalt, öt reneszánsz, barokk vagy klasszikus dallamot és egy művet a XX. század könnyen énekelhető szemelvényeiből, a megismert művek témáiból (elsősorban Bartók Béla és Kodály Zoltán műveiből).
A megszólaltatás legyen zeneileg pontos, stílusos, muzikális.
Ismerje a kvintkört, tudja a hangsorokat 7#, 7b előjegyzésig.
Tudjon olvasni, írni, tájékozódni 5#, 5b előjegyzésig.
Tudjon egyszerű barokk vagy klasszikus periódust lapról énekelni, kottakép, vagy hallás után memorizálni és lejegyezni.
Ismerje a hangközöket, hármashangzatokat és fordításaikat.
Legyen alapvető stílusismerete a zenetörténeti korokról.
Legyen képes önállóan gyakorolni és tanulni.
Megszerzett tudását tudja alkalmazni a hangszertanulásban.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult zenei anyag megszólaltatása szép énekléssel, helyes frazeálással.
– A műzenei szemelvények, zenei ismeretek elsajátításának bemutatása csoportos és egyéni munkával.
– Klasszikus kisforma elemzése (csoportos és egyéni munkával, tanári irányítással).
– Stílusfelismerés hangzó anyag alapján.

K.) ZENEISMERET

A zeneismeret tantárgy a (2+4 éves) szolfézs kötelező tantárgy követelményeire épül. A szolfézs, zenetörténet–zeneirodalom, zeneelmélet, tantárgyak ismeretanyag–részeinek felhasználásával szerves folytatását jelenti az eddigi elméleti tanulmányoknak.

Célok és feladatok
– a tanulók zenei műveltségének további gazdagítása, a zene iránti fogékonyság elmélyítése.
– Az eddig tanult zenei ismeretek stiláris összefüggéseinek, szintézisének megteremtése: a zeneművekben a dallam, a ritmus, a harmónia, a forma egységének és a zene egészének megfigyeltetésével.
– A zenei ismeretek, készségek fokozatos bővítése, a zenét „értve figyelő” tevékenység kialakítása.

Feladatai
A zenei élményanyaggyűjtés.
A zenei nyitottság kialakítása.
A tudatos zenehallgatásra nevelés.
Az eddig megszerzett tudás fejlesztése és alkalmazási gyakorlatának kialakítása, tudatosítva a tanulók szemléletében, hogy az elméleti tudás csak eszköz a zene mélyebb befogadásához.
A zeneművek értelmezése, elemzése során új dallami, harmóniai, formatani stb. ismeretek átadása.
A muzsikálási– éneklési kedv állandó „ébren tartása”: a zeneművek énekelhető részleteinek aktív megszólaltatásával.
A népzene és műzene kapcsolatának bemutatása.
Zenetörténeti tájékozottság.
A zeneelméleti alapismeretek kialakítása.
A főbb zenei stílusok jellemző előadói apparátusainak, hangszereinek megismertetése.
Különböző előadói gyakorlatok megfigyeltetése.
A szolfézs, zenetörténet, zeneelmélet egymást erősítő szemléletének megalapozása.
A hangszertanulás segítése.
A zenei szaknyelv legfontosabb kifejezéseinek további megismertetése.
A tanulók kreativitásának, hallási és gondolkodási képességeinek fejlesztése.
A tanuló személyiségének gazdagítása a zene művelésének, befogadásának örömével.

Alapfokú évfolyamok

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Zenei ismeretanyag átadása
– A zenei alapműveltség kialakítása, az értékes zene megszerettetése.
– A zenei élményanyag bővítése.
– Nevelés a tudatos zenehallgatásra.
– A bécsi klasszikusok nagyobb lélegzetű formáinak megismerése.
– Betekintés a romantikus zeneirodalomba és a XIX. század magyar zeneművészetébe.
– Az előző években megszerzett készségek, elsajátított ismeretek felhasználása és továbbfejlesztése.

Ismeretanyag, készségfejlesztés
– A zeneirodalom–ismeret megalapozása művek, jellegzetes témák, részletek éneklésével, zenehallgatással, irányító jellegű zenetörténeti tájékoztatással.
– A zenei készségek fejlesztése a hallgatott és feldolgozott zenei anyag alapján.
– Az énekelt és meghallgatott művek témáinak memorizálása kottakép illetve hallás alapján.
– A ritmikai érdekességek kiemelése, hangoztatása.
– A periódus belső és külső bővülésének megfigyelése.
– A funkciók váltakozásának megfigyelése, éneklése.
– Az eddigi funkciós tapasztalatok bővítése, elmélyítése és alkalmazása.
– A kísérőszólamok funkciós hangjainak változatos, árnyaltabb használata.
– Kitérés és moduláció megfigyelése a domináns és párhuzamos hangnemekbe.
– Álzárlat.
– Zárlatok, jellegzetes harmóniai fordulatok megszólaltatása énekléssel, hangszerrel.
– A szonátaforma tematikus anyagainak megfigyelése, felismerése.
– A rondóforma felépítése, téma és epizód felismerése.
– A hangszerek, a zenei együttesek változatos csoportosításának megismerése.
– A klasszikus és romantikus zenekar hangszerei.
– A szimfóniatételek rendezési elvei.
– Az opera zenei részei (felépítése).
– A zenei kifejezőeszközök megfigyelése a romantikus zene hangzásvilágában.
– Tercrokonság.
– Műdalok, áriák énekes megismerése hangszerkísérettel (tanár vagy tanuló közreműködésével.)
– Kánonok, két– vagy többszólamú vokális művek énekléssel és megszólaltatása különféle hangszeres együttesekkel is (kamarazeneként).
– A zenehallgatási anyag részleteinek megszólaltatása egy, két vagy több szólamban.
– A klasszikus formák ismétlő rendszerezése, tematikus anyagainak megfigyelése zenehallgatással is.

Rögtönzés
A csoport képességei szerint:
dallamok, ritmusok kiegészítése a megismert stílusokban,
dallamhoz ritmus–, ritmushoz dallam–osztinátó,
funkciójelző basszusok rögtönzése.

Kapcsolat a társművészetekkel
– A történelmi és zenei korok kapcsolatának rövid áttekintése.
– Társművészeti alkotások bemutatása.

Elméleti ismeretek – Zenei szakkifejezések
– A kvintkör ismerete.
– Hangközök, hangzatok.
– Hangnemi rokonságok.
– Opusz.
– Alteráció és vezetőhang.
– Szonáta. Szimfónia. A szimfónia tételei, hangnemi és formai felépítése.
– Coda. Attacca.
– Rondó. Téma. Epizód.
– A klasszikus opera. Nyitány, recitativo, ária, duett, tercett stb.
– A romantikus dal. Dalciklus. Prozódia.

– A verbunkos.
– A romantikus opera.
– A szimfonikus költemény.
– Tercrokonság.
– Verbunkos.
– Tempó– és előadási jelzések: a zenei anyaghoz kapcsolódóan.
– Tájékozódás a zenetörténeti és történelmi korokban.

Ajánlott tananyag
Klasszikus művek: J.Haydn, W.A. Mozart, L.v.Beethoven szimfonikus és hangszeres művei. Dalok. Operák.
Egy bécsi klasszikus szimfónia feldolgozása.
Egy Mozart–opera megismerése.
A klasszikus stílushoz közelálló romantikus alkotások: dalok vagy egy dalciklus (elsősorban F. Schubert művészetéből).
Klasszikus vagy romantikus versenymű feldolgozása.
A magyar műzene: a verbunkos (Erkel Ferenc, Liszt Ferenc művei alapján).

Ajánlott tankönyvek, ajánlott irodalom
Dobszay László: A hangok világa V. és Útmutató
Szőnyi Erzsébet: A zenei írás–olvasás gyakorlófüzetei
Orfeusz Hangzó zenetörténet 3. A bécsi klasszika
Orfeusz Hangzó zenetörténet 4. Romantika (I.)
Orfeusz Hangzó zenetörténet 8. A magyar zene századai
Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához könyv és CD lemezsorozat
Németh –Nógrádi –Puster: Szolfézs antológia
Agócsy László – Irsai Vera: Énekeljünk, muzsikáljunk!
Agócsy László: Szolfézs középfok
Agócsy László: Szállj szép énekszó – 16 romantikus egyneműkar
Ádám Jenő: A dal mesterei (dalok válogatva a kötetekből)
Forrai Miklós: Duettek I–II.
Forrai Miklós: Ezer év kórusa
Forrai Miklós: Öt évszázad kórusa
Frank Oszkár: A funkciós zene harmónia és formavilága –Hangzó zeneelmélet
Frank Oszkár: A romantikus zene műhelytitkai (sorozat):
Bartha Dénes: Beethoven kilenc szimfóniája
Ch. Rosen: A klasszikus stílus
S. Hughes: Mozart operakalauz
Kárpáti J. –Kroó Gy: Mozart operái
Szabolcsi Bence: A zene története
Dobák Pál: A romantikus zene története
Balassa–Gál: Operakalauz (kottás)
Tóth Dénes: Hangversenykalauz I–II: (kottás)
Pándi Marianne: Hangversenykalauz I–III.

Követelmény
Tudjon a tanuló a megismert zenei anyagból 10–15 zenei témát emlékezetből.
Tudjon idézni hangszeres tanulmányaiból műveket és műfajokat az évfolyam tananyagához kapcsolódóan, tudja azokat stílusosan előadni.

Ismerje a feldolgozott stíluskorszakok főbb zenei műfajainak jellemzőit (szimfónia, opera, romantikus dal, versenymű, szimfonikus költemény).
Ismerje a bécsi klasszikus zeneszerzők, valamint Erkel Ferenc és Liszt Ferenc fontosabb műveit.
Tudja helyesen írni és kiejteni a megismert zeneszerzők nevét és a művek címét.
Ismerje a zenei és történelmi korok egymásmellettiségét a fontosabb évszámokkal és a társművészeti alkotásokkal összekapcsolva.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– A tanult zenei anyag megszólaltatása szép énekléssel, helyes frazeálással.
– A műzenei szemelvények elemzése csoportos és egyéni munkával az elsajátított ismeretek, stílusjegyek alapján.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– Zenei élményanyag bővítése.
– Az „értő” zenehallgatás kialakítása.
– Betekintés a gregorián és a reneszánsz zenébe.
– A barokk zene alaposabb megismerése.
– Ismerkedés a XX. század zenéjével– elsősorban magyar szerzők műveivel.
– Az előző években megszerzett készségek, elsajátított ismeretek felhasználása és továbbfejlesztése.
– A zenetörténeti tudásanyag rendszerezése, az alapfokon tanultak összefoglalása.

Ismeretanyag, készségfejlesztés
– A zeneirodalom–ismeret bővítése művek, jellegzetes témák, részletek éneklésével, zenehallgatással, irányító jellegű zenetörténeti tájékoztatással.
– A zenei készségek további fejlesztése elsősorban a hallgatott és feldolgozott zenei anyag alapján.
– A jellegzetes barokk ritmusok kiemelése, hangoztatása.
– Az énekelt és hallgatott zenei anyag stílusjegyeinek elsajátítás a művek elemzése alapján.
– Barokk harmóniamenetek.
– A polifónia.
– Barokk műformák megismertetése.
– Színpadi betétdalok, kórustételek.
– A barokk opera.
– A versenymű felépítése.
– A szvit tánctételei.
– A prelúdium és fúga.
– Az oratórium.
– A modern zene néhány irányzata: pl. folklorizmus, neoklasszicizmus
– A XX. század komponálási technikái.
– Akusztikus skála, egészhangú skála megfigyeltetése, éneklése.
– Reihe.
– A többszólamú éneklés fejlesztése a hallgatott zeneművek részleteinek megszólaltatásával: reneszánsz kórusművek, kantáta–részletek hangszerkísérettel, kánonok, két– és többszólamú művek megszólaltatása különféle hangszeres együttesekkel is.
– Néhány XX. századi mű (műrészlet) éneklése a csoport képességei szerint.

Rögtönzés
– Dallamok, ritmusok kiegészítése a megismert stílusokban, dallamhoz ritmus– ritmushoz dallam– osztinátó.
– Dallamokhoz funkciójelző kísérőszólam.
– A funkciójelző basszusok árnyaltabb alkalmazása.
– A XX. század néhány kompozíciós technikájának (Reihe, cluster stb.) kipróbálása.

Kapcsolat a társművészetekkel
– A történelmi és zenei korok kapcsolatának rövid áttekintése.
– Társművészeti alkotások bemutatása.

Elméleti ismeretek – Zenei szakkifejezések
– Az eddig tanult ismeretek összefoglalása.
– Hangközök, hangsorok 7#, 7b előjegyzésig,
– Modális hangsorok; hangnemi rokonságok. Kvintkör.
– Akusztikus skála, egészhangú skála. Reihe, cluster.
– A különböző zenetörténeti korok stílusjegyei és műfajai.
– Tájékozódás időrendben.
– Gregorián zene.
– Madrigál, motetta, mise.
– Versenymű. Kantáta, oratórium, passió.
– Szvit. Barokk tánctételek.
– Preludium, fúga.
– Concertálás, concerto, concerto grosso.
– Cembalo, Fortepiano. Continuo.
– A XX. századi zenekar hangszerei.
– Folklorizmus, neoklasszicizmus.
– Tonalitás, atonalitás, politonalitás.
– Aranymetszés.
– Tempó– és előadási jelzések a zenei anyaghoz kapcsolódóan

Ajánlott tananyag
Gregorián dallamok és reneszánsz kórusművek.
A barokk zene jellegzetes műfajai.
XX. századi hangszeres, zenekari és vokális művek elsősorban a magyar zeneművészetből.

Az alábbi művek, műfajok feldolgozása ajánlott
J. S. Bach: a–moll hegedűverseny,
J. S. Bach: Kantáta részletek, passio részletek,
J. S. Bach: egy teljes zenekari szvit.
G. F. Händel: oratóriumrészletek.
H. Purcell: Dido és Aeneas – részletek.
Olasz és francia barokk szerzők művei.
Bartók Béla: Concerto,
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus,
Sz. Prokofjev: Klasszikus szimfónia, I. Sztravinszkij: Petruska, A. Honegger: Pacific 231,
B. Britten: Variációk egy Purcell témára, Népdalfeldolgozások.
Dobszay László: A hangok világa VI. kötet és Útmutató
Orfeusz Hangzó zenetörténet 1. Középkor és reneszánsz
Orfeusz Hangzó zenetörténet 2. Barokk

Orfeusz Hangzó zenetörténet 8. A magyar zene századai
Szőnyi Erzsébet: A zenei írás–olvasás gyakorló füzetei
Németh –Nógrádi – Puster: Szolfézs antológia
Agócsy László: Szolfézs középfok (I–IV)
Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához könyv és CD lemezsorozat
Forrai Miklós: Ezer év kórusa
Forrai Miklós: Öt évszázad kórusa
N. Harnoncourt: Zene mint párbeszéd (Monteverdi, Bach, Mozart)
Szabolcsi Bence: A zenetörténete
Kroó György szerk. A hét zeneműve sorozat
Kroó György szerk. Miért szép századunk zenéje?
Lendvai Ernő: Szimmetria a zenében
Kroó György: Bartók kalauz
Kroó György: Bartók színpadi művei
Breuer János Kodály kalauz
Ősze László: Kodály Zoltán
Darvas Gábor: Évezredek hangszerei
J.H. van der Meer: Hangszerek az ókortól napjainkig
Szemelvények a zenehallgatáshoz (Tankönyvkiadó)
A zenehallgatási anyag partiturái és szövegkönyvek.

Követelmény
Tudjon a tanuló a megismert zenei anyagból 10–15 témát emlékezetből énekelni vagy hangszeren megszólaltatni.
Tudjon idézni hangszeres tanulmányaiból műveket és műfajokat az évfolyam tananyagához kapcsolódóan, tudja azokat stílusosan előadni.
Legyen képes Bartók Béla Concerto és Kodály Zoltán Psalmus Hungaricus c. művét jellegzetes témák alapján felismerni.
Ismerje a feldolgozott stíluskorszakok főbb zenei műfajainak jellemzőit
– a gregorián dallamokat,
– a reneszánsz kórusműveket,
– a barokk szvitet,
– a preludiumot és fúgát,
– az oratóriumot.
Ismerje a XX. század folklorista és neoklasszikus irányzatát, az atonalitás és a dodekafónia fogalmát.
Ismerje a zenetörténeti korokat és időrendi sorrendjüket.
Tudja az ismertebb zeneszerzőket, zeneműveket a megfelelő zenetörténeti korba helyezni.
Tudja helyesen írni és kiejteni a megismert szerzők nevét és a művek címét.
Ismerje a zenei és történelmi korok egymásmellettiségét a fontosabb évszámokkal és a társművészeti alkotásokkal összekapcsolva.

Az év végi vizsga anyaga
– A tanult zenei anyag megszólaltatása szép énekléssel, helyes frazeálással.
– A műzenei szemelvények elemzése csoportos és egyéni munkával a tanult ismeretek, stílusjegyek alkalmazásával.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
Ismerje a tanuló
– a tanult metrumokat,

– a tanult ritmuselemeket és –képleteket, az egyszerűbb aszimmetrikus metrumokat.
– a dallamhangok szerepét (főhang, átmenőhang, váltóhang, késleltetés) – tudja ezeket zeneileg értelmezni.

Ismerje
– a hangközöket;
– a hangközfordítás elvét.
– a hármashangzatokat és fordításaikat;
– a dúr– és moll hangsor hangjaira építhető hármashangzatokat,
– a fő– és mellékhármashangzatokat,
– a dominánsszeptim– és a szűkített szeptimhangzatot (4#, 4b előjegyzésig),
– a hangzatok fűzésének elveit, első lépéseit – (I– IV– V fok).

Rendelkezzék biztos tájékozódó képességgel a relatív és abszolút rendszerben 4 #, 4 b előjegyzésig.
Ismerje
– a kvintkört,
– az öt– és hétfokú hangsorokat,
– a hangnemi rokonságokat.
– a funkciók,
– az alterációk szerepét.
– a hangnemi kitérés és moduláció fogalmát.

Ismerje
– a tonalitás felbomlásának elvét,
– az egészhangú skálát,
– az akusztikus hangsort.
Tudja ismereteit alkalmazni a készségfejlesztési és zenehallgatási anyagban, hangszeres darabjaiban.

Ismerje a feldolgozott stíluskorszakok főbb zenei műfajainak jellemzőit:
– a reneszánsz kórusműveket és táncokat,
– a barokk zene (concerto grosso, versenymű, szvit, prelúdium és fúga, oratórium, kantáta, opera),
– a bécsi klasszikus zene (hangszeres szonáta, variáció, versenymű, szimfónia, vonósnégyes, opera, dal)
– a romantika (dal, szimfonikus költemény, opera, hangszeres karakterdarabok) legfontosabb műfajait.
– a XX. század folklorista és neoklasszikus irányzatát,
– Bartók Béla és Kodály Zoltán munkásságát,
– napjaink kiváló zeneszerzőinek egy–egy alkotását.

Tudja a zenei alapfogalmakat többirányú megvilágításban értelmezni, a zenetörténeti, a történelmi korokat időben összekapcsolni és társművészeti alkotásokhoz kötni.
Ismerje és tudja alkalmazni a zenei szaknyelv legfontosabb kifejezéseit.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei: Írásbeli, vagy szóbeli vizsga

A vizsgán az iskola az alábbi feladatsort használja, vagy helyi pedagógiai programja alapján hasonló követelményszintű feladatsort állít össze.

A vizsga tantárgya és időtartama
Zeneismeret tantárgy
Az írásbeli vizsga időtartama minimum 45 perc.
A szóbeli vizsga időtartama minimum 10 perc.

Az alapvizsga tartalma

Írásbeli vizsga
1. Teszt kérdések a zenei ismeretek köréből a megismert, hangsorokra, hangközökre, hangzatokra, formai ismeretekre vonatkozóan (4–5 kérdés) pld.
– A hangnemi rokonságok felsorolása,
– Hármashangzat–fordítások felismerése kottaképről,
– Zárlatelemzés kottakép alapján,
– Adott műrészlet kottaképe alapján a dallami jelenségek és a dallamhangok szerepének megjelölése W.A.Mozart : C–dúr szonatina II. tétel első nyolc ütem (fő– és átmenőhangok), L.v.Beethoven: Német tánc (C–dúr) első nyolc ütem, Hoffman V.: Szonatinagyűjtemény, Régi táncok gyermekeknek
2. Egy nagyobb lélegzetű bécsi klasszikus forma (szonáta forma, variációs forma, szimfónia) felépítésének ismertetése
3. Felsorolt művek, zeneszerzők, stílus korszakok, társművészeti alkotások rendezése korok szerint
Felsorolás elsősorban a barokk és a XX. századi zene és néhány társművészeti alkotás köréből.
Az írásbeli vizsgához ajánlott feladatlap készítése.

Szóbeli vizsga
1. Memoriter anyag előadása
Öt műzenei szemelvény, téma a tanult zenei korok anyagából előadása szóló énekléssel illetve hangszerkísérettel vagy több szólamú mű esetén éneklőtársakkal. (saját hangszerkíséret nem kötelező.)
A megszólaltatás legyen muzikális és zeneileg pontos.
A vizsgázó ismerje az énekelt darabok legfontosabb zenei jellegzetességeit.
2. A vizsgázó elméleti tudásának bemutatása
A tanuló a hangszeres vizsgadarabjaihoz kapcsolódó zenei kérdéseket kap.
A kérdések a követelményrendszerben felsorolt ritmikai, dallami, harmóniai, formai, stílus– és zenetörténeti korok ismeretére vonatkozhatnak.

A vizsga értékelése
Az írásbeli vizsga értékelése
– teszt: a kérdésekre adott rövid, lényegi, a megértésre utaló egyszerű válasz; fogalmazásmód, helyesírás;
– fogalmazás (műelemzés): információtartalom, a műről, illetve a szerzőről és a korról szóló információk megfelelő aránya, felhasznált irodalom színvonala, mennyisége, eredetiség, objektív és szubjektív tartalom megfelelő aránya, felépítés, fogalmazás, helyesírás,
– dallamírás: dallami, metrikai/ritmikai korrektség, kottaírási készség, külalak.

A szóbeli vizsga értékelése
– általános zenei ismeretek (hangnemek, hangközök, akkordok, előadásmód, zenei szakkifejezések ismerete),
– zenetörténeti tájékozottság,
– stílusismeret,
– formai ismeretek,
– tájékozódás a zenei műfajok között.

L.) ZENETÖRTÉNET–ZENEIRODALOM

A zenetörténet–zeneirodalom tanításának a célja, hogy a zene iránt érdeklődő, művelt embereket neveljen, akik zenei tanulmányaik során képessé válnak a további önművelésre, valamint a zene aktív művelésére, és sajátos eszközeivel, minél szélesebb körű zenei műveltséget biztosítson.
A zenetörténet–zeneirodalom tanításának szakirányú feladatai
– a zene iránti fogékonyság elmélyítése, a zenei ismeretek bővítése, az eddig megszerzett készségekre építve,
– hosszú távon a teljes zenetörténet átfogó megismertetése.
Az egyes zenetörténeti stíluskorszakok mestereinek, műfajainak, alkotásainak részletesebb megismertetése, elemzése, széles körű kitekintéssel az adott kor főbb tendenciáira, stílusjegyeire, társművészeteire, mestereire, alkotásaira.

Neveljen az értékes zene szeretetére, ösztönözze a tanulókat
– rendszeres hangverseny– és operalátogatásra,
– a rádió és a televízió zenei műsorainak meghallgatására,
– a zenei élet eseményei iránti érdeklődésre,
– értékes hangfelvételek és videofelvételek gyűjtésére és meghallgatására,
– aktív társas muzsikálásra.

Alakítson ki szilárd értékrendet a tanulóban, melynek segítségével a későbbiekben a zene bármely műfajában és korszakában biztosan tájékozódni tud.
Tegye nyitottá és érdeklődővé a tanulót minden újdonság iránt, a kortárs zenében (és társművészetekben).
Fejlessze a tanulók esztétikai érzékét és érzelmi fogékonyságát.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Tájékozódás a zene eredetétől a reneszánsz végéig (korai barokk kezdetéig).

Zenei ismeretek átadása – Tananyag
Bevezetés a zenetörténetbe
1. A zene eredete a fizikai, a biológiai és az emberi lét szintjén:
– a rezgő anyag zenei tulajdonsága, a felhangok fogalma;
– fizikai környezetünk és a természet zeneszerű jelenségei;
– a biológiai zeneiség szerepe a társas élőlények kommunikációjában;
– a madarak lassított mikro–dallamainak sajátos „zeneisége”, a zene alapelemeinek megfigyelése (hangköz, ritmus, motívum, motívumlánc, pentaton hangkészlet, transzpozíciós technika, népdalszerű, „tengelyváltós” mikro–dallamok);

– az emberi zene eredethipotézisei, esztétikai–művészeti funkciója.
2. A természeti népek zenéje:
– a zene szerepe az ősi társadalmak életében és kultúrájában; zenélési alkalmak (mágia, munka stb.);
– az ősi dallamosság (gyermekdalokra, ősi siratókra), a legegyszerűbb zenei formák;
– a többszólamúság legősibb formái (párhuzamos éneklésmód, heterofónia, dallam+osztinátó stb.);
– az ősi hangszerek.
Szakkifejezések, fogalmak definiálása, tudatosítása, összekapcsolása az élőzenével.
3. A hangrendszerek kialakulása:
– a pentatónia és diatónia jellemzői, önálló stíluskörei, élőzenei megnyilvánulásai.

Az ókori és ókori eredetű zenekultúrák
– a mezopotámiai, egyiptomi, kínai, japán, indiai, indonéziai, zsidó és görög zenekultúra.

Az európai középkor zenekultúrája
– a gregorián ének kialakulása, elnevezése, jellemzői, lejegyzése, énekfajtái, liturgiában betöltött szerepe;
– a szolmizáció keletkezése;
– a világi műzenestílus megszületése: trubadúrok, trouvèrek;
– a többszólamúság kezdeti formái (az organum típusai);
– ars antiqua (13. század).

A reneszánsz zenéje
– a reneszánsz kezdetei: az ars nova művészete (Machaut, Landini – 14. század);
– a homofónia és polifónia fogalma;
– egyházi műfajok: mise, motetta;
– Németalföld művészete (Dufay, Ockeghem, Josquin és kortársaik – 15. század);
– a klasszikus vokálpolifónia (Palestrina és Lassus – 16. század);
– világi vokális műfajok: frottola, villanella, madrigál, chanson, históriás ének;
– hangszeres zene: táncok, táncpárok, vokális művek hangszeres átiratai, az önálló hangszeres műfajok kialakulása (prelúdium, fantázia, toccata);
– a kor magyar műzenéje (Tinódi és Bakfark – 16. század).

Ajánlott tananyag
Szabolcsi Bence: A zene története. Az őskortól a 19. század végéig. Budapest: Zeneműkiadó, 1974.
Kelemen Imre: A zene története 1750–ig. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.
Darvas Gábor: A totemzenétől a hegedűversenyig. Budapest: Zeneműkiadó, 1977.
Régi muzsika kertje. Kétezer év irodalmából összeválogatta Szabolcsi Bence. Budapest: Zeneműkiadó, 1957.
Szőke Péter: A zene eredete és három világa. Budapest: Magvető, 1982.
Művészetismeret – Zenetörténet. Őskor, ókor. A szöveggyűjteményt szerkesztette: Kovács Brigitta. Az Alternatív Közgazdasági Gimnázium tankönyve. Budapest, 1991.
Dobszay László: A gregorián ének kézikönyve. Budapest: Editio Musica, 1993.
Rajeczky Benjamin: Mi a gregorián? Budapest: Zeneműkiadó, 1981.
Escigno, E. – Garavaglia, R.: A keresztény és világi ének a középkorban. Budapest: Zeneműkiadó, 1987.
Orselli, Cesare: A madrigál és a velencei iskola. Budapest: Zeneműkiadó, 1986.

Követelmény
– Az ókori, középkori, és reneszánsz zenéhez kapcsolódó lexikális és műfaji ismeretek, a meghallgatott és elemzett zenei szemelvények aktív ismerete (felismerés, elemzés).

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Összefoglaló óra, az évfolyam követelménye alapján

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Tájékozódás a barokk kor művészetében, főbb műfajaiban.

Zenei ismeretek átadása – Tananyag
A barokk stílus kialakulása, jellemzői:
– a monódia; a firenzei Camerata; az opera születése; a görög és római mitológia szerepe a barokk operákban és más világi műfajokban;
– Monteverdi – opera és madrigál;
– Schütz – német egyházi zene a 17. században;
– Lully, Couperin, Rameau: a francia opera és billentyűs zene a felvilágosodás korában;
– Purcell – az angol opera (Dido és Aeneas);
– Corelli, Vivaldi, – concerto és concerto grosso Itáliában, illusztratív jelenségek a hangszeres zenében: a programzene a barokkban (pl. Vivaldi program–versenyművei: Négy évszak stb.);
– Domenico Scarlatti szonátái – a „virtuóz" billentyűs zene a barokk korszakban;
– Telemann – „Tafelmusik" – szórakoztató zene a 18. század első évtizedeiben.
A főbb vokális és hangszeres műfajok bemutatása a korszak zeneszerzőinél: opera, oratórium, kantáta, passió, szonáta–típusok (sonata da camera, sonata da chiesa), concerto grosso, concerto, fúga, rondó, variáció (passacaglia, chaconne), szvit stb.

Bach és Händel művészete
1. Bach életútja, az életének főbb állomásaihoz kapcsolódó műfajok:
– vokális művek: egyházi és világi kantáták, passiók, a különböző vokális formatípusok részletes megismerése (recitativo secco és accompagnato, ária, arioso, korál, turba stb.);
– a korál szerepe Bach műveiben;
– hangszeres művek: billentyűs hangszerre írt polifon műformák (prelúdium, toccata, fantázia és fúga, korálelőjáték, passacaglia), zenekari szvitek (táncformák), versenyművek, ciklikus alkotások.

2. Händel művészete, életútja, főbb műfajai:
– operák, oratóriumok (egyik kompozíciójának részletes megismerése),
– szvitek, concerto grossók, orgonaversenyek.
A korszak általános stílusjegyeinek, főbb tendenciáinak tudatosítása a két nagy mester művészetében.

Ajánlott tananyag
Szabolcsi Bence: A zene története. Az őskortól a 19. század végéig. Budapest: Zeneműkiadó, 1974.
Kelemen Imre: A zene története 1750–ig. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.
Darvas Gábor: A totemzenétől a hegedűversenyig. Budapest: Zeneműkiadó, 1977.
Régi muzsika kertje. Kétezer év irodalmából összeválogatta Szabolcsi Bence. Budapest: Zeneműkiadó, 1957.

Palisca, Claude V.: Barokk zene. Budapest: Zeneműkiadó, 1976.
Lise, G. – E. Rescigno: A 18. századi opera Scarlattitól Mozartig. Budapest: Zeneműkiadó, 1986.
Barna István: Georg Friedrich Händel életének krónikája. Budapest: Zeneműkiadó, 1977.
Wolff, Christoph: A Bach–család. (Grove monográfiák) Budapest: Zeneműkiadó, 1989.

Követelmény
A barokk korszakhoz kapcsolódó lexikális és műfaji ismeretek, a meghallgatott és elemzett zenei szemelvények aktív ismerete (felismerés, elemzés).

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Összefoglaló óra, az évfolyam követelménye alapján

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanulók mutassanak kellő tájékozottságot a feldolgozott zenetörténet stíluskorszakok időrendjében.
Ismerjék fel az adott zenei korszak jellemző zenei példáit, a feldolgozott művek jellegzetes tematikus részleteit.
Tudják definiálni és konkrét példákkal megvilágítani az adott stíluskorszakokhoz, műfajokhoz, művekhez, formaegységekhez szorosan kapcsolódó szakkifejezéseket.
Tudjanak eligazodni a megismert korszakok szerteágazó zenei sajátosságaiban, a társművészetek idevonatkozó legfőbb stiláris jelenségeiben.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei: Írásbeli, vagy szóbeli vizsga

A vizsga tantárgya és időtartama
Zenetörténet–zeneirodalom
Az írásbeli vizsga időtartama minimum 45 perc.
A szóbeli vizsga időtartama minimum 10 perc.

A vizsga tartalma
1. Írásbeli vizsga
A vizsga feladatait (A, vagy B) az iskola választhatja ki, illetve a helyi pedagógiai programja alapján hasonló követelményszintű feladatsort állít össze.
A). Teszt kérdések a zenei ismeretek köréből a feldolgozott tematika / korstílus / zenetörténeti korszak főbb tendenciáinak, stiláris jelenségeinek, mestereinek, műfajainak, alkotásainak ismeretére, elemzésére vonatkozó témában.
Felsorolás elsősorban a reneszansz és a barokk zene és a korszak társművészeti alkotásainak köréből választódjon.
Az írásbeli vizsgához ajánlott feladatlap készítése.

B.) A barokk zeneszerzők felsorolása, a korszak vokális és hangszeres műfajai. Néhány hangszeres műfaj bemutatása részletesebben (pl. concerto, concerto grosso, szvit (táncok, táncpárok), fúga). Domenico Scarlatti és a barokk szonáta jellemzése.
– Egy – a tanuló által ismert, meghallgatott – mű bemutatása (pl. Händel: Vízizene, Vivaldi: Négy évszak, Bach: hangszeres vagy vokális mű elemzése).

Szóbeli vizsga
A tanuló által a gyakorlati vizsgán játszott darabokkal kapcsolatban, vagy az aktuális tanév feldolgozott zenetörténet–zeneirodalom anyagából a vizsgabizottság zenetörténeti, stílusjegyekre vonatkozó, műfaji, formai és egyéb általános zenei kérdéseket tesz fel, gyakorlati feladatokat ad.
A tanuló által játszott zenemű kottájáról maga gondoskodik, a további célfeladatok megoldásához szükséges szemelvényanyagot (kottát, hangfelvételt, audio–vizuális eszközt) a vizsgát szervező intézmény biztosítja.

A vizsga értékelése

Az írásbeli vizsga értékelése
– teszt: a kérdésekre adott rövid, lényegi, a megértésre utaló egyszerű válasz; fogalmazásmód, helyesírás;
– fogalmazás (műelemzés): információtartalom, a műről, illetve a szerzőről és a korról szóló információk megfelelő aránya, felhasznált irodalom színvonala, mennyisége, eredetiség, objektív és szubjektív tartalom megfelelő aránya, felépítés, fogalmazás, helyesírás,
– dallamírás: dallami, metrikai/ritmikai korrektség, kottaírási készség, külalak.

A szóbeli vizsga értékelése
– általános zenei ismeretek (hangnemek, hangközök, akkordok, előadásmód, zenei szakkifejezések ismerete),
– zenetörténeti tájékozottság,
– stílusismeret,
– formai ismeretek,
– tájékozódás a zenei műfajok között.

M.) ZENEELMÉLET

A zeneelmélet–tanítás akkor töltheti be feladatát, akkor fejlesztheti a tanuló zenei készségét (hallás, formaérzék stb.) ha szemléletében mindig egységet képviselve, egyszerre nevezi meg a harmóniai és formatani ismereteket.
Az analízis célja a műalkotás egységének bemutatása. Rá kell mutatni olyan zenei összefüggésekre – a funkciós zenei renden belül –, melyek egyszerre vonatkoztathatók harmóniai vagy a legkisebb formai egységre, de az egész mű egészére is. Ezeknek az összefüggéseknek meglátása, illetve megérzése szolgálja azt az élményt, melynek birtokában a tanuló – függetlenül tanulása céljától – a zeneművészetet értő, érző és őrző személyiséggé válik.
A tanult – hangnemi, formai, funkciós – ismeretanyag elmélyülésével, a hangzó zenei példák növekvő mennyiségével fejlődik a tanuló zenei készsége, s ez az, ami fejleszti íráskészségét is. A megismerés, elemzés különböző fázisainak megfelelően – a „tudatos utánzásra késztetve”, a tanuló érdeklődését szem előtt tartva, személyiségének és zenei készségének fejlődését figyelembe véve – lehet íráskészségét alakítani. Nem cél, hogy a még személyiségében is fejlődés alatt álló tanuló zenei tanulmányainak ezen a fokán (pl. 13–14 évesen) „stílustiszta” kompozíciókat írjon. A cél az, hogy a tanult anyagban – lehetőség szerint – biztos formai és hangnemi (hangrendszerbeli) érzékkel rendelkezzen. Ennek kimunkálása az egyik legfontosabb feladat. A „cezúrák” érzékeltetése, a két „megállás” közti összefüggésekre való rámutatás (pl. félzárlat, egészzárlat) irányítja és vezeti a tanuló formaérzékének fejlődését

A program célja, hogy
– biztosítsa a zene iránt érdeklődő tanuló számára, hogy műveit, zeneértő emberré válhasson,
– érje el sajátos eszközeivel, hogy a megszerzett ismereteket önállóan is alkalmazó tanulókat neveljen,
– mutasson rá az egyes művészeti stíluskorszakokban a zene és a társművészetek kapcsolatára,
– adjon alapos elméleti felkészülést a főiskolai felvételi vizsgához,
– tegye alkalmassá a tanulót, hogy speciális felkészítéssel felvételi vizsgát tehessen a zeneművészeti szakközépiskola zeneszerzés tanszakára.

A zeneelmélet–tanítás szakirányú feladatai
– fejlessze a zenei összefüggésekben való eligazodó–, elvonatkoztató– és rendszerezőképességet,
– a tanuló szerezzen jártasságot a funkciós zene összetevőinek ismeretében (harmónia, dallam, ritmika, forma stb.),
– ismertesse meg a tanulót – zenei és általános tanulmányait, érdeklődését is figyelembe véve – az európai zenetörténet más korszakaival is,
– alakítsa ki azt a látásmódot, mellyel a zenei összefüggéseket – egy–egy tanulmányi időszaknak megfelelően – a tanuló önállóan is meg tudja közelíteni,
– ösztönözze a tanulót, hogy az elsajátított ismeretek alapján, tanulmányaiból kiinduló zenei gondolatokat fogalmazzon meg (reproduktívból produktív tevékenység),
– segítse a tanulót a hangszeres tanulmányaiban felmerülő problémák megoldásában (dallamvezetés, forma, harmónia, hangnem stb.).

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– a funkciós zenei hallás kialakítása,
– a bécsi klasszikus zene formatani feldolgozása
– a zeneelmélet általános szabályainak elsajátítása

Ajánlott tananyag
Felhangok, felhangsor.
Hármashangzatok:
– felépítésük (alaphang – terchang – kvinthang),
– elhelyezkedésük a skálában,
– skálafokok, tonális funkciók 7#, 7b előjegyzésig, dúrban, mollban.
Hármashangzat–fordítások (alap – szext – kvartszext).
Négyszólamúság:
– szűk fekvés,
– tág fekvés,
– alaphang–kettőzés,
– szólamok megnevezése.
A szólamvezetés alapszabályai.
Kadenciális lépések (7#, 7b előjegyzésig, dúrban és mollban):
– autentikus (I–IV, V–I),
– plagális (I–V, IV–I),
– összetett autentikus (I–IV–V–I),
– kibővített összetett (I–V–I–IV–V–I).

Zárlati domináns: I_4^6 (V, V^7, V^{87})
Alapfogalmak:
– hang, zörej,
– motívum, frázis.
Szekvencia, variálás.
A zenei mondat.
A periódus (előtag–utótag, egész zárlat–félzárlat).
Rendhagyó periódus és zenei mondat (terjedelmi, tagoltsági és hangnemi változatok).
A két– és háromtagúság főbb változatai.

Követelmény
Tudjon a tanuló a négyszólamúságban tájékozódni, egyszerűbb mintapéldákat diktálás után zongorázni, vagy diktálás után lejegyezni.
Ismerje fel hallás után a tanult zenei formákat.
Tudja részletesen elemezni a tanult zenei anyaghoz kapcsolódó zeneművet kottaképről.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két példa lejegyzése számozott basszussal, négy szólamban.
– Összetett autentikus kadencia zongorázása 4#, 4b előjegyzésig.
– A tanult zenei formák felismerése hallás után.
– Részletes harmóniai és formai elemzés készítése egy addig még nem tanult mű részletéről (kottából).

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– Az előző évre épülve a funkciós zenei hallás tovább fejlesztése.
– A bécsi klasszikus funkciós zene harmónia– és formavilágának további megismerése. (menüett, variáció)
– Tájékozódás az adott zenei anyagban diktálás után. (írás, hallás, zongorázás)

Ajánlott tananyag
– a mellékhármasok,
– a dominánsszeptim (D^7);
– triós forma (menüett),
– variációs forma.
Funkciórend a bécsi klasszikus zenében (autentikus és plagális lépések; kadenciális, szomszédos, tercrokon, kadenciális féllépés).
– A mellékhármasok funkciói.
– Az V–VI. és a VI–V. fok kötései.
– Alaphármasok fűzése (dúrban és mollban, 7#, 7b előjegyzésig).
Szekvenciák:
– autentikus: I–IV–II–V–III–VI + kadencia,
– plagális: I–V–VI–III–IV–I–II–VI + kadencia.
A négyeshangzat: a dominánsszeptim:
– teljes D^7 (oldás I–re vagy VI–ra),
– hiányos D^7 (S funkció után).
A triós forma a bécsi klasszikus zenében (menüett).
A variáció (kötött, karakter, figurális, szabad).

Követelmény
Tudjon a tanuló egyszerűbb mintapéldákat diktálás után zongorázni, vagy diktálás után lejegyezni.
Ismerje fel hallás után a tanult zenei formákat.
Tudja részletesen elemezni a tanult zenei anyaghoz kapcsolódó zeneművet kottaképről.

Az év végi vizsga ajánlott anyaga
– Két példa lejegyzése számozott basszussal, négy szólamban.
– Mintapéldák (pl. autentikus és plagális szekvenciák) zongorázása 4#, 4b előjegyzésig.
– A tanult zenei formák felismerése hallás után.
– Harmóniai és formai elemzés készítése egy addig még nem tanult mű részletéről (kottából).

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje
– a bécsi klasszikus funkciós zene harmónia– és formavilágának alapvető jelenségeit,
– fel hallás után a tanult zenei formákat,
– fel hallás után és nevezze meg a tanult harmóniai fordulatokat.
A tanuló legyen képes
– az általa tanult hangszeres darabokban a tanult zenei formákat felismerni, az elméleti ismereteket az előadásban tudatosan alkalmazni,
– a tanult zenei formákat részletesen elemezni kottából,
– egyszerűbb zenei anyagban ének–zongora együtt–játékra,
– diktálás után a tanult harmóniai fordulatokat zongorázni.
A tanuló tudja
– diktálás után a feldolgozott harmóniai fordulatokat fokszámokkal, számozott basszussal vagy négyszólamúságban lejegyezni (szűk fekvésben),
– egyszeri hallás után a tipikus zenei formákat vázlatosan, illetve többszöri hallás után részletesen elemezni,
– az összetett autentikus kadenciát emlékezetből, illetve példákat játszani, diktálás után zongorázni (4#, 4b előjegyzésig).

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei
Írásbeli és szóbeli vizsga
A vizsga feladatait az alábbiak alapján az iskola állítja össze, vagy a helyi pedagógiai programja alapján hasonló követelményszintű feladatsort állít.

A vizsga tantárgya és időtartama
Zeneelmélet
Az írásbeli vizsga időtartama minimum 45 perc.
A szóbeli vizsga időtartama minimum 10 perc.

Az alapvizsga tartalma
Írásbeli vizsga
– Négyszólamú példa számozott basszusának lejegyzése 4#, 4b előjegyzésig.
– Számozott basszus kidolgozása négy szólamban, szűk fekvésben.

Szóbeli vizsga
– Mintapélda zongorázása diktálás után
– Formatani elemzés kottakép után.

A vizsga értékelése
Általános zeneelméleti ismeretek alkalmazása (felhangok, hangközök, akkordok, a négyszólamúság szabályai)
Zenetörténeti tájékozottság, stílusismeret.
A tanult formai ismeretek alkalmazása.

N.) EGYHÁZZENE

Az egyházzene komplex tantárgy, mely több műveltségterületet – Bibliaismeret, Liturgikus ismeretek, Népének, Gregorián, Egyházzene–irodalom és zenei ismeretek – foglal magába. A program célja az európai egyházzene megismertetése, illetve olyan elméleti és gyakorlati ismeretek tanítása, amelyek felkészítik a tanulót egy liturgikus alkalmon, vagy egyházzenei hangversenyen való részvételre, szélesítik látókörét, bővítik zenei ismereteit.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Bevezetés az egyházzenébe, a gregorián, a középkor, reneszánsz és kora–barokk egyházi zene vázlatos története az egyházzene–irodalom szemelvényein keresztül. Vázlatos népének–történet a felsorolt korszakokból. Bibliaismereti tanulmányok az előforduló zenei részletek szövegeinek tükrében.

Ajánlott tananyag
Gregorián:
– a gregorián ének kialakulása, elnevezése, jellemzői, lejegyzése, énekfajtái, liturgiában betöltött szerepe.
Egyházzene–irodalom:
– szolmizáció keletkezése,
– a többszólamúság kezdeti formái,
– Ars Antiqua (13. század),
– a reneszánsz zenéje: a reneszánsz kezdetei: az Ars Nova művészete (14. század), Németalföld művészete (15. század), a klasszikus vokálpolifónia (16. század),
– barokk stílus kialakulása, jellemzői (17. század)

Liturgikus ismeretek
– a liturgia alapvető formái, annak elemei,
– az egyházi év felépítése, szerkezete, a főbb ünnepek,
– a mise felépítése,
– a protestáns istentiszteletek,
– a liturgikus alkalmakon való részvétel és viselkedés alapvető szabályai.

Népének
– Az egyházzene–irodalomhoz, ill. az egyházi évhez kapcsolódó felekezeti anyag.

Követelmény
– Az egyházzene–irodalom alapvető fogalmainak ismerete,
– 4 népének elsajátítása a saját felekezet repertoárjának ajánlott énekei közül,
– Az egyházi év saját felekezet szerinti felépítésének ismerete,
– Az év közben előforduló zenei szemelvények hallás utáni műfaji felismerése.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
– Összefoglaló óra az éves anyagból

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Az egyházzene történetéből az érett barokk, a klasszika, a romantika, a XX. század és a kortárs korszakok vázlatos története az egyházzene–irodalom szemelvényein keresztül. Vázlatos népének–történet a felsorolt korszakokból. Bibliaismereti tanulmányok az előforduló zenei részletek szövegeinek tükrében.

Ajánlott tananyag
Egyházzene–irodalom:
– Bach és Händel művészete (kitekintés néhány kortárs szerzőre),
– a bécsi klasszika egyházzenei jelentősége,
– a romantika zenéje,
– ismerkedés a századforduló és a 20. század első felének főbb zenei stílusirányzataival,
– kortárs zene.

Liturgikus ismeretek:
– a liturgikus öltözékek,
– a liturgikus színek,
– a zsolozsma imaórái.

Népének:
– Az egyházzene–irodalomhoz, ill. az egyházi évhez kapcsolódó felekezeti anyag.

Dobszay László: A gregorián ének kézikönyve. (Editio Musica, 1993.)
Rajeczky Benjamin: Mi a gregorián? (Zeneműkiadó, 1981.)
Escigno, E. – Garavaglia, R.: A keresztény és világi ének a középkorban. (Zeneműkiadó, 1987.)
Wilson, Andrew – Dickson: Cantate Domino. A kereszténység zenéje. A gregoriántól a gospelig. A magyarországi nagyegyházak zenéjének története. (Gemini, 1992.)
Gülke, Peter: Szerzetesek, polgárok, trubadúrok. A középkor zenéje. (Zeneműkiadó, 1979.)
Brown, Howard M.: A reneszánsz zenéje. (Zeneműkiadó, 1980.)
Palisca, Claude V.: Barokk zene. (Zeneműkiadó, 1976.)
Rosen, Charles: A klasszikus stílus. Haydn, Mozart, Beethoven. (Zeneműkiadó, 1977.)
Dobák Pál: A romantikus zene története. (Tankönyvkiadó, 1983.)
Salzman, Eric: A 20. század zenéje. (Zeneműkiadó, 1980.)
Fábián Imre: A huszadik század zenéje. (Gondolat, 1966.)
Kókai Rezső – Fábián Imre: Századunk zenéje. (Gondolat, 1967.)
Miért szép századunk zenéje? Szerkesztette Kroó György. (Gondolat, 1974.)
Várnai Péter: Oratóriumok könyve. (Zeneműkiadó, 1972.)

Követelmény
Az egyházzene–irodalom alapvető fogalmainak ismerete.
Négy népének elsajátítása a saját felekezet repertoárjának ajánlott énekei közül.
A liturgikus öltözékeinek, színeinek ismerete.
Az év közben előforduló zenei szemelvények hallás utáni műfaji felismerése.

Év végi vizsga ajánlott anyaga
Összefoglaló óra az éves anyagból

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után:

A tanuló ismerje:
– a liturgia alapvető formáit, annak elemeit
– az egyházi év felépítését, szerkezetét, a főbb ünnepeket, a liturgikus színeket
– a liturgikus öltözékeket
– a mise felépítését
– a zsolozsma imaóráit
– a protestáns istentiszteleteket
– a liturgikus alkalmakon való részvétel és viselkedés alapvető szabályait
– a történelmi egyházak által meghatározott, ún. műveltségi népénekanyagot
– az énekeskönyvben szereplő gregorián tételeket, illetve párhuzamokat
– népénekeket,
– a kvadrát kottát olvasni, az alapvető neumákat
– az egyházzene történetéből a gregorián, reneszánsz és barokk történetét

O.) ZENEKAR

A zenekari foglalkozások célja, hogy sajátos eszközeivel teremtsen lehetőséget az alapfokú és a továbbképző évfolyamok tanulói számára, hogy – az egyéni foglalkozásokon elsajátított tudás felhasználásával – érzelmileg gazdag, harmonikus személyiséggé válhassanak.

Ösztönözze a tanulókat, hogy a zenekari játék közben megszerzett zenei kifejezőkészséget és technikai eszközöket használják fel az egyéni hangszeres játékban is.
Hozzon létre együttműködést a tanulók tudásának különbözőségéből.
Mutasson utat a közösség erejével a toleráns magatartásra.
Alakítsa ki a kultúra iránti nyitottságot.
Hangsúlyozza a művészetek aktív művelésének fontosságát.

A zenekari foglalkozások feladatai
A tanulók megismertetése az alapvető zenekari játékmódokkal.
A különböző zenei stílusokban használt előadói hagyományok bemutatása.
A „zenekari hallás” fontosságának alakítása, tudatosítása.
A figyelem időtartamának és elmélyítésének (vertikális–horizontális) fejlesztése.
Az egységes zenekari ritmusjáték kialakítása, tudatosítása.
Az arra alkalmas tanulók felkészítése professzionális együttesben való játékra.
A különböző hangszercsoportoknak megfelelő – a zenekari ülésmódból adódó – helyes hangszerkezelés kialakítása, egységesítése.
A zenekari munkában a fejlesztési cél és feladat az együttes fajtájától, az adott hangszer–összeállításra íródott/átírt repertoártól, valamint az együttesben résztvevők egyéni tudásszintjétől függ.

A játszandó művek kiválasztásánál fokozott figyelmet kíván az egyes részfeladatok (szólamok) megfelelő szintű megvalósítása, gondosan mérlegelve a befektetett időt, energiát, s a munka közben megőrzendő játékkedvet, mert ez alapvető feltétele az egész mű minőségi megszólaltatásának, a magasabb értékű esztétikai szint elérésének
A „klasszikus" összeállítások (vonós–, fúvószenekar) mellett a helyi igényeknek, lehetőségeknek megfelelően számtalan hangszeres összeállítás működhet eredményesen, e miatt éves szintre lebontott egységes fejlesztési követelményeket nem lehet megadni.

A megjelölt fejlesztési követelményeket elsősorban a közös zenekari játék kialakítására és fejlesztésére jellemző ismeretek és készségek szerint három csoportra bontva (összevont évfolyamok) soroljuk fel.

Kezdő	1–2. évfolyam	(–14 éves korig)
Középhaladó	3–4. évfolyam	(12–18 éves kor)
Haladó	2–6. évfolyam	(16–22 éves kor)

Kezdő csoport

Fejlesztési feladatok
– A helyes zenekari ülés kialakítása.
– Egymásra figyelés, alkalmazkodás.
– Hosszú és rövid hangok.
– A szólamon belüli frazeálás betartása.
– Zenekari hallásfejlesztés, többszólamúság.
– Tempóvétel, tempótartás.
– Dinamikai folyamatok kialakítása.
– A zenekari kommunikáció kialakítása (a karnagy és a zenekar, illetve a zenekari szólamok között).

Ajánlott tananyag
Fúvószenekar
Apáthy: Fúvószenekari iskola I. (Baranya Megyei Művelődési Központ)
Barnes: Kis virtuóz
Csajkovszkij: Chanson triste (Népművelési Intézet, Budapest)
Csajkovszkij: Diótörő – részlet (Carl Fischer New York)
Czidra: XVII. századi magyar táncok
Gyermekdalok (Apáthy feld.)
Lijnshooten: Suit uit het Antwerpse Dansboek (Molenaar)
Orosz album: Első lépések (Pervie Sagi) (Moszkva)
Purcell: Air & Marsch (Bourne Co. New York, USA)
Susato: Pavane
Wagner: Das Blasorchester I. (Pro musica Verlag Leipzig – Berlin)
Watz: Acht Bläzersätze alter Meister (Rundel)
Watz: Premier (Rundel)

Vonószenekar
Decsényi: Kati dalai ((EMB Z. 8279)
Decsényi: Népdal (EMB 12362)
Zempléni: Zenés utazás (YFE 002)

Vivaldi: C–dúr csellóverseny (EMB Z. 12048, Z. 12049/szólamok)
Vivaldi: d–moll concerto (EMB Z. 6538, Z. 6539/szólamok)
Renaissance és barokk táncok, kórusok, korálok

Gitáregyüttesek
Gitárduók kezdők számára (Mosóczi M.) „Kezdők muzsikája" (EMB 8805)
44 Könnyű duett két gitárra (Benkő D.) „Régi kamarazene" (EMB 8819)
Staak, P. van der: 9 Easy Guitar Quartets (Broekman und Peppel Amsterdam Nr. 873)

Követelmény
A különböző hangszercsoportoknak megfelelő hangszerkezelés egységesítése, a zenekari ülésmódból adódó helyes hangszertechnikai mozgások kialakítása.

Az év végi meghallgatás anyaga
– Év végi meghallgatás: 10–12 perces nyilvános bemutató.

Középhaladó csoport

Fejlesztési feladatok
– Az eddig tanult ismeretek, készségek fejlesztése, adott esetben önálló használata
– A zenekari hangzás iránti igényesség kialakítása, alkalmazása.
– Dinamikai és ritmikai folyamatok árnyalása, fejlesztése.
– A tempóvétel és –tartás differenciálódása.
– A zenekari kommunikációs lánc tudatosításának elkezdése.

Ajánlott tananyag
Fúvószenekar
Apáthy: Fúvószenekari iskola II–III. évfolyam (Baranya Megyei Művelődési Központ)
J. S. Bach: 6 Choral (Molenaar)
Balázs: Gyermekrajzok (EMB)
Balázs: Négy kép (EMB)
Bartók: Gyermekeknek (Népművelési Propaganda Iroda, illetve Boosey & Hawkes)
Bizet – Scsedrin: „Carmen"
Cser: Csongrádi dalok
Händel: Largo (Rundel)
Händel: Lascia ch'io piango
Haydn: Szent Antal Choral (Ph. Grosch Verlag München)
Lully: Balletto (Wilhelm Halter Verlag Karlsruhe)
Orosz album: Első lépések II. (Moszkva)
Susato: Renaissance suite (Rundel)
Purcell: Trombitaszó és ária (Boosey & Hawkes)
Purcell: Győzelmi ének az Arthur király című operából (Bourne Co. New York, USA)
Wagner: Das Blasorchester II. (Pro musica Leipzig – Berlin)

Vonószenekar
J. S. Bach: Bauern–Kantate (Parasztkantáta) (Peters 11693)
Bartók: Erdélyi táncok (Darvas feldolg.) (EMB Z. 4329)
Beethoven: 12 kontratánc (Breitkopf B. 253)
Csajkovszkij – Weiner: Chanson triste (EMB Z. 3202)

Farkas F.: Musica Serena (EMB Z. 12615)
Farkas F.: Négy tánc a Vietórisz–kódexből (EMB Z. 5834)
Händel – Maros: Kis szvit (EMB Z. 3105)
Mozart: Sinfonietta (EMB Z. 2409)
Rózsavölgyi: Első magyar társastánc (Doblinger D. 11316, 11317/szólamok)
Sugár: Rondó zongorára és ifjúsági zenekarra (EMB Z. 1784)

Gitáregyüttesek
Hume,T: Két trió (EMB 13721)
Régi angol muzsika két gitárra (Mosóczi M) „Musica per chitarra" (EMB 8564)
Régi francia muzsika két gitárra (Mosóczi M.) „Musica per chitarra" (EMB 8900)

Követelmény
A közös alkalmazkodás képességének kialakítása.

Az év végi meghallgatás anyaga
– Év végi meghallgatás: 15–30 perces nyilvános hangverseny.

Haladó csoport

Fejlesztési feladatok
– Az eddig tanult ismeretek, készségek további fejlesztése.
– A zenekari rubato játékmód elsajátítása.
– A zenekari kommunikációs lánc tudatos alkalmazása.

Ajánlott tananyag
Fúvószenekar
Albinoni: Adagio (Molenaar)
J. S. Bach: Prelúdium és fúga, B–dúr (Warner Bros New York)
J. S. Bach: Fantázia (William Allen Music, USA)
J. S. Bach: Sinfonia (Molenaar)
Bartók: Este a székelyeknél (Kliment)
Bartók: Erdélyi táncok (Népművelési Intézet)
Bogár: Székely legényes (Népművelési Intézet)
Balázs: Musica piccola (EMB)
Balázs: Előjáték (EMB)
Corelli: Adagio (Studio P/R Indiana, USA)
Debussy: A kis néger
Debussy: Kis szvit
Eördögh J.: Kis nyitány (Népművelési Intézet)
Eördögh J.: Magyar nyitány (Népművelési Intézet)
Hidas: Capriccio (EMB)
Hidas: Vidám zene (EMB)
Hidas: Concertino
Hidas: Szvit (EMB)
Hidas: Fantázia és fúga (EMB)
Hidas: Népdal szvit III. (EMB)
Händel: Tűzijáték szvit (különféle tételek más–más feldolgozása)
Händel: Vízi zene (különféle tételek más–más feldolgozása)

Erkel: Fegyvertánc (Népművelési Intézet, Pécs)
Kodály: Intermezzo a Háry–szvitből (Népművelési Intézet)
Kodály: Toborzó (Népművelési Intézet)
Kodály: Kállai kettős (Népművelési Intézet)
Ujj Viktor G.: Két zenekari etűd (Népművelési Intézet)
Zempléni: Változatok egy Stravinsky–téma nyomán (kézirat)

Vonószenekar
Albinoni: Sonata à Cinque (Boosey & Hawkes B&H 17393, 11663/szólamok)
J. S. Bach: Andante (Rózsavölgyi 6103, 6104)
Bartók: Két román tánc op. 5 (Rózsavölgyi 6376)
Corelli: Karácsonyi concerto grosso (Peters 11351)
Händel: Concerto grosso op. 6 no. 8 (Peters 938 HW 30)
Händel: Vízizene (Dvfm 4207)

Gitáregyüttesek
Domeniceni, C.: 4 darab 4 gitárra (Edition margaux em. 4005)
Farkas F.: Musique de Ugrócz (Ed. musicali Ancona, Milano)
Joplin, S.: Ragtime – Két darab két gitárra (Fodor F.) „Musica per chitarra" (EMB 12496)

Követelmény
Önálló kamarazenekari játék kialakítása.
Az év végi meghallgatás anyaga
– Év végi meghallgatás: 25–40 perces nyilvános hangverseny

Követelmények a program elvégzése után

A tanuló ismerje meg
– a zenekar/együttes egyes részeinek különböző funkcióit,
– az alapvető zenekari játékmódokat,
– az egyes zenetörténeti stílusok és hangszerek előadói hagyományait.
Legyen képes
– szólamát helyes tempóban, dinamikában, stílusban, az adott műben a zenekar egészében betöltött funkciója szerint eljátszani,
– a szólamon belüli és a szólamok közötti harmonikus együtt–játékra irányítani figyelmét,
– a szólambeosztáshoz igazodó új zenei anyagot lapról játszva is megszólaltatni.
Tudja alkalmazni
– az alapvető egységes zenekari játékmódhoz tartozó hangszertechnikai ismereteket,
– a zenekari hallásfejlesztés közben kialakuló figyelmet, a többszólamúságra, a dinamikai és ritmikai folyamatok árnyalására, a tempóvétel és –tartás differenciálására,
– a zenekari kommunikációs lánc (karnagy–zenekar, zenekari szólamok között) folyamatát.

Továbbá
A tanuló legyen képes
– felnőtt amatőr zenekarban játszani,
– részt venni önálló kamarazenekari produkcióban.
Alkalmazza tudatosan
– a zenekari kommunikációs láncot,
– a zenekari rubato játékot.

A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök
Az együttes működéséhez szükséges hangszerek
A létszámhoz igazodva kottapultok, karfa nélküli székek.
Felvételek készítéséhez (a produkció értékeléséhez) audio– és videofelvevő és –lejátszó.

P) KÓRUS

A kórus tantárgy oktatásának célja, olyan pozitív élménynyújtás, amely a tanulók zenei és közösségi élményhez juttatásával hat az emberi kapcsolatokra és ezen keresztül az egyén személyiségfejlődésére.

A kórusfoglalkozás feladatai
Ösztönözze a tanulót a kórusirodalom, illetve a zeneirodalom megismerésére.
Fejlessze a tanulók
– hallását,
– ritmusérzékét,
– tempó– és dinamikai érzékenységét,
– hangszínek iránti igényét,
– kottaolvasási készségét,
– zenei memóriáját,
– zenei ízlését,
– stílusérzékét,
– formaérzékét,
– hangképző– és intonációs gyakorlatok segítségével a harmonikus hallását.
Ismertesse meg a kórustagokat
– az emberi hang sajátosságaival, kifejezési lehetőségeivel a csoportos hangképzés által,
– a kórusműveken keresztül a zeneirodalom különböző stíluskorszakaival.
Tudatosítsa a tanulókban az alkalmazkodóképesség fontosságát zenei és emberi szempontból is.

A zeneiskolai kórus tantervben az egyedi személyi, korosztályi összetétel és a különböző tudásszintek miatt nem lehet egységes, évfolyamokra lebontott követelményeket meghatározni.
A felsorolt feladatok a fejlesztési területeket spirálisan jelölik avval, hogy az eredmények mindig a konkrét művek előadásában teljesülnek.

Fejlesztési feladatok
– az aktív éneklési kedv felkeltése, az éneklési kultúra kialakítása, továbbfejlesztése
– a együtthangzás megvalósítása, a harmonikus hallás és formaérzék fejlesztése,
– a résztvevők korosztályától, egyéni tudásától függően kánonok, két–, háromszólamú egynemű karok igényesebb három és négyszólamú művek, vegyeskari művek megszólaltatása
– hangképző és intonációs gyakorlatok a kórus tiszta, egységes, szép hangzásának kialakítására
– a szólamok ritmikailag pontos, dallamilag hibátlan megtanulása megfelelő formálással, szövegejtéssel,
– a zene akusztikai összefüggéseinek ismeretében a tiszta intonáció énekkari gyakorlatának megvalósítása.
– kiegyenlítettség az egyes szólamok és a kórus egésze között:
– hangszín–kultúra fejlesztése, az intonációs különbségek felismerése, javítása
– az egységes, kultúrált énekkari hangyás megteremtése.

Követelmény
A kórus
– tudjon a kórusvezetővel együttműködni
– a dallamot a vezényléssel kapott instrukcióknak megfelelően formálni
– tudjon, tisztán, pontos szövegmondással, a mű érzelmi tartalmának megfelelő kifejező előadással énekelni.
– szereplés során az énekkar valamennyi tagja legyen képes képességei legjavát nyújtani

Ajánlott tananyag
Agócsy – Irsai: Énekeljünk–muzsikáljunk
Ars musica kötetek (Möseler Verlag Wolfenbüttel und Zürich) M52031–52035
Bartók Béla kórusművei (27 egyneműkar)
Bárdos Lajos: 20 és 40 egyneműkar
Bárdos Lajos: Kicsinyek kórusa I–IV.
Bárdos Lajos: Vegyeskarok
B. Horváth Andrea: Ünnepeljünk! (Nemzeti Tankönyvkiadó)
Botka Valéria – Csányi László: Gyermekkarok I–IV.
Chor Aktuell – Ein Chorbuch für Gymnasien (Gustav Bosse Verlag 1983)
Csányi László: Gyermekkórusok kótáskönyve
Egyházi karénekeskönyv I–II. (Kiadja: Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya)
Eszterházy Pál: Harmonia Caelestis
Forrai Miklós: Duettek I–II.
Forrai Miklós: Ezer év kórusa
Forrai Miklós: Öt évszázad kórusa
Gastoldi: 3 balletti
Kánongyűjtemények: 25 angol kánon
Bárdos: 77 kánon
Haydn: Kánonok
Mozart: 30 kánon
Péter József: 165 kánon
Kerényi M. György: Énekiskola – Társasének IV.
Kodály Zoltán: Bicinia Hungarica I–IV.
Kodály Zoltán: Gyermek– és nőikarok
Kodály Zoltán: Vegyeskarok
Liber usualis (gregorián dallamok gyűjteménye)
Mozart: 6 noktürn
Nádasdy Kálmán: Társas énekek
Schola cantorum I–XIII. (Fodor Ákos)
Szőnyi E.: Biciniumok
Kardos Pál: Kórusnevelés, kórushangzás
Kodály Zoltán: Énekeljünk tisztán
Párkai István: Modern kórusetűdök

Követelmények a program elvégzése után
A kórus legyen képes önálló, élményt adó szereplésre.
Tudjon
– fegyelmezetten viselkedni úgy a próbákon, mint a hangversenyeken,
– „vezénylésre” énekelni.

A tanuló ismerkedjék meg a kórusirodalom számos remekművével.
Tudjon jól tájékozódni a különböző stíluskorszakokban.
Tudja
– helyes légzéstechnikával,
– tiszta intonációval,
– pontos ritmusban,
– érthető szövegmondással,
– helyes tempó– és dinamikai választással,
– művészileg kidolgozottan – stílushű formálással, szuggesztivitással – elénekelni szólamát.

Rendelkezzék
– jó kottaolvasási kézséggel,
– zenei memóriával.
Hallgassa a többi szólamot és hangszínével alkalmazkodjék hozzá, ezáltal segítve az egységes kórushangzás megteremtését.

3.SZÍNMŰVÉSZETI–BÁBMŰVÉSZETI ÁG HELYI TANTERVE

AZ ALAPFOKÚ SZÍNMŰVÉSZETI OKTATÁS CÉLRENDSZERE ÉS FUNKCIÓI

Az alapfokú művészetoktatás keretében folyó színházi–bábszínházi nevelés – figyelembe véve a tanulók érdeklődését, életkori sajátosságait, előzetes színházi–dramatikus tapasztalatait – lehetőséget biztosít a színművészet–bábművészet iránt vonzódó tanulók képességeinek fejlesztésére; ismereteik gyarapítására, művészeti kifejező készségeik kialakítására és fejlesztésére, a művészeti szakterületen való jártasság megszerzésére és gyakorlására, illetve felkészít a művészeti alapvizsgára és záróvizsgára.

A képzés lehetővé teszi mindkét területen
– A tanulók számára önmaguk tudatos megfigyelését
– Az önértékelést annak érdekében, hogy képessé váljanak saját eredményeik felismerésére és azok színházi (bábszínházi) munka során történő alkalmazására
– Az önkifejezést, a közös alkotómunka örömteli együttlétének megtapasztalását
– Az élet más területein elsajátított tanulói ismeretek, készségek, attitűdök színjátékban (bábjátékban) való alkalmazását
– Drámával és színházzal (bábszínházzal) kapcsolatos tanulói aktív szókincs bővítését
– Színházi (bábszínházi) előadások egyéni vagy csoportos készítését, illetve mások által bemutatott produkciók megtekintését, értelmezését

A színművészet területén különösen
– Változatos dramatikus tevékenységformákban való részvételt
– Az alapvető dramatikus technikák és a színházi konvenciók megismerését, alkalmazását differenciált feladatokban
– A színházi–drámai formával való kísérletezést, a színpadi megjelenítés jellemzőinek megismerését
– A színjáték kulturális hagyományainak megismerését
– A színjátéknak, mint művészi kommunikációs formának a megtapasztalását

A bábművészet területén különösen
– Változatos bábos tevékenységformákban való részvételt;

– Az alapvető bábszínpadi technikák megismerését, alkalmazását differenciált feladatokban;
– A bábjátékos technikákkal való kísérletezést, továbbá a bábszínházi megjelenítés jellemzőinek megismerését
– A bábos és maszkos játékok kulturális tradícióinak megismerését;
– Bábjátéknak, mint művészi kommunikációs formának a megtapasztalását.

3.1.A KÉPZÉS STRUKTÚRÁJA

Tanszakok és tantárgyak

Színjáték tanszak
Főtárgy: dráma és színjáték
Kötelezően választható tantárgyak:
beszéd és vers (1. alapfokú évfolyamtól)
mozgás és tánc (1. alapfokú évfolyamtól)
zene és ének (1. alapfokú évfolyamtól)
színházismeret (3. alapfokú évfolyamtól)
Választható tantárgyak: a színjáték tanszak bármelyik tantárgya

Óraterv
Színjáték tanszak

Tantárgy	Előképző		Alapfok					
	1.	2.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	2	2	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3
Főtárgy			1	1	1	1	1	1
Kötelezően választható tantárgyak	2	2	2	2	2	2	2	2
Választható tantárgyak	2–4	2–4	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6
Összes óra	4-6	4-6	7-9	7-9	7-9	7-9	7-9	7-9

A fenti táblázatok Összes óra rovatában az első számok a heti minimális óraszámra, míg a második helyen szereplő számok a szakmai program optimális teljesítéséhez szükséges időre utalnak.
A tanszak kötelezően előírt tantárgyainak és azok óraszámainak a figyelembevétele mellett a tanuló más tanszak, valamint más művészeti ág képzésébe is bekapcsolódhat, illetve azok tanítási óráin részt vehet.
A minimális heti összóraszámon felül tanított választható tantárgyakat heti 0,5 órában oktathatja az intézmény.
Annál a csoportnál, ahol a dráma és színjáték tantárgy heti óraszáma heti 2 óra; a beszéd és vers, valamint a mozgás és tánc tantárgyakat minimálisan heti 1–1 órában önálló tantárgyként oktatja az iskola.

A képzés évfolyamainak száma: 8 évfolyam (2+6 évfolyam)
Az első számjegy az előképző, a második számjegy az alapfokú évfolyamainak számát jelentik.

A tanítási órák időtartama: 45 perc

3.2.A SZÍNMŰVÉSZETI OKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI

Kiemelt kompetenciák a színművészet területén
Bemeneti kompetenciák: iskolai előképzettség nem szükséges

Szakmai kompetenciák

- Színházi alapfogalmak/szakkifejezések alkalmazása
- Drámai/színházi konvenciók alkalmazása
- Meghatározó történeti és kortárs színházi stílusok felismerése
- A színházi műfajok felismerése
- A szöveg– és előadáselemzés meghatározó szempontjainak, a színészi alkotómunka fázisainak, főbb összetevőinak megismerése, alkalmazása
- Drámai szövegek értő – színészi szempontokat figyelembe vevő – olvasása
- Különböző színészi technikák megismerése és alkalmazása
- Színházi improvizáció
- Karakterábrázolás nyelvi, beszédtechnikai, illetve mozgásos eszközökkel
- Előadásban (játékban) szerepek megformálása
- A rendezői instrukciók mentén végzett munka
- Más művészeti ágak területéről származó ismereteinek alkalmazása a szerepalkotás során
- Színházi előadások elemzése, értékelése

Személyes kompetenciák

- Önállóság
- Döntésképesség
- Érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság
- Mozgáskoordináció
- Fejlődőképesség, önfejlesztés

Társas kompetenciák

- Kapcsolatteremtő készség
- Kezdeményezőkészség
- Empatikus készség
- Tolerancia
- Kommunikációs rugalmasság
- Adekvát metakommunikáció
- Konfliktusmegoldó készség

Módszerkompetenciák

- Kreativitás, ötletgazdagság
- Problémamegoldás
- Figyelem összpontosítás
- Helyzetfelismerés
- Kritikus gondolkodás

3.3.A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A művészeti alapvizsgára bocsátás feltételei
Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja
A művészeti alapvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni. A művészeti alapvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és tudása. A művészeti alapvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá, amennyiben az nem felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.

Vizsga tantárgyak
Színjáték tanszak

A művészeti alapvizsga tantárgyai:

- dráma és színjáték, valamint
- egy választott tantárgy az alábbiak közül
- beszéd és vers
- zene és ének
- színházismeret

Színjáték tanszakon csak az a tantárgy választható vizsgatantárgyként, amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga egyes részei alóli felmentés

- Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – a versenyfelhívásban meghatározott helyezést, teljesítményt, szintet eléri.
- Ha a tanuló már rendelkezik a színművészeti és bábművészeti ág valamelyik tanszakán beszéd és vers, mozgás és tánc, zene és ének, színházismeret tantárgyakból megszerzett művészeti alapvizsga vagy záróvizsga–bizonyítvánnyal, akkor az adott tantárgyakból a vizsga alól felmentés adható.

A művészeti alapvizsga minősítése
A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán vizsga tantárgyanként külön–külön osztályzattal kell minősíteni.
Azokban a tantárgyakban, ahol a tantárgy vizsgája több vizsgarészből áll, ott a tantárgy osztályzatát a vizsgarészek osztályzatának számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a vizsga tantárgy végső osztályzatának meghatározásában a szóbeli vizsgarész osztályzata a döntő.
A művészeti alapvizsga eredményét a vizsga tantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a végső eredmény meghatározásában a főtárgyból kapott osztályzat a döntő.
Eredményes művészeti, alapvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.

Sikertelen a művészeti alapvizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott. Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

3.4.TANTÁRGYAK

A.) DRÁMA ÉS SZÍNJÁTÉK

A dráma és színjáték főtárgy elsődleges célja, hogy a színházművészet – ezen belül is elsősorban a színjáték – iránt érdeklődő tanulók számára lehetőséget biztosítson a drámán és színjátékon keresztül történő önkifejezésre, közösségi alkotásra, a kommunikációs és előadói képességeik fejlődésére, a színházi alkotófolyamaton keresztül a színpadi munka alapjainak elsajátítására, a színházon keresztül önmagukra és a világra vonatkozó kérdések megfogalmazására, és a válaszok keresésére.
A tantárgy oktatása során a célokat a közösségben végzett dramatikus tevékenység élményén, a játék örömén keresztül érjük el.
A tantárgy feladata, hogy a folyamatos fejlesztés eredményeképpen a tanuló váljon képessé a dráma és a színház értő befogadására, értelmezésére, illetve művészi együttműködésen keresztül, tanulótársaival együtt, drámai és színházi produktumok létrehozatalára.

Előképző évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a csoportos játék örömét
– a csoportos játék szabályait
– az érzékszervek működésének jelentőségét
– az alapvető emberi, állati mozgássémákat
– a jelenet kezdetének és befejezésének fontosságát
– a szerepjátékokban való részvétel élményét
– a dramatikus munkához szükséges népi gyermekjátékokat, kiszámolókat, mondókákat, gyerekdalokat, énekes–táncos játékokat, gyerekverseket, népmeséket

Fejlessze a tanulók
– érzékszerveinek működését, érzékelését
– ritmusérzékét
– megfigyelő– és utánzóképességét
– mozgásos ügyességét, koordinációját
– együttműködési képességét
– hallási figyelmét
– figyelemösszpontosító (koncentráló) képességét
– szabálytudatát
– közösségtudatát
Ösztönözze a tanulókat
– környezetük megfigyelésére, megismerésére, az arról való véleményalkotásra
– társaikkal való nyugodt kapcsolat kialakítására, egymás elfogadására

– versek, mesék meghallgatására, értelmezésére
– a hétköznapi szabályok és a csoportos játék szabályainak betartására és betartatására
– a nemkívánatos (pl. agresszív) viselkedésformák visszaszorítására
– a játék örömének másokkal való megosztására

Tananyag
Bemelegítő mozgásos játékok
– Versenyjátékok, nagymozgásos játékok
– Népi kiszámoló– és fogócskajátékok
– Egyszerű mozgáselemeket is tartalmazó körjátékok, népi játékok
– Egyszerű mímes játékok tanári narrációra
– Rövidebb versek, mesék kísérése mozgással

Érzékelő játékok
– Színek, formák, illatok, ízek felismerése, csoportosítása, megkülönböztetése
– Az érzékszervek által keltett érzetek megfogalmazása
– Az idő észlelésének fejlesztése

Ritmusgyakorlatok
– Egyenletes lüktetés érzékeltetése mondókázással
– Szöveges és mozgásos ritmusjátékok
– Tempótartás (gyors és lassú) különböző térformákban
– Természetes ritmusok felfedezése és mozgásos lekövetése

Beszédgyakorlatok
– Hangok utánzása
– Beszédszervek ügyesítése játékos formában (ajak–, nyelvgyakorlatok)
– Beszédre késztető játékok

Utánzó játékok
– Testtartás és mozgás utánzása
– Hétköznapi tevékenységek utánzása
– Állatok mozgásának utánzása

Memória– és koncentrációfejlesztő játékok
– Mondókák, kiszámolók, találós kérdések
– Mozgásos és szöveges figyelemfejlesztő játékok

Szerepjátékok, szabályjátékok
– Népi gyermekjátékok
– Énekes–táncos játékok
– Mozgásos (testnevelési) játékok
– Egyszerű szerkezetű drámajátékok

Csoportos improvizációs játékok
– Mondókák, gyerekdalok feldolgozása
– Gyerekversek feldolgozása

Komplex drámafoglalkozások
– Mesei motívum vagy meserészlet vagy rövidebb mese feldolgozása tanári közreműködéssel (térmeghatározás, szimuláció, a teljes csoportot megmozgató szerepjáték, a tanár szerepben, szertartás, állókép, némajáték)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– az érzékszervek működésének funkcióját, jelentőségét
– a jelenet kezdetének és befejezésének fontosságát
– a dramatikus munkához szükséges népi gyermekjátékokat, kiszámolókat, mondókákat, gyerekdalokat, énekes–táncos játékokat, gyerekverseket, népmeséket (mindegyikből legalább egyet)
Legyenek képesek
– adottságaiknak megfelelően a látáshoz és halláshoz kapcsolódó differenciált és pontos érzékelésre
– a csoportos ritmusjátékokban való aktív részvételre
– alapvető emberi, állati mozgássémák utánzására, a csoportos utánzó játékokban való aktív részvételre
– legalább egy vers vagy rövid meserészlet önálló elmondására
– a beszéd és a mozgás összekapcsolására csoportos játék során
– a szerepjátékokban, csoportos improvizációkban való részvételre
– társaikkal való együttműködésre

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a csoportos improvizációs játék örömét
– a csoportos játék szabályait
– az alapvető emberi, állati mozgássémákat
– a bemelegítéshez használható mozgásos (testnevelési) játékokat
– az alapvető ritmushangszerek használatát
– a dramatikus munkához szükséges újabb népi gyermekjátékokat, mondókákat, gyerekdalokat, gyerekverseket, népmeséket
– egyes drámajátékok szabályait
Fejlessze a tanulók
– érzékszerveinek működését, érzékelését
– ritmusérzékét
– megfigyelő– és utánzóképességét
– mozgásos ügyességét, koordinációját
– együttműködési képességét
– hallási figyelmét
– figyelemösszpontosító (koncentráló) képességét
– kifejezőkészségét
– helyzetfelismerési képességét
– szabálytudatát
– közösségtudatát
Ösztönözze a tanulókat
– környezetük megfigyelésére, megismerésére, az arról való véleményalkotásra
– társaikkal való nyugodt kapcsolat kialakítására, egymás elfogadására

– versek, mesék meghallgatására, értelmezésére
– az önállóan olvasott versek, mesék élményének megosztására
– a hétköznapi szabályok és a csoportos játék szabályainak betartására és betartatására
– a nemkívánatos (pl. agresszív) viselkedésformák visszaszorítására
– a játék örömének másokkal való megosztására

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Fogójátékok
– Versenyjátékok, nagymozgásos játékok
– Mozgáselemeket tartalmazó körjátékok, népi játékok
– Mímes játékok tanári narrációra

Érzékelő játékok
– Az érzékszervek által keltett érzetek megfogalmazása
– Színkompozíciók összehasonlítása
– Tájékozódás hangok segítségével, tapintással, szaglással
– Az idő észlelésének fejlesztése

Ritmusgyakorlatok
– Szöveges és mozgásos ritmusjátékok
– Tempótartás különböző térformákban
– Futások irányváltoztatással
– Ritmushangszerek és mozgás

Beszédgyakorlatok
– Beszédre késztető játékok
– Beszédgimnasztikai gyakorlatok
– Beszédszervek ügyesítése játékos formában

Utánzó játékok
– Egyszerű mozgástükrözések
– Hétköznapi tevékenységek és mesterségek jellemző gesztusainak utánzása
– Állatmozgások, természeti jelenségekhez kapcsolódó mozgások utánzása

Memória– és koncentrációfejlesztő játékok
– Versek, mondókák szöveg nélkül, csak mozgással
– Összetettebb mozgásos és szöveges figyelemfejlesztő játékok

Szerepjátékok, szabályjátékok
– Népi gyermekjátékok
– Mozgásos (testnevelési) játékok
– Egész csoportos és páros munkára épülő drámajátékok
– Vetélkedőjátékok

Komplex drámafoglalkozások
– Mesei motívum vagy meserészlet, vagy rövidebb mese feldolgozása tanári közreműködéssel (térmeghatározás, közös rajzolás, üzenetek, szimuláció, a teljes csoportot megmozgató szerepjáték, a tanár szerepben, szertartás, állókép, némajáték)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a csoportos játék szabályait
– az alapvető emberi, állati mozgássémákat
– a bemelegítéshez során használt mozgásos (testnevelési) játékokat
– a megismert ritmushangszerek használatát
– a dramatikus munkához szükséges népi gyermekjátékokat, mondókákat, gyerekdalokat, gyerekverseket, népmeséket (az újonnan – tanultak közül mindegyikből legalább egyet)
– egyes drámajátékok szabályait
Legyenek képesek
– adottságaiknak megfelelően differenciált és pontos érzékelésre
– a csoportos ritmusjátékokban való aktív részvételre
– alapvető emberi, állati mozgássémák utánzására, a csoportos utánzó játékokban való aktív részvételre
– legalább egy újonnan tanult vers és rövid meserészlet önálló elmondására
– a beszéd és a mozgás összekapcsolására a játékok során
– a szerepjátékokban, csoportos improvizációkban való részvételre
– társaikkal való együttműködésre

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a képzelet és az emlékezet szerepét, fontosságát
– az egyszerű mozgáselemek összekapcsolását
– a tér használatát és az abban való tájékozódást
– a helyszín fogalmát, jelentőségét
– a figyelemösszpontosítás fontosságát, alapvető technikáit
– a beszédtevékenység részeit (légzés, hangadás, kiejtés)
– rövidebb prózai mesék dramatikus feldolgozásának folyamatát
– a hang tulajdonságait (pl. mélység, magasság)
– a legfontosabb légző– és hangképző gyakorlatokat
– a ritmikus mozgással kombinált koncentrációs gyakorlatokat
Fejlessze a tanulók
– együttműködő képességét
– képzelőerejét
– mozgásos improvizációs képességét
– térbeli tájékozódását
– figyelem–összpontosító képességét
– megfigyelő képességét
– problémamegoldó képességét
– ritmusérzékét
– légzőkapacitását
– hangképzését
– artikulációs képességét
Ösztönözze a tanulókat
– maguk és környezetük egyre tudatosabb megfigyelésére
– a közlésformák egyre differenciáltabb alkalmazására

– társaikkal való együttműködésre
– gondolataik és érzelmeik pontos kifejezésére
– a csoporton belüli aktív és kezdeményező munkára
– kiscsoportokban önállóan végzett tevékenységre

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Összekapaszkodó, érintésére törekvő, érintés elől elhúzódó, a gimnasztika gyakorlatait játékos szituációba tevő gyakorlatok (pl.: váll–, térdérintős játékok, nehezített speciális helyzetű fogók)
– Lazító és feszítő gyakorlatok
– Térformáló, térérzékelő játékok: játékos formában különböző térformák felvétele, formálása, kikerüléses gyakorlatokban térérzék–fejlesztés körjátékok, lánc–típusú népi játékok
– Szabad mozgás zenére önállóan és a társakkal együttműködve

Beszédgyakorlatok
– Légzőgyakorlatok
– A saját és a társak légzésének megfigyelése nyugalmi állapotban, tevékenység során (pl. tűzfújás), beszéd közben; a tapasztalatok megfogalmazása
– Fúvójátékok (pl. lyukas kulcs, síp, szájharmonika fúvása) a kilégzés erejének és hosszának tanulmányozására; folyamatos és szaggatott fúvások
– Indirekt légzőgyakorlatok (pl. „gumibaba” felfújása, leeresztése)
– Hanggyakorlatok
– A hangadás megfigyelése (ásítás, nevetés, lelkiállapotok, hangulatok tükröződése a hangban)
– A hang tulajdonságairól szerzett tapasztalatok megfogalmazása (magas–mély, halk hangos)
– Egymás hangjának felismerése, utánzása
– Hangkitalálás (a saját hangtól eltérő hangzások játékos próbálgatása)
– Szavak, rövid mondatpárok játékos variálása
– Játékos hangerő–gyakorlatok
– Artikulációs gyakorlatok
– A kiejtés, az artikulációs mozgások megfigyelése
– A beszédszervek mozgásának „ügyesítése” szavak, szólamok ismételgető ejtésével
– Szájról olvasás – kezdetben hangok, majd szavak
– Szóláncok pontos hangzó– és szóvégejtéssel
– Hangsúlygyakorlatok
– A szóhangsúly gyakorlása (az első szótag nyomatékos ejtésének gyakorlása egyre hosszabb szavakban)
– Az összetett szavak előtagjának és a teljes személynév első tagjának hangsúlya

Fantáziajátékok
– Elképzelt tárgyak, helyszínek, figurák részletes kigondolása csoportban
– A közösen kitalált figurák, helyszínek, tárgyak köré szervezett játék

Ritmikus mozgással kombinált koncentrációs gyakorlatok
– Játékos, mozgással és szöveggel összekapcsolt ritmikus koordinációs gyakorlatok (pl.: versek, mondókák ütemezése tapssal, járással, mozgással különböző tempóban)
– Térkitöltő gyakorlatok
– Ritmikus, mozgással és szöveggel összekapcsolt számolós gyakorlatok

– Gyermekversek, mondókák ritmus– és mozgásváltással

Dramatikus játékok
– Mimetikus (egyéni és csoportos) improvizációk zenére
– Szituációs játékok pl. szó, mondat, helyszín megadásával

Komplex drámafoglalkozások
– Központi figura köré épülő dráma (hangaláfestés, szerep a falon, térképek és ábrák készítése, állókép, gyűlés, véletlenül meghallott beszélgetés, képaláírás, maszkok, beépített szereplő, gondolatkövetés konvenciók felhasználásával)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tér használatát és az abban való tájékozódást
– a helyszín fogalmát, jelentőségét
– a figyelemösszpontosítás fontosságát, alapvető technikáit
– a beszédtevékenység részeit (légzés, hangadás, kiejtés)
– a hang tulajdonságait (pl. mélység, magasság)
– a legfontosabb légző– és hangképző gyakorlatokat
– a ritmikus mozgással kombinált koncentrációs gyakorlatokat
Legyenek képesek
– egyszerű képzettársításra, annak játékbeli alkalmazására
– egyes érzelmi állapotok verbális és mozgásos kifejezésére
– a tanult mozgáselemek összekapcsolására
– az adott tér használatára és az abban való tájékozódásra
– a helyszín fogalmának alkalmazására, jelentőségének felismerésére
– a tanult beszédgyakorlatok tudatos alkalmazására
– tanári irányítás mellett zajló komplex dramatikus tevékenységben való részvételre

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a figyelem–összpontosítás tudatos alkalmazását
– a megfigyelés és önmegfigyelés fontosságát
– a bizalomra épülő kapcsolatteremtés és kapcsolattartás szabályait
– a tiszta, érthető beszéd alapjait
– a történet, a jelenet, jelenet kezdete és vége, a főhős, a szereplők fogalmát
– a szereplők ábrázolását segítő egyes technikákat (pl. beszédstílus, testtartás)
– a beszédtevékenység részeinek egymásrautaltságát
– a feszítés–lazítás alapgyakorlatait
– a mimikai bemelegítés gyakorlatait
Fejlessze a tanulók
– figyelem–összpontosító képességét
– megfigyelő képességét
– együttműködő képességét
– verbális megnyilvánulásainak tisztaságát
– fogalmazási és kifejező képességét
– dramatizáló képességét

– rögtönzési képességét
– elméleti drámaelméleti tudását
Ösztönözze a tanulókat
– figyelmük tudatos összpontosítására
– a külvilág és önmaguk érzékeny megfigyelésére
– önálló és tudatos kapcsolatteremtésre
– a nemkívánatos viselkedésformák konstruktív visszajelzésére, megváltoztatására
– önálló verbális megnyilvánulásra
– pontos és kifejező szerepjátékra
– önálló dramatizálásra

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Gimnasztikus gyakorlatok játékos helyzetekben, nehezített járásmóddal, fordított testhelyzetben
– Indítás és megállás különböző tempóban, helyzetben, magasságban történő gyakorlása versenyjátékok segítségével (pl. tapsos fogó, csendkirály – típusú játékok)

Lazító gyakorlatok
– Feszítés–lazítás fekve, állva, ülve
– Az arc ellazítása, „kirázása” kilégzés közben

Beszédgyakorlatok
– Légzőgyakorlatok
– A különböző légzéstípusok megfigyelése (váll, mellkas, rekesz)
– A célszerű beszédlégzés folyamatának ismertetése
– Saját légzés megfigyelése nyugalmi állapotban és beszéd közben
– Zörej nélküli belégzést követő kilégzés a laza testtónus megőrzése mellett
– Kapacitásnövelő gyakorlatok versekkel, mondókákkal a laza testtónus megtartása mellett (legfeljebb 40–50 szótag)
– Hanggyakorlatok
– Játékos hangerőpróbálgatás
– Hangok próbálgatása az erős érzelmi–indulati állapotok kifejezésére
– Artikulációs gyakorlatok
– Az áll nyitó mozdulatát megerősítő gyakorlatok
– Nyelvmozgást ügyesítő gyakorlatok
– Ritmus és tempógyakorlat
– Versek ütemezése kötött mozgással
– Hangsúly– és hanglejtésgyakorlatok
– Számnevek, évszámok hangsúlya
– A kijelentés hanglejtése

Koncentrációs gyakorlatok
– Játékok számokkal
– Kérdés–felelet típusú játékok
– Mozgáskoncentrációs játékok
– Kapcsolatteremtő és bizalomgyakorlatok
– Kapcsolatteremtés szemkontaktussal, érintéssel, kézfogással, hanggal
– Vakvezető játékok alapváltozatai

Improvizációs játékok
– Mimetikus improvizációk (mozdulatra, hangeffektusokra, tárgyakkal)
– Hétköznapi élethelyzetek felidézése mozgással és beszéddel
– Szituációs játékok (pl.: befejezetlen történetre, képzőművészeti alkotások reprodukcióival, a szereplők jellegzetes vonásainak megadásával)
– Rövid történetek (ismert mesék) elmesélése zenére, kisebb csoportokban előkészített improvizációkkal

Komplex drámafoglalkozások
– Reális (de eltávolított) szituációk kibontása drámán keresztül
– Csoportról szóló drámaóra (a jelmezöltés, befejezetlen anyagok, interjú, forró szék, szerepcsere, kiscsoportos improvizáció, mímes játék, az igazság pillanata, belső hangok, szertartás, vita konvenciók felhasználásával)

Drámaelméleti alapok
– Verses mesék, mesék, elbeszélések szerkezetének érzékeltetése (történet, jelenet, jelenet kezdete és vége, főhős, szereplők, helyszín)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a figyelem–összpontosítás tudatos alkalmazását
– a megfigyelés és önmegfigyelés fontosságát
– a bizalomra épülő kapcsolatteremtés és kapcsolattartás szabályait
– a tiszta, érthető beszéd alapjait
– a történet, a jelenet, jelenet kezdete és vége, a főhős, a szereplők fogalmát
– a szereplők ábrázolását segítő egyes technikákat (pl. beszédstílus, testtartás)
– a feszítés–lazítás alapgyakorlatait
– a mimikai bemelegítés gyakorlatait
Legyenek képesek
– figyelmük tudatos összpontosítására
– társaik, önmaguk és a felnőtt világ érzékeny megfigyelésére
– a bizalom megélésére
– érzékeny kapcsolatteremtésre és a kapcsolat megtartására
– tiszta és kifejező verbális megnyilatkozásokra
– egy nagyobb lélegzetű vers vagy próza pontos, tiszta, érthető elmondására
– aktív szerepjátékra

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– az együttérző beleélés szükséges voltát
– a szavak nélküli közlések jelentőségét
– a nonverbális kommunikáció csatornák működését
– a kommunikációs jelek jelentéshordozó erejét
– a feszültség élményét és fogalmát
– az analógiás gondolkodás alapjait
– a karakter fogalmát
– a gyakran alkalmazott páros és kiscsoportos kooperációs játékokat
Fejlessze a tanulók
– légzéskapacitását

– térhez igazodó beszédét
– artikulációs képességét
– empátiás képességét
– verbális és nonverbális kommunikációs képességét
– fantáziáját és kreativitását
– differenciált kifejezőképességét
– fogalmi gondolkodását
– kooperációs készségét
Ösztönözze a tanulókat
– elfogadó együttműködésre
– érzelmeik és szándékaik pontos kifejezésére
– a nonverbális kommunikációs jelek tudatos használatára
– a nonverbális kommunikációs jelek minél pontosabb értelmezésére

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Versenyjátékok, különböző típusú fogójátékok, nehezített fogó és üldözéses játékok a megfelelő intenzitású jelenlét megteremtésére és a feszültség elvezetésére
– Különböző tempójú, karakterű és funkciójú futástípusok
– Testrész–vezetéses futások, páros fogó, a vezetőt követő futás
– Lazító gyakorlatok
– Feszítés–lazítás testrészenként

Beszédgyakorlatok
– Légzőgyakorlat
– A be– és kilélegzett levegő mennyiségének fokozatos növelése a laza testtónus megtartása mellett kapacitásnövelés versekkel, mondókákkal (legfeljebb 50–60 szótag)
– Hanggyakorlatok
– A térhez igazodó hangerő gyakorlása
– Az emelt hangvétel gyakorlása a test megfelelő tónusának összehangolásával (pl.: rikkancs, piaci árus, idegenvezető)
– Artikulációs gyakorlatok
– Nyelvtörő mondókák
– A hosszú magánhangzók pontos ejtésének gyakorlatai
– Szájról olvasási gyakorlatok (versek, verssorok)
– Ritmus és tempógyakorlat
– Ütemezés változó tempóban kitalált mozgássorral, tánccal, tapsjátékkal
– Hangsúly–és hanglejtésgyakorlat
– A kérdezés hangsúlya kérdőszóval és anélkül
– A kérdezés hanglejtése kérdőszóval és anélkül

Kapcsolatteremtő és kommunikációs játékok
– Az arc, tekintet, gesztusok kifejezőképességét fejlesztő játékok, gyakorlatok
– Érzelmi állapotok kifejezése testtartással, gesztusokkal
– Üzenetek (pl.: utasítások, parancsok, kérések) küldése tekintettel és gesztusokkal

Fantáziajátékok
– Tárgyjátékok, tárgyak megszólaltatása, képzeletbeli tárgyak
– Képzelt lények megszemélyesítése, beszéltetése
– Belső képek megjelenítése mozgással és beszéddel

Improvizációs játékok
– Szituációs játékok vázlat megadásával
– Különböző karakterek megjelenítése páros vagy kiscsoportos improvizációkban
– Feszültségteli hétköznapi helyzetek megjelenítése és értelmezése
– Látott vagy hallott történetek feszültségteli jeleneteinek felidézése improvizációkban

Páros és kiscsoportos kooperációs játékok
– Tükörjátékok
– Távolságtartó játékok
– Szoborjátékok

Ön– és társismereti játékok
– Tulajdonságok megfogalmazásával járó játékok (apróhirdetés, tulajdonságok vására)
– Egyszerű visszajelzésekre építő játékok

Komplex drámafoglalkozások
– Erkölcsi dilemmákat vizsgáló drámaórák (pl.: a szakértő köntösében, telefonbeszélgetés, az élet egy napja, fórum–színház, Hogyan történt? konvenciókkal)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– az együttérző beleélés szükséges voltát
– a szavak nélküli közlések jelentőségét
– a nonverbális kommunikáció csatornák működését
– a kommunikációs jelek jelentéshordozó erejét
– az analógiás gondolkodás alapjait
– egyes karakterjellemzőket
– a gyakran alkalmazott páros és kiscsoportos kooperációs játékokat
– a belső feszültség élményét, szerepét a drámai történésekben
Legyenek képesek
– a szavak nélküli közlések különböző élethelyzetekben való felismerésére
– a nonverbális kommunikációs csatornák használatára
– aktív részvételre különböző élethelyzeteket feldolgozó improvizációkban, komplex drámaórákban
– feszültségteremtő drámai jelenetek létrehozására
– beszédüket a térhez igazítani
– pontosan körülírt feladatok kiscsoportokban történő elvégzésére

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– az elemző gondolkodás lényegét, használatát
– különböző hétköznapi élethelyzetek és morális problémák dramatikus megjelenítésének egyes módjait
– a konfliktus és a feszültség fogalmát, különbözőségét
– a színpadi tér kreatív használatának alapjait
– az artikuláció ritmus– és tempóformáló szerepét
– az időmértékes versek ritmizálását
– a tagadás hangsúlyát

– az improvizáció szabályait
– a színpadi létezés alapszabályait
– a figyelem felkeltésének és megtartásának eljárásait

Fejlessze a tanulók
– légzéskapacitását
– kifejező beszédét
– testkontrollját
– elemző gondolkodási képességét
– szóbeli és nem szóbeli kifejezőképességét
– fogalmazási képességét
– helyzetfelismerési képességét
– problémamegoldó képességét
– együttműködési képességét
– megfigyelési képességét
– analógiás gondolkodását
– előadói képességét
– improvizációs képességét
Ösztönözze a tanulókat
– önmaguk és környezetük tudatos megfigyelésére
– kritikus és önkritikus gondolkodásra
– különböző élethelyzetek és morális problémák erőszakmentes kezelésére
– beszédük és mozdulataik koordinált és kifejező használatára
– a különböző közlésformák differenciált alkalmazására
– egy–egy életkoruknak megfelelő rövid vers vagy prózai mű részletének bemutatására
– a munkaforma önálló megválasztásra egy–egy probléma feldolgozása során
– életkoruknak megfelelő rangos színházi előadások, színházi nevelési programok, filmek megtekintésére és a látottak közös feldolgozására a dráma eszközeivel

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Futásos és kikerüléses gyakorlatok: ritmus és irányváltásos futások (szituációval), testrész–vezetéses futások
– Egyensúly–játékok: toló és húzó mozdulatok játékos formában
– Lazítógyakorlat
– Feszítés–lazítás testrészenként

Beszédgyakorlatok
– Légzőgyakorlatok
– Légzéskapacitás növelése a laza testtónus megtartása mellett (legfeljebb 60–70 szótag)
– Hanggyakorlatok
– Hangkitalálás
– Artikulációs gyakorlatok
– Nyelvtörők, versek pontos, pergő kiejtéssel
– Magánhangzók gyakorlatai (különös figyelemmel az időtartamra)
– Szinkronizálási (leolvasási) gyakorlatok versekkel
– Ritmus–és tempógyakorlat
– Időmértékes versek ritmizálása
– Hangsúlygyakorlat
– A tagadás hangsúlyai

Bizalomgyakorlatok
– Vakvezetéses gyakorlatok

Improvizációs játékok
– Rögtönzések életkori témákra
– Hétköznapi szituációkat feldolgozó páros rögtönzések
– Rögtönzések közmondásokra
– Rögtönzések megadott konfliktusra
– Rögtönzések megadott témára
– Rövid monológok különböző élethelyzetekben

Komplex drámafoglalkozások
– Erkölcsi, életkori és társadalmi problémák feldolgozása drámával
– Ismert történetek, regények részleteinek feldolgozása drámán keresztül (pl.: riportkészítés, montázs, újrajátszás, stílusváltás, analógia, mélyítés konvenciók által)

Színjátékos gyakorlatok
– A színpadi létezés alapszabályai
– Rövid vers vagy prózai mű részletének önálló előadása
– Rögzített kiscsoportos improvizációk nézők előtt
– A figyelem felkeltése és megtartása

Követelmények
A tanulók ismerjék
– különböző hétköznapi élethelyzetek és morális problémák dramatikus megjelenítésének egyes módjait
– a konfliktus és a feszültség fogalmát, különbözőségét
– a színpadi tér kreatív használatának alapjait
– az időmértékes versek ritmizálását
– a tagadás hangsúlyát
– az improvizáció szabályait
– a színpadi létezés alapszabályait
– a figyelem felkeltésének és megtartásának eljárásait
Legyenek képesek
– mozgásuk, testtartásuk kontrollálására a csoportos gyakorlatok során
– véleményalkotásra a látott színművek, filmek és improvizációk elemző megbeszélésekor
– kifejező szóbeli és mozgásos megnyilvánulásokra
– különböző élethelyzetek kritikus és önkritikus elemzésére
– részvételre különböző élethelyzeteket feldolgozó improvizációkban, tanítási drámákban
– konfliktushelyzetek erőszakmentes megoldására
– a tér tudatos használatára
– a ritmus és tempó tudatos alkalmazására

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a bizalom fontosságát
– a legfontosabb bizalomgyakorlatokat
– a kontraszt fogalmát, tudatos, jelentést hangsúlyozó és jelentésteremtő használatát

– a beszédszervek tudatos, célszerű és pontos használatának fontosságát
– a drámák alapvető munkaformáit
Fejlessze a tanulók
– megismerő, önmegismerő képességét
– önfegyelmét, színpadi fegyelmét
– asszociációs képességét
– konstruktivitását
– elemző gondolkodási képességét
– kritikai és önkritikai képességét
– előadói képességeit
– improvizációs képességét
– problémamegoldó képességét
– együttműködési képességét
– analógiás gondolkodását
– előadói képességét
– improvizációs képességét
Ösztönözze a tanulókat
– önálló döntéshozatalra
– hiteles és őszinte színpadi jelenlétre
– előrevivő, építő gondolkodásra
– a feszültségteli helyzetek, konfliktusok elemzésére, a konfliktusokkal való szembenézésre
– más csoportok munkájának beható megismerésére
– színházi és mozgásszínházi előadások megtekintésére
– színházi előadásokat bemutató tévéfelvételek, videofilmek, dokumentumfilmek megtekintésére

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Egyensúlygyakorlatok
– Vezetéses gyakorlatok
– Forgás, gurulás, támaszhelyzetek talajon

Beszédgyakorlatok
– Légzőgyakorlatok
– Nyelvtörő mondókák légzésszabályozással
– Hanggyakorlat
– Erős érzelmek, indulatok hangjának próbálgatása versekkel
– Artikulációs gyakorlat
– Szinkronizálás
– Ritmus–és tempógyakorlat
– Az időmértékes versek gyakorlása tetszőleges ritmuskísérettel
– Hangsúly–és hanglejtésgyakorlat
– Számnevek, évszámok, összetett szavak, nevek, ikerszavak hangsúlya
– Az összetett mondatok hangsúly– és hanglejtés–variációi

Fantáziajátékok
– Irodalmi művek „új címe”
– Képzőművészeti alkotások „előzménye”
– Kevéssé ismert irodalmi művek befejezése, folytatása
– Tárgyak nem rendeltetésszerű alkalmazása

Bizalomgyakorlatok
– Dőléses, billenéses gyakorlatok

Improvizációs gyakorlatok
– Versek indulati tartalmaira épülő improvizációk
– Versek által keltett hangulatokra épülő improvizációk
– Mozgáselemekből építkező improvizációk
– Rögtönzés zenei effektek beépítésével
– Rögtönzések szimbólumok, ellentétek megadásával
– Etűdök (indulatok, hangulatok, érzelmek megadásával)

Komplex drámafoglalkozások
– Erkölcsi, életkori és társadalmi problémák feldolgozása drámával
– Ismert történetek, regények részleteinek feldolgozása drámán keresztül (az eddig tanult konvenciók alkalmazásával)

Ön– és társismereti játékok
– Vélemények közlését és fogadását lehetővé tévő szabályjátékok (pl. mi lenne, ha?, telefon, ilyennek látlak)

Színjátékos gyakorlatok
– Rövid monológ önálló előadása
– Rögzített páros improvizációk nézők előtt
– Kapcsolattartás a partnerrel

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a legfontosabb bizalomgyakorlatokat
– a kontraszt fogalmát
– a beszédszervek tudatos, célszerű és pontos használatának fontosságát
– a drámák alapvető munkaformáit
Legyenek képesek
– ellentétek tudatos, jelentést hangsúlyozó és jelentésteremtő alkalmazására
– egy–egy drámai szöveg mozgásban és szóban való megjelenítésére
– a beszédfolyamat részeinek tudatos irányítására
– bonyolultabb feladatok kiscsoportokban történő elvégzésére
– a munka eredményének bemutatására
– véleményalkotásra a látott színművek, filmek és improvizációk elemző megbeszélésekor
– kifejező szóbeli és mozgásos megnyilvánulásokra
– részvételre különböző élethelyzeteket feldolgozó improvizációkban, tanítási drámákban
– a tér tudatos használatára
– a ritmus és tempó tudatos alkalmazására

6. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– különböző színházi terek jellemzőit
– a dobozszínházi tér hangsúlyos pontjait és irányait
– a színházi formanyelv alapelemeinek alkalmazását egy adott drámai szöveg megközelítésében

– a tanult drámai konvenciók alkalmazási lehetőségeit a szerepépítés folyamatában
– a mindennapi és a színpadi beszéd különbségeit
– a különböző szerkezetű tanítási drámák lényeges jegyeit
– az alárendelő mondatok hangsúlyozását, hanglejtését
– a „félre” és a monológ technikai alapjait
Fejlessze a tanulók
– színházi fogékonyságát
– kritikai és önkritikai képességét
– más művészetek iránti fogékonyságát
– önállóságát, magabiztosságát
Ösztönözze a tanulókat
– az előző évek során tapasztaltak, tanultak alkalmazására
– kísérletezésre, rugalmas gondolkodásra
– konstruktív együttműködésre
– drámai művek olvasására
– színházzal rokon művészeti tevékenységek megismerésére, gyakorlására
– önálló, magabiztos megnyilvánulásra
– más, hasonló művészeti tevékenységet folytató csoportok tevékenységének megismerésére
– őszinte, építő szándékú kritikai megnyilvánulásokra
– nyilvánosság előtti fellépésre

Tananyag
Mozgásgyakorlatok
– Lassított mozgás (különböző helyzetekben)
– A mozdulat megállítására vonatkozó gyakorlatok

Beszédgyakorlatok
– Légzőgyakorlatok
– Koncentrációs légzőgyakorlatok mozgás közben
– Hanggyakorlatok
– Szöveges hangerő–gyakorlatok
– Életkorok hangadási karakterének tanulmányozása, próbálgatása
– Artikulációs gyakorlatok
– Pontos, laza pergő artikuláció járás, mozgás, fizikai terhelés közben
– Egymás artikulációjának megfigyelése, utánzása
– Ritmus–és tempógyakorlatok
– Ritmusgyakorlatok tempóváltással
– Hangsúly–, hanglejtésgyakorlatok
– Az alárendelő mondatok hangsúly–és hanglejtés variációi

Színházi alapismeretek
– Színházi térformák (pl.: dobozszínház, körszínház)
– Mozgás a dobozszínház terében (a tér hangsúlyos pontjai és irányai)
– A „félre” technikája
– Monológ

Színjátékos gyakorlatok
– Különböző drámai konvenciók (pl.: állókép, gondolatkövetés) alkalmazása az improvizációk és egy adott színdarab megjelenítésének előkészítésében

– Különböző drámai konvenciók (pl.: belső hangok, „forró szék”) alkalmazása a szerepépítés folyamatában
– Rögtönzések érzelmi állapotok, színjátékos stílusok, szöveg megadásával
– Rögtönzések drámarészletek alapján, a mögöttes tartalmának és a szereplők érzelmi állapotának kibontásával

Felkészülés a vizsgára
– Improvizációk létrehozása és javítása tanári segítséggel
– Jelenet létrehozása és javítása tanári segítséggel vagy
Rövid előadás létrehozása tanári irányítással

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a különböző színházi terek jellemzőit
– a dobozszínházi tér hangsúlyos pontjait és irányait
– a tanult drámai konvenciók alkalmazási lehetőségeit a szerepépítés folyamatában
– a mindennapi és a színpadi beszéd különbségeit
– a különböző szerkezetű tanítási drámák lényeges jegyeit
– az alárendelő mondatok hangsúlyozását, hanglejtését
– a „félre” és a monológ technikai alapjait
– az előző évek tapasztalatainak alkalmazási, hasznosítási lehetőségét
– a fejlesztő és szinten tartó beszédes játékokat, beszédgyakorlatokat
Legyenek képesek
– alkotó és eredeti módon hasznosítani az előző évek tapasztalatait
– munkaformát választani az adott gondolat, érzelem kifejezése érdekében
– a munkaformák alkalmazására egy kötött drámai szöveg megjelenítésének előkészítésében
– a munkaformák tudatos alkalmazására egy komplex drámafoglalkozás során
– részvételre egy adott mű színpadi feldolgozásának előkészítésében
– a helyes színpadi beszédre dramatikus és színpadi munkájukban egyaránt
– az alapfokon elsajátított képességeiknek megfelelő improvizációban, jelenetben vagy színházi előadásban való közreműködésre

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanulók ismerjék
– saját teste lehetőségeit, illetve érzékszervei hatékonyságát
– a különböző verbális és gesztusnyelvi megnyilatkozásokat, illetve saját eszköztára ez irányú fejlettségének mértékét
– a különböző, szerepjátékokban alkalmazható mozgásformákat, illetve saját eszköztára ez irányú fejlettségének mértékét
– az empátiás képesség szerepét társas helyzetekben, kortársaival és másokkal való kapcsolatában
– a kreatív dramatizálás alapvető eszköztárát, a dramatizálás egyes lépéseit
– a megismert munkaformák tudatos és kreatív alkalmazásának lehetőségeit saját ötletei, gondolatai kidolgozásában, illetve egy kötött drámai szöveg megjelenítésének előkészítésében
– azokat a dramatikus technikákat valamint a társművészetek alapvető kifejezőeszközeit, amelyek a körülöttük lévő világról való gondolkodásban, véleményalkotásban, s azok kommunikációjában segítséget nyújtanak
Legyenek képesek
– figyelme tudatos összpontosítására, fegyelmezett feladatvégzésre
– társai, önmaga és a felnőtt világ érzékeny megfigyelésére

– a verbális, vokális és nonverbális kommunikációs csatornák tudatos használatára
– a bizalom átélésére, az empátiás képesség működtetésére társas helyzetekben
– személyes élményei felszínre hozására és a szerepjátékokban való alkalmazására
– drámában és színjátékokban a szerepnek és a helyzetnek megfelelő kapcsolatteremtésre
– pontos és érzékletes szerepjátékra társaival és egyénileg
– a dramatizálás alapvető eszköztárának önálló alkalmazására, kreatív dramatizálásra
– saját teste, mozgásai, illetve a tér és a térben mozgó társak differenciált és pontos érzékelésére, a tér kreatív használatára
– a megismert munkaformák tudatos és kreatív alkalmazására saját ötletei, gondolatai kidolgozásában, illetve egy kötött drámai – szöveg megjelenítésének előkészítésében
– társadalmi, életkori és erkölcsi problémákról szóló drámajátékokban való aktív közreműködésre, valamint a problémák életkorának megfelelő szintű vizsgálatára és megfogalmazására

A művészeti alapvizsga követelményei
A vizsga részei
A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll

A gyakorlati vizsga tantárgya és időtartama
Dráma és színjáték
improvizáció 2–3 perc
színpadi produkció
– jelenet 3–5 perc
vagy
– előadás 15 perc

A vizsga tartalma
A dráma és színjáték gyakorlati vizsga két részből tevődik össze:
Improvizáció
Az improvizáció megadott instrukciók (pl.: a jelenet témája, figurái, tárgyai, helyszíne, időpontja) alapján rögtönzött szöveges vagy szöveg nélküli 2–3 fős jelenet lehet. A szaktanárnak a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, legalább tíz tételből álló tételsort kell összeállítania. A tételsor tartalmazhat szöveg nélküli vagy szöveges feladatokat. Az egyes tételeknek tartalmazniuk kell a jelenet eljátszásához szükséges instrukciókat (helyszín, szereplők, cselekmény, konfliktus).
A felkészülési idő 5 perc.

Színpadi produkció
A produkció szabadon választott drámai vagy dramatizált mű, illetve rögzített improvizáció alapján tanári irányítással készített prózai színházi produkció (2–3 fős jelenet/csoportos előadás) vagy szerkesztett játék lehet. A tanuló a csoportban, közös akciókban, együttes játékban közreműködve, illetve egyéni színpadi feladatok megoldásával egyaránt számot adhat a tanulmányai során megszerzett képességeiről, jártasságáról.

A vizsga értékelése
– Improvizáció
– Az instrukciók megértése, követése
– Együttműködés (közös jelenetépítés, társak ötleteinek elfogadása, cselekménybe illesztése),
– Színpadi jelenlét

– Figyelem, koncentráció (játékban maradás képessége, egyértelmű szerepbe lépés, szituációban maradás, egyértelmű kilépés a szerepből)
– Sűrítés képessége
– A jelenet szerkezete, íve (a jelenet nyitása, zárása, jelenetépítés)
– Színpadi produkció
– A színpadi helyzetek megértése, az önálló játékok közös játékba illesztése
– Együttműködés (a partner impulzusainak elfogadása, a partner felé irányuló impulzusok erőssége, közös cselekményvezetés, társakkal összehangolt váltások, közös játékstílus kialakítása, tartása)
– Figyelem, koncentráció
– Színpadi jelenlét
– Ritmusérzék (a jelenet tempójának közös kialakítása, együttes tempóváltás)
– Atmoszférateremtés
– Verbális kifejezőeszközök használata

B.) BESZÉD ÉS VERS

A beszéd és vers tantárgy tanításának célja, hogy hozzásegítse a tanulókat beszédük oldottá, természetessé válásához és maradásához, dramatikus és színpadi munkájukban egyaránt – az adottságaiknak, és a képességeiknek megfelelő szinten — könnyen érthetővé és élvezhetővé fejlesztéséhez. A tantárgy ugyanakkor keltse fel az érdeklődést a tudatos beszédművelés, valamint a vers– és prózamondás, mint önálló pódiumi műfaj iránt.
A tantárgy feladata, hogy a tanulók a különböző képességfejlesztő gyakorlatokon, játékos feladatokon, szövegelemzéseken és memoritereken keresztül váljanak képessé a magyar nyelv magas szintű, tudatos használatára, az irodalmi műalkotások értő befogadására, és értelmezésére, jussanak el a lírai és prózai szövegek interpretálásának magas színvonaláig. A tantárggyal való ismerkedés során erősödjön befogadói és előadói attitűdjük, váljanak képessé a verskultúra ápolására.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a beszédfolyamat eseményeit (légzés, hangadás, kiejtés)
– a vers zenei–ritmikai jellemzőit
Fejlessze a tanulók
– hallási figyelmét
– megfigyelőképességét
– ritmusérzékét
– a csoportos munkára való készségét
Ösztönözze a tanulókat
– képességeik megismerésére
– megfigyeléseik megfogalmazására
– versolvasásra, fantáziájuk, asszociációs képességeik felszabadítására
– csoportos versjátékokra
Tananyag
Lazítógyakorlat
– Lazítás–feszítés

Légzőgyakorlat
– A légutak és a légzés folyamatának megfigyelése
– Légzőgyakorlatok hangokkal
– Szabályozott légzés egyszerű szólamokkal, mondókákkal
– Fúvójátékok folyamatosan, szaggatottan, lágyan, erősen

Hanggyakorlatok
– Játékos hangutánzás (állatok, gépek, tárgyak) magassági és dinamikai váltásokkal)

Hallásgyakorlat
– Egymás hangjának felismerése
– A környezet hangjainak megfigyelése

Artikulációs gyakorlatok
– Beszédmozgás–ügyesítés szavakkal, szólamokkal, nyelvtörő mondókákkal
– Szájról olvasás – hangok

Ritmus– és tempógyakorlatok
– Versek ütemezése tapssal, járással, ütőhangszerekkel
– Kis vers–zenei kompozíciók készítése közmondásokból, ritmikus szólásokból

Hangsúlygyakorlat
– A szóhangsúly
– Szövegek memoriterként való rögzítése
– A közös szövegtanulás (mondókák, ritmikus gyermekversek, párbeszédes versek)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– az egyszerű mozgásügyesítő gyakorlatokat
– artikulációs és ritmusgyakorlatokat
– az általában érvényes hangsúly–szabályokat
Legyenek képesek
– figyelmüket a saját beszédükre irányítani
– a szöveg zenei–ritmikai elemeinek kiemelésére
– csoportos ritmusjátékokra
– csoportban történő vers–előadásra

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a célszerű beszédlégzés folyamatát és egyszerű gyakorlatait
– a hétköznapi beszéd stílusteremtő erejét
– a vershelyzetek felismerésének lehetőségeit
– az egyszerűbb képek, hangulatok kibontásának lehetőségeit
– a mimika és a testbeszéd szerepének jelentőségét
Fejlessze a tanulók
– hangszínnel való bánásának képességét
– szabad asszociációs készségét
– hanggal történő karakterábrázoló képességét

Ösztönözze a tanulókat
– a saját és mások beszédének megfigyelésére
– különböző hangulatú szövegekkel való munkára
– kifejezőeszközeik bővítésére

Tananyag
Légzőgyakorlatok
– Légzéstípusok ismertetése, megfigyelése
– A célszerű beszédlégzés folyamatának ismertetése és egyszerű gyakorlatai

Hanggyakorlatok
– Hangkitaláló játékok (pl. állatok, mesefigurák, tárgyak elképzelt beszéde)
– Személyek és hangulatok megszólaltatása (hangszín–játék)
– A természetes alaphang gyakorlatai mindennapi szólamokkal, verssorokkal

Artikulációs gyakorlatok
– Ajak és áll gyakorlatok
– A magánhangzók gyakorlatai
– A szóvégejtés játékos gyakorlatai

Ritmus és tempógyakorlatok
– Versek, mondókák ütemezése kötött mozgással
– Versek, mondókák lassuló és gyorsuló tempóban egyaránt, hangerőváltásokkal

Hangsúlygyakorlatok
– Az állítás (kijelentés) hangsúlya
– Ereszkedő beszéddallam
– Számnevek, évszámok hangsúlya
– A név hangsúlyai
– A név a cím, és a szöveg kapcsolata szöveggel való munkák
– Játék a szöveggel (ismert gyerekdalokkal, versekkel)
– Képek felismerése, szétválasztása, saját szavakkal történő leírása
– A hangulatváltó–pontok tudatosítása
– Hangkulissza készítése szabad asszociációkkal
– Mozgás–improvizáció a szövegre (szöveg nélkül)
– Szöveg és mozgás összekapcsolása

Szövegek memoriterként való rögzítése
– Rövidebb szövegek kiválasztása, bemutatása a gyerekirodalom klasszikusaitól,– az egyéni választások szabadságával.

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a természetes és a szerep–beszédhang jellemzőit
– a vers képekre tagolásának módjait az artikuláció ritmus– és tempóformáló szerepét
Legyenek képesek
– légzésük egyszerű szabályozására
– különféle hangszínekkel karakterek és hangulatok megjelenítésére
– egyszerűbb költői képek felismerésére és kibontására

– a szövegek tartalmának kifejtésére
– a szöveg memoriterként való rögzítésére

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a természetes beszédhang tulajdonságait
– a hétköznapi beszéd stílusteremtő erejét
– a saját középhang megtalálásának módjait
– a meseszövés alapvetéseit
– a mesék, verses mesék, kisprózák illetve a prózaversek előadói különbségeit
Fejlessze a tanulók
– koncentrációs képességét
– artikulációs ügyességét és pontosságát
– a belső képek előhívását
– a történetmeséléshez szükséges készségeket
Ösztönözze a tanulókat
– az otthoni gyakorlásra
– saját élményeik szabatos megfogalmazására
– mese és novella olvasására
– eredményeik bemutatására
– mesélésre, nagy mesemondó egyéniségek lemezeinek vagy előadásainak meghallgatására

Tananyag
Légzőgyakorlatok
– Kapacitásnövelő légzőgyakorlatok zaj és látvány (vállemelés) nélkül
– Légzésszabályozó gyakorlatok

Hanggyakorlatok
– A mellkasi rezonancia megerősítése
– Mondókák mellhangon és fejhangon
– A közép hangsáv felismertetése
– Hangelőrehozó gyakorlatok

Artikulációs gyakorlatok
– A zárhangok gyakorlatai, kettőzésük technikája
– A hosszú magánhangzók ejtésének gyakorlatai
– Szájról olvasás (ismert verssorok, mondókák)

Ritmusgyakorlatok
– Ütemezés kitalált mozgássorral
– Időmérték – ütemhangsúly (támaszkodni a ritmusra, ellene dolgozni…)
– Ritmus a prózában
– A tagolás módozatai

Hangsúly–gyakorlatok
– A kérdezés hangsúlya és hanglejtése kérdőszóval és anélkül
– Közbevetések
– A mesélő és a beszélő elkülönítése

– Értelmi és érzelmi hangsúlyok
– Felkiáltások, óhajtások, jelző és jelzett szó kapcsolata

A szöveggel való munkák
– Közös mese–költés (pl.: egyszerű láncmese vagy ismeretlen történetek végének kitalálása, nem várt fordulat beiktatása)
– Így mesélte anyukám – kedves mesék után–mondása
– Saját élményű történetek és viccek mesélése
– Mesélési technikák felismerése
– Közös mesemondás, dramatizálással
– A szereplők elkülönítése, megszólaltatása
– Nonverbális kommunikáció, mimika, testbeszéd

Mesehallgatás, meseolvasás
– Mesemondókkal való ismerkedés, előadás, hangos–könyv vagy mese–lemez segítségével
– Régi és új „mesék” olvasása (népmesék, majd rövid műmesék)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a kérdezés, felkiáltás, közbevetés helyes dallamvonalát
– a szereplők elkülönítésének néhány variációját
– az alapvető testbeszéd–formákat
Legyenek képesek
– széles hangterjedelemben, játékosan és könnyedén mondani szöveget
– rövid történetek, mesék értelmezésére, élményszerű felépítésére, közönség előtti önálló előadására

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a koncentráció szerepét a beszédben
– a vers–kommunikáció fogalmát
– a művek befogadásának, értelmezésének és közvetítésének lehetőségeit
– a versmondó versenyek mibenlétét, és az azokon való részvétel ismérveit
– a balladamondás sajátosságait
Fejlessze a tanulók
– ritmusérzékét
– kommunikációját
– a személyes közlés és a saját gesztusrendszer tudatosítását
– képi fantáziáját
– előadói technikai tudását
Ösztönözze a tanulók
– eleven hanghasználatát
– produktív fantáziáinak előhívását
– önálló szövegválasztását
– „házi” vers– és prózamondó alkalmainak szervezését
– önálló véleménynyilvánítását

Tananyag
Légzőgyakorlatok

– Szöveges gyakorlatok mozgás közben
– A lopott (pót) levegővétel technikája

Hanggyakorlatok
– A mellkasi rezonancia megerősítése
– Skálázás szavakkal, verssorokkal, legfeljebb egy oktáv terjedelemben

Artikulációs gyakorlatok
– A j–l–r hangok gyakorlatai
– Az artikulációs hibák fölismerése hallás útján
– „Szinkron–játék" (szájról olvasás) versekkel

Ritmusgyakorlatok
– Időmértékes versek ritmizálása
– Játék a magyaros versformákkal

Hangsúlygyakorlatok
– A tagadás hangsúlya

Szöveggel való munka:
– Változatos hangulatok, érzelmek megmutatása (kreatív hangfestés)
– Vershelyzetek, szituációk – helyzetdalokban, zsánerképekben
– Lírai dalok – hangszín, hangulat, érzelem, tempó
– Ismerkedés a balladákkal – sűrített érzelmek, feszültségek megjelenítése

Szövegek memoriterként való rögzítése
– Választott nép– vagy vígballada
– Kisprózák (műmesék, novellák)
– Vidám, rövid időmértékes versek

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a légzés szövegtagoló szerepét
– beszédhibáik korrekciós lehetőségeit, a kreatív hangfestés eszközeit
– a hangszín szerepét a hangulatteremtésben
– a pódiumi kiállás, megszólalás alapvető ismérveit
Legyenek képesek
– légzésük tudatos irányítására
– oldott, természetes középhangjuk használatára
– saját kiejtésük megfigyelésére és elemzésére
– különböző ritmusú lírai művek érzékletes megszólaltatására
– felépített produkciók bemutatására

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a hallás és beszédállapot kapcsolatát
– a gyakran hallható beszédhibákat, és azok korrekciós lehetőségeit
– az érzelmek, indulatok hangsúlymódosító szerepét
– a verselemzés előadói központú megközelítését

Fejlessze a tanulók
– hallásfigyelmét, hallási megkülönböztető képességét
– képzelőerejét
– érzelmi intelligenciáját
– empatikus és műértelmező képességeit
Ösztönözze a tanulókat
– a gesztusok és a mimika természetes használatára
– a versek saját élményű megfogalmazásának közelítésére
– önálló választású szövegek megformálására
– csoportos versműsorokban való részvételre

Tananyag
Légzőgyakorlatok
– Fizikai terheléssel
– Koncentrációs légzőgyakorlatok
– Nyelvtörők légzésszabályozással

Hanggyakorlatok
– A térhez igazodó középhang gyakorlatai
– Indulati fokozás–csillapítás egyszerű szólamokkal

Artikulációs gyakorlatok
– Nyelvtörők a sziszegő és a susogó hangok gyakorlására
– A gyakran előforduló beszédhibák egyszerű korrekciós gyakorlatai

Ritmusgyakorlatok
– Időmértékes versek tetszőleges és kötött ritmuskísérettel

Hangsúly és hanglejtésgyakorlatok
– Mondatok hangsúly–variációi
– Az indulat és érzelem hangsúlyai

Szöveggel való munka:
– Tartalom és forma; gondolati ívek
– Személyes közelítés a szöveghez
– A szöveg és a testbeszéd egymásra hatása
– A megszemélyesítések játékai (párbeszédes versek)
– Ismerkedés a szónoki beszéd alapjaival – az érvelés tagolási technikái
– Erő, dinamika, gondolat a szövegben
– Elbeszélő költemények – (narrátor, több szereplő…)
– Rövid, ismeretlen szövegek első olvasatú, értelmezett, kifejező felolvasása

Szövegek memoriterként való rögzítése
– Az irodalomórai kötelezők előadói feldolgozása
– Válogatás, önálló választás alapján, a kortárs irodalomból

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a szövegelemzés előadói szempontú alapfolyamatát
– a művészi előadás gondolati (érzelmi) és beszédtechnikai feltételeit

– a hangsúly és érzelmi többletek jelentés–módosító szerepét
Legyenek képesek
– alkalmazkodni a térhez
– megfelelő hangerővel, tartósan, érthetően szöveget mondani
– a verbális, vokális és nonverbális kommunikációs csatornák tudatos használatára

6. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a beszédtechnikai váltások szerepét
– a leíró költészet és a gondolati líra sajátosságait, előadói követelményeit
Fejlessze a tanulók
– figyelemmegosztó képességét
– esztétikai érzékenységét
– képközvetítési készségeit
Ösztönözze a tanulókat
– hangi adottságaik eleven használatára
– önismeretük pontosítására
– saját közlésvágyuknak megfelelő szövegek kiválasztására, tolmácsolására
– csoportos és egyéni előadói munkára
– ünnepi műsorok szerkesztésében való kreatív részvételre
– az irodalmi előadó–művészet fórumainak megismerésére

Tananyag
Légzőgyakorlatok
– Koncentrációs légzőgyakorlatok mozgás közben

Hanggyakorlatok
– Szöveges hangerőgyakorlatok: a középhangerő, az erős és az intim hangvétel
– Szöveges hangmagasság gyakorlatok legfeljebb egy oktáv terjedelemben

Artikulációs gyakorlatok
– Pontos, pergő tempójú szöveges gyakorlatok mozgás és fizikai terhelés közben

Ritmus és tempógyakorlatok
– Időmértékes szövegek gyakorlatai tempóváltásokkal

Hangsúly és hanglejtésgyakorlatok
– Összetett mondatok hanglejtése
– A „lebegő” szólamvég

Szöveggel való munka
– Gondolati és leíró versek színei
– Hangszín–váltások, hangerő, tempó, ritmus
– Érzelmek – átélés, és/vagy közvetítés
– Instrukció–adás (pl.: egymás versmondásának megfigyelése, értékelése, a véleménynyilvánítás mikéntje)
– Saját élmény keresés a versekben
– Ismeretlen szövegek első olvasatú, értelmezett, kifejező felolvasása
– Ünnepi műsorok szerkesztési gyakorlata (szövegek és zenék gyűjtése, válogatása)

Szövegek memoriterként való rögzítése
– Az iskolai kötelezőkön túli önálló választások
– Műballadák

Követelmények
A tanulók ismerjék
– az írásjelek megszólaltatásának lehetőségeit
– a kifejező beszéd lehetőségeit és hatáselemeit
– saját előadói lehetőségeiket és korlátaikat
Legyenek képesek
– figyelmük megosztására
– érzelmeik kondicionálására
– fantáziájuk és előadókészségük felszabadítására
– ismeretlen szövegek értelmezett felolvasására
– önmaguk és egymás teljesítményének többirányú értékelésére

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanulók ismerjék
– a lazító és koncentrációs játékokat és gyakorlatokat
– a fejlesztő és kondicionáló beszédtechnikai játékokat, gyakorlatokat
– az általában érvényes hangsúly–szabályokat
– az artikuláció ritmus– és tempóformáló szerepét
– a szövegválasztás alapvető kritériumait
– a lírai és az epikus művek előadásmódja közötti különbségeket
– a testbeszéd jeleit
– a pódiumi szereplés alapvető követelményeit
– saját előadói lehetőségeiket és korlátaikat
– a szövegelemzés előadói szempontú alapfolyamatát
Legyenek képesek
– a beszédfolyamat részeinek és egészének tudatos irányítására az adottságaiknak legjobban megfelelő beszédállapot elérése érdekében
– hallás alapján fölismerni a követendő és az elvetendő beszédpéldát
– a fejlesztő és a korrekciós gyakorlatok alkalmazására beszédükben
– a szövegek zenei elemeinek kiemelésére, a ritmus és a vers gondolati összefüggésének felismerésére
– a szövegek tartalmának értelmezésére, memoriterként való rögzítésére
– mesék és versek, prózai szövegek önálló vagy csoportban történő előadására
– önmaguk és társaik teljesítményének értékelésére
– a kommunikációs csatornák eleven használatára

A művészeti alapvizsga követelményei
A vizsga részei
A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll

A gyakorlati vizsga tantárgya és időtartama
Beszéd és vers
– beszédgyakorlat–sor bemutatása 5 perc
– vers– és prózamondás 5 perc

A vizsga tartalma
A beszéd és vers művészeti alapvizsga két részből tevődik össze:
Beszédgyakorlat–sor bemutatása
Tételsorból húzott gyakorlatsor bemutatása (a beszédtechnikai gyakorlatok közül a szaktanár által összeállított – és legalább 3 különböző feladatot tartalmazó – gyakorlatsor)
Vers– és prózamondás
A közösen feldolgozott művekből (kötelező memoriterek) a tanuló által választott két különböző hangulatú vers vagy próza előadása
A tanuló a kötelező memoriterekből választott tíz művel készül (vers, monológ, prózai mű részlet vegyesen, lehetőleg különböző hangulatú szövegek). A vizsgán a tanulónak a vizsgabizottság által választott műveket kell előadnia.

A vizsga értékelése
Beszédtechnikai ismeretek:
– a gyakorlatok ismeretének szintje,
– a megvalósítás pontossága,
– oldott artikuláció és középhang,
– tudatos nyelvhasználat
A választott szövegek előadása:
– kifejező megszólaltatás,
– előadásmód,
– kiállás,
– jelenlét,
– közvetítő erő,
– előadói készségek

C.) MOZGÁS ÉS TÁNC

A tantárgy célja a tanulók testtudatának kialakítása és fejlesztése, a mozgással történő önkifejezés fejlesztése, a testbeszéd, mint nyelv tanulmányozása, az alapvető mozgástechnikai elemek megismertetése és elsajátíttatása. A folyamatos fejlesztés eredményeképpen a tanulók legyenek képesek színházi helyzetekben megvalósuló, mozgásra, táncra épülő feladatok ellátására.
A tantárgy feladata elérni, hogy a tanulók megtapasztalhassák egyéni vagy csoportos mozgásokra, illetve táncra épülő gyakorlatok elvégzésével fizikai jelenlétük lehetőségeit, a mozgásban fellelhető szabadságérzetet, a test alkalmassá tételét különböző érzelmi állapotok és helyzetek megjelenítésére.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a mozdulat indításának, megállításának lehetőségeit
– a futásos és térérzékelő gyakorlatok és játékok típusait
– a verseny– illetve körjátékok különböző fajtáit
Fejlessze a tanulók
– mozgásintenzitását
– mozgáskoordinációját
– koncentrációját

Ösztönözze a tanulókat
– önmaguk testének megismerésére
– a különböző típusú feladatok pontos végrehajtására
– a mozgás örömének megtapasztalására
– a kis– és nagyobb csoportban végzett játékokban való részvételre
– a játékokban rejlő kreativitás kibontására

Tananyag
Indítás–megállítás gyakorlatok
– Az indítás és megállás különböző tempóban, helyzetben, magasságban történő gyakorlása versenyjátékok, illetve szituációs játékok segítségével (pl.: tapsos fogó, csendkirály típusú játékok, a kettős körben történő páros fogók)

Versenyjátékok, különböző típusú fogó játékok
– Nehezített fogó és üldözéses játékok, gyermekjátékok nehezített változatai (térbeli, szabálybeli átalakítással) a megfelelő intenzitású jelenlét megteremtésére

Speciális futásos és kikerüléses gyakorlatok
– Hosszabb távú, ritmus és irányváltásos futások, erdő (álló társak között) és testrész–vezetéses (pl.: egyik, majd másik kar, mellkas, fej) futások

Egyensúly játékok
– Toló és húzó mozdulatok játékos formában (pl. „bogozó”, sószsákot cipelő, Gólya viszi...), ilyen játékhelyzeteket tartalmazó gyakorlatok

Népi játék, tánc
– Körjátékok, ügyességi játékok: különböző fogócskák (terpesz–, fészek–, láncfogók), ritmusjátékok (egyenletes lüktetés erősítése, tempótartási gyakorlatok), egyszerű ugrásgyakorlatok ugrós zenére, különböző támaszhelyzetekben

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a versenyjátékok szabályrendszerét
– a gyakorlatok megértéséhez szükséges szakszavakat
Legyenek képesek
– a megismert játékok szabályszerű elvégzésére
– csoportos feladatokban való részvételre
– az egyensúlyra és irányváltásra épülő feladatok pontos elvégzésére

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a bemelegítéshez szükséges játékformákat
– a dinamikus elmozdulásban rejlő lehetőségeket
– a gyakorlatok egymásra épülésének lehetőségeit
– népi játékok, illetve lánc– és körjátékok egyes fajtáit, az ugrós táncok alaptechnikáit
Fejlessze a tanulók
– mozgáskoordinációs készségét

– koncentrációs készségét
– fizikai képességeit–kondícióját, rugalmasságát
Ösztönözze a tanulókat
– a csoportos feladatokban való koncentrált részvételre
– a különböző típusú feladatok pontos végrehajtására
– partnerekkel való együttműködésre
– kis csoportokban történő tevékenységre
– a kreatív képességek kibontakoztatására
– a közös játék örömének megtapasztalására, felismerésére, tudatosítására

Tananyag
Bemelegítő játékok
– Összekapaszkodó, egymás elérésére törekvő, érintés elől elhúzódó, a gimnasztika gyakorlatait játékos szituációba tevő gyakorlatok

Futásos gyakorlatok
– A bemelegítés szempontjából meghatározó gyakorlatok szituációs formában, különböző tempójú, karakterű és funkciójú futástípusok használatával

Egyensúly– és vezetéses gyakorlatok
– Egyensúlygyakorlatok támasz– és fogásos helyzetekben, vezetéses gyakorlatok kéz, fej, valamint fogásváltásos irányítással

Népi játék, tánc
– Utánzó (pl.: állatutánzó) játékok, párválasztó–játékok, népi gyermekjátékok, lánc és körformák a táncban; ugrós táncok alaptechnikái; csoportosan a közösségi táncélmény megszerzése (pl. ugrós táncok alapmotívumaival, cifrák, lengetők)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a csoportos futás–, egyensúly– és bizalomgyakorlatok szabályait
– a népi gyermekjátékok menetét
Legyenek képesek
– a megismert játékok szabályszerű elvégzésére
– a dinamikus, irányváltásos feladatokban való részvételre
– az egyensúly gyakorlatok koordinált elvégzésére

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a talajfogás különböző módozatait
– a bizalomgyakorlatokban való részvétel szabályait és lehetőségeit
– a testközéppont használatának, a mozgás azon keresztül való vezetésének lehetőségeit
– a gyakorlatok egymásra épülésének különböző lehetőségeit
– ugrós táncok motívumfűzéseinek lehetőségeit
Fejlessze
– a tanulók biztonságát a talajfogás, eséstechnika, illetve a négy végtag egyenlő értékű használatát kívánó gyakorlatok végzése során

Ösztönözze a tanulókat
– a csoportos feladatokban való koncentrált részvételre
– a különböző típusú feladatok pontos végrehajtására
– a mozgásból fakadó élmény megtapasztalására

Tananyag
Bemelegítő játékok
– A gimnasztika életkornak megfelelő gyakorlatait játékos szituációba tevő gyakorlatok

Futásos gyakorlatok
– Szituációs formában különböző tempójú, karakterű és funkciójú futástípusok használatával; testrészvezetéses futások, páros fogó, vezetőt követő, ún. kígyózó futás

Állatmozgások, középmagasságú mozgások
– Különböző mozgáskarakterek elsajátítása, illetve ezeken keresztül a négy végtag egyenrangú, a testközéppont által vezérelt, koordinált használata; majom– és macskakarakterű mozgáselemek elsajátítása

Bizalomgyakorlatok
– Egymás és önmaguk elfogadását célzó, dőléses, billenéses, haladásos helyzetekben történő gyakorlatok, partner–felismeréses játékok csukott szemmel

Mozgássorok, motívumsorok felépítése
– Állatmozgások, középmagasságú mozgáselemek motívumainak sorba fűzése, elemsorrá fejlesztése

Tánc
– Térbeli elmozdulás lehetőségei ugrós motívumokkal
– Ugrós táncok motívumfűzései: szólóban, párban

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tanult gyakorlatok technikai elemeit és egymásra épülésük lehetőségeit
– a tanult néptánc alaptechnikák elemeit és fűzésük lehetőségeit
Legyenek képesek
– a mozgástechnikai elemek harmonikus elvégzésére
– a magasságszintek rugalmas váltására
– az állatmozgások koordinált végrehajtására
– a táncelemek stílusos reprodukálására

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a térbeli elmozdulás horizontális és vertikális irányú lehetőségeit
– a mozdulat lassításának technikai összetevőit
– a kórusmozgásban való részvétel lehetőségeit
– a párválasztó játékokat, illetve a páros és ugrós–legényes táncok alapelemeit, technikáját
Fejlessze a tanulók
– térérzékelését

– egyensúlyérzetét és koordinációs képességét
– mozgásmemóriáját
Ösztönözze a tanulókat
– a részletgazdag mozgástechnikai munka elvégzésére
– a különböző típusú feladatok pontos végrehajtására
– egyéni és csoportos munkában való részvételre
– a mozgásból fakadó élmény megtapasztalására

Tananyag
Tér– és helyzetérzékelő gyakorlatok
– A térirányok, a színpadi tér felosztásának ismerete, „üres" tér kitöltésének, a tér mindhárom dimenziójában való elmozdulás képességének megteremtése, csukott szemes és az ún. Vezetéses gyakorlatokon keresztül a tér érzetének, érzékelésének fejlesztése

Egyensúly– és lassított mozgás–gyakorlatok
– Az egyensúlyérzék fejlesztése, a lassú, súlyáthelyezéses mozgások billenés nélküli vezetése, páros, csoportos gyakorlatokban a súlyáthelyezés, súlyfelvétel, s a különböző támaszhelyzetek gördülékeny megoldása, a súly és erőegyensúly megteremtése

Kórusmozgások
– Csoportos gyakorlatban különböző mozdulatok, mozgáselemek, tánc és/vagy mozgás-kombinációk szinkronban történő elvégzése, a közös elmozdulások közben a helyes irányok, a mozgáskarakter és ritmus megtartása, az egységes mozgáskép kialakítása

Tánc
– Táncba hívó játékok (pl. hajlikázó)
– Párválasztó játékok
– Páros táncok
– Ugrós–legényes táncok

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tanult feladatok technikai összetevőit
– az érintett feladatok szakkifejezéseit
– az ugrós–legényes táncok alapjait
Legyenek képesek
– a tánc– és mozgástechnikai elemek figyelemvezetési pontok mentén történő elvégzésére
– az egyéni és csoportos térbeli elmozdulásban rejlő lehetőségek alkalmazására
– különböző típusú tánc– és mozgástechnikai feladatok stílusos bemutatására

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a test egyes részeinek függetlenített mozgatásából adódó lehetőségeket
– a bizalomgyakorlatokban rejlő technikai lehetőségeket
– a karaktermozgás kialakításának és működtetésének technikai alapelemeit
– ritmusképletek mozgásban történő alkalmazásának lehetőségeit
– az eszközös táncok technikai felépítését
– a hétköznapi mozgásformák pontosításának, motívumsorba rendezésének lehetőségeit

Fejlessze a tanulók
– mozgástechnikai és ritmikai képességét
– mozgásának intenzitását és dinamikáját
– mozgásmemóriáját
Ösztönözze a tanulókat
– a részletgazdag mozgástechnikai munka elvégzésére
– a különböző típusú feladatok pontos végrehajtására
– egyéni és csoportos munkában való részvételre
– a mozgásból fakadó dinamikai és ritmikai lehetőségek megtapasztalására

Tananyag
Analitika, izoláció
– A test részeinek elkülönítéses mozgatása, egymástól való függetlenítése, a feszítés és lazítás lebontása kisebb „egységekre”

Bizalomgyakorlatok
– Partner talajra kísérése dőléses, billentéses helyzetből
– Talajra kíséréses elemek gyakorlatsorba fűzése

Lépés– és járásgyakorlatok
– Karakterformák keresése járásgyakorlatokon keresztül
– A gerinc mozgatása törzshullám–gyakorlatokon keresztül
– Láb– és kar–gyakorlatok plasztikus lehetőségeinek kibontása

Ritmika
– Alapfokú ritmusgyakorlatok
– Ritmusgyakorlatok lépésanyagban és tapssal
– Többszólamúság a ritmusban
– Adott mozgásanyag ritmizálása, motívumépítés megadott ritmusképletre

Tánc
– Eszközzel járt táncok (pl. bot, üveg, seprő, párna, kendő, kalap)
– Páros táncviszony, szoros összekapaszkodás (pl. a csárdás alaptechnikáival)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tanult gyakorlatok technikai tulajdonságait
– az érintett feladatok szakkifejezéseit, irányelveit
– az eszközös és páros táncok technikai alapjait
Legyenek képesek
– a tánc– és mozgástechnikai elemek ritmikailag és dinamikailag pontosított elvégzésére
– karaktermozgások elvégzésére
– egyszerű mozgáselemek, technikai gyakorlatok pontosítására, s motívumsorba rendezésére

6. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a gyakorlatfűzések megtervezésének szabályait, és szerepét a színházi munkában
– a színpadi mozgások gyakrabban használt elemeit, technikai jellemzőiket

– a nehezített körülmények között végzett bizalomgyakorlatok biztonságos végzésének feltételeit
– a párban végzett tánchelyzetek esetén az egymásra hatás, valamint a megfelelő tónus megteremtésének technikai összetevőit
Fejlessze a tanulók
– bátorságát és akaraterejét
– mozgásának precizitását, részletgazdagságát
– koncentrációját az egyénileg, illetve páros, csoportos helyzetekben végzett gyakorlatokban
Ösztönözze a tanulókat
– részletgazdag mozgástechnikai munka végzésére
– különböző típusú technikai feladatok pontos végrehajtására
– egyéni és partnerrel történő munkában való részvételre
– mozgásgyakorlatokban rejlő lehetőségek kreatív kibontására

Tananyag
Gyakorlattervezés
– Különböző típusú gimnasztikus és egyéb bemelegítő gyakorlatok gyakorlatsorrá fűzése, a színházi feladatnak megfelelő bemelegítő mozgássor megtervezése és elvégzése

Bizalomgyakorlatok
– A korábbi gyakorlatkör továbbfejlesztése nehezebb, nagyobb koncentrációt és fizikai aktivitást követelő feladatokkal (zuhanásos helyzetek, illetve tempóból történő változatok)

Technikai előkészítés (a tánc– és mozgásszínházi táncokhoz)
– Talaj – és egyensúlygyakorlatok, támasz– és gördülés elemek páros helyzetekben
– Lépés és forgásgyakorlatok, táncanalitika

Tánc
– Kollektív táncformák (pl. moldvai táncokon keresztül), ahol a dallamorientált zenei illeszkedés és a csoporttáncolás adta lehetőségek érvényesülnek)
– A testen megjelenő többszólamúság (pl. kéz, láb mozgásának különválasztása)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tanult fizikai gyakorlatok végrehajtásának technikai, elméleti szempontjait
– az érintett feladatok szakkifejezéseit, irányelveit
– kollektív táncformák technikai alapjait
Legyenek képesek
– különböző karakterű gyakorlatsorok memorizálására és koncentrált végrehajtására
– attraktív mozgástechnikai feladatok biztonságos és kellően pontosított bemutatására
– partnerrel végzett tánctechnikai feladatok kellő figyelemmel és érzékenységgel történő elvégzésére

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanulók ismerjék
– a feldolgozott mozgásgyakorlatok és táncok jellemzőit, típusait
– az alapvető mozgásművészeti szakkifejezéseket (pl. ritmus, dinamika).
Legyenek képesek
– a mozgásgyakorlatok és/vagy táncok egyéni és csoportos koncentrált és pontos elvégzésére,
– a gyakorolt és rögzített mozgássorok, koreográfiák bemutatására, előadására

– az adott színházi helyzetnek megfelelő mozgásszínházi eszközök megválasztására,
– karakterábrázolásra a mozgás és tánc eszközeivel,

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei: A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll

A gyakorlati vizsga tantárgya és időtartama
Mozgás és tánc
– egyéni produkció 2–3 perc
– csoportos produkció 10–20 perc

A vizsga tartalma
Lépés–, járás–, futás–, ugrás–, esés–, talaj–, emelés– és támaszgyakorlatok, dinamikai gyakorlatok, tánclépések, illetve a koreográfiák köréből a szaktanár segítségével kiválasztott és összeállított produkció

A vizsga értékelése
– Mozgás– és táncgyakorlatok ismerete, gyakorlati alkalmazása különböző szituációkban
– A feladatok végrehajtásának pontossága, minősége (mozgáskoordináció, ritmika, dinamika, térhasználat, koncentráció, együttműködés)

D.) ZENE ÉS ÉNEK

A tantárgy célja az ösztönönös zenei készségek fejlesztésével a biztos hangképzésen alapuló éneklés, valamint az egyszerűbb ritmus– és dallamhangszerek használatának elsajátítása.
Cél, hogy a tanuló a zeneirodalom kiemelkedő szemelvényein keresztül megismerjék a zenei stíluskorszakokat és azok jellemző műfajait, különös tekintettel a zenés színházi műfajokra és a zene színházi felhasználásának lehetőségeire.
A tantárgy feladata elérni, hogy a tanuló számára természetessé váljanak a zenei megnyilvánulási formák, és hogy képessé váljon a dramatikus tevékenységek során azok kreatív alkalmazására.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a magyar népdalkincs néhány régi hiedelmet őrző dalát és szokásdallamát
– néhány, a tanulók életkorának megfelelő vers megzenésített változatát
– a negyed (tá) és a nyolcad (ti–ti) fogalmát
– a felelgetős és a kánon éneklést
– az egyszerűbb ritmushangszereket
– egyes, a dramatikus játékokhoz alkalmas zeneművek részleteit
Fejlessze a tanulók
– tiszta éneklését
– ritmusérzékét
– tempóra vonatkozó megfigyelési képességét
– ritmus– és dallamimprovizációs képességét

Ösztönözze a tanulókat
– a felszabadult éneklésre
– minél több dal elsajátítására
– egyéni és csoportos éneklésre
– különböző ritmushangszerek kipróbálására
– egyszerű dallam és ritmus rögtönzésére

Tananyag
Beéneklő gyakorlatok
– Szillabikus, kis hangterjedelmű szöveges gyakorlatok

Egyszólamú éneklés
– Gyermekjátékdalok és szokásdallamok (pl.: naphívogatók, esőhívogatók, lucázás, regölés)
– Énekelt versek (megzenésített, a tanulók életkorának megfelelő gyerekversek)

Többszólamú éneklés
– Népdalkánonok
– Egyszerű dallamokhoz vokális dudakíséret
– Énekelt versek (megzenésített, a tanulók életkorának megfelelő gyerekversek)

Énekes improvizáció
– Dallamvisszhang–játék
– Versek megszólaltatása kis hangterjedelmű, a tanulók által rögtönzött dallamokkal, énekbeszéddel

Ritmusgyakorlatok
– Saját légzés, szívdobogás ritmusának megszólaltatása
– Mozgás közben egymás tempójának átvétele
– Különböző mozgással tempóérzék fejlesztése
– Egyenletes lüktetés, illetve dal– vagy versritmus hangoztatása
– Ritmusvisszhang–játék (mozgással és/vagy hangszerrel)

Dramatikus játékok, gyakorlatok
– Csendjáték, mozgáskoncentrációs gyakorlatok
– A környezet hangjainak megfigyelése, utánzása a környezet tárgyaival, ritmushangszerekkel
– Dallamhoz mozgásformák keresése, dallamok előadásmódjának mozdulatokkal való megismétlése

Zenehallgatás
– Állatok ábrázolása a zenében
– Különböző karakterű táncok (a klasszikus zenében)
– Népzenei felvételek (különböző tájegységek táncdallamaiból)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tanult hiedelmet idéző és szokásdallamokat
– a tanult énekelt verseket
– a negyed, nyolcad ritmusképletet
– a hallgatott zeneművek szerzőjét, címét

Legyenek képesek
– csoportban adottságaiknak megfelelően énekelni
– az egyenletes lüktetés ill. dal– vagy szövegritmus hangoztatására
– a hallott zenemű karakterének megfelelő mozgásos lekövetésre

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a magyar népdalkincs néhány, a felnőtt élet szokásait utánzó gyermekjátékdalát és szokásdallamát (pl. párválasztók, lakodalmasok, altatók)
– néhány, a tanulók életkorának megfelelő vers megzenésített változatát
– az egyszerű felelgetős és kánonban énekelhető dalok további szemelvényeit
– a szinkópa ritmusképletet
– egyes, a gyermekvilághoz, ismert mesékhez köthető klasszikus művek részleteit
Fejlessze a tanulók
– tiszta és bátor éneklését
– többszólamú éneklését
– ritmus– és dallamimprovizáló képességét
– zene és mozdulat összekötésére irányuló képességét
Ösztönözze a tanulókat
– a felszabadult éneklésre
– minél több dal elsajátítására
– improvizálásra
– zenéhez kötődő szabad mozgásra
– a zenei megnyilvánulásokban való minél aktívabb részvételre

Tananyag
Beéneklő gyakorlatok
– Közepes hangterjedelmű szöveges gyakorlatok, hajlítással is

Egyszólamú éneklés
– Gyermekjátékdalok (felnőtt élet szokásait utánzó játékok, pl. párválasztók)
– Szokásdallamok (pl. lakodalmas)
– Énekelt versek (pl. évszakokhoz, természeti jelenségekhez kapcsolódó költemények megzenésített változatai)

Többszólamú éneklés
– Egyszerűbb kánonok
– Énekelt versek

Énekes improvizáció
– Hangszín– és hangmagasság változtatására irányuló játékok, gyakorlatok
– Dallamhangok, rövid dallamok éneklése dinamikai váltásokkal
– Adott prózai vagy verses szövegre megadott skálán dallamimprovizáció

Ritmusgyakorlatok
– Egész test, mint hangszer használata (taps, dobbantás, térd, csettintés)
– Egyszerű ritmusosztinátók különböző testhangzásokkal és ritmushangszerekkel
– Rezonáló deszkalap, mint hangszer (szekrény, pad, szék)

Dramatikus játékok, gyakorlatok
– Különböző zeneművek hangulatának visszaadása mozgással
– Mímes játékok (hangszerek megszólaltatása, zenekar)

Zenehallgatás
– Karakterek ábrázolása a zenében
– Népzenei felvételek (szokásdallamok, pl. lakodalmas)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a tanult gyermekjátékdalokat és szokásdallamokat
– a tanult énekelt verseket
– a szinkópa ritmusképletet
– a hallgatott zeneművek szerzőjét, címét
Legyenek képesek
– csoportban adottságaiknak megfelelően énekelni
– három, illetve négy hangból álló motívum improvizálására
– a zene hangulatának, karakterének visszaadására mozgással

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a magyar népdalkincs néhány, a karácsony és a Gergely–járás szokását őrző dallamát
– néhány, életkoruknak megfelelő vers megzenésített változatát
– a triola ritmusképletet
– néhány ismert barokk zenei szemelvényt
– a barokk tánctételek karakterét
– a barokk zene jellemző stílusjegyeit
Fejlessze a tanulók
– tiszta éneklését
– többszólamú éneklési készségét
– hangterjedelmét
– zenei memóriáját
– képességét a zenei történések értelmezésére, ismert történeten keresztül
Ösztönözze a tanulókat
– a felszabadult éneklésre
– minél több dal elsajátítására
– kánonéneklésre
– ritmushangszerek kreatív használatára
– elmélyült zenehallgatásra
– a zenei stílusjegyek megfigyelésére
– a hallott zeneművel kapcsolatos gondolataik megfogalmazására

Tananyag
Beéneklő gyakorlatok
– Szöveg nélküli gyakorlatok, oktáv hangterjedelemig

Egyszólamú éneklés
– Szokásdallamok (karácsonyi magyar népénekek, Gergely–járás)

– Énekelt versek (a tanulók életkorának megfelelő költemények megzenésített változatai hangszeres kísérettel)

Többszólamú éneklés
– Kánonok
– Quodlibet

Énekes improvizáció
– Dallamhang, egyszerű dallam zenei összetevőinek változtatása (időtartam, hangmagasság, hangerő, hangszín, szünetek) valamely kifejezni kívánt tartalom szolgálatában
– Adott prózai vagy verses szövegre egyszerű dallamimprovizáció a zenei összetevők változtatásával
– Felelgetős játék

Ritmusgyakorlatok
– Ritmusfelelgetős a tanult ritmusképletek alkalmazásával
– Ismert dallamra ritmusosztinátó rögtönzése a tanult ritmusképletek alkalmazásával

Dramatikus játékok
– Ismert eseménysor visszaadása némajátékkal, zenére, kisebb csoportokban
– Zenehallgatás
– Különböző hangulatú barokk zenei szemelvények

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a magyar népdalkincs néhány, a karácsony és a Gergely–járás szokását őrző dallamát
– a tanult megzenésített verseket
– a triola ritmusképletet
– a barokk zene jellemző stílusjegyeit
– a hallgatott zeneművek szerzőjét, címét
Legyenek képesek
– csoportban adottságaiknak megfelelően énekelni
– ismert történet mozzanatait a zenei fordulatokon keresztül követni
– a triola ritmusképlet hangoztatására

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a magyar népdalkincs néhány betyárvilágot idéző dalát
– további énekelt verseket
– az egyszerűbb dallamjátszó hangszereket
– klasszicista zeneszerzők néhány dalát
– a klasszicista stílus jellemző jegyeit
– a klasszicizmus kiemelkedő zeneszerzőit
– ismertebb klasszicista zeneművek egyes részleteit
Fejlessze a tanulók
– tiszta, kifejező éneklését
– többszólamú éneklési készségét
– karakterfelismerő képességét a zenében

Ösztönözze a tanulókat
– a felszabadult, kifejező éneklésre
– minél több dal elsajátítására
– a ritmus– és dallamhangszerek használatára
– a zenei elemeket bátran alkalmazó rögtönzésre
– minél több klasszicista zenemű megismerésére

Tananyag
Beéneklő gyakorlatok
– Melizmatikus gyakorlatok

Egyszólamú éneklés
– A betyárélethez kötődő népdalok
– Énekelt versek
– Ismert klasszicista dalok

Többszólamú éneklés
– Klasszikus kánonok
– Könnyű kétszólamú énekek

Énekes improvizáció
– Dallam felépítése hangonként, csoportban
– Szöveg hangoztatása kánonban a zenei összetevők változtatásával, majd dallammal megismételve
– Hangszínjáték
– Adott prózai vagy verses szövegre megadott skálán dallamimprovizáció

Ritmusgyakorlatok
– Ismert dalhoz, zenerészlethez ritmusosztinátó rögtönzése az ismert ritmuselemekkel

Dramatikus játékok, gyakorlatok
– Karakterek megjelenítése ritmus– illetve egyszerűbb dallamhangszerekkel
– Különböző szituációknak megfelelő rövid párbeszéd improvizálása énekelve, ritmus– vagy dallamhangszerekkel

Zenehallgatás
– Jellemábrázolás a zenében
– Népzenei felvételek (betyárvilágot idéző dalok)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a magyar népdalkincs néhány, betyárvilágot idéző dalát
– a tanult énekelt verseket
– a tanult klasszicista dalokat
– a klasszicista stílus jellemző jegyeit
– a klasszicizmus kiemelkedő zeneszerzőit
– az egyszerűbb dallamjátszó hangszereket
– a hallgatott zeneművek szerzőjét, címét
Legyenek képesek
– csoportban adottságaiknak megfelelően kifejezően énekelni

– ritmus– és dallamhangszerekkel karaktereket ábrázolni
– a klasszicizmus stílusjegyeinek felismerésére

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a magyar népdalkincs néhány, az élet eseményeit idéző dalát, balladáját
– romantikus zeneszerzők néhány dalát
– a romantika stílusjegyeit, különböző zenei formáit (kérdés–felelet, szóló–tutti, rondó)
– ismertebb romantikus zeneművek egyes részleteit
Fejlessze a tanulók
– tiszta, bátor, a romantika dalainak megfelelő éneklését
– többszólamú éneklési készségét
– improvizáló készségét a zenei formák terén
– kifejezési képességét a különböző hangulatok zenei eszközökkel történő visszaadása, illetve különböző zenék hangfelvételeinek – szituációhoz rendelése terén
Ösztönözze a tanulókat
– a romantikus dal stílusjegyeinek megfelelő éneklésre
– minél több dal elsajátítására
– a romantikus zene néhány szemelvényének megismerésére
– a hallott zene hangulatának megfogalmazására

Tananyag
Beéneklő gyakorlatok
– Mellrezonancia bekapcsolása
– Könnyű kétszólamú gyakorlatok

Egyszólamú éneklés
– Az élet eseményeihez kötődő népdalok (pl. katonadalok)
– Balladák
– Romantika ismertebb dalai

Többszólamú éneklés
– Romantika dalai
– Könnyű kétszólamú kórusművek

Énekes improvizáció
– Rövid lélegzetű zenei kompozíciók kitalálása, illetve improvizálása az összes zenei összetevő alkalmazásával
– Adott prózai vagy verses szövegre hétfokú (dúr, moll) skálán dallamimprovizáció

Ritmusgyakorlatok
– Különböző formák megkomponálása ritmushangszerekkel (kérdés–felelet, szóló–tutti, rondó)

Dramatikus játékok, gyakorlatok
– Mások által játszott jelenet „szinkronizálása” ritmus és/vagy dallamhangszerekkel
– Különböző érzelmek, hangulatok megjelenítése rövid, improvizált dallamokkal

Zenehallgatás
– Történet a zenében
– Népzenei felvételek (az élet eseményeit idéző dalok, balladák)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a magyar népdalkincs néhány, az élet eseményeit idéző dalát, balladáját
– romantikus zeneszerzők egyes dalait
– a romantika stílusjegyeit, különböző zenei formáit (kérdés–felelet, szóló–tutti, rondó)
Legyenek képesek
– csoportban adottságaiknak megfelelően énekelni
– a romantikus dalok kifejező éneklésére
– egy hallott zeneműre történetet kitalálni
– a romantika stílusjegyeit felismerni

6. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a magyar népdalkincs néhány, a történelmi eseményekhez kötődő dallamát, balladáját
– XX. századi zeneszerzők néhány, különböző stílusban írt dalát
– XX. századi költők egyes verseinek megzenésített változatát
– a tizenhatod ritmusértéket
– a XX. század egyes jellemző stílusirányzatait
Fejlessze a tanulók
– biztos légzéstechnikán alapuló éneklését
– értelmezési képességét a hallott zenemű üzenetének minél pontosabb megfogalmazásában
– stílusirányzatok közötti eligazodását
Ösztönözze a tanulókat
– minél több dal elsajátítására
– a mondanivalót közvetítő éneklésre
– a hallott zeneművekkel kapcsolatos gondolataik megfogalmazására
– a zenei elemek dramatikus helyzetekben történő kipróbálására

Tananyag
Beéneklő gyakorlatok
– Intenzív rekeszlégzés gyakorlása

Egyszólamú éneklés
– Történelmi eseményekhez kötődő népdalok (pl. verbunkosok, bujdosók, kuruc kori nóták)
– Balladák
– Énekelt versek (XX. századi költők egyes verseinek megzenésített változata)
– XX. századi zeneszerzők egyes dalai

Többszólamú éneklés
– Könnyebb két– vagy háromszólamú kórusmű

Énekes improvizáció
– Visszhangjáték tanulók által rögtönzött dallammal, ritmussal

– Adott prózai vagy verses szövegre hétfokú (dúr, moll) dallamimprovizáció a szöveg hangulatának figyelembe vételével

Ritmusgyakorlatok
– Tizenhatod ritmusértéket tartalmazó versek megszólaltatása ritmushangszerekkel

Dramatikus játékok, gyakorlatok
– Különböző karakterek megjelenítése szituációba helyezve dallam– vagy ritmushangszerekkel
– Hallott zenemű hangulatának megfelelő cselekmény kitalálása, eljátszása némajátékkal

Zenehallgatás
– A XX. századi stílusirányzatok szemelvényei
– Történelmi eseményekhez kötődő népzenei felvételek

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a magyar népdalkincs néhány, történelmi eseményekhez kötődő dallamát, balladáját
– XX. századi zeneszerzők néhány dalát
– XX. századi költők tanult megzenésített verseit
– a tizenhatod ritmusképletet
– a XX. század jellemző stílusirányzatait
Legyenek képesek
– csoportban adottságaiknak megfelelően, az adott ének üzenetét közvetítve énekelni
– az ismert zeneművekben az adott mű stílusjegyeit felismerni
– hallott zeneműre cselekményt kitalálni és megjeleníteni
– különböző karakterek szituációban történő megjelenítésére dallam– vagy ritmushangszerekkel

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanulók ismerjék
– az egyszerűbb ritmusképleteket
– az egyszerűbb ritmus– és dallamhangszereket és azok használatát
– a főbb zenei stílusokat és műfajokat
Legyenek képesek
– adottságaiknak megfelelően tiszta, kifejező, karakteres éneklésre
– egyszerű ritmuskíséret rögtönzésére
– gondolataik, érzéseik megfogalmazására egy hallott zenemű kapcsán
– egyszerűbb zenei elemek kreatív alkalmazására a különböző dramatikus tevékenységek során
– a megismert zenei stílusok és műfajok jellemző jegyeinek felismerésére

A művészeti alapvizsga követelményei
A vizsga részei: A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll

A gyakorlati vizsga tantárgya és időtartama
Zene és ének
– csoportos gyakorlatsor vagy zenés színpadi etűd 10–15 perc
– szólóéneklés vagy csoportos éneklés 2–3 perc

A vizsga tartalma
A zene és ének gyakorlati vizsga két részből tevődik össze.
Csoportos gyakorlatsor
A csoportos gyakorlatsort a szaktanár állítja össze a csoport adottságainak figyelembe vételével:
– a ritmus–, metrum–gyakorlatok során a láb, a kéz és a metrikus ének/beszéd egymástól való függetlenítése
– az akusztikus drámagyakorlatokban ritmus– és/vagy dallamhangszerek segítségével egy akciósor lekövetése
Szólóéneklés vagy csoportos éneklés (3–4 fő)
A tanuló 8 különböző stílusú, szabadon választott dal előadásával készül. A dalanyag kiválasztásánál ügyelni kell a tanuló adottságainak szem előtt tartására. A vizsgán a tanulónak az általa választott két dalt kell bemutatnia: egy népdalt a capella és egy másik, egyéb műfajú dalt hangszeres kísérettel. Az előadásához igénybe vehető élő hangszeres kíséret, amelyről a tanulónak kell gondoskodnia.

A vizsga értékelése
Gyakorlatsor: az elemek ismerete, pontos végrehajtása
Akusztikus drámagyakorlatok: pontosság, kreativitás, kooperáció
Ének: tiszta intonáció, stílushű előadásmód, szövegérthetőség, prozódiai pontosság

E.) SZÍNHÁZISMERET

A színházismeret tantárgy fő célja, hogy a tanulók tudatos színjátékosokká, felkészült nézőkké illetve „színházcsinálókká” váljanak. Egyrészt reflektálni tudjanak önmaguk és a csoportjuk színházi tevékenységére, másrészt a látott előadásokban felismerjék azokat a színházi összetevőket, amelyek a színházi élmény forrásai.
Ehhez a célhoz az alapfokon elsősorban a gyakorlat felől közelíthetünk. Ezeken az évfolyamokon a színházi kifejezés sajátosságait, formanyelvének összetevőit elsősorban drámajátékos eszközökkel közelíthetjük meg. Azok a színházi műfajok állnak a középpontban, amelyek a tanulók korosztálya által létrehozott színházi előadásokban leggyakrabban előfordulnak. Így a tanulók önmaguk, illetve kortársaik színházi tevékenységéből kiindulva vonhatnak le következtetéseket a színház természetéről, illetve a színpadi kifejezés legfőbb alkotórészeiről. Azokról a formákról, műfajokról, módszerekről pedig, amelyeket ők maguk nem gyakorolnak, játékos formák segítségével szerezhetnek személyes tapasztalatokat.
A továbbképző szakaszban az élőben (vagy felvételről) megtekintett előadások teremthetnek alkalmat arra, hogy egyfajta színházi szemlélet, illetve fogalomkészlet felépítéséhez segítse hozzá a tanulókat a színházismeret tárgy.
Az órák középpontjában a továbbképző szakaszban egy–egy előadás megtekintése áll: míg az alsóbb évfolyamokon főként gyermek– és diákszínjátszó előadások közös megnézése, addig a felsőbb évfolyamokon sor kerülhet ifjúsági színházi előadások, illetve gondosan kiválasztott felnőtt színházi előadások megbeszélésére is.
A megtekintett előadásokat mindig egészében, összhatásában próbáljuk megragadni, mert elsődleges célunk a színházi élmény elmélyítése. Ugyanakkor egy–egy részlet, alkotórész, összetevő részletesebb vizsgálata megteremtheti annak a lehetőségét is, hogy fokozatosan felépüljön a tanulókban egyfajta színházi szemléletmód, illetve fogalomkészlet.

Alapfokú évfolyamok
3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a színpadi szöveg fogalmát
– a téma fogalmát
– a színpadi figura fogalmát
– a színpadi építkezés lehetőségeit
– a ritmus fogalmát
– a színpadi tér fogalmát, a tér hangsúlyos pontjait, a térirányokat
– a szövegmondás egyéni és együttes módjait
– szerkezeti egység fogalmát
– a legfontosabb szerkesztési elveket
– a mozgás és a gesztus színpadi szerepét
– a színpadi képalkotás lehetőségeit
– a kellék és a jelmez fogalmát

Fejlessze a tanulók
– képességét a szöveg színpadi lehetőségeinek felismerésére
– érzékenységét a színházi előadás alkotórészévé vált szöveg hatásai iránt
– érzékenységét a különféle szövegekben megjelenő hangulati hasonlóságokra
– képességeit a szerkesztett játékokban érvényesülő szerkesztési elvek felismerésére, alkalmazására
– térérzékelői és térhasználói képességeit
– képességeit a szerkesztett játék zenei hatásainak érzékelésére
Ösztönözze a tanulókat
– önálló véleményalkotásra
– a szerkesztett játékok alapjául szolgáló alkotások megismerésére
– szerkesztett játékok megismerésére, létrehozására
– minél több élő szerkesztett játék megtekintésére
– a színházzal kapcsolatos szókincs használatára

Tananyag
Szerkesztett játékok
A szerkesztett játék tanulmányozásán keresztül a tanulók egyidejűleg kapják meg az alkotás, a kipróbálás, a kísérletezés és a rendszerezés lehetőségét: alapvető színházismereti fogalmak tisztázhatók ezen a műfajon keresztül. A továbbá a szerkesztett játékokkal való foglalkozás lehetővé teszi, hogy a tanulók alkotó módon, a megtapasztalás, megélés élményén keresztül, a színház elemeivel kísérletezve közelítsenek a színházi ismeretek felé.
A szerkesztett játék vizsgálata lehetőséget teremt a színház legalapvetőbb jellegzetességeinek felismertetésére: a szöveg és a játék, a szövegmondás és a színpadi megjelenítés különbségeinek felismerésére, a színházi előadás összetevőinek és felépítésének érzékelésére.

Az előadás irodalmi alapanyagának gyűjtése, válogatása
– Egyeztetett téma (tematikus rend) alapján
– Figurák köré építve
– Helyzetek köré építve
– Hangulati hasonlóság alapján
– Motívumok köré építve
– Asszociációk alapján

Az irodalmi alapanyag kibontása
– A téma feltárása (dramatikus gyakorlatokkal, szituációkkal, monológokkal)
– A szövegekben rejlő zeneiség kibontása (kórus)
– Hanghatások és szöveg – aláhúzás és ellenpontozás
– Zene és szöveg együttes hatása
– Szövegritmus jelentősége és jelentéshordozó szerepe (szöveges ritmusjátékokkal)
– Szövegek megszólaltatása különböző stílusokban (stílusjátékok)

A szövegmondás variációi és színpadi hatásuk
– Az egyéni szövegmondás
– Együttes szövegmondás (pl.: kórus, visszhang, szavankénti láncmondás)

Szöveg és tér
– A tér irányai, hangsúlyos pontjai
– Egyén és csoport elhelyezése a térben
– Egyéni és csoportos mozgások a térben

Szöveg és tárgyak
– Jelmezek, kellékek, hangkeltő eszközök (pl. ritmushangszerek) használata

Az előadás felépítése
– Szerkesztési elvek
– A szöveg és a megjelenítés összefűzése
– A tér, az idő és a szöveg együttesei
– Szöveg és kép egymást erősítő, árnyaló illetve gyengítő hatása
– Szöveg–gesztus–mozgás (tánc) együttesei (jelentésmódosító hatások)
– A szituáció változása a szöveg redukálásával
– A szöveg ritmusa és a jelenetritmus
– Az előadás ritmusa (kiemelt pillanatok)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a színpadi szöveg fogalmát
– a téma fogalmát
– a színpadi figura fogalmát
– a szövegek legfontosabb szerkesztési elveit
– a ritmus fogalmát
– a színpadi tér fogalmát, a tér hangsúlyos pontjait, a térirányokat
– a mozgás és a gesztus fogalmát
– a kellék és a jelmez fogalmát

Legyenek képesek
– megadott szempontok alapján színpadi megjelenítésre alkalmas szöveg válogatására
– a szövegmondás egyéni és együttes módjainak alkalmazására
– felismerni, hogy egy szerkesztett játék hatása milyen alkotórészekből adódik
– egy szerkesztett játék szerkesztési elvének felismerésére
– a tér nyújtotta lehetőségek felismerésére

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal:
– a mese fogalmát, jellegzetes elemeit
– a mese történetének jellegzetes elemeit
– az irodalmi elbeszélés és a színpadi megjelenítés legalapvetőbb különbségeit
– a narrátor fogalmát
– a színpadi alak jellemzésének alapvető formái, lehetőségeit
– a maszk fogalmát
– a díszlet fogalmát és legalapvetőbb fajtáit
– a jelmez és kellék használatának alapvető formáit
– a terek váltását, illetve a szimultán ábrázolás a lehetőségeit
– a színpadi világítás fogalmát
– a szituáció fogalmát
– a jelenet fogalmát
Fejlessze a tanulók
– képességét, hogy felismerjék a mesei történet legfőbb összetevőit
– képességét, hogy felismerjék a mese szituációit
– képességét, hogy felismerjék egy színpadi alak legalapvetőbb tulajdonságait, a történetben betöltött szerepét
– képességét, hogy felismerjék a jelmezek, maszkok, kellékek figurateremtő hatását
– képességét, hogy felismerjék a tárgyak szerepét, szimbólumteremtő, –hordozó lehetőségeit
Ösztönözze a tanulókat
– önálló véleményalkotásra
– színpadi megjelenítésre alkalmas mesék megismerésére
– a színházzal kapcsolatos szókincs használatára
– minél több élő mesejáték–előadás megtekintésére

Tananyag
Színházi előadás meséből
A gyermekszínjátszók által a leggyakrabban feldolgozott, színpadra adaptált irodalmi (epikus) alkotások a mesék. Az adaptálás folyamatának vizsgálata és gyakorlati kipróbálása lehetőséget teremt a színház legalapvetőbb jellegzetességeinek további – az előző évfolyamhoz képest kibővített, mélyített – tanulmányozására, többek között az epikus és a drámai kifejezés különbségeinek érzékeltetésére.

Játék a mese összetevőivel
– A mese képei (ezek ábrázolása állóképekkel, állóképek sorával)
– A mesei szituációi (szituációs játékok)
– Meseindító helyzetek (szituációs játékok)
– Jellegzetes mesei elemek (ismétlődések, fordulatok, váratlan események, akadályok, gátak – szituációs játékokban)
– A mese tanulságai (szituációs játék, egyéb drámaformák)

A mese szereplői
– Alaptulajdonságok megjelenítése (pl.: szoborjátékok, szerep a falon, tulajdonsághordozó játékok)
– A mese hőse a hős bemutatására (pl.: improvizációk, szituációs játékok, a hős egy napja, pillanatképek a mesehősök életéből)
– A hős segítői és ellenfelei (szituációs játékok)

– Meseszereplők találkozásai (szituációs játékok a szokványos és a szokatlan találkozásokra)

Elbeszélés és megjelenítés
– Elbeszélő a színpadon (egy vagy két narrátor, a narrátor mint szereplő, csoportos narrálás)
– A narrált tartalom képi és hangulati elemeinek megjelenítése (stilizált mozgások, hangaláfestés, állóképek, tablók)
– A narráció kiváltása játékkal (a narráció átfordítása szituációba)
– A mesei szituáció kibontása jelenetté (pl.: improvizációk, szituációs játékok)
– A jelenet felépítése (kezdő helyzet, fordulatok, záró helyzet)

Díszlet
– Az üres tér lehetőségei
– Díszlet emberi testekből (szoborjátékok, állóképek)
– Helyszínteremtés fényekkel
– A helyszínek jelzése, helyszínváltozások, jelzett, stilizált díszletelemek és azok elhelyezése, mozgatása
– Szimultán helyszínek
– A tér kiemelt pontjai különféle díszletekben

Jelmez és maszk
– Egy–egy mesei szereplő felöltöztetése (jelmezbörze, divatbemutató)
– Ruhadarabbal figurateremtés (színek és formák szimbolikája)
– A maszk lehetőségei

Kellékek
– A kellék karakterépítést segítő szerepe
– A tárgyak különféle szituációkban
– A kellék szimbólumteremtő és –hordozó lehetőségei

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a mese fogalmát, jellegzetes elemeit
– a mese történetének jellegzetes elemeit
– az irodalmi elbeszélés és a színpadi megjelenítés legalapvetőbb különbségeit
– a narrátor fogalmát
– a színpadi alak jellemzésének alapvető formáit, lehetőségeit
– a maszk fogalmát
– a díszlet fogalmát és legalapvetőbb fajtáit
– a jelmez és kellék használatának alapvető formáit
– a színpadi világítás fogalmát
– a szituáció fogalmát
– a jelenet fogalmát

Legyenek képesek
– egy történet alaphelyzetének, fordulatainak felismerésére
– a mesefigurák jellegzetességeinek felismerésére
– jelmezekkel, maszkokkal, kellékekkel figura teremtésére
– a tér– és díszlethasználattal megteremtett színpadi világ felismerésére

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a probléma fogalmát
– a szituáció legáltalánosabb összetevőit
– a szándék és a motiváció fogalmát
– a jelenet legáltalánosabb jellegzetességeit
– a jellem fogalmát
– a jellemábrázolás legalapvetőbb lehetőségeit
– az emberi viszonyok ábrázolásának legáltalánosabb jellegzetességeit
– a színpadi játék és a díszletek összefüggését
Fejlessze a tanulók
– képességét, hogy egy adott előadásban megjelenő legfőbb problémá(ka)t felismerjék
– képességét, hogy egy adott szituáció legfőbb jellegzetességeit felismerjék
– képességét, hogy egy figura adott szituációban érvényesülő legfontosabb szándékát felismerjék
– képességét, hogy egy adott figura hosszabb távon érvényesülő szándékát, érintettségét (motivációját) felismerjék
– képességét, hogy egy adott szituációban, illetve egy előadás egészében megjelenő emberi viszonyokat felismerjék
Ösztönözze a tanulókat
– színpadi megjelenítésre alkalmas epikus alkotások megismerésére
– a színházzal kapcsolatos szókincs használatára
– minél több irodalmi adaptációból készült élő előadás megtekintésére

Tananyag
Színházi előadás novellából, regényből
Az adott korcsoporthoz tartozó gyermek– illetve diákszínjátszók gyakran és örömmel vállalkoznak nagy kihívást jelentő feladatokra: elbeszélések, illetve ifjúsági regények színpadra állítására. A nekik szóló gyerek– és ifjúsági színházi előadások is gyakran nyúlnak ezekhez az alapanyagokhoz. Az adaptáció folyamatának és a létrejött előadásoknak a vizsgálata elmélyítheti az epikus és a drámai műfajok közti különbségek ismeretét, ugyanakkor tovább építheti a tanulók színházi gondolkodását és fogalomkészletét is.

A színpadra állítás fázisai
– Problémakeresés, alapanyag keresése
– A választott mű szituációkra bontása
– Az egyes szituációk feltárása
– A történetet alapvetően befolyásoló szituációk feltárása
– Jelenetek építése a szituációkból
– Előadásépítés jelenetekből (szerkesztési lehetőségek)

Figurateremtés drámatechnikákkal
– Jellemzők összegyűjtése
– Tulajdonságok kibontása (a figura viselkedése)
– A figura helyzetben – a jellemek megteremtése

A szereplők viszonyai
– A szereplők kapcsolatainak alaptípusai

– Megjelenítési lehetőségek a szereplők közötti kapcsolatok ábrázolására (drámatechnikákkal)
– A szereplők közötti kapcsolatok változása
– A szereplők és azok kapcsolatainak alakulása az előadás egészében

A színpadi környezet megteremtése
A figurák és kapcsolataik megjelenítését lehetővé tevő egységes színpadi környezet megteremtése (jelmez, kellék, maszk, díszlet, zene, fények)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a szituáció legáltalánosabb összetevőit
– a szándék és a motiváció fogalmát
– a jelenet legáltalánosabb jellegzetességeit
– a jellem fogalmát
– a jellemábrázolás legalapvetőbb lehetőségeit
– az emberi viszonyok ábrázolásának legáltalánosabb jellegzetességeit
– a színpadi játék és a színpadi környezet összefüggését
Legyenek képesek
– egy irodalmi alkotás és színpadi megvalósítása közti különbség megfogalmazására
– szituációk, jelenetek elkülönítésére
– a jellemek jellegzetességeinek, motivációinak felismerésére
– a szereplők közti viszonyok felismerésére
– a színházzal kapcsolatos szókincs felhasználására véleményük kifejtésében

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok
Ismertesse meg a tanulókkal
– a hétköznapi élethelyzet és a színpadi szituáció összekapcsolásának lehetőségeit
– a típus fogalmát
– a probléma szituációkra való bontásának lehetőségeit
– a személyesség színházi szituációkba való áttételének lehetőségeit
– a színpadi világítás alapjait
– a zene színpadi használatának alapjait
– a szituációk és a jelenetek összefüggéseit
– a mozgásszínház fogalmát és legfontosabb műfajai
Fejlessze a tanulók
– ön– és társismeretét
– szituációelemző képességét
– színházi látásmódját
Ösztönözze a tanulókat
– a színházzal kapcsolatos szókincs használatára
– környezetük problémáinak érzékelésére
– a játékban rejlő általános érvényű tartalmak felismerésére
– a térhasználattal való kísérletezésre
– akusztikai kísérletezésre
– a világítással való kísérletezésre
– minél több gyermek– és diákszínjátszó előadás megtekintésére

Tananyag
Színházi előadás személyes élményanyagból (életjátékok)
Az életjátékok létrehozásával, a személyes élményanyagból történő kiindulással az érintettség előnyei és hátrányai is megjelennek a gyermek– és diákszínjátszók munkájában. Az életjátékok tanulmányozása ezzel egyidejűleg a színházismereti tanulmányok új fázisát is jelenti: az alapfok végén ennek a műfajnak az alapos vizsgálata az eddig tanultak szintetizálása mellett egyben már a drámai kifejezés lehetőségeinek közelebbi megismeréséhez is elvezeti a tanulókat.

A tanulókat foglalkoztató problémák gyűjtése, kiválasztása, kibontása
– Problémagyűjtő és a problémákat rendszerező tevékenység (ön– és társismereti, improvizációs játékok)
– A megtalált problémahelyzetek feldolgozása (szabályjátékokkal, szituációs játékokkal)
– Komplex dráma a kiválasztott problémák vizsgálatához

Eszközök a személyesség áttételére színházi helyzetbe
– A probléma áthelyezése analóg helyzetbe
– A személyek tipizálása (szituációk egy–egy típus kibontására; a típusok megjelenítése változó körülmények között)
– A személyes tartalmak reális és nem reális terekbe helyezése
– A személyes tartalmak expresszív képpé fogalmazása
– A személyes tartalmak mozgásszínházi megjelenítése

Szituációteremtés, jelenetépítés
– A problémák körüljárása rögtönzésekkel
– A rögtönzéstől a szituáció felépítéséig dialógusok és akciók kidolgozása
– Jelenetszerkesztés szituációkból

A világítás
– Természetes és mesterséges fények hatása
– A fény atmoszféra teremtő ereje
– A fény jelentésteremtő és –módosító szerepe
– A színek és szimbolikájuk alkalmazása a világításban

A zene
– Élő zene, gépzene
– A zene érzelmi, hangulati, atmoszférateremtő hatása az előadásban
– A zene dramaturgiai szerepe
– A zene mint az előadás önálló alkotóeleme (pl. dalok)

Követelmények
A tanulók ismerjék
– a típus fogalmát
– a probléma szituációkra való bontásának lehetőségeit
– a személyesség színházi szituációkba való áttételének lehetőségeit
– a színpadi világítás alapjait
– a zene színpadi használatának alapjait
– a szituációk és a jelenetek összefüggéseit
– a mozgásszínház fogalmát és legfontosabb műfajai

Legyenek képesek
– a főbb színházi alkotóelemek (pl. alapanyag, színészi játék, tér, akusztikai elemek, jelmezek) felismerésére saját előadásban
– a hétköznapi élet problémáját színházi szituációvá alakítani
– a személyesség színházi szituációkba való áttételére
– rögtönzésekkel szituációk felépítésére
– a megismert színházi fogalomkészlet használatára a saját rögtönzések elemzésekor

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanulók ismerjék
– azt az alkotói folyamatot, ahogyan egy–egy előadás létrejön
– a színházi alkotóelemeket (pl.: alapanyag, színészi játék, tér, akusztikai elemek, jelmezek, kellékek, világítás), azok hatását
– azokat a dramatikus konvenciókat, amelyek az alapanyag színpadra állítását segítik
– a színházművészet megközelítésére alkalmas fogalmi készlet elemeit (pl.: játéktér, főszereplő, mellékszereplő, jelenet, fordulat, felvonás)
Legyenek képesek
– színházi megjelenítésre alkalmas helyzetek, problémák felismerésére
– előadások alapanyagául szolgáló alkotások válogatására
– saját csoportja által létrehozott előadások sajátosságainak leírására a megismert fogalmi készlet segítségével
– annak megfogalmazására, hogy a színház milyen eszközökkel gyakorol hatást a nézőre
– a színházi összetevőkről és működésükről tanultak alkalmazására

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei: A vizsga szóbeli vizsgarészből áll

A gyakorlati vizsga tantárgya és időtartama
Színházismeret
előadás(részlet) elemzése 10 perc

A vizsga tartalma
A tanuló/csoportja által a vizsgán bemutatott saját produkció egészének vagy részletének felidézése a megismert fogalmi készlet alkalmazásával, a színházi alkotóelemek és azok nézőre gyakorolt hatásnak elemző bemutatása.
vagy
A tanuló a tanár által a vizsgát megelőző félévben előre kiadott legalább öt különböző alapanyaggal (problémák, szituációk, szövegek) ismerkedhet meg. A vizsgán a tanuló szabadon választott alapanyaggal kapcsolatban feltárja, hogy mi az a helyzet, probléma, amely színházi megjelenítésre alkalmas, valamint felvázolja, hogy milyen színházi eszközöket alkalmazna megjelenítésükre, és azok várhatóan milyen hatást gyakorolnak a nézőre.

A vizsga értékelése
Színházi megjelenítésre alkalmas helyzetek, problémák felismerése
A színházi alkotóelemek és azok hatásának ismerete, alkalmazása
A feladathoz kapcsolódó fogalmi készlet ismerete, használata

3.5.KÉPZŐ– ÉS IPARMŰVÉSZETI ÁG

A)AZ ALAPFOKÚ KÉPZŐ– ÉS IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS CÉLRENDSZERE ÉS FUNKCIÓI

Az alapfokú művészetoktatás célja, hogy hozzásegítse a tanulókat a külvilág tudatos érzékeléséhez, tanulmányozásához, valamint a belső látás és a képzelet finomításához, tudatosításához. A tanulók belső világának gazdagítása teszi lehetővé, hogy egész személyiségük használni és hasznosítani tudja az összegyűjtött és egyre tudatosabban szelektált vizuális információkat. Az élményszerű tapasztalások és képzetek teremtik meg az önmeghatározások és önkifejezések egyre differenciáltabb formáit. Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység – nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság – alakítására, a látás kiművelésére és tudatosítására. A követelmény és tantervi program bővíti a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata finomítja a kézügyességet, technikai érzékenységet, valamint erős érzelmi–motivációs bázist teremt, mely fejleszti a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének képességét is.
A program keretében folyó vizuális nevelés alkalmat ad a képző– és iparművészeti tevékenységek iránt érdeklődő tanulók szellemi és gyakorlati képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését. A képzés nagymértékben elősegíti a tanulók személyiségfejlődését és biztosítja a tehetséggondozás lehetőségét. Figyelembe veszi az életkori sajátosságokat; a tanulók érdeklődésére, a kézműves hagyományokra, valamint a klasszikus és kortárs képző–és iparművészeti, médiaművészeti értékekre építve gyarapítja ismereteiket, s alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon fejleszthetik vizuális műveltségüket, és különféle szakirányú területeken szerezhetnek jártasságot. A vizuális művészeti oktatás megismerteti a tanulókkal az adott művészeti ág műfaji sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait. A képzés célja az is, hogy a múlt értékeit megszerettesse és tovább éltesse, segítsen a hagyománytisztelet megteremtésében.

A képző– és iparművészeti ág sajátosságai:
Tevékenységközpontúság – a tanulók a vizuális tananyagtartalmakat, feladatokat gyakorlati, tapasztalati módon, különböző tevékenységek által, komplex témákba ágyazottan dolgozzák fel, amelyben a cselekvésből származó tapasztalat adja a tanulás alapját,
– feladattudatosság – egy témával, témakörrel való hosszabb idejű elmélyült foglalkozás, mely elősegíti a tanulók türelmének, kitartásának fejlődését,
– alkotói magatartás – amelyben fontos szerepet kap a nyitottság, az egyéni látásmód, a lényegkiemelés, a problémaérzékenység és problémamegoldás képessége,
– komplexitás – amely átjárhatóságot biztosít a képző– és iparművészeti, a népművészeti és médiaművészeti területek között, illetve az egyéb művészeti ágak között,
– folyamatszerűség az egyes feladatok végig vitelében és a szervesen kapcsolódó, egymásra épülő feladatsorokban, projektekben,
– kreatív cselekvőképesség, melynek fontos részterülete a kísérletező kedv, bátorság, lényeglátás, szituativitás, döntésképesség, nézőpontváltás, sorrendmódosítás,
– interaktivitás és együttműködési készség, mely feltételezi a személyközi kapcsolatok aktivitását, a kooperációt és innovációt,
– tanulók önkifejezési készségének kialakítása és mélyítése a személyre szabott feladatok, egyéni korrektúra megvalósulása révén, szociális érzékenység és empátia, az én– tudatosság, önszabályozás és önállóság fejlesztése.

B) A KÉPZÉS STRUKTÚRÁJA

Tanszakok és tantárgyak
Képzőművészeti tanszak (előképző 1–2. évfolyam + 1–3. alapfokú évfolyam)
Főtárgy:
Vizuális alapozó gyakorlatok (előképző 1–2. évfolyam)
Grafika és festészet alapjai (1–3. alapfokú évfolyam)

Kötelező tantárgy: Vizuális alkotó gyakorlat (1–8. évfolyam)

Választható tantárgy:
Vizuális alapozó gyakorlatok (előképző 1–2. évfolyama)
Művészettörténet (3-8. évfolyam)

Tanszakok és főtárgyaik a 4. alapfokú évfolyamtól
Grafika és festészet tanszak - Grafika és festészet műhelygyakorlat
Kötelező tantárgy: Vizuális alkotó gyakorlat (1–8. évfolyam)
Választható tantárgyak: Művészettörténet (3-8 évfolyam)

A tantárgyak tartalma
Moduláris rendszer szerint alapmodul a vizuális alkotó gyakorlat, a grafika és festészet alapjai, egyedi szakmai modul a műhelygyakorlat. A vizuális alapozó gyakorlatok az előképző első két évfolyamának komplex művészeti tantárgya. Sokszínű alkotó játékra ad lehetőséget. A legkülönfélébb anyagok, eszközök, technikák megismerése segíti a gyermekek kreativitásának kibontakozását és a tradicionális kézművesség értékeinek továbbadását. A vizuális alkotó gyakorlat a képző–és iparművészeti ág, az ősi és kézműves tárgyformálás, a médiaművészet sokféle tevékenységének megismertetésére szolgál. Feladata a vizuális eszköztár bővítése, a művészi kifejezési formanyelv kialakítása, gazdagítása, változatos kreatív feladatsorokon keresztül. A grafika és festészet alapjai tantárgy a képi kifejezés változatos módjainak elsajátítását és alkalmazását teremti meg. Előkészíti és megalapozza a művészi igényű szakmai munkát. A műhelygyakorlat lehetővé teszi az ősi, a hagyományos és a kortárs képző– és iparművészeti, valamint médiaművészeti szakirányú tevékenységek elsajátítását. A tanuló a helyi lehetőségektől függően a műhelygyakorlatok közül érdeklődésének és képességének megfelelően választ.

Óraterv

Tantárgy	Előképző		Alapfok					
	(1.)	(2.)	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Főtárgy	(2)	(2)	2	2	2	2	2	2
Kötelező tantárgy			2	2	2			
Kötelezően választható tantárgy						2	2	2
Választható tantárgy	(2)	(2)	1–2	1–2	1–2	1–2	1–2	1–2
Összes óra:	(2–4)	(2–4)	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6

A fenti táblázat „Összes óra” rovatában az első számok az ajánlott heti minimális óraszámra, míg a második helyen szereplő számok a szakmai program optimális teljesítéséhez szükséges időre utalnak. Az előképző évfolyamokat nem kötelező elvégezni.
A vizuális alkotó gyakorlat és a műhelygyakorlatok óraszáma 1–3 vagy 3–1 arányban átcsoportosítható.

A főtárgyak képzési ideje:
2 előképző évfolyam: Vizuális alapozó gyakorlatok
3 alapfokú évfolyam: Grafika és festészet alapjai
3 alapfokú + 4 továbbképző évfolyam: Grafika és festészet műhelygyakorlat

A tanítási órák képzés ideje: 45 perc

C) A KÉPZŐ–ÉS IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI

Kiemelt kompetenciák a képző–és iparművészeti oktatás területén
A kiemelt kompetencia területek a vizuális művészeti alkotótevékenység által a személyiség fejlesztését, az önkifejezés kibontakoztatását segítik. Olyan tulajdonság–együttest alakítanak ki, amely lehetővé teszi a változó élethelyzetekhez való rugalmas alkalmazkodást, a probléma felismerést, a probléma megoldást.
Bemeneti kompetenciák: iskolai előképzettség nem szükséges

Szakmai kompetenciák
- A környezet által közvetített üzenetek befogadása
- A környezet által közvetített üzenetek értelmezése
- Tervezési készség
- Alkotói magatartás
- Kreativitás
- Vizuális gondolkodás
- Vizuális kifejezőkészség
- Eszközhasználati készség
- Anyaghasználati készség
- Komplex szemlélet
- Tudatos környezetformálás igénye
- Biztonságos munkavégzés képessége Az esztétikum iránti igény és befogadóképesség
- Problémaérzékenység
- Véleményformálási képesség

Személyes kompetenciák:
- Nyitottság, Fejlődőképesség
- Önállóság
- Önkifejezés
- Rugalmasság
- Érzékenység, Kísérletező kedv
- Interaktivitás (személyközi kapcsolatok aktivitása, kooperáció).

Társas kompetenciák:

- Motiválhatóság
- Empatikus készség
- Együttműködési készség
- Kezdeményezőkészség
- Segítőkészség

Módszerkompetenciák:

- Figyelemösszpontosítás
- Gyakorlatias feladatértelmezés
- Ismeretek helyénvaló alkalmazása
- Következtetési képesség
- Kreativitás, ötletgazdagság
- Módszeres munkavégzés
- Nyitott hozzáállás
- Probléma felismerés, –megoldás
- Tervezési készség
- Új ötletek, megoldások kipróbálása
- A munkakörnyezet tisztántartása

D)A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA ÉS ZÁRÓVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei
Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja
A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni. A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és gyakorlati tudása.
Az alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá. Amennyiben az nem, felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga vizsga tantárgyak
– Műhelygyakorlat
– Vizuális alkotó gyakorlat
A fentieken felül szabadon választható vizsgatantárgy:
– Művészettörténet
– Népművészet
A szabadon választható vizsgatantárgyak esetén a művészeti alapvizsga és záróvizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll. A szabadon választható tantárgyak közül vizsgatantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés
Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – helyezést ért el vagy a versenyfelhívásban meghatározott teljesítményi szintet teljesítette.
Ha a tanuló már rendelkezik a képző– és iparművészeti ág valamelyik tanszakán megszerzett alapvizsga– vagy záróvizsga–bizonyítvánnyal, akkor felmentés adható a vizuális alkotógyakorlat főtárgyból. A műhelygyakorlat vizsgarész alól felmentés nem adható.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése
A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán és a záróvizsgán vizsga tantárgyanként külön–külön osztályzattal kell minősíteni. A művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga eredményét a vizsga tantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a vizsga tantárgy végső eredményének a meghatározásában a műhelygyakorlat tantárgyból kapott osztályzat a döntő.
Eredményes művészeti alapvizsgát, illetve záróvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.
Sikertelen a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott. Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

E) VIZUÁLIS ALAPOZÓ GYAKORLATOK

A vizuális alapozó gyakorlatok célja az érzékelés, a befogadó készségek fejlesztése. A művészettel való játékos ismerkedésen keresztül a pozitív lelki tulajdonságok gyarapítása, az esztétikai érzékenység, a nyitottság kialakítása. A kifejezéshez, alkotáshoz szükséges képességek fejlesztése. Az alapozó gyakorlatok feladata az alkotói képességek fejlődéséhez való hozzájárulás komplex, játékos, élményszerű művészeti tevékenységek által.

Előképző évfolyamok
1–2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A közvetlen érzéki tapasztalás (hallás, látás, tapintás) útján megszerzett élmények képi, plasztikai feldolgozási képességének fejlesztése.
– A természeti és tárgyi környezet szépségeinek felfedeztetése.
– A hagyományok élményszerű megismertetése.
– Egyszerű kézműves tevékenységek iránti nyitottság kialakítása:
– Az arányok, színek, formák, felületek, tömegek és a tér felfedeztetése játékos tevékenységeken keresztül.
– Az önkifejezés változatos formáinak megismertetése.
– Az egyéni és csoportos alkotómunka alapelemeinek elsajátíttatása.
– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása. Kreatív munkára és gondolkodásra nevelés.

Tananyag
Feladatcsoportok

Érzékszervi tapasztalások
– Színek, formák, hangok megfigyelése, hasonlóságaik észrevétele
– Hangokkal, mozgással, látvánnyal való analogikus játékok
– Dramatizálással, mozgással, hanggal érzelmek, élmények kifejezése
– A ritmus és a megélt mozgás vizuális megjelenítése

Vonal, forma
– A vonal és a folt megjelenési formái a valóságban és a képzőművészetben
– A forma gazdasága
– Pont–, vonal–, folt– és formaképző játékok

Felületek
– A környezet felületeinek megismerése élményszerű tapasztalatok biztosításával
– Felületképzési játékok síkban és plasztikában változatos anyagokkal

Méretek és arányok
A méretek és arányok érzékletes megtapasztalása (kisebb, nagyobb; hosszabb, rövidebb, sovány, kövér)
– Játékos arányváltó feladatok

A színek világa
– A színek hangulati hatásának átélése, alkalmazása
– Színkeverési játékok

Téri élmények
– A sík és a tér megtapasztalása
– Térjátékok (kinn, benn fent, lent). Zárt és nyitott terek
– Téri élmények rajzi, plasztikai megjelenítése

Idő élmények
– Az idő múlásának és a változás megtapasztalása
– Eseménysort kifejező képsorozat, leporelló készítése
– Egyszerű animációs játékok

Mese és valóság
– A mesebeli világok, lények, történések síkban és plasztikában
– Környezetünk formái, szereplői sík és plasztikus formában

Tárgykészítés
– Játékok, használati és ajándéktárgyak létrehozása (mézeskalács, textilfonatok, papírhajtogatások, papírdombormű, agyag– vagy gipszfigurák)
– Hagyománytárgyak készítése
– Látogatás a Simonyi-szőlői kézműves tanyán és az Ezüstszőlősi Szalma Múzeumban.

F) VIZUÁLIS ALKOTÓ GYAKORLAT

A vizuális alkotó gyakorlat célja a tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése, a pozitív lelki tulajdonságok megerősítése a képi emlékezet és képzelet gazdagításával, a vizuális gondolkodás és kifejezőkészség fejlesztésével, valamint az esztétikai érzékenység és befogadó készség kialakításával.
A tantárgy feladata a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, erős belső motivációra épülő, változatos alkotó folyamatok biztosítása, melyek lehetővé teszik a csoportos és egyéni kreatív tevékenységformák megismerését, feltárják az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségeit, kialakítják a formák, színek használatában való jártasságot. Az egyes témák, témacsoportok változatos feldolgozása, a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatának megismertetése, a népművészeti és művészettörténeti ismeretek aktív beépítése az alkotó tevékenységbe. A baleset–, munka– környezet és tűzvédelmi szabályok betartatása.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– Az alapvető képzőművészeti technikák segítségével a látvány és jelenségek befogadására, értelmezésére való ösztönözés, gondolatainak, terveinek képi vagy plasztikai megoldásán keresztül.
– A művészeti tevékenységekhez szükséges eszközhasználat, anyagalakítás megismertetése kép és tárgykészítés vagy egyéb alkotófolyamat végig vitelével.
– A tanuló figyelmes, kitartó munkavégzésének fejlesztése.

Tananyag
Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök
Különféle képző–és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák
Kézműves és népművészeti technikák
Mesék jellegzetes történetvezetése
Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok
Mesék, kalandos történetek
– Egyéni fantáziára épülő illusztratív mesefeldolgozások
– Elbeszélés vonalakkal, különböző vonalminőségek keresése
– Vonalrajzos kompozíciók különféle alapformákban, hangsúlyos kontúrok alkalmazásával (ceruza, filctoll, zsírkréta és vízfesték)

Színes világok megelevenítése
– Kitalált történetek feldolgozása színes kompozícióban (Lepkeház, Anna-liget)
– A színek hatása, érzelmi ereje
– Színkontrasztok, színharmóniák (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák
– A szereplők megjelenítése – mesehősök, állatfigurák (mintázás agyagból,

gipszfaragás, papírmasé)
– Figurateremtés, jellegzetes arányok, karakterjegyek – bábfigurák készítése

Megszemélyesítés
– Síkfigurák kialakítása (papírtépés, ragasztás, kivágás, festés)
– Álarcok, maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Mesék birodalma
– A kiválasztott mesehősök környezetének feldolgozása különféle technikákkal (ceruzák, tollak, tusrajz)
– A természeti és ember alkotta környezet modellezése, újrateremtése a fénymásolt elemek, motívumok segítségével
– Hangulati elemek megjelenítése (vidám, mozgalmas, kopár, félelmetes)

Varázslatos tárgyak, különös eszközök
– Edények, eszközök kialakítása (agyagból, karcolt díszítéssel)
- Tessedik Múzeum legrégebbi leletei (ősedények), történetük – varázsedény készítése
– Az adott történethez kapcsolódó valós tárgyak, varázseszközök készítése
– A gyapjú–, a textilanyagok tulajdonságai, felhasználási lehetőségei
– Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása
– Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt

Figura és mozgás
- A történet szereplőinek megjelenítése ecsetvázlattal, színfoltokkal (álló–, guggoló, több–kevesebb figura, árnyképek)
- Romulus és Rémusz ecsetvázlaton, történetük folytatása)
– Mozgás, mozdulat, mozdulatsor megjelenítése egyszerű animációs eszközökkel
– Emberi figurák és állatfigurák mintázása – különféle mozdulatok megjelenítése

Minta, jel, jelkép
– A mintaképzés síkbeli és plasztikus módjai
– Megőrzött nyomok az agyaglapon (üzenetek, lenyomatok készítése különböző eszközökkel)
– A törzsi művészet mintakincse, motívumgyűjtés (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba)
– Papírkivágások – szimmetria, pozitív–negatív formák, ritmusok, sorminták
– Fonások papírcsíkokkal, színes fonalakkal, zsinórokkal
– Szám–, állati és növényi szimbólumok a mesék világában
- A szarvas, mint városunk szimbóluma „Mesés szarvasok”
– Pecsétek, szerencsét hozó tárgyak, amulettek készítése (agyag, gipsz, talált, gyűjtött tárgyak)

Időkerék – évszakváltások
– Az évszakokhoz fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása
– Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése
– A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája

Értékelés és kiállítás–rendezés
Követelmény. A tanuló ismerje:
– a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,
– az alapvető ábrázolási technikákat,
– az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat.
Legyen képes:
– motívumgyűjtésre, feldolgozásra,
– vázlatok készítésére,
– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,
– ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

2. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A vizuális művészetek műfaji sajátosságainak, anyagainak és eszközeinek megismertetése a kézműves tárgyformálás egyes elemeinek, technikai fázisainak kipróbálásán keresztül.
– Az alkotási folyamat során a képzelet, a tapasztalat és az emlékezet élményanyagának mozgósítása, az önkifejezés lehetőségeinek felfedeztetése.
– A környezet által közvetített üzenetek befogadtatása, értelmezése.
– A tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése.
– A tanuló érdeklődésének felkeltése, fenntartása, kitartó munkavégzés képességének fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
Ábrázolás és tárgyalkotás az életkori sajátosságoknak megfelelő, változatos alkotó folyamatokba illesztve
A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok, eszközök csoportos és egyéni kreatív használata
Az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségei
A formák, színek használatában való jártasság
Kézműves és képzőművészeti technikák
Az egyes témák, témacsoportok többirányú feldolgozása
A különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
Népművészeti hagyományok, művészettörténeti érdekességek
Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok
– Elbeszélés vonalakkal
– Hétköznapi történetek fő motívumainak megjelenítése
– Feldolgozása különféle vonalrajzos kompozíciókban
– Hangsúlyos kontúrok alkalmazása (ceruzák, tollak, tusrajz)
– Leporelló készítése az egyes jelenetek összeállításával

A színek érzelmi ereje
– Saját élmények feldolgozása színes kompozíciókban
– Színkontrasztok, színharmóniák alkalmazása (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák – formai felfedezések
– Kedvenc állatok – állatfigurák és figurális dombormű mintázása
– Sosemvolt lények életre keltése (mintázás agyagból, gipszfaragás, papírmasé)
– Agyagplasztikák, figurák készítése, díszítésük földfestékkel

Szabadon formálható anyag
– Ünnepek régen és ma
– Személyes tárgyak, ünnepi ajándékok készítése különféle anyagokból
- A szalmaporta kincsei
– Az ünnep díszletei

Tér és idő feldolgozása
– Adott történet, valamilyen folyamat megjelenítése képsorozattal vagy egyszerű fázisrajzokkal (tempera, tollrajz)
– Eseménynaptár – képsorozatok készítése monokróm és színes technikákkal – Az otthoni környezet modellezése agyagból. A tér átalakítása
– A mi városunk – nagyméretű, színes kompozíciók, csoportmunkában (plasztikus megjelenítés papír, papírmasé és más anyagokkal)

Minta, jel, jelkép
– A mintaképzés síkbeli és plasztikus módjai
– A magyar népművészet mintakincse – motívumgyűjtés
– Fonások hánccsal, színes fonalakkal, zsinórokkal
– Növények stilizált megjelenítése (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba)
– Geometriai szimbólumok (négyzet, kör, felfelé – lefelé mutató háromszög, csillag, egymásba kapcsolódó körök)
– Pecsét faragása, idolok, amulettek készítése (agyag, gipsz)

A tárgykészítés folyamata
– Ismerkedés a gyapjú–, a textilanyagok tulajdonságaival, felhasználási lehetőségeivel
- A Napra-forgó Alkotóházban ismerkedés a nemezelés fogásaival, felhasználási lehetőségeivel
– Ünnepi jelkép megjelenítése nemezen (tarsolyfedőlap)
– Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása
– Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt
– A Rákos-patak partján találtuk: tárgyalkotás természetes anyagokból (ágak, gyökerek stb)
– Ragasztóanyagok, ragasztási technikák megismerése
– Ékszerkészítés gyönggyel és más természetes anyagokkal

Évszakváltás
– Az ünnepekhez fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása
– Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése
– A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája
– Változások az ünnepi szokások körében – páros képek készítése

Megszemélyesítés
– Én és a külvilág – Önarckép, jellegzetes arányok, karakterjegyek
– Az önismeret útjai – az emberi arc arányai, a karakter, a mimika megjelenítése
– Meglévő portréfotók felhasználása, nagyítása (ismétlődések, átírások, fénymásolatok segítségével)
– Alakoskodások – szimbolikus tartalmak megjelenítése az arcábrázoláson keresztül
– Maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé) Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,
– az alapvető ábrázolási technikákat,
– az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat.
Legyen képes:
– motívumgyűjtésre, feldolgozásra,
– vázlatok készítésére,
– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,
– ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– Az ismeretek, élmények befogadásának, feldolgozásának segítése, a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, változatos alkotó folyamatokba való bevonásával.
– A csoportos és egyéni alkotótevékenységek formáinak megismertetésével a tanuló kreatív személyiségjegyeinek, pozitív lelki tulajdonságainak előhívása, megerősítése.
– A képi emlékezet és képzelet gazdagítása, az esztétikai érzékenység, nyitottság kialakítása.
– A népművészeti és művészettörténeti ismeretek alkotó tevékenységhez kapcsolódó aktív beépítése.
– A vizuális kifejezéshez, alkotáshoz szükséges készségek fejlesztése.

Tananyag
Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
Ábrázolási és tárgyalkotási ismeretek
A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök
Különféle képző–és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák
Népművészeti ismeretek, művészettörténeti érdekességek
Kézműves és népművészeti technikák
Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok
Elbeszélés vonalakkal
– Legendás történetek megjelenítése, feldolgozása különféle vonalrajzos kompozíciókban – Hangsúlyos kontúrok alkalmazása (ceruzák, tollak, tusrajz)
– Leporelló készítése az egyes jelenetek összeállításával

A színek érzelmi ereje
– Természeti erők megelevenítése színekkel, az adott jelenségek saját élményekre épülő (vagy színházra, táncra, mesékre támaszkodó) feldolgozása színes kompozícióban

– Néptánc tanszakunkon jártunk: lendület, mozgás, hangulat színes foltokban, nonfiguratív feldolgozás
– Színkontrasztok, színharmóniák alkalmazása
– A színek és alkalmazott technikák megjelenítő és hangulatközvetítő képessége (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák – formai felfedezések
– Figurateremtés, jellegzetes arányok, karakterjegyek felfedezése
– Táltosok, paripák, félelmetes szörnyállatok – képzelet és előtanulmányok alapján (figurális dombormű mintázása agyagból, gipszfaragás, papírmasé)
– Növények, termések formája, szerkezete, színei (színes ceruza, kréta, akvarell)

Szabadon formálható anyag
– Agyagedény formálása felrakással
– Agyagplasztikák, állatfigurák készítése, díszítésük földfestékkel, bekarcolt mintákkal
– Állatok ábrázolása emlékképek vagy közvetlen látvány alapján – tömeg, arányok, mozgás érzékeltetése

Tér és idő feldolgozása
– Természeti erők, különleges és félelmetes természeti jelenségek felidézése, megjelenítése képsorozattal (tempera, tollrajz)
– Különböző kompozíciók készítése spirál– és hullámmotívum felhasználásával
– A természet körforgása (olajpasztell, tempera, fotó, montázs, kollázs)

Minta, jel, jelkép
– Életfa motívum, varázslatos növények megjelenítése népmesék, legendák alapján, (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba, gipszbe)
– A Naplás-tó környékén kutatunk a legidősebb fák után. Vázlatok készítése. Anyaggyűjtés, majd egyéni fantázia alapján illusztráció ill. elvonatkoztatás, dekoratív átírás
– Papírkivágások – szimmetria, pozitív–negatív formák, ritmusok, sorminták
– A varrás, hímzés alapfogásai, formaalkotó és dekoratív szerepük
– Egyéni fantáziára épülő illusztratív feldolgozások
– Az elvonatkoztatás útja és célja – anyaggyűjtés
– A tűz, víz, föld, levegő – szimbólumok a különböző kultúrákban – Sárga, narancs, piros, barna, lila, zöld, fehér, arany. Színszimbólumok használata (papírragasztás kivágott színes motívumok kompozícióba rendezésével)

A tárgykészítés folyamata
– Az adott témakörhöz, történethez kapcsolódó valós tárgyak, varázseszközök készítése
– Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása
– Állat alakú és antropomorf edény készítése agyagból
– A textilanyagok, a gyapjú alkalmazási lehetőségei
– Nemezfigura készítése
– Tárgykészítés népi hagyományok alapján, a keleti és a mai kultúra esztétikája szerint
– Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt
– Ragasztóanyagok, ragasztási technikák használata
– Ékszerkészítés gyöngyfűzéssel

Évszakváltás
– Az évszakokhoz fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása
– Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése
– A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája
– Megszemélyesítés
– Mozgatható bábfigurák készítése. Karakterábrázolás és a mozgatás lehetőségei
– Zsineggel mozgatható figurák, pálcára vagy lécre szerelt bábok (papírkivágás, mozgatható elemek összeállítása, festés) (Süni Bábcsoporttal közös foglalkozás)
– Álarcok, maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Értékelés és kiállítás–rendezés
Követelmény
A tanuló ismerje:
– a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,
– az alapvető ábrázolási technikákat,
– a kézművesség, a hagyományos népi kultúra egyes szokásait, tárgyait és technikáit,
– az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat,
– a vizuális művészetek formáit, sajátosságait, anyagait és eszközeit.
Legyen képes:
– motívumgyűjtésre, feldolgozásra,
– a látvány és jelenségek értelmezésére,
– vázlatok készítésére, átírásra,
– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,
– ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A látás és a látványértelmező képesség tudatosítása, fejlesztése.
– A kézműves tárgyalkotás, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek megalapozása.
– A látvány utáni ábrázolás alapvető törvényszerűségeinek felismertetése, a vizuális nyelvrendszer alapjainak elsajátíttatása.
– A kifejezéshez, alkotáshoz szükséges képességek továbbfejlesztése, a képi műveltség bővítése.
– A tanuló kitartó, feladattudatos munkavégzésének segítése.

Tananyag
Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
A látvány megfigyelése, értelmezése, rögzítése
Síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök
Különféle képző–és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák
Az egyes műfajokra jellemző előadásmódok
A középkor művészettörténeti érdekességei
Az egyes népművészeti tájegységekre jellemző stílusjegyek, technikák
A formák, színek tudatos használata és a térábrázolás kérdései
A tárgyalkotás, a tárgykészítéshez kapcsolódó anyagok, egyes eljárások, technikák
Hagyományos és új médiumok
Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek
Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Történetszövés – történetábrázolás

– Képzeletbeli utazás (egy középkori városban – illusztrációk különféle rajzeszközökkel, vagy képregényszerűen elmesélve)

– Ruzicskay György rajzsorozatai (Fantasztikus utazás, Az óegyiptomi legenda, lelkiállapot több képben illusztrálva)

– A kor hétköznapjainak megjelenítése a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével. A tervek nagyítása, megfestése (képi, fotó, videó – vagy számítógépes feldolgozások)

Környezetábrázolás – hangulatteremtés

– A környezet épített elemeinek rajza (homlokzatok) (Kastélyaink: Csáky, Bolza)

– kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal – makett készítése vegyes technikával

– Makettkészítés (házak, lakótornyok, várak) különféle anyagok felhasználásával

Színharmóniák

– A monokróm színhasználattól a komplementer színpárokig

– Egy főszínre hangolás, főszín és elsődleges keverékszínei

– Tiszta színekből és szürkékből építkező képek

Rész és egész

– Papírmozaik készítése (ókori vagy bizánci minták alapján)

– Üvegablakok

– Rózsaablak – színes kép készítése

– Királyfejek, egészalakos figurák rajza viaszolt, festett alapról visszakaparásos technikával

Képeskönyv

– A mai életünk kódexe

– Cél és célszerűség, a könyvkötés alapfogásai

– A papír tulajdonságai

– Betűkép, iniciálé készítése, szövegírás (temperafestés, kézírás vágott hegyű tollal)

Mintakincs

– Az adott korra jellemző minták, díszítések gyűjtése, vázlatfüzetbe rajzolása

– A gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben – páros munka)

– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények, felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok)

Plasztika

– Oszlopszobrok. Szoborfaragás (egyszerűen formált emberfigurák gipszből, ytong téglából, purhabból)

– Vízköpők. Fantasztikus figurák, állatalakok (gótikus templomokról; mintázás agyagból)

– Figurateremtés valódi állatok és képzeletbeli szörnyek megformálásával

Öltözéktervezés

– Sisak készítése. A viselhetőség és a méretek figyelembe vétele

– Ökoruhák hulladékból (újság, műanyag, zacskó …
– A szín– és az anyagválasztás szerepe (papír, textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Arcképtár
– Önarckép különböző elképzelt szerepben, jelmezben és korban való ábrázolása
– Önarckép gyűjtemény mai környezetben (ceruza, krétarajzok, tempera)

Értékelés és kiállítás–rendezés
Követelmény
A tanuló ismerje:
– a választott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,
– a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,
– a tervezéstől a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,
– a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:
– a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,
– egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,
– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
– a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,
– színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,
– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
– változatos – forma – faktúra és felületminőségek létrehozására,
– különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók–tárgyak létrehozására,
– egyéni eszközhasználatra,
– a műalkotások értő befogadására,
– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,
– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– Az emberi és a természeti környezet esztétikumának felismertetése, a művészetek, alkotási tevékenységek iránti érdeklődés megerősítése.
– A látás és a látványértelmező képesség pontosítása, fejlesztése.
– A kézműves tárgyalkotás, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek körének bővítése.
– A látvány utáni ábrázolás törvényszerűségeinek felismertetése, a vizuális nyelvrendszer alkalmazásának fejlesztése a különböző feladatok során.
– A manuális tudás és az alkotóképesség továbbfejlesztése, a stílusérzék megalapozása.

Tananyag
Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek A látvány megfigyelése, perspektivikus ábrázolása
Rajzeszközök, plasztikus és modellező anyagok és eszközök
Különféle képző–és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák
Az egyes műfajokra jellemző előadásmódok
Az ókori antik világ és a reneszánsz művészettörténet érdekességei
Az egyes népművészeti tájegységekre jellemző stílusjegyek, technikák
A formai, színtani alapismeretek

A tárgyalkotás, a tárgykészítéshez kapcsolódó anyagok, egyes eljárások, technikák
Hagyományos és új médiumok
Az előképek megismerése, feldolgozása – tanulmányrajzok, vázlatok, makettek, modellek
Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok
Történetábrázolás
– Életképek (reneszánsz palotában; illusztrációk különféle színes eszközökkel vagy képregényszerűen elmesélve)
– A kor ünnepeinek megjelenítése a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével (képi, fotó, videó vagy számítógépes feldolgozások)

Tornyok, várak, paloták
– Épületábrázolás tusrajzzal
– Struktúra – textúra, formaszerkezet és felületi megjelenés (kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal)
– Makettkészítés különféle anyagok felhasználásával csoportmunkában
– Gyulai vár tanulmányozása, makettezése

Színharmóniák
– Tájképek különböző fényviszonyok között – csak színfoltokkal festve – hajnalban, délben, szürkületben, éjszaka (gyűjtés elektronikus formában is, kísérletek a számítógépes grafikai programok használatával)
– Telt és tört színek, komplementer színek és különböző árnyalataik (festés akvarellel, krétával, kevert eljárással)

Környezetábrázolás – kép és valóság
– A tárgyak és a természeti környezet megfigyelése (Séta a Körös-parton)
– Az ablakon át látható világ (ábrázolás pitt–krétával, festéssel)
– A vonalperspektíva, levegő és színperspektíva felfedezése
– Előtér – középtér – háttér (tusrajzok, szénrajzok)
– Öltözéktervezés
– A szín– és az anyagválasztás szerepe – Fejfedők (bohócsipka) készítése a viselhetőség és a méretek figyelembe vétele (papír és textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Képeskönyv
– A természet törvényeinek, jelenségeinek megfigyelése, összegyűjtése, lejegyzése
– Növények, állatok minél pontosabb megfigyelés alapján készült illusztrációi
– Magyarázó rajz, részletek és leírások a tervlapon (aprólékos ceruza és tusrajzok, temperafestés, kézírás vágott hegyű tollal)

Mintakincs
– A korra jellemző textilminták, díszítések gyűjtése, vázlatfüzetbe rajzolása
– Gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben– páros munka)
– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok,)
– Egyszerű díszítőelemek szimmetrikus, pozitív–negatív formákká, ritmussá rendezése

– Természetes formák redukálása, egyszerűsítése, stilizálása, szín- és formavariációk létrehozása (papírmetszet létrehozása)

Arcképtár
– Hétköznapi tömeg (piaci sokadalom) összeállítása nagyméretű kartonra (saját, választott figurákkal) (A szarvasi Szilvanapon való részvétel, rajzok készítése)
– Különböző korú és karakterű emberek portréja. (Csoportmunka. Ceruza, krétarajzok, tempera)

Fény– árnyék jelenségek
– Titokzatos terek létrehozása, a fény–árnyék hatások felhasználásával
– Vázlatok készítése jellegzetes fény–árnyék viszonyok bemutatására
– Térkonstrukció talált, gyűjtött tárgyakból, lepedőkből, zsinórokból, kartonokból többféle bevilágítással (közös, csoportos alkotás)
– Fényképek, videó készítése a terek bejárásával, a korábbi munkák térbe helyezése, „helyzetbe hozása”
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– az adott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,
– a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,
– a tervezéstől a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,
– a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:
– a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,
– egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,
– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
– a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,
– színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,
– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
– változatos forma–, faktúra– és felületminőségek létrehozására,
– különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók, tárgyak létrehozására,
– egyéni eszközhasználatra,
– a műalkotások értő befogadására,
– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,
– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

6. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A látvány és a tanult ábrázolás összhangba hozása a személyes mondanivalóval.
– A természet– és emberábrázolás különböző formáinak megismertetése.
– A stílus– és arányérzék továbbfejlesztése.
– Az önálló kézműves tárgyalkotás technikájának megválasztására, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek eszköztárának biztonságos használatára való képesség fejlesztése.
– A látvány utáni ábrázolás árnyaltabbá tétele, a kompozíció, a szín és az előadásmód finomítása.
– A képi műveltség bővítése.

Tananyag
Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
Rajzeszközök, vizes bázisú festékek és plasztikus anyagok
A képző–és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák
A barokk művészettörténeti korszakára jellemző stílusjegyek, technikák
A stíluskorszakra jellemző előadásmódok
Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok
Történetábrázolás
– Mozgalmas jelenetek (Álarcosbál egy barokk kastélyban. Illusztrációk különféle színes eszközökkel vagy képregényszerűen elmesélve)
– Groteszk, vígjátéki történetelemek illusztratív feldolgozása a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével (képi, fotó, videó vagy számítógépes feldolgozások)

Tornyok, várak, paloták
– Épületek belseje, bútorai (A Bolza kastély berendezésének megtekintése)
– Épületábrázolás tusrajzzal, vegyes technikával (kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal)

Színharmóniák
– Öltözetek pasztellszínekkel (gyűjtés elektronikus formában, kísérletek a számítógépes grafikai programok használatával)
– Színhangulatok festése zenei hangzásokra (akvarell, kréta kevert eljárások)

Öltözék
– Legyező és maszk készítése a működés és a méretek figyelembe vétele
– A szín– és az anyagválasztás szerepe (papír, textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Kép és valóság
– A térábrázolási konvenciók, optikai csalódások, illúziókeltés
– A perspektíva és az axonometria fintorai (Escher rajzai, térformái. Gyűjtések)
– Tárgyak ábrázolása eltérő, végletes nézőpontokból – alulnézet, felülnézet, közelről – és messzire távolodva (grafit, szén, pittkréta)

Mintakincs
– Épületdíszítések, minták gyűjtése, rajzolásuk vázlatfüzetbe (a környékbeli kúriák, kastélyok megfigyelése)
– Gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben – páros munka)
– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények, csiga, kagylómotívumok felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok)

Arcképtár
– Arcképek díszes keretben
– Különböző korú és karakterű emberek portréja (ceruza, krétarajzok, tempera) (Ruzicskay György: Tessedik élete c. műve)

A tárgyak egyedi vonásai
– Lakomák gazdag tárgyi világa. Gyűjtés a németalföldi festmények és mai fotók, installációk körében
– Hasonlóság és különbözőség. Azonos funkciójú tárgyak megfigyelése, egyedi vonásaik, különbözőségeik felfedezése (ceruza, vízfesték)

A tárgyak összhangja
– Hangszerek (Látogatás az iskola zenei tanszakain)
– Klasszikus és saját megoldások
– Csendélet, drapériák, hangszerek beállításával (összefogott kompozíciók, finom részletmegoldások. Pasztellkréta)

Vizsgamunka készítése
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– az adott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,
– a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,
– a tervezéstől a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,
– a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.
Legyen képes:
– a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,
– egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,
– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
– a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,
– színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,
– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
– változatos forma–, faktúra– és felületminőségek létrehozására,
– különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók, tárgyak létrehozására,
– egyéni eszközhasználatra,
– a műalkotások értő befogadására,
– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,
– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

G) GRAFIKA ÉS FESTÉSZET ALAPJAI

A grafika és festészet alapjai tantárgy célja a képi világ, a képi kifejezés különbféle módjainak megismertetése. A fantázia kibontakoztatása, a valósággal való összekapcsolása. Változatos felfedező és alkotó folyamatokon keresztül hozzásegíteni a tanulókat az önálló, kreatív tevékenységekhez. A tantárgy feladata előkészíteni és megalapozni a művészi igényű szakmai munkát.

Alapfokú évfolyamok
1. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A környezet esztétikumára érzékeny nyitott szemlélet kialakítása.
– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz– és anyaghasználati készség fejlesztése.

– A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok játékos gazdagítása.
– A képalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.
– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.
– Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
A vonal megjelenési formái
A szín szerepe az érzelmek, hangulat kifejezésében
A forma, folt, felület és textúra jelentése és létrehozásának lehetőségei
A gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjai
Részlet és nagyítás
A díszítés sajátosságai
A nyomhagyás egyszerű technikái
Kompozíciós alapismeretek
Az illusztratív ábrázolás
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
A vonal
– A vonal megjelenési formái a valóságban és a képzőművészetben. Játékos felfedezések
– A vonal mint mozgásnyom
– Eltérő célú és irányú mozgások megfigyelése, létrehozása
– Változatos mozdulatokkal, mozgással hagyott nyomok más–más felületeken és anyagokon

A szín
– Szín és mozgás
– Különböző mozgások, mozdulatok (simogatás, dobolás) által keltett érzelmek kifejezése színekkel
– Mozdulatok, mozdulatsorok színes lenyomatai nagyméretű felületeken kézzel, szivaccsal, széles ecsettel
– Színek és élmények közti asszociatív kapcsolat
– Érzelmek, hangulatok megjelenítése különböző formájú és anyagú felületeken absztrakt színfoltokkal
– A kedvenc tárgy, lény jellemének kifejező ábrázolása színekkel szokatlan formájú felületeken
– A tárgy, lény hangulatváltozásainak megjelenítése színek segítségével

Felület és forma
– Különféle felületek és formák által kiváltott érzelmek
– Játékos forma– és felületalakítási kísérletek
– Gesztusok által létrehozott foltok, felületek
– Különböző érzelmi állapotok lenyomata

Felület és textúra
– A környezet felületeinek megismerése élményszerű tapasztalatok által
– Vizuális és taktilis érzékelés közti kapcsolat

– Különböző felületű, textúrájú anyagok gyűjtése, meghatározott szempontok szerinti csoportosításaik
– A gyűjtött anyagok kollázsként való felhasználása
– Különböző anyagok felületének tapintással való érzékelése (bekötött szemmel)
– A tapintási élmények megfogalmazása, megjelenítése, tapintási napló, térkép készítése

Minta a környezetben
– Környezetünkben levő tárgyakon található mintákból gyűjtemény létrehozása
– A gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése

Díszítés, díszítmények
– Lapok felületek díszítése grafikai és festészeti technikákkal, jelentést hordozó motívumokkal
Nyomhagyás
– Különböző formájú, felületű tárgyakkal foltok, rajzolatok létrehozása
– Az elkészített nyomatok kiegészítése, továbbfejlesztése jelentést hordozó illusztratív alkotássá tussal, filctollal, festékkel

Kompozíció
– Képi elemek rendezése
– Ugyanazon elemekből eltérő hatású, egyensúlyú kompozíciók összeállítása monokróm festéssel, kollázzsal, egyszerű nyomhagyással

Képalkotás
– Illusztrációk készítése mesék, események szereplőinek nagyméretű ábrázolásával
– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív megfogalmazása grafikai és festészeti eszközökkel, anyagokkal (grafit, toll, kréta, vízfesték, kollázs)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a vonal megjelenési formáit,
– a szín szerepét az érzelmek, hangulat kifejezésében,
– a forma, folt, felület és textúra jelentését és létrehozásának lehetőségeit,
– a díszítés sajátosságait,
– a nyomhagyás egyszerű technikáit,
– a kompozíciós alapismereteket,
– az illusztratív ábrázolás alapjait.

Legyen képes:
– mozgásnyomok vonallal történő rögzítésére,
– az érzelmek vonallal, színnel történő ábrázolása,
– forma, folt, felület és textúra létrehozására,
– a nyomhagyás egyszerű technikáinak alkalmazására,
– képalkotásra,
– gyűjtemény létrehozására,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz– és anyaghasználati készség fejlesztése.
– A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok gazdagítása.
– A képalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.
– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.
– Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
Vonal a térben
A szín szerepe és hatása a tárgyakon és a térben
A színek és lelki minőségek
Felület és textúra kontrasztok és létrehozásának lehetőségei
A gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjai
A díszítés sajátosságai
A tárgyak funkciója és díszítése közti kapcsolat
Egyszerű nyomatok
A kiemelés
Az illusztratív ábrázolás
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
A vonal
– Vonalak a térben
– Vonalszerű anyagokkal (kötél, szalag) térjátékok, installációk létrehozása
– A létrehozott vonalterek megjelenítése különböző grafikai eszközökkel
– Az elkészült grafika továbbfejlesztése, alakítása variációk, sorozatok formájában

A szín
– A színek és térbeli formák kapcsolata a mesékben és a valóságban
– Színes terek, téri formák létrehozása, térátalakítások
– Különböző színű vagy különböző színűre festett talált tárgyak (textilek, dobozok, fonalak) segítségével eltérő funkciójú és hangulatú színes terek megépítése
– A létrehozott terek által nyújtott élmények megjelenítése festéssel, kollázzsal
– Tulajdonságok, fogalmak rokonítása, összekapcsolása színekkel és egyszerű térbeli formákkal, tárgyakkal
– Térbeli formák, tárgyak felületének átalakítása festéssel, tárgymesék létrehozása
– Egy konstruált tér hangulatának, jelentésének módosítása színcserével

Felület és forma
– Ellentétek, felületi kontrasztok
– Semleges, nyugodt felületeken markáns ellentétek, felületi kontrasztok létrehozása
– A gesztusokkal létrehozott foltok, felületek által közvetített információk

Felület és textúra
– Különböző felületeket, textúrákat ábrázoló képek, fotók gyűjtése, csoportosítási lehetőségek

– A gyűjtött fotók, fénymásolatok grafikai kiegészítései, átalakításai
– Az elkészült lapokból illetve a gyűjtött fotókból kollázsok, képtárgyak készítése

Minta a környezetben
– Növények, állatok fotóin, illetve mikroszkopikus felvételeken található minták, mintázatok gyűjtése (Látogatás a Mátyásföldi Repülőtéren)
– A gyűjtött mintakincs szabad felhasználása méret és léptékváltással

Díszítés, díszítmények
– Funkcióval, jelentéssel bíró plasztikus tárgyak felületének megmunkálása, díszítése grafikai és festészeti technikákkal

Egyszerű nyomatok
– Képi üzenetek létrehozása egyszerű sokszorosítási technikákkal (papírdúc, papír– vagy műanyagkarc, sablon átfújással)

Kompozíció
– A kiemelés szerepe és lehetőségei a valóságban, a mesékben és a különböző művészeti ágakban
– A kép egyes szereplőinek, elemeinek hangsúlyozása (formával, mérettel, színnel, aránnyal, nézőponttal, felülettel, kontraszt alkalmazásával, elhelyezéssel)

Képalkotás
– Illusztrációk készítése
– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív ábrázolása grafikai és festészeti eszközökkel, anyagokkal, valamint ezek kombinált megoldásaival (festett ceruzarajz, színezett tollrajz, kollázs, vegyes technika)
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje: – vonal a térképző szerepét,
– a szín szerepét, hatását a tárgyakon és a térben,
– felület és textúra kontrasztok létrehozásának lehetőségeit,
– a gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjait,
– a díszítés sajátosságait,
– a tárgyak funkciója és díszítése közti kapcsolatot,
– a kiemelés módjait,
– az illusztratív ábrázolás sajátosságait.

Legyen képes:
– vonalvariációk létrehozására,
– a lelki minőségek kifejezésére,
– felület és textúra kontrasztok létrehozására,
– egyszerű nyomatok készítésére,
– képalkotásra,
– gyűjtemény létrehozására,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.
– A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok gazdagítása.
– A képalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.
– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.
– Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.
– Az önkifejezés változatos formáinak alkalmazása.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
A vonal és a mozgás–változás
A színek egymáshoz való viszonya
A színek érzelmi minősége
Színharmóniák, színkontrasztok
A forma, folt, felület és textúra kifejező használata
A gyűjtés, gyűjtemény felhasználásának lehetőségei
A funkció és díszítés
Egyedi motívumok, motívumrendszer
Dombornyomat Kompozíciós variációk
Illusztratív sorozatok
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
A vonal
– Változások vizuális nyomai
– A valóságos és képzeletbeli változások nyomainak megjelenítése különböző grafikai és festészeti technikákkal
– Improvizatív és tudatos vonal– és hangjátékok
– Különböző hatású, karakterű hangok, zajok, zenék inspiráló hatására különböző karakterű vonalak, rajzos vonalszövetek készítése

A szín
– Színfoltok festése zene hangulatára
– A színek egymáshoz való viszonya, a színek érzelmi minősége
– Természeti jelenségek színekkel és színárnyalatokkal való kifejezése
– Egy– egy szín más színekkel való kapcsolatának mesén, dramatikus játékon keresztül történő átélése, az élmények megfestése (színházlátogatás)
– Árnyalt vizuális minőségek, színharmóniák
– Fogalmakkal, hangokkal, mozdulatokkal leírható tartalmak megjelenítése színek, színharmóniák által
– Színkontrasztok, tartalmi ellentétek
– Színkontrasztok, színellentétek festése – melyek tartalmi ellentéteket és belső élményeket juttatnak felszínre – különös tekintettel a sötét–világos kontrasztra

A felület
– Felület és ábrázolási szándék

– Különböző érzelmi, hangulati állapotok megjelenítése a megismert technikákkal, felületalakítási lehetőségekkel változatos műfaji kísérletek során
– Foltok, folthatárok
– A valóságban látható éles és elmosódott kontúrok megfigyelése és megjelenítésük
– Transzparencia, ellenfény, a részletek láthatósága

Textúra képzés
– Különböző anyagok segítségével, felhasználásával (homok, gipsz, fonal, drót, szögek) változatos textúrájú felületek létrehozása
– Az elkészült lapokból képtárgyak készítése

Minta a környezetben
– Műalkotásokról, építményekről, fotókról minták, ornamentikák gyűjtése (Várhelyi György szobrász mintáinak tanulmányozása) – A gyűjtött és továbbgondolt mintakincs felhasználása tárgyakon

Díszítés, díszítmények
– Funkcióval, jelentéssel bíró mikroterek külső– belső elemeinek díszítése grafikai és festészeti technikákkal
– A mikroterek lakóinak, lényeinek egyedi megjelenítése

Sablon nyomatok
– Meghívó, plakát, képregény készítése sablonnyomat segítségével (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal)

Dombornyomatok
– Különböző anyagok, tárgyak segítségével plasztikus papírnyomatok készítése

Kompozíció
– Komponálási módok
– Játékos kísérletek, variációk egy saját alkotás, illetve különböző reprodukciók képi elemeinek, szereplőinek átrendezésére

Képalkotás
– Illusztrációk készítése
– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív ábrázolása sorozatokban grafikai és festészeti technikákkal (monotípia és kollázs–technika vonalas, festett kiegészítéssel, krétarajzzal, karcnyomatokkal)
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a mozgás–változás vonallal történő kifejezésének lehetőségeit,
– a színek egymáshoz való viszonyát,
– a színek érzelmi minőségét,
– a színharmóniákat, színkontrasztokat,
– a gyűjtés, gyűjtemény felhasználásának lehetőségeit,
– a funkció és díszítés kapcsolatát,
– a dombornyomat készítésének technikáját.

Legyen képes:
– a vonal, forma, folt, felület, szín és textúra kifejező használatára,
– egyedi motívumok, motívumrendszer alkalmazására,
– dombornyomat készítésére,
– a kompozíciós variációk, illusztratív sorozatok készítésére,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

H) GRAFIKA ÉS FESTÉSZET MŰHELYGYAKORLAT

A grafika és festészet műhelygyakorlat célja olyan általános és speciális ismeretek átadása, melyek képessé teszik a tanulót önálló, színvonalas grafikai és festészeti alkotások létrehozására. Célja továbbá, hogy a tanulókat önmaguk megismeréséhez és a valóság törvényszerűségeinek egyre pontosabb és mélyebb megértéséhez juttassa a kritikus megfigyelés és gyakorlati tevékenységek segítségével.
A műhelygyakorlat feladata a tanulói képzelet, a belső képek és a valóság törvényszerűségeiből fakadó vizuális látványelemek összekapcsolásának elősegítése. Feladata továbbá kreatív alkotói tevékenységen keresztül az emberi, társadalmi és művészeti problémákra való érzékenység és véleménynyilvánítási igény kialakítása.

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.
– A vizuális kifejezés elemeinek eszközeinek felismerése, egyre tudatosabb alkalmazása.
– A motívumgyűjtés és vázlatkészítés gyakorlatában való jártasság kialakítása.
– A tanult grafikai és festészeti technikák alkalmazási képességének gyakorlása.
– Az esztétikai érzékenység és kifejezőkészség fejlesztése.
– Az önállóság kialakítása.
– A fegyelmezett munkavégzés szabályainak elsajátíttatása.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
Grafika és festészet technikai, műfaji sajátosságai
Vizuális kifejezés alapvető eszközei, szerepük (Ruzicskay bioképek tanulmányozása)
A vonal megjelenési lehetőségei, kifejezőereje
A fekete–fehér kontraszt hatása, használatának lehetőségei
A tónus szerepe
A színek érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatása
A sötét–világos, a hideg–meleg színkontraszt
A faktúra és textúra alakítás lehetőségei
Képépítési és kompozíciós lehetőségek (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság–szabálytalanság)
Téma variációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
A ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz technikája
Az anyagnyomatok, a monotypia, a magas nyomás műveletei
Kollázs és vegyes technikájú alkotások készítésének lehetőségei
Az akvarell– és temperafestés eltérő technikai sajátosságai
A pasztellkép készítés technikája

Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságainak megfelelő betű, monogram, embléma, piktogram tervezése
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
Vonal
– A vonal ritmust kifejező hatása
– A vonal karaktermegjelenítő szerepe
– A vonal pszichikai kifejezőereje
– Sorsok, korok, egyéniségek kifejezése különböző vonalhasználattal
– Vonal a festészetben és a grafikában
– Vonal a térben és képtárgyakon
– Vonal a tájban, természetben, (monumentális) szabadtéri installációk, land art (Hólabirintus építése az Erzsébet-ligetben)

Szín
– Színes fonalak, drapériák – színes terek, színkontrasztok
– A színek hatása (érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatás)
– A színek analogikus kapcsolata az érzetekkel, a különböző kifejezési nyelvekkel és szellemi tartalmakkal

A fény és a sötét differenciálódása
– A fény és a sötét által közvetített tartalmak (mesék, mítoszok, legendák)
– Játék a fénnyel (lámpákkal, vetítőkkel)
– Tárgyak, terek és a fény kapcsolata
– Külső–belső élmények átélése, megtapasztalása és megjelenítése (zenei, akusztikai analógiák felismerése, létrehozása) (Közös feladatok a zenei tanszak növendékeivel)
– A fekete szín használata, a fekete–fehér kontraszt (fekete tér, fekete tárgy)
– A szürkétől a feketéig – grafikában és festészetben

Felületképzés
– Faktúra és textúra alakítás a grafika és festés eszközeivel
– Felületkontrasztok létrehozása (különböző anyagok nyomataival, kollázzsal)
– Lavírozott tus, pác és akvarell rajzok
– A gyors, könnyed festés technikája
– Festett ceruzarajzok. Különböző technikák vegyítése, kísérletezések

Kifejezés, képalakítás
– Organikus képalkotás (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság–szabálytalanság)
– Képi elemek átrendezése, variációk, kompozíciós lehetőségek

Képalkotás
– Illusztráció készítése
– Tusrajzzal a monokromitás, a foltképzés és a vonalrendszerek szerepének hangsúlyozása
– Egyedi nyomtatással monotypia készítése

Tér – környezet
– A körülvevő környezet elemei által létrehozott különböző méretű, nyitott és zárt terek
– Térépítések és térjátékok a különböző érzékelési területek bekapcsolásával

– Hagyományos és rendhagyó térképek készítése (hang–, taktilis–, hőtérképek)
– Eltérő hangulatú, méretű, arányú és szerkezetű terekben, (labirintusokban) átélt tapasztalások, élmények megjelenítése grafika, festészet és kevert technikák segítségével

A betű és kép
– Jel (egyedi, saját jel)
– Betűkarakter, monogram
– Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságaival embléma, piktogram tervezése
– A kódextől a könyvnyomtatásig
– A nyomtatott írás és a kép használhatósága
– Miniatúrák, óriásképek

Műalkotások
– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
– Anyagok, eszközök, megoldások a különböző korokban
– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
– Műalkotások a környezetünkben, galériákban
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a grafika és festészet alapvető technikai és műfaji sajátosságait,
– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát, – a grafika és festészet néhány kiemelkedő hazai és külföldi képviselőjét, kortárs alkotóit,
– a vizuális kifejezés, képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,
– a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.
Legyen képes:
– munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,
– a vizuális kifejezőeszközök és módok (vonalak, színek, formák, felületek és kompozíciós lehetőségek) kifejezési szándék szerinti használatára,
– a tanult grafikai és festészeti technikákkal (ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz, anyag nyomatok, monotypia, kollázs, akvarellfestés, temperafestés, pasztell és vegyes technika) alkotásokat létrehozni,
– egy téma kapcsán variációkat és különböző méretű alkotásokat készíteni,
– képzőművészeti alkotásokon a színek, vonalak felületek sajátosságait felismerni,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A környezet által közvetített üzenetek befogadásának és értelmezésének mélyítése.
– A formák, színek változatos, gazdag használatának kialakítása.
– A külső látvány és a lelki tartalmak érzékeny megjelenítésének fejlesztése.
– A véleményformálás finomítása saját és mások műveivel kapcsolatban.
– A tanulók tervezési készségének és problémamegoldó képességének fejlesztése.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
A megvilágítás szerepe

A fény és árnyék grafikai és festészeti eszközökkel való megjelenítésének lehetőségei
A forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztok
A redukció, a sűrítés, a fokozás és a kiemelés szerepe
A felületgazdagítás lehetőségei
A színperspektíva szerepe
A különböző színviszonyok hatása, kifejezőereje
Variációk, sorozatok készítése
Nagyítások, méret és léptékváltások alkalmazása
Eltérő képkivágások hatásainak megtapasztalása és alkalmazása
A sablonnyomat, dombornyomat technikája
A linómetszés technikája
Alkalmazott vagy tervezőgrafika sajátosságainak megfelelő tipográfia, könyvborító, plakát tervezése
Jelmezek, maszkok, díszletek készítésének sajátosságai (Közös munka az iskola drámatagozatos növendékeivel)
Egyszerű akció, performance létrehozása
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
A fény és a sötét
– Karakteresen eltérő erejű, irányú megvilágítású tárgyak és terek létrehozása, megjelenítése
– A fény és árnyék grafikai eszközökkel való kifejezése
– Színes kompozíciók, és variációk készítése a látvány inspiráló hatására

Kontrasztok
– Forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztokra épített kép, képtárgy sorozatok, variációk létrehozása, a zene–hang, mozgás–tapintás, az irodalom és a képzőművészet inspiráló hatására
– További lehetőségek, variációk és kísérletezések új médiumok, műfajok segítségével

Kifejezés – karakterek
– Emberi és mitikus karakterek vizuális kifejezése
– Emberek, hősök, tárgyak jelleme, hangulatváltozásaik megjelenítése a festészet és grafika eszközeivel
– Portrék, maszkok, jelmezek készítése
– Kifejező karakterek létrehozásának inspirálása játékokkal és akciókkal
– A kifejezés lehetőségei a redukció, a sűrítés, a fokozás, és a kiemelés eszközeivel
– Egy téma feldolgozása a sablonnyomat (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal), dombornyomat, tus– és a temperatechnika lehetőségeit felhasználva
– Felületgazdagítási lehetőségek
– Dramatikus játék a kész alkotásokkal

Tér – környezet
– A közvetlen környezet tárgyai, tárgykarakterek szembeállítása, csoportosítások
– Tárgyátalakítások, átfestéssel, zavarófestéssel
– Tárgyak idegen, megszokottól eltérő környezetbe helyezése
– Léptékváltás adta lehetőségek felhasználása
– Egy tárgy részletének felnagyítása, változatos képkivágások
– A látvány és fantázia képi elemeinek összekapcsolása egy tárgy, szerkezet belső terének ábrázolása során

Írás – kép
– Alkalmazott vagy tervezőgrafikai ismeretek segítségével könyvborító, plakát készítése
– A képhez felirat tervezése (számítógép segítségével). Betű, tipográfia
– A betű, írás és kép szabad műfajú felhasználása

Szín
– „Szín–tér", külső–belső terek színviszonyai
– Az illúziókeltés lehetőségei
– Színperspektíva
– Kompozíciós változatok a színkontrasztra
– A szín kifejezőereje, mélysége, mozgása a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során
– Terek berendezése, benépesítése eltérő méretű és színű figurákkal, szalagokkal, textilekkel, lámpákkal
– Doboz szín–házak – azonos motívumok más–más színviszonyok között

Képalkotás
– A gouache technikájának ismerete (Erdélyi Attila képeinek megtekintése a Tessedik Múzeumban)
– A linómetszés technikájának elsajátítása, sajátosságai, műfaji követelményei, az anyag– és eszközhasználat specifikumai
– Egydúcos linómetszet
– Színes linómetszet kialakítása a dúc továbbvésésével
– Különböző méretű illusztráció, illusztráció sorozat készítése zenei, irodalmi alkotáshoz
– Illusztráció készítése egyedi és sokszorosítási technikákkal (ecset– és tollrajz, gouache, linómetszet)

Műalkotások
– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
– Anyagok, eszközök, megoldások és stiláris jegyek a különböző korokban
– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
– Műalkotások a környezetünkben, galériákban
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a szín kifejezőerejét, a színperspektíva szerepét,
– a különböző színviszonyok hatását, – a sablonnyomat, dombornyomat, linómetszés technikáját.

Legyen képes:
– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képalkotási gyakorlatban alkalmazni,
– a fény – árnyék – szín összefüggéseit felhasználni a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során,
– alkalmazni a léptékváltás adta lehetőségeket,
– véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A személyes kifejezési eszközök megtalálásának ösztönzése.
– A kísérletező kedv, a döntésképesség és az alkotói magatartás fejlesztése.
– A képépítési és kompozíciós törvényszerűségek tudatos használatának ösztönzése.
– A tudatos környezetformálás igényének kialakítása.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
A színmodulációk, lokál és valőr színek
A szín–önkontraszt és komplementer kontraszt hatásai
A túlzás, fokozás szerepe
Az egyensúly feltételei
Az átírás módjai
A dekoratív festészet sajátosságai
A különböző stílusjegyek felismerésének szempontjai
Többdúcos linómetszet létrehozása
Hidegtű vagy pusztatű technikája
Az improvizatív és a tervezett művek közti különbségek
Látványterv létrehozása
Akrilfestés gyakorlata
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
Képalkotás
– Személyes jelentéssel bíró fogalmak, tartalmak, tárgyak grafikus megjelenítése (változás, kapcsolat, szembenállás)
– Színes sokszorosítás. A színek felhasználásának lehetősége a sokszorosított grafikában
– Többdúcos linómetszet készítése – Alapszín keveredések, átfedések, új szín létrehozása, alányomás
– Sorozat készítése amorf keretű linódúcokkal
– Hidegtű
– A hidegtű vagy pusztatű technika elsajátítása, a mélynyomás alapjai
– Alapozatlan, puszta, felfényesített lemezre karcolás tűvel, a felületek megdolgozása jelet hagyó eszközökkel
– A vonalkarakter lehetőségeinek kiaknázása a dúc felnagyításával
– A magas– és a mélynyomás variálásának lehetőségei

Stílusvariációk, átiratok
– Különböző korok eltérő stílusú, témájú alkotásainak átfestése, összekeverése és egybeépítésük variációi
– Stílusjegyek átváltoztatása, méret– és léptékváltások (Városunkban lévő falfestmények összehasonlítása, tanulmányozása)
– Nagyméretű dekoratív, díszletjellegű megoldások. Tervek készítése
– Fotókból képsorozatok összeállítása, eltérő képkapcsolási lehetőségek tudatos használata
– Művek összehasonlítása

Egyéni vizuális kifejezés
– Személyes kifejezőeszközök és módok megtalálása az egyéniség, a technikai lehetőségek és a műfaji sajátosságok összehangolása által, önálló kísérletezések segítségével
– Folyamat – karakter – személyes idő kifejezési lehetőségei
– Személyes képnapló készítése, lelki tartalmak, történések és változások vizuális rögzítése
– Improvizációk és tervezett művek
– Zenei vagy egyéb inspiráció segítségével túlzások, fokozások, egyensúly vesztések megjelenítése festészeti és vegyes technikájú alkotásokon, képtárgy sorozatokon

Vizsgamunka
– Az eddigi ismeretek felhasználásával, egyéni kifejezési szándék szerinti kép, képtárgy, képsorozat készítése választott technikával és dokumentálása.

Műalkotások
– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
– Anyagok, eszközök, megoldások és stiláris jegyek a különböző korokban
– Elemzések a grafika és festés módszereiről, a színhasználatról és az anyagokról
– Művészeti, művészettörténeti ismeretek beépítése az alkotó tevékenységbe
– A feladatokhoz kapcsolódó kortárs műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
– Műalkotások a környezetünkben, galériákban
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,
– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képalkotási gyakorlatban,
– a képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit.

Legyen képes:
– különbséget tenni a magas– és mélynyomás között,
– grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló koncepciók alapján különböző méretű variációkat, kép–, képtárgy sorozatokat, illusztrációkat készíteni,
– munkáját esztétikusan összeállítani, bemutatni,
– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
– véleményformálásra műalkotásokkal kapcsolatban,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanuló ismerje:
– a grafika és festészet történetét, korszakait, jellemző alkotásait,
– a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,
– a grafika és festészet technikai és műfaji sajátosságait,
– a képgrafikai, alkalmazott grafikai és a festészeti tevékenységeket, eljárásokat
– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát,
– a képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,
– a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.

A tanuló legyen képes:
– munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,
– a tanszak tanult műfaji sajátosságainak megfelelő átírásra, absztrakcióra,
– az egyedi– és sokszorosított grafikai eljárások, festészeti technikák alkalmazására,
– a grafikai és festészeti anyagok helyes használatára,
– a színek, formák és kompozíciós lehetőségek kifejezési szándék szerinti használatára
– grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló alkotások, variációk és illusztrációk készítésére,
– a tanult grafikai és festészeti technikák sokszínű használatára és továbbfejlesztési lehetőségeinek keresésére, kísérletezésre,
– esztétikus képi megjelenítésre,
– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
– önálló véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,
– a munkavédelmi szabályok betartására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei
A vizsga gyakorlati vizsgarészekből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama
A grafika és festészet műhelygyakorlat
– tervezés 40 perc
– tárgykészítés 140 perc

A vizsga tartalma
A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, képalkotó, képessége. A terv tükrözze a tanulónak a grafika és festészet anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett ismeretét. A megvalósított kép, képtárgy, képsorozat mutassa be a tanuló grafikai és festészeti jártasságát, tudását.

A grafika és festészet műhelygyakorlat vizsga két részből tevődik össze:
A) Tervezési dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.
A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján létrehozott alkotás, amely lehet:
– alkalmazott grafikai, sokszorosított grafikai alkotás, sorozat vagy variáció,
– grafikai és festészeti illusztráció sorozat,
– szabadodon választott technikákkal készített képi alkotás, alkotássorozat vagy variáció.
A vizsgamunkát az alapfok utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti alapvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:
– modell alapján készített képi, képtárgyi átírás,
– alkalmazott grafikai vagy dekoratív festészeti vázlatterv – sorozat.
A vizsga értékelése
A grafika és festészet műhelygyakorlat alapvizsga értékelésének általános szempontjai:
– tervezési, képalkotási készség,
– színhasználat, kompozíciós készség,
– alapvető anyag– és eszközismeret, jártasság,
– a grafikai és festészeti ismeretek gyakorlati alkalmazása,
– a tartalomnak, műfaji sajátosságoknak megfelelő átíró és kifejezőképesség,
– az elkészült munka összhangja.

I) GRAFIKA ÉS FESTÉSZET MŰHELYGYAKORLAT

A grafika és festészet műhelygyakorlat célja olyan általános és speciális ismeretek átadása, melyek képessé teszik a tanulót önálló, színvonalas grafikai és festészeti alkotások létrehozására. Célja továbbá, hogy a tanulókat önmaguk megismeréséhez és a valóság törvényszerűségeinek egyre pontosabb és mélyebb megértéséhez juttassa a kritikus megfigyelés és gyakorlati tevékenységek segítségével.
A műhelygyakorlat feladata a tanulói képzelet, a belső képek és a valóság törvényszerűségeiből fakadó vizuális látványelemek összekapcsolásának elősegítése. Feladata továbbá kreatív alkotói tevékenységen keresztül az emberi, társadalmi és művészeti problémákra való érzékenység és véleménynyilvánítási igény kialakítása.

4. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.
– A vizuális kifejezés elemeinek eszközeinek felismerése, egyre tudatosabb alkalmazása.
– A motívumgyűjtés és vázlatkészítés gyakorlatában való jártasság kialakítása.
– A tanult grafikai és festészeti technikák alkalmazási képességének gyakorlása.
– Az esztétikai érzékenység és kifejezőkészség fejlesztése.
– Az önállóság kialakítása.
– A fegyelmezett munkavégzés szabályainak elsajátíttatása.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
Grafika és festészet technikai, műfaji sajátosságai
Vizuális kifejezés alapvető eszközei, szerepük (Ruzicskay bioképek tanulmányozása)
A vonal megjelenési lehetőségei, kifejezőereje
A fekete–fehér kontraszt hatása, használatának lehetőségei
A tónus szerepe
A színek érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatása
A sötét–világos, a hideg–meleg színkontraszt
A faktúra és textúra alakítás lehetőségei
Képépítési és kompozíciós lehetőségek (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság–szabálytalanság)
Téma variációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

A ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz technikája
Az anyagnyomatok, a monotypia, a magas nyomás műveletei
Kollázs és vegyes technikájú alkotások készítésének lehetőségei
Az akvarell– és temperafestés eltérő technikai sajátosságai
A pasztellkép készítés technikája
Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságainak megfelelő betű, monogram, embléma, piktogram tervezése
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
Vonal
– A vonal ritmust kifejező hatása
– A vonal karaktermegjelenítő szerepe
– A vonal pszichikai kifejezőereje
– Sorsok, korok, egyéniségek kifejezése különböző vonalhasználattal
– Vonal a festészetben és a grafikában
– Vonal a térben és képtárgyakon
– Vonal a tájban, természetben, (monumentális) szabadtéri installációk, land art (Hólabirintus építése az Erzsébet-ligetben)

Szín
– Színes fonalak, drapériák – színes terek, színkontrasztok
– A színek hatása (érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatás)
– A színek analogikus kapcsolata az érzetekkel, a különböző kifejezési nyelvekkel és szellemi tartalmakkal

A fény és a sötét differenciálódása
– A fény és a sötét által közvetített tartalmak (mesék, mítoszok, legendák)
– Játék a fénnyel (lámpákkal, vetítőkkel)
– Tárgyak, terek és a fény kapcsolata
– Külső–belső élmények átélése, megtapasztalása és megjelenítése (zenei, akusztikai analógiák felismerése, létrehozása) (Közös feladatok a zenei tanszak növendékeivel)
– A fekete szín használata, a fekete–fehér kontraszt (fekete tér, fekete tárgy)
– A szürkétől a feketéig – grafikában és festészetben

Felületképzés
– Faktúra és textúra alakítás a grafika és festés eszközeivel
– Felületkontrasztok létrehozása (különböző anyagok nyomataival, kollázzsal)
– Lavírozott tus, pác és akvarell rajzok
– A gyors, könnyed festés technikája
– Festett ceruzarajzok. Különböző technikák vegyítése, kísérletezések
– Kifejezés, képalakítás
– Organikus képalkotás (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság–szabálytalanság)
– Képi elemek átrendezése, variációk, kompozíciós lehetőségek

Képalkotás
– Illusztráció készítése
– Tusrajzzal a monokromitás, a foltképzés és a vonalrendszerek szerepének hangsúlyozása
– Egyedi nyomtatással monotypia készítése

Tér – környezet
– A körülvevő környezet elemei által létrehozott különböző méretű, nyitott és zárt terek
– Térépítések és térjátékok a különböző érzékelési területek bekapcsolásával
– Hagyományos és rendhagyó térképek készítése (hang–, taktilis–, hőtérképek)
– Eltérő hangulatú, méretű, arányú és szerkezetű terekben, (labirintusokban) átélt tapasztalások, élmények megjelenítése grafika, festészet és kevert technikák segítségével

A betű és kép
– Jel (egyedi, saját jel)
– Betűkarakter, monogram
– Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságaival embléma, piktogram tervezése
– A kódextől a könyvnyomtatásig
– A nyomtatott írás és a kép használhatósága
– Miniatúrák, óriásképek

Műalkotások
– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
– Anyagok, eszközök, megoldások a különböző korokban
– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
– Műalkotások a környezetünkben, galériákban
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a grafika és festészet alapvető technikai és műfaji sajátosságait,
– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát, – a grafika és festészet néhány kiemelkedő hazai és külföldi képviselőjét, kortárs alkotóit,
– a vizuális kifejezés, képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,
– a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.
Legyen képes:
– munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,
– a vizuális kifejezőeszközök és módok (vonalak, színek, formák, felületek és kompozíciós lehetőségek) kifejezési szándék szerinti használatára,
– a tanult grafikai és festészeti technikákkal (ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz, anyag nyomatok, monotypia, kollázs, akvarellfestés, temperafestés, pasztell és vegyes technika) alkotásokat létrehozni,
– egy téma kapcsán variációkat és különböző méretű alkotásokat készíteni,
– képzőművészeti alkotásokon a színek, vonalak felületek sajátosságait felismerni,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A környezet által közvetített üzenetek befogadásának és értelmezésének mélyítése.
– A formák, színek változatos, gazdag használatának kialakítása.
– A külső látvány és a lelki tartalmak érzékeny megjelenítésének fejlesztése.
– A véleményformálás finomítása saját és mások műveivel kapcsolatban.
– A tanulók tervezési készségének és problémamegoldó képességének fejlesztése.

Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
A megvilágítás szerepe
A fény és árnyék grafikai és festészeti eszközökkel való megjelenítésének lehetőségei
A forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztok
A redukció, a sűrítés, a fokozás és a kiemelés szerepe
A felületgazdagítás lehetőségei
A színperspektíva szerepe
A különböző színviszonyok hatása, kifejezőereje
Variációk, sorozatok készítése
Nagyítások, méret és léptékváltások alkalmazása
Eltérő képkivágások hatásainak megtapasztalása és alkalmazása
A sablonnyomat, dombornyomat technikája
A linómetszés technikája Alkalmazott vagy tervezőgrafika sajátosságainak megfelelő tipográfia,
Könyvborító, plakát tervezése
Jelmezek, maszkok, díszletek készítésének sajátosságai (Közös munka az iskola drámatagozatos növendékeivel)
Egyszerű akció, performance létrehozása
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok
A fény és a sötét
– Karakteresen eltérő erejű, irányú megvilágítású tárgyak és terek létrehozása, megjelenítése
– A fény és árnyék grafikai eszközökkel való kifejezése
– Színes kompozíciók, és variációk készítése a látvány inspiráló hatására

Kontrasztok
– Forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztokra épített kép, képtárgy sorozatok, variációk létrehozása, a zene–hang, mozgás–tapintás, az irodalom és a képzőművészet inspiráló hatására
– További lehetőségek, variációk és kísérletezések új médiumok, műfajok segítségével

Kifejezés – karakterek
– Emberi és mitikus karakterek vizuális kifejezése
– Emberek, hősök, tárgyak jelleme, hangulatváltozásaik megjelenítése a festészet és grafika eszközeivel
– Portrék, maszkok, jelmezek készítése
– Kifejező karakterek létrehozásának inspirálása játékokkal és akciókkal
– A kifejezés lehetőségei a redukció, a sűrítés, a fokozás, és a kiemelés eszközeivel
– Egy téma feldolgozása a sablonnyomat (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal), dombornyomat, tus– és a temperatechnika lehetőségeit felhasználva
– Felületgazdagítási lehetőségek
– Dramatikus játék a kész alkotásokkal

Tér – környezet
– A közvetlen környezet tárgyai, tárgykarakterek szembeállítása, csoportosítások
– Tárgyátalakítások, átfestéssel, zavarófestéssel
– Tárgyak idegen, megszokottól eltérő környezetbe helyezése
– Léptékváltás adta lehetőségek felhasználása

– Egy tárgy részletének felnagyítása, változatos képkivágások
– A látvány és fantázia képi elemeinek összekapcsolása egy tárgy, szerkezet belső terének ábrázolása során

Írás – kép
– Alkalmazott vagy tervezőgrafikai ismeretek segítségével könyvborító, plakát készítése
– A képhez felirat tervezése (számítógép segítségével). Betű, tipográfia
– A betű, írás és kép szabad műfajú felhasználása

Szín
– „Szín–tér", külső–belső terek színviszonyai
– Az illúziókeltés lehetőségei
– Színperspektíva
– Kompozíciós változatok a színkontrasztra
– A szín kifejezőereje, mélysége, mozgása a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során
– Terek berendezése, benépesítése eltérő méretű és színű figurákkal, szalagokkal, textilekkel, lámpákkal
– Doboz szín–házak – azonos motívumok más–más színviszonyok között

Képalkotás
– A gouache technikájának ismerete (Erdélyi Attila képeinek megtekintése a Tessedik Múzeumban)
– A linómetszés technikájának elsajátítása, sajátosságai, műfaji követelményei, az anyag– és eszközhasználat specifikumai
– Egydúcos linómetszet
– Színes linómetszet kialakítása a dúc továbbvésésével
– Különböző méretű illusztráció, illusztráció sorozat készítése zenei, irodalmi alkotáshoz
– Illusztráció készítése egyedi és sokszorosítási technikákkal (ecset– és tollrajz, gouache, linómetszet)

Műalkotások
– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
– Anyagok, eszközök, megoldások és stiláris jegyek a különböző korokban
– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
– Műalkotások a környezetünkben, galériákban
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a szín kifejezőerejét, a színperspektíva szerepét,
– a különböző színviszonyok hatását, – a sablonnyomat, dombornyomat, linómetszés technikáját.
Legyen képes:
– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képalkotási gyakorlatban alkalmazni,
– a fény – árnyék – szín összefüggéseit felhasználni a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során,
– alkalmazni a léptékváltás adta lehetőségeket,
– véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A személyes kifejezési eszközök megtalálásának ösztönzése.
– A kísérletező kedv, a döntésképesség és az alkotói magatartás fejlesztése.
– A képépítési és kompozíciós törvényszerűségek tudatos használatának ösztönzése.
– A tudatos környezetformálás igényének kialakítása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek
A színmodulációk, lokál és valőr színek
A szín–önkontraszt és komplementer kontraszt hatásai
A túlzás, fokozás szerepe
Az egyensúly feltételei
Az átírás módjai
A dekoratív festészet sajátosságai
A különböző stílusjegyek felismerésének szempontjai
Többdúcos linómetszet létrehozása
Hidegtű vagy pusztatű technikája
Az improvizatív és a tervezett művek közti különbségek
Látványterv létrehozása
Akrilfestés gyakorlata
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

Képalkotás

– Személyes jelentéssel bíró fogalmak, tartalmak, tárgyak grafikus megjelenítése (változás, kapcsolat, szembenállás)
– Színes sokszorosítás. A színek felhasználásának lehetősége a sokszorosított grafikában
– Többdúcos linómetszet készítése – Alapszín keveredések, átfedések, új szín létrehozása, alányomás
– Sorozat készítése amorf keretű linódúcokkal
– Hidegtű
– A hidegtű vagy pusztatű technika elsajátítása, a mélynyomás alapjai
– Alapozatlan, puszta, felfényesített lemezre karcolás tűvel, a felületek megdolgozása jelet hagyó eszközökkel
– A vonalkarakter lehetőségeinek kiaknázása a dúc felnagyításával
– A magas– és a mélynyomás variálásának lehetőségei

Stílusvariációk, átiratok

– Különböző korok eltérő stílusú, témájú alkotásainak átfestése, összekeverése és egybeépítésük variációi
– Stílusjegyek átváltoztatása, méret– és léptékváltások (Városunkban lévő falfestmények összehasonlítása, tanulmányozása)
– Nagyméretű dekoratív, díszletjellegű megoldások. Tervek készítése
– Fotókból képsorozatok összeállítása, eltérő képkapcsolási lehetőségek tudatos használata
– Művek összehasonlítása

Egyéni vizuális kifejezés

– Személyes kifejezőeszközök és módok megtalálása az egyéniség, a technikai

lehetőségek és a műfaji sajátosságok összehangolása által, önálló kísérletezések segítségével
– Folyamat – karakter – személyes idő kifejezési lehetőségei
– Személyes képnapló készítése, lelki tartalmak, történések és változások vizuális rögzítése
– Improvizációk és tervezett művek
– Zenei vagy egyéb inspiráció segítségével túlzások, fokozások, egyensúly vesztések megjelenítése festészeti és vegyes technikájú alkotásokon, képtárgy sorozatokon

Vizsgamunka
– Az eddigi ismeretek felhasználásával, egyéni kifejezési szándék szerinti kép, képtárgy, képsorozat készítése választott technikával és dokumentálása.

Műalkotások
– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
– Anyagok, eszközök, megoldások és stiláris jegyek a különböző korokban
– Elemzések a grafika és festés módszereiről, a színhasználatról és az anyagokról
– Művészeti, művészettörténeti ismeretek beépítése az alkotó tevékenységbe
– A feladatokhoz kapcsolódó kortárs műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
– Műalkotások a környezetünkben, galériákban
Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,
– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képalkotási gyakorlatban,
– a képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit.
Legyen képes:
– különbséget tenni a magas– és mélynyomás között,
– grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló koncepciók alapján különböző méretű variációkat, kép–, képtárgy sorozatokat, illusztrációkat készíteni,
– munkáját esztétikusan összeállítani, bemutatni,
– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
– véleményformálásra műalkotásokkal kapcsolatban,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanuló ismerje:
– a grafika és festészet történetét, korszakait, jellemző alkotásait,
– a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,
– a grafika és festészet technikai és műfaji sajátosságait,
– a képgrafikai, alkalmazott grafikai és a festészeti tevékenységeket, eljárásokat
– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát,
– a képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,
– a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.

A tanuló legyen képes:
– munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,
– a tanszak tanult műfaji sajátosságainak megfelelő átírásra, absztrakcióra,
– az egyedi– és sokszorosított grafikai eljárások, festészeti technikák alkalmazására,
– a grafikai és festészeti anyagok helyes használatára,
– a színek, formák és kompozíciós lehetőségek kifejezési szándék szerinti használatára
– grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló alkotások, variációk és illusztrációk készítésére,
– a tanult grafikai és festészeti technikák sokszínű használatára és továbbfejlesztési lehetőségeinek keresésére, kísérletezésre,
– esztétikus képi megjelenítésre,
– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
– önálló véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,
– a munkavédelmi szabályok betartására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei: A vizsga gyakorlati vizsgarészekből áll.
A vizsga tantárgya és időtartama
A grafika és festészet műhelygyakorlat
– tervezés 40 perc
– tárgykészítés 140 perc

A vizsga tartalma
A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, képalkotó, képessége. A terv tükrözze a tanulónak a grafika és festészet anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett ismeretét. A megvalósított kép, képtárgy, képsorozat mutassa be a tanuló grafikai és festészeti jártasságát, tudását.

A grafika és festészet műhelygyakorlat vizsga két részből tevődik össze:
A) Tervezési dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.
A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján létrehozott alkotás, amely lehet:
– alkalmazott grafikai, sokszorosított grafikai alkotás, sorozat vagy variáció,
– grafikai és festészeti illusztráció sorozat,
– szabadodon választott technikákkal készített képi alkotás, alkotássorozat vagy variáció.
A vizsgamunkát az alapfok utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti alapvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.
Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:
– modell alapján készített képi, képtárgyi átírás,

– alkalmazott grafikai vagy dekoratív festészeti vázlatterv – sorozat.
A vizsga értékelése
A grafika és festészet műhelygyakorlat alapvizsga értékelésének általános szempontjai:
– tervezési, képalkotási készség,
– színhasználat, kompozíciós készség,
– alapvető anyag– és eszközismeret, jártasság,
– a grafikai és festészeti ismeretek gyakorlati alkalmazása,
– a tartalomnak, műfaji sajátosságoknak megfelelő átíró és kifejezőképesség,
– az elkészült munka összhangja.

3.6.VÁLASZTHATÓ TÁRGY: MŰVÉSZETTÖRTÉNET

A művészettörténet tantárgy célja a tanuló érdeklődésének felkeltése, érzékennyé és nyitottá tétele a műalkotások által nyújtott vizuális élmény befogadására. A tanuló világos kifejező– és érvelési képességének fejlesztése a közös műelemzéseken és az egyes korokra jellemző legfontosabb stílusirányzatokon keresztül. A már megismert művészettörténeti korok új összefüggésbe helyezése, a korszakok formanyelvének, stílusjegyeinek vizsgálata. Célja továbbá a művészettörténet emlékanyagában való eligazodás elősegítése, az ismeretek beépítése a tanuló életébe és munkájába az ábrázolási és kifejezési módok tanulmányozásával, az anyagok, műfajok, technikák, eljárások megismerésével.
A tantárgy feladata a világkép és a képzőművészet viszonyának megismertetése. A művészet kultúrában és társadalomban betöltött szerepének bemutatása, a művészet folytonosságának és korról korra változó jellegének feltárása, az egyes művészettörténeti korok jellemző stílusjegyeinek összehasonlítása. Feladata továbbá a kortárs művészet hagyományokhoz való viszonyának bemutatása a művészeti ágak kapcsolatának, érzékeltetése a műfajhatárok elmosódásának és a műfajok közötti közlekedés lehetőségeinek, megmutatásával. Az önálló tájékozódás képességének, az ismeretszerzés igényének kialakítása. Jelentős műemlékek, múzeumok, gyűjtemények, kiállítások látogatásával a szűkebb környezet iránti elkötelezettség előhívása. A művészetek formanyelvének, a legjellemzőbb kifejezőeszközöknek és komponálásmódoknak megismertetése, a művészettörténet nagy alkotóinak és jellemző alkotásainak bemutatása az őskortól napjainkig.
A művészettörténet tantárgy oktatása szorosan kötődik a művészeti képzés programjához, a vizuális alkotó gyakorlattal, valamint a műhelyekben folyó elméleti és gyakorlati tudnivalók elsajátításával párhuzamosan nyújt ismereteket, ugyanakkor igyekszik kapcsolatot találni a társművészetek felé is.
A tantárgy szabadon választható, emellett tananyagtartalma szervesen beépíthető a többi tantárgy oktatási folyamatába is.

Alapfokú évfolyamok

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A tanuló érdeklődésének felkeltése a műalkotások által nyújtott vizuális élmény befogadására. – Közösen végzett műelemzéseken keresztül a művészet legkorábbi korszakaira jellemző legfontosabb stílusjegyek megismertetése.
– Az ismeretszerzés igényének kialakítása, a művészet szerepének szemléltetése a különböző korszakokban és civilizációkban.

Tananyag
Bevezetés
– A művészettörténet alapfogalmai
– A művészettörténet helye és szerepe a tudományok között
– A művészet vizuális nyelve
– A képző– és iparművészet ágai, műfajai, jellemzői, kapcsolatuk, kölcsönhatásaik

Őskor
– Az emberré válás folyamata
– A művészet kezdetei
– Használati és kultikus tárgyak, ékszerek – a temetkezés legrégibb emlékei
– Plasztikák, idolok, állatszobrok
– Barlang– és sziklarajzok, festmények
– A megalitikus kultúra emlékei

Mezopotámia
– A folyamközi birodalmak
– Sumérok, akkádok, babiloniak, asszírok, perzsák

Egyiptom
– Az egyiptomi társadalom
– Világkép, hitvilág
– Az egyiptomi kultúra időrendi áttekintése
– Az egyiptomi művészet konvenciói, stílusai, korszakai

A Kínai Birodalom
– A nagy dinasztiák időrendi áttekintése
– Hiedelemvilág, az ősök kultusza
– A Kínai Birodalom kultúrája: edények, plasztikák
– Festészet, tájképfestés, kalligráfia

Japán művészete
– A természet erőinek és az ősöknek tisztelete, sintoizmus
– Kínai befolyás, a buddhizmus elterjedése
– A zen buddhizmus és a művészet
– Teaszertartás, virágrendezés, tusfestészet

India művészete
– Indiai kultúrák, birodalmak áttekintése
– A buddhizmus eszmerendszere, elterjedése
– A hinduista hitvilág és kultúra

Afrika művészete
– Ősi birodalmak Fekete–Afrikában
– A kultúrák sokfélesége
– Az afrikai maszkok, mágia, ősök kultusza
– Plasztika, bronzszobrászat

A prekolumbiánus művészet
– Korai földművelő kultúrák

– Mítoszok, szertartás és építészet
– A közép– és dél–amerikai indián kultúrák áttekintése

Kréta és Mükéné
– A minoszi kultúra: építészet, festészet, plasztika
– Az akháj szellemiség, építészet

Görög művészet
– A görög kultúra nagy korszakainak áttekintése
– A városállamok és a társadalom felépítése
– Szellemiség, hitvilág, mitológia, tudományok, filozófia
– Az építészet új nyelvezete, oszloprendek, épülettípusok
– A szobrászat nagy korszakai
– Festészet, vázafestészet

A hellenizmus kora
– Új kulturális áramlatok és a klasszikus hellén kultúra kapcsolata, ötvöződése

Követelmény
A tanuló ismerje:
– az elemi kifejezési és ábrázolási módozatokat, és ismerje fel azokat konkrét műalkotásokban,
– a tanult művészettörténeti korok, korszakok főbb stílusjegyeit,
– a művészet különböző funkcióját és társadalmi szerepét az őskorban, a korai nagy kultúrákban és más földrészek művészetében,
– az európai kultúra forrásait, bölcsőjét.

Legyen képes:
– az egyes művészettörténeti korokra, korszakokra jellemző stílusjegyek felismerésére,
– a megismert művészettörténeti korok, korszakok időrendi áttekintésére, – a tanult korszakok műtárgyainak esztétikai és funkció–szempontú elemzésére,
– a nem európai kultúrák művészetének megértéséhez szükséges szempontok és kulturális tényezők figyelembe vételére.

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A tanuló világos kifejező képességének fejlesztése, a művészettörténet emlékanyagában való eligazodás biztosítása.
– A tanuló felkészítése az önálló szóbeli műelemzésre az ábrázolási és kifejezési módok tanulmányozása, valamint az anyagok, műfajok, technikák, eljárások megismerése által.
– Az önálló tájékozódás képességének és az ismeretszerzés igényének kialakítása.

Tananyag
Az etruszkok
– A római kultúra kezdetei, görög hatások
– Az etruszk hitvilág, kultuszhelyek, sírépítmények

Római művészet
– Róma kialakulása, felemelkedése és hanyatlása
– Új építészeti vívmányok, szerkezetek, épülettípusok
– A szobrászat új feladatok előtt – a portré
– Falfestmények, a jellegzetes római stílus kialakulása

Késő római és bizánci művészet
– A kereszténység eszmevilága, elterjedése
– A latin ókeresztény és a görög bizánci építészet legfőbb jellemzői, sajátosságai
– A mozaikművészet
– A kereszténység és az állam
– Egyházi táblakép–festészet, ikonok

A népvándorlás korának művészete
– A római birodalom bukása
– A nomád népek életmódja, hitvilága
– A honfoglaló magyarok művészete
– A Karoling Birodalom művészete
– Kultúra, vallás és képzőművészet

Az Iszlám Birodalom művészete
– Az iszlám kialakulása, felemelkedése, elterjedése – Az iszlám építészet főbb épülettípusai, stílusjegyei
– A kalligráfia az iszlám művészetben

A román kor művészete
– A római katolikus egyház szerepe a kultúrában
– Szerzetesek, zarándokok, kolostorok
– Az egyházi építészet sokszínűsége
– A kereszténység képi nyelve
– Hódítások, keresztes hadjáratok

A gótika
– Gótikus építészet – gótikus katedrális
– Üvegablakok, gótikus szobrászat
– Az egyház megújhodása
– A gótika sokszínűsége Európa országaiban

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a tanult művészettörténeti korok, korszakok főbb stílusjegyeit,
– az európai kultúra első nagy korszakainak szellemi és társadalmi hátterét (antik mitológia, kereszténység),
– a tárgy– és környezetkultúra alkotásait a tanult művészettörténeti korokban, korszakokban,
– a római kortól a gótikáig a stílusok magyarországi vonatkozásait, itteni megjelenési formájukat, jelentőségüket,
– azokat a múzeumokat, régészeti parkokat, műemlékeket, ahol személyesen tanulmányozhatja a tanult stílusok emlékeit.

Legyen képes:
– az egyes művészettörténeti korokra, korszakokra jellemző stílusjegyek felismerésére,
– a megismert művészettörténeti korok, korszakok időrendi és térbeli áttekintésére,
– művészeti, esztétikai élmények kifejtésére szóban.

5. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A tanuló figyelmének ráirányítása a világkép és a képzőművészet viszonyára, a művészet kultúrában és a társadalomban betöltött helyére, a művészet folytonosságnak és korról korra változó jellegének az egyes művészettörténeti korok jellemző stílusjegyeinek bemutatása.
– Az önálló tájékozódás képességének, az ismeretszerzés igényének kialakítása, a kitartó, módszeres munkavégzésre való nevelés.
– A művészet saját múltjához, hagyományához való viszonyának megismertetése.

Tananyag
A reneszánsz előzményei – trecento
– Művészet az itáliai városállamokban
– A szellemi megújulás első jelei
– Vallási és világi építészet
– A plasztika és festészet az új igények szolgálatában
– Új stílus születése

A korai reneszánsz – quattrocento
– Kereskedők és mecénások
– Új keresztény művészet
– Vallási hagyomány és antik kultúra
– A művészet és a természettudományok viszonya
– Művészet és humanizmus

Az érett reneszánsz – cinquecento
– Az itáliai udvarok és az antik világ
– Városi palotaépítészet és a megújuló egyházi építkezések
– A pápaság és a művészetek
– A reneszánsz művészet Itálián kívül

A reneszánsz alkonya – manierizmus
– A manierizmus fogalma, jellemző stílusjegyei
– A manierizmus Itáliában, Spanyolországban és a Németalföldön

A barokk művészet
– A katolikus egyház diadala
– Az új szellemiség hatása az egyházi építészetre, festészetre, szobrászatra
– Európa világi építészete a királyi udvarokban
– A barokk festészet Itáliában, Spanyolországban
– A holland festészet aranykora
– Új témák, új megrendelők, új műfajok, portré, tájkép, életkép, csendélet

A rokokó művészete
– Művészi érzékenység, frivolitás, elegancia

– A rokokó és a vallásos művészet
– A rokokó portréművészete

A klasszicizmus – Itáliai, görögországi és kis–ázsiai ásatások
– Új művészet az antik világ bűvöletében
– A klasszicizmus építészetének, szobrászatának, festészetének áttekintése

A romantika
– Szubjektivitás, erős érzelmi töltés
– A napóleoni birodalom
– A romantika az irodalomban, a filozófiában, a zenében
– A romantika Európa országaiban

A realizmus
– Valóságfeltárás, társadalomkritika
– A realista portréművészet és tájképfestészet

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a tanult művészettörténeti korok, korszakok főbb stílusjegyeit,
– a művészettörténeti korok, korszakok legkiemelkedőbb alkotóit és jellemző alkotásait,
– a tárgy– és környezetkultúra alkotásait a művészettörténeti korokban, korszakokban,
– az egyes korszakok kultúrtörténeti és világnézeti hátterét, társadalmi vonatkozásait,
– a reneszánsztól a realizmusig terjedő korszak változásainak jellemző törvényszerűségeit, célkitűzéseit, a művészeti tradícióhoz, a valósághoz, valamint az esztétikumhoz való viszonyát,
– a tanult korszakok művészetének jellemző, kedvelt témáit és azok ikonográfiai változásait.
Legyen képes:
– az egyes művészettörténeti korokra, korszakokra jellemző stílusjegyek felismerésére,
– a megismert művészettörténeti korok, korszakok időrendi áttekintésére,
– művészeti, esztétikai élmények kifejtésére szóban, írásban és kompozíciós vázlatokban,
– műalkotásokat elemezni tartalmi és formai szempontból.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A tanuló világos kifejező és érvelési képességének fejlesztése, az ismeretek a tanuló életébe és munkájába való beépülésének, felhasználhatóságának biztosítása.
– Az összehasonlító elemzések során a korok, korszakok kapcsolatainak, kölcsönhatásainak, egymásra épüléseinek kiemelése.
– A modern művészet létrejöttének, fő művészi és társadalmi problémáinak, kérdésfelvetéseinek megértetése.

Tananyag
Az impresszionizmus
– Új utak, új művészi szabadság
– Szemléleti forradalom a modern festészet történetében
– Pillanatnyi benyomások, érzések, hangulatok

Posztimpresszionizmus
– Pointillizmus
– Az ösztönök felszabadítása
– A belső lényeg megragadása

A századforduló építészete és képzőművészete
– Ipari forradalom – új igények, új anyagok, új építészeti feladatok
– A historizmus, akadémizmus, eklektika
– Szecesszió
– Szakítás, szembefordulás az akadémizmus világával

A XX. század első fele
– A klasszikus modernség, a klasszikus avantgarde irányzatai

Expresszionizmus
– A primitív művészet felfedezése

A fauvizmus

Kubizmus
– A látvány felbontása mértani alapformákra
– Autonóm képalkotás
– Újítások az építészetben

Organikus és funkcionalista építészet

Futurizmus
– Gépek kultusza. Mozgás, dinamizmus

Absztrakt művészet
– Utalásszerű kapcsolódás a külső tárgyi világhoz
– Megszületik a nem ábrázoló, nem tárgyi és nem figurális művészet
– Művészet a két világháború között

Konstruktivizmus
– Geometrikus alakzatok síkon és térben
– Festészet, függőleges, vízszintes irányok, tiszta színek

Dadaizmus
– Antiművészet, a háború ellen, az esztétikai és erkölcsi konvenciók ellen
– A konceptuális művészet előfutára

Szürrealizmus
– A belső felszabadítása, automatizmus

Bauhaus
– Az építőműhely. Előkurzus – kézműves mesterség – ipari formatervezés

Művészet 1945–től napjainkig
– A modernség megújhodása

Absztrakt expresszionizmus
– Felfokozott érzelmi hatások
– Tasizmus, akciófestészet

Pop art
– Jóléti társadalom, reklámok, tömegtermékek, társadalomkritika

Hiperrealizmus
– Fényképszerű valósághűség

Op–art, kinetikus művészet
– Tiszta optikai hatások, tiszta szerkezetek – mozgás, fényeffektusok

Minimal art, konceptual art
– Gondolati tartalmak feltárása
– A kreatív gondolat fontosabb, mint maga a mű

Napjaink művészete – kortárs művészet
– Land art, body art, performance, happening, totális művészet ...
– Az építészet új útjai
– A posztmodern változatai

Vizsgamunka készítése
– Műalkotásokkal, tanulmányrajzokkal illusztrált műelemzés, műleírás

Követelmény
A tanuló ismerje:
– a tanult művészettörténeti korok, korszakok főbb stílusjegyeit,
– a művészettörténeti korok, korszakok legkiemelkedőbb alkotóit és jellemző alkotásait,
– egyes kiemelkedő műalkotások befogadás–történetét és utóéletét,
– a tárgy– és környezetkultúra alkotásait, ezek forradalmian megváltozó esztétikumát és funkcionalitását a 19–20. században,
– az egyes irányzatok kultúrtörténeti és világnézeti hátterét, társadalmi vonatkozásait,
– a modern művészet létrejöttének főbb állomásait, motivációit, korabeli fogadtatását.
Legyen képes:
– a megismert művészettörténeti irányzatok időrendi áttekintésére, összehasonlítására, értékelésére,
– művészeti, esztétikai élmények kifejtésére szóban, írásban és kompozíciós vázlatokban,
– műalkotásokat elemezni a témák és stíluselemek szempontjából, sikeresen alkalmazni az összehasonlító műelemzés eszközét,
– érteni és értékelni a művészet kísérletező megnyilvánulásait, felbecsülni ezek jelentőségét a későbbi korokra nézve.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:
– az elemi ábrázolási módozatokat (konvenciókat), s ismerje fel azokat konkrét műalkotásokban,
– a művészettörténeti korok, korszakok, irányzatok főbb stílusjegyeit és legkiemelkedőbb alkotóit, alkotásait.

A tanuló legyen képes:
– műalkotásokat elemezni a témák és stíluselemek szempontjából,
– eligazodni és szelektálni a tárgy– és környezetkultúra világában,
– az egyes művészettörténeti korokra jellemző stílusjegyek felismerésére,
– művészeti, esztétikai élmények kifejtésére szóban, írásban és kompozíciós vázlatokban,
– a megismert művészettörténeti korok időrendi áttekintésére.

A művészettörténeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei: A vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll.
Az írásbeli vizsga tantárgya és időtartama
Művészettörténet max. 45 perc
A szóbeli vizsga tantárgya és időtartama
Művészettörténet max. 15 perc

A vizsga tartalma
Művészettörténet írásbeli vizsga tartalma
Az írásbeli vizsga feladatait az intézmény úgy határozza meg, hogy az írásbeli dolgozatból mérhető legyen a tanuló művészettörténeti ismerete, műelemzési jártassága, az építészetről, a képzőművészeti ágakról – grafikáról, festészetről, szobrászatról –, a képzőművészeti ágak műfajairól, a különböző műfajok esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett tudása, ismeretszerző igénye.

A művészettörténeti írásbeli vizsga két vizsgarészből tevődik össze:
A) Műalkotásokkal, tanulmányrajzokkal illusztrált műelemzés, műleírás.
A tanuló által készített írásbeli munka szemléltesse az intézmény által meghatározott komplex műelemző, műleíró feladat megoldásának fázisait, a feladatra adott egyéni választ, válaszokat.
A vizsgamunkát az alapfok utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti alapvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.
B) Az intézmény által összeállított művészettörténeti kérdéseket tartalmazó tesztlap kitöltése a vizsga helyszínén és ideje alatt.

Művészettörténet szóbeli vizsga tartalma:
– művészettörténeti alapfogalmak,
– a művészettörténet helye és szerepe a tudományok között,
– a képző– és iparművészet ágai, műfajai,
– a képzőművészeti ágak és műfajok kapcsolata, kölcsönhatása,
– a művészet kezdetei, az őskori művészet,
– az ókori Egyiptom, Mezopotámia művészete,
– Kína, Japán, India, Afrika művészete,
– a prekolumbiánus művészet,
– Kréta, Mükéné művészete, a görög művészet szellemisége,
– etruszk és római művészet, Bizánc művészete,
– a népvándorlás korának művészete,
– a román és a gótikus kor művészete,
– a reneszánsz művészete,
– a barokk és rokokó művészete,
– a klasszicizmus, romantika és realizmus művészete,

– az impresszionizmus és posztimpresszionizmus művészete, – a századforduló építészete és képzőművészete,
– a 20. század első felének művészete,
– a két világháború közötti és az 1945 utáni művészet.

A szóbeli vizsgafeladatokat az intézmény úgy határozza meg, hogy a feleletekből mérhető legyen, hogy a tanuló milyen szinten:
– ismeri az egyes művészettörténeti korok, korstílusok kifejezési szándékát és módját,
– tud eligazodni a tárgy– és környezetkultúra világában,
– tudja kifejezni művészeti és esztétikai élményeit,
– ismeri fel a művészettörténeti ágak kapcsolatát,
– képes a műalkotások önálló értelmezésére, elemzésére.

A vizsga értékelése
Az írásbeli vizsga értékelése
– befogadó, megfigyelő, értelmező, eligazodó készség,
– analizáló és szintetizáló készség,
– összehasonlító készség,
– tervező, feladatmegoldó készség,
– műelemző készség,
– műfaj– és stílusismeret,
– műtárgyismeret,
– fogalomismeret.

A szóbeli vizsga értékelése
– a követelményekben meghatározott elméleti anyag ismerete,
– a megfogalmazás szabatossága, pontossága,
– kifejező és érvelési képesség.

3.7. TÁNCMŰVÉSZETI ÁG - NÉPTÁNC TANSZAK

A néptáncoktatás tantervi programja lehetővé teszi a tanulók kompetenciaalapú fejlesztését. Hozzájárul, hogy a tanulók személyisége nyitottá váljon a közösségi alkotó tevékenységek és művészetek iránt, fejleszti a kapcsolatépítést az emberekkel, az időgazdálkodást, fejleszti a tanulók megérző képességét, intuícióját, kreativitásukat, improvizációs képességüket, készségüket. Fejleszti a tanulók szocializációs, kommunikációs készségét, kezdeményező készségét, kulturális tudatosságát, általános műveltségét. Lehetőséget nyújt a tanulók mozgásműveltségének, mozgáskultúrájának sokoldalú fejlesztésére, fizikai állóképességük, ügyességük, cselekvő biztonságuk, ritmusérzékük, hallásuk, tér– és formaérzékenységük fejlesztésére, gazdagítására.
Figyelembe veszi az egyéni adottságokat, az életkorra jellemző fizikai és szellemi sajátosságokat. Alkalmazkodik a helyi igényekhez és hagyományokhoz. Rugalmassága révén hozzájárul a speciális képzési rendszerekben, összevont osztályokban történő oktatás megvalósításához, lehetőséget teremt a különböző életkorban a képzésbe bekapcsolódó tanulók számára az életkornak megfelelő szintű képzés megvalósítására. Célja, hogy felkészítse és irányítsa a tehetséges tanulókat a táncművészeti pályára illetve az amatőr táncéletbe való bekapcsolódásra. A múlt és a jelen hagyományainak és táncművészeti értékeinek megismertetésével, megszerettetésével lehetőséget teremt a tanulók számára az életkoruknak megfelelő táncművészeti kultúra, műveltség megszerzésére

A)AZ ALAPFOKÚ NÉPTÁNCOKTATÁS CÉLRENDSZERE ÉS FUNKCIÓI

A néptánc közérthetősége révén felbecsülhetetlen mértékű segítséget jelent a kultúrák közti kapcsolatteremtésben és az egészséges emberi kapcsolatok kialakításában. Oktatása elősegíti néphagyományunk megismerését, tovább éltetését és újraalkotását, kulturális örökségünk megbecsülését. A kárpát–medencei tánchagyomány sokszínűsége tükröződik vissza az alapfokú művészetoktatás tantervében.
A tanórai keretek mellett fontos szerepet játszik a tánc színpadi megjelenítése is, amely egyrészt a művészi megtapasztalás élményét teszi lehetővé a tanulók számára, másrészt kulturális szerepvállalása révén a nagyközönség számára is hozzáférhetővé teszi táncos hagyományainkat. A néptáncoktatás célrendszerében jelentős szemléletmód változás következett be, középpontba került a tanulók technikai felkészültségének megalapozása, amely során alkalmassá válnak a különböző táncok újraalkotására, szabad és kötött formákban történő megjelenítésére.
Előtérbe került a helyi táncanyag, tánchagyomány tanításának elsődlegessége, amely végigkísérheti az egész oktatási folyamatot.
Nagyobb szabadságot biztosít a pedagógus számára a képzés megtervezésében, ugyanakkor biztosítja az intézmények közötti átjárhatóságot. A spirális elrendezés elősegíti, hogy a különböző képességű tanulók a képzési szintek végére azonos módon rendelkezzenek az elvárt ismeretekkel, képességekkel, kompetenciákkal, megteremti az összevont osztályokban történő oktatás kereteit, lehetőségét.
A néptánc oktatása során a kulturális értékek közvetítése nem elsősorban a képességek függvénye, hanem a képességek fejlesztésének lehetséges színtere. Lehetővé teszi mindenki számára – beleértve a kisebbségeket valamint a hátrányos helyzetű gyermekeket is – az önkifejezés és azonosulás esztétikai útjának elérését, segítve ezzel a személyes kreativitás kibontakozását és az egyéniség fejlődését

A KÉPZÉS STRUKTÚRÁJA

Tantárgyak
Főtárgy:
Népi játék (1–2. előképző évfolyamon)
Néptánc (1–6. alapfokú és a 7–10. továbbképző évfolyamon)
Kötelező tantárgy:
Folklórismeret (3–6. alapfokú évfolyamon)
Tánctörténet (9–10. továbbképző évfolyamon)
Kötelezően választható tantárgyak az összevont osztályokban:
Folklórismeret
Tánctörténet
Választható tantárgyak:
Népi játék (1–2. előképző évfolyamon)
Néptánc (1–6. alapfokú és a 7–10. továbbképző évfolyamon)
Népzenei alapismeretek (1–6. alapfokú és a 7–10. továbbképző évfolyamon)
Táncjelírás–olvasás (9–10. továbbképző évfolyamon)

Óraterv

Tantárgy	Évfolyamok							
	Előképző		Alapfok					
	1.	2.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Főtárgy	2	2	3–4	3–4	3	3	3	3
Kötelező tantárgy					1	1	1	1
Kötelezően választható tantárgy			1	1				
Választható tantárgy	2	2	1–2	1–2	1–2	1–2	1–2	1–2
Összes óra	2–4	2–4	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6	4–6

A fenti táblázat Összes óra rovatában az első számok az ajánlott heti minimális óraszámra, míg a második helyen szereplő számok a szakmai program optimális teljesítéséhez szükséges időre utalnak
A képzés évfolyamainak száma: 12 évfolyam (2+6+4 évfolyam)
Az első számjegy az előképző, a második számjegy az alapfokú, a harmadik számjegy a továbbképző évfolyamainak számát jelenti
A tanszakok kötelezően előírt tantárgyai és azok óraszámai figyelembevétele mellett a tanuló más tanszak vagy művészeti ág képzésébe is bekapcsolódhat illetve azok tanítási óráin részt vehet

A tanítási órák időtartama: 45 perc

A NÉPTÁNCOKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI

A néptánc tanszak célja a magyar néptánc és népi kultúra iránti érdeklődés kialakítása és elmélyítése, hagyományaink, kulturális örökségünk továbbéltetése, a mozgáskultúra megalapozása és fejlesztése, a tánc, mint a közösségteremtés és közösségformálás lehetséges eszközének értelmezése.

Kiemelt kompetenciák a néptánc területén
Szakmai kompetenciák
A táncos képességek – készségek – jártasságok kialakítása és fejlesztése
A hagyományos népi játékmód ismerete
Korszerű szemléletmód kialakítása a népi kultúra–népélet összefüggő rendszerének értelmezéséhez
A tánc általánosan jellemző vonásainak ismerete és gyakorlati alkalmazása
A zenéhez igazodó, alkalmazkodó táncos mozgás kialakítása
Az improvizáció és a táncszerkesztés törvényszerűségeinek, szabályainak az életkori sajátosságoknak megfelelő ismerete és tudatos alkalmazása
A térforma, stílusérzék és mozgásmemória fejlesztése, az alakzatok, formák gyakorlati alkalmazása
A táncokhoz kapcsolódó énekek, zenei kíséretek, jellemző viseletek, szokások és a társasági táncélet alkalmainak megismerése
A színpad általános törvényszerűségeinek megismertetése
Előadói táncos magatartás kialakítása az életkori sajátosságoknak megfelelően
A színpadi táncművészet legfontosabb ágazatainak, korszakainak és művészeti alkotásainak megismerése

Személyes kompetenciák
Az esztétikai érzék fejlesztése
A rendszeres és következetes kitartó munkára nevelés
Nyitottságra, valamint a múlt és a jelen értékeinek befogadására nevelés
Folyamatos ismeretbővítésen keresztül a szintetikus látásmódra való nevelés
A vizuális memória és a képzelőerő fejlesztése
A kreativitás és a testi–lelki állóképesség fejlesztése
A kommunikáció verbális és nonverbális módjainak alkalmazása

Társas kompetenciák
A közösségi alkotás öröme, a közösségi kultúra értékei iránti fogékonyság kialakítása
A másság elfogadásának képessége
Az önálló döntéshozatal képessége
Kezdeményezőkészség, egyéni feladat– és szerepvállalás
A kapcsolatteremtő képesség fejlesztése
A szabálytudat kialakítása
A csoportnorma kialakítása
A segítő életmódra nevelés s a szociális érzékenység fejlesztése
A közösségi szemlélet kialakítása
A környezet megóvásának fontossága
Az egészséges életmód igénye

Módszerkompetenciák
Az ismeretbefogadás képességének fejlesztése
Az intelligens tudás megszerzésére irányuló igény kialakítása
Az összefüggések megértésére, a következtetések levonására irányuló fejlesztések
Az ismeretek alkalmazásának, újrafogalmazásának képessége
A kreatív alkotói folyamatokban való részvétel igényének kialakítása
A hatékony önálló tanulásra nevelés
Az alkalmazott tudás kialakítása, a képzés során elsajátított ismeretek alkalmazása más környezetben is
A tehetség azonosítása, tehetséggondozás, mentorálás, nyomon követés

A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA ÉS ZÁRÓVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei
Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte és a vizsgára jelentkezett
Művészeti záróvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó továbbképző évfolyamát sikeresen elvégezte és a vizsgára jelentkezett

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja
A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni
A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és tudása
A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá

Alapfokú évfolyamok

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A test alkalmassá tétele a tananyag szerinti táncos mozgásra
– Az ugrástechnikák fejlesztése, a népijáték–ismeret bővítése, az alapvető táncos alakzatok fogalmi rendszerének kialakítása és alkalmazása
– A ritmus – tér – térforma fogalmainak alkalmazása a gyakorlatban
– A játék központi szerepének megtartása
– Az önálló tanulói tevékenység és egyéni szerepvállalás ösztönzése
– A játékbátorság, a kezdeményezőkészség, az improvizációs készség, a ritmuskészség és a mozgáskoordináció fejlesztése
– Az éneklési kedv, a társak előtti kommunikáció ösztönzése, közösségfejlesztés, a helyi szokások és normák kialakítása

Tananyag
Táncelőkészítő gimnasztika
Tánctechnika: alapvető mozdulattípusok, támasztékszerkezet, súlyváltások, ugrástípusok, térdhasználat, térben való eligazodás, térkitöltő játékok
Énekes–táncos népi gyermekjátékok: (szerepjátékok, párválasztó játékok) a páros tánc előkészítése
Táncgyakorlat:
– Az ugrós és a csárdás tanítását előkészítő táncos mozdulatok megismertetése
– Ugrós táncok előkészítése csoportos formában,
– Csárdás motívumok (egylépéses, kétlépéses, tovahaladó) csoportos formában
– Eszközhasználat előkészítése (babzsák, karika, ugrálókötél, bot, üveg)
– Az évfolyam célkitűzéseinek, feladatainak, az életkori sajátosságoknak, jellemzőknek megfelelő tánctípus anyaga
Koreográfia: népi gyermekjáték vagy népi gyermekjáték és tánc
Zenei ismeretek: dudaritmus, kanásztánc ritmus, ritmusgyakorlatok, strófa, 2/4–es lüktetés
Népi ének: a választott táncanyaghoz kapcsolódó népdalok, gyermekjáték dallamok
Viseletek: jellemző viseletdarabok, azok elnevezései
Hagyományőrzés: saját táncrégió gyermekjátékai és táncai

Követelmények
A tanuló ismerje a népi játékok cselekményét, szövegét és dallamait, a játékfűzéseket és játékszabályokat, az ugrós és a csárdás technikai elemeit, a tánc közbeni eszközhasználatot
A tanuló legyen képes a játéktevékenységre, együttműködésre, feladatvállalásra, a tánctechnikai elemek alkalmazására, improvizációra, a rövid táncetűd folyamatainak felidézésére, koreográfia bemutatására, a ritmikai gyakorlatok megvalósítására

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A test alkalmassá tétele a tananyag szerinti táncos mozgásra
– Az ugrások különbözőségeinek, hasonlóságainak összevetése
– A fizikai kontaktus megteremtésének elősegítése
– A csárdás mozgáselemeinek előkészítése

– A zenei lüktetésrendhez történő igazodás hangsúlyainak felfedezése, alkalmazása
– Ritmus – tér – térforma fogalmainak alkalmazása a gyakorlatban
– A játékbátorság, a kezdeményezőkészség, az improvizációs készség, a ritmusérzék, a hallás, a ruganyosság, a térdhasználat, a kapcsolatteremtő képesség és az eszközhasználat fejlesztése
– Az önálló tanulói tevékenység és egyéni szerepvállalás ösztönzése
– Az éneklési kedv, a társak előtti kommunikáció ösztönzése, közösségfejlesztés, a helyi szokások és normák kialakítása

Tananyag
Táncelőkészítő gimnasztika
Tánctechnika: alapvető mozdulattípusok, támasztékszerkezet, súlyváltások, ugrástípusok, térdhasználat, térben való eligazodás, dinamikai gyakorlatok, pozíciók, körtartás, körív mentén haladás (séta, járás, futás, ridázás) lenthangsúly – fenthangsúly gyakorlatok, összekapaszkodási módok, eszközhasználat, csapások, gesztusok
Énekes–táncos népi gyermekjátékok: a játékismeret bővítése, a játék központi szerepének megtartása, (szerepjátékok, párválasztó játékok) kör és páros tánc előkészítése
Táncgyakorlat:
– Az ugrástechnikáknak, a súlyvétel lehetőségeinek, az ugrós táncelemeknek és az összekapaszkodási módoknak a megismertetése
– A Dunai táncdialektus ugrós táncai közül választott, a helyi tantervben meghatározott táncanyag (csoportos, páros)
– A Dunai táncdialektus eszközös táncai közül a helyi tantervben meghatározott táncanyag bevezetése (szóló)
– Csárdás motívumok (egylépéses, kétlépéses) páros formában
– Az évfolyam célkitűzéseinek, feladatainak, az életkori sajátosságoknak, jellemzőknek megfelelő tánctípus anyaga
Koreográfia: népi gyermekjáték és tánc és/vagy ugrós–eszközös táncok
Zenei ismeretek: dudaritmus, kanásztánc ritmus, ritmusgyakorlatok, strófa, a duda, a hosszúfurulya
Népi ének: a Dunai táncdialektusból választott tánchoz kapcsolódó népdalok, gyermekjáték dallamok
Táncfolklorisztika: az ugrós tánctípus fogalma, formai lehetőségei, összekapaszkodási módok, a tánctípus főbb jellemzői
Viseletek: jellemző viseletdarabok, azok elnevezései, öltözködési szabályok
Hagyományőrzés: a saját táncrégió gyermekjátékai és táncai

Követelmények
A tanuló ismerje a tanult táncanyagot, az énekes táncos gyermekjátékok cselekményét, szövegét és dallamát, a tánc közbeni eszközhasználatot
A tanuló legyen képes a közösségen belüli aktív tevékenységre, a tanult táncanyag újraalkotására, improvizációra, a tanult koreográfia bemutatására, a ritmikai gyakorlatok megvalósítására, a tanórákon megfelelő fizikai és szellemi erőnléttel való részvételre

3. évfolyam
Fejlesztési feladatok
– A test alkalmassá tétele a tananyag szerinti táncos mozgásra
– A ritmus – tér – térforma fogalmainak alkalmazása a gyakorlatban
– Az ritmikai, plasztikai, dinamikai fogalmak kialakítása az életkori sajátosságoknak megfelelően

– Az ugrós tánc ritmikai, plasztikai, dinamikai lehetőségeinek, a táncszerkesztés elveinek és a táncok elnevezésének megismertetése az adott tájegység illetve funkció szerint
– A gesztusmozdulat fogalmának kialakítása
– Az eszközhasználat lehetőségeinek bővítése
– A táncalkalmak megismerése, a viselkedésmódok, illemszabályok, a megfelelő táncos magatartás elsajátítása
– A zenei lüktetésrendhez történő igazodás hangsúlyainak tudatosítása
– Az improvizációs készség, az előadói készség, a ritmusérzék, a mozgáskoordináció, a mozgásemlékezet, a fizikai állóképesség fejlesztése
– A közösséghez tartozás, kötődés erősítése, a másságot elfogadó attitűd valamint a nemi identitás erősítése
– Az önálló tanulói tevékenység és egyéni szerepvállalás ösztönzése

Tananyag
Táncelőkészítő gimnasztika
Tánctechnika: alapvető mozdulattípusok, támasztékszerkezet, súlyváltások, ugrástípusok, térdhasználat, térben való eligazodás, dinamikai gyakorlatok, pozíciók, körtartás, körív mentén haladás (séta, járás, futás, ridázás) lenthangsúly–fenthangsúly gyakorlatok, összekapaszkodási módok, tartás–ellentartás gyakorlatai, tempóváltások, páros fogás, kargesztusok, térirányok gyakorlatai, csapások, gesztusok
Énekes–táncos népi gyermekjátékok: a játékismeret bővítése, a játék központi szerepének megtartása (szerepjátékok, párválasztó játékok) a kör– és páros táncok előkészítése
Táncgyakorlat:
– A Dunai táncdialektus ugrós–eszközös táncai közül választott tánc elmélyítése, a tananyag bővítése
– A Tiszai táncdialektus csárdásai közül választott tánc bevezetése
– A verbunk előkészítése, a választott verbunk és csárdás elemeinek, a jellegzetes összekapaszkodási módoknak a megismerése
– Az évfolyam célkitűzéseinek, feladatainak, az életkori sajátosságoknak, jellemzőknek megfelelő tánctípus anyaga
Koreográfia: az ugrós–eszközös vagy a csárdás táncanyagából
Zenei ismeretek: dudaritmus, kanásztánc ritmus, ritmusgyakorlatok, strófa, a hangszerek funkciója, játékmódja, jellegzetes hangszer együttesek,
Népi ének: a választott tánchoz kapcsolódó népdalok, gyermekjáték dallamok
Táncfolklorisztika: az ugrós tánc fejlődése, formái,a csárdás jellemző vonásai, a tánctípus meghatározása, táncalkalmak, a táncos magatartás jellemzői, tánckezdő szokások, a táncok földrajzi, történelmi háttere
Viseletek: jellemző viseletdarabok, azok elnevezései, öltözködési szabályok, a táncos mozgás és a viselet összefüggései
Hagyományőrzés: a saját táncrégió gyermekjátékai és táncai

Követelmények
A tanuló ismerje a választott ugrós, verbunk és csárdás elemeit, a tanult népdalok szövegét, dallamát, a tanult hangszereket, a tanult táncok földrajzi elhelyezkedését
A tanuló legyen képes az ugrós és eszközös ugrós valamint csárdás elemekből csoportosan és párban történő improvizációra, a tánctípus fogalmának meghatározására, a tájegységek, falvak földrajzi meghatározására

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A test alkalmassá tétele a tananyag szerinti táncos mozgásra
– A körtáncok technikai előkészítése
– A táncszerkesztés elveinek, az összekapaszkodási módok variációs lehetőségeinek megismertetése, a táncos partnerkapcsolat kialakítása
– A táncalkalmak megismerése, a viselkedésmódok, illemszabályok, a megfelelő táncos magatartás elsajátítása
– A zenei lüktetésrendhez történő igazodás hangsúlyainak tudatosítása
– Az improvizációs készség, az előadói készség, a ritmusérzék, a mozgáskoordináció, a mozgásemlékezet, a fizikai állóképesség fejlesztése
– A közösséghez tartozás, kötődés erősítése, a másságot elfogadó attitűd valamint a férfi és női szerepből adódó viselkedésmódok szerint a nemi identitás erősítése
– Az önálló tanulói tevékenység és egyéni szerepvállalás ösztönzése

Tananyag
Táncelőkészítő gimnasztika
Tánctechnika: alapvető mozdulattípusok, támasztékszerkezet, súlyváltások, ugrástípusok, forgások, térdhasználat, térben való eligazodás, térkitöltő játékok, dinamikai gyakorlatok, pozíciók, körtartás, körív mentén haladás, lenthangsúly–fenthangsúly gyakorlatok, összekapaszkodási módok, tartás–ellentartás gyakorlatai, tempóváltások, páros forgás, térirányok, forgások, csapások, gesztusok (kar, láb)
Táncgyakorlat:
– A Dunai táncdialektus ugrós–eszközös táncai közül választott tánc elmélyítése
– A Tiszai táncdialektus csárdásai közül választott tánc ismeretének bővítése, ritmikai, plasztikai, dinamikai lehetőségeinek megismertetése
– A Tiszai táncdialektus verbunkjai közül választott tánc bevezetése
– Ismerkedés a Déli körtánc dialektussal
– Az évfolyam célkitűzéseinek, feladatainak, az életkori sajátosságoknak, jellemzőknek megfelelő tánctípus anyaga
Koreográfia: az ugrós–eszközös vagy a csárdás táncanyagából
Zenei ismeretek: a Tiszai dialektus jellegzetes hangszerei (cimbalom, klarinét, tekerő) parasztbanda, cigánybanda, a hangszerek funkciói, játékmódja, 4/4–es lüktetés, nyújtott ritmus, éles ritmus
Népi ének: a választott csárdásokhoz és karikázókhoz kapcsolódó népdalok, gyermekjáték dallamok
Táncfolklorisztika: a csárdás fejlődése, formái, jellemző vonásai, a tánctípus meghatározása, táncalkalmak, a táncos magatartás jellemzői, tánckezdő szokások, a táncok földrajzi, történelmi háttere
Viseletek: jellemző viseletdarabok, azok elnevezései, öltözködési szabályok, a táncos mozgás és a viselet összefüggései
Hagyományőrzés: a saját táncrégió táncai, beleértve az ott élő nemzetiségek tánchagyományát is

Követelmények
A tanuló ismerje a választott ugrást, verbunkot és csárdást, a tanult népdalok szövegét, dallamát, a tanult hangszerek jellemzőit, a tanult táncok földrajzi elhelyezkedését
A tanuló legyen képes a tánctípus fogalmának meghatározására, a tanult táncok földrajzi elhelyezésére, az elsajátított táncokból történő improvizálásra

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A test alkalmassá tétele a tananyag szerinti táncos mozgásra
– Összefoglaló és rendszerező gondolkodás ösztönzése, összefüggések feltárása a tanult táncdialektus ismeretanyagán keresztül
– A mozgás közbeni éneklési készség fejlesztése
– A legényes és a forgós–forgatós táncok előkészítése
– A táncrend fogalmának kialakítása
– A táncszerkesztés elveinek, az összekapaszkodási módok variációs lehetőségeinek megismertetése, a táncos partnerkapcsolat kialakítása
– A táncalkalmak megismerése, a viselkedésmódok, illemszabályok, a megfelelő táncos magatartás elsajátítása
– A zenei lüktetésrendhez történő igazodás hangsúlyainak tudatosítása
– A zenei kíséretmódok és a tánc összefüggéseinek feltárása
– Az improvizációs készség, az előadói készség, a ritmusérzék, a mozgáskoordináció, a mozgásemlékezet, a fizikai állóképesség, a dinamikai és stílusérzék fejlesztése
– A közösséghez tartozás, kötődés erősítése, a másságot elfogadó attitűd valamint a férfi és női szerepből adódó viselkedésmódok szerinti táncformálás, a nemi identitás erősítése
– Az önálló tanulói tevékenység és egyéni szerepvállalás ösztönzése

Tananyag
Táncelőkészítő gimnasztika
Tánctechnika: alapvető mozdulattípusok, támasztékszerkezet, súlyváltások, ugrástípusok, forgások, térdhasználat, térben való eligazodás, térkitöltő játékok, dinamikai gyakorlatok, pozíciók, körtartás, körív mentén haladás, lenthangsúly–fenthangsúly gyakorlatok, összekapaszkodási módok, tartás–ellentartás gyakorlatai, tempóváltások, páros forgás, térirányok, csapások gesztusok (kar, láb)
Táncgyakorlat:
– A legényes és a forgós–forgatós táncok előkészítése
– A Dunai–dialektus csárdásai közül a helyi tantervben választott tánc bevezetése
– A Tiszai dialektus verbunkjai közül választott tánc ismeretének bővítése
– A Dunai dialektus verbunkjai közül a helyi tantervben választott tánc bevezetése
– A Déli körtánc dialektus ismereteinek bővítése és az Északi körtánc dialektus bevezetése
– Az évfolyam célkitűzéseinek, feladatainak, az életkori sajátosságoknak, jellemzőknek megfelelő tánctípus anyaga
Koreográfia: az ismert táncanyagból
Zenei ismeretek: a választott karikázó énekes dallamai és azok jellemzői, sajátosságai, a periódus fogalma, a szinkópa ritmus
Népi ének: a tanult csárdásokhoz és körtáncokhoz kötődő dalok
Táncfolklorisztika: a verbunk fejlődése, formái, jellemző vonásai, a tánctípus meghatározása, táncalkalmak, táncos magatartás
Viseletek: jellemző viseletdarabok, azok elnevezései, öltözködési szabályok, a táncos mozgás és a viselet összefüggései
Hagyományőrzés: a saját táncrégió táncai, beleértve az ott élő nemzetiségek tánchagyományát is

Követelmények
A tanuló ismerje a tánctípus, táncrend fogalmát, a Dunai táncdialektus választott táncait, a tanult koreográfiákat, a népdalok szövegét, dallamát, a hangszereket, a tanult táncok földrajzi elhelyezkedését, a jellegzetes falvakat
A tanuló legyen képes a tánctípus fogalmának meghatározására, a tanult táncok földrajzi elhelyezésére, az elsajátított táncokból történő improvizálásra

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok
– A test alkalmassá tétele a tananyag szerinti táncos mozgásra
– Az összefoglaló és rendszerező gondolkodás valamint a fogalmi gondolkodás ösztönzése és fejlesztése, az összefüggések feltárása az alapfokú évfolyamok ismeretanyagán keresztül
– Az improvizációs készség, az előadói készség, a ritmusérzék, a mozgáskoordináció, a mozgásemlékezet, a fizikai állóképesség, a stílusérzék, a dinamikai készség, a partnerkapcsolat fejlesztése
– A vizsgahelyzetre való felkészítés

Tananyag
Táncelőkészítő gimnasztika
Tánctechnika: alapvető mozdulattípusok, támasztékszerkezet, súlyváltások, ugrás típusok, forgások, térdhasználat, térben való eligazodás, térkitöltő játékok, dinamikai gyakorlatok, pozíciók, körtartás, körív mentén haladás, lenthangsúly–fenthangsúly gyakorlatok, összekapaszkodási módok, tartás–ellentartás gyakorlatai, tempóváltások, páros forgás, térirányok, forgások, csapások gesztusok (kar, láb)
Táncgyakorlat:
– A legényes és a forgós–forgatós táncok előkészítése
– Az ugrós és eszközös ugrós táncok ismétlése, táncismeret bővítése
– A csárdások ismétlése, táncismeret bővítése
– A verbunkok ismétlése, táncismeret bővítése
– A körtáncok ismétlése, táncismeret bővítése
– Az évfolyam célkitűzéseinek, feladatainak, az életkori sajátosságoknak, jellemzőknek megfelelő tánctípus anyaga
Koreográfia: az ismert táncanyagból
Zenei ismeretek: a tanult tájegységek jellegzetes népi hangszerei és zenei együttesei, a dűvő és az esztam kíséret jellemzői, tánctípusok és kíséretmódok
Népi ének: a tanult táncokhoz kötődő dalok ismétlése, bővítése
Táncfolklorisztika: az ismert táncok jellemző vonásai, a tánctípusok, táncalkalmak, táncos magatartás
Viseletek: jellemző viseletdarabok, azok elnevezései, öltözködési szabályok, a táncos mozgás és a viselet összefüggései
Hagyományőrzés: a saját táncrégió táncai, beleértve az ott élő nemzetiségek tánchagyományát is

Követelmények
A tanuló ismerje az alapfokú évfolyamokon elsajátított táncokat, a tanult koreográfiákat, a tanult zenei, folklorisztikai, földrajzi jellemzőket

A tanuló legyen képes a tanult ismeretek megfogalmazására, az önálló táncos megjelenítésre, improvizációra, a megfelelő táncos magatartás színpadi megjelenítésére, az alapfokú művészeti vizsga követelményeinek teljesítésére

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után
A tanuló ismerje
Az ugrósok, ügyességi táncok, körtáncok, csárdások és a verbunkok táncanyagát a helyi tantervben meghatározott tájegységek szerint
A tájegységek táncaihoz kötődő alapvető földrajzi, történelmi, zenei, táncfolklorisztikai ismeretek összefüggéseit
A táncszerkesztés elveit, a jellemző összekapaszkodási módokat
A tájegységre jellemző öltözködési, viselethordási szabályokat
A ritmikai, plasztikai, dinamikai törvényszerűségeket és azok alkalmazását a gyakorlat során
A színpadi törvényszerűségeket.
A koreográfiák folyamatait, az alakzatok, térformák gyakorlati alkalmazását
A táncalkalmaknak megfelelő magatartás– és viselkedésmódokat

A tanuló legyen képes
Az egyéni és csoportos improvizációra, a testtudat fenntartására, az eszközhasználatra, a tudatos színpadi megjelenésre, a táncfolyamatok mozgásemlékezetére, a viseletek tánc közbeni használatára, viselésére, a táncos magatartás és partnerkapcsolat kialakítására
A megszerzett ismeretekről beszélni
A térben történő eligazodásra, a zenei lüktetésrendhez, zenei egységekhez való igazodásra, ismerje és a gyakorlatban is tudja alkalmazni az alakzatokat, térformákat
A képzés során elsajátított ismeretek alkalmazására más környezetben is
A környezet értékeinek megőrzésére, gyarapítására, a környezettudatos magatartásra
A közösségi szerepvállalásra, önálló feladatvállalásra
A másság elfogadására, a csoporthagyományok kialakításában való aktivitásra
Olyan szokások, tevékenységek kialakítására, amelyek az egészséges életvitelt segítik elő

A művészeti alapvizsga követelményei
A vizsga részei: A vizsga gyakorlati vizsgából áll
A vizsga tantárgya és időtartama
Néptánc
Csoportban 5–10 perc
Egyénenként illetve párban: 2–3 perc

A vizsga tartalma
Koreográfia: a szaktanár által meghatározott egy vagy két tanult koreográfia (koreográfia részlet, folyamat) csoportos bemutatása
Improvizáció: A három táncdialektusból választott, a helyi tantervben szereplő tájegységek tanult táncaiból a nemének megfelelő szerepben kettő előadása kis csoportban (maximum 3 pár) illetve egyénenként vagy párban. Az egyiket a vizsgázók, a másikat a vizsgáztatók választják – a két tánc ne legyen ugyanabból a dialektusból

A vizsga értékelése
– Csoportban: a koreográfia ismerete, együttműködés a partnerekkel, színpadi jelenlét
– Egyénileg: a tanult táncanyag tudatos alkalmazása az improvizáció során, a táncos mozgás és a zene illeszkedése, a partneri kapcsolat, páros viszony kialakítása

4. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke.

4.1. Eszköz,- felszerelés,- és helyiségjegyzék

A).ZENEMŰVÉSZET
Egyéni és csoportos órákhoz (szolfézs, gitár, ütő, zongora, furulya, klarinét, fuvola, hegedű, gordonka, magánének)

Gitár 3 db
Dobfelszerelés 1 db
Elektromos zongora 4 db
Zongoraszék 5 db
Lábzsámoly 4 db
Furulya 3 db
Klarinét 1 db
Fuvola 1 db
Hegedű tartozékokkal
(vonó, tok, gyanta) 2 db
Gordonka, tartozékokkal (finomhangoló,
vonó, tok, gyanta) 1 db
Tanári asztal 1 db
Tanári szék 1 db
Tanulói asztal 12 db
Tanulói szék 24 db
Szekrény (kottáknak, hangszereknek) 3 db
Apró hangszerek:
Kézi kisdob 2 db
Triangulum 1 db
Chain 1 db
Claves 2 db
Tikfa 2 pár
Csörgő 3 db
Doromb 2 db
5 vonalas, tábla 1 db
Kottatartó 6 db
Metronóm 3 db
Televízió 1 db
Video lejátszó 1 db
Magnetofon 1 db
CD lejátszó 4 db
Szekrény 1 db
Hangvilla 1 db
Álló tükör 1 db
Sötétítőfüggöny Minden ablakra
Laptop 1 db
Szőnyeg 1 db
Szeméttároló 1 db
Ruhafogas 1 db

B).SZÍNMŰVÉSZET – BÁBMŰVÉSZET. DRÁMA ÉS SZÍNJÁTÉK TANSZAK
Egészalakos tükör
Ritmus– és dallamhangszerek
CD–lejátszó vagy magnó
Tévé, videó– vagy DVD–lejátszó
Videokamera
Színpad vagy dobogók
Alapvető fénytechnika (reflektorok, állványok, fényszabályozó egység, árnylámpák, spotlámpák, mobil fényforrások)
A gyakorlatokat, improvizációkat, etűdök vagy előadások létrehozását segítő CD–k, DVD–k
Tornaszőnyeg

C)KÉPZŐ – ÉS IPARMŰVÉSZET. GRAFIKA ÉS FESTÉSZET TANSZAK
Vizes blokk
Tároló szekrények
Munkaasztalok, székek
Szemléltetésre szolgáló technikai eszközök

Szemléltető anyagok (képek, könyvek, CD, DVD–k)
Gyűjtött tárgyak, drapériák
Fényképezőgép
Filmfelvevő
Számítógép
Szoftverek
Rajztábla (A/3, A/2)
Vonalzók, olló,
Rajzi és grafikai eszközök: ceruza, toll, rajzszén, pasztell, zsírkréta, tus, karctű, linókés
Festő eszköz: ecsetek, festőkések, tálak, paletták, vízfesték, tempera
felmenő rendszerben biztosítva:
Grafikai prés (legalább A/3–as méret lehúzására alkalmas méretben)
Mobil lámpa
különböző méretű fotós gumihenger, grafikai festékező lap, linó festék, szitafesték szitakeret, spakli, kormozó eszköz, lemezvágó eszköz, lemezfogó

D).TÁNCMŰVÉSZET - NÉPTÁNCSZAK
1 db tábla, vagy flipchart
1 db történelmi Magyarország térkép vagy néprajzi térkép
Videó vagy DVD lejátszó, televízió vagy monitor
A tananyaghoz kapcsolódó könyvek, kiadványok
Kézikönyvek, lexikonok, kották
Hangfelvételek, videó és/vagy DVD film

Legitimációs záradék

Az intézmény Pedagógiai Programját a szakmai munkaközösségek a szakterületüket érintően véleményezték.

Kelt: Budapest, 2025. augusztus 25.

.....

a szakmai munkaközösség képviseletében

A Pedagógiai Program készítésében az intézmény nevelőtestülete részt vett, a 2025. augusztus 25- én megtartott ülésén kifejezte, hogy az abban foglaltakat támogatja.

Kelt: Budapest, 2025. augusztus 25.

.....

a nevelőtestület képviseletében

Az intézmény Pedagógiai Programját a fenntartó a 2011. évi CXC. tv 83.§ (2) bekezdés g) pontja alapján jóváhagyja.

Kelt: Budapest, 2025. szeptember 1.

Magyar Ferences Egyház 1143 Budapest Gizella út 37.

.....

Aczél Péter
a fenntartó képviselője

Kelt: Budapest, 2025. szeptember 1.

Milliárd György Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola 1165 Bp., Gyarmat u. 47-49. 1.

.....

Bernáth Sándor
igazgató
(körbélyegző)